BSB Bayerische StaatsBibliothek

MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Zunggo, Giovanni Antonio, 1686-1771

Historiae generalis et specialis de Ordine Canonicorum Regularium S. Augustini prodromus

Bd.: 1

Ratisbonae (1742)

2 H.mon. 252 a-1/2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10940449-6
VD18 80095682-001

2°
H. mon.
252
a(1.2

<36602776550012 S

<36602776550012

Bayer. Staatsbibliothek

Bayerische Staatsbibliothek München

HISTORIÆ GENERALIS,

Joachimi Praepositi ... ET Lateran: in Au · 1746.

SPECIALIS DE ORDINE CANONICORUM REGULARIUM S. AUGUSTINI PRODROMUS,

IN QUO

PRÆMISSA EORUM, QUÆ AD PLENIOREM HUJUS NOTITIAM CONFERUNT, SUMMARIA EXEGESI OMNIUM IN GERMANIA ECCLESIARUM, ABBATIARUM, PRÆPOSITURARUM, PRIORATUUM, TAM ABOLITORUM, QUAM TRANSLATORUM, TAM ACTU EXISTENTIUM, ET SUB HOC INSTITUTO FLORENTIUM, ORTUS, PROGRESSUS, ALIAQUE EORUM FATA BREVITER ENARRANTUR, PLENA PERIPHRASI AD IPSUM OPUS DILATA. PRÆFIXA FRONTI HUJUS PRODROMI MAPPA GEOGRAPHICA EX INDUSTRIA PRO EODEM ADORNANDO NOVA METHODO ELABORATA.

OPERA, ET STUDIO

JOANNIS ANTONII ZUNGGO

CANONICI REGULARIS LATERANENSIS S. AUGUSTINI VORAVII IN STYRIA PROFESSI, IBIDEMQUE BIBLIOTHECARII, ET NOTARII APOSTOLICI, PUBLICI, JURATI, CURIÆQUE ROMANÆ IMMATRICULATI.

TOMUS PRIOR.

RATISBONÆ, Typis JOANNIS BAPTISTÆ LANG, Episcop. Typogr.

Annô M. D. CC. XLII.

Bayerische Staatsbibliothek

Bayerische
Staatsbibliothek
München

REVERENDISSIMIS, ILLUSTRISSIMIS, AC AMPLISSIMIS

DOMINIS, DOMINIS

SACRI, AC APOSTOLICI ORDINIS CANONICORUM REGULARIUM SUB REGULA S. AUGUSTINI COLLEGIORUM PER AUSTRIAM, ET STYRIAM FLORENTIUM

PRÆSULIBUS,

ET

ABBATIBUS LATERANENSIBUS &c. &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Franciſco Xaverio Cathedralis Eccleſiæ Seccovienſis Præpoſito, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Erneſto Clauſtro-Neoburgenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Antonio Andreenſi cis Traſenam, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Maximiliano Direnſteinenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Joſepho Dorotheenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Frigdiano Ducumburgenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Joanni Georgio Florianenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Joanni Erneſto Pöllenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Joſepho Amando Stäinzenſi, &c.

Reverendiſſimo, Perilluſtri, ac Ampliſſimo Domino, Domino Joſepho Laurentio Voravienſi, &c.

Dominis, Dominis, Patronis ac Mæcenatibus Gratioſiſſimis &c. &c.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, AC AMPLISSIMI
DOMINI, DOMINI
PRÆSULES, PATRONI, AC MÆCENATES
GRATIOSISSIMI &c. &c.

VEstrum Patrocinium quærere plurimis de caufis hic primus litterarii laboris mei partus debuit, quarum præcipua eft ejusdem fcopus, &, de qua agit, materiæ affumptæ ratio, ut demum eorum in Sinu hic liber liberiùs quiefceret, qui Canonici inftituti prærogativas optimè nôrunt & afferere, & vindicare. Abundat equidem non folùm numerô, fed & præftantiâ infignibûs (qui clavum vigilantiffimi tenent) Præfulibûs per totam Germaniam facer Ordo nofter, vos tamen præ reliquis præfente opere adire me decuit, ne primo in limine elucubrandæ fat vaftâ mole Canonicæ Hiftoriæ, plus ultrò viderer limites obligationis propioris tranfiliiffe. Notiffimus vefter, quem in Apoftolico-Canonicum inftitutum geritis fervor, ac zelus, quemadmodùm me animaverat, ut pro ejusdem honore, ac jure toto hoc primo Prodromi Tomo perorarem, fic mihi fidem omnem firmavit, fore, ut quos Patronos eidem demififfimîs votîs quærerem, indubius obtinerem. Nam omnes (quorum ampliffima Nomina præfentem paginam in fronte exornant) tales fufpicio, quales fibi unquam aut Virgilius, aut Horatius promovendis fuis Commentariis defiderare valuiffet. Indigum ad hiftoriam hanc Canonicam deducendam, dum me inftrumentîs neceffariis cognoviftis, tantâ curâ providiftis de omnibus, ut quando initiô fufcepti operis (velut mihi ipfi, ob deficientiam requifitorum documentorum, condolens) opinabar, unico volumine abundè me omnia complexurum, jam vel ipfum Prodromum propofitam menfuram excedere veftrâ benevolentiâ confpiciatis; hæc exigebat equidem, ut non omnibus uno, fed fingulis peculiarî gratitudinis præconiô in præfentiarum defervirem, quô meliùs univerfo Orbi innotefceret virtus veftra excellenti juncta Sapientiæ, quâ quilibet veftrûm non uni folùm Clauftro, fed toti Reipublicæ præeffe foletis, ac prodeffe. Sanè quantâ providentiâ commiffum vobis religiofum gregem curetis, lippientibus etiam oculis proftat in aprico. Quòdque (favente Deo) plurima adhuc noftri inftituti in his terris, ifto quamvis perverfiffimo tempore, ac religiofo ftatui potiffimùm infeftô, difciplinæ regularis non minùs, quàm rei familiaris conftanti vigore emineant, non alteri omninò effi-

efficaciori, feliciorique industriæ, ac conamini, quàm vestro ferimus in accepto. Et siquidem cumprimis Reverendissimos, ac Amplissimos Dominos, Dominos Prælatos, quos pientissima Austria fovet, dispicimus: Quid, quæso, desiderari in perfecto Antistite posset, quô Claustro-Neoburgensem Ecclesiam ejus Reverendissimum, ac Perillustre Caput Dominus, Dominus Ernestus non cumulatè illustret, seu Vigilantiæ Pastoralis sollicitudinem, seu temporalium rerum solertiam attenderis; quidquid magnificum, ac nobile in hoc celeberrimo Asceterio elucet, *Ernestum* Auctorem suum indigitat. Eximius, qui in Gazophylacio Capellæ Leopoldinæ radiat, sacer thesaurus ut plurimùm sedulitati hujus præclarissimi Præsulis defertur: Calices aurei, gemmîsque referti, incomparabilis pretii hierotheca non ita pridem operosâ planè arte elaborata, statuæ denique, ac lipsanothecæ pretiosissimîs ornamentîs excultæ, seu artificis manum conspexeris, sive æris impensi; denique magnificentissimum, & dignum aliquando Romano Imperatori præparatum ædificium *Ernesti* nomen præseferunt, ac in ævum extollent.

In Metropoli Vienna reliqua inter Ecclesiastica Sidera immodicè enitescit Reverendissimus, ac Perillustris Dominus, Dominus *Josephus* ad D. Dorotheæ Præpositus, quem quantùm Virtus, ac Scientia adornent, tum ipsum celeberrimi hujus Collegii Capitulum unanimî votô in ejusdem electionem Annô 1734. conspirans, tum ipsa contestatur, ac comprobat Alma Universitas Viennensis, quæ sicut eundem Theologicâ Purpurâ vixdum annîs scholasticîs, summa cum laude, absolutîs, honoravit, ita exinde in suum Decanum, demum in Rectorem Magnificum omnium applausu assumpsit. Hujus integerrimi Præsulis encomia, utut pridem noveram, universæ Viennæ linguîs extolli, dimissîs hîs omnibûs, mihi satis suffecerit, quòd, quidquid in ejusdem solidas virtutes nostra solertia conetur calamo laudante effundere, minus esse, ac infra omne ejusdem meritum, experientia teste lubens ipse profitear: Mores ejusdem suavissimi, submissio cuivis etiam vilioris sortis, hominique plebejo ostensa, pietas in Deum, devotióque indefessa, Zelus regularis disciplinæ intrepidus, cura conservandæ indemnitatis sui Collegii assidua, & quæque denique veri Antistitis adimpletum ex asse munus comprobantia nos, dum præsentes non unâ, sed iteratîs vicibûs testes adstitimus, non tam in præconiorum facundiam, quàm (ob agnitam in nobis impotentiam similia condigna differendi) usque nunc in stuporem, ac silentium admirantes rapuêre.

Ultrò dein Trasenam usque pergentes hinc se sistit Revereedissimus, ac Perillustris Dominus, Dominus *Antonius*, inde Reverendissimus Perillustris, ac Amplissimus Dominus, Dominus *Frigdianus*, ille ad S. Andreæ, hic ad S. Georgii Ducumburgi Præpositus, gemini isti velut vicinitate, & instituti ratione æquales, sic probitate, reliquîsque dignum Præsulem decorantibûs dotibûs compares, suis Collegiis requisitissimô emolumentô præesse noscuntur, nihil tamen utrique efficaciùs, impensiúsque optamus

)()(vo-

votîs demiſſiſſimîs, niſi ut abſtersîs calamitatum ac miſeriarum nubibûs, mitior demum Phœbus exurgat, ac utrumque hoc Collegium, ſuîs cælum beet favoribûs, ſicut eorum digniſſimos Dominos, Dominos Præſules quibûsque cumulavit virtutibûs.

Alluit Danuubius inclitum Dirnſteinenſe Collegium, quod An. 1740. in Præſulem ſibi Reverendiſſimum, ac Perilluſtrem Dominum, Dominum *Maximilianum* elegit, cujus nos dum & humaniſſimam converſationem, & civiliſſimam urbanitatem experti ſumus, profectò paratiſſimi ſubſcribimus Encomiaſtæ illi, ad ejus infulationem è publica Cathedra die 22. Maij. dicti anni vaticinanti, fore, ut hic Ampliſſimus Dominus Dominus Prælatus Anteceſſoris ſui laudatiſſimi veſtigia premens, imitetur Vigilantiam, Zelum, Solertiam, & non ſolum nomen, ſed & omen *Leonis* expreſſurus excubantibûs oculîs, & intrepida mentis fortitudine durum alióquin, moleſtúmque pedum paſtoralem ad ſolatioſam ſuorum ſubditorum æquanimitatem portet, & regat.

A Danubio ad confluxum ejusdem cum Aniſo dum reflectimus oculos, à quo non procul ſeſe conſpiciendum præbet Nobiliſſimum, ac Antiquiſſimum S. Floriani Collegium, cui Reverendiſſimum, Perilluſtrem, ac Ampliſſimum Dominum, Dominum *Joannem Georgium* præſidentem ſcimus, eximiam hujus Præclariſſimi Præſulis in regendo dexteritatem, ac in adimplendo paſtorali ſuo munere perſpicaciam plùs tota ſuperior non minùs, ac inferior Auſtria experitur, quàm nos imbecilles, atque infacundi unquam deſcripturi ſimus.

Quòdſi jam reducamur in Styriam noſtram, cum primis Cathedralis, ac vetuſtiſſimæ Canoniæ Præſul digniſſimus occurret Reverendiſſimus, ac Perilluſtris Dominus, Dominus *Franciſcus Xaverius*, à Conſilio, diſcretione, prudentiâ, ac præcipuè obſervantia regulari tum conſervanda, tum augenda celeberrimus, omnem ſollicitudinem in eo ponens, ne quid aut retortum, aut incurvum, aut denique à recto virtutum tramite aberrans inveniatur in inclyto Collegio ſuo, digniſſimus ſanè, cui, ſi ulli unquam Anteceſſorum ſuorum, omnes ſui Religioſi Clientes tanquam optimo, ac provido Patri annos apprecentur, exoréntque à DEO ſanitate perfectos, ac dexterâ fortunâ beatos.

Inde ætate non minùs, quàm virtutum perfectione grandævus ſeſe conſpiciendum exhibet Reverendiſſimus, ac Perilluſtris Dominus, Dominus *Joannes Erneſtus* Pöllenſis ad S. Viti Præpoſitus, cujus omnimodam laudem, ſi linguæ, ac calami, ſeu ex invidia, ſeu impotentia proferre recuſent, tot lapides loquentur, quot ejusdem incomparabili peritia, & ſagacitate, nec minùs impenſis ampliſſimis in Auguſtum, & magnificentiſſimum coaluêre ſui Collegii ædificium, ut ſimili, quoad ſpecioſiſſimam ſtructuram, Baſilicâ tota haud Styria glorietur.

Reverendiſſimum quoque, ac Illuſtriſſimum Dominum, Dominum *Joſephum Amandum* Stäinzenſis Eccleſia dum ſibi in Præponſitum annô 1724. obtinuit, omnî numerô ſeſe reperit fortunatam, quippe cujus ſolli-

sollicitudine pastorali implantata jam dudum disciplina regularis in vigore suo immota persistit, & res domestica præclarô indies incrementô dotatur.

Denique, si ad proprios, domesticósque lares revertar, hoc est, ad ipsum Voraviense Collegium, paucîs plurima complexurus dicere suffecerit, Reverendissimum, ac Perillustrem Dominum, Dominum *Josephum Laurentium* Infulam sibi jam propè à juvenilibus religiosi Tyrocinii annis indefessô, simúlque admirandô virtutum, ac scientiarum studiô certam, propriámque fecisse, neque fefellisse Vaticinium à pientissimo, ac omnium bonorum memoriâ digno decessore *Joanne Philippo* (dum hunc ipsum sacra veste induerat) factum, fore scilicet, ut *Laurentium* suum velut inter alia arbusta eminentem *Laurum* Collegium Voraviense suspiciat, ac veneretur: Certè stupenda illa, annô 1738. triginta sex Canonicorum liberrimè, & sine minima qualicunque conspirationis, aut collusionis præcurrente nota, unanimis in primo statim scrutinio, summa in concordia, & charitate firmata electio hujus dignissimi, ac omnibûs ad mitram requisitîs meritîs exornati Antistitis adeò suum ad quæque requisita Præsulatûs munia excultum animum, ac ingenium probat, ut id nemo non testetur, quem ipse vel ex Primatibus sua conversatione oblectat, aut ex inferioribus gravissimô suô alloquiô dignatur. Ut de fervore conservandæ religiosæ observantiæ, de sollicitudine æconomiæ temporalis nil proferam; cujus statum (Deo Laudes) ùtùt moderna injuriosa tempora obstent, ejus Vigilantia nunquam non urget ad meliora.

Vos ergò, quos brevissimô tantùm, ac rudî laudum penicillô adumbravi, vos illi estis, qui quemadmodùm ob panopliam virtutum, quibûs abundatis, singuli singula præconiorum volumina vestro honori, ac merito inscribenda vendicare jure possetis, sic gratissimo sanè, ac pronissimo affectu profiteor, quot verba, aut litteras hic primus Prodromi mei Tomus continet, si hæc omnia singillatim in tot Tomos, quibûs nil nisi obligationis meæ in vos demisissimæ contestationem notam facere conarer, excrescerent, necdum me condignum aliquid vestræ benevolentiæ mihi collatæ retribuisse.

Porrò, ut confidentiùs aliquantò, quin & audentiùs loquar, totus sacer Ordo noster Canonicus vobis debitor est, ubi operis multo tempore desiderati tandem videt vel Prodromum publicæ luci contradi, Prodromum, inquam, illum, qui suis (proùt apud omnes Doctos, & à partium studio alienos confidimus) argumentis innixus majorem authoritatem, ac veritatem merebitur, quàm, qui annîs abhinc viginti quatuor tot penè Censurîs, & approbationibûs munitus, quot Jacobi-peda, aut Romi-peda Conchîs marinîs oneratus, non plus tamen fidei historicæ, & reconciliandæ (ùt prætendebatur) harmoniæ, ac charitatis religiosæ consecutus est, quàm quisque libellus, iîs repletus injuriîs, quæ demum confixionem, ac communem prohibitionem inducunt. Est autem hic, quem vobis inscriptum

)()(2 volui-

voluimus, & à vobis gratiosissimè suscipiendum submisissimè precamur, est, inquam, hic Prodromus illîs solùm veritatibûs undique roboratus, quæ hactenùs etiam divisæ tanti valoris, ac ponderis æstimabantur, ut in eam, quam per decursum hujus primæ partis defendimus, sententiam, non tantummodò viri doctissimi, sed & sanctissimi, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ primi proceres utroque, ùt dicitur, pede abirent. Est insuper eorum Jurium, ac prærogativarum assertor, & veluti reductor, quæ, nescio, quis livor identidem aut extinguere penitùs, aut certè supprimere nitebatur. Horum igitur zelosissimos promotores, dum præfatus Ordo noster vos dudum agnovit, ampliùs vobis sese obstrictum testabitur, quippe, qui hîs temporibûs in Germania primi veluti estis, quorum munifica sollicitudine eadem, typi firmitate, ac perpetuitate, omnium oculis exposita renoventur, ac conserventur.

Assumite igitur eâ, quâ alióquin abundatis, benignitate has primitias laboris mei *Reverendissimi Illustrissimi*, *ac Amplissimi Domini*, *Domini Præsules*, *Mæcenates Gratiosissimi* &c. Fovete illas munifico Sinu vestro, & qui hujus temporis injuriosissima acerbitate non deestis honori Ordinis nostri promovendo, ære non minùs, quàm favore, (propriô etiam, si opus esset, dispendiô) subvenire, atque exinde toti Orbi vestrum in rem litterariam affectum, in religionem nostram ferventissimæ mentis devotionem, in Canonica nostra Jura, ac Privilegia securè tuenda sollicitissimam promptitudinem, in Collegia, & Fundationes eorum indemniter, ac perdurante vigore conservanda indefessam, uberémque vigilantiam ostenditis, me pro his omnibus scribentem, decertantem, laborantem, Clementissimîs vestrîs (ùt hactenùs immeritum solebatis) gratiîs, ac favoribûs complecti non desinite, qui dum vixero, perduro

Reverendissimarum, Illustrissimarum, ac Amplissimarum Dominationum Vestrarum

Dabam ex Collegiata Ecclesia Voraviensi Calend. Nov. M.D.CC.XLI.

Humillimus, & infimus Cliens

JOANNES ANTONIUS ZUNGGO,
Can. Reg. Vorav. Notar. Pub. Immatric.
& Pænitentiar. Apost. & Biblioth. ibid.

FACUL-

FACULTAS
REVERENDISSIMI, ET AMPLISSIMI D.D. PRÆPOSITI.

UT Historiæ Generalis, & Specialis de Ordine Canonicorum Regularium Prodromus à R. D. JOANNE ANTONIO ZUNGGO Collegiatæ nostræ Ecclesiæ Voraviensis Canonico Capitulari, Bibliothecario, & Notario Apost. Publ. Jurato, Curiæque Romanæ Immatriculato compositus publici Juris per Typum fieri possit, tenore præsentium facultatem concedimus. Actum in Canonia nostra Voraviensi 6. Id. Aug. Annô 1740.

L.S.

Laurentius Josephus
Præpositus ibidem
mppr.

APPROBATIO
CELEBERRIMÆ UNIVERSITATIS VIENNENSIS.

HIstoriæ Generalis, & specialis de Ordine Canonicorum Regularium Prodromum elaboratum operâ, & studiô Admodùm Reverendi, & Religiosissimi Domini, JOANNIS ANTONII ZUNGGO Canonici Regularis Lateranensis S. Augustini Voravii in Styria Professi, & Bibliothecarii non modò nihil contra fidem, aut mores continere, sed eruditionis etiam sacræ non vulgarem laudem promereri censeo, dignúmque omninò esse, qui cum erudito mundo publicis typis communicetur, si tamen ita videbitur Perillustri, Consultissimo, & Magnifico Domino Universitatis Rectori. Viennæ 2. Julii 1740.

L.S.

Ludovicus Debiel, S.J.p.t.
Theologiæ Decanus mppr.

IMPRIMATUR.

FRanciscus Antonius Nobilis de Spann, S.R. Imper. Eques U. J. Doctor Sac. Cæs. Regiæque Cath. Majestatis in Excelso Inferioris Austriæ Regimine Consiliarius, & p. t. Rector Universitatis.

FACULTAS REVERENDISSIMI, ET AMPLISSIMI D.D. PRÆPOSITI.

UT Historiæ Generalis, & Specialis de Ordine Canonicorum Regularium Prodromus à R. D. JOANNE ANTONIO ZUNGGO Collegiatæ nostræ Ecclesiæ Voraviensis Canonico Capitulari, Bibliothecario, & Notario Apost. Publ. Jurato, Curiæque Romanæ Immatriculato compositus publici juris per Typum fieri possit; tenore præsentium facultatem concedimus. Actum in Canonia nostra Voraviensi 6. Id. Aug. Annò 1740.

L. S.

Laurentius Josephus Præpositus ibidem mppr.

APPROBATIO CELEBERRIMÆ UNIVERSITATIS VIENNENSIS.

Historiæ Generalis, & specialis de Ordine Canonicorum Regularium Prodromum elaboratum operâ, & studiò Admodùm Reverendi, & Religiosissimi Domini, JOANNIS ANTONII ZUNGGO Canonici Regularis Lateranensis S. Augustini Voravii in Styria Professi, & Bibliothecarii non modò nihil contra fidem, aut mores continere, sed eruditionis etiam suæ non vulgarem laudem promereri censeo, dignumque omninò esse, qui cum erudito mundo publicis typis communicetur, si tamen ita videbitur Perillustri, Consultissimo, & Magnifico Domino Universitatis Rectori. Viennæ 2. Julii 1740.

L. S.

Ludovicus Debiel, S.J.p.t. Theologiæ Decanus mppr.

IMPRIMATUR.

FRanciscus Antonius Nobilis de Spann, S. R. Imper. Eques U. J. Doctor Sac. Cæs. Regiæque Cath. Majestatis in Excelso Inferioris Austriæ Regimine Consiliarius, & p. t. Rector Universitatis.

ELENCHUS

Authorum, & Monumentorum præsentem Exegesim ex suo fonte Illustrantium.

A.

ADami Bremensis Decani Hamburgens. historia Eccles. Edit. Lindenbrogii an. 1706.

Alberti Krantzii Ecclesiastica historia seu Metropolis Edit. Wolffii an. 1590.

Ejusdem Saxonia, Wandalia. Edit. Cisneri an. 1621.

S. Altmanni Ep. Patav. vita apud script. Austr. Hieron. Pez. tom. 1.

S. Ambrosii Ep. Mediol. & Doct. Eccl. opera Edit. Paris. 1686.

S. Anastasii Bibliothec. vatic. de gestis Pontif.

Anselmi Havelberg. Episc. de variis Relig. Christ. formis edit. spicileg. d' Acher. Paris. 1723. tom. 1.

Arnolphi Monachi Ratisb. de mirac. B. Emerammi Edit. Canisii per Basnag. Amstel. an. 1725. tom. 3.

Arnonis: scutum Canonicorum Edit. Bernardi Pezii & Raymundi Duelly.

S. Augustini Ep. Hyp. & Doct. Eccl. opera Edit. Paris. & Lovaniensi.

B.

Baronii Annales Edit. Colon. cum subsequa continuatione.

S. Basilii Ep. Cæsareens. & Doct. Eccl. opera Edit. Colon. 1617.

Bedæ Vener. opera Edit. Colon. 1612.

Benvenuti Abbat. Later. opus de Capacit. Canon. Reg. ad beneficia sæcul. Edit. Rom. an. 1732.

S. Bernardi Abb. ClaræV. opera Edit. Paris. an 1719.

Bertholdi Constantiens: historici suo tempore fidelissimi Historia sui temporis Edit. Tenangelii. Ingolst. 1602.

Bollandi acta SS. cum continuatione usque ad tertium tomum Aug. inclus.

Brovveri Chrystop. Annales Trevir Edit. Leod. cum notis Maseny. 1671.

Bullarium Lateranense Edit. Cameræ Apost. an. 1727.

Bullarium Magnum sum. Pont. Edit. Luxemb. 1727.

C.

Cabassutii Notitia Concilor. Edit. Lugd. 1700.
Caramuelis Theologia Regularis. Francof. 1646.
Cassiani Abb. Edit. Gazæi Atrebati. 1620.
Cæsarii Arelat. Episc. regula Virg. tom. 8. Bibliot. SS. PP. Edit. Lugd. 1660. &c.
Cennomanensium Episcoporum historia Edit. Mabillonii in Analect. novæ Edit. à pag. 237.
Chron. Magnum Belgicum Edit. Pistor. nunc. Struvii Ratisb. 1726.
Chronicon Marienrodense. Edit. Leibnit. Hannov. 1707.
Chronicon Mosomense Edit. in spicilegio d' Acherii.
Chronicon Reichersperg. Edit. Ludevvig. 1718.
Chronicon Sclavonic. Auth. Anonym. Edit. Leibnit.
Chronicon Windesemense Joan. Busch. Edit. Rosvveidi Antverp. 1621.
Clementis Alexandr. Exhortat. ad gentes Bibliot. SS. PP. tom. 3.
Collect. Omn. Concil. Labbæi &c. Venet. 1730.
Concilium Romanum â Mabill. Edit. tom. 4. Annal. Bened. in App.
Concilium Trident. Edit. Colon. an. 1700.
Constitutiones Lateran. Can. Reg. Edit. Cameræ Apost. 1629.
Constitutiones Congreg. Gallic. Can. Reg. Edit. Paris. 1638.
Cuthberti vita Edit. Canisii tom. 2.
Cypriani Episc. Carthag. & Mart. opera cum notis Pamelii Paris.

D.

Donati Diaconi descriptio vitæ S. Trudon. Hasban. Edit. Mabil. sæcul 2. Bened. & apud Surium 23. Nov. ut interpollata â Theodorico Abb. Trudoniensi.
Du Cange Glossarium ad scriptores mediæ & infimæ Latinit. Francof. 1710.
Dyonisii Areopag. opera Edit. Paris. 1644.

E.

Ebbonis Rhemensis Indic. Flodoard. tom. 17. Bibl. SS. PP.
Egberti Archi-Episc. Eborac. præfat. in excerpt. tom. 6. concil. Labb.
Ekkehardi Junioris monachi S. Galli de casibus sui monasterii Edit. Goldast. Francof. 1730.
Eusebii Cæsarien. historia Ecclesiast. & de Præpar. Evang.

F.

Folcoinius de gestis Abbat. Lobiens. in spicil. d' Acherii tom. 2.
Flodoardi Ep. Rhemens. historia. tom. 17. Bibliot. SS. PP.
Foppensii collectio nova Dipl. Belg. Bruxel. 1734.

G.

Gebhardi Episc. Constant. vita Edit. canis. tom. 4.
Gerhohi Præpos. Reichensp. Comment in Ps. Edit. Bern. Pezii Aug. Vindel. 1728.
Gobelini Persona Cosmodromium Edit. Meibomii tom. 1.
Gonzalez Hieronymi Commentar. in reg. Cancell. Apost. Edit secundâ Romæ factâ an. 1624.
S. Gregorii Magni sum. Pont. & Doct. Eccl. opera edit. Antverp. 1615.
S. Gregorii Turonens. Epis. opera quæ exstant tom. 11. Bibl. SS. PP.
S. Gregorii Nazianzeni Episc. opera Edit. Paris. 1609.

H.

Herimanni Abb. Narratio restaurat. Abbatiæ S. Martini Tornac. in spicil. d' Acher. tom. 2.
Historia Episc. Virdun. Auth. Laurentio de Leodio ibid. tom. 2.
Honorii Augustodun. summa Historiarum. Edit. spirensi.
Hugonis a S. Victore opera Edit. Venet. an. 1588.
Humberti Ord. Præd. Comment. in regul. S. Aug. tom. 25. Bibl. SS. PP.

I.

Jacobi de Vitriaco Epis. Aconens. & Card. Hist. Orient. & occid. Edit. Bongursiana.
Jacobi Favelli de Archi-Episc. senonens. historia.
Joannis Chrysost. Ep. Antioch. & Doct. Eccl. opera Edit. Antverp. 1723.
Isidori Hispalens. Episc. opera Edit. Colon. 1617.
Isidori Pelusiotæ Epist. tom. 7. Bibl. SS. PP.

Italia

Italia sacra Ferdinandi Ughelli Editio. novissima cum notis Nicolai Coleti Venetiis 1717.
Ivonis Carnotens. Episc. Epistolæ. Edit. Paris. anno 1610.

L.

Lamberti Schaffnaburg de rebus gestis Germanorum Edit, Struv. tom. 1.
Langii Pauli Chronicon Citizense. Edit. Struv. 1.
Le Large Disquisitiones de Canonicorum Ordine. Paris. 1697.
Luca seu Cardin. de luca Theatr. Verit. & Just. Colon. 1689.

M.

Mabillonii Joan. Annales & sæcula Benedictina item Codex Diplomat. & Musæum Italicum.
Mauburni Joannis Rosetum Exercitiorum spiritualium. Duaci anno 1620.
Mindlheim Nebridii Antiquarium monasticum, Viennæ 1658.
Miræi Diplomata Belgica & Notitia Eccles. Belg. Edit. Fappens. Bruxel. 1723.

N.

Natalis Alexandri Historia Eccles. Paris. 1699.
Navarri Martini Aspilcueta opera Venet. & Lugd.
Neustria Pia Arturi de Monstier Edit: Rotamag. 1663.
Nicolai Desnos Canonicus secul. & Regul. Brugis 1682.

O.

Odonis Canon, Reg. Epist. ad diversos in spicilegio d' Acher. tom. 3.
Onuphrii Panving libellus de septem urb is Eccles.
Orderici vitalis inter scriptores Nordman. Paris.

P.

Pagii Antonii Critica historico-Chronologica in Annales Baronii Antverp. 1727.
Panormitani Abb. siculi in decretum: Norinbergæ. 1484.
Paulini Episc. Nolani Epistolæ. Bibl. SS. PP. tom. 6.
Pennoti Gabr. Abb. Later. historia tripart. dicta aliàs. facula veritatis Edit. Rom. 1624. *& Colon.* 1644.
Petri Cellensis Abb. Tractatus de discip. Claust. in spicil. d' Acher. tom. 1.
Petri Damiani Cardin. opera Edit. Lugdun. & Paris.
Petri de Cluniaco Epistolæ. tomo 2. *Bibl. SS. PP.*
Platinæ Bapt. de Vitis Summonum PP. Edit. Colon. 1611.
Pomerii Juliani de vita contempl. exstat inter D. Prosperi Rhegiens. opera Edit. Paris. 1671.
Prosperi Tyron. Chron. Edit. Canis. tom. 1.

R.

Radulphi Tungrensis de Canonum Observantia. tom. 26. *Bibl. SS. PP.*
Regula Aquisgranensis tom. 9. *Collect. Concil. Labbæi.*
Regula S. Benedicti. Paris. an. 1721. *& Pragæ.* 1724.
Regula Chrodegangi Episc. Metens. Edit. Labbæi & d' Acherii.
Raderi Bavaria Sancta. Monachii. 1615.

S.

Salisburg Metropolis Wigulei Hundi cum notis Gevvoldi Ratisp. 1719.
Salviani Massiliens. Presbyt. cum collat. Rittershus. & Balluzii Bremæ. 1688.
Sammarthan. Dyonisii Gallia Christ. Editio novissima an. 1716.
Serrarii rerum Mogunt. cum notis & Augment. Christiani Joannis Francof. 1722.
Sigeberti Gemblac. Chronicon. Edit. Struv. tom. 1.
Statuta Adalhardi Abb. pro Antiqua Corbeja in spicil. d' Acher. tom. 1.
Statuta S. Bonifacii Archiep. Mogunt. in spicil. d' Acher. tom. 1.
Stephani Tornacens. Episc. Epist. prout extant tom. 13. *Bibl. PP.*
Surii Laurentii acta sanctorum Edit. Colon. 1618.

T.

Tamburinii Ascanii Abb. de jure Abbatum Edit. Lugd. 1640.

Thomassini vetus & nova Ecclesiæ disciplina Edit. Paris. 1691.

S. Thomæ Aquinat. Doct. Angel. opera Edit. Patavin. 1698.

Ticinensis Augustini Propugnaculum Ord. Canonici.

Irulli Ordo Canon. Reg. Edit. Bonon. 1590.

V.

Victoris Utensis de Wandalica persec. tom. 8. *Bibl. SS. PP.*

Vita Patrum â Rosvveido concinnata. Dilingæ. 1691.

Vita S. Corbiniani Episc. Frising â Cyrin. Aribone scripta.

Vita S. Fulgentii Authore Ferrando operibus ejus præfixa.

Vita S. Lietberti Auth. Anonym. in spicil d' Acher. tom. 1.

Vita S. Meimberci Auth. Anonym. Edit. Leibnit. tom. 1.

Vita S. Petri Piperacens. in spicil. d Acher. tom. 2.

Vita S. Ruperti Auth. Anonym. Edit. Canis. tom. 3.

W.

Wittichindi Annales apud Meibomium tom. 1.

S. Wurchardi Vita ab Egelberto conscripta.

Z.

Zachæi & Apollonii Consultationes in spicil. d' Acher. tom. 1.

His accedunt alii Authores Classici passim citati, uti & Decretum cum Glossa majori &c. diversæ quoqúe Carthæ Fundationum, Privilegia &c. quæ nobis ad usum fuerunt, quæqúe in suo fonte fideliter perlustrata sunt.

AD LECTOREM.

NOtitiam prævíam ad hiſtoriam tam Generalem, quam ſpecialem Ordinis noſtri in hoc Prodromo exhibituri, monita quædam prælibare conſtituimus, quibus præmiſſis, ſecurior nobis via ſternatur, ne in qualemcunque demum offenſionis lapidem incurramus, non ignorantes, quam pertractamus materiam, delicatam eſſe, & injuriæ haud difficulter expoſitam. Itaque

Primò omnium prænotamus, cùm tot præſtantes, & in rebus litterariis egregiè eruditos dudum experiamur, quantùm hi non ſolùm orbi moderno, doctrinæ, ſi unquam aliàs, cupido, ſuis elucubrationibus proficiant, verùm etiam quidam eorum laudabili planè conatu adlaborent, multa lectu, eruditionéque digniſſima, in ſui Ordinis (in quo Deo Religioſi militant) commendationem producere, certò illis cumprimis accomoda, imò & neceſſaria, quorum intereſt noſſe ſuorum genus, factaque majorum; nec nobis quoque in tanta rerum meſſe (quam non minùs noſtra hiſtoria ſuppeditat) torpere ultra licitum videbatur, quin ſaltem quidpiam, quamvis impotentibus viribus promamus, quod, ſi non omnem omnino fulgorem gloriæ, alioquin Canonico inſtituto nunquam non adjudicandæ, exhibeat, non tamen tacere penitùs, ubi alioquin tot ora, calamíque loquuntur, accuſet. At quia magni ponderis, ac laboris eſt negotium, quod ſuſcipimus, hinc tibi Lector amice propoſiti noſtri æconomiam enarrandam his paucis putavimus.

Hiſtoriam Generalem ſimul ac Specialem de ſacro inſtituto Canonicorum Regularium ex Documentis Legitimis, ac inſtrumentis (ut fieri poſſet) certis, firmiſque conſtituere intendimus, tali methodo inſtructam, atque diſpertitam, ut inprimis totum opus in ſe contineret quandam deſcriptionem ſed accuratam, Chronologicè æquè, ac Geographicè digeſtam, omnium Eccleſiarum, Abbatiarum &c. quæcunque uſpiam aut unquam per univerſam Europam, finitimaque loca exſtitêre, aut adhuc exiſtunt, in quorum unaquaque enarratione produceretur fundationis hiſtoria, Fundatorum quoque & aliorum Eximiorum Benefactorum brevis ſaltem (ſi plena non ſuppetat) hiſtorica deductio, exinde adderetur Chronologica enarratio Prælatorum cum actis cujusque, item & aliorum virorum, qui ſibi ob ſanctitatem, heroica virtutum facta, obtentas dignitates, fidem in ſedem Romanam &c. Sæculis venturis memoriam non exilem promeruerunt: præterea his identidem præfigeremus diverſa (quæ Generalem quóque hiſtoriam reſpiciunt) fata atque re-

rum discrimina, quæcunque scilicet simul ad propositum nostrum absolutiùs perficiendum notabiliora occurrerent, relatúque digniora; Demum adderentur litteræ Fundationum, Diplomata, privilegia, Bullæ PP. & hæc eâ fidelitate, quâ nobis ipsa Communicata fuêre, aut adhuc (ut confidimus) communicabuntur, eô etiam examine, quô facilè liceat sincera à falsis, ac Suppositiis secernere. Cùm verò (ùt cuique consideranti perspicuum est) hæc enarratio uno volumine, quamvis pluribus forte tomis (ut loqui solemus) discretô, compleri commodè non possit, hinc constituimus in plura totum opus volumina dispertiri, hæc verò rursus suas in partes, seu tomos: ita quidem, ut primum volumen Germaniam, secundum Galliam, tertium Italiam, Hispaniam, Portugaliam &c. Quartum denique Angliam complecteretur Hyberniam atque Scotiam. Et cùm nos ipsos Germaniæ profiteamur alumnos, hinc ne argueremur velut minùs observantes in Patriam, ab hac nostrum laborem ordiri statuimus.

Verùm quia non solùm labor noster ad Ecclesias, Collegiáque actu sub instituto nostro florentia, sed ut diximus, ad ea, quæ unquam fuêre, sese diffundet, ideo provinciam nobis non immodicam imponimus, scilicet ne sine lege loqui præsumamus, júsque nostrum in eas Ecclesias aliquando habitum testimoniis atque ratione firmemus, quas longè etiam ante sæculum undecimum id est primis quoque temporibus Orbis Christianus conspexit.

In his ergò eximius rei Cardo versatur, quem nobis præcipuè prior præsentis Prodomi Tomus roborabit, in quo præ omnibus necesse fuit de Exegesi aliqua Cogitare, Generalem Ordinis nostri notitiam Exhibente: Hanc itaque Propilæi locò huic Prodromo præfiximus, haud dubiè multis difficultatibus sublevandis profuturam.

Secundò: exinde jam in vestibulo protestamur, nos per hanc nostram elucubrationem planè nolle infesto illos & homine Religioso indignos resuscitare Crabrones, præcedentiam Ordinum in causa antiquitatis attingentes: sicut ne quidem indirectè ad hanc disceptationem insipidam atque ab ipsa summa sede inhibitam per nostrum laborem devenire intendimus, sic pariter omnem lectorem obtestamur, ac respectivè conjuramus, ne hoc nostrum studium, quod in unum Ordinis sacri Canonici honorem dirigimus, in tam malum usum aut præjudicium nostræ intentionis convertat: nam, ut cuique apparet, quàm mutila, & arenoso fundamento innixa nostra hæc esset litteraria opera, si sine prævia Exegesi solam, eâmque Crudam Monasteriorum historicam descriptionem texeremus: aut quantùm in ordinem nostrum non solùm, sed & in plurimos viros doctissimos, imò in ipsa Ecclesiæ non pauca Columina peccaremus, si, quod hi de antiquitate ejusdem, atque analogica propagatione (absit, ut quis credat, inconsultò, aut omnino ignoranter) tam dissertè enunciârunt, nos aspernantes, quorumdam respectivè, aut paucorum aut animum affectibus impeditum præferentium, Originem Ordinis nostri Sæculo undecimo vel duodecimo affigentium sententiam tantummodò ideò amplecteremur, ne irritemus ingenia, aliunde fortasse solùm illa, quæ minùs affecta; cùm nobis sufficiat, eos nullâ injuriâ propulsasse, quos scientia, veritas, & meritum inter honorandos reponit.

Tertiô: Materiam scopúmque scribendi quia talem versamus, quæ suos & limites, & principia, fundamentáque, nec non documenta deposcit, non tam ex proprio ingenio, quàm ex historia, ac authoritate scriptorum desumenda, hinc nemo nos incusabit, dum fortassè plurima reperit â nobis adducta, quæ dudum alii ante nos hoc in negotio suis scriptis inseruere. Ingenuè namque fatemur, nos malle antiquis, sed solidâ veritate firmatis documentis inhærere, quàm nova & fortasse ideo vacillantia proferre. Non tamen ideo, saltem apud eruditos (sic confidimus) centonarii audiemus, quamvis enim rem non immutemus, attamen modum scribendi damus profectò

alium,

alium, in illud S. Augustini respicientes dum ait: *Utile est plures à pluribus libros fieri diverso stylo, non diversa fide, etiam de quæstionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic.* L. 1. de Trin. c. 3. Qui de ordine nostro ex recentioribus scripsêre, sine invidia dicam, quod sentio; palmam præ cunctis tulit Author disquisitionum de Ordine Canonicorum præcipuè cùm stylum modernæ methodi scribendi in historia, integerrimâ & vix satis dilaudandâ sinceritate sit assecutus, tanto quidem multorum doctorum virorum applausu totum opus absolvens, ut nihil planè ad perfectè evincendum suæ sententiæ assensum deesse videatur. Nos certè quamvis quidem quantum modica nostra potest, curtáque suppellex in ferendo hac de re judicio, adeò in istarum disquisitionum æstimationem propendebamus, ut jam propè resolverimus, exegesis hujus locò Lectorem ad illas remittere, censentes earum nos innixos principiis securo calle progredi posse ad ipsam nostram propositam Monasteriorum descriptionem: At verò, cùm aliàs eruditi quique horum temporum critici non dubitent, si quæ pro elucidanda rerum hactenus controversarum veritate à quopiam prodantur, lubentes amplecti, nil minùs hactenùs experti sumus, quàm, ut tam præstantis scriptoris planissima pro Ordine nostro Canonico argumenta, ac documenta persuaderent, ad eorum Eurythmiam suas conclusiones atque sententias metiri: Et causas quidem diversas considerantes, atque, subodorantes, eam tamen præ reliquis subesse putavimus, quòd, sicut omnia suo in hoc celeberrimo opere laconicè, &, ut pluribus Gallis scriptoribus usuvenit, abruptè, incisèque deducit, ex iis quoque concludenda non tam ipse liberè enuntiet, quàm lectori committat; sicque sæpè animum legentis suspendat potiùs; quàm convincat, & dubia non omnino enervare videatur, atque elidere, quamvis id rem intensiùs penetranti præstet. Hinc diversis deliberationibus fluctuantes, in eum tandem sensum devenimus, ut isthanc Exegesim auspicaremur, argumentis, fundamentísque non paucis ex hoc ipso Authore mutuatis, at luculentiùs, germaniúsque explicatis, ita quidem, ut, quæ ille non rarò paucissimis planè verbis (multô tamen pondere libratis) edisserit ex diversis documentis, nos eo libentiùs, eòque securius illa cum tota sua periodo exhibeamus, quòd partim nobis fontes ipsi, ex quibus eadem hausta sunt, suppetant, partim speremus iis hôc modô satisfieri posse, qui dum norûnt, quosdam scriptores interpolando quandoque proferre decurtatas Authorum sententias, tam inconditè atque ineptè, ut si fons ipse, ex quo eductæ sunt, requiratur, integrô sæpè sensu fallant, fortasse idipsum in hoc nostro Authore suspicari possent, utpote cui receptum est, non rarò paucissimis verbis energiam suo proposito innectere, citatis tamen Authoribus è quibus si libet, liceat plura colligere.

Verùm dum hoc modo sæpe fatum Authorem sequimur, nostra tamen quâ datâ operâ exili licèt muniti ingenio, sed præpotente securi fidelitate identidem producemus: de cætero sic affecti hanc Exegesim judicio prudentûm exponentes, ut nihil novi in assertis, plurimùm in antiquitatis & argumentorum pondere exhibeamus: hoc enim expedire unicum in assumpta materia confidimus. An autem Amanuenses potius ex hoc, vel nudi compilatores fuerimus, an his pauló quid amplius? cuique Lectori suum Judicium esto.

Quartò: Occurrent per decursum frequentiùs quædam opiniones contrariæ in Exegesi non solùm, verùm & in ipsis Monasteriorum descriptionibus refutandæ, quamvis optaremus quidem, nulli adversari, sed omnium velut eruditione ac doctrinâ nos longè præeminentium sententias complecti, atque tueri, coacti tamen reclamabimus illis, qui non tam nostram, quàm majorum nostrorum imò fortasse & suorum sensum, mentémque evertere quærunt. Præterquam enim quod quidam criticorum aliunde omnia penè in dubium agant, nec quoque sugillationibus parcunt, stylóque mordaci. Nos

quidem his non respondebimus verbis ex consilio sapientis prov. 26. v. 45. petitis, verùm solâ lucidáque veritate: quâ perpensâ, certiùs etiam apud istos aliquid nos effecturos speramus, quàm si remorderemus mordentes: informatione quandoque ad reconciliandum adversarium opus est, non semper armis atque insultu.

Quintò: Descriptio omnium Ecclesiarum &c. Ordinis Canonici, quæ Exegesim subsequetur, & quidem nunc pro sola Germania, eâ æconomiâ instituetur, ut in primis enarrentur omnes quæ ab Origine ejusdem Ordinis usque ad hæc tempora numerabantur, seu adhuc sub illo floreant, seu ad manus devenerint alienas: dabimus autem succinctam quandam cujusque describendi Monasterii notitiam (prolixiorem ad opus ipsum differentes) immixtis quoque ac resolutis non paucis quæstionibus quæ forte in Exegesi adhuc desiderari potuissent, utpote commodiùs in hac descriptione supplendis. Quod verò jam præmisimus, iteratò Cavemus, tantùm ne nos quispiam injurium condemnet, dum eam defendere veritatem paramus, quæ apud doctissimos viros ab antiquo recepta est, & solùm fortè à sæculo decimo Sexto cæpit impugnari. Præprimis autem omni circumspectione venerari cupimus illustrissimum clerum sæcularem, neque opinamur fieri posse, ut quispiam eorum nobis aut sententiæ nostræ tanquam sibi præjudiciosæ succenseat, cùm eandem ipsam ex illorum collegio docuerint, tradiderintque viri doctrina simul ac virtute celeberrimi: atque ut nil dicam de summis Pontificibus Martino quinto, Nicolao quinto, Sixto quarto, Pio quarto, Paulo tertio, nil de purpuratis Cardinalibus, Scipione lancelloto, Michäele sarraceno, Joanne Cicada, Bernardo Scotto &c. certè sunt, qui antiquitati instituti nostri consultò, sine difficultate, plenâ manu & obfirmatô consiliô subscripsêre: Etenim eandem nostram sententiam apertè tradidêre Albertus Krantzig Canonicus & Decanus Hameburgensis scriptor percelebris, Joannes Gerson, Jacobus Portius, Pyrchus Tharsus, Agapitus de Magistris, Andreas Catullus, Laurentius Beyerlink, Aubertus Miræus &c. omnes viri Clarissimi & ob profundam, quâ eminebant scientiam nullis partium studiis fucatam toti erudito mundo notissimi, aliique quàm plurimi, quorum Catalogum hìc referre non admittit compendiatum proloquium. Nihil ergò projudiciosi, nihil temerarii asserimus, vestigiis eorum inhærendo, quos ipse Venerabilis Clerus honorat, & doctrinâ Clarissimos celebrat.

Absurdissimè autem à nobis ex adverso peccaretur, si dum regularen vitam dicimus præcessisse eam, quam vulgò sæcularem in Clero nuncupamus, ideo isti insultaremus: non enim ignoramus, quàm præclarissimo fulcimine per eos Conservetur Ecclesia Catholica, ejusque dogmata defendantur contra hostes illius, quantúsque in celeberrimo sæculari Clero præstantissimæ scientiæ, pietatis, Zeli, ac exemplaris vitæ ad confusionem sanè multorum Religiosorum numerus existat, ut adeo dignissimè ab eo per aliquot jam sæcula Hierachia Ecclesiastica administretur sanctè, atque inculpatè: quod, qui aut non videt, aut negare præsumit, certô is est ipsô Anaxarchô Calumniosior, & ad solem cæcutiens.

Sextò: Non procedemus in hac descriptione ordine regulariter tali, eò quòd hunc ad opus ipsum differamus, unde quorumdam solùm hinc inde cursim, & prout ipsa suppeditabit occasio, libabimus Prælatorum aut aliorum virorum celebrium memoriam, Elenchum eorum & accuratam in ipso opere historiam ea fidelitate, quâ nobis documenta subministrabuntur, contexturi: nihil ibi defuturum promittimus, quod ab hujus rei peritis desiderari vel prudenter exspectari possit. Diplomata etiam carthas fundationum, ac Donationum Privilegia, Bullásque Pontificias &c. ibi adferemus ad litteram, quorum isthíc aut non meminimus, aut sola inseruimus fragmenta, & dum in præsenti prodromo vix primis labiis attigimus non raró, tum Fundatorum, tum

tum Benefactorum, tum ipsorum Monasteriorum laudem, illinc exactè dilatabimus omnia, dúmque suppeditabuntur documenta, etiam adjungemus arborem Genealogicam usque ad præsens, quo scribimus sæculum. Verbo nulli parcemus labori, atque negotio, ut solidam, & quantùm rerum notitia admiserit, absolutam historiam nostri Ordinis & quidem prout in Germania â multis sæculis florentis proferamus.

Septimò: Novimus quorundam affectus in hac (quam operamur) re litteraria seu historica, eò Collimantes, ut non æstiment descriptiones locorum qualescunque illas, nisi eadem propriis pene oculis conspiciant, & primigenia monumenta ex ipsis fontibus Antiquitatis hauriant, atque describant: quasi scilicet illa narratio minùs aut veritatis haberet, aut laboris, quæ ex doctorum, & hac de re consultò tractantium libris vel communicatis veridicis documentis decerpimus, quàm quæ oculis (non minùs quandoque fallentibus) lustramus. Profectò experti non pridem sumus, graviter & illos decipi posse & decipere, qui, dum se jactarent in persona perquisiisse universa, erroribus non modicè scatentia deipsis Monasteriis monumenta (ut prætendebant) produxerant. Doctos & in historicis rebus comparandis versatos hac in re non metuimus, ut ideò minùs æstiment labores nostros, præcipuè immodicis authoritatibus innixos, quæ nobis aut ex diversis nostri Ordinis Collegiis fideliter communicata sunt, aut quæ alioquin ex celeberrimis Scriptoribus per sedulam plurimorum annorum lectionem abundanter collegimus, contemptores autem, ac Sugillatores hujus operis nostri minimè curamus, consilium Fagii Præstantis Poetæ sequentes: dum ait de talibus:

Judice me, nemo meliùs responderit illo,
Qui respondendum dixerit esse nihil.

Quod si quæras, ut quid? aut quò demum hic abbreviatus, & præcurrens labor, seu Prodromus? responsum ex titulo habe, Monogramma seu specimen aliquod esse volumus futuri operis tuis oculis judicióque propositum, Erudite Lector: partim, ut experiamur sensum, mentemque tuam, quid de illo censeas, dum hunc prodromum dispiciendo percurris; partim verò & maximè hanc ejus tibi causam referimus: occurrit memoriæ ab annis plùs minùs viginti, quosdam ad diversa Ordinis nostri Monasteria consimilem (ut colligere dabatur) prope materiam elaboraturos pro documentis obtinendis scripsisse, quibus provisi suam possint intentionem complere, postmodum tamen (quò impedimentò ignoramus) laudabile vacillavit propositum, & usque nunc, quantum nobis innotuit, publicam lucem, effugit: Credidimus, nec ineptè dum nos quóque, ad pleráque Germaniæ Saltem Citerioris Collegia Epistolas nostras, Similia expetendo, dirigeremus, & à paucis responsum obtineremus optatum) hinc id contigisse, quòd molestia toties inaniter iteranda (ob effectum scilicet non secutum) desiderium tam satisfacientis suppresserit, quàm supplicantis: atque inde est, quod præsens specimen omnibus prævié proferre libuerit, simul præfixis iis, quæ prolixè suo tempore exhibere proponimus: Interea autem enixè sollicitantes, ut quibus hactenus quæcúnque demum causa, sua communicandi, moram injecerit, vel nunc præstent cupita, at non synopticè átque decurtatè (ut quidam hactenùs fecêre, qui etiam suppeditaverant sua) sed secundùm Originalia documenta; nec cunctentur, si quem veterum codicum necdum luci per typum exhibitorum, & quandóque eô dignissimorum suis in manuscriptis Bibliothecis apparatum possident, nobis submittere; eò enim completiùs, ac absolutiùs proditurum opus promittimus, quò plura fideliter, & accuratè fuerint communicata. Constituimus namque opus hoc ipsum de Germaniæ Monasteriis agens sic partiri, ut duobus (aut si abundent documenta) tribus tomis historia Ordinis enarretur, adductis ad cujusvis Monasterii descriptionem (ut diximus) omnibus iis documentis quæ suppetent; his verò completis acce-

dant anecdota omnium scriptorum, seu illa Ascetica sint, seu historica, seu statuta veteribus nostris in usu, seu Necrologia, Martyrologia, aut demum cujuscúnque materiæ, si modò typo digna æstimentur, mundóque erudito accepta.

Cùm verò non pauca Collegia exhibeamus, quæ aut ad alienas manus devenerant, aut penitùs sub ruderibus jacent sepulta, qualia præcipuè multa esse in Belgio, Saxonia, Suecia, Helvetia, Bohemia &c. ingemiscimus; hinc, ubi ab illis nil sperandum superest, à vicinis florentibus, & talium notitiam facilè habituris, ea nobis communicanda, quæ ad aliqualem saltem illorum notitiam conferunt, deprecamur. Intendebamus cuique Monasterio, de quo nobis minor esset cognitio signum aliquod adiicere, quô edocti Lectores succurrere nostræ possent inopiæ. At mutavimus sententiam, ut plurimùm inducti, quòd opinaremur, nec nos ipsos scire posse de multis Monasteriis, quæ nobis desint; nam ædipus quis augurari possit, nisi ex ipsis locis sufficienter edoctus, quot chartas donationum, quot bullas possideant, præterea quibus rerum fatis, atque vicissitudinibus fuerint aut attrita, aut relevata? unde cum dispendio aliquibus signa addenda intermitteremus, quasi jam omnibus documentis provisi, cùm tamen adhuc plura latere possint nobis ignota. Hinc sufficiet generaliter cavisse, atque repetiisse superiùs postulata. Prout verò cuique sua nobis documenta Communicare libuerit, sic illa fideli opera inseremus labori nostro, neque censeo utendum esse multis persuasionibus ad eos, quorum animos lucrari optamus; cum utilitas per se cuique erudito patescat, notúmque sit, quàm copiosô thesaurô viri illi ab omnibus, ad quoscunque eorum appellabat petitio, provisi sint, qui adhinc aliquot lustris ex Ordine Celeberrimo S. Benedicti tot egregia confecêre volumina, non nisi ex talibus pene monumentis congesta, quorum non pauca nunc, tam orbi litterario in præcipuum emolumentum, quàm venerando illi Ordini in perpetuum decus, omnium eruditorum volvuntur manibus, ut sunt Dacherii spicilegium, Edmundi Mactene ac Ruinartii anecdota, sæcula Benedictina Mabilonii &c.

Octavò: *Monasteriorum nostrorum* enarrationem constituimus amplissimam & fæcundissimam, ut scilicet non solùm ea rememoremus, quæ actu florent, nec solùm illa, quæ à tempore magnæ illius per susceptam S. Augustini regulam reformationis nostra esse cæperunt, sed etiam, & quidem jure dignissimo illa, quæ aut sæculo octavo Regulam sibi elegêre Chrodegangi, aut Ludovici, seu Aquisgranensem observandam, imo æquissimè & illa, quæ à tempore nascentis Orthodoxæ fidei clerici primævi sibi obtinuêre. Æquissimè inquam, alioquin enim incassum Exegesis nostra elaborata fuisset, ut analogicam, ac identicam continuationem instituti nostri ab Apostolorum tempore demonstraremus: Stante siquidem hac veritate, nemo nobis eruditorum improperabit arrogationem earum Ecclesiarum, quas certissimò Clerici Votivi aliquando possederant. Nulli inde, minimè verò clero sæculari, injuriam struimus, quæ si esset? in viros Doctissimos, ac Sanctissimos, non in nos torquenda est, utpote à quibus hanc doctrinam mutuati sumus, quales sunt Gregorius Septimus, Paschalis Secundus, Urbanus Secundus, Benedictus Duodecimus, Petrus Damianus, Nicolaus Cusanus, aliique penè innumeri, qui omnes (uti superiùs notavimus) aut verbis dissertis, aut consequentibus docuêre, à votivis clericis Ecclesiam gubernari cæpisse.

Néque tamen falcem ideo culpabili aliqua temeritate in alienam messem mittemus, ut ubi documenta exstant, Collegium aliquod â sui Fundatione clericis sæcularibus extraditum, illud nobis cæcâ mente adjudicemus: dabimus utrobique fundamenta nostra, quibus jus in quodcunque Collegium aut Monasterium nobis assertum, ea quæ nostri fori non sunt, minimè usurpaturi.

De Collegiis antiquissimis novi quidem observationem Pennoti nostri L. 2. c. 38. n. 1. dum Belgicarum Ecclesiarum Canonicam institutionem ad sæculum

culum quintum referens, ait: *Ut ea quæ de B. Materno Petri Apostolo; nec non de Ecclesiis per illum institutis à nonnullis traduntur omittamus, ne ipsam Canonici Ordinis Originem antiquiorem, quàm par sit, expiscari velle videamur.* Hinc liquet Pennotum à reformatione sancti Augustini Alemannicas Ecclesias enumerare inter nostras; ast, ùt videtur, quâdam inadvertentiâ, & lapsu memoriæ; nam, qui antea juxta communem eruditorum sensum claris probationibus originem canonicorum Apostolicis affixit temporibus, dum L.cit.cap.4. & cap.10. *Ordinem Canonicorum ab Apostolis fundatum usque ad B. P. Augustini tempora continuatum, maximè & quidem adeò floruisse* ait, ut cap. 11. non solùm in oriente, *sed & in occidente alleget Ecclesias* hoc institutô insignitas, quales signatè sunt sub B. Sylvestro Ecclesia Lateranensis, S. Joannis Majoris: Neapoli pariter sub constantino, & cæsaraugustana vulgo B. M. de Pilari sub S. Jacobo Apostolo: Non video, quô fatô alioquin abstractus noluerit Trevirensem, Coloniensem, Moguntinam &c. à prima sui fundatione inter Canonicas referre. Hinc nos meliora (ut confidimus) secuti Consilia, cuique Ecclesiæ ac Collegio condebitam suæ primæ fundationis Epocham attribuimus, â qua, certiorî calculô edocti, judicare possumus votivam clericalem vitam, in illis florere cæpisse; iquod tam certò temporibus Apostolicis, & quidem B. Materni, Eucharii, sociorúmque fieri potuit, imò debuit, quàm indubitatè, si unquam aliàs, incomparabili planè disciplina eminuit tunc vita clericalis.

Nonò: De Parthenonibus multa essent, quæ hìc annotare expediret, utpote de quibus nec paucæ, nec leves controversiæ agitantur, an scilicet ullus canonicarum virginum exstiterit ante sæculum nonum? & quod si istud? an non eæ ipsæ sine Regula, sine voto, ex relaxatis Monachabus exortæ? prætерquam, quod difficillimum, ac longè magis ambiguum sit discernere Monasteria Canonicarum ab aliis, quæ fuêre Monacharum: velut harum rerum expers facilè concedet. Nos in tertia quidem parte exegesis nostræ singulare caput de Canonicis Virginibus formavimus, in quo principia causásque produximus, quæ moverunt, ut quosdam antiquiores Parthenones his Virginibus vindicemus: nec minùs, quæ ibi desiderari potuissent, supplevimus in descriptionibus Monasteriorum, at esse ista tam certa & inconcussa oracula, quæ omni ambiguitate vacent, quis affirmabit? quod verò in hac causa Lectores præmonere voluimus, est, nos intermisisse tum in Mappa tum in descriptione Collegiorum illa Virginea, quæ dudum olim adjungi solebant virorum domiciliis; cùm enim ex decretis conciliorum, ac Pontificum abolita sint aliunde, & sæpissimè in alia loca chorus vestalis translatus, operæ pretium haud duximus iis investigandis multùm inhærere.

Cæterùm ut & de Mappa nostra aliquid disseramus, quam fronti hujus Prodromi præfiximus, observandum est.

Decimò: Eam à nobis non generalem totius Europæ formatam esse, sed solius germaniæ Monasteria atque Collegia exhibentem utpote, quòd statuerimus, cuivis Provinciæ (Deo intentioni nostræ favente) sicut nunc Germaniæ (solâ Exegesi demptâ, quam in uno Loco tradidisse haud dubiè suffecerit) suum prodromum cum tali Mappa præmittere, consultius id Judicantes, quod si uni Prodromo Mappam totius Europæ præfigeremus, artificio cælatoris ob quædam loca nimiùm concurrentia planè adversaturam, & quia nec in hac Particulari Mappa nostrûm erat, sic distribuere loca, ut concinno quodam Ordine totam addornarent, velut oculis inspicientium patet, quàm densis & compressis spatiis totum penè Belgium stringatur ob copiam Collegiorum, quæ aut viguerunt illic, aut Deo Auspice adhuc florent: hinc nemo nobis succenseat, si ibidem quoque minùs commodè loca ipsa exhibeantur, quam dein in aliis Provinciis. Quia verò futurum opus nostrum eâ normâ instituere conabimur, ut æquè secundùm circulorum Imperialium seriem Partes discernantur, hinc quoque intendimus (non defecturis Patronis) cuique circulo

culo propriam Mappam præfigere: & quia Burgundicus in ampliſſimum excurrit ambitum in tres ſingulares eundem ſubdividemus partes, exinde longè majori commodô loca omnia ſpectare volentibus exhibituri, utque in hoc noſtris laboribus neutiquam parcamus, ſi nobis communicatæ fuerint etiam Parochiarum, filialium ſeu Altarium, ut antiquitùs dicebantur, nec non bonorum immobilium velut ſunt Arces, Dynaſtiæ, Prioratus incorporati &c. Nomina ſitúsque eorum ſaltem cui propiùs urbi, fluvióque adjaceant, ea omnia cum aſſignatis, nobisque indicatis ditionibus in particularibus illis Mappis fideliter indicabimus. Quô verò uſu ad cognitionem ſitûs Collegiorum tam olim, quàm nunc exiſtentium devenire ſpectator poſſit, in eadem ipſa notavimus.

Porrô ingratiſſimi eſſemus habendi, ſi manum de tabula tolleremus eorum immemores futuri quibus laboris noſtri progreſſum, documentorum communicatorum copiam, plurimorum monaſteriorum notitiam, aliáque complura ad opus noſtrum accuratiùs & abſolutiùs efformandum, non modicè debemus, ſanè inter primos omnium dilaudandus venit Pl. R. Dominus Martinus Görz Decanus Imperialis Collegii Creuzlingani digniſſimus, adſcribendum profectò huic cumprimis habemus Mappæ noſtræ editionem, quantâ ſolertiâ vir iſte occurrentia (ut plerumque fit) non pauca obſtacula removerit, non eſt, ut multis explicem, noverint illi, quibus unà mecum hujus cælaturæ negotium incubuit. Deinde minor ſum ut enarrem conſtantiſſimam in promovendo hoc meo labore ejusdem operam, in obtinendis tum proprii ſui Collegii, tum aliorum documentis dexteritatem, quin in extimulando me ipſo ad perſeverantiam laboris, (cui ſæpè jam ſuccumbendum putabam) animoſitatem.

Alterum jure merito nomino Clariſſimum Virum Philippum Saller Canonicum Regularem Pollinganum, cujus vel nomen ipſum ſine laude eſſe non poteſt, quippe ob doctrinam omni litterario mundo notiſſimi ſumméque pretioſi, documenta obtenta & accuratiſſimam hiſtoriæ informationem, ſi ulli, certè huic viro debeo, nihil illi in rebus ſcientificis impervium, nihil adeò obſtruſum, quod ipſe ſuo defæcato ingenio non diſſolvere & elimare noſſet. Primus is fuit, qui dulciſſimum litterarum commercium mecum in hoc negotio cæperat, & jam in duodecimum annum gratioſè continuat, nulli parcens labori, nulli induſtriæ, quamvis vir jam octoageſimum annum excedens. Certè ſi unquam Theſeus Ariadnæ Duci ſuæ ex vaſtiſſimo labyrintho egreſſus, ſuam libertatem defert, meum erit huic Theſeo meo adſcribere, quod tanto hiſtoriæ noſtræ labyrintho implicatus felici ejus ductu ad placitam rerum ſeriem, confuſione, quantùm fieri potuit, eliminatâ pervenerim.

Tertius eſt Clariſſimus D. Auguſtinus Riſtl Canonicus Regularis Clauſtro-Neoburgenſis & B. V. in Hiezing propè Viennam Adminiſtrator digniſſimus, quem, dum ab Univerſitate Vinnenſi totam per Germaniam inclyta ac celeberrima non ſolùm doctorem, ſed etiam decanum digniſſimum creatum dico, virtutem æquè ac profundam ejus ſcientiam ſatis me credo revelaſſe: novimus enim quos, quantósque viros hoc magnificentiſſimum Athenæum univerſo orbi litterario dederit. Hic ergò ſua ſolita Benevolentiâ amiciſſimè complexus labores meos operoſiſſimum ad plurima conſequenda per Sileſiam, Moraviam, Bohemiam, ac Auſtriam, Patronum ſe nobis præſtitit, non ſolùm comparando ſufficientia documenta, ſed & univerſim omnes, quæ obvenerant, difficultates ſublevando, quibus enarrandis nec præſentis chartæ anguſtia ſufficit, nec etiam expedit, viri modeſtiſſimi virtute id aliunde refugiente.

Quartum ſuſpiciendum recolo Pl. R. D. Kuen Exempti collegii ad inſulas Weugenſes Canon. Reg. Decanum meritiſſimum; hujus viri laudem vel in hoc uno prædicaſſe ſufficiet, ipſum ſcilicet ſupplices meas ſua incomparabili humanitate prævenîſſe, obſervata enim elencho noſtro monaſteriorum adjectâ, in calce, admonitione, peculiari favore Epiſtolâ ad nos miſſâ ſeſe ipſum

obtulit

obtulit, imò & multorum Collegiorum (quæ in Mappa adhuc desiderantur) nobis non solùm communicavit nomina, verùm etiam suppeditavit, quantum fieri poterat, eorum notitiam atque historiam, insuper alia adjiciendo documenta, quæ velut pretiosum quendam Thesaurum me exosculari oportuit, ac revereri.

Quintum adjungo Pl R. D. Bernardum Streler Imperialis Collegii Wettenhusani Decanum quoqúe dignissimum; hujus industriæ ac charitati multorum Monasteriorum debemus cognitionem, ac præprimis ejus peculiarem affectum erga propositum nostrum laudare cogimur: quippe qui primitùs â nobis causâ communicandorum monimentorum sui Collegii requisitus nobis significavit, longè anteà à se intentionis hujus laborem jam propè ad finem perductum, me pene frustra inchoaturum, cessit tamen Paulò post vir moderatissimus aç humanissimus, & non solùm, ut diximus de suis nobis immodica contulit, verùm *juvit* quoque quàm plurimùm & consiliis innata sibi dexteritate.

Sextum subjungo Clarissimum D. Rupertum Grueber; quid ego de hujus viri mihi exhibita amicitia in opere hoc litterario promovendo edicam, propè ipse hæreo, tam ampla ac gratuita sunt, quæ ab eodem accepimus: ut enim de sapientissimis per litteras datis consiliis nihil recenseam, certè ipse fuit, qui fasciculum ingentem propria sua manu conscripserat jam ad prelum paratum de diversis Collegiis ingenti labore, ac ingenio non minori collectum, atque historicè deductum, hæc tamen omnia liberalissimâ dexterâ nobis impertiit, quod præstare, quanti affectûs æstimandum sit inter viros litteratos, haud opus est multis comprobare.

Demum septimum addo Pl. R. D. Bernardum Edtl ad SS. Andream & Magnum Can. R. ut sic è quodam veluti sacro septemviratu hujus nostri operis meliora consilia, & firmiora subsidia effluxisse cernantur, debemus huic viro amicissimo ut plurimùm expeditum in editione prodromi nostri progressum, cui promovendo omnes vires eundem impendisse, gratissimi profitemur, assumptô præcipuè in se molestissimæ alioquin correctionis negotiô, aliorumque complurium gravaminum, quæ omnia ingenitæ humanitatis obsequio, quasi atlantica stipatus patientia sustulit, & consummavit.

Cæterùm non his solis fatemur adscribendum esse progressum operis nostri, accessère complures alii, qui peculiariter dignati sunt de propriis suis Collegiis communicare instrumenta copiosa, quales fuêre ex Suevia, Franconia, Bavaria, *Austria*, Helvetia, Burgundia, ut adeo in comparatione eorum (qui nescio qua tenacitate ac illiberalitate retracti & si nostris Epistolis enixè requisiti ne quidem responsa reddere dignati sunt) facilè sufficiant, si modò ultrò sua gratiosa opitulatione nobis assistere non omittent ad hunc laborem profectò non exiguum ultrò superandum.

Nunc quod ipsius operis ac vel maximè prodromi, qui modò se orbi offert, perfectionem alioquin requisitam attinet, ut pauca disseramus, protestamur omnimodis, quamvìs quidem tennuitatis nostræ vires impenderimus omni marte, attamen neutiquam nos jactare, ad apicem elaborati tam bene operis pervenisse; scatere fortasse erroribus, quamvìs nullus velim, ut tamen omnino negem infirmitatis meæ conscius, nunquam possum, at si inspersis etiam hinc inde seu rudioris styli, seu ingenii minùs aucti, aliorumque errorum quisquiliis eum apud multos effectum non assequor, quem tamen intenti operis ratio desiderat, condonabit hæc qualiacunque menda Benevolus Lector, uni homini tam vastum & multimodis rebus refertum opus molienti: dicere enim audacter possum, mihi in elaborando hoc prodromo, quin & subsequentibus voluminibus id obtingere, quô se dignum excusatione censebat doctissimus Zuleta in Commentariis suis super Epistolam Jacobi: *opus* inquit, in sua ad lectorem præfatione, *sæpe ob ingenii tenuitatem*], *assiduásque*

 inter-

intercurrentes occupationes diutius intermissum tandem, Deo auspice absolvi, quo fructu, tu videris, certè ingenti meo labore, cùm nec minima ab aliis laboribus vacatio fuerit concessa, nec vel pro exscriptione ullum habuerim amanuensis auxilium, denegatáque quiete illa, scriptoribus ad fœtuum elaborationem necessaria, quale ex nativa ipsâ mentis vena prodibat opus calamo committebam, quin ullum secundis curis spacium permitteretur, quod non confidentiæ jactantia, sed pro defectuum, quos frequentes in hoc opere te deprehensurum non diffiteor, aliquali excusatione dixerim. Atque his ego pressè insistens verbis cum quoque veniam mihi dandam in occurrentibus erratis exoro.

Denique ut ad finem tandem nostrum deducamus proloquium, maximis votis divinam providentiam imploramus, ut hanc exiguam quidem opellam optimâ tamen mente elaboratam solitâ pietatis suæ gratiâ comitari dignetur, & id præcipuè in cordibus legentium sub sacro Canonicorum ordine militantium efficere, ut, dum diversas vices, fatáque legerint confratrum suorum, ac Ecclesiarum seu Monasteriorum, quæ incoluêre, inquirant causas, ac fontes maturiori indagine, ob quas quædam miserè non raro, ac infidâ sorte erepta sunt Ordini nostro, alia verò felicissimô progressu ad hæc usque tempora accrementa non modica acceperunt. Certè nos ista scribentes, atque (sine gloria loquimur) multâ lectione non exiguam plurimorum eventuum, & præviarum ad illos causarum notitiam haurientes neminem de re meliùs enuntiasse censemus, viro illo doctrinâ non minùs, quàm virtute eximiô, gloriæque Canonicæ æmulatore præclarissimô Gabriele Pennotô, quem profectô audire non pigebit, quisquis vel scintillam in sacrum Ordinem affectûs ac pietatis nutrire se profitetur: hic ergo sequentem cedro, aurôque dignissimam, & utinam quorundam cordibus etiam ignito scalpro imprimendam veritatem vivis planè depingit coloribus, monstrans, unde provenerit, ut Multis in provinciis Ordinis nostri sacratissimi pristinis temporibus tot titulis honorum seu à summis capitibus, seu purpuratis Ecclesiæ columnis, seu cæteris Præsulibus eximiis decorati, & tum ob antiquitatis prærogativam, tum sanctitatis eminentiam semper summopere suspecti Collegia atque monasteria nefandâ non raro & invidiosâ sorte adeò conciderint, ut ne quidem memoriam eorum fas sit ampliùs reperire, sic ergo Pennotus: *Quis non videt*, inquit, *quàm longè (proh dolor!) hîc talis ac tantus Ordo, nescio quibusnam illecebris, aut fascinationibus, à primo illo splendore, & â primævis Apostolicis institutis modò sit abductus, & à Multis, qui ad castra novissimè venerunt, quàm longô intervallô præcedatur, & post terga relinquatur, & qui primus in Acie constitutus cæteros præcedebat, quiqúe olim regularis vitæ splendore, & numero virorum sanctitate ac doctrina pollentium, & spiritu ferventium, solus ferè per universam terram eminebat, & tanquam sol sine diminutione proprii luminis cæteris omnibus Ordinibus lumen, formam, & spiritum & ortum diffundebat, qualem nunc, & quantam luminis defectionem patiatur, & totus ferè in tenebris delitescat, & veluti miles defessus, aut senio confectus, aut mater anicula, quæ vacuis & laxatis uberibus in angulo sedeat, à cunctis postponatur, & forsan etiam despectui habeatur? ubi enim nunc primus ille Canonicæ disciplinæ vigor, splendor, ac Spiritus qui in nostris majoribus fulgebat? ubi prisci illi proceres hæreticorum domitores, & prostratores validissimi, Augustinus, Athanasius, Prosper, Gelasius, ubi Theologorum Principes & Magistri doctissimi Hugo, & Richardus Victorini, & Petrus Lombardus? ubi Ecclesiasticæ dignitatis, & immunitatis etiam cum periculo vitæ & effusione sanguinis defensores fortissimi, uterque Thomas Martyr, scilicet Cantuariensis, & Parisiensis, uterque Alexander Pontifex secundus & Tertius, ubi nunc sanctissimi Præsules mirabilium Patratores infernalibus spiritibus nimis formidabiles, Patritius, Frigdianus, Ubaldus, & Bernardus, ubi Canonicæ disciplinæ reparatores Zelo Dei fervidissimi, Juo carnotensis, Ubaldus idem Eugubinus, Petrus Ravennatensis Theotonius Colimbricensis, Joannes Rusbrochius Bruxellensis, Bartholomæus Columna Romanus, Leo, & Thadæus Papienses? Ubi tandem*

In Præf. suæ tripart. hist. part. 2. præfixa.

dem nunc tot Canonicorum cœtus, Collegia, Congregationes, & Ecclesiæ Cathedrales, quibus olim veluti astris lucifluis totus terrarum orbis fulgebat? scio quidem nec inficiar hanc tantam cladem magna ex Parte Ordini nostro contigisse, vel ex infidelium & hæreticorum persecutionibus, vel ob dira Schismata, quæ non semel Ecclesiam vexaverunt, & ferè ad triarios redegerunt, vel etiam ob sæcularium quorundam inexplicabilem nimis avaritiam bonis temporalibus religiosorum nunquam non invidentium, nunquam non inhiantium, eámque tunc vel maximè confirmatam, & auctam, cùm Ecclesiæ & Monasteria non jam pastoribus Regularibus, sed clericis sæcularibus in commendam, ut ajunt, conferri cœperunt &c. Adfert dein Pennotus Pii V. decretum, quod est in Extrav. Ex supernis de præb. inducitque Concilia hunc abusum abrogantia, sed sicut ista omnia nullum effectum sortita, sic ea hæc inserere in vacuum judicavimus. Prosequitur verò Pennotus, aitque: *Cæterùm ut hæc omnia verissima esse concedamus, tamen quis nostrûm neget? Complura etiam Collegia Canonicorum regularium mundanâ conversatione intro demissâ, deficiente paulatim suavitate spiritualis devotionis, fervore disciplinæ Canonicæ, & Zelo sanctæ religionis penitùs exstinctô, propriâ voluntate suave jugum vitæ regularis excussisse, & ad sæcularitatem omnimodam concessisse: quis etiam neget? alia non pauca Monasteria, & si regularis instituti modicum quid nunc etiam retineant, adeo tamen à primo illo instituto Apostolico relaxata, sine capite, sine Congregatione, sine Prælatorum Regularium visitatione, & consequenter sine interno spiritu vix aliquid regularitatis habere præter nomen & habitum, qui tamen in multis varius, & diversus est, & multiplicìter detruncatus.* Hæc Pennotus, cui sanè refragari non possumus alleganti nudam & sincerissimam veritatem: profectò dudum experimur, quàm despecta non raró langueat Gloria Patrum nostrorum, & marcescat pristino disciplinæ virore dimisso vitæ Canonicæ spiritus: in quibus enim ut plurimùm occupamur, aut quæ est negotiatio nostra? Vereor Vehementer, ne id de Ordine nostro aliquando deplorandum sit, quod Ephrem jam suo tempore lamentabatur de Ordine Monastico: dum dixit: *Quis non deplangat nostri instituti maximam cladem? ignoramus ad quid vocati sumus, nescimus ad quid venerimus, ad temperantiam & abstinentiam vocati sumus, & ciborum exquisitas epulas expetimus, ad nuditatem venimus & de vestium cultu contendimus.* Solet namque quorundam (non dico jam Canonicorum) tota vix non negotiatio esse, quâ arte, ac formâ, corporis emolumenta procurent, voluptates sectentur, quæstui inhient atque mammonæ, hæc magna sedulitate edíscunt, & dum fortè à filiis tenebrarum faciliùs ista percipiunt, quod se antea reliquisse profitendo jurarunt, sæculum perversâ simultate resumunt, ut, si solùm nomen excipias (quo adhuc gaudere, nescio, quâ prærogativâ, se monstrant) ne minimùm suæ religionis in morum affectatione præsignent. Certè sæculô undecimô atque duodecimô corruptam Clericorum vitam non incongruè descripsit Bernardus: *Quid sibi vult*, inquit: *quòd Clerici aliud esse, aliud videri volunt? id quidem minùs castum minùs sincerum: nempe habitu Clericos, quæstu milites, actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque ut Clerici Evangelizant: Cujus Ordinis sunt? cùm utriusque esse cupiunt, utrumque deserunt, utrumque confundunt, unusquisque, inquit Apostolus in suo Ordine resurget, isti in quo? an qui sine Ordine peccaverunt, sine Ordine peribunt, aut si summè sapiens Deus veraciter creditur à summo usque deorsum nihil inordinatum relinquere: vereor istos non alibi ordinandos, quàm ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Hæc de Clericis Bernardus, an de solis sæcularibus, an de Regularibus quoqúe? non divino, quales tamen tempore Jacobi Cardinalis de Vitriaco reperti ex Canonicis religiosis fuerint, ipse vir sanctus enarrat: *Ut*, inquit, *illis, qui murmurantes, queruli, loquaces & Garruli, mendaces & detractores inter fratres discordiam seminantes ignavi, otiosi & desides secundùm desideria sua ambulantes, inflati & inanes, invidi, contentiosi, & impatientes, avari, & ambitiosi, incompositi & imprudentes, gulæ & renibus fræna laxantes, majoribus suis inobedientes, & primum votum irritum facientes, tantum sanctum*

Ser. adv. vitiosè viv.

Lib. 3. de consid. c. 5.

hist. occid. c. 21.

Ordinem

Ordinem quasi contemptibilem reddiderunt, multos scandalizantes, & tantò laicis turpiores, quantò in operibus sanctitatis, prout altitudo gradus, & Ordo professionis exigit debuerunt esse priores de quibus scriptum est: meretrices & publicani præcedent vos in regno cælorum ipsi enim tanquam sepulchra foris dealbata, intus autem pleni immunditiis & ossibus mortuorum, & putredine Cadaverum adeo fœtentes in naribus bonorum virorum secum Cohabitantium effecti sunt, quòd multi cùm jam sustinere non possent, ab eis discesserunt, ad aliam religionem mutato habitu, fugientes. Quidam autem in eodem habitu, & sub eadem regula permanentes, prædictis velut foliis defluentibus, fortiter perstiterunt ad observantiam regulæ sanctæ & reformationem Regularium institutionum tam in se, quàm in aliis tota virtute laborantes, & totis desideriis anhelantes. Conventus siquidem Canonicorum Regularium S. Joannis in vineis suessionensis, & S. Auberti Cameracensis, & sanctæ Mariæ Blesensis & S. Nicolai de Oegnies cum quibusdam aliis quasi pauci racemi consumptâ vindemiâ, in virtute religionis, & fervore charitatis, & decore honestatis permanserunt. Sic Jacobus noster vitia illa graviter perstringens, quæ agnoscebat vir in spiritu instructissimus maximè officere solere exoptato religionum augmento: & si vel unum ex his observare liceat, certè inflatio illa, & ambitio quantas in ruinas florentissima etiam Monasteria, Collegiáque dejecerit, nemini ignotum esse potest: quòdque vehementer mirandum, solere scilicet nostris quoque temporibus obtingere, ut magno Zelo, & vehementi astu certetur pro Religionis, ac instituti (ut vocamus, & dignè quidem) apostolici honore, ne quid ei aut detrahatur, quod antiquo jure habuit, aut appingatur, quô semper caruit, hinc meritò pro focis & aris â viris doctissimis certatum est, ne quorundam invidiâ dicamne potiùs, an ignorantiâ, qui ei ex essentia suæ institutionis debetur, Clericatus, fucatis abrogetur vellicationibus: aut econtra, â quo semper immunis etiam per summorum Pontificum oracula declaratus est, affricetur monachismus. Sed quàm inutili studio hanc nobis provinciam quamvis aliàs dignissimam assúmimus, si solis verbis inhærentes, quem clericatum professi sumus, opere non monstramus: quodsi enim juxta sanctissimum legislatorem nostrum *Clericus duas res professus est sanctitatem & Clericatum, interiùs sanctitatem, nam clericatum propter populum suum Deus imposuit cervicibus ipsius, cui magis onus est, quàm honor, sed quis sapiens & intelligit hæc?* Si ergò Clericus professus est sanctitatem id est communiter vivendi societatem, si professus est quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum, malè refugit fraterna charitatis onera, disciplinæ regularis observantiam, chori frequentiam, & conservandæ unitatis religiosæ solertiam, indebitè quoque appetit sæcularium familiaria colloquia, lusus prodigos, vestitus ad luxuriem non ad modestiam religiosam concinnatos, atque his similia: hæc enim omnia sanctitati clericali summopere adversantur. Et quodsi Clericatum secundùm sui institutionem atque essentiam imposuit illi Dominus, isque magís onus est, quàm honor, inutiliter Clerici nomen gerit, si solùm honorem sibi arrogare præsumit, & onus declinat. Clerico enim seu Canonico Regulari, quid vi assumpti Clericatûs incumbat? egregiè exponit Ordinis non exiguum decus Carolus Favre in præfatione suarum institutionum: *ideo*, inquit, *Clerici & Canonici Regulares dicimur & sumus, ut videntes vocationem nostram suscipiamus traditum nobis ab Apostolis ministerium, ut vitam apostolicam & Clericalem perfectissimè ducentes, sine querela nostram & proximorum salutem divinis Mysteriis vacando, sacramenta ministrando, non solùm Evangelium Dei, sed etiam animas nostras tradendo, operemur, quapropter studeant nostri omnia quæ Clericorum sunt, suscipere, & amplecti, nullum munus Clericale quamvis oculis carnis contemptibile unquam refugere, ac per Catechesim, confessionem, ac aliorum sacramentorum administrationem & Parochiarum ipsarum regimen plebem Dei ad eum reducamus, & ut ad id promptiores nostri reddantur, studiorum ordo præscriptus & collationum custodiatur, in quibus de recta illorum ministeriorum administratione erga proximum in pa-*

Serm. 1. de vit. & mor. Cler. c. 6.

rochiis nostris præstanda agitur, exhortationes in refectorio ac etiam Cathecheses à junioribus habeantur, in cantu etiam Ecclesiastico, & Ceremoniis edoceantur, ac ita instituantur, ut nullum munus in Parochiis præstandum ignorent, vel minùs æstiment. Ex quibus Canonicus Clericus habet, ut colligat, nil sibi de honore, plurima autem proponi de onere. Nescio enim, qua fronte aut animo sibi quis ex nostris adblandiri possit de clericatu, qui ea quæ Clericatûs sunt, aut raro, aut nunquam exercet. Monachi titulum refugimus, & Clerici laboribus nos subducimus, sicque in re nullius Ordinem tenemus, ut suprà ajebat Bernardus, & quid demum illud est, quod adeo in monachili instituto formidamus, ne jurium forte nostrorum prævaricatores simus tunc, dum ad exemplum monachorum mores nostros religiosâ disciplinâ coarctamus? ideo nimirum latâ, & laxâ viâ ingrediendum est, ideo conculcandæ leges, clausura, vota, & omnia, quæ restrictio claustralis expetit, ne scilicet inter monachos in præjudicium instituti computemur, heu me! si ista sapimus, quàm longè à via veritatis, & à semita, quam Patres nostri posuerunt nobis, deviamus: quodsi enim antiquos Canonicorum mores eorúmque jura scrutemur, an non universim reperiemus, quàm sanctè, quàm disciplinatè, claustraliter, regulariter, dicam securiùs & monasticè comparaverint mores: forte non aberraremus dicendo, cùm Canonici minimè à se Monachi nomen averterent, tum minimè inter monachos fuisse computatos. Nunquid enim, si Canonicus Regularis caput raderet, cappam religiosam portaret, pænitentis actus, humilémque vestitum præferret, rideretur ut monachus, & inter Canonicos tanquam violator instituti haberetur? sed si Odonem illum Canonicum Regularem & sæculi 12. scriptorem præclarum audimus, hoc tunc ita universis erat consuetum, ut ipse disertè dicat: *Si nostrum nomen & habitum consulamus, non bene convenit vocari regularem Canonicum, & verbis & operibus illicitis esse distortum, non unquam bene concordat caput rasum, & cor superbum, Cappa religiosa, & lingua litigiosa: parum prosunt ea: quæ foris sunt humilitatis indicia, si intùs in mente dominatur superbia: parum prodest in modum pænitentis Caligas truncatas habere, & de perpetratis malis nullum dolorem pænitentis sentire* &c. Attamen non solùm illo sæculo, quô usque ad monachismi rigorem reformabatur Ordo noster, sed & sequentibus præcipuè 1510, cùm Windesemensium congregatio exordiretur: qui propè gaudebant, cùm canonicali nomini monachi ab aliquo nuncupatio adderetur, ut videre est in Chronico eorundem à Buschio sanctissimo æquè ac instituti Canonici peritissimo viro conscripta, interim nihil minùs quàm jota unum abrogabatur eis à condebito ipsis clericatu. Si quandoquidem hujus disciplinæ osores, & monasticæ observantiæ inimici insultabant reformationi tali, præjudicabantque instituto, quasi jam à clericali jure sponte suâ relicto transilyisset, adeóque abnegabant pristinam Canonicis debitam facultatem curæ animarum, mox obtinuêre intortæ talis injuriæ vindices, magnos & præcipuos Ecclesiæ Præsules: Sic Lemovicensis Episcopus Canonicos Regulares à regimine animarum arcere voluit, mox eorum causam suscepit Galterus stirpensis Præpositus in eandem Jvonem Episcopum Carnotensem adsciscens, qui sine difficultate Epistola 69. hanc intentatam Episcopi repressit violentiam. *Lemovicensis*, inquit, *Episcopus in synodo agens, interdixit omnibus regularibus Clericis & regimen animarum, & Confessionem pænitentium, qui rectiùs quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitùs amovisset, quibus tantò plùs displicet aliena Malitia, quantò longiùs discesserunt à sua* &c. &c. Ex quo discimus eam ipsam allegari ab Ivone causam promotionis, ad animarum regimen, quam quidam refugiunt (quasi eidem adversam) monasticam disciplinam. Alexander tertius titubantibus de regimine suscipiendo in Parochiis, Canonicis suessionensibus, Hugoni Abbati id omnimodè indulget, solùm, ut Diæcesano suo de spiritualibus respondeant expositi Canonici, Abbati autem de

Epist. 4. apud Dacher. spic. t. 3. f. 531.

(d) tempori-

temporalibus. Stephanus Tornacensis Abbati S. Genovefæ Suadet potiùs Canonicum Regularem Capellæ curatæ S. Genovefæ Nemethodorensis præficiendum, quàm aliquem sacerdotem sæcularem: ut nihil hìc referam de præstantissimis scriptoribus, qui omni semper conatu represserant impugnantes hæc jura regularium Canonicorum, ut erat S. Thomas Angelicus, & omnes illis temporibus scriptores classici usque ad sæculum proximè elapsum (quô solùm hoc antiquissimum jus cæpit vacillare, prout in Exegesi nostra declaramus) nulla ratione inde abstracti, quòd scirent illos in disciplinæ rigore vivere multis Monachis ad exemplum. Verùm, quò laxiùs Ordo noster vela tetendit, eò ampliùs videtur in juribus, honore, aliisque prærogativis naufragium passus. Quantæ non Ecclesiæ Cathedrales adhuc recentioribus temporibus abundabant Canonicis Regularibus? ut ex Pennoto nostro discimus, quæ solius disciplinæ laxitate inductâ in manus sæculares devenêre, quantis non encomiis deprædicabantur amplissimæ, hinc inde congregationes, societates, Ecclesiæ, Monasteriaqúe Canonicorum? cùm non diu inde libertate improvidâ, & quasi Pattæcionis more quidam præsumerent hinc inde Canonicos Regulares velicare. Certè notum est illud, quod quidam recentissimus Author suis elucubrationibus inspersit de nostris (nescio quo livore inductus) sic scribens: *Sæculo 17. in multis monasteriis primitiva disciplinæ cùm monasticæ tum regularis observantia collapsa est, obscuratum aurum mutatus color optimus, dispersique lapides sanctuarii: deploranda est (inquit doctissimus noster Vincentius contensonus in primo tomo suæ Theologiæ mentis & cordis Editionis Lugdun in fol. pag. mihi* 440. *) quorundam laxatissimæ disciplinæ regularium conditio, apud quos nunquam proponitur regula sub cujus nomine militant in Ecclesia Dei. Vidi quosdam canonicos Regulares contestantes, se nunquam audivisse regulam Divi Augustini, ad eámque observandam minimè se teneri effutientes, & cùm quæsivissem ab eis quid toto probationis anno profecissent ingenuè responderunt se simplicibus modis Gregoriani cantus artem didicisse, & sæpiùs dissonantes flagris à Magistro severissimè exceptos fuisse, regulam verò Divi Augustini non magis audivisse, quàm si non existeret in orbe terrarum.* Hæc quidem ex contensonio hic author, qui fortè egisset prudentiùs, si secundam contensonii editionem conspiciens unà cum ipso hanc injuriosam Pericopen intermisisset, deplorare casus relaxatæ disciplinæ licet, at Calumniari non convenit, quod neminem crediderim vel in contensonio approbaturum. Ex his tamen liquet, quàm certa, quæ mox observavimus. Neque insumendus est labor compluribus fortasse his non absimilibus producendis, quibus remissio disciplinæ nimiis non raró edicendis, scribendisque occasionem suggessit.

Ep. 199. — *Hist. Eccl. Gravison tom. ult. f. 153.*

Verum enim verò quodsi etiam ista asserenti fidem non abnegemus, quia tamen unius, alteriusve factum cæteris damnosum esse non debet, & ideo rosa non minùs redolet, si inter illius folia se scarabæus occultet, quis est, qui non videat, in quàm multis Provinciis Ordo noster velut palma etiamsi talibus quandoque injuriarum ponderibus depressa resurgat, floreátque non decidentibus foliis regularis disciplinæ, útque nil hic de gallia Italiáque discurramus, an non Germania nostra decore eximio refulget Windesemensis congregationis, quæ licèt in eo ipso loco (in Belgio nimirum fœderato) ubi primas radices posuit, nequissimorum Heterodoxorum injuriâ, atque avaritiâ adeò exhausta sit, atque expillata, ut ibidem uná cum selectissimo capite & archimonasterio Windesemensi plusquam quinquaginta vorax hæreseos flamma absumpserit, & eorum bona cesserint in prædam horum perduellium hostium omnis religionis, attamen hodiedum tanquam amænissimas plantulas suæ indefessæ industriæ numeret Collegia unà cum Gynæceis unum & quinquaginta. Et quid dicam de iis quibus Suevia, Bavaria, Austria, ac styria meritò gloriatur, ubi plurima visuntur, quæ propè nihil de pristini spiritûs fervore amiserunt. Quorum amplissimi Præsules suis in speculis, tam vigilanti

Paul. in L. 25. §. 11.

lanti

lanti oculo excubant super sibi commissum gregem, ut nonnisi calumniator & impius arbiter de iis enuntiare possit, quæ superiùs ex contensonio retulimus. Neque tamen exinde omnino à sententia Pennoti, imo & â judicio nostro deflectimus, esse scilicèt posse (licèt nullum arguamus) ut non raró disciplina in quibusdam Monasteriis vacillet: sed tam his, quam aliis laborem nostrùm cupimus commendatum: seligant quique, quod imitentur, & fugiant; videbunt enim, tam accrementa enarrata Monasteriorum nostrorum, quàm ruinas. Quodsi etiam in aliquibus actu florentibus non metuitur hostium imminentium ac devastantium crudelitas, aut aliorum innumerorum periculorum tam facilis quàm frequens selectissima loca depopulantium inopinata oppressio, timeant profectò fatale per se ipsos causandum exitium. Notum est, quod Mauburmus noster hac de re scribit in suo Eruditorio Exercitiorum: *Converti* Cap. 3. membr. 3. §. 6. *me*, inquit: *ad perscrutandas lapsûs singulorum Ordinum causas singulares, & primò omnium contemplationis oculis occurrit celeberrimus ille olim Ordo canonicus non infima portio Ecclesiæ sacræ, quippe qui (ut pace dixerim Ordinum reliquorum) ordinibus omnibus & tempore & dignitate prior ex initiis nascentis Ecclesiæ sub sanctis Apostolis institutus, adeo effloruit, ut videretur quasi Paradisus Dei, sed defloruit post, decidit & exaruit, & post plurimas reformationes, iterum iterùmque est crebrò dilapsus, cujus crebrioris recidivationis potior mihi causa non occurrit, nisi quia iste ordo, ex primaria sui institutione Ecclesiis deservivit, quippe qui clerus Ecclesiæ proprius erat, unde inter populares & gentes commixtus, tandem didicit opera illorum, & factus est sicut populus sic & sacerdos.* & inferiùs eodem § generales causas subtiliùs tangit sic scribens: *Erudire Jerusalem, ne fortè recedat â te anima mea, ne fortè ponam te desertam & inhabitabilem. Comminans, si bene verba attendantur, cordis sui recessum, inopiam spiritualium bonorum, defectum insuper spiritualium personarum, sunt itaque causa excidii devotionis & deformationum, si recolligamus prædicta, malitia & negligentia Prælatorum. Novissimè & neglectus visitationum, incuria minimorum, negligens institutio Novitiorum, commixtio sæcularium, abundantia possessionum, & opulentia divitiarum, saturitas panis, & otium, effusio nimia externorum laborum, evagationum crebritas, inexercitatio spiritualium exercitiorum, omissio devotionis & sacrorum studiorum.* Et hæc verissima esse, quis non approbabit? unde frequentissimè imminentis ruinæ non tam afforis metuenda est causa, quàm â nobis ipsis: faciant autem oportet nos aliena pericula cautos, & quibus malis alios periisse ingemiscimus, nos, dum in viribus nostris facultas est posita, maturâ hæc providentiâ devitemus.

Sed qua ego præfidentiâ aut temeritate in hanc doctrinam excurri? & plenè mei ipsius oblitus officium assumpsi Magistri, qui minimus omnium tantíque Ordinis & illustrissimorum in eo consistentium virorum vilissimus ac gregarius miles, vix, ac ne vix quidem inter tyrones discipulus, multos quamvis numerans annos professionis, sed ne diem conversionis, aliorum quasi censor factorum existo, dum propriam turpitudinem cæcâ Philautiâ abductus ignoro? ita sanè est, & hoc mihi opponere, ùt quisque potest, sic de merito agit vilitatis meæ: Neque diffiteor, id ne facerem, dudum me antea concepisse, haud ignorans, cui dictum sit illud Pithagoræ: *Ignem gladio ne fodito:* Feci tamen, neque ad irritationem, neqúe ad audendum aliquid, quod statum meæ dejectionis excedit. Paucissima imò nulla ex proprii ingenii commentô effingens, ea retuli, quæ quidem antea viri perspexerunt doctrinâ moribúsque eximii, quid? quod nos non vices sed verba supplevimus, imo solùm doctrinam inermes Amanuenses revocavimus, ne ubi tot per decursum exempla promimus, accomoda eis eruditio desideretur, nemo ergo (certi confidimus) temeritatis arguet candorem nostrum. Cæterùm supplicibus Deum votis precamur, ut, quæ Collegia adhuc ad eximium Ordinis Canonici decorem, & gloriam per multa sæcula ad hodiernum usque diem benignissimâ providentiâ conservare dignatus est, in utriusqúe tam spiritualis, quàm

 temporalis

temporalis emolumenti abundantia ultrò tueatur in mille millia: Vigeant eorum Mitrata ac Reverendissima capita, vireantqúe ut laurus, quæ semper inoffensa perennat: seu enim fulmina immineant divinæ visitantis Nemesis, seu quandoque obloquia excutientium juga subditorum: vireant in glorioso fervore assumptæ disciplinæ, & velut Laurus idem dum flammarum ardore corripitur, *nescit tacere & attritu concipit ignem*, emittant eloquia tunc sapientiæ suæ, quibus & Dei vindicta dissuavietur ad clementiam, & effrena libertas coarctetur ad censuram. Vireant, inquam, suâ (qua subditis prælucere optant) egregiâ virtute, & tot hi in illis oracula inclytæ imitationis suscipiant, quot verba, factáque producunt. Quis enim ambigat, fore, ut hoc modo, hócque flore, quo felix Germania nostra maximè his temporibus, tot præstantissimis est provisa Præsulibus in Collegiis nostris, ordo sanctissimus sicut primus in has partes fidei Catholicæ â tot centenis annis plantator exstitit, sic sit & ipse inter ultimos illos, qui hanc immaculatam columbam adversùs postremos insultantes propugnans accipitres, generosus triumphator evadat, quod ut fiat, totis medullis voveo, demùmque hoc nostrum Proloquium claudo, vulgare illud subnectens ovidii.

Ovid. Trist. L. 5. El. 8.

Detur inoffensæ metam tibi tangere vitæ
Qui legis, hoc nobis non inimicus opus.

INDEX CAPITUM HUJUS TRIPARTITÆ DISSERTATIONIS EXEGETICÆ.

PARS I.

Agit de Quidditate, Origine, Qualitate, ac Propagatione instituti votivo-Clericalis per priora undecim sæcula. pag. 1.

CAPUT I.

Quid sit vita votivo-Clericalis, & quando exorta? pag. 2.

CAPUT II.

An vita votiva in Apostolis, reliquísque Clericis primitivæ Ecclesiæ fuerit generica quædam Religiosorum futurorum Idea, an institutum aliquod singulare? pag. 14.

CAPUT III.

De vita communi Clericorum. pag. 22.

CAPUT IV.

Qualia fuerint primorum Ecclesiæ Ministrorum, ac succedentium Clericorum votivorum vota? pag. 28.

CAPUT V.

Diſcrimina, vicésque voti, præcipuè paupertatis per priora undecim ſæcula referuntur, néque illa ſpeciem infimam inſtituti votivo-Clericalis immutâſſe oſtenditur. pag. 37.

CAPUT VI.

Enarratur vitæ communis, ſeu votivo-Clericalis propagatio Analogica usque ad tempora Magni Conſtantini. pag. 48.

CAPUT VII.

Hiſtorica de vitæ communis propagatione à ſæculo primo ad usque ſextum deductio. pag. 55.

CAPUT VIII.

Deductio enarrationis votivo-Clericalis inſtituti propagati ad ſæculum usque undecimum. pag. 82.

PARS II.

AGit de diſcrepantia inſtituti votivo-Clericalis ab aliis, & de ſpecificè diſtincta ejusdem ſubſiſtentia. pag. 114.

CAPUT I.

An, & quæ ſit diverſitas inter inſtitutum votivo-Clericale, & monaſticum. pag. 114.

CAPUT II.

De notis diſcretivis unius inſtituti votivi ab altero, an, & quid eæ in ſpecificandis Ordinibus Religioſis operentur? pag. 131.

CAPUT III.

De veſtitu veterum, usque ad ſæculum undecimum, Clericorum, ac Canonicorum, quantum ad ſpecificandum inſtitutum conducat? disquiritur, atque reſolvitur. pag. 151.

CA-

CAPUT IV.

Quid? Qualísve Regula apud prioris ævi Clericos Canonicos votivos? pag. 166.

CAPUT V.

Variæ nomenclaturæ Clericis votivis usque ad ſæculum undecimum attributæ, an & quid ad diſcrimen votivo-Clericalis instituti contulerint? pag. 183.

CAPUT VI.

De Congregationibus, & Monaſteriis prioribûs undecim ſæculîs votivorum Clericorum. pag. 213.

PARS III.

AGit de Canonicorum Regularium inſtituto, & identica cum priſtinis votivis Clericis ratione. pag. 237.

CAPUT I.

De Origine inſtituti modernorum Canonicorum Regularium S. Auguſtini. pag. 239.

CAPUT II.

De Re, Nomine, ac ſpecifica Subſiſtentia Canonicorum Regularium S. Auguſtini. pag. 255.

CAPUT III.

An Canonici Regulares S. Auguſtini ſint inter Monachos cenſendi? pag. 279.

CAPUT IV.

An aliquod notorium diſcrimen adferri poſſit, quô Canonici Regulares à ſæculo undecimo ſpecie diſtincti habendi ſint à Canonicis prioris ævi? pag. 301.

CAPUT V.

An Canonici Regulares moderni, ſiquidem veterum Clericorum genuini ſucceſſores, ſint capaces beneficiorum ſæcularium? pag. 327.

CAPUT VI.

An Regula S. Augustini, quam Canonici Regulares profitentur, sit Monachilis, & quibus scripta? pag. 359.

CAPUT VII.

De diversis Congregationibus Canonicorum Regularium, déque discrimine earum, & identitate. pag. 403.

CAPUT VIII.

De vestitu Canonicorum Regularium S. Augustini. pag. 428.

CAPUT IX.

De Origine, ac Progressu Canonicarum Sanctimonialium; cum Anacephaleosi totius Exegesis. pag. 443.

EXEGESIS PRÆLIMINARIS
Id est
EXPLANATIONIS HISTORIÆ GENERALIS

Quâ

Quidditas, Origo, Progressus,

ſeu propagatio analogica Ordinis Canonicorum Regularium disquiritur, & ad amuſſim demonſtratur.

PARS PRIMA.

De Quidditate, Origine, Qualitate, ac propagatione Inſtituti Votivo-Clericalis per pirora XI. Sæcula.

ORdinem diſpertiendæ præſentis exegeſis obſervaturi, in tres eam partes dividemus: in prima de vita Clericorum votiva, in ſecunda, de eorum ſpecifico diſcrimine, in tertia, de identica ratione Canonicorum Regularium S. Auguſtini cum priſtinis Clericis votivis, nec non de aliis eorum inſtitutum attinentibus tractaturi. In hac igitur prima parte disquiremus vitæ Votivo-Clericalis Originem, ac analogicam propagationem non interrupta ſerie usque ad ſæculum undecimum continuatam; prætereà, quidquid ad explanationem harum quæſtionum planiùs conducere poteſt, aliquantò accuratiùs referemus; unde nobis via expeditior ſenſim ad ulteriora inveſtiganda, atque decidenda, aut potiùs pridem deciſa novâ methodô comprobanda ſternatur.

CAPUT I.

Quid sit vita Votivo-Clericalis, & quando exorta?

1. *Quid per vitam votivo-Clericalem intelligamus.*

PRimùm eſt, ut ſenſum mentémque noſtram aperiamus, quid per *vitam Votivo-Clericalem*, circa quam Cardo totius difficultatis vertitur, intelligamus, ut inde ad alteram Quæſtionis partem tranſire liceat, cui Authori, temporíque, ſtrictè, non interpretativâ aut myſtica explicatione loquendo, originem ſuam eadem debeat.

Per inſtitutum igitur Votivo-Clericale intelligimus eum in Eccleſia Catholica Statum, *Quô homo miniſterio ejusdem legitimâ Ordinatione deputatus, per tria Evangelica Conſilia votô firmata terrenis renuncians vivit in communi, Deóque ſerviens ſaluti tam ſuæ, quàm proximorum incumbere obligatur.* Ex quo colligitur tria à nobis Statui, quæ ſeu ad inſtitutum votivo-Clericale, ſeu ad Clericum votivum propriè requiruntur.

Primò: *ut ſit miniſterio Eccleſiæ deputatus:* quod patet ex Cap. Cleros 1. diſt. 21. & 6. Clericus 5. &c. Conveniúntque in hoc doctores communiter, Clericum idem eſſe ac *miniſtrum Altaris* ſeu Eccleſiæ, eíque legitima ordinatione deputatum, ut notat Layman contra Hæret. éſtque communis ac generica Clerici propriè ſumpti hæc definitio. (Vide Laym. P. 2. L. 5. tr. 9. c. 1. n. 1. & ſeq. König L. 3. decret. tit. 1. §. 4. n. 4. & ſeq. alióſque.)

Secundò: ut *per tria Conſilia Evangelica voto firmata terrenis renuntians vivat in communi.* Non enim poteſt vita votiva in Clerico niſi hoc modo explicari: Nam licèt, ut paulò infra videbimus, Clericus hac una voce videatur ſufficienter ipſam quoque vitam votivam includere, cùm tamen Clerici nomine etiam illi veniant, qui votis trium Conſiliorum obſtricti non ſunt, ideò ad ſaniorem intelligentiam oportet hanc ſpecificam differentiam adjungamus, quâ diſcernatur Clericus (ut nunc dicimus) Religioſus, à Clerico ſæculari.

Quia autem propria eſt votivi ſeu religioſi hominis definitio allegata, ut docet Pellizarius, hinc ubi Clericum votivum definire oportuit, hâc pariter idem afficiendus erat. (Pelliz. t. 1. tr. 1. C. 1. Q. 1.) Additum verò eſt: *ut vivat in communi*, quæ Conditio maximè in inſtituto Clericali votivo antiquiſſima eſt, nam juxta S. Auguſtinum, *Clericus* (de votivo loquitur) *profeſſus eſt ſanctitatem, profeſſus eſt communiter vivendi ſocietatem:* (Ser. 355. nov. Edit. n. 6. poſt med.) putatque Panormit: quod *Clerici, in quantum communes ſunt, propriè Clerici ſunt, in quantum verò propria habent, Sæculares: Quare ratione proprii non dicuntur portio Dei, nec Deus videtur ſolus eorum portio, nec imitantur Apoſtolos, quibus erant omnia communia.* (Abb. in Cap. licèt de offic. Ord. Cler.) Hæc Panormitanus.

Tertiò denique: ut *vitam mixtam agat*, id eſt, ut *ſaluti tam ſuæ, quàm proximorum incumbat.* Atque hæc eſt peculiariter attribuenda Clerico Religioſo, ſeu votivo: patet id à fine particulari ejusdem, ex quo Suarius ſequentem diſcurſum format, dignum planè, ut ob ſubſequentia iſthic referamus: *Cùm*, inquit, *ſtatus religioſus ad diverſos fines particulares ordinari poſſit, qui ſub illis tribus comprehenduntur, qui ſunt, aut vita contemplativa, aut activa, aut mixta, Chriſtus ſpecialiter vocavit Apoſtolos ad hoc tertium genus vitæ in particulari, & non tantùm indefinitè ad perfectionem; ergò etiam ex fine ſpecialem religionem in eis condidit.* (Tom. 3. de rel. ſt. L. 3. c. 2. n. 10.) Probat dein partem priorem ex text. Mat. 4. Luc. 9. & 18. quibus Chriſtus apertè declarat, ſe Apoſtolos vocaſſe tum ad ſtatum religioſæ perfectionis, tum ad prædicandum Evangelium. *Vocabat ergò*, proſequitur Suarius: *Chriſtus omnes quidem ad perfectionem, & ſtatum religioſum, aliquos verò ſpecialiter ad illum ſtatum vitæ religioſæ, quô ad Evangelii prædicationem homines deſtinarentur, & perficerentur, & ita*

ita constat, finem specialem Apostolicæ Religionis fuisse, cooperari Christo in salute animarum. Clarum est autem, cum illo conjunctam fuisse præcipuam partem vitæ contemplativæ, sine qua non poterat esse status ille undequaque perfectus, prout esse debuit. Hæc Suarius. Unde & Bellarminus ait: *vitam mixtam fuisse, quam sequerentur Apostoli, perspicuum esse ex B. Augustino, qui in duobus sermonibus de communi vita Clericorum asserit se instituisse in Episcopatu suo Religionem Clericorum.* Ex quibus Bellarmini verbis conficio, vitam hanc mixtam fuisse propriam regularium, id est, votivorum Clericorum, ut patebit ipsum textum consideranti.

L. 2. de monach. c. 3.

Porro instituti votivo-Clericalis definitionem satis quisque apprehendet, ex illa ipsa, quam posuimus, Clerici votivi descriptâ Quidditate. Hâc verò sufficienter, ut speramus, declaratâ, ad secundam quæstionis partem procedimus; Quandò scilicet talis vivendi norma, & in quibus primùm oriri cœperit, quisque ejusdem, ut superiùs diximus, non sub mystica quadam, ac figurata, sed vera & litterali expositione Author exstiterit.

2. *Clericatum ipse Christus invenit, ac instituit.*

Clericatus, ut est ministerium Ecclesiæ, ejusdémque perfectam Hierarchiam *triplici* saltem *Ordinum* Classe originaliter constituit, non alium, nisi Christum ipsum, tanquam totius Ecclesiasticæ Hierarchiæ caput, Authorem agnoscit: nam quidquid ministerii, Ordinis, aut jurisdictionis in Clero reperitur, ab hoc capite in illum tanquam proximè sibi contiguum corpus diffundebatur, tum, quando ipse Apostolos sui Evangelii Satores jussit: hinc in Concilio Carthaginensi Clarus de Muscula dixisse fertur: *Manifesta est sententia Domini nostri JEsu Christi, Apostolos suos mittentis, & ipsis solis potestatem à Patre sibi datam permittentis, quibus nos succedimus eâdem potestate Ecclesiam Domini gubernantes.*

apud Thomass. Part. 1. pag. 184.

Quemadmodum verò sanctissimus Redemptor noster Author est sui Evangelii, sic idem quoque inventor est atque Conservator Officii & ministerii Evangelici, & quidem immediatè: ut ex Trid. sess. 23. c. 6. eruitur. Quare sanctus Cyprianus inquiens: *Meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est Episcopos & Præpositos Dominus elegit, Diaconos autem post ascensum Domini in Cœlos Apostoli sibi constituerunt, Episcopatûs sui & Ecclesiæ ministros:* Intelligendus est, Apostolos supposita Christi institutione primos Diaconos ordinasse occasione quidem ministerii, & curæ viduarum, non tamen ad hoc tantùm munus, ut colligitur tum ex qualitatibus, quæ in illis exiguntur, tum ex eo, quòd legantur prædicasse, disputasse, baptizasse, &c.

L. 3. Cap. 9.

3. *Idem Religiosi quoque instituti Inventor, & Author.*

Quod verò de Clericatu diximus, in quantum ille Christi inventum est, id non minùs sentiendum de vita atque instituto votivo, seu (ut vulgariter loquimur) de statu religioso, haud enim quemquam è Catholicis fore credimus, qui saltem substantiam illius à Christo institutam & declaratam fuisse, dissentiet; utpote, à quo uno tria illa, ut vocamus Evangelica Consilia suam sumpsêre originem: Nos tamen doctissimi Suarii vestigia prementes, ejúsque authoritate ac pondere rationum (quæ apud eundem legi possunt, ne in aliorum sententiis adducendis nimii arguamur) confisi, asserimus à Christo etiam quoad circumstantias statum religiosum institutum esse, ut inferiùs ampliùs videbimus.

Vide Suar. t. 3. de St. Rel. L. 3. C. 2. n. 9.

Non est autem nostrum hìc propositum, longissimæ illius, & ne dicam incongruæ disceptationis filum protrahere, statum religiosum in formalibus suis constitutivis jam ante legem gratiæ, imò, ut quibusdam placet, ab exordio mundi extitisse, quosdam etiam viros sanctos atque perfectos veteris legis illum exactè custodiisse: quia enim

juxta omnes, neque Lex Judaica, neque ullus Prophetarum, ejusdem consilia aut promulgavit, aut ordinavit, sed tanti boni excellentia soli reservata est Salvatori, ut Hier: Platus doctissimos viros sensisse ait: Religiosæ nempè vitæ formam ab Apostolis primùm susceptam, & usu atque opere explicatam fuisse. Præluxitque huic fundatissimo asserto Cassianus, dum dixit: *Cœnobitarum institutum à tempore Apostolorum initium sumpsisse.* Quia, inquam, vita religiosa totius suæ originis, substantiæque rationem longè certiùs firmiúsque in Christum tanquam verum sui Authorem refundit, meritò, quæ de ea in veteri lege reperimus memorata, figuræ potiùs, quàm ipsi rei adscribimus, convenientissimam ac propè indubitatam veritatem æstimantes, thesaurum illum legi potiùs gratiæ, quàm naturæ vel scriptæ vendicandum esse. Dum enim præcipuè fundatur in divinis auxiliis, & gratia speciali, non omnibus datâ, custodire se immaculatum ab hoc sæculo, & carnem in ea angelica puritate servare, quam tanquam rem miram novámque primùm in sanctissima Matre ac Nutritio natus in Carne Deus manifestavit, dein autem suâ quoque doctrinâ firmavit; dubitare vix licet, pretium Virginitatis saltem in ratione virtutis meritoriæ, magis, aut potiùs, per alios, quàm hos magistros innotuisse. Certè Gregorius Nazian: suis in metris de virginitate nostræ opinioni suffragatur sic scribens:

De bono St. Relig. L. 2. c. 20.

L. 2. de just. renunt. c. 5.

- - - Virginitas magni pars inclyta Christi,
ante quidem umbroso in paucis splendore micabat,
dum lex jura daret terris, & in orbe vigeret:
exiguis spectanda notis, paucísque liceret
lucis ad internæ radios penetrare micantes.
at postquam Christus per Castæ viscera Matris
ábsque Patre & tædis vitæ progressus in auras
lustravit muliebre genus, primàmque parentem
depulit, & carnis leges abscedere jussit,
gratiáque in medium venit; tunc denique nostro
Virginitas generi præclaro lumine fulsit &c.

Lex itaque vetus Evangelio hanc prærogativam reliquit, ut sicut illa commendaverat nuptias, carnísque fœcunditatem honorabat, sic ista pro virginitate certaret, & beatos prædicaret illos, qui neque nubunt, neque nubuntur, sed sunt sicut angeli: ut adeo exponente Hieron. *Qui servivimus in lege nuptiis, Virginitati in Evangelio serviamus.* Atque sicut illa solùm sacramentorum, amplum adeò gratiarum cumulum conferentium, umbra erat & figura, sic talis esset instituti quoque religiosi, quod profectò in gratiarum lege noviter inventus paradisus est, in quo *pretiosarum virtutum fœcunda fertilitas floret*, ut inquit Bernardus.

L. 1. contra Jovin.

Homil. sup. quibusdam verb. Dom.

Author itaque fons verus ac scaturigo (ex quo omnis sanctitatis plenitudo eruditióque emanavit) jure habendus est Salvator noster Religiosi instituti, quod ille sic in Evangelio suo divulgavit, & instillavit Discipulis, ut eos suorum Consiliorum, non qualitercunque, sed votivè observandorum, sicut & Clericalis instituti imitatores haberet, atque ministros. Non vehementer discepto, an Christus, sicut verbo ita & exemplo in hac votivæ vitæ perfectione reipsa præiverit? profectò S. Thomam, licèt ad hoc asserendum, quemadmodo fluctuantem advertam, utpote quod dicat: *Christo secundùm se non competebat vovere, tum quia Deus erat, tum etiam, quia, in quantum homo habebat firmatam voluntatem in bono, quasi comprehensor existens, quamvis per quandam similitudinem ex persona ejus dicatur in Ps. 65. secundùm glossam: vota mea*

22. q. 88. art. 4. ad 3.

mea reddam, in conspectu timentium eundem: loquitur autem de corpore suo, quod est Ecclesia. At in Psal. 21. v. 26. Commentans disertè sequentia scribit. *Votum Christi fuit, ut se daret pro salute fidelium, ipse enim illud vovit in quantum homo, Ps. 39. v. 9. ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, quæ quidem voluntas Dei est sanctificatio nostra: descendi de cælo, non, ut faciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me: hæc vota solvit Christus, dando se ad passionem, & iterum, quando dedit corpus suum in cibum fidelium.* Quod si verò hæc vovisse, cum S. Thoma, Christum concedimus, cur ea negemus, quæ sunt religionis? unde Suarius ait: *Est probabile Christum in primo instanti Conceptionis suæ se votô consecrasse Deo ad redimendos homines, & in hunc finem omnes actiones ac passiones vitæ suæ votô obtulisse.* Quod si *omnes actiones*, ergo & trium consiliorum, quæ ipsum perfectissimè exercuisse certum est.

To. 2. in 3. part. disp. 28. sect. 2.

Hoc autem de Christo asserere in sensu D. Thomæ posteriori eo digniùs judicaveram, quò magis expedire novimus, quidquid in Christi honorificam exaltationem, salva fidei veritate, de ipso affirmari potest indubitanter efferre; an verò indignum fortasse Christo judicabimus dicendo: ipsum eo in instituto vitam suam traduxisse? Quò nihil sublimius, nihil perfectiùs in hoc mundo occurrit: Non quidem quasi idem statum hunc, perfectionis obtinendæ causâ, fuisset amplexus; sed eam plenè possidens, sicut in comparanda salute nostra Sacerdos erat & victima, sic viam se exhiberet, vitam, atque veritatem, ut dum esset ipse Dux, qui nos dirigeret, esset & via, quâ dirigeremur, dum esset Author vitæ, ne periremus, esset & ipsa vita, quâ viveremus, dum denique erat, veritatis ultimus finis, esset & veritas, quâ tenderemus ad finem. Dixi autem ideò vel maximè convenire, ut Christo hunc vitæ Statum asseramus, quòd eô nihil altius, nihil possit reperiri perfectius: etenim cùm religiosi instituti finis principalis ac Substantialis sit, ut docet Dyonisius (vel quisquis Ecclesticæ Hierarchiæ Author est, sanè antiquissimus) *purum Dei obsequium ac Cultus*, hoc est uno verbo, *perfectè servire Deo*, hoc verò servitio nihil valeat esse nobilius atque præstantius: Si Dei Filio perfectissimum istud obsequium suo divino Patri præstitum abnegare nequimus, illud pariter cui hoc inefragabiliter innititur (institutum scilicet religiosum) eidem abjudicare nemo poterit. Attamen, ut dictum est, cum adversantibus in hac sententia non litigamus, suffecerit, saltem quæstionem attigisse. Cæterùm firmiter asserimus, Christum non solùm quoad substantiam religiosi statûs fundamentum posuisse, sed etiam eundem reipsa constituere debuisse. Seneca tempore Petri Apostolorum Principis, Paulique Gentium Doctoris vivens docebat Lucilium suum dicens: *Plus tibi viva vox & convictus, quàm oratio proderit, in rem præsentem venias oportet. Primùm quia homines ampliùs oculis, quàm auribus credunt, deinde quia longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodo audiisset, vitæ ejus interfuit, secreta perspexit. Observavit illum, an ex formula sua viveret. Plato & Aristoteles, & omnis in diversum itura sapientium turba, plus ex moribus, quàm ex verbis Socratis traxit* &c. En sapientiorem Scholam Christi, quàm unquam seneca Cleanthis aut Platonis aut Aristotelis aut denique Epicuri Pythagoræque laudare potuisset, non scripsit hæc vir iste Christianæ penè Philosophiæ magister, ut sugillaret doctrinam Christi, quam certò ex D. Pauli consortio noverat, plus exemplô quàm verbô stabiliri, quodsi id Ethnicus ut fiat, docuit, an illi conviventes primi Evangelicæ Philosophiæ præcones, talem veri-

Eccles. Hier. Cap. 6.

5. *Status Religiosus à Christo etiam in re, non solô consiliis institutus est.*

Epist. 6. paulò post med.

veritatem subverterint, ipso lumine naturæ approbatam. Quin quod ad rem maximè facit, fulguris instar reprimebat Christus scribarum Pharisæorumque in docendo audaciam, cùm diceret, quod *ipsi dicunt, & non faciunt*, reprimebat, inquam, manifestâ sui magisterii Antithesi, cum ipse *faceret* quod *doceret*, hinc Chrysologus in illa verba *cœpit Jesus facere & docere: Magisterium*, inquit, *stat de scientia; sed Magisterii authoritas constat ex vita.* Unde cùm Dominus in Capharnaum hominem à Spiritu immundo *liberasset*, *obstupuerunt omnes*, ut inquit Marcus, *& alius alium interrogabat atque dicebat: Quidnam est hoc, & quænam est hæc doctrina nova?* nimirum, nova, quòd docenda exemplô atque factô firmaret: ut ait Cajetanus & Maldonatus in hunc locum, nam *illi sæpè*, verba sunt Doctissimi Sylveiræ: *Suos scribas docentes audierant: - - - tamen talem signorum reparationem cum sua doctrina minimè conjungebant.* Clariùs adhuc in hoc propositum Chrysostomus: *Considera*, inquit: *Quô pactô Christus dictis suis per opera fidem conciliârit, ad mansuetudinem hortatus est dicens, discite à me, quod mitis sum, & humilis corde: Docuit nos paupertatem; & utrumque factis demonstravit. Siquidem filius hominis, inquit, non habet, ubi caput suum reclinet. Rursum præcepit, ut Diligeremus inimicos, exhibuit hoc in cruce, deprecans pro crucifigentibus. Dixit volenti trahere in jus, ut tunicam eripiat, permitte, ut & pallium auferat. Ipse verò non vestimenta tantùm, sed sanguinem quoque suum dedit, idem, ut facerent & Discipuli, præcepit. Unde & Paulus dixit, sicut habetis formam ex nobis - - ideòque Apostoli priùs vitæ exemplis docebant, deinde verbis, quin potiùs ne verbis quidem opus erat, cum clamarent opera.* Profectò doctrina hæc nova, *sua relinquere, propriæ obluctari voluntati, alienam sequi, mundum contemnere, carnis perpetuò renuntiare illecebris etiam alioquin matrimonii honestate vestiendis*, magnô indigebat exemplô, ac solâ Doctrinâ nunquam sui observatores reperisset. Oportuit igitur Cælestem Magistrum, qui alia Divinæ suæ sapientiæ dogmata exercitiô virtutum imitanda monstravit, oportuit inquam, præcipuè suis quoque Evangelicis Consiliis opera ipsa conjungere, ut quæ pene omnium difficillima ad amplectendum viderentur, facilia fierent prævio in Discipulis suis elucente exemplô.

Act. 1. v. 1. Serm. 167. Marc. 1. n. 27. Tom. 2. L. 4. C. 22. n. 42. In 1. Cap. act. v. 1.

Antequam hanc veritatem plenè concludamus, occurrendum est illi præcipuè difficultati, an Christus Consilia Evangelica docens etiam author exstiterit in suis sequacibus eadem votô firmandi, de quo certè in Evangeliis ne verbum memoratur, videtur igitur eos hac de re Scriptores optimè censuisse, qui dicerent, Apostolos solô piæ voluntatis arbitriô, aut ad summum ex Christi peculiari præcepto, non verò ex voto, Consilia Evangelica observâsse.

Verùm reponimus, silentium scripturæ, ne minimi ponderis addere opinioni istud asserentium: Quid enim universim silentium scriptorum veterum ad aliquid asserendum vel negandum conferat, eruditè observavit cum aliis Doctissimis viris, Alexander Natalis dicens; *hæc argumenta, quæ ex Authorum silentio repetuntur, nec nisi negativâ probatione constant, ad veritatis fidem faciendam infirma vulgò ab eruditis existimantur.* Unde nullum operæ pretium invenimus, huic argumento meris negativis silentióque innitenti respondere. At qui dicerent defuisse Apostolis vota religioni propria, solúmque consilia ex piæ voluntatis libero proposito observasse, paucissimos reperio, eósque vehementer suspectos & censuræ Ecclesiæ propè obnoxios, prout inferiùs notabo, cùm isthic præmisero, conveniëntiam maximam, imò Ecclesiæ nascenti

6. *Hinc & votiva vita re ipsa, per Christum, Exordium obtinuit.*

Tom. 3. hist. Eccl. sæc. 1. differt. 22. p. 227.

ſcenti ſummè neceſſariam Conſiliorum Evangelicorum nuncupationem *votivam* fuiſſe.

Leſſ. L. 2. 641. dubit. 1. n. 2. aliique communiter.

In primis etenim ex terminis inſtituti religioſi (quod eſt mancipatio hominis per votum cultui Divino) conſtat, illud exiſtere non poſſe, neque religioſum quemquam cenſendum, qui non ſit votis trium Conſiliorum Evangelicorum illigatus; atqui, hoc ſtante, certum eſt, in primitiva Eccleſia, quin adhuc tempore Chriſti in terra commorantis Conſilia Evangelica floruiſſe votô firmata, nam S. Gregorius Nazianzenus *Religioſos* diſſertè nominat, *primitias gregis Domini*, primitiæ autem iſtæ fuêre Apoſtoli, igitur votô adſtricti.

Orat. 1. in Jul. Ep. 17.

Præterea decebat Chriſtum Eccleſiæ ſponſæ præcipuum ornamentum (quô decora in primo egreſſu ſuo reniteret) ſine dilatione conferre, illud autem præ cæteris erat vita votiva ſeu religioſa, nam idem Gregor. religioſos nuncupat *columnas & fidei coronas.* Hieronymus *florem quendam, & pretioſiſſimum lapidem inter Eccleſiaſtica ornamenta:* S. Laurentius Juſtinianus: *Hac intentione laudabili, hoc ritu vivendi,* ait, *ſanctam matrem illuſtrari Eccleſiam.* Et profectò nunquam magìs, quàm exordienti hoc lumen prodeſſe potuit, ut eodem tenebras paganæ impietatis diſpelleret, monſtrarétque virtutem Chriſtianam non velut quandam erraticam ſtellam, ſed firmiſſimo votorum fulcimento affixam prodire, unde dein radios ſic in omnes diffunderet, ut quamvìs multi futuri eſſent, quorum pietas non ægrè tali propoſitô ſtabiliretur, attamen ab iis identidem firmitatem acciperet, unde hujus exercendæ magiſterium obtinebat. Quodſi enim S. Auguſtinus pro defenſione Eccleſiæ adverſus impugnatores ejuſdem meliorem, firmiorémque murum ſe vix oppoſiturum credidit, quám quos tunc in ſinu ſuo fovebat ipſa, votivos ſeu religioſos homines, adeo quidem, ut quaſi manichæis inſultandô diceret: *Iſtis ſi poteſtis, obſiſtite, iſtos intuemini* &c. Si, inquam, hæc ſuo tempore Auguſtinus: Quantò non majora ad eandem in primis fidelibus propagandam ac propugnandam vita valuerit contribuere votiva, imo & debuit? Dum adhuc penè, ut ita dicam, inermis ac debilis ſuis in cunis vagiret.

Ibid.

L. 2. de obed. C. 18.

L. de moribus Eccl. c. 34.

Denique ſi ſæpè fatam Sacroſanctam Eccleſiam ſecundùm omnem ordinem ſuum, & præfixum à Chriſto finem (qui eſt ipſius perfecta gubernatio, per Evangelii promulgationem errorum exſtirpationem, ac ſedulam ſalutis animarum curationem) conſideremus, apparebit facilè, quantum his omnibus cooperata ſit vita votiva. Teſte Alvaro Pelagio, *votum eſt Conſilium Conſiliorum, & forma ac perfectio eorum;* Sequitur hæc ipſa conſilia, ut adhuc ſub Chriſto ſuâ formâ complerentur, neceſſariò votis innecti debuiſſe, alioquin eadem minùs ſolide minúſque perfectè concurriſſent ad finem illum abſolutè obtinendum: Quodſi autem ad perficiendum aliquod abſolutiſſimum, ut fieri in humanis poteſt, prototypon artifex expetitur arte exquiſitâ proviſus, ii certè, qui primùm ſubſequis miniſtris Eccleſiaſticis exemplar perficere debuerant curandæ ſalutis proximi, nunquam id executi tanta perfectione ac integritate fuiſſent, niſi efficaciſſimô hoc aſſumpto omnis ſpiritualis artis efficiendæ remediô, ſcilicet votorum de tribus Conſiliis nuncupatione: hoc enim modô firmabatur Eccleſiæ miniſterium in tribus inconcuſſis atque immobilibus columnis, ob perpetuitatem votorum ſemper ſubſtituris, hoc etiam modô ſtatuebatur in re, Eccleſiæ primum exemplar, ad quod omnibus reſpiciendum erat. Quod ſi factum non fuiſſet, deneganda eſſet Apoſtolis ipſiſque Eccleſiæ, Conditoribus ea non ſolùm perfectio, ſed & medium ejuſdem obtinendæ, quod tamen utrumque aliis ſancti-

L. 2. c. 56.

ctita-

ctitate alioquin Apostolicâ longè inferioribus solemus asserere. Utque demum brevissimâ hoc assertum ratione expediamus, quemadmodum omni Christiano convenit, quôdam modô ad perfectionem tendere, longè magis ad id obligabatur, qui aliis ad hanc primum iter monstrabat, docebátque: Nam ut ait Paulus ad Eph. 2. v. 22. tam de se, quàm de Comministris suis in prædicatione Evangelii: *Coædificamur in habitaculum Dei*, id est, ut interpretatur Hieronymus: *Si fuerimus vivi lapides, ex omni parte dolati, leves, politi, nullam habentes scabredinem* (scilicet imperfectionis) *ædificabimur in templum, & fiemus habitaculum Deo, condetúrque in nobis ara testamenti, custos legis Domini - - - Dicemúrque DEBIR, id est oraculum, sive responsorium & locutorium Dei.* Quodsi ergò ex interpretatione ista S. Paulus ipse fatetur in ædificationem Evangelii, Præconum ejus, id est Apostolorum perfectionem omnimodam fuisse expetitam, ea certè aliunde ab iis obtineri non potuit, nisi per ipsam votivam nuncupationem trium consiliorum; solida enim perfectio juxta omnes fundatur in renuntiatione voluntatis, eaque perfectâ, hæc verò non perficitur nisi per votum, non enim est perfecta voluntatis renuntiatio, quæ propria libertate reassumi potest semper pro libito, præclarè igitur docebat D. Thomas 22. 88. 9 & 22. Q. 186. dicens: *Non aliter potest homo Deo totam vitam suam exhibere, nisi per voti obligationem, & ad statum perfectionis requiritur obligatio ad ea, quæ sunt perfectionis, quæ quidem Deo fit per votum.* Et iterum ab eodem S. Thoma 22. Q. 186. act. 1. status religiosus vocatur *status perfectionis per tria vota paupertatis, Castitatis & obedientiæ perpetuò adipiscendæ*, ex quo obviè tantùm consideratâ Clericalis instituti ratione in primo Ecclesiæ flore, nescio, an ad hujus universim munia obeunda quid magìs conducibile occurrat, quàm renuntiare divitiis, carni, ac propriæ voluntati per vota: Quod mox ampliùs ostendemus.

Unde adstruendum in Apostolis una cum Clericatu statum religiosum suam obtinuisse originem bòsque eundem in suo clero ultrò promovisse. 7.

Hîs autem prævie quodammodo perpensîs, meritò concludendum est; Quòd sicut nihil imperfectum Divinus Magister ordinavit, ita, quemadmodum Author exstitit Hierarchiæ Ecclesiasticæ, eámque in Apostolis suis sublimi providentiâ fundavit, pariter in eisdem inchoaverit eidem Hierarchiæ maximè proficuum, imo nascenti Ecclesiæ summè necessarium votivæ vitæ institutum: Qui postmodum hanc vivendi, vovendíque rationem in suos Comministros totúmque Clerum inducentes primi post Christum ad ulteriorem propaginem ejusdem fuêre promotores.

probatur assertum à notione Nominis Clerici.

Veritatem hujus Conclusionis ut demonstremus, ad ipsius quoque Clericatûs genuinam notionem redeundum; quam nobis hìc S. Hieronymus suppeditat: *propterea*, inquit, *vocantur Clerici, quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse sors, id est, pars Clericorum est - - - - quodsi quidpiam aliud præter Dominum habuerint, pars eorum non erit Dominus.* Hæc Hieronymus: Perpendamus autem quid sit *sortem* esse *Domini*, aut *Dominum* esse *sortem Clerici?* & reperiemus in hac notione, idem esse ac *partem:* unde iterum Hieronymus cit. loc. *Quia autem*, inquit, *vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest.*

Ep. 2. ad Nep.

Multum ponderis hoc S. Doctoris effatum continet, dum inquit: *nihil extra Dominum habere potest*, nam totam in hoc ipso complectitur Evangelicorum Consiliorum perfectionem: idem enim est, ac suimet ampliùs non esse, penitúsque, quod carnem sapit, relin-

relinquere: quod sanè non aliter fit, nisi abrenunciandô temporalibus per *paupertatem*, carnis mollitiei *per castitatem*, & voluntati propriæ per *obedientiam*, unde Joannes Ep. 1. c. 2. v. 16. dicebat: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* In quibus juxta communem PP. notatur, *avaritia*, *luxuria*, & *superbia*, fontes omnium vitiorum: ideò autem dicit S. Apostolus, *omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est &c.* ut inde doceat, esse, qui non sunt *in mundo*, aut saltem *de mundo* (teste Domino apud Joann. 15. v. 19. *Vos de hoc mundo non estis:*) & hos nulla re mundi coinquinari, nullâ ejus concupiscentiâ allici, sed solo Deo tanquam sua portione ac parte potiri, mundô penitus exclusô: Quare August. in hujus Ep. v. 15. *Fuge*, inquit: *creaturas, si vis habere Creatorem, omnis creatura vilescat, ut Creator in corde dulcescat:* hinc per oppositionem prædictis mundi illecebris à Christo tria illa Evangelica Consilia sunt statuta, *paupertas* contra *avaritiam*, *castitas* contra *luxuriam*, *obedientia* contra *superbiam*.

Apostolis præcepta à Christo bonorum terrenorum renuntiatio: Cæteris, id est laicis suasa.

Hæc primùm omnium in suis Apostolis requisivit, imò prætendit Christus: Sic sentiebat Origenes hom. 16. in Gen. ait enim Dominum suis Discipulis non suadere illa, sed præcipere, *negat*, verba sunt Origenis, *Christus suum esse discipulum, quem viderit aliquid possidentem.* Ad eandem normam loquitur Salvianus L. 2. ad Eccl. *Clericis*, inquit: *suis Salvator ipse in Evangelio, non ut cæteris voluntarium, sed imperativum officium perfectionis indicit, quid enim eum laico illi adolescenti dixisse legimus, si vis esse perfectus, vende quæ habes, & da pauperibus, quid autem ministris suis? Nolite, inquit: possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: videte! quanta sit in utroque hoc Dei sermone diversitas, laico dicit, si vis; vende quæ possides, ministro autem, nolo possideas.*

8. *Hanc renuntiationem votivam fuisse probatur Patrum assertis*

Sed ut rem propiùs attingamus, ac in Apostolis comprobemus non solùm simplicem quandam, verùm perfectam eámque votivam abrenuntiationem; Cumprimis Augustinum audiamus: *Dixerant potentes illi: ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te, HOC VOTUM potentissimè VOVERANT: Sed unde hoc eis, nisi ab illo, de quo dictum est: dans votum voventi?* Ergo Augustino indubitatum erat, Apostolorum renuntiationem fuisse votivam. (de Civit. L. 17. c. 4.)

S. Thomas loco cit. art. 4. ad 3. *Apostoli*, inquit: *intelliguntur vovisse pertinentia ad perfectionis statum, quando relictis omnibus Christum sunt secuti.*

Denique Hieronymus: tam certò Apostolos vovisse supponit, ut ad Nepotianum cit. Ep. dicat: *Nónne Discipuli Christi, nónne Apostoli, qui non priùs in sacri discipulatûs Collegio numerantur, quàm illud Consilium Altissimo, VOTO & cordis desideriô PROFESSI sunt.*

Quod apud plurimos Authores adeò semper receptum fuit, ut, si paucos excipias, sententiam hanc communem dicere jure possimus: Et ne id gratìs asserere videamur, audiendus Cellotius. *Narrant*, inquit, *aliqui, Apostolos in monte Sionis post Christi Ascensionem de certo vitæ genere deliberantes, communia inter se omnia, ac tria vota coram Deo statuisse: quod, licèt ab aliis non adeò expressè tradatur, receptissima tamen Theologorum omnium est sententia, & paupertatis votô adstrictos fuisse Apostolos, & formam in commune vivendi primos instituisse.* (De Hierarchia & Hierarchis p. 243.)

Probatur quoque rationibus.

Atque ne, positis Authoritatibus, suæ quóque rationes desint: exstitisse in primis fidelibus vitam votivam. Quis enim prudenter dubitet an, quod tam sollicitè adstruitur in plebe nascentis Ecclesiæ, fuerit quoque observatum ab Apostolis? illis nimirum Viris sanctissimis, *spectaculum factis, mundo, Angelis*,

gelis, atque hominibus. Spectaculum, inquam, non solùm in Majestate prodigiorum, sed & in exemplari operatione virtutum. Illis à quibus teste Angelico 22. q. 88. art. 7. *Omnis Religio sumpsit originem:* illis, quos Cassianus L. 1. instit. c. 4. *vitæ monasticæ* (hoc est votivæ) *auctores fuisse, aliunde se novisse* affirmat. Illis, *à quibus*, Chrysostomo testante: *tanquam fontibus religiosa paupertas fluxit universa.* Illis denique, de quibus meritò Alvarus Pelagius ait: Quòd *si ipsi hâc formâ vivendi caruissent, multò minùs fore perfectos, quàm qui postea sunt eos solemnioribus adstricti votis Religiosi consecuti.* Imò imperfectiores fuissent, quàm, quos mox memoravimus, primi fideles laici. Ut adeò eruditè Cornel. à Lap. in act. C. 5. n. 2. §. *porro:* inferat dicens: *Si primævi fideles, etiam conjugati vovebant paupertatem, multò magis eam voverant Apostoli, eorum in virtute duces, sanctitatis & perfectionis Magistri, ac Evangelicorum Consiliorum præcones exemplô magis quàm verbô.*

hom. 31. Alv. supra citat. apud Maced. de Incarnat. p. 599.

Christus non ineptè dicitur Apostolorum Abbas aut Prælatus.

Abstineo à pluribus, quæ passim ad Apostolorum vota adstruenda referuntur, & legi possunt apud præfatos Authores. Ut adeò, si Apostolorum vitam religiosam conferamus tanquam supremo Magistri ac Directoris sui regimini subjectorum, nunquam in quibuscunque subsequentibus religiosorum Clericalium societatibus perfectiorem, & ad omne imitationis exemplum nobiliorem reperturi simus quàm illam: quod attendens Joannes Gerson Cancell. Paris. ser. de Cœna Domini. Alphab. 42. fortasse ideo asseruit, Apostolos sub Christo tanquam *Abbate suo* vixisse. Et Salmaticenses doctissimi viri, *Christus*, inquiunt: *fuit Prælatus, cui Apostoli, ut veri Religiosi se subjecerunt:* Vincentius quoque Ferrer. ser. de S. Dominico apud Celloticum p. 327. Christum dicit fuisse Priorem primum religiosi illius Ordinis, quem ex Apostolis conflaverat. Unde non reperio, quid tandem ex his adeò absurdum, ineptúmque concludi valeat, ut *aniles fabulas vanáque nugacis mentis deliramenta cum veritate confundere is arguatur à quodam recentiorum scriptorum, qui Canonicorum ordinem* (id est Clericorum) *sub Abbate Christo asserit incepisse.* Profectò nec Gersonem, nec Salmaticenses, nec Vincentium tam vehementer desipuisse credendum est, ut putarent, Christum hôc Vocabulô, *Prioris, Prælati*, aut *Abbatis* fuisse nuncupatum: Habuisse tamen eam prærogativam dignitatis, quam vel ullus religiosorum hîs nostrîs præsefert temporibûs, quis abnegabit? in quo ergò hi viri Christum agnoverant quoad officium suum, maximè respectu Apostolorum, discipulorúmque suorum eminuisse, ad usum nostrorum temporum illud expresserunt in vocabulo: non minori jure fortasse nominantes *Abbatem*, aut Priorem, aut *Prælatum*, quàm se sub S. Ignatii instituto militantes *socios Jesu* nuncupant; absque dubio ideò, quód Apostolorum tanquam verè & realiter Jesu Sociorum desiderent vitam imitari, & prout in primis eorum constitutionibus refertur, *Societatem suam ideo Jesu nomine insigniri cupiant, ut ad profectum animarum in vita & doctrina Christiana &c. Spiritualem consolationem præcipuè intendant.* Non verò quasi Societas Jesu, idem ipsum sit JEsu Christi Domini nostri consortium, quod sibi in terris conjunctum habuit. Multa ergò per prolepsim efferre licet, quæ aliàs *falsitatem* aut *nugacis mentis* deliramenta non effugerent. Et quid prohibeat credere, ut, quos Christus toties filiolos suos appellare dignatus est, ipsi vicissim eundem & Patrem & Abba nuncuparent, cùm vel maximè sub Patris titulo hoc nomen Abbas Prælatis monasteriorum fuerit attributum: Vide Cangium verbô *Abbas* Etsi Christus hoc nomine *Abba*, cælestem Patrem suum appellavit, cur? Quod usurpare audjerant Dominum

vide act. SS. 1 Aug. in vita S. Sereni Ep. Massil. in Comment. §. 1. n. 11.

Bulla Pauli 3. Regimini militantis Eccl.

minum suum, eô non pariter illud & ipsi invocarent.

10. Apostolos in vita votiva imitati Clerici eorum.

Apostoli hâc normâ vivendi instructi assumpserunt in ministerium ecclesiasticum perfectos sui instituti imitatores Clericos. Hinc non minùs in his, quàm illis viguit vita votiva, quod satis ex superiùs jam adductâ descriptáque notione hujus Nominis comprobatur. Ultrò autem egregiè planè hanc in rem argumentatur Isidorus Pelusiota, cùm nunc, inquit: *Permulti, actis in fide radicibùs, ob magistrorum tamen vitam* (scilicet debitô virtutum exemplô destitutam) *non modò vacillârint, verùm etiam radicitùs evulsi sint, quisnam quæsô, sub initium vitam cum sermonibus congruentem minimè perspiciens ad credendum adductus fuisset, idque cùm paternis Diis ac ritibus abscedere juberetur, atque opes quidem ac divitias & voluptates odiô persequi, paupertatem & inediam & castitatem amplecti, atque ad quotidianas mortes se comparare.* Quàm inanis planè labor fuisset incepta Apostolorum prædicatio, si hanc eâ vitæ sanctitate, quâ illam didicerant ab Apostolis, non continuassent Discipuli: Profectô enim, quod maximè totum apostolicum cætum gentibus convertendis commendaverat, erat illa repudiatio terrenorum, quæ iidem semper relinquere malebant, quàm ab iis relinqui. Hinc S. Augustinus scripsit, *Apostolos in suam communionem non recepisse utentes conjugibus, & res proprias possidentes.*

Ep. 317. L. 3.

L. de hæres. hær. 40.

Addamus demùm, vix aliquem ex scriptoribus atque Doctoribns fuisse, qui dum Apostolos vovisse enuntiant, illud non pariter de Clericis Ecclesiæ primitivæ concludant, ut adeo pro his æquè ac illis certet unanimis, generalisque sententia ob rationis paritatem.

Vide Pag. Crit. t. 1. ad an. 100. n. 3.

Non igitur iis solùm Epistolis inter Canones relatis & Urbano Clementique, utrique primo hujus nominis Pontifici (quas seu apocryphas fictitiásque omnino, seu potiùs interpolatas recentior orbis eruditus agnoscit) adscriptis, sed argumentis ab utraque authoritate petitis inhærentes nostram tuemur sententiam: Quamvìs enim neutra prædictarum unquam exstitisset Epistolarum, quæ Sæculo ut plurimùm Octavo vel nono ipsi Isidoro Mercatori attribuntur, adsunt porrò antiquissima eáque tam certa pro votiva vita à primis Clericis cultâ, monumenta scriptorum, ut his refragari, nonnisi palmaria esset pervicacia censenda. Multò autem graviùs peccaretur ab illo, qui & ista, aut interpolata diceret vel conficta, utpote communî eruditorum jam firmata calculô: Hæc verò ipsa sunt, quæ aut præsenti Capite actu produximus, aut adhuc hujus partis ultimô promemus.

11. Clericorum Primorum vita non solùm communis sed & votiva fuisse declaratur.

Neque verò vetus illa, & jam penitùs fastidita crambe recoquenda, quâ prætenditur Clericos primitivos communem quidem vitam egisse, sed non votivam, qui enim hoc asserunt, eò collimant, ut non solùm communionem Societatis personalis, verùm & rerum admittant quidem, sed eam votis firmatam negent: Monstrabimus autem, quàm certò communis vita votis innexa fuerit, Capite subsequenti: Patétque id antea ex communi etiam antiquorum scriptorum sententia, qui ideò Clericorum communem vitam suis identidem ad imitationem proposuêre, quia votiva erat, talis nimirum, quâ absolutior, sanctior, & perfectior, desiderari iis temporibus non posset: Talis quóque, quæ non solùm æquaret, sed etiam præcelleret perfectione virtutis vitam vulgaris illius neo-conversi Cætûs Christianorum, quam votivam fuisse, nescio, an ab erudito quopiam negari possit, ut suprà notavimus: Dum ergo Chrysost. Basilius. August. Hieron. Greg. M. Atha-

Vide omnes hos Auth. & complu-

rium genuinum textum apud Cornel. à Lap. in Cap. 5. act v. 1 edit. Antverp. f. 115. col. 2. Hieron Ep 8. ad Demet.

Athanasius, Nazianzenus, Cyprianus, Cassianus, Arator, Beda, Hugo, Lyranus &c. Uno ore conclamant, Ananiam & Sapphiram vovisse & sacrilegii communis se reos fecisse portionis offerendæ subtractione: *Ananias & Sapphira*, ait Hieronymus (ut scilicet omnium locò vel unum referamus) *dispensatores timidi, imò corde duplici, & ideò condemnati, quia post VOTUM abstulerunt quasi sua, & non ejus, cui semel VOVERANT, partemque sibi alienæ substantiæ reservantes* &c. Dum, inquam, hæc de paupertatis voto expressè asserto præfatorum Patrum testimonia patent, non difficilis quorundam contrarium sentientium scriptorum objectionibus responsio subnectitur:

Respondetur ad quorundam objecta.

primo: de Epistolis Clementis & Urbani.

Nam imprimis (quæ de Epistolis S. S. Clementis ac Urbani tanquam apocryphis apponuntur) observandum est, has Epistolas simpliciter tanquam Spurias rejiciendas non esse; quamvis enim illas universim, & quascunque alias, quæ summis Pontificibus usque ad tempora Siricii ac Innocentii adjudicantur, inter suppositicias referat de Marca, ac cum ipso Antonius Pagius: Sunt tamen viri doctissimi, qui easdem non omninò respuentes, potiùs interpolatas credunt. Certè Cabassutius in rebus antiquis ac præcipuè veterum decretorum scriptis investigandis ævô nostrô egregiè commendatus, de his ipsis Epistolis sequentia enuntiat: *Sæculi*, inquit: *Hujus scriptores Ecclesiastici, quorum aliqui Sæculô anteriore manum scriptioni admoverant, fuêre Clemens Papa, cujus exstant recognitionum apostolicarum libri Octo, cum aliquot Epistolis: Sed inter bonas fruges his comprehensas inimicus homo Zizania superseminavit. Etenim multa his suppositia hæretici olim inseruerunt.* Sicut verò quibusdam sua sarmenta immiscuerunt hæretici, sic istis, de quibus hic sermo est, faciliùs adhuc fieri potuit, ut à quodam plus pietatis quàm incorruptæ vetustatis conservandæ studioso, ex ipsæ sententiæ suspectæ adderentur, aut stylus quóque alicubi ad morem suæ ætatis accomodaretur, unde pluribus fucus fieret, quasi integræ suppositiciæ essent, & recentiùs exortæ. Profectò hoc Cauterium Epistolæ Clementis & Urbani nunquam fortè subiissent, nisi vitæ communis, & quidem, ut ex contextu satis elucet, votivæ meminissent, hic lapis ac offendiculum, ne pluribus sententiæ nostræ adversantibus obesset, demùm ad earum sinceritatem indagandam ingenia compulit, atque dum interpolatas fortasse agnoscerent, maluerunt omninò suppositionis arguere, faciliùs hinc se se â quibuscunque inde petendis argumentis eliberaturi.

supra Cit.

Not. Eccl. Com. sæc. 2. hist. synop. n. 16.

Secundò: de Patrum assertis solùm de corporali Societate intelligendis.

Secundò: Illis, qui sententias Hieronymi, Cassiani, aliorúmque Patrum veterum (de communitate Clericali primæva loquentium) ad solam corporalem societatem non verò votivam expropriationem trahunt, ac interpretantur, respondendum est: Sententias Patrum non cuique ad libitum, sed secundùm justi sensûs librationem esse explanandas, ut generalia singularibus substent, & ab his explicationem condignam accipiant, prout omnibus scripturas commentantibus notum est. Cùm itaque dissertè Hieronimus ac maximè Augustinus vitam votivam Apostolis adstruant, hanc mentem etiam in aliis locis, ubi generaliùs loquuntur, assequi oportet. Quod ipsum de S. Cassiano aliísque ferendum judicium.

Tertiò: de summorum PP. decretis narrativè vel opinativè loquentibus, vel subreptione obtentis.

Tertiò: Summorum Pontificum Decreta hac de re scribentium immeritò â quibusdam eâ authoritate spoliantur, cujus asserendæ causâ propriè edita comperiuntur. Sic Eugenii IV. Martini V. Pii utriusque, IV. scilicet & V. Urbani II. Sixti IV. Leonis X, propriè eò collimavit intentio, ut non narrativè, non opinativè, sed certâ scientiâ edocti agnoscerent Apo-

stolos

ſtolos eorumque Clericos votivam vitam tenuiſſe, néque tam levi jactu, ut quibusdam videtur, ſummi Pontificis authoritas in hac aſſertione eliditur, quaſi prætensâ, aut obreptione, aut ſolius facti quæſtione, jam omnis ſuccidere debeat talium Bullarum prærogativa: Nam ſi hæc una prætenſio, aut potiùs affictio obreptionis, vel quæſtionibus facti alioquin affinis imbecillitas mox ſufficeret ad aſſertionem Pontificiam infirmandam vel omninò rejiciendam, neſcio, quot demum in ſimilibus caſibus Bullæ ſuam tueri poſthac authoritatem poſſent (profectò, cùm juxta communem gloſſ.) (1) *Papæ aliquid aſſerenti* (& quidem abſolutè adeò, ut præfatorum omnium Pontificum litteræ clamant) *credendum* ſit, & præterea (2) *narrativæ quoque Papæ de facto alieno ſit ſtandum tam diu, donec probetur contrarium* (quod tamen in noſtro caſu nunquam á parte adverſa, productis debiliſſimis ſemper argumentis, effectum eſt) (3) & *narrativa Papæ de facto alieno probet integerrimè, ſi ſcribat motu proprio.* Denique manifeſtum ſit non ſine gravi injuria has bullas edentium, aut ob- aut ſub-reptitias inſimulandas, utpotè nimis apertè conteſtantibus ipſis ſummis Eccleſiæ Præſulibus hanc ſe ſententiam *auditis multoties partibûs, & quæ hinc inde allegata ſunt, diligenter examinatis confeciſſe,* viderint liberè adeò hos incuriæ aut oſcitantiæ ex conſequenti arguere præſumentes, qui ſuum judicium ſalvent, ſummâ Eccleſiæ non læſâ authoritate.

(1) Gloſſ. in c. 1. verbo ſtatuit de renunt. in 6; & in cap. ad Apoſtolicæ verbo *promiſerunt.* De re jud. eod. lib. text. & ibi Doct. Com.
[2] Put. p. 3. decis 110. Maſcard. Concl. 139. n. 9.
[3] Garc. de Benef. p. 9. c. 2. n. 362.

Relatio Card. tomb. t. 1. diſp. 25. q. 1. n. 292. & ſeq.

Quartò: de Leonis X. propriâ confeſſione, Bullam à ſe importunè extortam.

Neque dicant, iſtam obreptionis noxam inuri Decreto Leonis X. eamque ſatis colligi ex ipſius verbis, dum ait *ad importunas preces Canonicorum regularium ſe ſententiam decreviſſe.*

Reſpondeo enim quamvìs plurimis actis noſtris (multâ impenſâ operâ) dudum perquiſitis de hac tamen Bulla ne apicem me conſpexiſſe, quæ ab adverſariis aſſeritur edita in cauſa præcedentiæ. Sedit Leo X. ab anno 1513. ad 1521. id eſt octo non omnino annis, hoc in tempore non memini aliquam controverſiam à Canonicis motam de præcedentia fuiſſe: Aliam Bullam Leo edidit anno 1519. ſed quâ cauſam decidit à Paride Graſſo motam, an Canonici Regulares in Epiſcopos promoti eo habitu veſtiri audeant, quô Clerici Sæculares. Aſſumpſit hanc Zacharias Ferrerius, librúmque edidit, in quo præter alia ad rem præſentem remonſtrat Apoſtolicam vitam votivam, approbavit Pontifex totum editum Ferrerii opus, & deſuper Bullam ſuam adjecit. Sed in hac de importunis precibus ne verbum exſtat, neque ad eam procurandam importunìs precibûs opus erat, cúm rem per ſe decidendam Leo ſpontè aſſumeret, eandem nonnullìs, ut inquit ipſe, eatenus urgentibûs (non Canonicìs regularibûs) ſed ipſo præfato Paride Graſſo magiſtro Ceremoniarum Canonicis fors minùs affectô.

Quodſi verò etiam importunìs precibûs talis bulla extorta eſſet, quæ hanc ſententiam votivæ Apoſtolorum vitæ tuetur, an continuò ideò ſubreptionis rea? utpote, dum ſummo Pontifici nunquam attribuam, importunìs eum precibûs, ſimulque ſubreptione induci ſcienter poſſe ad talem Bullam edendam. At ſi importunæ hæ preces, ſolùm moræ accelerationem reſpexerint, id profectò ſententiæ latæ ne minimum obeſt, prout cuivis liquet erudito.

Denique conſiderata â nonnullis ac preſſiùs agitata noſtra hæc ſententia de votiva Apoſtolorum ac maximè Clericorum primorum vita prout authoritate ſcriptorum firmari à nobis ſolet, pariter incongruè rejicitur, quaſi hi aut re non bene ventilata potiúsque pietatis in aliis feliciús plantandæ Stimulô, quàm hiſtoricæ veritatis amore adacti eidem ſubſcripſerint; aut Duci uni minùs cautè præeunti grex Scripto-

Quintò: de authoritate labili ſcriptorum unius ab altero hanc ſententiam deſcribendo tantùm aſſumentium.

ptorum reliquus non minore inadvertentiâ quàm errore adhæserit.

Qui enim hæc reponunt, necdum observarunt, quorum scriptorum testimonia authoritatemque respiciamus. Dum namque de votiva primorum Clericorum vita disserimus, illorum asserta attendimus, qui aut primis illis sæculis vixerant sanctitate non minùs, quàm scribendi veritate illustres, aut si recentiores (qualem D. Thomam posuimus) tales profectò quibus nihil magis curæ fuerat, quàm quæ veriora sunt, non cæcâ imitatione, sed ratione sectari: Interea tamen continuò dissentior liberè adeò quosdam Scriptores recentiores carpentibus, & notam *exscriptorum* tantùm tribuentibus; cùm pessimè quis mox vitii exscriptoris arguatur, qui alterius seu authoritate, seu argumentis persuasus id ipsum scribit, quod alium asseruisse legerat. Profectò omnis aliàs Authoritas extrinseca præcipuè in rebus antiquis stabiliendis laberetur, si exempli causâ, ideò D. Thomæ nulla assentiendi prærogativa concederetur, Apostolos vovisse, eòquod id fortè in Augustino, Hieronymo aliisque legerit. Itáque licèt Lucidus historicus, Raphaël Volaterranus, Philippus Bergamensis, Onuphrius Panvinius &c. assumpserint verba Vincentii Bellvacensis vel potiús Sigeberti, dum ait *Canonicorum regularium ordinem refloruisse sub Ivone ab Apostolis ortum*, neque inde quidquam horum etiam scriptorum authoritati decedit: eò, quod id nulla necessitate, sed magna deliberatione scripserint, ut patet in Onuphrio, qui quàm non improvidus exscriptor hujus asserti fuerit, satis declarat in suo libello de septem urbis Ecclesiis inferiùs referendo. Deinde Raphaël Volaterranus, dubito an ideò aliorum exscriptor tam crudè argui possit, quod dicat: *Ordo Canonicus ab Augustino non tam institutus quàm renovatus, ab Apostolis enim in monte Sion exordium cæpit, qui post Ascensionem, ut ait D. Thomas. 2. 2. Q. 88. de vitæ genere deliberantes Communia inter se omnia, ac tria vota coram Deo statuêre.* Patet enim apertè ex ipso contextu, se se non exscriptorem, sed sententiæ D. Thomæ subscriptorem præstitisse, adeóque hanc suâ, quantum in se erat, authoritate extrinsecâ auxisse, quam nemo tam levi negotiô contemnet, utpote magnum veritatis pondus maximè in rebus obscuris adjicientem.

L. 21. Antropologiæ

Cæterùm quia aliquibus ea inhæret opinio, ut vitam Apostolorum communem, quoddam genericum & materiale, nec ad certam religionis speciem contractum institutum fuisse asseverent. Hinc assertio ista (quia aliquantò operosior) occasionem suppeditat sequenti capiti ac quæstioni.

CAPUT II.

An vita votiva in Apostolis reliquisque Clericis primitivæ Ecclesiæ fuerit generica quædam religiosorum futurorum Idea, an institutum aliquod singulare.

1. *Status quæstionis proponitur.*

QUia torrenti Doctorum, & irrefragabili Patrum Authoritati difficile foret refragari, & cum paucis differentibus, iisque nuperis, abnegare vitam votivam Apostolis Clericis, placuit nonnullis eam inire sententiam, ut dicerent, eosdem votivam quidem, velut Apostolos ipsos, á quibus hanc didicerant, vitam duxisse, at nullâ specie religionis vestitam, sed quæ generica quædam forma esset omnis subsequi instituti religiosi, & exemplar illius, sic ex Clericali, monasticóque ritu vivendi conflatum, ab utroque tamen in singularitatis istud afficientis ratione discretum, ut nullam omnino particularem speciem instituti alicujus religiosi determinati formaret, sed eam præsen-

sentaret ideam, qualem forte non absimili paritate in regiminis forma nostri protoparentes præfigurârunt, quam ad nullam genuinam triplicis illius speciei Monarchicæ, Democraticæ, & Aristocraticæ strictè licebit contrahere, utpote, cùm tunc necdum constitutæ fuerint.

Tom. 2. operum S. Ber. serm. Apol. ad Guilliel. Abb. Cap. 10. in nova Edit. Col. 542. Volumine priori.

Hinc non pauci quoque sanctorum ac fundatorum ad illud generale Apostolicæ vitæ exemplar se respexisse testantur in instituendis, reformandísque ordinibus, solentque liberè horum initia ac fontes ab apostolicis derivare temporibus; unus omnium locò sit D. Bernardus: *Cur, inquit, adhuc vivo? videóque ad id devenisse ordinem nostrum, qui primus fuit in Ecclesia, imò à quo cæpit Ecclesia, & quô nullus in terra similior angelicis ordinibus: cujus Apostoli institutores fuerunt.*

2. *Duplex Religiosorum Ordinum species in scaturigine eorum reperitur.*

Sciendum itáque imprimis (ut huic quæstioni congruè respondeamus) duas species sæculô saltem XImô exstitisse religiosorum ordinum easque verè singulares, ac, ut dicere solemus, individuatas, atque à se invicem distinctas, Monachorum scilicet S. Benedicti, & Canonicorum Regularium S. Augustini, quod apprimè agnovit Sæculi decimi quinti Scriptor Paulus Langius Monachus Benedictinus dicens ad annum 968. *Non tum ordines tot in Ecclesia Claustralium erant, sed duo tantúm; Canonicorum videlicet sancti Augustini, & noster divi Benedicti in Ecclesia Christi radiabant.* Neque opinor in hoc ullum eruditum adversari posse. Hôc verò stante, oritur quæstio, quidnam specificaverit hos duos ordines, ut singulares haberentur? & in hoc quæstionis cardine adverto plures vertiginem pati, ita, ut confusô rerum ordine, pristina ex modernis metiantur, quod quàm incautè fiat, nemo non videt. Si enim hæc liceret commixtio, certè plurimæ privilegiorum chartæ, historiæ & acta antiqua apocrypha essent atque ficticia, utpote quæ longissimè discedunt à more recentiorum temporum imò & sæculorum, si scilicet comparemus medium œvum cum novissimo. Illud autem fieri ab omnibus scriptoribus ideam in Apostolis & primis Clericis religiosi instituti asserentibus, patet exinde, quod prætendant ea indicia discretiva, & partes, ut vocari solent, integrales, quæ substantiam religiosi statûs sic afficiant, ut ad certam speciem singularitatis reducant. Quod tamen in antiquis Ordinibus petere frustraneum est; cùm exploratum sit, antiquitus ad individuationem ordinis nihil omnino desideratum fuisse, nisi præter finem generalem in votis religiosis consistentem, finem particularem; accidentia autem illa, quæ prætenduntur, sensim fuisse introducta, ad discernendas scilicet species infimas, in quas ordo aliquis per se particularis & singularis iterum subdividebatur: Sic exempli causa monachi sancti Benedicti habebant quoad finem generalem eandem religionis substantiam Sæculo XI, quam Canonici regulares S. Augustini, at in fine particulari, si disconveniebant, sufficienter discernebantur ab invicem, & habebant utríque suum ordinem particularem: patet id à testimoniis & argumentis manifestis.

in Chron. apud Pist. t. 1. f. 1125.

in Crisi historica temporum habendus respectus.

Non ea in antiquis ordinibus antiquitus requirebantur ad sui specificationem, quæ nunc in recentioribus.

3. *Ad specificandum ordinem religiosum non quæritur aliud, nisi præter finem generalem omnibus communem, Finis particularis discretivus ab aliis, quod probatur à testimoniis.*

Primò: mox allegatus Paulus Langius de sæculo decimo discurrens disertè ait: Tunc duos ordines exstitisse in Ecclesia, quidni singulares, & non ideales, nimirum, Ordinem Canonicorum S. Augustini, & Monachorum S. Benedicti? At tum Canonici regulariter votivéque viventes nihil aliud habebant, nisi finem particularem à monachali distinctum: Si quid enim habuissent, fuisset regula, at hæc etiam juxta adversarios tum apud Canonicos nondum vigebat, quod si quæras, cur eos Langius, S. Augustini nuncupet, si hujus regulâ carebant?

repo-

repono, id nos inferiùs demonstraturos prolixiùs, cui in anteceſſum præmittimus breviter, eô id jure à Langio factum, quô etiam nunc Canonici dicimur S. Auguſtini, nequaquam nimirum à regula hac individuè ſumptâ quam à ſeptem propè ſæculis commodioris usûs causâ aſſentiente Eccleſiâ usque nunc retinemus) ſed á reformatione, quam conſtituit vir ſanctiſſimus, quámque tam nervoſè & exquiſitè Aquisgranenſes Patres ſæculô nonô reſpexerant, ut ideo ſuæ regulæ ſermones de vita Clericorum licèt prolixos ejusdem S. Doctoris inſeruerint; & hinc probabilius factum, ut Canonici S. Auguſtini audirent, qui eosdem ſermones ſuâ converſatione aſſequi niterentur: tam parum enim regula certa & ſtrictè ſumpta à Canonicis requirebatur, quàm parum illa aut ante Innocentii tempora religionem ſimpliciter talem conſtituebat, aut diſcernebat ab aliis: quæ omnia parte ſecunda latiùs deducentur.

4. *Confirmatur aſſertio rurſum ab inductione inſtituti Auguſtiniani Sæculô 5to, præter finem particularem nihil olim aliud requiſitum fuiſſe ad ſpeciem ordinis religioſi.*

Secundò: Sub ſancto Auguſtino, quicunque affirmant (affirmant autem plurimi) Clericos votivos exſtitiſſe, negare non poſſunt, Clericos illos non idealem ſed particularem ac realem à monachis jam per ſe diſtinctum ordinem conſtituiſſe, at Auguſtinus ipſe non aliud illis præter finem generalem ſeu vota præſcripſit niſi quem aliunde habebant finem particularem nempè clericatum, *Clericus*, inquit, *duas res profeſſus eſt*, *ſanctitatem & Clericatum.* Ubi advertendum, quamvìs ex priori capite pateat, Clericum vi ſui nominis ſanctitatem æquè involvere ac Clericatum, Auguſtinum tamen hic utrumque diſtinguere, non ratione inſtituti, ſed inductæ jam inter Clericos diverſitatis, quâ non pauci finem particularem retinebant, à fine tamen ſubſtantiali religioſum ſtatum formantis ſe ſe expediebant. Hunc itaque finem generalem *ſanctitatis* cum particulari Clericatûs, nec aliud quidquam, Auguſtinus de cæteris mediis particularibus, ut nunc fieri ſolet, ordinat, ſed ad ſummum ad Canones ablegat: quodſi etiam dicamus, regulam à ſe ſcriptam (quam moderno tempore Canonici uſurpamus) eis fuiſſe traditam, ea non aliud operabatur, quàm alii quicunque Canones ab Epiſcopis confecti pro Clericis ſuis; ex quibus nihil contra nos inferri valet.

Regula non determinat per ſe ac ſimpliciter loquendo ad ſpeciem infimam inſtituti religioſi.

Si verò adjicias, eam ſpeciem Clericos à S. Auguſtino votivè inſtructos conſtituiſſe in Clericatu, quam monachi ante S. Benedictum in monachatu, genericam ſcilicet, & idealem futurorum ſuo tempore omnium Clericalium ordinum, dum illi exordirentur, inductis demum diverſis mediis ac regulis fini particulari cooperantibus. Reſpondeo longiſſimè hæc à ſe invicem diſtare, neque unquam comparationem valere in ſignificatione ac individuatione inſtituti Clericalis cum monachili: Nam in iſta requiſitam fuiſſe regulam, quæ ſpecificaret ſaltem ſpecie mediâ inſtitutum, non diſſentio, at nunquam hanc neceſſitatem admittam in Clericali, cui id unum habere ſufficiebat, per quod â monachatu diſtinguebatur, hoc verò abundè faciebat finis particularis; hinc nulla ei præter Canones regula opus erat: At monaſticum inſtitutum ſummopere & à prima quidem ſui origine eò magis regulam quandam expetebat, ut hinc etiam paſſim regulare nominaretur, prout eruditis compertum eſt quô ampliùs intra clauſtrum ſpirituali quieti intendebat: Hinc enim requirebatur accurrata omnium actionum partitio inſtituto contemplativo accommoda, ne ſcilicet otium animæ præſcriptum, & unicè intentum facillimo lapſu in deſidiam quandam degeneraret, & inertiam corporalem. Præterea quod de monachis ante S. Benedictum prætenditur, nos non urget, nam dici poteſt, ante hunc ſanctum exſtitiſſe ſpecie certâ monachos S. Pachomii, quotquot nimi-

nimirum ſub ejusdem regula ab Angelo ei tradita militabant, inſuper & S. Baſilii alióſque complures. In occidente præfulgebat regula S. Cæſarii, S. Macarii, Aureliani &c. Quos omnes neceſſariò ordinis ſic diſtincti poſſemus aſſerere, quemadmodum ordinem S. Benedicti, cum reſpectu nimirum ad regulam: Quamvìs mihi indubitatum ſit, regulam per ſe nunquam ad certam infimamque ſpeciem etiam in monachiſmo determinare: alioquin enim omnes ordines, qui militant ſub regula S. Benedicti, ejusdem eſſent ſpeciei infimæ, ejusdemque ordinis, quod nemo aſſeverabit. Quapropter apud Mabillonium Authores complures affirmant, olim regulam nihil fuiſſe operatam ad diſcriminandam unitatem monachiſmi, quia enim tot propemodum typi, ac regulæ erant, quot cellæ ac monaſteria, etiam illarum diverſitas nullô modô præſcribebat unitati. Quodſi ergò ſine reſpectu ſeu ad æqualitem, ſeu diſſonantiam regularum, unitas monaſtici inſtituti exiſtebat hæcque unitas non poteſt non dici ſpecies quædam certa, & individua, quâ monachiſmus tunc conſtituebatur in eſſe ſingularitatis, non verò alicujus Ideæ, quod profectò, non credidero, ullum ex eruditis negaturum, à potiori dicere id ipſum licebit de inſtituto Clericali: nam ſi monachiſmum in eſſe ſingularitatis conſtituebat finis particularis, & regula quæcunque demùm, ſeu hæc, ſeu illa, etiam Clericatum in eſſe inſtituti ſingularis conſtituebat finis particularis: Et ſi denique à paritate monaſticæ regulæ oppugnator ſe divelli non ſinat, dicens: Certum eſſe, monachos S. Benedicti per regulam ab eo traditam ſuam ſpeciem infimam obtinuiſſe, ſubjicio transmittendo hoc totum, quod prætenditur, ſed obſervari cupio, qualiter regula S. Benedicti inſtitutum monaſticum affecerit, ut hoc ipſum operaretur?

Ann. Ben. in præf. n. 20. & ſeq. item L. 1. n. 13.

5. Hoc ut planiùs fiat, præcipuè adverto, quæ Doctiſſimus Pellizarius de varietate religionum annotavit, ſic loquens ad quæſitum, quotuplex varietas poſſit reperiri in religionibus? *Cum,* inquit, *res morales poſſint eſſe invicem diverſæ tam ſubſtantialiter, quàm accidentaliter, non ſecùs ac poſſint eſſe res Phyſicæ: Et aliàs in moralibus diverſitas maximè debeat deſumi ex fine: hoc ipſo, quod fines diverſarum religionum modò ſunt diverſi quaſi ſubſtantialiter (ut hoſpitalitas, & prædicatio verbi Dei) modò ſolùm accidentaliter, (ut contemplatio perpetua, ſeu diuturna, vel tantùm definitis horis) poſſunt & ipſæ religiones dici differre inter ſe, ſive ſubſtantialiter, ſive accidentaliter; prout fines ipſis ex proprio inſtituto propoſiti ſunt invicem diverſi, ſive ſubſtantialiter, ſive accidentaliter, id eſt ſecundùm magis & minùs; quamquàm de rigore loquendo inter religiones non poſſit eſſe diverſitas ſimpliciter ſubſtantialis; cùm vota ſubſtantialia religionis, & traditio, quæ fit per profeſſionem (in quibus conſiſtit tota ſubſtantialitas ſtatûs religioſi non habeant inter ſe diverſitatem ſubſtantialem, ſed ſolùm accidentalem; ut benè indicat Suarius hinc inferens, quòd licèt religionum diverſitas non poſſit eſſe in ſubſtantia ſtatus religioſi: moraliter tamen eæ dici poſſunt quodammodo ſubſtantialiter diverſæ, ſi differant inter ſe in primario fine, nec non in votis eorumq́ obſervantiis: Quippe in quibus conconſiſtit ſubſtantia religionis, ideóque diverſitas in eis maximè accedit ad ſubſtantiam.* Hanc Pellizarii æquè ac Suarii doctrinam haud dubiè Clariſſimus Theologiæ Canonico-moralis Author noverit traditam, legeritque, utpote cui ambo hi Doctores identidem in dilucidatione ſuarum ſententiarum deſervierant, quid ni igitur, cùm ipſe inquit: *Diverſitatem ordinum non eſſe ſubſtantialem, ſed accidentalem, atque ita, quotquot fuerunt, ſunt, aut erunt diverſi à diverſis inſtitutoribus orti ordines religioſi, ſunt ejusdem eſſentialis ſpeciei infimæ, ſiquidem*

In morailbus adeoque & in ipſis religionibus ſacris poteſt dari diverſitas quaſi ſubſtantialis per ea, quæ maximè ſubſtantiæ religioſæ accedunt.

Auguſt. Michel. tom. I. f. 615.

dem tota cujusvis status religiosi, natura, perfectióque essentialis consistit in tribus ab Ecclesia approbatis, acceptatisque perpetuæ paupertatis, Castitatis, & obedientiæ votis. Quidni, inquam, ipse in hoc cum præfatis Doctoribus conveniat, ut imprimis diversitatem inter ordines religiosos quosdam, non quidem *simpliciter* sed *quasi* substantialem admittat, deinde hoc ipso speciem infimam non eam intelligat, quæ ne quidem moraliter diversimodè dispertiri possit? nam quamvis certum sit, ordinem S. Benedicti Sæculó Nonô certum specie infima ac absolutè talem exstitisse, attamen sæculô decimô hic ipse quasi in inferiores ordines distingui cæpit. Unde cùm Mabillonius præcedentibus libris & disertè in præf. ad suos annales n. 24. suo conformiter affectui, docuisset sæculi octavi fine sic regulam S. Benedicti omnes quasi reliquas absorbuisse, ut tempore Caroli Magni regnantis sola illa superfuerit, adeóque solus unúsque tunc floruerit ex monasticis institutis ordo S. Benedicti, hunc suum ordinem (idem ipse asseverat in præfat. ad tom 4. Annal.) qui ad id usque tempus, id est sæculum X. *unum corpus etiam post ortam illustrem congregationem Cluniacensem constituerat, postmodum in varias congregationes, quasi totidem inferiores ordines, dividi, ac distingui cæpisse &c. hinc Camaldulensis Congregatio per Romualdum, Vallumbrosana per Joannem Gualbertum, Fontavellana per Rodulfum Eugubinum Episcopum ortæ sunt quibus dein Carthusiensis, Grandimontensis & Cisterciensis familiæ accessêre.* Igitur quamcunque speciem infimam in ordinibus sacris admittamus, eam tamen in ordines adhuc inferiores dispertiri posse admittere oportebit, absque eo, quòd illum, à quo tanquam à fonte isti profluebant solùm ideam quandam fuisse asseramus.

Hîs veró sic combinatîs, dico, regulam S. Benedicti eô ipso quod monachilis esset, finem particularem tanquam medium aliquod à sancto Benedicto decretum, sic affecisse, ut inde *quasi substantialiter* se ab aliis (sed à monasticis institutis solùm ad summum *accidentaliter*) discerneret: Cùm enim regula hujus S. Patriarchæ fini peculiari monastico addat certas observantias, ritus, ac Cæremonias, insuper ab ipso suo Authore iustitutionis prærogativam peculiari jure adjiciat, hinc patet, per eandem jam olim ex intentione, ut ita dicam, sancti hujus institutoris finem particularem monasticum *accidentaliter* diversum ab aliis monasticis institutis evasisse. Atque hoc eò certiùs de Clericali quóque instituto dici potest, quò manifestius est, & ex præfatis authoribus mox adductis constat, solùm finem particularem sufficere ad constituendum *quasi substantialiter* diversum specie infimâ ordinem Clericalem à monachili.

Verùm jam ponderosiùs interpellas, aisque, Augustinianum institutum distinctum quidem fuisse per finem particularem à monachili, minimè tamen ab omni illo, quod postmodum diversum in usum Ecclesiæ prodiit, quales sunt omnes Clericales ordines à sæculo duodecimo & inde exorti. Quorum finis particularis universim idem est, adeóque nisi alia adferantur argumenta, ex solo fine particulari apparebit Clarè institutum Augustinianum, quin & Apostolorum saltem respectu omnium Ordinum Clericalium quandam ideam fuisse, & quodpiam institutum genericum.

Respondeo primò: verùm esse, finem particularem multorum à Sæculo duodecimo enascentium Ordinum Clericalium in Ecclesia eundem plane esse cum instituto apostolico, & Augustiniano, nego tamen, inde ullô modô utrique horum ideam appingi posse, ob quam nequeant verum ac particulare institutum esse suâ specie infimâ

mâ vestitum. Neque enim exinde institutum aliquod argui potest tantùm idealiter existere, si illis circumstantiis aut mediis affectum non est, quibûs postmodum alia instituta eundem finem particularem obtinentia instruuntur: instantiam manifestam mox adduximus in ordine S. Benedicti, qui ideó neutiquam ut quædam idea respicitur à primæva Origine sua, quòd multæ religiones ejusdem finem particularem unà cum regula assumentes se discernere per certa media noviter assumpta debebant, ut quandam diversam speciem præseferre censerentur ex merito abjectivo. Non itaque vetustissimo & antiquissimo instituto necesse est ad suam speciem infimam formandam talia media amplecti, per quæ ab exorituris suo tempore aliis institutis discriminetur, sed hæc distincta mediorum electio incumbit istis: hinc ad discrimen constituendum unius instituti ab altero, non semper expetitur, necessùmque est, ut habeat positivè certas partes discretivas, quas aliud non habet, sed sufficienter discernetur, quod tales partes non habeat, quas aliud, velut consideranti patebit. Cùm etenim juxta allegata principia certum sit ordinem aliquem ad suam speciem infimam sufficienter determinari per finem particularem, hôc in instituto Augustiniano & apostolico demonstratô, viderint quî se adinventiis aliis, aliisque mediis fini particulari superadditis, tam ab antiquissimo instituto apostolico ac Augustiniano, quàm à sibi coævis & concomitanter exorientibus distinguant, recentiores ordines Clericales. Cæterùm juxta allegatam Doctrinam lubens concedo, inter omnes ordines Clericales nullam diversitatem *quasi substantialem* intercedere, sed solam *accidentalem.* Ad istud ampliùs demonstrandum statuamus, Summum exempli causâ Pontificem hìs nostrìs temporibûs instituere quandam religiosam congregationem, quæ præter finem generalem vitæ votivæ nil omnino aliud haberet præfixum, nisi vitam mixtam, prout ea simpliciter constituitur in dilectione Dei, & proximi, certum est talem congregationem fore ordinem religiosum particularem, distinctum specie infima ab omni alio Clericali, quamvis ipse sit Clericalis, idque per solum finem particularem. Respondes, eundem discernendum non fore per solum finem particularem, sed simul per alia accidentia, quæ hunc ipsum solent afficere, prout id ipsum docet Pellizarius, quæ licet sint accidentalia fini, non tamen sunt accidentalia eidem, prout ad hoc institutum contracto. Verùm contra est, quod supponamus tale institutum, ab omnibus similibus accidentibus liberum esse, qnod fieri posse nemo negabit, ita quidem, ut si solum & unicum Fundatorem excipias, & diversitatem vestitûs alioquin nihil omnino fini particulari addat, quod tamen sufficere posse ad diversitatem accidentalem causandam colligitur ex D. Th. 22. q. 186. art. 7. ad 2. quia autem jam ad ipsius Fundatoris ac habitûs discrimen quæstio devenire potest, quæ præcipuè fundamenta requirit inferiùs Part. 3. Cap. 4tô referenda, hinc ad istam resolvendam illuc Lectorem dirigimus. Nos verò filum inceptæ probationis nectentes, eam demonstramus

Quintò: quotquot antiqui Scriptores de specie & diversitate Ordinum ad sæc. usque 13. tractârunt, nemo consignandæ talium institutorum diversitati prætendebat illa accidentia, ritus, Ceræmonias &c. quæ nunc præscribunt Authores recentiores; omnium locô sit S. Thomas, qui dum Canonicorum regularium specificam diversitatem assignat, quâ à monachis distinguuntur, ait: *Canonicis regularibus per se competit, ut sint Clerici, sed ad religionem monachorum non per se competit, ut sint Clerici, ut habetur* 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.

tur in decret. 16. q. 1. Unde concludo, si sæculis posterioribus ad discrimen statuendum & singularitatem firmandam nihil requirebatur, nisi finis particularis distinctus atque diversus, quantò magis id dicendum erit, de prioribus sæculis. His igitur universim propositis apparet dilucidè, Clericos S. Augustini habuisse sui instituti certam ac indubitatam singularitatem, quodsi verò hæc admittitur in sancto Augustino, nulla planè ratio dispar videtur, quin eadem asserenda sit in ipsis primitivis Clericis ac Apostolis.

6. Denique: si agnovêre viri doctissimi æquè ac sanctissimi, Apostolos, primósque Clericos non ideam aliquam generalem instituti religiosi observâsse, tenuisséque, profectò duræ Cervicis meritò erit censendus, qui his omnibus refragans evincere quærat solam ideam: at quotquot summi Pontifices & Scriptores (penè innumeri) effantur Canonicos regulares non idealiter sed analogicè & specificè ab Apostolis descendere, hanc singularitatem instituti ipsó factó asserunt, atque propugnant, ut patet consideranti, ergo jure ac meritô inniti tot Patrum, scriptorumque eruditissimorum menti dicimus, Clericos primitivos veram ac specificam votivo-Clericalem religionem habuisse. Unde doctissimus Suarius cum de instituti religiosi per Apostolos origine complura sapienter elucubrasset: inter alia ad rem nostram sic scribit: *Addo verò insuper etiam Christum quandam religionem fecisse in particulari, ad eandem quosdam homines congregando, eisque proprium ac particularem modum vitæ religiosæ* (scilicet finem particularem) *tribuendo: declaratur, nam Christus Apostolos vocavit ad verum & proprium statum religiosum assumendum. Hoc ex parte supra ostendimus* &c. præterea tom. 4. de variet. Rel. p. 326. hoc aic: *Constat - - - - fuisse semper in Ecclesia statum aliquem religiosum per se ac ex proprio instituto Clericorum, id est, sub tribus Consiliis ac votis perfectionis destinatum ad propria ministeria, vel in divino cultu, vel etiam in salute animarum procuranda.* Per quod nihil aliud Suarius intelligit, quàm finem particularem, seu vitam mixtam Clericis votivis propriam; quod adhuc clariùs resolvit tom. 4. dum inquit: *Constat fuisse semper in Ecclesia statum aliquem religiosum per se ac ex proprio instituto Clericorum, id est, sub tribus consiliis, ac votis perfectionis destinatum ad propria Clericorum ministeria, vel in divino Cultu, vel etiam in salute animarum procuranda. Hunc enim fuisse Apostolorum statum, ex discursu hujus materiæ constat,* Et tom. 3. cit. loco affirmat *religionem illam non periisse cum Apostolis, sed continua propagatione fuisse in eorum successoribus ac Discipulis conservatam.* Denique (ut genuinè ostendat omnimodum Apostolici instituti discrimen ac singularitatem cit. tom. 4. p. 326. Concludens *Ostendimus*, inquit: *tomo superiore illos* (id est Apostolos ac Clericos primitivos) *vota religionis emisisse, non quidem ad monasticam vel eremiticam vitam agendum, sed ad apostolicam & Clericalem, ad quam profitendam à Christo vocabantur.*

tom. 3. Rel. L. 36. 2. n. 9.

tom. 4. de Variet. Rel. p. 326.

Superest demum, ut quæ adversa asserere sancti Patres videntur, elucidemus. Pro quo necesse est, ante omnia mentem scribentium assequi, qui dum monachis aliisque recentiorum religiosorum institutis apostolicam vivendi normam appropriant, aliud non intendunt, nisi ut comprobent, talium religionum fundamentum in Apostolis & votivâ eorum vitâ reperiri, unde tanquam *ex fonte omnis religio sumpsit* exordium, ut inquit S. Thomas. Sed ex hoc inferri nunquam poterit, ut cum eodem apostolico Clericali instituto, alia successu temporis diversimodè exorta, identicâ propagatione successisse credantur: in quantum enim omnes religiones in substantia vitæ votivæ conveniunt, suô modô originem 7. *Explicantur textus Patrum.*

ginem suam omnes jure merito in Apostolos tanquam primos hujus divinæ inventionis Observatores refundunt, at in quantum iidem Apostoli hanc omni religioso statui communem votorum obligationem ad particularem finem Deo in ministerio Altaris serviendi, salutemque proximi curandi coarctaverant, alia certè norma vivendi in Apostolis exstitit, quàm, exempli causâ S. Pachomius, S. Benedictus, aliisque præclari monachorum institutores ac Patriarchæ intenderunt. Ut verò, quam adduximus, S. Bernardi quoque sententiam explanemus, monstremúsque hanc esse mentem Patrum, quam descripsimus, nam idem ab aliis reperiemus intentum, quod hac in Causa voluit Doctor ille mellifluus: dicimus, non aberrâsse eundem asserentem, Ordinem suum primum in Ecclesia imó â quo cœpit Ecclesia, sed quô modô? lege caput illud, totumque hujus discursûs contextum, videbísque sanctum virum in perversos quorundam sui temporis monachorum mores vehementer fuisse Commotum, quos etiam acerbè perstrinxit, deploràtque, vitæ illius apostolicæ imitationem, quoad votorum substantiam passim tunc periisse, & præcipuè *Castitatis decorem*, *charitatisque ardorem*, *humilitatis & paupertatis observantiam*, *quæ semper fuerit monachis norma atque exemplar vivendi.* *Ubi*, inquit: *illud unanimitatis exercitium? fusi sumus exterius, & de regno Dei, quod intra nos est, relictis veris ac perennibus bonis, foris quærimus vanam consolationem de vanitatibus ac insaniis: ac jam religionis antiquæ non solùm virtutem amisimus, sed nec speciem retinemus.* Quid quæso Bernardus ad pandendam animi sui sententiam clariùs his verbis enuntiare potuisset? se sc non de instituti monastici Origine scribere, sed de imitatione. Et nè ultrò nobis aliud opinandi causa suppetat, apertiùs serm. de diversis 27. loquitur: *apostolicam omnes* inquit, *nos vitam professi sumus*, *apostolicæ professioni nomina dedimus universi.* Quid hìc jam inferas? ergo omnes sub Bernardo Monachi Apostolorum genuini fuêre successores, quia omnes, ut inquit ipse, eidem, cui Apostoli, professioni nomina dederunt? minimè profectò, sed quemadmodum superiús, ita & isthic imitationem vitæ votivæ intelligit, non ipsius adæquati instituti: audi namque eundem mox ista subjicientem: *Quod sanè non de ea gloria Sanctitatis, dixerim, quam non sibi tantùm, sed universo orbi suscipere meruerunt, sicut scriptum est: suscipiant montes pacem populo & colles justitiam: sed de eorum potiùs professione, quâ pro omnibus Petrus loquitur, dicens: ecce nos relinquimus omnia, & secuti sumus te:* Hæc Bernardus dilucidè planè ad dubii nostri solutionem. Qui, ut patet, per professionem Apostolorum notat unam solámque instituti religiosi substantiam, quæ sicut omnibus est religiosis communis, ita omnes illos facit Apostolicos imitatores.

8. **Hæ Patrum sententiæ stabiliunt apostolorum ac Clericorum eos succedentium vitam votivam.**

Quæcunque itaque de instituto primorum Clericorum sæpiùs monachis ad exemplum á pristinis sanctísque Patribus enunciata reperimus, eò demum concurrunt omnia, ut sanctos Apostolos votivè vixisse asserant; quo enim modo meliore, persuadere suis poterant contemptum mundi, constantiámque in incæptis, quàm commendata eorum virtute ac perfectione vivendi? æmularentur scilicet generoso spiritu quæ possent, admirarentur humili suæ infirmitatis agnitione, quæ assequi nequirent. Nunquid etenim Magnus Antonius (cùm illud Evangelii audiret: *Si vis perfectus esse* &c. nec ignoraret, Apostolos, qui hanc Christi doctrinam ad amussim servârant, primos fuisse) se Sectatorem in hac renuntiatione rerum terrenarum exhibuit? quamvis ad finem illum particularem Apostolis injunctum prædicandi scilicet divi-

Athanasius in vita S. Antonii.

divini verbi, ac administrandorum sacramentorum, nunquam pervenerit. Ergò vitæ substantiæque religiosæ imitator, atque professor exstitit, non item Instituti Apostolici successor: id ipsum igitur & de aliis dicendum. Huc confer, quod edixit Hieronymus. *Episcopi & præsbyteri habeant in exemplum Apostolos & Apostolicos viros, nos autem propositi nostri Principes, Paulos & Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios*, scilicet in finis particularis ratione. Sed dum hanc, quam demonstrare intendimus, singularitatem instituti apostolici, sufficientibûs, ut speramus, firmavimus argumentis, ad aliam quæstionem dissolvendam progredimur, non minùs iis, quæ tractare paramus, profuturam.

Ep. ad Paulin.

CAPUT III.

De vita communi Clericorum.

1. *Vitæ communis vocabulum & usurpatio.*

I. VItæ Communis vocabulum non rarò à diversis authoribus, frequentiús tamen usurpatur ab iis, qui Ecclesiastica scribere consueverunt, hísque antiquis, quorum plerumque fidei plùs reverentiæ authoritatisque deferimus.

Non est nostrûm, ut per exteriora vagando remotiores hujus vocabuli usurpationes etiam apud Ethnicos solitas ad communem quandam civium societatem significandam adferamus. De ea communi vita discurrere paramus, quæ in historia Ecclesiastica usum sui reperit, quæque præcipuè inter homines Deo speciali jure dicatos, & in una societate Apostolorum lege viventes solet reperiri.

Describitur quid sit? à S. Cæsario.

II. Descripsit illam S. Cæsarius Arelatensis ser. 17. dixitque esse, *ubi non dicitur aliquid proprium: Sed sunt omnia communia, & est illis* (hanc scilicet tenentibus) *anima una & cor unum in Deum.* Sic equidem & aliis SS. Patribus Compluribus visa fuit, ut esset, communis vita, & quæ præscriptô (à S. Cæsario) modô talis non fuerat, hôc titulô nullatenùs cohonestabatur: ita quidem, ut Cassianus dicat, ex ipsa *Communi vita, quæ talis est, & Communione Consortii, Cœnobitas, cellas, ac diversoria eorum vocata fuisse Cœnobia.* Hoc si nobis adeò firmum, ratumque persisteret, ut ipsa vita Communis antonamasticè nullo contradicente vitam Cœnobiticam, id est, Societatem in unum conviventium religiosorum designet, facili labore à præsentis Capitis titulo expediremur. Coll. 18. c. 5.

III. At non est ea mens omnium eruditorum, quibusdam demonstrare conantibus, quamvìs apud Authores scriptoresque antiquos de quapiam Ecclesia cætúque Clericorum legatur, in eo vitam viguisse communem, nec alia sint, quæ sensum apertiorem reddant, intelligendum id vocabulum esse de quadam corporali cohabitatione ipsorum Clericorum, ut quidem unâ mensâ, unô refectoriô, unô dormitoriô &c. Sociarentur, suâ tamen proprietate gauderent, quales vulgò nuncupamus Clericos in Communi sine omni voto expropriationis viventes, ut in sæcularibus Collegiis ac paucissimis Cathedralibus Ecclesiis est invenire, qualesque olim & antiquissimis temporibus exstitisse omnes propugnant, qui votivorum Clericorum exordia ad Sæculum XI, aut XII. reponunt. Cum his itaque præsens negotium agitur. 2. *Per communis vitæ vocabulum an antonamasticè & generaliter sit semper intelligenda vita votiva? negant aliqui.*

IV. Nobis certissimum est à tempore Apostolorum usque ad sæculum XII passim ex vulgari unanimíque sensu, si qui Authores Ecclesiastica tractantes hac voce usi sint, per eandem hoc ipso vitam intellexisse votivam. Rem probabo rationibûs, ut quidem fieri potest, manifestis. 3. *decernitur affirmativa.*

Primò omnium juvabit, hujus vocabuli in usum talis Significationis assumpti inquirere originem, quæ primùm se prodit act. 4. v. 32. cùm dicitur: *Erant illis omnia communia* *Communis vitæ vocabulum ad significandum institutum votivum primi-*

tùs ex Scriptura ortum trabit.

munia, & act. 2. v. 44. *habebant omnia communia.* Ex hac norma Apostolica communis vita incæpta est, hoc enim est, *communiter*, aut *communi vita* vivere, *habere* scilicet *omnia communia*: nam per verba ista denotabat Lucas non solùm proprii Dominii repudiationem factam à primis fidelibus, sed voti quóque confirmationem, utpote ex his prævaricationem illius quasi supponens, quam de Anania ejúsque conjuge Cap. 5. enarravit, quæ proprii Dominii repudiatio & Collatio bonorum in usum communem tam suum, quàm sibi conviventium sine proprietate, est ipsa vera ac genuina vita religiosa atque communis: dico, *vera ac genuina vita communis*, nam de tali Societate scribit Basilius: Constit. monast. c. 19, quòd in illa versantibus *communis eis est Deus, communis pietatis mercatura, communis salus, communia certamina, communes labores, communia præmia, & certaminum Coronæ, ubi multi unus, & unus non solus, sed in pluribus.* Neque originem hujus nuncupationis meliùs quàm ex præcitato scripturæ fonte hauriemus, cùm antiquissima documenta eandem sic referant, ut non explicent tanquam antea inusitatam, sed supponant tanquam notam, ac de ea disserant, adeóque quasi ex radice scripturæ desumptam inducant: Quod eò certiùs mihi persuasum habeo, quò evidentiora exempla ad manus sunt: Nam ex Cæsario per textum, quem attulimus, sic vita communis describitur, ut tanquam consuetum jam ad significandam vitam votivam vocabulum usurpetur, vixit Cæsarius inter annum 500 & 543. quo obiit. Augustinus quoque L. 1. de moribus Eccl. c. 31. eòdem modò hâc voce utitur, sic enim ipse: *Quis non*, inquit, *illos miretur & prædicet, qui contemptis atque desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam, castissimam, sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt, viventes in orationibus* &c. nec minùs Clemens Alexandrinus Sæculi 2di Scriptor L. 1. Pædag. Cap. 3. *quorum vita*, inquit, *communis est, communis gratia, & salus communis, eorúmque communis est dilectio.* Sed ut ordine meliori procedamus, diversa allegabimus tempora, usque ad sæculum XII, quibus hâc voce, vitæ votivæ significandæ locò, utebantur Scriptores.

4\. *Hujus vocis antonomastica usurpatio pro vita votiva deducitur diversis Sæculis usque ad 12. usitata,*

Refert historia Episcoporum Cennoman. in Anal. Mab. f. 241. Cap. 2. S. Julianum Episcopum Cennomanensem & Discipulum S. Clementis PP. principe, populóque Cennomanensi sacrô fonte abluto, Ecclesiam à se exstructam sacrâsse, exinde autem *multi*, inquit Scriptor hujus narrationis, *nobilium illius regionis virorum omnia ad prædictum locum dabant; nonnulli etiam propter ætates eorum, id est majoritatis vendebant, & pretia ad jam dictum locum & ad præfixum Episcopum afferebant, & communem vitam ibi ducebant, atque juxta Apostolum* (Lucam scilicet in actis Apost.) *omnia illis erant communia.* Vides hìc communis vitæ vocabulum ex verbis, ut diximus actorum 2. 44. eductum in eadam historia Cap. 2. Communis vitæ secundùm nostram observationem fit mentio, in actis S. Turibii, non minùs S. Clementis discipuli ac successoris S. Juliani, refert enim præfatus Scriptor: Hic *fecit unum monasteriolum ad animas Deo lucrandas super fluviolum Anisola, in loco cujus vocabulum erat Casa Gajani cujusdam pagani - - - in quo loco & in honore S. Petri Ecclesiam construxit, atque consecravit, ubi & suum sacerdotem nomine Tyrrum cum aliis Clericis esse instituit, & Domino famulari præcepit - - - de qua & ad matrem Civitatis Ecclesiam, quæ est constructa & consecrata in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & S. Petri Apostoli, censuit solvere per singulos ad lumen prædictæ Ecclesiæ de oleo libras quatuor, & de cera libras tres, & de vino & pane ad usus Clericorum & pauperum modios qua-*

vide Cang. hoc verbo. Auctor videtur Sæculo 1sto vixisse, sed ex vetustissimis documentis hanc suam narrationem eruisse. vide Mab. cit. p. 336.

quatuor, & si exinde negligens fuerit, aut tardè apparuerit, locum perderet, & gradum sibi Collatum amitteret. In quibus verò communem omnibus Dei servis in eis habitantibus constituit ducere vitam.

Tempore Magni Augustini hanc vocem eodem usu receptam fuisse ipse declarat Januarii Præsbyteri sui & deplorandæ perditionis filii casum ingemiscens Ep. 50. *Testamentum,* inquit, *fecit Præsbyter & socius noster, nobiscum manens, de Ecclesia vivens, communem vitam profitens,* quam communem vitam sic Possidonius explicat, ut eam omnino cum verbis Apostolicis sæpè citatis act. 2. v. 44. idem esse sentiat, nam Cap. 5. vitæ S. Augustini inquit: factus *Præsbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cæpit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis institutam. Maximè ut nemo quidnam proprium in illa societate haberet, sed ut eis essent omnia communia* &c.

Auctor Consultationum Zachæi & Apollonii ad sæculum 5tum optimis argumentis relatus â Dacherio edit. Spirit. t. 1. p. 35. simpliciter votivi instituti locò vitam communem memorat, cum L. 363. de monachis resilientibus à suo proposito: *Primam fidem,* inquit, *irritam facientes, communis vitæ ordinem laudant, ut actum propositi durioris accusent.*

Legitur in vita S. Constantiani apud Ducherium hist. Fr. to. 1. f. 544. erat tunc consuetudo (tempore scilicet Innocentis Ep. Cennomanen. sub quo Constantianus Abbas Cennoman. exstitit.) *quæ hactenus apud nos servatur, ut in omnibus viris Fratres congregati in unum, communem vitam ducerent, & omnia in commune haberent.* Authorem hæc scribentem Sæculi septimi Initia non excedere suô locô probabimus. Quamvis parùm intersit, quæ tempora, qui hâc voce usus est, Scriptor attigerit, indagare; nam dum nobis probare incumbit, ad sæculum usque XII. hanc, similesque voces (quæ scilicet Communitatem virorum Ecclesiasticorum insinuant) ex seipsis vitam votivam indicare, quò recentior Author his vocibûs ad hanc votivam vitam significandam usus fuerit, eò certiùs patebit, quod asserimus: hinc:

Deveniendum est ad notam illam Epistolam Clementis PP. primi relatam C. Dilectissimis 12. q. 1. in qua dicitur: *Communis vita Fratres omnibus necessaria est, & maximè his, qui Deo imprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorúmque discipulorum imitari volunt - - - Unde consilium dantes vestram prudentiam hortamur, ut ab Apostolicis regulis non recedatis, sed communem vitam ducentes & Scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vovistis, adimplere satagatis.* Scripta refertur Clero Hierosolymitano. quorundam recentiorum Crisis hanc Epistolam cum multis aliis usque ad Siricii Papæ tempora inter figmenta connumerat, quod jam priori capite notavimus. An autem hæc mox allata omninò fictitia sit, an quædam solùm per erroneam interpolationem adjuncta (velut id observatur in Glossa) alibi jam discussimus, quantum opus est; unde hic solùm notamus, negare neminem, à quocunque ea conficta sit, temporibûs Isidori Mercatoris non esse recentiorem, qui ad finem sæculi octavi vixerat, ex quo saltem illud apertissimè evincimus, sæculo eodem communis vitæ vocabulô notatam communiter adhuc fuisse vitam votivam. De S. Rigoberto Remensi inferiùs meliori occasione disseremus. Pavatii Cennomanensis Episcopi tertii vitæ Anonymus antiquus Scriptor, relatus in Biblioth. Floriac. p. 2. f. 255. narrat divini honoris & lucrandarum animarum, vitæque Apostolicæ imitandæ in illo zelum hoc modo: *Multos,* inquit: *ad Christum convertit, ut omnia sua relinquerent, eique*

5. *Probatur vitæ communis usurpatio ex Epistola Clementis notissimis crisibus jactari solitâ.*

eique & Ecclesiæ sibi commissæ cuncta traderent, & in ea una cum reliquis communem vitam, exemplô Apostolorum eorúmque Discipulorum ducentibus sanctè & communiter viverent:

vixit sæculo undec. Adelbertus Hildesheimensis Abbas apud Gretserum p. 333. loquens de vita votiva in proprietariam relaxata, simpliciter dicit, nominátque *Communem*: *cùm* inquit: *non invenirent certas rationes, quibûs communis vita in singularem proprietatem & sæcularem voluptatem esset transmutata* &c. Paschalis secundus eôdem Sæculo undecimô an. 1099. electus Pontifex relatus c. Decimas 16. q. 1. monachos æquè ac Clericos votivè viventes sub *communiter* viventium vocabulo inducit: *Cæterùm,* inquit: *à monachis sive Clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, ut milites aut Episcopi aut personæ qualibet decimas de laboribus seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant.* Et ne detur dubitandi facultas, de quibus communiter viventibus Clericis Papa locutus sit, suum ipse sensum per M. Gregorii verba declarat, dum mox subjicit. *Unde B. Gregorius sic ait, communi vitâ viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate & adimplenda misericordia nobis quid erit dicendum, cùm omne quod superest in Causis piis ac religiosis erogandum sit.* Neque hunc D. Gregorii locum aliter quàm ad votivè viventes reducendum esse ipse totus contextus innuit: solùm quorundam explicatio, ut alia omnia, sic & hæc verba ad monachismum contorquet. Magis adhuc præfati Pontificis mentem docemur ex ejusdem Bullis, sic, quas anno 1105. Præposito & Capitulo Canonicæ S. Frigdiani, & iterum eidem ipsi, anno sequente transmisit, utrobique videre licet, Canonicos in illa Ecclesia ab eo simpliciter *communiter viventes* appellari, *quia vos,* inquit in utraque Bulla: *Per divinam gratiam aspirati, mores vestros sub regularis vitæ disciplina coercere & COMMUNITER secundùm sanctorum Patrum institutionem omnipotenti Domino deservire proposuistis* &c.

6. *Communis vitæ vocabulo usque ad Sæculum 13. vulgariter notati Clerici ac Canonici votivi.*

Quin audacter, nec tamen improvidè dicam, adeò, præcipuè tribûs posterioribûs Sæculis scilicet decimô, undecimô, ac duodecimô consuevisse per vitæ *communitatem* non solùm votivam simpliciter, sed vel maximè innui Canonicam ac clericalem, ut vulgariter ad Clericos seu pressiùs dicendo ad Canonicos votivos designandos hæ voces assumerentur: id enim, quicunque eo tempore differentiam Clerici, seu Canonici *Sæcularis* à votivo, adstruere aut insinuare nitebatur, attendebat, ut hunc ab illo per *vitæ communitatem* discerneret: Petrus Damianus Ep. ad Clericos Fanenses 9. *volunt,* inquit, *Canonicum hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter vivere,* at mox explicat, in quo hanc regularitatem consistere judicet. *Ambiunt,* ait, *Communia Ecclesiæ bona dividere, aspernantur autem apud Ecclesiam Communiter habere.* Nicolaus Papa an. 1059. ut relaxatos Clericos ad normam pristinæ institutionis revocet, solùm ad vitæ communitatem hortatur præcipiendo, statuítque, ut *simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis venit, COMMUNITER habeant.* In Conc. Later.

S. Adelardi Trecensis Archidiaconi Zelum, ut insinuarent gesta Manassis Ep. hac tantummodò narratione utuntur: *Clericos,* inquiunt: *matricis Ecclesiæ Sæcularibus nimiô plus rebus implicitos, ac vix societatis fraternæ nomen solùm retinentes, ad Canonicæ vitæ observantiam & victûs COMMUNITATEM - - - revocavit.* S. Altmannum cùm vitæ scriptor Ecclesiam super ripam Eni fluminis in honore S. Nicolai constituisse dixisset, subdit: *Hic religiosos Clericos & Laicos sibi ascivit, quos COMMUNEM VITAM sub regula S. Augustini ducere docuit.* Obiit hic sanctus ad annum 1091. Scriptor verò præfatus inter annum 1125

apud Desnos 101. sæculo XI.

Exstat apud Hieron. Pez. t. 1. Script. Austr. f. 119. n. 8.

1125 & 1141. Neque verò & Alexander Secundus Pontifex vitam Clericorum regularem seu votivam aliò investivit nomine quam *vitæ communis*, nam in constitutione sua anno 1063. Romanæ synodi, Sic inter alia loquitur: *rogantes monemus, ut ad Apostolicam COMMUNEM VITAM summoperè pervenire studeant.* Et ad vitam votivam hìs verbìs Clericos hortari, patet ex totius Con. Contextu & ex Baronio ad præf. annum n. 37. inferiùs referendo.

Gregorius Septimus an. 1080. ut habetur L. 3. decret. C. statuimus: de vita & honestate Cler. dum Episcopis facultatem concedit Clericos compellendi ad vitam votivam, regularemque ducendam non eam aliter quàm *communis vitæ* tituló appellat. *Statuimus*, inquit, *ut facultatibûs Ecclesiarum vestrarum, proventibûs & expensis diligenter inspectis certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & statuere, ut bona eorum veniant in Commune* &c. paulò infra eosdem nominat *simul viventes*, quod idem est, ac in *communi* seu *votivè*. Ut iterum contextus & glossa declarat. Et quamvìs non ignorem, à quibusdam Capitulum Gregorii, explicari de Canonicis sæcularibus, minùs tamen ad hanc sæcularitatem adstruendam convincunt allegata ab iis argumenta: Nam Concilii Turonensis 3. sub Carolo magno producti Canones manifestè comprobant, ipsum, Carolúmque principem statuisse non qualemcunque vitam communem, sed, quæ tum hac voce unanimiter significabatur, *vitam votivam*, cùm usque ad hæc Gregorii tempora non sit assignabilis alicujus authentici testimonii Scriptura, quæ per vitam communem unquam intellexisset proprietariè, seu, ut vulgò dicitur, sæculariter, in una Domo, ac conclavi viventes. Et certè nil minùs credam, quàm Gregorium septimum hanc Constitutionem suam pro sæcularibus edidisse: nec credet, qui hujus sanctissimi viri incomparabilem pro Clero reformando & ad vitam votivam (non *sæculari-regularem*) coarctando Zelum ex authenticis actis eruerit, ut quid enim idem in Concilio anno 1059. Romano sub Nicolao secundo habito, inferiúsque locô commodiorì referendo (cùm adhuc Cardinalis Hildebrandus esset) tanto fervore, & ardenti plane eloquio in illos Clericos invectus fuisset, qui Concilii Aquisgranensis indulgentiam amplectentes proprium possidere præsumebant, cùm noscerentur anteà *communem vitam exemplô primitivæ Ecclesiæ amplexi simul & professi:* an putabimus, qui ante Pontificatum tam liberè hoc communis vitæ vocabulô usus est ad votivam denotandam, mentem, sensúmque, dum vix Pontifex Creatus est, tam subitò mutâsse? cùm alioquin compertum sit, inflammatum semel ad reformandos Cleri mores Zelum suum in Pontificatu non diminutum fuisse, sed ut plurimùm auctum, ut docent acta conciliorum ab eo habitorum, ipsæque conscriptæ Epistolæ. Ac licèt quorundam sit opinio, hoc Decretum Gregorii Octavi potiùs esse quàm septimi: Quisquis horum sit, ex Gratiani mente septimum allegantis proderit verba prædicta interpretari, qui relato ad hoc capitulum Can. Concilii Tolet. 4ti 23. (quem ipse Gregorius pro fundamento assumit) expressè ad illud. Causa 12. q. 16. 1. hunc titulum præfigit *Clericos nihil possidere multis anthoritatibûs jubetur:* ex quo meritò infero, Gratianum non minùs per communem vitam Gregorii decreto insertam, votivam intellexisse. Vide Thomass. P. 1. discipl. Eccl. L. 3. C. 11. n. 13. §. *in his verò:* Propè finem. Denique ne in congerendis his textibus Lectori onerosi nimiúm fiamus, manet jam certum, usque ad sæculi duodecimi finem pura, & sincera semper significatione hanc vocem de Clericorum vita, ac Societate prolatam, vitam votivam atque religiosam notâsse.

Vide Jus Can. Laym. t. 3. in hunc locum.

7. *Sæculo 12. vacillare in suo significato incipit Communis vitæ.*

Circa Stephani Tornacensis tempora passim in Canonias & Collegia Clericorum Regularium incepisse liberior vita sentiebatur, & quod hactenus de se dici nolebant, jam pene amplectebantur nomen sæcularitatis ipsi in Communi viventes, sed non communiter sua habentes Canonici. Audi præfatum Stephanum hac super re Epistola 85. sic discurrentem ad Alexandrum Tertium: *Oritur*, inquit, *juxta eos* (Regulares intelligit) *& utinam non contra, quædam plantatio singularium, seu sæcularium Canonicorum* (id est, qui propria temeritate, nullâque Ecclesiæ authoritate tales ex regularibus evaserant) *quos utrùm Pater cœlestis plantaverit, necdum scimus. Placeat oculis benevolentiæ vestræ Pater, ut jura Regularium non minuant sæculares, ut filiorum panes non comedant alieni.* Hæc Stephanus. Et iterum aliâ epistolâ ad Radulphum Remensem Decanum: Dum hujus Ecclesiæ statum à communi vitâ eximiè dilaudat, exin, quód tunc in devia deflecteret, sic perorat ipse: *In his & aliis observantiis regularibus incedebat Remensis Ecclesia terribilis ut castrorum acies ordinata, amabilis suis, admirabilis alienis, si hæc mutari cœperint, quid dicet germana ejus loco & ordine Germania? quæ inter alias institutiones Ecclesiasticas, refectionis adhuc & quietis fraternam Communionem sic observat, ut modernam dissolutionem non admittat. Occurrite Pater, expansis brachiis & apertis visceribus perniciosæ novitati resistite.* Ubi vides sæcularitatem, & ut vocat Stephanus, singularitatem, in Communnitates Clericorum hoc tempore plurimùm irrepsisse, nam *novitatem* appellat & *modernam dissolutionem*, quamvis enim non inficier, olim jam in Ecclesiis Cathedralibus aliísque Clericorum monasteriis, non raró convixisse proprietarios ipsis renuntiantibus, at semper vita istorum noménque prævalebat, ut qui *communi vita vivere* dicerentur, aut juberentur, *votivi* essent. Itáque sæculo 12. prævalere cœpit communi vitæ singularitas, sicque sensim propria & antehac semper solita significatio *vitæ communis* cœpit extendi ad quamcunque demum communem cohabitationem Clericorum, increvítque hic modus loquendi, ut ex uno *communis vitæ* vocabulo colligi ampliùs pro certo non semper posset, qui Clerici Canonicíve indigitarentur, Regulares illi, an Sæculares? præcipuè circa sæculum decimum tertium ac deinceps, cùm utrique eôdem passim uterentur.

Verùm cùm dicimus, à sæculo 12. communi vitæ prævaluisse singularitatem, sanè id non æstimandum est plenô jure contigisse, sed ut solent violenta initia, quæ tolerantur, non statim assumuntur in usum, hinc quóque nec istô, & ne fortè subsequô sæculô facilè produci poterit Documentum aliquod luculenter & sine ambiguitate comprobans, Clericos, Canonicosve ab omni voto expropriationis liberos in quapiam Ecclesia consociatos exstitisse, qui tamen enuntientur vixisse in *communi* aut *degisse vitam communem*. Imò cui legere vacat chronicon Windesemense Joannis Buschii, reperiet adhuc sæculo 15. hanc vocem, *vita Communis* aut *Communiter vivere* significasse quandam non solùm cohabitationem corporalem, sed communem etiam rerum atque peculii, quamvis non sub obligatione votiva: Vide ejusdem Authoris L. 1. C. 2. ubi pariter non obviè consideranda occurrunt, quæ dicuntur ad finem. §. *Pater itaq; devotus.* Sic enim ibidem legitur, *hujusmodi igitur occasione omnes ubiq; congregationes, devotæ Presbyterorum, Clericorum, & sororum, primitivum suscepisse dignoscuntur exordium, per orbem jam Alemanicum plurimùm dilatatæ.* Neque opinor multùm aberraturum, qui dixerit, inde nomen vitæ Communis & in Communi viventium ad Ecclesias Clericorum

8. *Necdum tamen aliquo recepto jure usque ad Sæculum 15.*

corum sæcularium simul cohabitantium fluxisse.

9. *Vocis communis usurpatio in hoc opere.*

Ex his productis testimoniis licebit itaque (nec, ut videtur, temerè) inferre, quoties in diplomate privilegióque aliquo sæculo saltem 13. antiquiore, inserta reperitur hæc similisve formula, ut *vivant in communi* aut *de communi*, aut *vitam communem* &c. mentem ista scribentis fuisse pro declaranda *vita votiva*, nec intelligi posse vitam aliquam simpliciter socialem, liberámque à votis. Nam cùm declaraverimus usum iis temporibûs unanimiter receptum hujus vocabuli ad votivam vitam significandam, gratis quis illud ad alienum sensum detorquere conaretur. Et profectò, ut inferiùs pluribus deducetur, si ea significatio indubitatè valere debet de monachis, cur eandem de Clericis abnuamus, iisdem rationibûs æquô marte pro utroque instituto pugnantibûs. Cùm namque *verba ita sint intelligenda, ut res de qua agitur, valere potiùs possit quàm perire* C. Abbate 25. de V. S. insuper etiam *à forma verborum non sit recedendum.* C. ad audientiam 12. de decim &c. porro 7. de privileg. Dum ex origine sua hæc vox significativa fuerat vitæ votivæ, tamdiu formam sui amittere nequit, quamdiu non expressè constet, certô ac receptô usu ad aliud significandum eandem fuisse translatam.

10. *Alii quoque termini usurpantur ad vitam votivam significandam.*

Inferendum præterea, non solùm, *hâc voce*, veteri usu significatam vitam votivam fuisse, verùm aliis quoque æquivalentibûs terminis, quos sibi diversos ad eam insinuandam assumebant, sed nobis tantummodo de hujus vocis usurpatione agendi causam suppeditavit potior ejusdem usus apud scriptores certiorque, utpote quòd hæc ipsa cum primis propriè sibi vendicet jure Scripturæ vitam votivam; & ut apparet affatim ex Documentis partim productis, partim producendis, nulli instituto regulari magis quàm Regulari Canonico (vel si dicere cum antiquitate mavis Clericali) propriam: hinc & formulæ profitendi, ex quo illæ ab Ecclesia in statum Clericalem inductæ sunt (præcipuè antiquiores) vitam communem insertam retinent, velut inferiùs patere poterit. Unde nos quóque hac voce per decursum operis nostri liberè usuri sumus ad significandam veteri more receptissimô vitam religiosam, nec minùs hâc ipsâ in diplomatibus aliísque documentis antiquis certiùs edocendi, Clerici sæculares, an regulares ii fuerint? de quibus eadem discurrunt.

CAPUT IV.

Qualia fuerint primorum Ecclesiæ Ministrorum ac succedentium Votivorum Clericorum vota.

Dum institutum votivum, Apostolis eorúmque Discipulis hactenùs adjudicavimus, quod teste Angelico 2. 2. q. 186. art. 1. &c. Est *status perfectionis per tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuò adipiscendæ.* Nunc de his ipsis digerenda est quæstio; quæ fuerint illa, quibûs circumstantiis ac qualitatibûs vestita? ubi prævìè adverto, improperari à quibusdam fortè posse, hanc præposteram quæstionem, dum eam ad succedentes quoque Clericos extendimus, utpote, cùm supponi nequeat, quód in quæstione versatur, & priùs demonstrandum sit, an continuatò Clerici votis obstricti exstiterint, quàm ista, qualia fuerint? At occurrimus, meliùs clariúsque nos expositutos (resolutô votorum dubiô) subsequorum Clericorum vitam votivam: cùm una soláque votorum qualitas ignorata, aut malè supposita necessariò ipsos etiam pro certo religiosos eliminare posset è classe voventium. Ut ergo hac in quæstione, quemadmodum hacte-

1. *Qualitatis votorum notitia necessariò enodanda in pristinis Clericis.*

hactenùs (saltem quantùm potuimus, si non quantùm debuimus) ordinatè procedamus, monstrabimus primò votorum religiosorum, prout ad rem nostram requiruntur, originem ac diversitatem: 2dò, eorum in Clericis pristinis qualitatem, usque ad tempora Innocentii summi Pontificis secundi perdurantem.

2. *Olim vota indiscriminatim observabantur quoad qualitatem simplicitatis & solennitatis.*

Olim diversitatem votorum, qualem nunc conspicimus, vix fuisse ullam, aut saltem non eâ cautione observatam usque ad tempora Justiniani Imper. ac Gregorii Magni Pontificis, persuadet tum omnis pene simplicitatis ac solennitatis votorum silentium apud Patres Doctorésque primævos, tum generica de iis semper æqualísque obligationis memoria, si ad summum fortasse S. Basilium excipias, qui solennitatem ad nostrum loquendi modum videtur attigisse. L. de vera virginitate inquiens: *Quæ à virginitatis curriculo ad carnis vitia deflexit, Conjugium illi in peccatum reputabitur: Quia causa non esset libera, neque enim mortuus est vir ejus, ut, cui vult, nubat, vivente immortali viro, meritò censetur adultera, quæ mortalem hominem, ob carnis vitia Domini thalamis intulit. Nam quod solenne legitimúmque connubium sponsus ille occuparit, & virginitatis habitus, & fœdera & conventa cum illo & præterea processus ipse testatur.* Ubi vides per *solenne* illud *connubium*, quod faciat prævaricantem adulteram, votum intelligi, matrimonium non solùm illicitum sed & irritum reddens, verùm an id quóque de aliis votis Basilius senserit, incompertum est.

3. *Solennitatis votivæ quoad effectum origo Justiniano adscribitur & paulò post S. Gregorio M. non tamen totam Ecclesiam obligantis.*

Primus qui lege solennitatem votorum definivit, videtur Justinianus Imperator fuisse circa annum. D. 530. L. Nunc autem C. de Episcopis & Cler. sic decernens: *Nunc autem, cum Monachus factus est, hoc ipso suas res omnes obtulisse monasterio videtur, si priùs testatus non sit* Nec ambigendum, quin hoc decretum pariter ab Episcopis fuerit acceptatum, approbatúmque. Illud certum: Gregorium M. id suâ authoritate firmâsse C. *quia ingredientibus* 19. q. 3. neque tamen hâc lege mox omnem Ecclesiam obligante: nam post tempora Gregorii monachos se diversimodè in voto paupertatis æquè ac castitatis habuisse, patet ex authenticis documentis: Adelhardus Abbas Corbejensis an. 826. defunctus testamentum condidit, legavítque summam certam pro condenda nova Corbeja. S. Radegundis Pictavis in monasterio S. Crucis à se constructo moritura quamvìs una cum sororibus suis Apostolicæ vitæ formam observans quidquid terrenæ substantiæ in sæculo possidebat, factis chartis dimisisset, ut ipsa in testamento suo ad Gallicanos Episcopos directo sub forma Epistolæ scribit, attamen diversa legata instituere non dubitavit. B. Aredius Abbas Abonensis & Monachus, teste Gregorio Turonensi L. 10. c. 29. *Dicens se brevi moriturum in Cellulam suam revertit, Ordinatisque omnibus, sanctos Martinum & Hilarium testamento hæredes bonorum instituit.* Sed hic Gregorium M. præcessit, at verò Annô 899. Adalbero Augustanus Episcopus Abbas Lauresheimensis ab Arnolfo Imperatore constitutus, ut narrat Chronista Lauresheimensis apud Freherum ad an. 895. *Jus suum quod in loco, qui dicitur Kerenesheim - - - promptissima voluntate - - S. Nazario cum omni integritate tradidit, & vicissim per precariam - - - res quasdam - - - cum duabus servilibus præbendis & una monachica sibimet præbenda - - - suscepit.* An. 960. teste Folcuino de gestis Abbatum Lobiensium Aletrannus constituitur Abbas, *qui ita vixit, ut servum decuit Domini. Nam cùm ante eum permissa fratribus rerum peculiarium & tricliniarum solummodo impunitate* (id est, ut haberent pecunias sibi proprias, & conclavia seu Cellas separatas) *de cætero honestè quidem & in commune viverent: Hic* quo-

Vide Annal. Mab. L. 7. n. 37.

Spicil. Dach. t. 2. f. 739. C. 27.

quomodo instructus fuit, omnia ad regulam correxit. Imò quod mireris: Anno 1310. diu scilicet post inductam per Innocentium PP. severissimâ lege solemnitatem votivam adhuc reperiebantur monachi ac monachæ personatibûs præbendisque more sæcularium Canonicorum fruentes: Sic enim Concilium præfatô annô celebratum Coloniense decernit: *Ne ullus Monachus seu monialis in pluribus monasteriis, quàm in uno dignitates, personatus seu officia & præbendam obtineant --- nec monachis vel monialibus prædictis tempore absentiæ suæ fructus cedant suarum præbendarum, quia sic viderentur aliquid proprii possidere.* Denique de Altfrido, quem Meginfredus in vita Rabani Fuldensem Monachum vocat, refertur, eum *ad Hildesheimensem sedem promotum duas proprietatis suæ curtes huic novæ sponsæ tradidisse, inque altera monachorum, in altera virginum Collegium instituisse.*

4. **Etiam in Monachis simplicitas votorum post Gregorii tempora probatur.**

Hæc omnia exempla arguunt in monachis iisque non paucis (nisi contra communem Scriptorum monasticorum opinionem, eos inter sæculares sine jure & teste referre velis) simplicitatem voti paupertatis, & quidem in gradu inferiori aliquo, de quo mox discurremus, perstitisse: Nam stante hac simplicitate testamenta condi potuisse præcipuè de advenientibus Parentum bonis, etiam emissâ professione, res est tam certa & aperta, ut probâ non egeat, inde enim partialiter solenne votum â simplici effectivè discernitur, quòd per illud incapax ad omnem contractum vovens efficiatur. Ex quo etiam post sæculum undecimum multis in monasteriis jus professis concessum est succedendi nomine non solùm monasterii, sed etiam propriô, in hæreditates paternas. Unum recentius quasi testimonium de Sæculo decimo sexto adduxisse sufficiet, quod legitur in statutis Poloniæ pag. 287. Rex namque Sigismundus anno 1527. *statuimus,* inquit, *quòd Sanctimoniales, ordinem aliquem à sede apostolica approbatum professæ, tametsi mundo, & bonis temporalibus renuntiaverint, nihilque proprii habere possint: quia tamen non ubique debitô modô provisæ, & concessum sit illis ex indulgentia sedis Apostolicæ, ut succedere possint in bona paterna & materna ad se devoluta de illisque liberè* &c. Et ut ad pristina rursus redeamus: Cùm S. Dominicus suum ordinem institueret, inter alia istud tanquam eximiæ laudis institutum à se pro fratribus factum ejus vitæ Scriptor commemorat: *Non voluit,* inquit, *ut fratres haberent possessiones, sed eleemosynîs frugaliter victitarent.* Sic autem tanquam inter Clericos tum adhuc rem miram Dominicus instituit, ut nihil ad propriam dispensationem haberent, solisque eleemosynis ejus viverent, cùm alioquin eo tempore apud Clericos æquè ac monachos, regulares licèt, hoc est, votivos, ut jam ostendimus, passim usus talis reperiretur. Unde

5. **Quatuor votivæ paupertatis gradus notantur.**

Notamus ob hanc votorum simplicitatem certissimè in antiquis religionibus & frequenter repertam, meritò Suarium L. 3. de st. Rel. 4tuor paupertatis religiosæ gradus consignasse, solitos haud dubiè ac consuetos. *Primus est, quô vovens, nec licitè nec validè ullius rei potest habere dominium, aut usum proprium; huncque solennitati votivæ innexum esse nullus dubitat. Secundus: quô licitum Dominium usûsque absolutus admittitur quidem, non tamen capacitas ad illa. Tertius: quô quis nec est Dominii incapax, nec statim vi voti tenetur suis rebûs privari, sed solùm nullâ re, ut propriâ uti. Quartus: quô quis ex voto, nec Dominio, nec usu rei propriæ privatur, sed solùm obligatur, ad non quærendum aut habendum superflua, cum respectu ad vitæ statûsque sui honestatem.* Hæc Suarius: Hi gradus, quantâ observatione indigeant apud eos, qui Discrimen aliquod certum verúmque asserere cupiunt inter hominem votivum, & alium à vo-

à votis religiosis liberum, profectò nemo non videt: éstque hæc inter præcipuas, primásque Causas, quód, quicúnque demúm Clericos universim omnes ante sæculum undecimum sine voto paupertatis adeoque proprietarios vixisse sentiunt, inter solennitatem, simplicitatemque votorum nihil dijudicantes solam & unam priorem, in omnibus religiosis prætendant: non attendentes cumprimis inter Clericos potuisse simplex paupertatis votum vigere, & hujus prærogativâ eam iisdem attributam fuisse licentiam, illúdque Dominium, quod etiam in 4to gradu ex Suario delibavimus. imò non tantùm potuisse, sed verè obtigisse, ut patet ab inductione monachorum.

Votum Castitatis probabiliùs quoad effectum jam olim solenne in Clericis exstitit.

Dico autem de voto paupertatis, cùm probabiliùs sit castitatem quosvis solennniter debuisse profiteri, id est cum effectu inhabilitatis ad omnem matrimonialem contractum. Aperiunt enim nobis ad hoc asserendum passim Canones Clericis, monachisque conjugia expetentibus gravissimè resistentes & eadem execrantes amplissimum campum, idque temporibûs ipsum S. Gregorium adhuc præcedentibûs, si solos Clericos minores excipias, de quibus videndum Concilium Calchedonen. Can. 14. & Carthaginense 3. Can. 19. Cæterùm quæstionem illam isthic non innectimus, sed relinquimus (utpote historica tractantes) in quo formaliter substantia solennitatis votiva sit constituenda? eam solummodo quoad effectum considerantes, qui est: *Cum inhabilitate ad omne dominium ipsa indissolubilitas atq; perpetuitas.* Eâ nimirum ratione, ut quamvís etiam simplicitas voti suô modô ad perseverantem observantiam voventem obliget, hæc tamen faciliori & communi via laxari possit, illa econtra non nisi per summum Caput Ecclesiæ, & id quoque ex causis tantùm gravissimis. Præterea votorum simplicitate obligatur quidem religiosus vovens ad Ecclesiam, ordinémque, cui se devincit, perpetuó, at non vicissim iste, poterant enim olim Episcopi, Prælati, Abbatésque religiosum à voto solvere, & á gremio dimittere, velut id ex Regula S. Augustini Cap. 5. §. 6. & S. Benedicti Cap. 29. a. 58. apparet. Hìs præmissis

6. *Resolvitur, vota priorum Clericorum fuisse simplicia usque ad Innocentii 2. tempora*

Concludimus vota Apostolorum omniumque Clericorum universaliter loquendo (nam de Castitate jam præventum est) usque ad tempora Innocentii Papæ tantùm fuisse simplicia. Non enim ulla solennitatis votorum in Clero ante prædictam epocham exstant vestigia, & si exstent, ea ad summum in uno alteróve monasterio (idque raró ac pene insolitè) reperientur, quorumdam fortasse Episcoporum seorsim privatóque inducta fervore nec universam aliquam Diæcesim, minùs totam Ecclesiam obligantia. De quo solùm loquimur, præterquam, quod pro votorum simplicitate antiquitùs adstruendâ plurima (præter adducta) argumenta decertent, quorum adhuc aliqua subjicimus.

Quia solennitas non est Juris Divini sed humani.

Primò: movet ipsorum temporum status, atque conditio, teste enim Bonifacio 8vo C. unico de votis in 6. *voti solennitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa.* Hinc assignari poterit constitutio, quæ illam decrevit, atqui ante Gregorium Magnum ne quidem pro monachis definita reperitur authoritate Ecclesiæ, ergo ante tempora Gregorii Clerici eâdem obligari non poterant, quæ necdum fuit: si enim Apostoli Clericíve nascentis fidei hanc decrevissent, exstaret aliquod ejus vestigium, aut in Apostolis ipsis, aut in Clericis eorum, at, ùt diximus, ne ullum comparet, nec ùt talem quisquam Doctorum adstruit, quod certè in fervore Religionis præcipui fecissent, Basilius, Augustinus, Hieronymus, Chrisostomus, quin ante hos, quorum scripta legesque Ecclesiasticæ in omnium eruditorum versantur manibus, Clementis, Polycarpi, Orige-

genis, Tertulliani &c. At nemo quemquam vel monachum ſtringit vel Clericum. Præterquam quòd Ratio ex omnimoda eorum temporum (Apoſtolorum ſcilicet) congruentiâ ac viciſſim ex cauſa movente hujus invectæ ſolennitatis ducatur. Quarum alia non fuit, quàm neceſſaria laxatarum mentium ad accurratiorem obſervantiam votorum Deo promiſſorum reſtrictio, ac illigatio, ſic enim referunt hiſtoriæ ſæculi ſexti & ſeptimi: Habemus namque ex M. Gregorii Ep. 40. L. 1. *Quosdam monachos de monaſterio in monaſterium, prout eis libuerit, transmigrare: Et à proprii Abbatis regula deſideriô rei ſæcularis abſcedere, ſed &, quod non licere notum eſt, peculiaritati eorum ſingulos ſtudere; aliquos etiam monachorum usque ad tantum nefas proſiliiſſe, ut uxores publicè ſint ſortiti.* Nec minùs in Italia diverſis monaſteriis enormes regularum exceſſus obtigiſſe, confirmant paſſim Epiſtolæ ab eodem Gregorio transmiſſæ: Unde idem primus fuit, qui legem illam in occidente ſtatuit, confirmavitque deſumptam ex Juſtiniani novell. 5. & 123. c. 38. quod apertiſſimè colligitur ex Epiſtola 7. L. 7. ex parte à Gratiano relata, in qua quæſtionem Pontifex decidit ſibi factam in cauſa Siricæ ex teſtamento legata relinquentis, improbans illud, & quidem ob Imperiale Decretum, quô Juſtinianus ſanxit, ſeu viros ſeu mulieres nequire, *poſtquam ingrediuntur monaſterium, ulteriùs agere quidquam de propriis utpote Domini rerum non exiſtentes ampliùs:* Quod Decretum ad evitandos exceſſus á Juſtiniano factum eſſe demonſtratur, Leg. 15. Cod. L. 1. de Ep. & Cler. nam dum in beneficium imprimis religionis definit, L. 54. ut monachi partem hæreditatis ſuæ monaſteriis obtineant, non minùs, quàm ea obtinuiſſent, ſi in ſæculo manſiſſent, dein dicta lege 54. inquit. *Hujus legis Beneficia eos volumus obtinere, qui in monaſterio vel Clericatu perſeveraverint, nam ſi ad Sæcularem Converſationem remeaverint, jubemus omnes eorum res ad jura ejusdem Eccleſiæ vel monaſterii, à quo receſſerint pertinere.* Ubi manifeſtè diſcimus, limen laxitati hâc lege appoſitum fuiſſe, ne ſpe obventuræ ſibi hæreditatis homines voto ſimplici ſolummodo adſtricti cauſam haberent ad fomitem ſæculi relicti tranſiliendi. At verò primis Eccleſiæ Diebûs alia longè venuſtiórque fuit facies Virtutis Chriſtianæ, cum enim quis neſciat, quantùm ingens Charitatis fervor in Deum, Zelus quóque eximius lucrandarum animarum cordibus Clericorum ingeſſerit temporalium rerum faſtidium, votorúmque Deo nuncupatorum intemeratam obſervantiam, ut dicere fas ſit, ſpontaneæ pietatis impulſu eosdem accuratiùs longè, etiam ad apicem unum vota ſua ſervaſſe ſimplicia, quàm nunc multos ex religioſis ſolennia. Illos ergo viros tantis virtutibûs excellentes, & Spiritûs S. igne, quaſi recenti quadam aura inflammatos neceſſe non erat, eo fræno conſtringere, quô deinde indigebat Eccleſia, cùm undique cerneret in religioſis ipſis requiſitam frigere Charitatem, & in votis promiſſis, non quæri ab iis meritum, ſed diſpenſationis juríſque qualitercunque valentis libertatem. Unde Rodericus q. Reg. t. 3. q. 1. act. 2. *ſolennitas*, inquit, *votorum non eſt eſſentialis Religioni, cùm olim apud priſcos religioſos non eſſet in uſu, quippe quos ſancta ſimplicitas & verecundia ſatis in religione contineret, ſed poſtea creſcente hominum malitia ad vitandam fraudem fuit introducta in Synodo romana ſub Innocent. 2. anno 1139.* hæc ille.

Inducta ad reprimendam laxitatem.

Ca. quia 2. de Teſt.

Secundò: quamvìs S. Gregorium notaverimus Solennitatis votivæ in occidentem Eccleſiam introductæ primum ê Pontificibus Authorem exſtitiſſe, non tamen demonſtrari poterit, uti ſuperiùs præmiſſimus, quòd hæc totam obligaverit Eccleſiam: alioquin Gregorius ſecum ipſo

Monstratur etiam decretum Gregorii non obligasse totam Ecclesiam.

ipso pugnasset, cùm idem, qui invalidum Siricæ Abbatissæ declaravit testamentum, aliud Joannis monachi confirmaverit, L. 2. Ep. 42. Dicens: *Fautinum Defensorem Joannes monachus quidam moriens, in sex uncias hæredem divisit, cui hoc quidem quod dimissum est trade, sed contestare eum, ut hoc facere ulteriùs non præsumat.* Venantium monachum, non minùs novimus, qua arte Gregorius tractaverit, monasterii sui Desertorem, reditum suasit ei identidem, immoratus est ejus contumaciæ longissimâ patientiâ, & jam propè senectute deficientem commonuit, vitæ saltem fugientis reliquias conferre ad suæ salutis præcurationem, ad monasticum maximè habitum repetendum, nec tamen unquam eum ut apostatam aut votifragum habuit, quidni ob solum jus agnitum ex votorum simplicitate?

Monachi ante tempora Justiniani passim simplicibus votis obligati, cur non & Clerici?

Tertiò: Exemplis adductis instruimur, néque monachos votis solennibûs fuisse obligatos, idque non solùm à tempore Justiniani Imperatoris, *genericè* scilicet de iis loquendo, verùm etiam temporibûs antecedentibûs, ita quidem, ut ex eo, quod legamus quosdam antiquorum monachorum testamenta condidisse, inferri nullatenus possit, eos nullis omnino votis fuisse obstrictos, fuêre sanè, at simplicibus, tacitaque professione signô saltem exteriorî assumpti habitûs vel normæ vivendi per aliquod tempus se se applicando: certè nemo eruditus negaverit S. Hilarionem tot monachorum in Palæstina parentem, ipsùmque monachum sine votis monasticis vixisse, & tamen de eo Hieronymus, *reversus,* inquit: *Cum quibusdam monachis ad patriam, & parentibus jam Defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus largitus est; nihil sibi omnino reservans.* Malchum monachum idem Hieronymus dicit, *partem monasterio, partem pauperibus, partem sibi in sumptuum suorum solatia reservasse*, agnovit Malchus, se infideliter egisse, non tamen votifragè, hinc ipse apud eundem Hieronymum: *Venumdatâ*, inquit, *possessiunculâ partem erogarem pauperibus, partem monasterio constituerem (quid erubesco confiteri infidelitatem meam?) partem in sumptuum meorum solatia reservarem.* *Infidelitatem* nominat, quòd non omnia juxta Christi Consilium reliquisset. Quodsi verò hæc dignè de monachis relata, veraque sentimus, neque eos ideò inter sæculares numeramus, votísque solutos, id æquo jure erit de Clericis judicandum, ac asserendum, eos non minùs simplicia vota Deo litasse, neque (solennitate nondum inducta) votis penitus liberos exstitisse. In Concilio Calchedonensi Can. 7mus refertur hîs verbîs, *qui semel in Clero deputati sunt, aut monachorum vitam elegerunt, statuimus, neq; ad militiam, neq; ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, & non agentes pænitentiam, ita ut redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs elegerunt, anatematizari.* Vides eodem debitô censeri monachos Clericosque, scilicet ob vinculi votivi æqualitatem, quô utrique se servitio Divino manciparunt, nam *delicti paritas paritatem pænæ requirit.* Macer. in L. 32. ff. ad L. Int. de adult. Cùm ergo æquali pæna decernantur puniendi Clericus & monachus vitam Clericalem vel monachilem eligentes, sicut in monacho, sic & in Clerico supponenda est voti violatio æqualis. Deinde sicut non ideo, quòd monachi perpetuò illigentur semel à se electo monachismo, vota eorum dicenda sunt Solennitate vestita, sic id ipsum erit inferendum de Clericis

anno 451. Petavius.

5. *Etiam subsequos Clericos simplicia tantùm vota observasse monstratur.*

At quod superest, demonstrare oportet, hanc simplicitatem votorum etiam in successivis Clericis votivis substitisse. Augustini tempora de suis Clericis id nobis apertè innuunt, solùm ejusdem Epistolas de Communi vita Clericorum si inquirimus: ait ibidem Serm. 355. *Certè ego sum qui statueram, sicut nostis,*

stis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere, ut si vellet, discedere à PROPOSITO, rectè illi tollerem Clericatum. Mox autem inquit, se mutasse sententiam, ac eis, qui volunt habere aliquid proprium, non auferre Clericatum, at *Cæcos claudosq;* habendos, scilicet quòd à proposito resiliissent, id quidem, ægrè licèt, Episcopô tamen eis indulgente, utpote sola vota simplicia professis. Præterea Honoratum Presbyterum novimus, cùm ab Ecclesia Tagastensi, cui primùm intitulatus erat, ad Ecclesiam Thianensem transferretur, patrimonium omne tulisse secum, dissensit id fieri posse, liceréve S. Augustinus ob vòti vinculum Tagastæ ab Honorato initum, interea urgente Thianensi plebe, bona illa de jure Civili Ecclesiæ suæ competere, decidit rem, consensítque petitioni eorum, *in hoc*, inquit Ep. 239. *Casu & similibus ea jura servanda esse censeo, quæ talibus habendis vel non habendis secundùm civilem Societatem sunt instituta*, quod Augustinus nunquam fecisset, si Honoratus votô solennî devinctus nullo civili jure ad patrimonium, cujus se Dominio penitùs jam abdicasset, secum assumendum legitimari potuisset. Pariter cùm testaretur Januarius ignorante Augustino; post ejus obitum, testamentum Sanctus Pater validum declaravit, summè tamen illicitum. Erant vota Clericorum S. Augustini sic affecta, ut cùm emitterentur, illicitum facerent omnem contractum, actúmque sibi contrarium (ipso S. Præsule invito) at non invalidum: præterea, non obligabantur de re sua omnimodè ante votorum promissionem disponere, quasi inde nullo eis disponendi jure remanente; aliud namque ipse S. August. manifestat, Ser. altero de vita Clericorum dicens: se in *omnes Clericos suos, an quidpiam* proprium haberent, inquisivisse, omnes reperisse innocentes, solùm, quòd sint aliqui, *qui*, inquit, *de sua qualicunque paupertate, quod statuerant, nondum fecerunt*. Hoc est dispositionem rerum suarum, necdum, cui scilicet ea relinquant, adimplèrunt: quod cum solennitate votorum convenire nunquam potest, in simplicitate verò, id dudum solitum erat (ut ex relatis colligitur) præcipuè in patrimoniis Clerico, vel etiam monacho jam votivo obvenientibus per subsequam parentum mortem: non enim obligabantur de futuris disponere, sed libertas reservabatur. Unde idem S. Pater Ser. Cit. *Valens*, inquit: *Diaconus & Patritius nepos meus subdiaconus, hunc matris vita impediebat, quæ inde vivebat* &c. neque obstat, quòd fortè Augustinus post illum Januarii casum statuerit, nullum admittendum ad societatem fratrum, nisi omnibûs illis impedimentìs exutum, nam id, non ex votorum solennitate, sed ex providentia factum est; ut scilicet Clericos suos totamque Congregationem liberam, securamque hoc modo redderet à tumultu populari, illicitum etiam omne illud reddens, quod in legandis destinandisque rebus diu aliàs emissa votorum promissione licuerat, valore tamen similium contractuum sic, ut anteà, permanente. Unde si diversis postmodum in Ecclesiis, aut monasteriis Clericorum frequentissimè normam Augustini imitantium, legimus diverso gradu paupertatis, aliis scilicet strictiùs aliis latiùs liceitatem (ut dicimus) usûs dominiique prosequentibus fuisse conversatum, id omne ex votorum simplicitate provenerat, quâ se quique hôc modô votivi tuebantur, ita, ut quidam ex supra allegatis à Suario gradibus paupertatis primum, iique paucissimi, alii secundum, alii tertium, alii denique quartum complecterentur. Ideò idem Suarius eruditè inquit c. 3. de rel. L. 8. 66. *Dubitari non potest, statum religiosum aliquando constitisse cum tali voto, quod nec Dominium, nec usum independentem excluderet.* At quando illud? si, ut

novæ Edit. 83.

si, ut quibusdam placet, omnes quoscunque Clericos extra Augustini gremium, aut post Sæculum quintum, in universa Ecclesia dicamus sine omni planè voto expropriationis vel paupertatis exstitisse, quando, inquam, illud contigisse potuit? nisi, dum passim legimus, quòd Sæculo 6. 7. 8. 9. 10. Clerici in communi viventes, præbendîs suis iisque amplissimîs fruerentur, atque illas ad libitum proprium donarent, solúmque vi voti obstringerentur ad non quærendum, aut habendum superflua. Quamvìs & id negari non possit, semper institisse Patres & Concilia hortando, ac suadendô, ne jure, libertateque concessi per tale votum Dominii abuterentur in suæ salutis ruinam. Quæ libertas ipsa, conniventiâ potiùs erat, quàm authoritate inducta, & tolerata tantummodo, cùm censerent Patres, præstare aliquid observari, quàm nihil omninò. Cæterúm, quamvìs hi utcunque liberi, prævaricabantur tamen votum suum, si quid ultra necessitatem acciperent, aut ex avaritiæ stimulo coacervarent, aut malè impenderent, maximè id intelligendo de rebus ab Ecclesia sibi provenientibus. *Instruendi sunt Presbyteri*, inquit Concilium Nannetense, *pariterq; admonendi, quatenus noverint, decimas & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum & hospitum & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi*
Can. 16. *commendatis uti, de quibus omnibus sciant, se rationem posituros in conspectu Dei, &, nisi eas fideliter pauperibus administraverint, Damna passuros.* Et Concilium Parisiense annô 829. Can. 15. *Nulli*, inquit: *Sacerdotum liceat res Deo Dicatas, sibiq; commissas, ut proprias tractare, & ad multifarios secundùm Canonicam Authoritatem sanctorumq; Patrum Dicta & exempla administrare, vel dispensare. Initiô nescentis Ecclesiæ vota fidelium ante pedes ponebantur Apostolorum, eorumq; judicio unicuique, prout opus erat, distribuebantur. Et licèt crescente fidelium devotione Copiosissimis ac munificentissimis eorum liberalitatibûs sancta donata sit Ecclesia, eundem tamen usum Apostolorum Successores in tractandis & dispensandis Ecclesiasticis rebus se servare debere meminerint.* Sed omnium apertissimè rem declarat Eugenius Secundus in Concilio Romano habito annô 826. Can. 16. dum ait, *res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed ut Communes & Domino oblatæ, cum summo timore non in alios quàm in præfatos usus sunt fideliter Dispensandæ.* In quem Canonem hanc notatu Dignissimam observationem apposuit Gratianus 12. q. 16. 26. *Si ergo*, inquit: *Res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed quasi communes habendæ sunt, cùm de communi nullus dicat, hoc meum est, nec de rebus Ecclesiæ, hæc est mea, potest aliquis dicere, ne videatur non imitari Charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, sed erant illis omnia Communia.* Hinc *de rebus Ecclesiæ quæritur, an liceat eas per præbendas Dividi, ut annuos reditus quisq; sibi specialiter vendicet? His ita respondetur: Sicut perfectione Charitatis manente secundùm discretionem Ecclesiarum, distributio fit Ecclesiasticarum facultatum: Dum aliis possessiones hujus Ecclesiæ ad dispensandum committuntur: Ex quibus licet res Ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primùm tamen sibi, & suæ Ecclesiæ deservientibus necessaria Episcopus subministret, reliqua, quæ supersunt, fidelium usibus administraturus: ita & præbendæ Ecclesiarum eadem Charitate manente piè & religiosè possunt distribui: Nec tunc rebus Ecclesiæ ut propriis, sed ut communibus utilitatibus deservituris, ut ex his, quæ sibi assignata sunt, primùm sibi necessaria percipiat; si qua verò suis necessitatibus supersunt, in Communes usus Ecclesiæ expendat.* Ex quo patet, qua obligatione vincirentur Clerici, strictô modô proprium non habentes, præbendas tamen ad suæ necessitatis usum dominiúmque acci-

accipientes: Scilicet ſuperflua repudiare tenebantur, ne in vota canonésque peccarent.

6. Elucet pariter ex his indubitatè simplicia vota inter Clericos viguiſſe etiam poſt Auguſtini tempora, præfatísque, ut diximus, ſæculis, nam commune illud Eccleſiæ ærarium (de quo auctoritates adductæ loquuntur) vitam ſaltem in quarto votorum gradu firmatam inſinuat, Clericos Canonicos eorum temporum vixiſſe. Utpote, quòd dicantur res Eccleſiæ iis ad utilitatem neceſſariam conceſſæ non propriæ eſſe, ſed communes, ipſique commoneantur Clerici, ut eas cum ſummo timore diſpenſent. Metus iſte cavendam voti violationem inculcat, ſed non alteriùs quàm ſimplicis, Dominium namque iſtud, quo gaviſos Clericos fuiſſe legimus, ut quæ ſuperflua agnoſcebantur, ſi modò juxta Canones præfatos inſumerentur, ſuo inſtituto non officerent, limites ſolennis voti non attingit, quô omne abſolutè Dominium repudiatur.

probatur extenſio usque ad Innocentii tempora.

Hanc verò ſimplicitatem votorum in Clericis ſe extendiſſe uſque ad Innocentii Secundi tempora, ejus docet in Synodo Romana decretum Can. 6. Religioſis matrimonium omne interdicentis, ita, ut ſi contraherent, id vim nullam haberet. Ejus verba ſubjicimus: *Ut autem Lex continentiæ, & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis & ſacris Ordinibus dilatetur, ſtatuimus, quatenus Epiſcopi Presbyteri Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, & monachi atque converſi profeſſi, qui ſanctum transgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur, hujusmodi námque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus.* Atque ex hoc Decreto certum eſt, ſimul ſolennitatem in alia vota fluxiſſe, cùm Alexander Tertius in Concilio Lateran. Anno 1179. celebrato graviſſimas pœnas tanquam re jam aliàs definitâ fulminet in omnes Religioſos, peculium ſinè Prælati permiſſione retinentes, Clemens quoque Tertius eas ipſas pœnas nominatim decidit in Canonicos Regulares c. ſuper quodam. de ſtatu monach. an. 1190. Quodſi dicas, hanc ſolennitatem ſaltem apud Canonicos Regulares ante Concilium Tridentinum exiſtere non potuiſſe, cùm conſtet, in multis eorum monaſteriis præbendas diſtributas fuiſſe, rerumque dominium actitatum: repono; præbendarum diſtributiones apud Canonicos Regulares non obſtare, quò minùs inter ſolenniter votivos computentur, patet id ex multorum adhuc tum ſolitâ praxi, quamvís forte minùs diſciplinæ conducente. At de dominio rerum id ſentio, in aliquibus omninò illud viguiſſe, ùt præcipuè Hiſpaniæ Italiæque locis, minimè tamen in omnibus, quinimo adeo illud è quibusdam eliminatum (ſi ſolam hic condigni honoris cauſâ Windeſemenſium congregationem nominemus) ut multis monachis in exemplum & imitationem, expropriationi omnimodæ ſtuderent, in quibus autem dominium iſtud vigebat, ſignum omninò eſt, necdum ſolennitatem hanc, de qua loquimur, fuiſſe receptam. Poſt Concilium tamen Tridentinum novâ reformatione omnem prætextum habendi, poſſidendíque per reſtabilitam ſolennitatem ipſius nominatim voti paupertatis apud Canonicos Regulares ſubtractum, omnémque (ſeclusâ ſcilicet aut expreſsâ aut tacitâ Superiorum veniâ) contractum declaratum eſſe invalidum, ſaltem, ubi illud receptum fuerat, libenter aſſentior.

anno 1139.

Cæterùm quidquid hactenus de votorum ſimplicitate ac ſolennitate diſcurrimus, quæſtionem non nominis ſed rei diſſolvimus, nam dum Baſilio vox iſta, *ſolennis*, non tam exprimendæ obligationis cauſâ, excidit, quàm ſermonis: aliàs

usque

usque ad Cœlestinum Papam Tertium sæculo 12. inclinante præsidentem nemo utrumque hoc vocabulum ex summis Ecclesiæ Præsulibus, in Decretis suis attigisse videtur: unde haud dubiè quisque intelliget, quâ libertate loquendi, hâc quoque voce, *Voti simplicis*, usi sumus, dum de temporibus sæculum duodecimum præcedentibus agebamus.

CAPUT V.

Discrimina, vicésque voti præcipuè paupertatis in Clero per priora undecim sæcula referuntur: neque illa speciem infimam Instituti votivo-Clericalis immutasse, ostenditur.

1. QUod olim dicebatur à Perseo, propositum nostrum, de quo in hoc capite agimus, attigisse videtur. Canebat enim ille:

Satyr. 5. *Mille hominum species, & rerum discolor usus,*
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Ea námque hominibus innata quasi varietas est, ut seu vitia seu virtutes attendas, utrumque vilescat eodem semper amictu vestitum: quin neutrum, novimus, suo semper in gradu subsistere, sed út virtutem cum Sole, sic vitium cum Luna mutari. Verùm concedamus inde mille hominum species, cùm tamen una eadémque sit omnium, ipsam quoque virtutem sic contemplari licebit, ut quamvìs unaquæque suam in qua infimè collocatur speciem non excedat, frequenter tamen variata compareat, quasi aliam induisset.

Ad Principes in religione virtutes nostro discursu progredimur trino vinculo votorum colligatas: propè de his ipsis effari possis, quod Perseus:

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Non quòd à viris semel Deo sacrata voluntas libera prævaricatione solveretur, sed quòd temporum & fatorum diversæ vices, sæpè voluntatem in necessitatem verterent, immutaríque voti Deo promissi qualitatem urgerent, dum substantiam nequirent. Hinc profectò prioribûs sæculìs, dum dicebamus vota religiosa solam simplicitatem habuisse, certum est, hanc ipsam, adeò diversimodè comparuisse vestitam, ut vel in una paupertate seu expropriatione facilè dici potuerit, *Nec voto vivitur uno.* Monstravimus hujus voti quadruplicem gradum seu qualitatem observatam à pristinis, ex Suarii doctrina: ut autem luculentiora hac de re proferamus, præsens caput suppeditabit, in quo declarabimus primò: quæ vicissitudines votum præcipuè expropriationis primìs Ecclesiæ sæculìs comitatæ fuerint? ut illis tenebris occurramus, quæ multis fucum fecerunt, ut crederent, paucissimo tempore votorum ac maximè paupertatis Evangelicæ observantiam perdurasse in Clero. Isto ostenso, dabimus secundò, hanc graduum in expropriatione votiva discrepantiam nullam specificam instituti diversitatem causasse.

Solent discretìs temporibûs dispari se homines amictu vestire, 2. *Disciplina Ecclesiæ sæpè in modo ritibúsque mutata speciem illam infimam, qua una sola ac vera Christi Sponsa est, nunquàm ideò amisit.*
quin, quidquid pene in orbe est, cultum sui annua varietate immutat, sed nos proposito nostro viciniora promamus: ipsam Ecclesiam novimus, quantùm per decursus sæculorum, distincta comparuerit, modum, ritúmque Divini cultûs diversis temporibus, diversè constituens; jam quos suo in gremio fideles aluit, strictiori, imò strictissima Religionis Christianæ observantia vinciens, jam remissìs, ut poterat, habenìs sic gubernans, tantùm, ut non omnino à via virtutis ad devia vitiorum deflecterent. Exigebant hanc disciplinæ Ecclesiasticæ varietatem temporum vicissitudines: Quis enim dixerit fieri potuisse, ut, quæ nor-

norma vivendi dictis fidelibus præscripta fuerat, dum pace fruebantur, ab iisdem inculpatè servaretur, ubi tyrannorum persecutiones, etiam fidei substantiam suffocare conabantur: passim hac de re Scriptores historici & ex iis Baronius consuli potest, ut nil dicam, ne quidem nostra ætate in multis ritibus ac Cæremoniis, antiqua licet sanctissima, & vel à nobis ipsis eximiè dilaudata dogmata observari. Ubi enim nunc Canones illi pœnitentiales severissimi, ubi illa jejunia, ubi Agapæ, & sexcenta alia, quorum locò modi ritúsque cultum divinum perficiendi longè, ut ita dicam, discreti inducti sunt, atque dispositi? Sed quàm insipienter ex hoc discrimine quispiam argueret, Ecclesiam à se ipsa fuisse mutatam, tanquam si diceres Principem, cùm exigentibus causis lugubri amictu vestitur, aliud fieri ab eo, dum regiô paludamentô decoratur. Nisi itaque Discrimini temporum accommodemus tum Ecclesiæ ipsius, tum ministrorum ejus, methodum vivendi diversam, eamque concedamus, nescio an veteris Ecclesiasticæ historiæ unquam justi arbitri ac Censores futuri simus.

3. *Etiam Clericorum Canones varietatem subjére.* Clericorum mores, & conversandi rationem variatam indentidem fuisse, tot diversissimi Canones, quos in multigenis Conciliis editos legimus, manifestè ostendunt: primi illi apostolici dicti, adeo generales fortasse ex eo formabantur, ne quæ circumstantiæ occurrerent, ob quas vel immutatio cogeretur. Reliqui usque ad an. 325, quo primùm æcumenicum Concilium Nicææ coactum est, omnes Provinciales fuère, & ad cujusque Diæceseos, ut tunc ferre poterant, mores accommodati: hinc quemadmodum diversissima tum erat in diversis locis constitutio quoad rigorem disciplinæ Ecclesiasticæ fidelium; sic quoad hunc ipsum diversa erat vivendi norma in Clero. Quamvis enim indubitatum sit, ut ex prioribus docemur, primitùs omnem Clerum communiter seu votivè vixisse, cùm scilicet inter angustos adhuc limites fidei lumen contineretur; at postquam in remotas amplissimásque regiones atque Provincias sese latè diffuderat, una eadémque votiva Cleri restrictio nec peti poterat, nec subsistere: tum enim admittendus erat rerum liberior usus, nec quemvis ex Clero arctare consultum censebatur ad qualemcunque etiam expropriationem vovendam. Mirum fortasse quibusdam videbitur, id quod asserimus, verùm iis crediderim, qui pristinorum temporum rationem, & veteris Ecclesiæ œconomiam minimè perspectam habent: annè enim impervium, quàm veridicè à Redemptore prædictum, messem quidem fore multam, operarios autem paucos, id est messis respectu: Sæculo namque secundo inclinante & Deinceps, vix provincia in tota Europa constiterat, in qua non posset magnus numerus Christianorum reperiri: abundabat illis Italia, Gallia, Germania, ut nil dicam de tota Asia ac potiori Africæ parte: assumendi hinc, quoquô modô poterant, homines, ex plebe Doctiores, quos Clero primùm annumerare, inde neoconversis fidelibus præficere oportebat, ut fidei mysteriis congruenter imbuerent: nequibant hi omnes ad unam societatem votivam communemque compelli, egebant Ecclesiæ proventibûs, deficiebántque oblationum tum adhuc largitiones requisitæ, quodsi etiam darentur, ùt quandoque dabantur amplissimæ, cùm primùm fides altiores alicubi radices fixerat: at aliæ sæpè suberant, causæ, quòd ubique Clerus ad vitam qualemcunque votivam adigi non posset. Certè, quidquid fortasse aliqui in contrarium proferant, nobis planè exploratum est, tantùm non omnino cum Apostolis jam in Clero fuisse, qui sine expropriatione viverent, Ecle-

clesiâ ipsa hanc vivendi normam concedente, quam reprobare eò minùs in omnibus suis ministris poterat, quò magis necessitas, ut ea admitteretur urgebat.

Verùm objicies, hanc nostram opinionem componi non posse cum textibus, Capite primo allatis, quibus adeò Patres universum Clerum insectantur, monentque apostolicis vestigiis per expropriationem insistere, ut, qui hanc non amplectitur, videatur adversùs Clericalis instituti rationem prævaricari. Respondeo, duplicem semper Cleri constituendam esse partitionem ab eo præcipuè tempore, cùm Evangelium Christi in patentes mundi partes spargeretur: Erat pars una, quæ indivisibiliter Episcopo cohærebat, ut alibi ex Cypriano docebimus, & hæc incolebat Cathedralem Ecclesiam, Episcopo tanquam spirituali connubiô in sponsam traditam; quæcunque demum illa, quoad structuræ qualitatem, fuerat, alia certè persecutionum tempore, alia post pacem à Constantino restitutam. Fecerant igitur Clerici isti cum Episcopo corpus unum, & societatem præsentabant illam, quam Christus in terris conversans suis cum Apostolis formaverat. Pars altera Clerici illi fuêre, qui extra prædictum Cathedrale gremium assumebantur in subsidium ministerii Ecclesiastici, quos posterior ætas etiam matricularios nuncupabat. Neque aliter mihi apprehendere fas est, illis temporibûs prædicationem Evangelii substitisse: nempe, ut quòcunque demum venirent, Zelô convertendorum Paganorum Episcopi, quosdam quidem sibi conjunctos votivos Clericos haberent, at insuper conabantur ex neoconversis quosdam seligere, ut clericatu initiarent, ministerio Ecclesiastico suô modô & secundùm præscriptos Canones præficiendos, neque tamen hos obligabant omnes ad votivam communemque vitam, sicut nec omnes suæ societati incardinaverant.

Sic ergò firmus opinor præter Cathedrales Clericos (quos arctior absque dubio vita votiva constrinxit) alios semper fuisse ab expropriatione liberos, universimque Patrum dicta dupliciter quóque respicienda esse: aut enim eadem, quemadmodum textus à nobis Capite primo, ac subsequis locis adducti clamitant pressè paupertatem Evangelicam inculcant Clericis, ac ad eandem observandam obligatos enunciant; & eos attingere reperies qui exactiùs vestigiis apostolicis insistebant, nempè in communitate viventes: aut si aliquantò generaliora proferuntur, censendi sunt Patres, non in prævaricatores votivæ expropriationis, sed in eos invehi, qui nonnunquam nimiæ cupiditati habendi inhiabant, prout tales graphicè Cyprianus depingit, & sugillat. Ut habetur apud Baronium ad annum 253. *L. de Laps.*

4. *Clericorum jam à primis Sæculis duplex species.*

Itaque, ut iteratò diximus, Clericos extra votivam expropriationem viventes Ecclesiam dudum habuisse, propè verum est, imò nobis omninò certum: at aliud dicendum de iis, qui communi societate conjuncti degebant; illorum sine vinculo paupertatis antiquissima natio perspectissima est, istorum neutiquam. Atque hinc universim observandum cupimus, ubi de votivis Clericis diversimoda fata memoranda occurrunt, semper illos excipi, qui intra Communitatis alicujus gremium nunquam probantur exstitisse. Prima vivendi in communi ratio apud Cathedrales erat, exinde autem factum est, ut secundùm eandem normam votivæ vitæ præter Cathedrales seu Episcopales Ecclesias alia quóque Clericorum monasteria esse inciperent: de quibus nos alio in loco plura disseremus, ubi contra quorundam recentiorum opinionem ostendemus, præter Cathedrales Ecclesias jam Sæculô quintô, monasteria Clericorum, quibus Præpositi præfuerant, complura floruisse. Clericorum porro in

Cathe-

Cathedralibus viventium cùm non solùm Epocha propè certa proferri possit, quo Sæculares esse, dicique inceperunt, id est, quô se à voto expropriationis solverunt, verùm etiam ad oculum constet, illas Patrum invectivas, præcipuè Sæculô octavô ac deinceps gravi energia depromtas non alios nisi Clericos monasteriales, ac votivè viventes attigisse; hinc nemo inficiabitur, ut, cùm votivorum Clericorum diversas vices enarrabimus, de his monasterialibus nos loqui profiteamur. An autem ideò injurii simus in eos Canonicos Sæculares, qui *nunc* Cathedrales, & alias Complures Ecclesias, Collegiaque possident, olim à Regularibus, inhabitata? an ideò convitiorum rei agendi, quòd documenta producamus manifesta, quibus status regularis Disciplinæ enervatione pessumdatus deploratur, vita votiva ac regularis præ seculari altera, ac, ùt eam nuncupamus, proprietaria commendatur: quibus denique etiam aliquantò acerbiùs perstringuntur mores eorum, qui dicuntur è regulari ac votiva vivendi norma in sæcularismum prolapsi esse, aut decidisse? quemvis eorum justum arbitrum constituimus, qui hæc ipsa, quæ isthìc proferimus, ante nos, in libris probatissimis, & consultò hanc materiam tractantibus dudum selegisse noverit: Sic pene nullum, quem de sæcularitate Canonicorum textum proferimus, à Thomassino viro Doctissimo in sua disciplina Ecclesiæ omissum reperimus: Sic Gerhohi Severissimum in Clerum relaxatum Commentarium seu librum de corrupto Ecclesiæ statu à Viro Clarissimo Stephano Baluzio L. 5. suorum Miscellaneorum annô 1708. Parisiis editum & à Bernardo Pezzio suis Anecdotis ejusdem Gerhohi Epistolam seu Dialogum de differentia Clerici Regularis & Sæcularis insertum novimus: Sic denique eruditissimum Benvenutum nostrum Libro seu operi de capacitate Canonicorum Regularium ad beneficia Ecclesiastica Sæcularia, sanctissimo tunc feliciter toti Ecclesiæ Romanæ præsidenti summo Pontifici Clementi duodecimo, dicato & Romanis approbationibûs apprimè dilaudato, ipso in articulo 14. integrum paragraphum intexuisse legimus, in quo, *differitur de vita communi, quam agebant Canonici in Cathedralibus, agiturq; de introducta apud eos, ut ajunt, sæcularitate, ac bonorum in distinctas præbendas partitione.* Quod ipsum in Compluribus aliis liberum est invenire. Quodque ad rem maximè conferre videtur, illud est, si quascunque in Clerum à viris Sanctis ac Doctis emissas reprehensiones ac Censuras pensiculatiùs scrutemur, apparebit eas omnes ne quidem illustrissimum Cathedralium Sæcularium Canonicorum Senatum attingere: Observandum enim, in quem hæ omnes invectivæ proferantur, an in eos, qui à recto vivendi tramite recesserant? an in alios qui successère labentibus, aut lapsis omnino. Quodsi illud, ut revera est, sanè improvidissimè argueremus, si qualemcunque hanc objurgationem transferendam diceremus in istos: non aliter, ac factum in compluribus monasteriis tum monachorum, tum Canonicorum Regularium comperimus: in quibus, quia illi ac isti, nullis disciplinæ Severioris castigationibûs corrigi nullis minis terroribûsque ad saniorem vitæ conversationem moveri poterant, jam alterius ordinis religiosi, quales in Middelburgensi Canonicorum Regularium Cœnobio Præmonstratenses, iidemque in monasterio S. Pauli Virdunensis Alberone piissimo Episcopo agente monachis successère, jam iisdemque ipsi quoque Clerici Sæculares. Verùm quemadmodum omnes Censuræ in remissos illos regulares fulminatæ, Successores ne attigerant quidem, sic sanè ego apud me certus censeo, quæcunque adversus corruptos Cleri in mo-

monasteriis mores hac occasione, quâ nos ea proferimus, promuntur neutiquam, qui regularibus successêre, Sæculares Canonicos respicere. Unde ubi Stephanum Tornacensem Alexandro tertio, qui anno 1180. obiit, Epistola 85. querentem legimus contra quosdam Sæculares Canonicos, qui Blesenses regulares irritaverant, dum inquit, *oritur juxta eos, & utinam non contra, quædam plantatio singularium, seu Sæcularium Clericorum, quos utrùm Pater cælestis plantaverit, necdum scimus.* Non qualitercunque Canonicos Sæculares Stephanus hoc aculeo pupugit, ast eos, quos resilire à via religiosæ Disciplinæ adverterat. Erant siquidem à vetustissimis temporibus Societates Clericorum, ut vulgò dicimus Sæcularium, qui se ipsos pietatis ac virtutis uniendæ causâ adunaverant, hæc societas in Parochiis originem suam obtinuisse videtur, sæculô fortasse, ut Thomassinus autumat, quartô: quô tempore præter Ecclesias Cathedrales, quas Episcopus incoluerat, cum suo Capitulo, seu Cathedrali Clero, Parochiales Ecclesiæ constitutæ sunt, *in quibus*, ut idem Author observat, *singulis multi Presbyteri erant, eorum tamen unus præ cæteris*, id est, qui reliquis præerat: Hi Presbyteri non continuò ex gremio Cathedrali assumebantur, sed ordinabantur aliunde ad certam quidem Ecclesiæ matriculam, ut essent Matricularii, sed non Canonici seu corpori Cathedrali uniti, neque omnes isti ad expropriationis votum obligabantur, atque hinc præter Communem vitam Canonicorum votivam, efflorebat ad quandam Similitudinem alia Clericorum Societas, talis nempè, qualem nunc in Collegiis Sæcularium Canonicorum passim videre datur: vivebant illi magno ædificationis fervore & ovibus suis divinum pabulum suppeditabant, oratione, Doctrina, conversatione, multisque aliis vitam Clericalem egregiè commendantibus se se plebi spectabiles reddebant, & dignissimos laude: Solùm quôd obedientiâ aliâ, nisi quæ Episcopo ordinationis causâ debebatur, non ligarentur, Paupertatis autem voto omninò nullo.

Discipl. Eccl Port. 1. L. 22. n. 1. & seq.

Verùm, ut ferunt tempora, multis Monasteria votiva inhabitantibus Clericis, vita aliorum, quos mox descripsimus, eò magis præplacuit, quò liberior erat, & tamen pia atque commendabilis. Accedebat occasio amplissimarum facultatum, quibûs Ecclesiæ Cathedrales abundabant: Cùm enim Ecclesiæ proprias res possidere incepissent, de quo legi Chrysostomus potest, vehementer exardens, quod propter populum ejusque crudelitatem, nihil partim Ecclesiæ conferre volentis, partim intentatîs identidem persecutionibûs, Episcopi cogerentur rerum temporalium dispensatores fieri, & Ecclesiis ipsis de agris, *domibus, locationibus ædificiorum, vehiculis, equis, mulis, multisq; aliis providere;* Hâc providentiâ, Ecclesiæ mirum in modum dotatæ sunt, & proventus Clericorum aucti, quibus solebant dudum jam certæ portiones distribui. Unde in constitutionibus apostolicis legitur, Can. 31. ut *Benedictionis sive Eulogiæ, quæ in mysticis superant, de sententia Episcopi, aut Presbyterorum, Diaconi distribuant Clero: Episcopo partes quatuor, Presbytero tres, Diaconis, aut Lectoribus, aut Cantoribus, aut Diaconissis partem unam.* Ac ubi redundabat ex largitione fidelium & solertia Episcoporum Vectigal annuum etiam portiones istæ geminabantur, de quo Decretum reperimus Gregorii Magni alibi relatum. Erat igitur origo portionum, ut nunc dicimus *Canonicarum* Distributio antiquissima & ab Apostolis ipsis dimanans, sed quæ primitùs fiebat inter voluntarios ac votivos Christi pauperes; introducta est (facultatibûs Ecclesiæ multiplicatîs) etiam inter quosvis ex Clero uni societati seu uni Ecclesiæ Matriculæ inscriptos: *Finis*, inquit

In Matt. hom. 87.

Panor-

Panormitanus, *hujus Dispositionis ortum habuit, quoniam in primitiva Ecclesia fideles omnes, ut habetur act. 4. vivebant in Communi, quia tamen laici cœperunt bona propria retinere, & modus vivendi in commune solùm apud Clericos remansit, ideo edita fuit allata dispositio.* Hæc portionum redundatio non paucis votivis Clericis animum acuit, ut mallent sine expropriatione stipendia Ecclesiastica mereri: cui accessère quædam aliæ rationabiles, ac ponderosæ causæ, tum, quod multi præstantissimi viri persuaderi non possent, Clericatui se addicere, sub norma tam onerosæ quandoque ineundæ paupertatis, tum (quod hic subticere non possumus) ob fervorem illum apostolicum utcunque refrigescentem. Hinc factum est, ut Ecclesia pia Mater connivens, quantum poterat, remissionem illam votivæ paupertatis ad quadruplices gradus indulgeret: Sed à quibusdam ne quidem qualicunque restringi volentibus, omnino jugum votivum excussum est, hocque modô illa sine voto vivendi norma in ipsas Cathedrales inducta: Concilium Coloniense ad an. 1536. Can. 1. observat sequentia, *primitivæ*, inquit: *Ecclesiæ facies, quod ad institutionem ministrorum attinet, paulatim immutata fuit: nimirum dotatis templis, sacerdotiisq;, ac certis stipendiis, ministrantibus constitutis.* Sed hìc cumprimis notandum velim, ne quis perversè ex hoc discursu sæcularium Canonicorum ortum laxitati & libertati adscribat Regularium, nam non per solam hanc quorumdam Regularium quæsitam vivendi licentiam, & cupitam Socialium Clericorum imitationem sensim se in Collegiis primùm Cathedralium, dein quoque aliorum Clericalium communitatum monasteriis insinuantem inducta est hæc, quam nominare sic solemus, Sæcularitas: verùm, ut supradixeram, ex aliis quoque rationabilibus ac ponderosis motivis, quorum præcipuum erat, intolerabilis hominum Laicorum cupiditas, maximè Sæculô septimô ac deinceps, adeò monasteria ac Collegia expilantium, ut annô 835. deploret eorum miserabilem statum vehementissimè, ac liquidè depingat Concilium Meldense, dum ait: *Perventum est ad nos, quod auditu lugubre, ac dictu nefas, actúque horribile, ac nimis triste dignoscitur, quia contra omnem auctoritatem, contra Patrum Decreta, & totius Christianæ religionis consuetudinem in monasteriis regularibus, laici in medio Sacerdotum, & Levitarum, ut magistri & Domini resideant, & velut Abbates de eorum vita ac Conversatione decernant, eosq; dijudicent, ac regimina animarum, & divina eis sine conscientia Episcopi Committant Sacraria, decernimus igitur* &c. Simile quid ex Troslejano Concilio alibi meminimus. Nec istud solum, verùm accedebant quoque irruptiones frequentatæ Nordmannorum, Hunnorum atque aliorum Barbarorum, qui loca Sacra lamentabili tyrannide devastarunt: cúm dein de reparatione cogitatum, viri eligebantur ex Clero, quibus propria patrimonia, aliæque opes suppetebant, hi magna non raró liberalitate succurrebant indigentibus, & in his deinde ad libitum suum instituebant jam Societatem Clericorum nulli expropriationis voto alligatorum, jam talium, quos illud vinxerat: quod ipsum, & pientiores laicos bene multos consentiente utique Ecclesiâ fecisse reperimus. Atque hos omnes, quemadmodum plurimos sic neutiquam illæ severæ in Canonicos proprietarios sententiæ latæ perstringere possunt, solumque hæ in illos tendunt, qui nefariè & libertatis effrænatæ Desideriô vincula religiosa disrumpere conabantur: quod factum esse, nemo peritus historiarum ignorat, & si nos id negaremus, certè aut ignavissimi, aut palpum manifestum obtrudentis judicii damnari possemus. Quod tamen nequiquam vel in minimum famæ gloriosè semper partæ dispendium illustrissimo

ſimo Canonicorum Sæcularium cætui tendit. Hinc demum patet, dum paſſim producenda ad elucidationem hiſtoriæ noſtræ occurrunt veterum Patrum dicta aliquandò Severiùs Sæcularium Canonicorum mores perſtringentium, quo ſenſu eadem ſuſpicienda ſint, & examinanda: Cùm certiſſimum ſit, Clero Sæculari, & vel maximè Collegia, Cathedralesque Eccleſias incolentibus Canonicis dudum non ſolùm exhibendum præconium, ſed & in acceptis maximè referendum, quòd, ubi regularium perverſiſſimi nonnunquam mores id promeruiſſent, ut funditùs una cum ſuis domiciliis in quibusdam locis evellerentur, hi uni ac ſoli ſæpiſſimè fuerint, qui aut diſciplinam priſtinam mira Sagacitate in talibus locis reparârunt, aut ſaltem ipſi ſubintrantes ſua exemplari ac maſcula virtute inter limites Eccleſiaſticæ obſervantiæ conſervaverunt, cùm alioquin aut malevolis hominibus, aut planè hæreticis in prædam ceſſiſſent.

5. *Prima Capitis quæſtio diſcutitur.* Hìs ergo de Clericorum ac Canonicorum Sæcularium laudatiſſimo cætu probè animadversìs, Singulariùs ad primam hujus quæſtionis partem transeundum, qua Clericorum votivorum in expropriatione voluntaria viciſſitudines explorare oportebit.

Strictiſſimam vitæ votivæ normam ſibi Apoſtolos junctumque Clerum vindicaſſe dubitari non poteſt; cùm, quidquid Sancti Patres de paupertatis obſervantia allegant, omne illud exemplô Apoſtolorum ſtabiliant, hoc enim ſpeculum illud religioſæ virtutis univerſæ fuit, in quo nemini ſubſequorum votivorum ad omnigenam imitationem non ſuppeterent manifeſta Documenta, ſi ſolam illam Solennitatem poſtmodum ab Eccleſia inductam excipias: Erat in eis cunctorum terrenorum, propriæ voluntatis, omnisque etiam habendarum rerum cupiditatis perfecta abnegatio. Unde Bernardus in illud Matt. 19, v. 27. ecce nos reliquimus omnia: *à ſequentibus*, inquit, *Chriſtum tanta relicta ſunt, quanta à non relinquentibus deſiderari potuerunt.* Verúm perfectiſſima hæc paupertatis norma non diu, nec in multis, ut jam antea diximus, perdurare potuit: primùm ob perſecutiones Tyramorum, tum quoque ob multiplicationem Evangelicæ meſſis inductâ illâ Diſtributionum methodô, qua non quotidianæ, ſed diviſiones menſurnæ, id eſt, in menſem duraturæ conferebantur, ſicque ſenſim tertius gradus in valuit, quô ad Clericatum aſſumpti neque mox renunciare ſuis cogebantur, neque de patrimoniis ſeu aliis ſibi jure aquiſitis tanquam de re ſua jus diſponendi ſaltem quoad valorem amittebant: acceſſit huic, ut, cùm multis clericalem ſtatum eligentibus patrimonia eſſent, opesque copioſæ, neque vel ipſa rerum omnium prudentiſſima moderatrix Diſcretio quemvis mox urgere poterat ad plenam renuntiationem, imò, quia ſæpè Juvenes necdum annum pubertatis ſecundùm jura ſtatutæ æquantes Clero adſciſcebantur, ut ſuis etiam priorî modô renunciarent, cogi nequibant. Denique cùm Eccleſiæ nonnullæ pauperrimæ eſſent, ut vix ad Clerum ſuum ſuſtentandum ſufficerent, atque ideò quærerentur conſultó opulentiores in egeſtatis ſubſidium & remedium, his verò licèt alioquin viris doctis, piisque omnimodæ expropriationis gradus non ſederet animo, conceſſum eſt (ne ingenti quandoque emolumentô per eos adventurô fruſtraretur Eccleſia) rebûs ſuis uſufructuariô modô uti, ac ſaltem Eccleſiam hæredem ſcribere. Tales tempore Chryſoſtomi, Ambroſii, Auguſtini &c. fuère plurimi. Hinc Ambroſius: *Si quis*, inquit: *Eccleſiam nolens gravare in Sacerdotio aliquo conſtitutus, aut miniſterio,* L. I. offic. *non totum, quod habet, conferat, ſed* c. 31. *operetur cum honeſtate, quantum officio ſatis eſt, non mihi imperfectus eſt.*

Hæc vivendi norma probè designat secundum paupertatis gradum, sed tertiô mixtum. Usus iste, qui, non obstante votô, concedebatur, dependerat à superiorum voluntate, ideo rem, quæ Ambrosio in quæstionem venerat, tanquam Clericorum suorum Cathedralium superior decidit. Augustinus suo in Consortio alios non admisit, nisi, qui se secundo gradu obligarent, at proprium habere volentes, quamvìs aliquando inclinaret, ut admitteret, revocatâ voluntate de suo consortio exclusit. Prout in sermonibus de vita suorum Clericorum patescit. Chrysostomus verò suadet, ut ad ipsius quoque Episcopatûs ordinem cooptetur, *hic*, inquit. L. de sacerd. c. 15. *quòd claro genere natus sit*, *ille quòd opibûs abundet*, *neq; indigeat alimentis ex Ecclesiæ proventibus quæsitis*.

Porrò successu temporis & quartus locum reperit apud ipsos Cathedrales, qui demum ad latiorem viam portam religiosæ frugalitatis aperuit, & animum etiam votivorum Clericorum stimulavit, ut liberam disponendi facultatem universim de rebus suis consequerentur. Verùm hæc licentia, ubi primùm aut admissa aut tolerata est, mox omne votivæ vitæ frænum excussit: ita quidem, ut cùm fortè votô tenerentur saltem Ecclesiæ res communes habere, & à superfluis obtinendis arcere animum, cupiditate prædominante & de illis liberè disponerent aliqui, ac testarentur; has verò illicitô planè ardore quærerent; ob quod invectivæ illæ Juliani Pomerii, dum ait: *Non est meum dicere*, *quali peccato cibos pauperum præsumendò suscipiant*, *qui Ecclesiam*, *quam juvare de propriis facultatibus debuerunt*, *suis expensis insuper gravant*. . . . *peccatis alienis*, inquit idem, *sua multiplicant*, *& juramentis damnabilibus censum suum augent*. Augustinus *cæcos illos* & *claudos* nuncupat: Hieronymus, *Lucra sæculi in Christi militia quærentes*, *& quibus aliquandò dicatur*, *Cleri eorum non proderunt eis*. Salvianus: *Spernentes Deum non solùm usque ad vitæ terminos*, *sed contemptum ipsius etiam post mortem extendentes*.

L. 2. de vita Cont. C. 10.

ibid. Cap. 14.

Serm. 1. de vita Cler.

Epist. ad Nepot.

Differebant verò Clerici isti ab illis, qui ex instituto suo nullius expropriationis vinculô stringebantur, hi etenim licitè rebûs suis utebantur ut suis, Ecclesiæ verò proventus modestè ac, ut inquit Ambrosius, *cum honestate*, accipiebant: non ut inde ditiores fierent, sed ut minùs egerent, hinc omnem severiorem censuram evadebant: minimè verò illi, qui Societati Communi uniti vivebant ex voto; horum enim conversatio ex evangelio erat, id est apostolica immediatè imitatio: de his ergo idem Pomerius: *de Evangelio vivunt*, inquit, *qui nihil habere proprium volunt*, *qui nec habent*, *nec habere aliquid concupiscunt*, *non suorum sed communium possessores*. Quò magis itaque isti declinabant, per Descendentes gradus, aut penitùs ab eis dilabebantur, eò acrioribûs correptionibûs animadversum est in illos, à quibus tamen tamdiu immunes reliqui Clerici non votivi fuerant, quamdiu eos reos non redderet aut avaritia, aut simoniaca labes. Ista verissima esse, si nulla alia documenta suppeterent, vel unus laudatus à nobis Julianus Pomerius sufficeret, non diu post tempora S. Augustini Scriptor Clarissimus: Hic enim diversos illos expropriationis gradus suo tempore viguisse quàm manifestè declaret, patebit ejus præcipuè librum 2. à capite nono ad usque 14tum de contemplatione percurrenti, quæ ut nos hic deducamus, odiosa prolixitas non admittit.

L. 2. c. 14.

Verùm nè aliis hanc in rem adducendis testimoniis supersedere videamur, quædam producere non gravabimur: Sæculô sextô expropriationem votivam secundùm primum, vel saltem secundum gradum Concilium Toletanum perspicuè

Conc. Tolet. an. 531. Can. 1.

ſpicuè commendat: *de his*, inquit, *quos voluntas parentum à primis infantiæ annis, in Clericatûs Officio, vel monachili poſuit, pariter ſtatuimus obſervandum, ut mox cum detonſi, vel miniſterio Lectorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à Præpoſito ſibi debeant erudiri, at ubi Octavum decimum ætatis ſuæ annum compleverint, ſi gratia eis Caſtitatis, Deo inſpirante, placuerit, hi tanquam APPETITORES ARCTISSIMÆ VITÆ, leviſſimo Domini jugo ſubdantur, ac primò ſubdiaconatûs miniſterium, probatione habitâ profeſſionis ſuæ à vigeſimo anno ſuſcipiant.* Hæc *arctiſſimæ vitæ appetito* ſeu electio ipſam votivam profeſſionem denotat: qua ſe Clericus non ſolùm votô Caſtitatis Deo in perpetuum obligabat, verùm obedientiæ quoque, atque paupertatis. Neque refert, neutrius hic fieri mentionem, antiquiſſimum enim ſanctis Patribus fuit, ſolo caſtitatis nomine etiam reliqua duo vota veſtire. Sic tempore Baſilii ſolius Caſtitatis nuncupatione diſcriminabatur à Sæcularibus monachus, quamvìs indubitatè trinô votorum vinculô conſtrictus: quod adeò receptum erat, ut inculparet Baſilius erroneum quorundam judicium exiſtimantium Caſtitatis votô à monachis emiſſô reliqua non contineri, cùm tamen quodam indiſſolubili in illis glutine necterentur: Hinc ſequentem Sermonem format de Virginitatis Diſciplina: *hoc dico*, inquit; *non ut unum tantummodo vitioſæ affectionis genus ſpectans, quemadmodum opinantur quidam, qui perfectam habere ſe virginitatem exiſtimant, ſi caſtum modò corpus cuſtodierint, ſed ut doceam eum, quô Deo ſervare ſe integrum velit, nullâ debere pravâ affectione mundanâ inquinari juxta omnem vitioſæ affectionis modum. Nam iracundia, invidia, & præteritarum injuriarum tenax memoria, mendacium item, & ſuperbia, & elatio Spiritûs, & intempeſtiva locutio, & in oratione facienda lentitudo, & rerum, quæ nulla ſunt cupiditas, mandatorum negligentia, in veſtitu nimio plus exquiſitus ornatus &c. Hæc omnia adeò diligenter ab eo ſunt cavenda, qui per virginitatem Deo ſe ipſum conſecravit, ut par ſibi propemodum eſſe periculum intelligat, ſi in aliquo iſtorum lapſus fuerit, atq; ſi in vetitum propriè peccatum incurrat.* Exiſtimabat igitur Baſilius in monaſtico inſtituto Virginitatis prærogativam complementum quoddam eſſe reliquarum virtutum atque votorum, ita, ut vovens illam, hoc ipſo ſe reliquis illigaret, ſine quibus virginitas promiſſa, aut nulla eſſet, aut periculo omiſſionis obnoxia. S. Hieronymus votivam Heliodori vitam Monaſticam ſola caſtrationis ſpiritualis voce inſinuat, *tu*, inquit, *cùm de relictâ militiâ te caſtraſti propter regnum Cælorum, quid aliud quam perfectam ſecutus es vitam?* id ipſum facit Innocentius primus Ep. ad Victricium c. 10. Ambroſ. L. 2. Ep. 25. ad Eccleſ. Vercell. Auguſtinus, Epiſt. 60. ad Aurel. hinc cum Theofredus Abbas Calmeliacenſis de ſe monaſtici inſtituti profeſſionem à tenella ætate factam atteſtaretur, non aliud è tribus votis niſi Caſtimoniam nominavit: *Cùm verò*, ait: *jam ſeptimum ætatis primæ tetigiſſem annum, potenti Deo ſervavi Caſtimonium.* Ut legitur in ejus vita c. 8. dum itaque Toletani Patres *gratiam Caſtitatis* cum *appetitione arctiſſimæ vitæ* in præfato allegant Canone, juxta ſtylum illius Sæculi intelligendos eſſe, quisque eruditus perſpiciet, ita quidem, ut per præfatam phraſim omnium trium votorum præſcripta habeatur *profeſſio*. *Arctiſſima* omninò *vita* hinc ſolùm meritò dicenda, quod nemo aliàs arctiùs, ſe Deo devinciat, quàm dum trina hac ſe ligaturâ innectit.

Serm. de inſtit. monachorum edit. Colon. f. 268. Col. 2.

Hieron. Ep. ad Heliod. de laud. vitæ ſolit. in med.

Apud Cang. verbo Caſtimonium.

Rurſum dein Sæculô ſeptimô aliud Concilium Toletanum an. 675. Canonem ſequentem edidit: *quamquàm omnes qui ſacris mancipantur ordinibus, Canonicis regulis teneantur adſtricti, expedibile tamen eſt, ut* pro-

promissionis suæ vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus Ecclesiastica probat disciplina, solet enim plus timeri, quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione concluditur; & ideo placuit huic sancto Concilio, ut unusquisque, qui ad Ecclesiasticos gradus est accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quàm placiti sui annotatione promittat, ut justè & piè vivere debeat, & ut in nullis operibus suis Canonicis regulis contradicat, atq; ut debitum per omnia honorem, atq; obsequii reverentiam præeminenti sibi unusquisque dependeat. Igitur juxta hunc Canonem tenebantur Clerici ad emittenda vota, *promissionis suæ vota*, inquit Canon, *sub Cautione spondeant.* At per *Cautionem* istam intelligunt Patres, non jam generalem quandam, sed singularem *votorum promissionem*, scilicet, *quia plus solet timeri, quod SINGULARITER pollicetur*, ergò vovebant sub his verbis, *quòd piè ac justè vivere vellent, Castitatem, paupertatemq;*, & per sub sequa *obedientiam* intelligendo. *Intelligendo* inquam, quia sicut observavimus, Concilium Toletanum supra memoratum per *arctissimam vitam*, non aliam nisi votivam insinuasse, quæ enim aliàs arctissima, nisi ista nuncupari meretur? sic hæc Pauli verba, quibus *justè ac piè* vivere spondent Clerici, castam, ac voluntariæ paupertati sacratam vitam complectuntur: Hæc enim loquendi norma, tum temporis, ut plurimùm Conciliis fuit solita, pleraque per translata aut variantia exprimentibus unde per *pietatem* Basilius quoque *continentiam* explicat, ait enim: *Nunquid pietatem in vita colere volenti necessaria continentia est? Justè* autem vivere, veram & apostolicam includit paupertatem, nam ut verbo uno concludamus, sicut Paulus præmissâ abnegatione impietatis & sæcularium desideriorum manifestè intellexit subsequentibus, scilicet ut *sobriè piè ac juste vivamus*, vitam religiosam, ut adeò merito syrus sic verterit, *ut vivamus cum castitate, justitia & reverentia Dei* (ubi vides per justitiam designari paupertatem simul atque obedientiam) ita hunc ipsum sensum horum verborum Patres Toletani habuerunt: unde quoque multæ hoc Sæculo voluntariè pauperes in Clero Congregationes exstitêre, de quibus, quia in sequentibus singularia referemus, illuc Lectorem dimittimus.

ad Tit. 2. 12.

interrog. 16. regul. fusior.

Cornel. in hunc loc. Pauli.

Sæculô octavô nonôque probat tum Chrodegangi tum ipsa Aquisgranensis regula, voluntariam votivamque in Clero expropriationem tam quoad primum quàm secundum gradum immodicè floruisse, *quod si* (inquit Chrodegangus) *alter fuerit, qui se eis voluerit sociare, & omnia ad integrum perfectionis gratiâ derelinquere, Episcopus provideat eis necessaria, qualiter opus bonum quod Deo inspirante capit, adimplere valeat.* Et Patres Aquisgranenses gratis sermonem utrúmque S. Augustini regulæ suæ inseruissent, si nullus Clericus Canonicúsve voluntariè pauper his temporibûs exstitisset: hinc Carolus Magnus apud Baluzium in Capitulari, cum sciret Canonicos universim se profiteri Sæculum reliquisse, mirabatur vehementer, *quomodo* tamen, *qui propria vult retinere, neq; tamen omnino velit consentire, ut à quolibet sæcularis vocetur.* Illi enim qui proprietati studebant Canonici, adeo adhuc affectabant cum expropriatis & sinceris religiosis saltem nomen retinere, ut Sæculares ideo audire erubescerent, quos hinc meritò Carolus sugillat. Quamvis autem facilè singillatim monstrari non possit qua vicissitudine temporum, hic aut ille gradus paupertatis remissior vel accuratior fuerit observatus, ex hactenùs tamen relatis probasse sufficiet quempiam eorum viguisse, quemadmodum eadem difficultas de ipsis quóque recurrit monachis, ut certè in antiquis non rarò Documentis tam difficile sit solidam paupertatis obser-

in regula c. 31.

Capitul. 2. an. 811. c. 8.

vantiam in monachis, quàm in Clericis reperire, prout eruditis notum.

6. *Diversi licèt paupertatis gradûs observatores Clrici, ejusdem tamen instituti speciem retinebant.*

Superest jam ut ad secundam præsentis capitis quæstionem transeamus, an scilicet hæc graduum diversitas quampiam in Clericis causaverit specificam instituti diversitatem. Certè quidam recentiorum vel ideo modernos Canonicos regulares ab antiquis specie, atque hinc & origine distinguunt, quòd alio longè paupertatis gradu quàm illi obligentur, utpote illis patrimonio renuntiantibus, minimè istis, maximè sub Ludovici temporibus. Verùm hæc qualiscunque Demum renuntiationis diversitas discriminare institutum Canonicum seu Clericale in sua substantia & specifica ratione non potest: nam nemo prudentûm negabit in eadem specie instituti religiosi posse jam laxiorem, jam remissiorem observantiam paupertatis haberi sine speciei discrimine, maximè ubi paupertatis infima species nunquam ex vi instituti fuerat definita: rem ad oculum de monachis Declaramus. Arctissima his à suo legislatore Benedicto expropriationis Lex fuit imposita, ut patet ex regula; narrat tamen Ceadmarus S. Anselmo coævus Sæc. 12. in Concilio Londinensi Cap. 2. de his fuisse constitutum: *omnes, nisi à Prælatis concessâ, proprietate careant, si quis verò aliquid proprii sine præfata licentia habere in morte deprehensus fuerit* &c. Hæc norma votivæ paupertatis coincidit directè cum tertio gradu à nobis relato, qui sanè ante sæculum saltem octavum longè aberat à S. Benedicti monachis, utpote quibus ne quidem ex superiorum venia proprium unquam licuerat. Bernarius ad finem Sæculi decimi Abbas Hersfeldensis, ut narrant Annales Bened. *Erat genere non minùs, quàm dignitate illustris, sed humanitatis popularis famam aucupatus, fratres suos fovebat indulgentiùs, ita, ut more Canonicorum proprietates sibi tam in privatis ædificiis, quàm & in equis & Cultioribus quoq; plurimis vestimentis ac cæteris mundanæ gloriæ pompis vindicarent, & licentiam quoq; dandi & accipiendi, cum illicitis ac superfluis conviviis cæterisq; talibus usurparent.* In Laubiensi monasterio circa annum 960. primùm ad regulam correcti leguntur monachi, cùm *antea permissa fratribus rerum pecularium & tricliniorum solummodò impunitas esset, de cætero honestè quidem & in commune viveretur.* In hoc igitur nec Hersfeldienses, nec Laubinenses à gradu penè quarto multùm distabant. Causam verò tam diversimodè observatæ paupertatis apud monachos facilè reperies, si eorum impensum desiderium observes, ab antiquissimis temporibus semper vestigiis insistendi Canonicorum, quos plurimùm æmulari appetebant, ut viverent nimirum *more Canonicorum*, haud dubiè pari lance ponderantes suam cum Canonicis in paupertate obligationem, æquè forsan de quarto adhuc gradu securi, si modò non superflua possiderent. Unde quóque ubi ad annum 802. celebratum est Concilium illud notissimum Aquisgranense, repertum est tum monachos adeo à suo instituto exorbitasse, ut promissio regulæ pene in oblivionem abierit, *nec ulla*, ut inquit mox cit. Mabillonius ad annum prædictum, *solennis professio fieret*, tunc ergò non solùm à præscripto per regulam S. Benedicti strictiori paupertatis gradu ad laxiores descensum est, sed monachilî institutô apud quosdam rejectô nulla publica authoritate *ex monachis facti sunt Canonici.* Nihil ad hanc libertatem videtur potiorem ansam præbuisse, quàm laxa paupertatis interpretatio, quâ se hi monachi tuebantur, &, ut diximus, æmulatio in mores Canonicorum: Omitto innumera propè his æqualia exempla universim docentia, etiam monachos non uno gradu mansisse adstrictos, sed identidem

Thomass. p. 1. L. 3. c. 11. n. 8.

act. SS. die 27. Maij.

apud Mabill. ad an. 1006. n. 70.

ibid. L. 46. n. 38. & spicileg. Dacher.

tidem

tidem remissionem quæsiisse. Si ergo salvâ specie eâdem, tanta dabatur paupertatis diversitas in iisdem S. Benedicti monachis, quid eam tum causamur in Clericis? ubi constitutiones particulares adhuc nullæ, formula ad certum gradum adstringens profitentium nulla, regula nulla, præter amplissimam illam Aquisgranensem & in aliquibus iisque perpaucis fortè locis S. Augustini, æquè nil aliud, nisi communis societatis & expropriationis genericæ præscribens in paupertate limites, quos sanè observare tam in secundo gradu, quam tertio quisque potuit, imo observavit, quicunque genuinus exstitit sub disciplina S. Augustini in Clericatu imitator ac filius.

Nihil itaque ex sæpedicta distinctione graduum paupertatis, nihil, inquam, inferri Discriminis potest in instituto Clericorum, erátque tanta analogia eorum omnium, qui votis adstricti erant, quanta nunc est inter ipsos Canonicos regulares, quos aut Windesemenses, aut Lateranenses aut Genovefanos aut S. Salvatoris Forerianos, aut Bononnienses vocamus: quantaque est inter ipsos monachos, quos aut Cassinenses, aut Cluniacenses, aut S. Mauri, aut S. Vitoni &c. nuncupamus, quorum alii regulam D. Benedicti strictiùs observant, alii laxiùs, alii paupertatis gradum tam altum, tam rigorosum tuentur, ut in usu rerum sint moderatissimi, quales erant olim Fructuarienses, Cluniacenses, aç præprimis Cassinenses, ut videre est in Chronicis Lamberti Schaffnaburgensis, Pauli Langii &c. qui lætanter gloriari poterant, nullum ex suo gremio fortè reperiendum, Dæmoniaci illius ex quodam obsesso Clerico enunciati reum: *Monachus, qui habet obulum, non valet obulum* &c. ut refert Chronicon Mag. Belg. ad 1197. Alii econtra longè liberiùs se habent, delicatiùs induuntur, aluntur nobiliùs, nec inhibitum quóque illis est pretiosis rebûs uti; quod nos facilè declarare possemus: sed non est nostrûm ea huic operi nostro inserere, quibus dum in veritate stabiliri satagimus, injuriam aliis causatam incurramus.

Hæc ergo de discrimine voti paupertatis ejusque per temporum vicissitudines qualitate, quibus variè affectum fuerat, referre oportuit, ut in succedentibus quæstionibus planiùs procedere, ac præcipuè mox subsequens Caput aptiùs ordinare valeamus.

CAPUT VI.

Enarratur vitæ communis seu votivæ Clericalis propagatio analogica usque ad tempora Constantini M. Imperatoris.

CUm è scaturigine sua in aliena loca fluvii dilabuntur, non rectâ, sed per anfractus quandoque impervios, imò per abductas terrarum latebras mirâ planè varietate discurrunt, neque inde deficientes, unde suam deduxêre originem, quia plures sub decursu rivulos immergentes in suum consortium, sinumque excipiunt, quibûs augentur potiùs in se ipsis, quàm mutentur in alios. Digna profectò comparatio hæc est ad Clericale, de quo loquimur, institutum; nam à quo fonte apostolico semel diffluere cæperat, multis distractum contrarietatum anfractibûs, & per incognitos pene, salebrososque secessus deductum, nunquam tamen ideo periisse putandum est, quin potiùs continuò rursus emergens amplioribûs munitum mediis idem semper in se ipso permanserit. Nihil hactenus ad propositi nostri rationem scopumque dixissemus, quidquid de votiva Apostolorum vita, de votorum qualitate, vicissitudinéque, de vitæ denique Communis prioribûs Sæculis usitata significatione ac nomenclatura diffe-

1. *Quæstio instituitur an per prima quatuor Sæcula in Clero viguerit Vita communis.*

sertum est, nisi universim subsisteret, eandem votivam, communemque vitam, quam probandam assumimus, per continua succedentia tempora fuisse propagatam. Igitur primò quæstionem consultò expediemus, an Communis vita per prima quatuor Sæcula non interruptè perduraverit; exin historicè ad usque Sæculum decimum inclusivè propagationem seriemque nunquam interruptam deducturi.

Thomass. Vet. & nov. discip. Part. 1. L. 3. c. 2. per totum. Quæstionis verò istius tractandæ occasionem cumprimis ex Thomassino nacti sumus, qui inter alia doctissimè planè, ac solidè à se propugnata, sequentia de vita communi asseruit: *Quantumvis,* inquit: *Connitaris ad antiquitatem Clericorum conventibus occupandam, nulla eorum fundamenta occurrent, nisi exeunte Sæculo quarto - - - fructus hi fuêre pacis Ecclesiarum per Constantini imperium invectæ.* Dein paulò infra: *Communem profectò Christus cum Apostolis suis vitam initiavit, duxitq́, eâdem cum ipsis mensâ, domôq́ & eodem contubernio usus, & postquam ille in Cælos evolavit, Apostoli quoq́ discipuli ejus Communis vitæ vinculo copulati, præluxerunt venturis Sæculis, cleróque absolutissimam vitæ formam præmonstraverunt, sed non usquam alibi quàm in Palæstina effingere se, & formare potuit Ecclesia in eam vivendi normam* - - - denique ait: *non dissimulamus autem earundem rerum temporalium communionem, & erogationes sportularum viguisse in Ecclesia in primis illis exordiis, ubi pro modo necessitatis, ordinis & laboris, de fisco Ecclesiæ omnibus providebatur. Verùm argumento id ipsum est, non eam verè dici potuisse Cleri Congregationem.* Hæc vir iste sanè eruditissimus neque sine argumentorum pondere requisito, neque adeò contrariè ad propositum nostrum, utpotè qui vitam, quæ est in bonorum communitate, primis illis Sæculis non abnegat, sed eam, quæ est corporum. Quod, quamvis principiis nostris non solùm non refragetur, sed prosit cùm tamen ea, quæ est corporum, manifesta habeat suæ tum existentiæ indicia, non possumus, ne in hoc non omninò dissentiamus: erat communis hæc ipsaque corporalis Societas Clericorum excellentissima planè primæ Charitatis apostolicæ portio, nunquam, & ne ullo quidem Tyrannorum insultu dissipanda, tam parùm, quàm unquam Societates illæ & conventus fidelium per quæcunque barbarorum studia rescindi valebant. Cùm verò nobis ex adversantium mente præcipuè tria propugnanda ad solidè asserendam communem hanc corporum quoque vitam, occurrant, primò scilicet: eam non in qualibuscunque fidelibus, sed præcipuè viguisse in Clero: Secundò: Sportulantes fratres primis illis Sæculis in Ecclesiastico ministerio consuetos nihil huic Communitati officere. Tertiò: Nec quóque ad impugnandam hanc communitatem sufficere silentium sanctorum Patrum eâ ætate viventium atque scribentium. Hinc ista universim testimoniis requisitis rationibûsque probare juvabit.

Primò itaque indubitatè dicendum: Commune quoddam consortium inter fideles per aliquot Sæcula perseverasse, non tale quidem quale à Luca commemoratur, neque tamen multùm dissimile: Erat prima illa communitas inter Laicos talis, qualis in Clero, alimentorum partitiones, orationes, quin ipsa quóque diurna, nocturnaque mansio cum omni decore honestatis contingebat in communi, & tot millium fidelium congregatio se habebat, velut nunc religiosa aliqua in eodem monasterio collecta societas; non, quòd omnes in una morarentur domo, nam nulla nobis de tam ingenti structura notitia ex actis apostolicis aut aliis Scriptoribus tribuitur, Certiùs ergo, quod plura à neoconversis Judæis ad apostolicam hanc vitam domicilia concessa facta 2. *Respondetur ad quæstionem affirmativè.*

ta sint (quot demum unumquodque eorum capere posset) habitacula fidelium, quibus deinde per certas turmas à constitutis dispensatoribus necessaria ad victum vestitumque signatis temporibus ministrabantur; ita quidem, ut ordinatissima quædam fieret discriminatio sexûs, Conditionis, atque ætatis: quis enim dicat, aut imaginari sibi possit, ab Apostolis spiritu divino illuminatissimis (qui omnia secundùm sapientiam suam disponit in ordine, pondere, & mensura) masculos cum fæminis, pueros cum puellis, aut illos, istasve cum ipsis Clericis promiscuè (cùm in ipsa quoque Noëtica arca, mansiunculæ fuerint, in quibus ordinatè singula animalia, hominesque habitarent) fuisse conjunctos, & non potiùs eos, qui ob statûs, sexûs, ætatisque disparantiam, minùs æquè sociari poterant, diversa quóque, seu separata penetralia obtinuisse. Unde facilè dissolvi illud argumentum potest, quod citatus à nobis eruditissimus Author de ipsa quóque Jerosolymitana communitate statuit, dicens, *Illa vitæ communis professio, de qua Lucas in actis, non Apostolos solùm & Discipulos, hoc est, non Clerum duntaxat complectebatur, sed fideles etiam Laicos conjugatos, & mulierculas, puerosq; & innuptas puellas. Itaq; Clericalis non potest dici ea fuisse congregatio.* Profectò non invenio, cur clericalis hæc & quidem perfecta nequiverit dici congregatio, cùm Clerici omnes absolutissimâ ad invicem Societate convivere potuerint, in tantum separati à promiscua fidelium cæterorum turma, in quantum, usque ad tempora Gregorii, imò in quibusdam locis, etiam ad Sæculum 13. cohabitabant in uno monasterio (non tamen in eodem Claustro, aut ut vocant, dormitorio) cum monachis Canonicisve Virgines Sanctimoniales. Utróque sexu perfectam inter se communem vitam agente. Inhibuit id primùm Gregorius Mag. at non omnino tollere consuetudinem potuit, quin Paschalis adhuc 2. Sæculô 13. legem statuendam censuerit ad Episc. Compostel. hîs verbîs scribens: *omnino incongruum est, quod per regionem vestram monachos cum sanctimonialibus habitare audimus:* id ipsum factum in multis monasteriis Canonicorum regular. Germaniæ passim eorum historiæ exhibent. Unde quóque ex se ipso altera difficultas resolvitur, quam supra tetigimus: equidem certum est, omnes in uno triclinio non comedisse, unóque in habitaculo non resedisse, directè id attestante Luca act. 2. v. 45. & 46. *dividebant - - omnibus, prout cuiq; opus erat, quotidie quoq; perdurantes unanimiter in templo & frangentes circa domos panem.* Sic accuratè vulgata vertit ex Græco in plurali scilicet *domos*, quia inquit Cornel. hìc: crescente numero fidelium per *varias domos* eos (panes nempè) distribuere oportebat. Iste modus tamen vivendi communem non impedivit vitam, cùm in compluribus ædibus ordinari potuerint secundùm certum numerum fideles, ut exempli causâ, in una morarentur plures, in altera pauciores; sed præcipuè eligebatur ex iis aliqua, & haud dubiè ea, quam traditam à Maria, Matre Joannis cognomine Marci, docet Baronius aliique, pro Apostolis suisque Clericis, utpote quos ipsa dictabat ratio, tanquam plebi Præpositos, & in spiritualibus ministros oportuisse aliquo in loco separato, aptoque morari ad divina celebranda: quid ergo in hoc casu obstitit, quin perfecta fuerit in eo loco clericalis congregatio?

Verùm hæc prælibando diximus de primo clericorum cætu in oriente constituto, nunc in occidentem divertamur, de quo præcipuè hìc agendum promisimus. Ubi, ne nimii simus, dimissis iis, quæ dispersionem & emigrationem in terras alienas respiciunt, & aliunde tan- 3. *floruit in Clero Romæ perfecta vita communis.*

tanquam nota supponuntur; Petrum adimus Romæ fidei salvificæ prima semina jacientem: tunc ergo ut communiter historici narrant, plurimis in modico tempore, conversis ad fidem, Pudeus Senator, effectus Petri discipulus, domum suam in Ecclesiam tradidit, hodiedum notam sub titulo *Pastoris*, fecit id ipsum Euprepia matrona nobilis, atque prædives, ut scribit Baronius ad an. Chr. 57. n. 100. addens insuper rerum Ecclesiasticarum cultum non exilem inibi perstitisse: *quantumlibet*, inquit, *persecutio undique urgeret.* Quodsi non deerant Apostolis, reliquisque Altaris ministris *Ecclesiæ*, haud longè abesse potuêre (quæ probemus) pro iis *Domicilia:* Et siquidem non alia reperiri possent ab Ecclesia distincta, certè nil prohibet, quò minùs affirmemus, omnes illos, quos una Ecclesia cum Episcopo expetebat, velut Samuelis imitatores nec die nec nocte recessisse à tabernaculo: sed proderit discutere ampliora.

4. *Clerici persecutionum tempore in criptis cum suo Episcopo Congregati vivebant in Communi.*

Igitur cuique historiæ perito notum credimus, ipso etiam persecutionum tempore, cùm in criptis & cavernis terræ Christiani plurimi occulerentur ob metum, Clericos quòque illic fuisse congregatos: demonstrant id quotidiani Conventus sacri, Exhortationes piæ, assiduæque ad fidem corroborandam in cordibus neophytorum, nec non actitata divina mysteria; sic enim in ipso turbine] sævientium tyrannorum testatur Dyonisius Alexandrinus sacram eos Synaxim celebrasse: *nos*, inquit, *adjuvante Deo, non à Conventu consueto inter nos celebrando abstinuimus, quin ipse quidem quosdam in Civitate fratres, perinde ac si simul cum illis conversatus essem, ad conventus perstudiosè agendos, impuli.* (apud Euseb. L. 7. c. 17.) Idipsum quod Alexandriæ in oriente, in urbe Roma legimus factitatum in occidente: nam in actis S. Stephani Papæ apud Baron. ad an. 259. n. 21. scribitur: quod in *Nepotiana crypta* (temporibus nimirum Valeriani & Gallieni Imperatorum, sub quibus adeo persecutio efferbuit, ut quicunque proderet Christianum occultum, omnes facultates ejus acciperet, & honorem militiæ obtineret) *factô conventu, inventi sunt promiscuì sexûs viri & mulieres numerô centum & octo &c. altera autem die ordinavit idem Stephanus res Ecclesiæ, committens eas tribus presbyteris, Diaconis septem & Clericis sexdecim.* Hæc acta nobis abundè sufficiunt ad probandam Clericorum Romæ in summa persecutione fidelium, congregationem; nam imprimis hi Presbyteri, Diaconi, ac Clerici reliqui non erant fortuitò tunc ad conventum Collecti, sed ministri Stephani continuò eidem ex instituto assistentes, ut infra docebimus; quæro autem, quâ normâ hi coadunati Clerici vixerint, cùm nec (etsi vellent) fortasse suppeteret eisdem habitare seorsim, certè unà necesse erat cum illis cibum sumere, somnum capere, cæteráque ad humanam Societatem requisita omnimodè custodire. Addamus, quod Chrysostomus commemorat de primis fidelibus, eorumque Charitate, *statîs*, inquit, *diebûs, mensas faciebant communes, & peractâ synaxi, post Sacramentorum Communionem inibant Convivium, divitibus quidem cibum afferentibus, pauperibus autem, & qui nihil habebant, etiam vocatis, & omnibus communiter vescentibus.* (in 1. ad Cor. 11. hom. 27. in princip.) Profectò inutilem hujus charitatis memoriam quibusdam avaris (quos præcipuè tangere his verbis cupiebat Chrysostomus) fecisset vir Sanctus, nisi certus fuisset, quod fecerant fideles Laici, jam quasi ex solito & aliunde Clerum, utut valebat, curasse: & tam eximiæ dilectionis opus, quod inter se agebant ex constituto, exercuisse etiam in reliquos, hocque non solùm in oriente, sed & in occidente: Nam convivales hæ mensæ dicebantur *Agape*, quæ Romæ, ac ubi poterant, fiebant: vide Baronium.

nium. Præterea, ut pressiùs ad clericalem genuinam congregationem primis illis temporibus consuetam deveniamus, manifestum testimonium, de S. Genulfo Romæ circa annum 292. consecrato Episcopo Cadurcensi, referunt vitæ acta apud Anonymum Bib. Floriacensis: L. 1. c. 18. hic enim: *Cùm Cadurcum primus Episcopus accederet, & in agro Bituricensi Ecclesiam constitueret sibi certam ac stabilem, plurimi suas illi tradentes possessiones, comam capitis ibidem pro Deo deponebant, ac ejus servituti sedulæ se mancipabant, quos pius Doctor & divinis semper institutionibus informabat, & charitate Dei & dilectione fervere proximi, & pacis unanimitatem servare monebat.* Perpenso hujus narrationis contextu, non aliud videre hìc licet, quàm perfectam vitam communem votivo-clericalem à Genulfo comam capitis deponentibus ac possessiones suas tradentibus constitutam: cùm quibus eò certiùs supponi debet communi victu, habitationeque adunatus, quò minùs aliàs ipsi sua bona in manus Episcopi renuntiantes novelli Clerici quidquam, unde sustentarentur, habuissent.

Per id autem, quod hìc objicitur: *Non usq; adeò desipuisse Rectores Ecclesiarum, ut florem delibatum Christianæ Ecclesiæ unum in locum colligerent, objicerentq; infidelium grassationi.* Videntur quodammodo, aut dissimulari, aut non apprehendi communis vitæ congregationisque Clericalis qualitates, cùm eam formare possit atque constituere minor etiam numerus in unum collectorum, & ad hanc congregationem perfectè formandam nemo non sufficere dicet etiam sex, septemve eorum. Certè si Chorum Canonicum saltem quatuor juxta communiorem componunt, cur non & congregationem? unde quidam Authores apud Laymanum. 1. Decret. tit. 6. Cap. 1. n. 5. hanc etiam ad duos restringunt, cùm dicat Pontifex in hoc capitulo. *Nullus in Ecclesia ubi duo vel tres fuerint in Congregatione* &c. Et eam per tres personas perfectè confici, aliis conditionibûs impletis, quibûs talis à singulariter cohabitantibus, ut sunt Parochi cum suis Capellanis, distinguitur, idem Laymanus citatô locô declarat. Sed nos lubentes admittimus etiam ad quinque aut plures eandem extendendam, quam tamen illis quóque temporibus exstitisse quisque conjiciet, qui Episcopum à membris suis nunquam separari potuisse legerit in antiquissimis Actis, quales sunt, quos mox supra de Stephano Papa recitavimus; & de S. Cypriano sufficiens exstat monumentum, quod ipse semper tanquam Episcopus Clericos adjunctos habuerit, ut cum iis perfectum Clericale corpus componeret, quamvìs quandoque non plures, quàm eidem ad ministerium quotidianum sufficerent, ut ipse inquit Epistola 24. hinc qui Episcopis cogebantur ad quotidianum ministerium assistere presbyteri, Diaconi, Clerici, certissimè pariter cum eodem erant in uno triclinio, & in uno qualicunque demum conclavi, de quo inferiùs loquemur. Neque per hoc Episcopi incauti prodigique Cleri sui dissipatores sunt arguendi, quòd eum secum in unum collectum habuerint, magìs culpandi, si velut oves hinc inde dispersas emisissent, quamvìs & hoc, si necessitas exigebat, fecerint: mirorque, potuisse hanc objectionem adferri à viro eruditissimo, quasi nempè non majus periculum exponendi Clerum grassationi infidelium iminuisset, cùm eum dimisissent ad extra, quàm cùm collectum suo in gremio, ut ita dicam, protexissent Episcopi, & tamen id negari non potest factum fuisse: unde etenim aliàs Evangelii prædicatio suum obtinuisset incrementum? neque enim illam perfecerunt soli Episcopi, sed Presbyteri quoque, Diaconi, aliique Clerici, velut omnes conclamant historiæ. Si

ergò hæc aperta Clericorum expositio, & objectio grassationi infidelium, Sapientiæ ac providæ gubernationi Episcoporum non obfuit, quid eisdem succenseamus de illis, quos secum in una congregatione ac contubernio, ob quotidianum ministerium necessarios, retinere solebant? & si florem delibatum Christianæ Ecclesiæ cautiùs fuisse custodiendum quis dicat, repono, vel ideo debuisse in sinu Episcopi & securâ asservari custodiâ. Cedo enim, quid periculosiùs in illis persecutionibus? simul in quodam domicilio aliquos Clericos fuisse collectos, ubi Athletæ Christi egregiis virtutibus per Episcoporum assidua exhortamenta armati, postmodum ad præfinitum tempus, quasi quidam generosi catuli adversus Dei hostes exsilirent intrepidi: an vero? mox prodire in publicum, & adversùs persecutores nullô adhuc experimentô delibatô concertare, an denique occultè in antris latitare & cavernis, exspectaréque revirentem post persecutionum pruinas, oblivam pacis. Fecêre hoc quidem Clerici aliqui, sed si fecissent omnes, sanè quàm egregiè suo muneri, suæ vocationi, atque obligationi deserviissent. Sed his, ut opinamur, satis demonstratis, ad secundum transeamus.

5. *Sportulantes fratres erant emissi à communi consortio Præcones Evangelici inter ipsos communis vitæ professores censendi.*

Sportulantes fratres tempore S. Cypriani, imò jam antea habuisse Ecclesiam indubium est. Sed inquirendum, qui, aut cur hi fuerint? quò clarè appareat, quàm hi nunquam communem vitam corporalem indicaverint periisse: erant enim è majori Clero, quorum operâ Episcopi assiduò ad salutem animarum in exteris & dissitis locis procurandam utebantur. De his S. Cyprianus optimam nobis suppeditabit notitiam; hic cùm de ordinatione Celerini scriberet Ecclesiæ Carthaginensi: *Presbyteri*, inquit, *honorem designasse nos illis, jam sciatis, ut & sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, & divisiones mensurnas æqualibus quantitatibus partiantur.* Non erant hæ sportulæ aliud ab initio Ecclesiæ, quàm quod passim per eas vulgus notare solebat; in sportis enim portabantur, quæ ad victum & alimentum quotidiano usu comparabantur, ab his dein sportulæ seu portiones nomen sortitæ sunt suum, quæ portiones idem sunt, ac quas nunc præbendas vocamus, ut eruditè notat Cangius hoc verbo: igitur Celerinus, quòd Presbyter ordinatus sit, iisdem sportulis cum reliquis Presbyteris nuntiatur à Cypriano, ut ab Ecclesia Carthaginensi, pro qua ordinatus est, honoretur. Nam tam ille, quàm reliqui presbyteri honorabantur sportulis, non hoc modô, quasi nunquam in communi alerentur: sed, quod jam hi, jam illi assiduè excursionibus expositi sportulas obtinere ab Ecclesia debebant, ne indigentiâ inter infideles adacti minùs commodè deservire suo ministerio possent, audi Cyprianum Ep. 66. *Hæc nunc ratio*, inquit, *& forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini ordinatione Clerici promoventur, in nullo ab administratione divina avocentur, nec molestiis ac negotiis Sæcularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum tanquam decimas ex fratribus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant, sed die & nocte cælestibus rebus & spiritualibus serviant.*

Verùm concedamus liberè, etiam universum Clerum inter sportulantes fratres computari, non inde evincetur, hunc extra communem vitam fuisse servatum. Nam in primis Jerosolymitanæ Ecclesiæ ministris jam probavimus, perfectam exstitisse Clericalem communis vitæ congregationem; attamen, ut acta apostolica testantur, *dividebatur singulis, prout cuique opus erat;* singulis, non solùm laicis, sed ipsis quoque Apostolis, & hæc portio seu sportula cuique data poterat esse in vestitu aliisque necessariis, quin & victu, alimentisque, eôdem modô, quo supra

 de

de ſportulantibus S. Cypriani Clericis loquebamur: ita, ut quamvis omnes reſpectu receptarum certarum portionum ſportulantes dici poſſent fratres, magis tamen, & ſpecialiter illi inter eos computarentur, qui ad prædicandum Evangelium deſtinabantur longiùs ire. Nam ex ipſo contextu Cypriani clarè apparet, ſtrictè loquendô, ſeu modo illo, quo communi cohabitationi opponuntur fratres ſportulantes, non omnes fuiſſe tales ex clero dictos, ſed Presbyteros: ideo Celerinum Cyprianus dicit in honore ſportulantium fratrum habendum, quòd Presbyterii honorem illi deſignaverit. Ergò antea Celerinus, quamvis Clericus, quamvis Eccleſiæ Carthaginenſi incardinatus, nondum erat inter fratres ſportulantes: & tales, qualis Celerinus antea fuerat, plures in prædicta Eccleſia exſtitiſſe, quis dubitet? ſed cùm ſolis Presbyteris ab Epiſcopis demandaretur munus prædicationis, Baptiſmi conferendi, ut ipſe doctiſſimus Author contrariæ ſententiæ eruditè declarat, hinc illi quoque tanquam Apoſtolici miniſterii occupatione à communi contubernio præpediti, atque abſentes Sportulantes fratres meritò honorantur. Hæc omnia, opinamur, tam clara eſſe, atque manifeſta, ut ne quidem ampliori probatione aut elucidatione indigeant: præcipuè ſi ſimul adductus à nobis noviſſimè Cypriani Locus ex Ep. 66. bene ponderetur, in quo apertiſſimè habemus, illos, qui à Communi conſortio ſeparati, commune ſibi obſequium exhibendum non obtinent, in honore ſportulantium fratrum eſſe habendos: ne ſcilicet tunc, dum vel maximè clerici promoventur, hoc eſt extra commune domicilium ad fidem diſſeminandam emittuntur; & dum præprimis illis accurrata imponitur adminiſtratio divina in diſpenſandis Sacramentis, ex eo, quòd à communi corporali vita ſegregati ſint, ita egere incipiant, ut ab impoſito ſibi munere, curâ procurandorum temporalium diſtrahantur; & ideo illis providendum, honorandique ſunt (tanquam operarii digni mercede ſua) requiſitis ſportulis, quas aliàs, domi exiſtentes, cum reliquis in communi acciperent.

6.

Olim intra Eccleſias erant habitacula Clericorum, aut tempore perſecutionum in cavernis terræ, ideò primis temporibus nulla monaſteriorum quoad hoc nomen memoria.

Denique: ut ultimo quoque objecto reſpondeamus, quod de ſilentio exſtructorum primis illis temporibûs monaſteriorum agit; qui ejus temporis ſtatum novit, normamque vivendi, facilem hujus Silentii cauſam reperiet: omnibus quippe compertum eſt, ante Conſtantini ætatem, non exſtitiſſe Eccleſias ac templa eâ magnificentiâ exſtructa, quam alioquin expetebant, & poſtmodum ſunt conſecuta; attamen quotquot ſeu ex domibus fidelium, ſeu ex ipſo fundamento exſtructæ ordinabantur Eccleſiæ, ſemper eò collimabat Epiſcoporum ſolertia, ut, quantùm fieri poſſet, imitarentur Hebræorum morem in iis diſponendis: unde Baron. t. 1. Ann. ad an. 57. n. 103. *quod verò,* inquit, *ad ſtructuram Eccleſiarum pertinet, ſic erant earum ſingula membra diſpoſita, ut, quantùm licet in re parva maximam omnium repræſentare ſimulitudinem, quandam hieroſolymitani templi redderent. Quippe quô porticum, atrium, ſancta, ac demum ſancta ſanctorum membra templi præcipua contineret.* Idem verò Baron. in Apparatu n. 5. commemorat, in templo Jeroſolymitano fuiſſe quoque diverſoria erecta, eaque valde accomoda, quæ cum templo ipſo unum ædificium conſtituerent, eſſentque divino ſervitio mancipatis in debitum habitaculum, ubi victum, quietem, reliquáque corporis neceſſaria obtinerent, à quo abeſſe non poterant, ut apparet 1. Reg. 3. manſiones quippe, ſeu ſtrata eorum ſic fuêre diſpoſita, ut in illa atrii parte, quæ erat vicinior tabernaculo, dormiret ſacerdos, in remotiore Levitæ, tota verò pars Atrii pro habitaculo ac commo-

moratione miniſtrorum Dei aſſignata, erat diſtincta ab Atrio, in quo vulgus aſſiſtebat divina operantibus, ſeu ſacrificiorum tempore; idque ſaltem ab exſtructo templo Salomonis, quod princeps iſte longè commodiùs & magnificentiùs quàm Moyſes diſpoſuit. Hinc verò non minùs ad talis templi ſimilitudinem Eccleſiæ quoque fidelium ſunt ordinatæ, ita, ut in iis degentes Clerici aſſiduè divino miniſterio peragendo adeſſent, nec ſejungebatur Clericorum domicilium ab ipſius Eccleſiæ ſtructura, ſed ſub uno tecto probabiliùs totum conſtringebatur ædificium; haud enim crediderim iſtud ſub aprico & ſolis tentoriis erectum fuiſſe, utpote quod vix requiſita ad hoc amplitudo nimia in illis temporum anguſtiis admittebat. Atque inde eſt, quod à ſcriptoribus antiquis nunquam monaſteria memorentur deſtructa, cùm intelligantur ſub ipſis Eccleſiis: neque tum monaſterii nomen adeo ſolitum erat, cùm teſte Auguſtino. *In Antiochia primùm poſt Aſcenſionem Domini appellati ſunt Apoſtoli Chriſtiani, ſicut legitur in actis Apoſtolorum: Xenodochia & monaſteria poſtea ſunt appellata novis nominibus: res tamen ipſæ ante nomina ſua erant, & religionis veritate firmantur, quæ etiam contra improbos defenduntur.* Hinc parùm intereſt, an domicilia clericorum, in quibus communi vivebant conſortio, hoc vel illo nomine notata fuerint, & eorum aut ruinæ, aut incrementa ſub proprio vel Eccleſiarum templorumque nomine referantur. Cùm autem hæc ipſa domicilia Conſtantini tempore ſic exſtruerentur, ut ſejunctum quoddam ab Eccleſiis proximè tamen contiguis ædificium conſtituerent, tum etiam proprium indubiè ſibi nomen vindicarunt: atque ab eodem tempore, & horum ſpecialis à ſcriptoribus memoria facta eſt, quæ ſanè, cùm antea non reperiatur, in ipſis, ut diximus Eccleſiis unà cum Clero in communi vivente erit inquirenda. Hîs verò ad rem noſtram ſat apertè declaratis demum ad hiſtoricam noſtram deductionem procedamus.

tr. 97. in Jo.

CAPUT VII.

Hiſtorica de vitæ communis Propagatione â Sæculo primo ad usque ſextum Deductio.

Quæ hactenùs de Clericali inſtituto, vita ejusdem votiva, atque votorum qualitate, de congregatione, ejusque ſtabili permanentiâ usque ad Conſtantini tempora, hoc eſt annum circiter 306. ſummatim diſputavimus, ut apprimè noſtro opitulentur propoſito, oportet, ut eadem in Clero ſaltem aliquo perduraſſe luculentiori adhuc deductione probemus: ita quidem, ut plantatio hæc ſemel per ipſum Salvatorem incepta per Apoſtolos propagata, per eorum dein ſucceſſores, præcipuè Epiſcopos, tam ſedula rigatione conſervata, nullâ interruptâ ſerie perſeveraſſe demonſtretur. Nam licèt, quæ hactenus dicta ſunt, ſi in unum argumentum colligentur, facilè ſuffectura ſint ad legitimam votivi Clericalis inſtituti propagationem comprobandam, at cùm præcipuè à ſæculo quarto Monachorum præclara converſatio, id in compluribus meruerit Eccleſiis, ut ex eremis locisque ſolitariis etiam violenter quandoque hi virtute ac ſanctitate eximii ad infulas raperentur, ſenſimque monaſtica inſtitutio in urbibus ſic innoteſceret, ut planè circa ſæculum octavum, nonumque, non raro opus ædipô eſſet ad diſcernenda utriusque inſtituti, Clericalis ſcilicet, & monachilis invicem in eodem monaſterio quaſi conglutinati ſpecimina: hinc præprimis id nobis incumbet negotium, declarare, quorundam ſcriptorum maximè recentiorum opinionem fallere, fallique, dum paſſim,

ſim, ubi aut de monaſteriis, votisque, aut (ſi ſtylô antiquis accomodô dicere mavis) *terrenorum abdicatione*, *vita communi*, & his ſimilibus ſermo occurrit, mox omnem hanc loquendi rationem ad monachismum ſignificandum detorquent: quin, quod ampliùs eſt, etiam ſi aliquem virorum monaſticorum in monaſteriis converſatum fuiſſe *Clericumq;* ab antiquis nuncupari legant, id ſibi præjudicium afferant, quaſi hoc ipſum nomen ſimpliciter prolatum, communiter *monachum* ſignare conſueverit. Dabunt ſanè hi viri doctiſſimi, id nobis indulgentiæ, ut in hac deductione hiſtoricâ demonſtremus, quamvìs inter Clerum ac monachismum ſæpiùs commixtionem tantam inveniamus, ut primo intuitu totus Clerus votivus crederetur in iſtum coaluiſſe, poſtmodum re penitiùs inſpectâ, & maturâ diſcretione adhibitâ, apertiſſimè liquere, ſemper inter ſe eosdem ſua diſcrimina habuiſſe: & licèt in votiva, communique vita convenirent, attamen manifeſtè adeo inter ſe ſemper diſcrepaſſe, ut ſejunctum diverſumque inſtitutum utriusque continuò exſtitiſſe reperiatur. Hæc itaque, ut ſingulatim appareant, ad ipſam in titulo promiſſam noſtram hiſtoricam deductionem progrediamur: id tamen prævìè notantes, nullô modô velle nos imponere lectoribus, quaſi quiddam novi in hoc capite cudamus, cùm notiſſimum ſit, quâ præſtanti induſtriâ hanc ipſam Chronologicam enarrationem recenſuerit Author eruditiſſimus diſquiſitionum de ordine Canonico, eumque paulò poſt imitatus fuerit Reverendiſſimus Congreg. Lat. Generalis & Abbas Cæſar Benvenuti in ſuo tractatu hiſtorico-Chronologico, aliique. Hoc ergo potiùs exemplum inſequentes oportuit omnino ſimilem deductionem & in hac noſtra exegeſi depromere, ne quod maximè ad hiſtoriam noſtram illuſtrandam confert, omiſiſſe videamur. Et quamvìs brevitatis cauſâ potuiſſemus ad hos Authores ablegare lectorem, at quia novimus paucos horum exemplaribûs eſſe proviſos, eâ providentiâ legentibus conſulere placuit, ut & illos (quibus prædictorum Authorum opera præſtò ſunt) non omnino crambem hìc recoctam reperturos, exploratum habeamus.

I. *Sæculô primô, ut in Germaniam vita votivo-Clericalis inducta?*

De ſæculo itaque primo multis jam actu præmiſſis iſta adhuc veniunt adjicienda. Cùm primùm inſtitutum Clericale Jeroſolymis efflоruit, non diu inde in alienas terras cæpit divulgari, nam Judaica adverſùs Apoſtolos perſecutione commota diſperſi ſunt, ut acta narrant, diſcipuli; divinâ id planè agente providentiâ, ut velut agricola per agrum diſpergit ſemina, inde fructum centuplum collecturus in meſſe, ita diſpergi oportebat Apoſtolos, ut divini hujus inſtituti ſemine per orbem vulgato centuplicatus fructus meteretur, hinc Athanaſius, *diſperſi ſunt*, inquit, id eſt, *diſſeminati ſunt: quaſi ſeminantes frumenta ad panem ſupercæleſtem conficiendum, univerſumq; orbem peragrantes vivificæ doctrinæ virtutes efficaciasq; diſſeminarunt.* (Homil. de ferm.) Tunc ergò cum fidei augmento crevit & clericalis inſtituti propagatio. Utque ultra metam propoſitam non excurramus, & prima ſimul ſemina germinantia in Germania noſtra obtineamus, hæc nobis partim D. Marcus, partim S. Petrus Româ ſuppeditavit. *Marcus* enim, ut refert Andreas Dandulus in Chronico, *aſſumptô Evangeliô, quod ipſe confecerat, Juſſu Petri Aquilejam venit - - - & innumeros ſua prædicatione & doctrina ſubſequentibûs ſignis ad Chriſti fidem convertit. Hic* autem, ut advertit Marocutus apud Ughellum, *non ſolùm Eccleſiæ Aquillejenſis, ſed etiam Laureacenſis in Norico Ripenſi fundator exſtitit.* (Ugh. t. 5. Ital. Sac. p. 19.) Non quidem, ut probabiliùs conjecturandum, in propria perſona, ſed in eo, quem ſui ſucceſſorem conſtituit, S. Hermagora,

gora, de quo iterum præfatus Marocutus, *alii*, inquit, *tradunt, S. Marcum non venisse in Noricum, sed ab eodem, vel ab ejus successore Hermagora missum fuisse illuc ab urbe Aquilejensi B. Laurentium quendam primum Laureacensem Apostolum, & Antistitem, à quo & successoribus ejus Archiepiscopis Laureacensibus, & qui postmodum his subrogati fuère Episcopis passaviensibus Evangelium Christi annuntiatum fuisse Noricis, Hunnis, Avaribus, Gepidis, Marcomannis, cæterisque finitimis Bacharis trans-Danubianis.* Hæc ille, quæ interim hac de re sufficiant. Neque Crisim inimus egregiè jam ab Authore Germaniæ S. elucidatam, de qua alibi plura. Petrus verò inferioris Germaniæ salutem meditans Eucharium, Maternum, aliosque ibidem Evangelium prædicandi causâ submisit, de quibus Anonymus Trevirensis apud Dacher. sequentia: *Eucharium*, inquit, *Episcopum ordinavit* (Petrus) *Maternum subdiaconum consecravit, quos statim in opus prædicationis direxit, aliosq; cum eis idoneos viros, Clementem, Mansuetum, Memmium, aliosq; plurimos, qui accepta benedictione Magistri ad Gallias properaverunt, & multos ad soliditatem sacræ fidei signorum virtute perduxerunt, cumq; in Elegiam Alsatiæ pervenissent, ibiq; populo verbum veritatis prædicarent, unus eorum nomine Maternus graviter ægrotare cæpit,* &c. narratâ hìc miraculosâ illâ per submissum à B. Petro pastoralem Baculum ejus resuscitatione, subjungit: *in quo loco Christiani populi Ecclesiam construxerunt, & ex eo, quod acciderat, nomen resurrectionis ei imposuerunt. Sanctus autem Eucharius ad alia loca migrare disponens, valedixit in Elegia fratribus & cum Valerio & Materno profectus est, tandemq; perfecto itinere treberim pervenit.* &c. Omnium scriptorum sensus est, quòcunque tales divini verbi præcones venerant, primum eorum negotium fuisse, ut Ecclesias construerent, nec ipsi semel inceptam fidei do-

Vide Hansizii Metrop. Laureac. c. 2. & 3. &c.

Spicil. t. 2. f. 208.

ctrinam dimitterent, loca illa deserendo, sed stabilirent aliquos, quotquot nimirum sufficere ad divina ministeria judicarent, accrescente verò fidelium numero, copiam quoque ministrorum augerent: Sed quæritur jam, cujus instituti rationem tam hi, quorum Marcus Rector erat, quàm illi, quorum Petrus, observarent? Clericos fuisse extra dubium est, exstitisse insuper votivos, facillimè probamus. Et primò quidem non potest à quopiam erudito negari, eandem D. Marcum tenuisse vivendi formam cum Clericis suis, dum Aquilegiæ degeret, quàm dum Alexandriæ: Non enim quidquam videtur obstitisse, & eadem utrobique principaliter urgebat perfectissimi exempli neoconversis exhibendi causa, de qua superiùs adductus loquebatur S. Isidorus, ac vetustissimus Scriptor Salvianus: *superest*, inquiens: *de ministris & sacerdotibus quiddam & Clericis dicere. Quidquid enim de aliis omnibus dictum est, magis absq; dubio ad eos pertinet, qui exemplo esse omnibus debent, & quos utique tantò antistare cæteris oportet devotione, quantò antistant omnibus dignitate - - - - & ideò cunctos sacri altaris suggestu eminent: tantùm excellere oportet merito quantùm gradu. Si enim viris in plebe positis & mulierculis ipsa fæce infirmioribus talem ac tam perfectam Deus vivendi regulam dedit, quantò utique esse perfectiores jubet, à quibus omnes docendi sunt &c. unde est, quod eis Salvator ipse in Evangelio non, ut cæteris, voluntarium, sed imperativum officium perfectionis indicit. Quid enim Laico illi adolescenti dixisse legimus? si vis esse perfectus, vende, quæ habes, & da pauperibus. Quid autem ministris suis? nolite, inquit, possidere aurum & argentum - - - videte, quanta sit in utroq; hoc Dei sermone diversitas. Laico dixit: si vis, vende, quæ possides. Ministro autem: nolo possideas.* Hæc omnino quæ Salvianus sui temporis Clericis objiciebat tanquam adhuc obligantia,

Societas S. Marci Alexandriæ & Aquilejæ Clericalis votiva exstitit.

L. 2. adverf. avarit. n. 56.

tia, quis quæso abnuat D. Marcum prætendisse in suis, utpote recenter à Salvatore præscripta? Illum ergo virum sanctissimum Alexandriæ cum Clericis suis vitam communem votivamque vixisse, testis est Hieronymus L. de script. Eccl. in vita S. Marci: & Cassianus scribit: *Monachos à S. Marco normam suscepisse vivendi*, eam cumprimis, *quâ illa magnifica retinebant, quæ primitùs Ecclesiam vel credentium turbas in actibus Apostolorum legimus celebrasse, multitudinis scilicet credentium* &c. Neque hæc simpliciter norma erat monachilis, seu talis, qua, qui viverent, discriminarentur à Clero, sed talis, quâ Clerici ipsi in vita votiva constituerentur: unde meritò locum illum Eusebii de Philone L. 2. c. 7. malè à Christophorsono in latinum idioma versum notat Valesius: dum ille legit: *Jam verò cùm eorum vivendi rationem, qui apud nos ascetæ, id est, MONACHI - - appellati sunt* &c. Valesius autem rectiùs sic: *cùm Philosophorum ascetarumq; nostrorum vitam describit. Ascetas* Philo, & ex Philone Eusebius notat, non *Monachos*, quasi oppositos Clericis, cùm per ascetas tanquam genus aliquod & Clerici intelligi possint, & monachi. Hinc Ruffinus citata Eusebii verba de Clericis æquè ac monachis, non de his solis interpretatur, adeoque Eusebius per S. Marcum locô citatô institutos Alexandriæ ascetas ait, non monachos: *hi autem*, inquit Valesius, *multùm distant à monachis, ut genus distat à specie, & ascetæ quidem in Ecclesia semper fuerunt, monachorum verò nomen, & institutum seriùs cæpit. Verum est, Cassianum libro 2. Instit. c. 5. Sozomenum & alios, quos Baronius secutus est, hunc Eusebii locum de monachis accepisse, sed longè ab Eusebii mente.* Hæc Valesius, at ascetæ isti, si initiô Ecclesiæ monachi non fuerunt, quid sanè fuerint nisi votivi Clerici? tales ergo Marcus Alexandriæ primus instituit, tales secum esse Aquilejæ voluit, tales denique in Noricum Pannoniamque misit, ut hujus instituti & inibi propagatores existerent.

L. 2. instit. c. 5.

Nec minùs illud demonstramus de Euchario, ejusque sociis à D. Petro delegatis in inferiorem Germaniam; cur enim aliâ hi ipsi religiosissimi viri vitâ vixissent, quàm qualem à D. Petro didicerunt, de qua Hilarius Pictavensis: *meminit*, inquit: *Evangelii Prædicator ille Petrus nullam sibi esse portionem possessionis humanæ, cùm oranti alimoniam respondit: aurum & argentum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Quid est illud Petre, quod possides? renuntiaveras omnibus, Deo tuo dicens, ecce nos omnia dereliquimus.* &c. Sic ergo Petrus, quos sibi junctos Discipulos altarisque ministros habuit, imitatores suos non minùs esse voluit quàm Paulus, cùm diceret ad Thessalonicenses: *vos Imitatores nostri facti estis & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa*, & iterum Philippenses: *Imitatores mei estote fratres, & observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.* Omnes, quos Author historiæ Trevirensis fratres nuncupavit, unius communis vitæ consortiô copulatos fuisse, inde evidenter deducitur; nec poterat ex obstinacium paganorum manipulis *optata* messis sperari, si ad dimittenda terrena & sola quærenda cælestia, prædicantium clarissima exempla defuissent: dico, *optata*, quæ certè quanta inter breve tempus sit collecta ex authenticis documentis Browerus insinuat libro 2. annal. Trevir. n. 16. *novum*, inquit, *Evangelii sidus caligantibus hominum animis, & variis captis errorum præstigiis per alios atq; alios item verbi divini nuncios, illuxit - - - quorum ex conventibus tres deinde surrexerunt Ecclesiæ, quas metropoli Trevirorum Augustæ contributas posteri numeravêre provinciales. Porrò Mediomatricum urbs jam tum præclarissima Antistitem sortita est B. Clementem. Leucis verò Mansuetus Christiana sacra Princeps invexit, at Virdunensibus intervallo Sanctinus.*

Item S. Eucharii in Germaniam implantantis fidem.

in Ps. 118.

Theff. 1. 16. Philip. 3. 17.

De-

Denique ſi Gregorius Magnus, qui penè annis 500. diſtabat ab Apoſtolorum temporibus, ſuaviſſimo illo communis Clericalis vitæ odore adhuc allectus teſte Joanne Diacono L. 2. vitæ c. 12. talem eſſe volebat penes urbem Romanam, Eccleſiam, qualem hanc fuiſſe ſub Apoſtolis Lucas, & ſub Marco Evangeliſta penes Alexandriam Philo commemorat; an hunc ipſum fervorem converſationis ſanctiſſimæ Apoſtolorum Diſcipulis abnegabimus?

2. *Sæculô ſecundô flore votivo inC'ero paupertas*

Sæculum ſecundum, ùt fertiliſſimum erat ſanguine ac gloria martyrum, ſic minimè caruit ſanctiſſimâ votivorum Clericorum converſatione: id dubitare non ſinit Juſtini Martyris anno 164. coronati de fidelibus effatum: Apol. 2. f. 61. dicentis: *cum Chriſtiani* (antè converſionem) *pecuniarum & poſſeſſionum fructus ac proventus præ rebus omnibus adamaſſent, etiam ea, quæ habebant, in commune conferebant, & cum indigentibus quibusque communicabant.* Hæc Laici; quid judicandum erit de Clericis? Utpote magiſtris in pietate, ducibusque Laicorum. Soterum Pontificem Romanum ab anno 160. ad 170. prædicat Dyoniſius Corinthiorum Epiſcopus apud Euſebium communionis bonorum tam laudabilem charitate inter fratres egentes diſpenſatorem exſtitiſſe quàm ullum anteà inter primos Eccleſiæ miniſtros: *quamquidem certè*, inquit: *conſuetudinem à patribus traditam B. Soter veſter Epiſcopus hactenùs cuſtodivit diligenter: & mirum in modum ſuô propensô ſtudiô adauxit.* Quin paupertas adeò inter fideles votiva voluntariaque præ omni opulentia invaluit, ut Chriſtiani quaſi omnes hoc nomine deſignarentur. Hinc Minutii Felicis ad finem Sæculi ſecundi Eccleſiam Chriſti ſcientia virtuteque immodicè decorantis libera confeſſio eſt in ſuo octavio: *quòd*, inquit: *plerique pauperes dicimur, non eſt infamia noſtra, ſed gloria; nos contemnere malumus opes quàm continere.* Vides ergò hinc manifeſtam paupertatem, non coactam ſed voluntariam, *malumus*, inquit, *contemnere.*

hiſtor. Eccl. Euſeb. L. 4. c. 23.

3. *Sæculô tertiô labeſcenti vitæ votivæ multi adhuc manum adjutricem ſupponunt.*

Sæculô tertiô: Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus cupiditati poſſidendi adſcribit Decii perſecutionem an. 249. effervеſcentem L. de lapſis, aliàs verò eodem libro laxatam Eccleſiæ Diſciplinam deplorans *inter cæteros*, inquit: *Epiſcopi plurimi, quos & hortamento eſſe oportet cæteris & exemplo, divina procuratione contempta, procuratores rerum ſæcularium fieri, derelictâ cathedrâ, plebe deſerta per alienas provincias oberrantes negotiationis quæſtuoſæ nundinas aucupari, eſurientibus in Eccleſia fratribus non ſubvenire, habere argentum largiter velle, fundos inſidioſis fraudibûs rapere, uſuris multiplicantibûs fœnus augere, quod non perpeti tales pro peccatis ejusmodi merentur?* Hæc verò ad poſſeſſiones proprias quærendas occaſio non aliunde, niſi ex neceſſitate, ut priori capite dixeramus, evenit, perſecutionibûs nimium quantum ad quæque extrema miſeros fideles ac præcipuè Eccleſiæ miniſtros compellentibûs. Verùm etiam hîs infeſtis temporibûs necdum inter complures Clericos vita votiva defiit: Etenim de Pierii Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyteri *ſpontanea paupertate illuſtri*, ut Epiphanius loquitur: de Genulphi bonis omnibus à ſe divenditis, atque in uſus pauperum erogatis juxta Conſilium Evangelicum: De Felice Nolano, de quo Paulinus, *quod vicit avaritiam. Dumq; pace reducta ſua ſi vellet depoſcere jura licebat, horruit amiſſos in jura repoſcere fundos. Unde potens, caris inſtantibus hæc referebat: Cogitis ut repetam terrena, perennia perdam, Dives egebo Deo, ditabit gratia Chriſti* &c. de Gregorio Thaumaturgo, cui teſte Euſebio ne *in Epiſcopatu quidem quidquam rerum ad hanc vitam neceſſariarum ſuperfuit, utpote quòd ipſe omnibus rebus ſe veluti onere quodam levaverit.* Et denique de innumeris aliis paſſim proſtant in libris

Euſeb. hiſt. Eccleſ. L. 6. c. 30.

bris de hac materia tractantibus exempla luculenta ac testimonia, frustra ideò hìc repetenda.

Attamen de Genulpho mox memorato, id rursum adducere expediet, quod ex anonymo antiquo ac fide dignissimo enarravimus priori Cap. nimirum: cùm ipse circa finem Sæculi tertii constituisset Biturrigis Ecclesiam, ibique Evangelium fructu eximio dissemi- nare pergeret: *plurimi suas illi tradentes possessiones, comam capitis ibidem pro Deo deponebant, ac ejus servituti sedulæ se mancipabant, quos pius Doctor divinis semper institutionibus informabat, & Charitate Dei & dilectione fervere proximi, & pacis unanimitatem servare monebat, quibus etiam non solummodo cælestis vitæ pabulum ministrabat, verùm etiam temporalia commoda piâ semper eis solicitudine procurabat.* Vivacissimum sanè votivorum Clericorum testimonium hoc est, *comam capitis deponere, possessiones suas tradere, fervere Charitate Dei, & dilectione proximi, pacis deniq; unamitatem servare.* Docebat neoconversos ac ad ministerium Ecclesiasticum susceptos tyrones ipse, & ministrabat eis cælestis vitæ pabulum, ut discerent imitari magistri sui vestigia, fierique suo tempore ex discipulis non absimiles ab ipso Doctores.

Exstat in Bibliot. Floriac.

4. *Sæculô 4tô renovatur.* Part. 2. Cap. 2. n. 2.

Sæculô 4tô: Eusebium Vercellensem novimus, quâ industriâ Clerum ad Apostolicos mores reduxerit, sed quia de hoc opportunior inferiùs differendi recurret occasio, illuc Lectorem dirigimus; maximè, cùm totius instituti votivo-Clericalis restaurator hoc ipso Sæculo illuxerit Augustinus, ob cujus honorem tamen de eo, à quo ipse in spiritu genitus est, silere piaculum esset, sancto Ambrosio, haud dubiè & in perfecta, hoc est votiva expropriatione terrenorum existente ejus Duce simul atque Doctore. De hoc ergò sanctissimo Episcopo Paulinus narrat: quod *in tempore, quo Episcopus ordinatus est, aurum omne, atq; argentum, quod habere poterat, Ecclesiæ vel pauperibus contulit. Prædia etiam, quæ habebat, donavit Ecclesiæ, nihil sibi, quod hic suum diceret, derelinquens, ut nudus atq; expeditus miles Christi Dominum suum sequeretur, qui cùm dives esset, propter nos pauper factus est.* Quid? quod Paulinus Ambrosium militem Christi nominat, an non inde votivum fuisse declarat, aut fortasse remissior ipse credendus erit in Christi militia exstitisse, quàm trivialis quispiam, qui sub Theodosio Imperatore cingulum militare suscepit, novimus enim, quô Sacramentô devincirentur in eo assumendo principi suo, quàm *non militarent unquam stipendiis suis;* ut ita in hoc, æquali lance ponderaret Paulus cum ipsis, Ecclesiæ ministros, 1. Cor. 9. 7. quàmquam *bonorum militum esset, ultra stipendia sua nihil usurpare* c. militare 23. q. 1. ergo non majoris virtutis exstitisset Ambrosius, & cum eo quicunque Clericus, si hæc omnia non observassent altiori ordine ac sanctiori, Deo scilicet ipsi immediatè obligante sacramentô. Talis itaque miles Christi Ambrosius, ut dum sua relinqueret & in militiam se Christi consecraret, sic ejus esse statueret, votoque sacraret, ut non ex aliis nisi stipendiis Christi viveret, nec usurparet, sed tantummodo uteretur. Relucet eò magis in hoc sanctissimo viro Clericalis ingenua expropriatio, quòd dici ne ab ullo quidem possit, eundem unquam monachum exstitisse.

Non omittam, quin & ex alterius, Augustino æqualis æquè ac amicissimi, doctrinâ aliquid delibem, Hieronymi, inquam, viri sanè pro disciplina Clericali Zelosissimi, hic de Nepotiano suo encomium scribens: *vixdum*, inquit: *Clericus factus, Baltheo deposito, habituq; mutato, quid Castrensis peculii fuit, in pauperes erogavit, legerat enim, qui vult perfectus esse, vendat omnia, quæ habet* &c. ex eodem enunciante Hieronymo: *Aquilejensis* in Chronico.

ſis tum *Eccleſiæ Clerici*, *quaſi Chorus habebantur beatorum:* cur iſtud? niſi quia noverat, primos eos, qui pauperes eſſent ſpiritu, inter Beatos ab ipſo Redemptore computari. Hanc pulcherrimam Aquilejenſis Eccleſia diſciplinam ſancto Valeriano debuit, tum fortaſſe noviter aut altiùs elevatam, cùm anno 381. ab eodem adverſus arianam hæreſim concilium celebraretur, aſſidentibûs ſanctiſſimis & doctiſſimis virîs, præter Valerianum Ambroſio mediolanenſi, Sabino Placentino, & Euſebio Bononienſi: laudat verò Hieronymus præcipuè, citatô locô, in illo choro beatorum exiſtentes Clericos Florentinum, Bonoſum, Ruffinum, illuſtres planè Valeriani Alumnos, ut inquit Ughellus. Ital. ſac. t. 5. in Patr. Aquil. n. 10.

Nunc ad divum noſtrum Auguſtinum tranſeundum de quo iſthìc breviter referendum (cùm per decurſum longè plura occurrent) quod ipſe ad populum Hyponenſem de ſe ſuiſque diſſeruit Clericis. Ser. 355. *Noſtis omnes*, inquit: *aut penè omnes ſic nos vivere in eâ domo, quæ dicitur domus Epiſcopii, ut quantum poſſumus, imitemur eos ſanctos, de quibus loquitur liber actuum Apoſtolorum: Nemo dicebat aliquid proprium, ſed erant illis omnia communia, ecce quomodo vivimus; nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium, ſed fortè aliqui habent: faciunt, quod non licet*, &c. Hæc verba Auguſtini diſſertiſſima pro paupertate votiva, ac religioſa inſtitutione inter Clericos adeò vel ſola ſufficiunt, ut ad lucem cæcutire meritò cenſendus ſit, qui aliter ſentiat. Hinc cum Eraſmus vota tam Auguſtino, quàm ejus negaret Clericis, imò & ipſis monachis, eô tempore, per orbem exiſtentibus, ob ſententiam contrariam certam firmamque, hoc ſibi judicium ab Univerſitate Pariſienſi promeruit anno 1539. in Cenſura ſuper reg. S. Aug. *Maturâ præcedente deliberatione conconcluſum eſt, quòd Religioſi S. Auguſtini, & monachi illius temporis vota emiſerint, & quòd illa cenſura Eraſmi non ſit probanda, ſed ſit ſcandaloſa.* Dicit Auguſtinus, *quantum poſſumus, imitemur*, ſi ergo votiva eorum imitatio non fuiſſet, falſum dixiſſet ſanctiſſimus Pater, cùm ipſe eam ſententiam aſſeruerit defenderitque, quòd *hoc votum* (expropriationis, conſequenter & reliqua duo) *potentiſſimè voverint* Apoſtoli. de Civ. L. 17. c. 4.

Ergo Auguſtinus cum clericis ſuis verè communi vitâ convixit, ſtatumque illum Apoſtolicum multis in locis jam pene collapſum glorioſâ Anaſtasî ad priſtinum vigorem reduxit. Ideò iſtud ſæculum præcipuè votivis Canonicis habendum eſt in monumentum ſempiternum, non quòd inde (ut quidam ſolâ nominis, ut ita dicam, umbrâ decepti augurantur potiùs, quàm legitimis argumentis convincunt) ſuam illi primævam originem ducant, ſed quòd in hoc, eum Zelotem pro votiva inter Clericos vitâ reformandâ certis, firmiſque fulcimentis Deus velut alterum Phinees dare Eccleſiæ voluerit, quem præ omnibus reliquis ſanctiſſimis licèt doctiſſimiſque viris Ordo Clericalis ſuſpiceret, pro reſtauratore ſuo cognoſceret, & demum ut Legiſlatorem ſuum ſucceſſu temporis veneraretur. Neque hìc ſilendum, quod Caballutius ſcribit, *conſuetudo*, inquit: *erat ab antiquis ducta temporibus, ut propè Eccleſiam vel in ipſo Epiſcopio, vel in ædibus Epiſcopio contiguis Canonici in commune viverent, perinde, ac in Cœnobiis, communi utentes menſa, & in communi quieſcentes dormitorio. Ex Auguſtini ſancti Doctoris exemplo pervaſerat in diverſas regiones laudabilis iſta conſuetudo, de qua fidiſſimus ejus Poſſidonius hæc perhibet vitæ ipſius teſtimonia Cap. 24. cum ipſo ſemper Clerici una etiam domo & menſa, ſumptibusq; communibus alebantur, & veſtiebantur.* Conſuetudo verò iſta non qualiſcunque fuerat, ſed talis, quæ multis in locis pro certa clericalis vitæ regula aſſumebatur. Nam cum teſte Poſſidonio in vita *proficiente Doctrina divina ſub S. & cum* Caballut. notit. Conc. p. 340.

cum sancto Augustino in monasterio Deo servientes Ecclesiæ Hipponensi Clerici ordinari cœperunt: ac deinde ex monasterio, quod per illum memorabilem virum & esse & crescere cœperat, magnô desideriô poscere atque accipere Episcopos, & Clericos pax Ecclesiæ, atque unitas & cæpit primò, & postea consecuta est, nam fermè decem, quos ipse novi, sanctos ac Venerabiles viros continentes, & Doctissimos Beatus Augustinus diversis Ecclesiis nonnullis etiam eminentioribus rogatus dedit. Similiterq; & ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis, & studio crescente ædificationis verbi Dei, cæteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterunt, unde per multos & in multis &c. non solùm per omnes Africanas partes, verùm etiam in transmarinis &c. favente Deo multa innotescere meruerunt. Cùm, inquam, ùt ex hoc Possidii contextu instruimur, cæteris Ecclesiis & maximè in transmarinis hoc est in occidente positis hujus instituti renovata ratio innotuerit non solùm, sed etiam per viros è gremio Augustini submissos propagata sit *institutis monasteriis:* patet evidenter, hanc vivendi in clero Augustinianam methodum, etiam in iis monasteriis per prædictos sanctos firmatam fuisse, neque id ad tempus quoddam exiguum, sed continuata serie. Certè de Lazaro Archppo Medialensi qui ab anno 438. ad 449. sedisse dicitur, hæc scribit Ughellus *S. Lazarus - - - - ex primicerio Cathedrali Archppus adlectus est anno 440 - - - pro construendo monasterio, Divi Augustini alumnis locum tribuit.* Non potuit hæc tam pia Augustini in ipso quasi Italiæ emporio erecta memoria citò adeò oblivionis cineribûs sepeliri. Quin præcipuè, ubi observamus Gelasium (cùm eôdem Sæculô quintô Romæ à Leone Magno inter Clericos Lateranenses susciperetur) postmodum anno 492. in solium summi Pontificatûs assumptum inter prima negotia hanc sibi curam habuisse, ut Clerum ad Augustini normam vitamque aut reformaret, aut jam reformatum tueretur: illud referre licebit, quod apud Ciaconicum, in nova additione Augustini Oldoini, in Gelas. legitur: *Gelasius beati Augustini Discipulus in persecutione Wandalica ex Africa cum cæteris ejusdem Augustini Discipulis profugus ejus regulam Romam attulit, & sub Leone I. juxta illam Canonicorum institutum in Lateranensi Basilica reformavit.* Sunt quædam hic subduriusculè fortè in aliquorum auribus sonantia, nempè Oldoinum dicere *Gelasium Augustini regulam Romam attulisse: & secundùm illam institutum & quidem Canonicorum* (cùm tunc ne nomen hoc in occidente solitum esset) *reformasse*, quod videtur in præjudicium sanctissimi ac Zelosissimi Papæ Leonis Magni fieri ne quidem potuisse, præcipuè, cùm id nulla monumenta antiqua vel suspicandum ministrent. Verùm quod regulam Augustini per Gelasium propagatam concernit, illud alibi commodiori occasione tractabimus: at de reformatione eidem ab Oldoino asserta quædam hìc memorabimus.

t. 4. Ital. Sac. p. 49. n. 21.

Certum est ex Victore Vitensi irruentibus in Africam Wandalis, omniaque ferro & igne vastantibus, ac præprimìs religiosis hominibus in devia quæque ablegatis, inter alia contigisse, ut *complures Clericos jubente Genserico navibus fractis impositos Dominus miseratione bonitatis suæ prospera navigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus sit Civitatem.* Non exprimuntur à Victore exulantium Clericorum nomina; & inter hos exstitisse Gelasium, dubito, an negari ea de causa prudenter possit, quasi Afer non fuisset, sed Romanus, præcipuè cùm & hæc ipsa objectio dudum jam dissoluta sit ab eruditissimis scriptoribus, vide, si vacat, hac de re Criticam Pagii ad an. 492. Cæterùm verum est, admissô etiam, Gelasium Afrum fuisse, non continuò sequi, fuisse & Augustini Clericum regulæque ejus vel professum vel alio-

L. 1. de Wandalica persecut.

alioquin observatorem: certè quicunque de Gelasio ex antiquis scripserunt, quamvis Afrum natione statuant, ex iis tamen fuisse exulantibus, de quibus Victor narrat, nil omnino memorant: denique licet augurari quidpiam, certi tamen aliquid evinci nihil potest. At his non obstantibus neutiquam cadit assertio, dicentium, non solos, sub Leone I. exstitisse Romanos votivos Clericos, sed Africanos quoque, nempè qui exules à Victore in Italiam venisse narrantur, quique ab Augustino restitutam Clericalis vitæ normam servabant: Nam, ut à plerisque tam antiquis quàm recentioribus historicis creditur de quo Leone S. Augustinus Ep. 191. ad Sixtum tum Præsbyterum romanum loquitur, dum ait: *brevissimam Epistolam tuam, quam de hac ipsa re* (defensionem gratiæ Dei contra Pelagianos intelligit) *ad beatissimum senem Aurelium per Leonem Acolythum direxisti, exultante alacritate descripsimus* &c.

Scripta Aug Epistola hæc versus finem anni 41.

Idem hic ipse fuit, qui dein Sixto Post 22. annos id est an. 440. successit, & hunc quidem Magnum, de quo loquimur, Leonem (haud inficiari quisquam poterit) factam ab Augustino inter Clerum reformationem tunc, dum apud Aurelium esset, saltem narratione didicisse, utpote de qua ipse S. Augustinus Aurelium jam dissertè informaverat, quam ideò Sixto non solùm Romam redux referret, sed memoriâ retinens adeò in Clero Africano diligeret, ut exules ad se venientes summus tum Pontifex reciperet simul, & inter suos collocaret: certè id innuere videtur Anastasius, cùm de eo inquit: quod ipse *monasterium prope S. Petrum condidit:*

vide Phatinam in Leone.

hoc monasterium monachorum esse non potuit, neque enim vestigium exstat, ad Ecclesiam S. Petri, seu Vaticanam exstitisse unquam monachorum Cœnobium, nec illud monachis adscribere vel ipse Mabillonius in suis annalibus audet L. I. n. 14. at cùm Leo (eôdem scriptore testante) addiderit super sepulchra Apostolorum ex Clero Romano Custodes, qui dicuntur cubicularii, verosimilius est hos custodes Clericos in dicto monasterio habitasse, iisque illud datum fuisse. Sanè quòd Anastasius S. Leonem monasterium propè S. Petrum condidisse ait, verba formamque loquendi videtur ex Possidonio mutuasse, quasi idem Leonem innueret fecisse in Vaticano, quod hic sanctissimus Pontifex noverat Augustinum instituisse in sua Ecclesia Hipponensi: facilè autem inde fieri potuit, ut, quos Clericos Africanos votivè viventes seu in condito à se monasterio propè S. Petrum, seu, ut quibusdam videtur, etiam in Laterano, posuerat, iis Gelasium præfecerit, ut velut Prælatus non tantùm ex ærumna Africana eliberatos secum socios in incepta sanctitatis via, sed etiam noviter ad eum accurrentes Clericos, regeret ac conservaret. Nam, ut acta antiqua Wandalicæ persecutionis & exulantium Clericorum innuunt, ingentem omnino eorum exstitisse numerum, necesse est, non solùm Episcoporum ac Sacerdotum, sed & inferioris ordinis Clericorum; cùm persecutio illa annô Christi 429. initium suum sumpsisse juxta Pagium dicatur, & ad annum usque 441. durasse, & afflixisse præprimis ministros Ecclesiæ. Utque solum, quod L. 1. Victor Vitensis narrat una vice factum, memoremus, cùm Gensericus Carthaginem subactam ingrederetur, vulgatô mox decretô Episcopos & Laicos nobiles de suis Ecclesiis & sedibus nudos penitùs effugavit: tunc (prosequitur Victor) *memoratæ urbes* (id est Carthaginis) *Episcopum Deo & hominibus manifestum, nomine Quodvultdeum & MAXIMAM turbam Clericorum navibus fractis impositam nudos atque expoliatos expelli præcepit, quos Dominus miserationis bonitate prospera navigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus est Civitatem.* Paucissima eorum

eorum nobis nomina innotuêre, quorum præter præfatum *Quodvultdeum* undecim recenset Martyrologium Romanum, scilicet *Castrensem*, *Tammarum*, *Rosium*, *Heraclium*, *Secundinum*, *Adjutorem*, *Marcum*, *Augustum*, *Elpidium*, *Canionem*, & *Vindonium*. Non isthic discepto, an præfati omnes Episcopali fuerint dignitate insignes, neque an eâdem illâ à Victore narrata sorte, an diversis expulsi vicibus, cùm hoc ad propositum nostrum nil conferat. Quidquid horum sit, adfert & alios quosdam Prosper in suo Chronico æquali fatô, & sub eadem persecutione quamvis fortè non eodem tempore, ejectos. Sic enim ille: *Altio II. & Sigisvulto Conss.* (quod convenit cum anno 437.) *in Africa Gensericus Rex intra habitationis suæ limites volens Catholicam fidem ariana impietate subvertere, quosdam Episcopos (quorum Possidius, & Novatus, ac Severianus Clariores erant) eatenus persecutus est, ut eos privatos jure Basilicarum suarum, etiam civitatibus pelleret, cùm ipsorum constantia nullis superbissimi Regis terroribus cederet.* Denique in ipsa S. Castrensis vita refertur (præter nominatos in citato Martyrologio Romano) *Benignus*: hos in Italiam omnes, & Campaniam quidem appulisse, certum est, at id incompertum, quæ in loca, dum littora tenuerunt, quique eorum discesserint. Vita Castrensis n. 11. narratâ appulsione ait: *exinde, Angelo ducente, perrexerunt ad loca propria, quæ illis Christus sancivit pro salute credentium* &c. Sanctum Castrensem autem *mœnia* vult *suessanæ urbis* adiisse. De reliquis omnibus altum Silentium. Hinc sola conjectura superest, nec imprudens, quosdam tam suo nomine signatos, quàm alios, qui sub turba illa plurima Clericorum intelligendi sunt, præ reliquis locis, Romam tanquam commune Ecclesiasticorum asylum confugisse, ut ibi membra quiescerent, ubi suum nossent caput visibile Ecclesiæ imperare. Atque inter hos non exilis esse numerus potuit minorum Clericorum à Leone ad erectum à se monasterium collectus; si nobis quanta certitudo de appulsione Clericorum præfatorum in Italiam, tanta de Possidio à Prospero nominato suppeteret, facilè hìc esset litem illam dirimere, an Possidius (cujus sacrum corpus Mirandulæ in Ecclesia S. Georgii conditum est) idem sit cum illo per Gensericum ejecto, nec minùs instituti Augustiniani per eundem præ reliquis in Italiam translati, sed cùm demum universa hæc solis innitantur conjecturis, id suffecerit, dubitari vix posse tot Clericos in Italiam ex Africa appulsos eam formam vivendi observasse, ac commendasse, quam ab Augustino multi eorum didicerant: certè id fecisse credendum est sanctum Secundinum æcanensem, de quo videndus Boland. t. 2. Febr. pag. 529. & Ughell. tom. 10. pag. 6. Elpidium Rhegiensem, aut ùt alii, atelanum Episcopum. Ughell. tom. 10. pag. 18. cum quo fortè, quem lectiones Ecclesiæ Salernitanæ Cyonem dicunt, idem fuerit, quem vita S. Castrensis Canionem nuncupat, denique Castrensem ipsum, aliosque præfatos, ubicunque demum pedem in Italia fixerint. Fundanda sunt hæc, quæ asserimus, firmiori adhuc veritate in adductis Possidonii verbis, quibus dixerat *per multos & in multis non solum per omnes Africanas partes, verum etiam in transmarinis favente Deo multa innotescere meruerunt.* His ergò stantibus, non potuit seu latere seu manifestata negligi Augustini disciplina in ipsa omnium urbium principe Roma; ut adeò, quæ leges alioquin Clero assiduò inculcaret, exemplaris vitæ, & dignæ tantô ministeriô, eò libentiùs suscepisse illam reformationem credenda sit, quàm felices ideo radices paruisse in Africa certo haberet experimento. Demus ergò non solum Leonem, sed decessores quoque suos in Clero reformando assiduè strenuèque laborasse, nec de-

Marginal notes: Kal. sept. — Prosper typ. post altera edit. canis pag. 302. t. 1. — apud Boll. 11. Febr. n. 8.

defuisse Romanis Pontificibus Clerum, qui votivè, ac apostolicè viveret: potuit tamen Leoni Gelasius acceptam ab Augustino normam reformationis Clericalis tanquam aliunde notam subministrasse, ut illam promoveret in Vaticano, & Laterano, sed quod cumprimis Olduinum, & omnes ejus assertum propugnantes tuetur, illud est, quod refert Onuphrius de Eccles. Later. p. 132. *Gelasius*, inquit, *Papa circa annum Domini 490. Clericos, qui ab arctiore vitæ instituto Canonici, id est, regulares vocati sunt (hi Apostolorum, & primitivæ Ecclesiæ more secundùm B. Augustini regulam in commune vivebant) Laterani collocavit, qui Presbyterorum veterum, tam Cardinalium, quàm non Cardinalium locò Basilicæ Lateranensi speciatim addicti, quotidie deservirent in administrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis.* Hæc Onuphrii narratio non potest prudenter tanquam assertum quoddam rejici minùs in veritate firmatum: non enim credibile est, virum nullô partium allectum studiô, doctrinæ præterea eximiæ, & rerum vel maximè romanarum eruderandarum, verúmque à falsis, ac Commentis distinguendarum versatissimum, tantummodo in hoc adeò desipuisse, ut sine validis monumentis illud, quod tunc maximè à quibusdam æmulis in quæstione agebatur, rectè Gelasio adscriberet, si non sufficientibûs documentis instructus novisset, hunc & Augustini Discipulum fuisse, & eam reformationem in Laterano statuisse. Sed inquis: si Onuphrius veterum notitiarum usu hæc scripsit, cur earum auctoritates omisit inserere, & solùm tanquam è suo cerebro loqui maluit. Repono, id Authoritati, veritatique ab Onuphrio & cognitæ, & adductæ ne minimùm officere, alioquin omnium veterum cadet auctoritas, nisi aut oculis visa, aut aliunde evidentia enarrent, cùm aliàs id ipsum à quovis posset prætendi, cujuscunque demum testimoniô vel Authoritate confisi loquamur. Certè sicut Crisis moderata, suìsque arctata limitibus, & præcipuè in rebus antiquis prudenti conjecturâ cum adjectis virorum eruditorum id ipsum sentientium opinionibus laudabilis est, & expetenda, ita quorumdam Hipercriticum planè supercilium, omniaque ea nimiô cribrô ventilantium, quæ non asserendæ veritati, sed aut tuendæ invidiæ, talibus solitæ, aut propensæ ad omnia abneganda pertinaciæ prosint, detestandum est, ac execrandum. Egregiè sanè hanc in rem quidam ex recentioribus scripsisse videtur: qui dum Germaniam demonstrasset fidem Catholicam sartam, tectamque conservasse usque ad An. 1321. hocque aliquantum deduxisset prolixiùs, sic concludit: *hæc*, inquit, *paulò fusiùs hìc adducere placuit; ad retundendam Sectariorum insolentiam, qui passim omnes traditiones solent explodere, & ad fabulas ablegare, quidquid non potest digitô ostendi, aut evidenti ratione demonstrari, certè Censura nimis cruda est, & hominis arrogantis, tot Authores illustres alicujus levitatis, aut erronei judicii arguere, nisi manifesta in contrarium opponantur argumenta.* Hæc ille: quod præcipuè eos notare cupimus, qui recenti crisi de rebus historicis intenti perlegent passim in hoc opere, quid de ordine nostro tam summi Pontifices, quàm ingens numerus eruditissimorum scriptorum enuntient: supponendum enim est, viros tam Doctos, & alioquin veritatis tanquam filiæ sapientiæ peramantes, similia nunquam fuisse Scripturos, nisi satis se novissent documentis antiquis aliisque ponderosis provisos rationibus Atque hæc de transplantata D. Augustini restauratione Clericali ex Africa in Italiam aliaque Occidentis Europæ loca sint dicta. Quod autem de nomine Canonicorum sæculô quintô necdum audito obicii potest, id alibi enucleatè dissolvemus.

P. Henric. Scherer parte 2da Geogr. Hierar. c. 3. prop. 6. §. 4.

5. *Sæculo ſuô diſſeminata Clericalis votivæ vitæ per Auguſtinum reformatio per Galliam, Italiam, finitimaque loca in dies fænore fæcundiori.*

Cùm verò deducto hactenùs diſcurſu ſimul ipſum Sæculum quintum ingreſſi ſimus, ſanè plures jam in hoc ſe ſe offerunt vitæ Clericalis votivæ æmulatores illuſtres, quorum illi cumprimis memorandi occurrunt, qui præ reliquis S. Auguſtini videntur imitatores exſtitiſſe, quales fuère Paulinus, Nolanus, & Hilarius Arelatenſis, ille in Italia, in Gallia iſte, denique & tertius Hilarii Succeſſor Cæſarius in eadem Arelatenſi ſede. Paulini familiaria per Epiſtolas colloquia cum Auguſtino novimus, qui quàm intimis ſe amoris viſceribus dilexerint, ut cum Sacchino (in ejus vita) loquamur, patet ex iisdem Epiſtolis, quas ſibi ſcribebant: & quem religionis ſpiritum, ſeu in ſolitudine ab Hieronymo, ſeu in Epiſcopatu ad ſuorum Clericorum exemplum ſervandum didicerat ab Auguſtino, colligimus ex Epiſtola S. hujus Doctoris, 32. vet. edit. ex qua habetur expetiiſſe Paulinum ab Alipio, vitæ ſuæ hiſtoriam ſibi communicari, cùmque modeſtiæ religioſæ cauſâ id detrectaret Alipius, negotium illud in Auguſtinum refudiſſe, id quoque Paulino à ſe ſupplicanti promittentem: & quamvìs hæc deſideretur, non tamen dubitari poteſt, Auguſtinum primùm illud collaudaſſe in Alipio, ſimulque commendaſſe Paulino, quod iſtum dudum ad imitationem ſui feciſſe in Tagaſtenſi Eccleſia noverat, & cui præcipuè Auguſtinus in hac reſtituta Clericali votiva forma vivendi Doctor erat, atque director, ut patet ex Epiſtolis hac ſuper re ab Alipio ad Auguſtinum, & ab hoc ad illum reciprocè datis. Hilarium Arelatenſem Auguſtino non ignotum, vitæque, ac doctrinæ ejus Zelantiſſimum fuiſſe, qui ignorat, actorum ejus perquirat ſcriptorem Reverentium Epiſcopum: narrat hic de eo, quòd vixdum Epiſcopalem ſedem adeptus *effectus nomine ſacerdos -- ita ardenter, & ſtrenuè cæpit, ac perfectiſſimè conſummavit, ut in illius temporis incerto tumultu, quem pax longa metuerat, congregationem ſubitò inſtitueret, ſecreti cupidam, continentiæ virtute creſcentem; quam ſuô non minùs penè imbuit exemplô, quàm formavit eloquiô - - - - Adeptus ipſe cæleſtem gloriam, exemplô ſuô fecit alios adipiſci: ad Philoſophiæ ſupernæ dogmata expeditus inceſſit, & ut alii quoq; incederent, inflammavit* & n. 10. de eadem qua ſupra Congregatione: *Cùm primùm*, inquit, *ſpeculatoris ſuſcepit officium, in ſe ipſo primùm monſtravit quemadmodum congregatio mundum contemneret, corpus deſpiceret, & vitia ſuperaret.* Quod ſi dicas, hæc omnia Hilarium non ex Auguſtini, ſed Honorati deceſſoris ſui doctrina didiciſſe: ajo, & hoc verum eſſe, & id, quod nos aſſerimus; nam quantum reverentiæ ac æſtimationis detulerit hic vir ſanctiſſimus in Epiſcopatu ſuo exiſtens doctrinæ Auguſtini, eique non ſolùm in illis, quæ tunc Pelagianæ hæreſis cauſâ agitabantur, ſed in omnibus aliis, quorum admirator ſimul & ſectator fuerat (quod ſanè de nullo meliùs, quàm de imitatione virtutum intelligendum videtur) apparet ex teſtimonio Proſperi ad S. Auguſtinum ſcribentis Ep. 228. nov. Edit. cujus verba iſthic depromo: *Credimus*, inquit, *& ſperamus, non ſolùm tenuitatem noſtram diſputationum tuarum præſidiô roborandam, ſed etiam ipſos, quos meritis, atque honoribus claros, caligo iſtius opinionis obſcurat, defæcatiſſimum lumen gratiæ recepturos. Nam unum eorum, præcipuæ auctoritatis, & ſpiritualium ſtudiorum virum Sanctum Hilarium Arelatenſem Eppum, ſciat beatitudo tua admiratorem, ſectatorem- q; in aliis omnibus tuæ eſſe doctrinæ: & de hoc, quod in querelam trahit, jam pridem apud ſanctitatem tuam ſenſum ſuum per litteras velle conferre* &c. Hæc Proſperi dicta impenſiùs conferamus cum iis, quæ ex Reverentio de Hilarii (cùm primùm ſpeculatoris ſuſcepit officium) congtegatione, quemadmodum mundum contemneret, informatâ audivimus, an non continuò elucet

apud Bolland.

Cap. 2. n. 9. apud Boll. 5. May.

Hila-

Hilarium hæc ex doctrina Augustini, *cujus admirator erat & sectator*, fecisse, ex doctrina, inquam, non ea tantùm, quam de gratia rebúsque Theologicis tractantem velut Theoricam, sed eam præcipuè, quam in miro clericorum votivorum augmento, & passim per transmarinas partes jam evolante undique famâ cognitam admirabatur, & sectabatur vitæ spiritualis aliunde Zelosissimus Hilarius.

Hancque doctrinam haud difficile erit affirmare, Ecclesiæ Arelatensi ex Augustino diu inhæsisse, nam quicunque Cæsarium observaverit ejusdem sedis Episcopum ad Sæculi quinti initium, videbit fidissimum Augustini in sua apostolica Clericorum reformatione imitatorem: fuit is non minùs, ac Hilarius ex nobilissima Lerinensium insula monachus ad Episcopatum assumptus. Quodque vel maximè ordo votivo-Clericalis in acceptis monachismo referre debet, est, per viros omni sanctitate conspicuos frequenter ex eo ad regendas Ecclesias expetitos, non solùm non detortum ad monachilem formam Clerum Cathedralem fuisse, sed id hunc per eum beneficii accepisse, ut pleniùs, firmiùsque semper tum conservaretur in sua obligatione apostolica, cùm Ecclesiæ Episcopales à talibus regerentur, qui strictiori monastices vinculo illigati disciplinæ regularis observantiam à Clericis sibi commissis fonticâ quâdam causâ prætenderent, quod nos pluribus inferiùs data occasione comprobabimus. Certè, de quo loquimur, Divus Cæsarius ab Eonio Arelatensi Episcopo nominatus est in Successorem (ut Cyprianus vitæ Cæsarii Scriptor, & Discipulus testatur) ea præcipuè de Causa, ut *Ecclesiasticum vigorem, quem querebatur, se adversâ impedito valetudine, in multis esse laxatum, per Christi servum Cæsarium in suum locum, & statum Fraternitas revocatum gratuletur.* Et quod querebat Eonius, abundè Cæsarius resarcivit, utpote: *qui tanta in se bona, largiente divina gratia, habuit, ut de audientium profectibus, & de Discipulorum sequacitate - - - non uno tantùm sit merito coronatus.* Domum profectò suam Episcopalem, non aliam, quàm Augustinus habuit, ad monasterii scilicet formam: hinc nulla omnino fœminis introeundi patebat licentia, nec ad salutandum, nec quâlibet causâ, nec religiosæ, nec propinquæ ancillæ. *Et verè sancta cauta & perfecta consuetudo, ut abscindatur omnis occasio maligna, sive sinistra suspicio.* Ut citatus Cyprianus inquit. Planè nimirum ad Augustini imitationem, quem adeò cordi suo infixum gesserat, ut cùm morbô ultimô confligaretur, inter non modicos, quos patiebatur, dolores sciscitatus sit, *quàm proximè esset Beatissimi Augustini depositionis dies, & cùm imminere commemorationem ejus didicisset: confido,* ait, *in Domino, quòd meum transitum non longè divisurus est ab ipsius Patris Augustini natali.* At unde quæso hæc Cæsarii confidentia in Augustinum *PATREM*, nisi à perfectæ Imitationis conscientia: & inconsonum penè fuisset huic Viro sanctissimo, sectari *Patris* tanti Doctrinam de gratia, intermittere autem exemplum reformationis in Clero: profectò, quantum Augustinianam ipse regulam æstimaverit, apparet abunde ex institutione sorori suæ, & cæteris à se in Dei obsequium collectis sanctimonialibus tradita: hanc enim ex illa tanquam ex fonte præmisso hausisse se, quisque perspiciet, qui utramque, id est, Augustini, Cæsariique regulam combinabit. Quidquid nunc sit de illa quæstione, an Augustinus regulam suam fœminis, vel viris præscripserit, id pro nostro hìc argumento sufficiet, ut si Cæsarius non alia, quàm Augustini informatione usus est ad instituendas Virgines Sacras, quantò magis eam observaverit, ut *Ecclesiasticum vigorem in suum locum, & statum Fraternitas revocatum posset gratulari*, Hinc tanta

ta apud Arelatenses Clericos erat bonorum Communio, & expropriationis observatio, ut, tanquam dubitarent ex tunc Episcopi facultates etiam ipsius Ecclesiæ posse possideri, Julianus Pomerius ideo rem videatur in eorum favorem decidisse, dum scripsit de vita Contemp. L. 26. 8. *Congregandis fratribus alendis expedit facultates Ecclesiæ possidere, ut uno solicitudines omnium in sua Societate viventium sustinente, omnes, qui sub eo sunt, fructuosa vacatione potiantur spiritualiter, & quiete.*

Sic igitur Augustini per Galliam, Italiam, finitimaque loca divulgata est disciplina, & suavissimus odor Clericalis reformationis diffusus, sic imitatio vitæ apostolicæ suscepta, ut jam non ambigerent multæ, eæque nobilissimæ Ecclesiæ lubentes amplecti, quod in Augustini Clericis viderant mira cumprimis facilitate peractum: hincque factum existimo, ut Augustinum præ reliquis in hac vitæ forma imitanda respicerent omnes Clericalis instituti reformatores.

6. *S. Augustinus licèt Cleri votivi reformator non impressit suum nomen Clericis restauratis, quemadmodum S. Benedictus monachis.*

Verùm dum dabatur talis imitatio, cur non etiam nomen illis in locis resonavit reformatoris Augustini, cur non exinde Clerici Augustiniani dicebantur, cur denique accomodasse se ad regulam ejusdem S. Augustini nullibi leguntur? cùm, monachorum in occidente ad particularem normam vivendi per D. Benedictum facta institutio, hujus nomen non diù post penè in plerisque locis fecerit audiri. Hæc objicientibus respondeo, inter Clericorum institutum & illud D. Benedicti monachorum disparem longè esse rationem: nunquam enim Clericos ad eas singularitates vi instituti sui obligari solitos fuisse, ad quas monachos, ex parte jam ostendimus, & infra ostendemus. Præterquàm, quòd Clericorum regula non sit alia nisi Canonum, quam ergò S. Augustinus compilavit in gratiam suorum, ut quondam illorum haberent Epitomen, non multùm referebat, an eam tanta obligatione amplecterentur, quantâ monachi illam S. Benedicti, quamvis & hæc in sui receptione tempore Benedicti Anianensis non exiguas sit passa antilogias. Hæc ergo ratio, quòd in Clericis, licèt ad æmulationem Augustinianæ reformationis restitutis, raro memoraretur Augustinus, cùm suos potiùs quævis Ecclesia, per quos reformabatur, respiceret Episcopos, quàm eum, à quo, ut ita dicam, fonte primùm talis reformatio suam ducebat originem: Unde non illa est ad D. Augustinum Clericorum, quæ ad D. Benedictum ratio monachorum; utpote in istum, ut diximus certi, particularísque monachilis instituti origine, in illum solâ restauratione refusâ. Quamvis & de D. Benedicti monachorum nuncupatione observari possit, eandem sat diù non fuisse auditam, neque facilè quis testimonium de hac ante tempora Benedicti Anianensis adducet, hoc est, trecentis propè post S. Benedictum annis, de quo iterum alibi occurret loquendi occasio.

Assumpsit, hôc modô Clericalis votiva vita vires recentes, & è gravi quodammodo agone redivivas: nam Sæculô ineunte sextô, passim se insinuant ejusdem in Clero vestigia. Notus est aliàs jam relatus à nobis Concilii Toletani an. 531. celebrati Canon. 1, quô statuitur: *de his, quos voluntas parentum à primis Infantiæ annis Clericatûs officio mancipavit, observandum, ut mox, cum detonsi vel monasterio electorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ, sub Episcopali præsentia, à Præposito sibi debeant erudiri: at ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, coram totius Cleri, plebisq; conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuit, & professionem Castimoniæ suæ absq; conjugali necessitate se spoponderint servaturos, hi tanquam* 7. *Sæculô 6to propagatur.*

appe-

appetitores arctissimæ vitæ, levissimo Domini jugo subdantur, ac primò subdiaconatûs ministerium, probatione habitâ professionis suæ à vigesimo anno suscipiant. Hæc arctissima vita certè non qualiscunque Clericorum in majoribus constitutorum est, sed eorum, quos votorum professio coarctavit: hinc legitimè inferimus, eos, qui infra 18. annos necdum majoribus insigniebantur, velut nostrîs temporibûs Tyrones religionum, libertatem obtinuisse redeundi ad sæculum; at præfatis annîs completis, quibus divinum præplacebat ministerium, eô semel electô, votôque firmatô jam non erat liberum resilire, sed, ut inquit Binius: *Clericos selectos ad sanctiorem vitam aspirantes, ab Episcopo assumptos, mansisse cum eo in clausura, paupertate, & Præpositorum obedientia, & ad testimonium vitæ Episcopi, constat ex Concilio Toletano 2. Cap. 1. & ex Augustino serm. de communi vita Cleric. & serm. 36. ad Presbyteros.*

in Cap. 2. Conc. tolet. 4ti Cap. 1.

Florebat igitur hoc tempore communis vitæ solicitudo in ipsis quoque Episcopalibus Hispaniæ Ecclesiis; ut non concederetur Presbyteris, aut Levitis seorsim habitare, nisi aut infirmitate, aut senectute impeditis, sed neque his sine socio, vitæque teste: *Non aliter placuit*, (sunt verba Conc. citati) *ut quemadmodum Antistites, ita & Presbyteri, & Levitæ, quos fortè infirmitas, aut ætatis gravitas in Conclavi Episcopi manere non sinit, ut iidem in cellulis suis testes vitæ habeant* &c. Neque hanc vitam communem inter Clericos sicuti in Hispania, ita alibi, ordinatos aliam, quàm votivam fuisse, satis ex monumentis antiquis docemur. De S. Licinio Andegavensi, Sæculo hoc exeunte, Galliam suis virtutibus egregiè collustrante narrat vitæ ejus Author: quòd, *Consiliô initô, secundùm Domini præceptum, qui dixit, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me, relictis omnibûs, militiæ Spirituali & Clericali se tradidit, & Domino soli vacare studuit, nam antea Comes, & Dux Andegavensium erat, & inter primos in palatio jam dicti Regis* (Clotharii scilicet) *pollebat. Sed demum Clericus effectus soli Domino, & spiritualibus fratribus placere satagebat, pauperem & Communem vitam ducere desiderans.* Circa annum 543. S. Chrotildis Clodovæi Magni conjux renovasse dicitur *ab ipsis fundamentis quoddam miræ magnitudinis monasterium quod in suburbio Rotomagensis Civitatis propè muros ejusdem urbis tempore B. Dyonisii ibidem ædificatum fuit, & ab eodem apostolico viro dedicatum in nomine duodecim Apostolorum die Kal. sept. sicut* in quadam petra, quæ erat in fundamento altaris reposita, sculptum erat, ibique *aggregasse eandem* (scilicet Reginam) *non modicam congregationem Clericorum Deo servientium.* De S. Launomaro vitæ ejus Author prodidit, quòd in Ecclesia Carnotensi circa annum 562. in *Communitate Clericali vixit, ibique juxta morem communis vitæ Cellerarium egit, cùm jam sacerdotii gradum fuisset adeptus, & exemplô doctus Apostolorum formam primitivæ Ecclesiæ imitari videbatur.*

apud Boll. 13. Feb.

auctor hujus vitæ penè coævus: nam dicit se hujus viri facta nonnulla à familiaribus ejus, qui ejus discipulos viderunt, narrantibus percepisse.

Annal. Mabil. L. 5. n. 19.

Ut nihil dicamus de multis aliis, qui hoc tempore præclarè Deo sub Clericali abrenuntiatione rerum temporalium militabant; quales erant S. Fridolinus in scotia, Gibehardus Abbas religiosissimus Ecclesiæ S. Remigii Rhemis in Gallia, *Canonicorum congregationem ob amorem Dei & S. Remigii aggregans:* ùt refert Floduardus. S. Paulus Leonensis in Armorica, ac demum ipse S. Gregorius Magnus Romæ, atque in Anglia: nam Joannes Diaconus in vita hujus eximii Pontificis scribit: *Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici religiosissimi monachi, & in diversis professionibus habebatur vita communis. Ita, ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc fuisse sub Apostolis Lucas,* &

Histor. Rhemensi L. 2. C. 17.

apud Boland. L. 2. C. 12.

& sub Marco Evangelista penes Alexandriam Philo commemorat. Non institutor primus hujus clericalis apostolicæ conversationis erat Gregorius, sed fortasse primus post S. Fulgentium, qui Clericos cum monachis quodammodo consociaret: neque tamen, ut commixti viverent sub eodem instituto, sed ut unà sibi præsentes, alter alteri, secundùm cujusque statûs differentiam, dexteram supponeret ad opus divinum opportuniùs exequendum, quod Joannes non inepto cuique apposito insinuasse videtur, dum dixit, cum *eruditissimis* Clericis, *religiosissimos* monachos Pontifici adhæsisse, sicut enim in Clero effectivè quàm maximè expetitur *eruditio*, sic in monacho summa religionis, ac restrictionis monasticæ observantia. Hinc, cùm utrumque Gregorius expeteret, illud præstitere Clerici, istud monachi: volebat enim, atque constituerat, ut in diversis professionibus haberetur vita communis. Et profectò, valdè à veritate desiperet, qui opinaretur Clericos illos, ac monachos monastici instituti fuisse alumnos; nec minùs falleretur existimans Clericos illos Gregorianos peculiatos exstitisse, cùm in his æquè, ac monachis haberetur vita communis, id est votiva. Horum verò Clericorum Seminarium quod Gregorio identidem suppeditabat viros scientiâ, virtuteque ornatos, erat utraque principalis Ecclesia, Vaticana scilicet, & Lateranensis. Ibi monasterium habebant à Leone primo erectum, hìc Patriarchium ipsum Lateranense: monachorum verò asceterium, tunc ipsa erat cum adjuncto Cænobio Ecclesia S. Pancratii. At verò hìc mirari subit, incidere quibusdam potuisse, ut dicerent, Monachos Ecclesiam cum Patriarchio Lateranensi incoluisse, ibique hos, non Clericos fuisse constitutos; facilè hoc commentum dissolvit Onuphrius in libello de septem Ecclesiis f. 132. & 133. dicens: quod

Monachi Casinenses non Patriarchium Lateranense, sed distinctum ab eo monasterium Ecclesiamque obtinendo incolunt.

auctâ fidelis populi multitudine, *cùm Presbyteri per singulos urbis Romæ titulos distributi essent, hicq; in suis paræciis occupati non ita assistere Romano Pontifici possent, Clericorum quoq; disciplina laberetur; Gelasius Papa circa annum Domini 400. Clericos, qui ab arctiore vitæ instituto Canonici, id est, Regulares vocati sunt (hi Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ more secundùm D. Augustini regulam in Communi vivebant) Laterani collocavit, qui Presbyterorum tam Cardinalium, quàm non Cardinalium locò, Basilicæ Lateranensi speciatim addicti, quotidie deservirent in administrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis, in quibusdam verò solennitatibus Romanus Pontifex antiquum cum Presbyteris Cardinalibus, & aliis Basilicarum urbis Prælatis, morem retinebat, nam vetere instituto in Basilica Lateranensi rem divinam facere solebat. Canonicorum porrò priscis illis temporibûs præcipuum (ut dixi) munus erat, sacramenta plebi Dei administrare nam in psallendo minùs erant occupati, cùm eo tempore psalmodiam adhuc fideles populi frequentarent. Caterùm, cùm religionis Zelus paulatim decrevisset, Lateranensisq; Basilica non ita in psalmodia frequentaretur à populis, & Canonici majoribûs occupati rebûs, cantiones frequentare nequirent, optima occasione accidit, ut haud longè post Gelasii tempora à monachis id munus Laterani susciperetur. Qui paulò ante à B. Benedicto Abbate in occidente instituti, optimè vivendi normam acceperant. Is enim in monte Casino monachorum Cænobiô ædificatô, eis primus omnium occidentalium jura vivendi dedit, qui cùm nullis sacris tum initiarentur, orationibus tantùm, precibus, hymnis, psalmis, & Cantui in Ecclesia vacare solebant. Huic sanctissimo Patri Benedicto, cùm anno Domini 542. obiisset, in monasterii Casinensis Regimine vir sanctus Abbas Constantinus suffectus est, ejusdem Patris Discipulus: Huic tertius Simplicius, cui quartus Vitalis, & eidem Bonicius Abbates successère, sub Abbate*

bate Bonicio Longobardi, qui Justino minore Augusto, anno Dom. 568. Italiam invaserant, Cassinense monasterium nocturno tempore fratribus quiescentibus ceperunt, & omnibus direptis effecerunt, ut ne unus quidem illic homo permaneret. Fugientes itaque ex eodem cœnobio fratres Romam sub Joanne Papa tertio profecti sunt: ex cujus Pontificis concessione, juxta Lateranensem Basilicam monasterium construxerunt, sub titulo sanctorum Joannis Bap. Evang. & Poncratii, ubi per centum, & triginta annos, quoad Casinense monasterium dirutum permansit, persliterunt, & Laicorum locò in Lateranensi Basilica sacras horas, & psalmos canere cæperunt, Canonicis tantùm sacra in ea facientibus, & sacramenta omnia administrantibus. Hujus Monasterii meminit S. Gregorius L. Dialog. 2. c. 1. Cæterùm cum processu temporis monachorum Lateranensium laberetur institutum, Gregorius Papa tertius, monasterium SS. Joannis Bap. Evang. & Poncratii propè Lateranensem Basilicam antiquitùs constructum renovavit, quod tum monachis superiorum Pontificum incuriâ pene destitutum erat; cui prædia multa & dona contulit, & quæ invenerat ipsius monasterii alienata, redditô pretiô eidem loco restituit, ubi Congregationem monachorum reformavit, & Abbatem constituit ad persolvenda quotidie sacra officia laudis Divinæ in Basilica sancti Salvatoris, quæ dicitur Constantiniana juxta Lateranum diurnis, nocturnisque temporibus, quemadmodum tunc in Basilica S. Petri Apostoli fieri mos erat. Quo verò tempore monachi eô locô cesserint, & Canonici multiplicati monachorum munia in psallendo, & horas Canonicas cantando supplere cœperint, incompertum. Certum est, aliquot sæculis post, Canonicorum tantùm Lateranensium, qui monachorum more in Communi vivebant, Priorémque, qui Abbatis locò omnibus præesset, habebant, mentionem fieri, & monachis omnino præteritis. Hæc Onuphrius, cujus integrum hac de re fragmentum adferre libuit, ut quid de Canonicorum, monachorùmque jure in Ecclesiam Lateranensem æquè, ac Vaticanam credere liceat, simul ad oculum habeamus. Quodque præcipuè observandum, monasterium illud SS. Joannis utriusque & S. Pancratii (quod Onuphrius scribit, à Joanne tertio exstructum fugitivis Casinensibus monachis anno 568.) ab historicis, & Scriptoribus quibusdam malè confundi cum ipsa Ecclesia Lateranensi: patet enim ex Onuphrio, Anastasio Bibliothecario, aliisque, hanc longè ante illam S. Pancratii exstitisse, & inhabitatam fuisse à Clericis, ut mox ex Anastasio ostendemus. Monachi autem ex Casino profugi novô monasteriô ac Ecclesiâ donati sunt SS. Joanni ac Pancratio Sacrâ. Indubitatum enim videtur, à tempore Damasi, Leonis, ac Gelasii, usque ad Alexandrum secundum Clericos Lateranenses non illam S. Pancratii Ecclesiam, sed Patriarchium, in quo antehac summus ipse Pontifex residere solebat pariter incoluisse: Certè Anastasius Bibliothecarius, de Paschali PP. scribens, ait, eum *à primævo ætatis suæ divino cultui mancipatum, atq; in sacrosanctæ Ecclesiæ Patriarchio studiis divinæ, salutiferæq; scripturæ imbutum, inde in omni bonitate perfectum subdiaconum quidem factum, & postmodum Diaconum ac demum Presbyterum honorificè fuisse consecratum.* Ex quo patet ipsum Patriarchium, simul fuisse Clericorum monasterium, adeoque plenè distinctum ab eo, quod erat S. Pancratii. Neque etiam videtur hanc Casinensium fugam facilè combinandam cum anno 580, adeoque cum Regimine Paschalis potiùs, quàm Joannis tertii, quod vult Mabillonius L. 7. n. 1. Ann. Ben. sed hæc Chronologia, quia nos non urget, facilè relinquitur. Neque prodest disputare ad rem nostram, quî qualitèrve per Gregorium eliminatis Clericis Monachi instituti potiùs sint in præfato monasterio, quàm

Vide Tamb. de jure Ab. tom. 2. disp. 24. q. 5. & Azor. tom. 1. L. 12. Cap. 22. q. 4.

quàm restituti: id illi viderint, qui in tam restricto temporis intervallo, quale illud est, quod Mabillio cum suis adstruit, enormem adeo mutationem coguntur admittere. Cæterùm quod iterum causam nostram respicit, est, idem monasterium pleno jure Canonicis regularibus sub Alexandro secundo cessisse. Libet hìc attexere, quæ in Critica sua Pagius scribit: *Mortuô, inquit, Honoriô in Papam electus est Gregorius Cardinalis Diaconus S. Angeli, qui fuerat Monachus Lateranensis Cænobii, SS. Joannis Bap. Joannis Evang. atq; Pancratii inquit Baronius num. 2. Verùm Oldoinus in Innocentio secundo p. 979. notat, Anastasii 4ti & Paschalis 2di diplomatibûs constare ab Alexandri 2. temporibus usq; ad Bonifacii octavi monasterium illud fuisse Canonicorum regularium. Et licèt temporibûs Joannis tertii monachi divi Benedicti & Gregorii tertii, monasterium illud apud Ecclesiam Lateranensem obtinuerint, tamen aliquot sæculis ante Alexandrum secundum locô excesserant, nec illorum prorsus ulla in Lateranensis Ecclesiæ monumentis memoria habetur, ut testatur Onuphrius, qui Lateranense Archivium sæpè scrutatus. Testatur & Cæsar Rasponius in Basilica Lateranensi L. 2. C. 1.* hæc ille. Ex quo patet simul prædictorum scriptorum fallendi occasio, cùm enim ab Alexandri 2. &c. temporibus Ecclesia S. Pancratii dicatur fuisse Canon. Reg. hôc loquendi modô decepti credebant unicum monasterium intelligi, unamque Ecclesiam Lateranensem, cùm tamen ex Onuphrio clarum sit, aliud fuisse monasterium cum Ecclesia S. Pancratii monachis profugis anno 568. conditum, quod ipsum jam observasse apparet Mabillon. in annal. L. cit. dum ait, quòd *Pelagii 2di* (melius Joannis 3.) *licentiâ locum proximum Patriarchio Later. ad ædificandum monasterium obtinuerint.*

Critica Bar. tom. 4. an. 1130. n. 3.

Denique quamvìs monasterium illud consecratum fuerit SS. Joanni utrique, falluntur tamen, qui ideò putant, ipsam Ecclesiam Lateranensem per hoc intelligi, ita, ut monachi illam ipsam Ecclesiam incolerent: erat sanè tam monasterium monachorum, quàm Basilica Lateranensis una cum Ecclesia utrique Joanni dedicata, semper tamen illud ab ista, sicut Clerici à monachis, distinctum: illi, ut Onuphrius edisserit, in eadem tanquam sibi propria, divina perficiebant mysteria, ac Sacramenta, isti Laicorum locô cantus, ac psalmodiam: hinc eis in sæpè dicta Ecclesia oratorium quoddam, in quo psallerent, fuerat assignatum. Sicut eodem modo sub Gregorio tertio ad idem obsequium præstandum in Ecclesiam S. Petri Vaticanam vocati sunt, quamvìs nunquam monasterium illud inhabitarent, tribûs Vaticanæ Ecclesiæ adhærentibûs aliis Cænobiis, quæ illi incolerent: *Construxit*, inquit Anastasius in Gregorio, *monasterium circa titulum sanctorum Martyrum Stephani, Laurentii, atque Chrysogoni, constituens ibidem Abbatem, & monachorum congregationem ad persolvendas Deo laudes, & in eodem titulo diurnis, atque nocturnis temporibûs ordinatam secundùm instar officiorum Ecclesiæ B. Petri Apostoli, segregatam videlicèt à jure potestatis Presbyteri prædicti tituli.* Igitur alia erant monasteria monachorum ab habitaculo Clericorum, illi morabantur in tribus monasteriis Ecclesiæ S. Petri contiguè exstructis, isti in ipso Vaticano: ut adeo non solùm Clerici in suo ministerio semper juxtà institutum suum essent discreti à monachis, sed & in habitatione, quamvìs claustrali non minùs, atque regulari, quæ quidem per Eugenium secundum egregiè stabilita est, Canone ideò constituto in Concilio ab eodem Romæ anno 826. celebrato. Ubi Cap. 7. inquit: *necessaria res exigit, ut juxta Ecclesiam Claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent, itaq; omnibus unum sit refectorium ac dormitorium, seu cæteræ offici-*

officinæ ad usus Clericorum necessaria.

8. *Gregorius M. reformat Clerum Romanum eò providet neoconvertendæ Angliæ.*

Sed ut, unde paululùm digressi sumus, revertamur: magnus Gregorius non destitit Clericalem disciplinam omnimodis promovere, & è fonte romano suos in rivulos diffundere etiam ad oras exteras, nam notissima illa Anglorum Conversione per S. Augustinum constitutâ in Ecclesiis tunc aut restitutis aut fundatis, ubicunque Clerici sacramentorum administrandorum causâ ponendi fuerant, eosdem regulari illâ votivâque vitâ voluit informandos. Adeo enim certum mihi est Augustinum Ecclesiam Cantuariensem tali vitæ disciplina instruxisse, quali Gregorius romanam, ut ne dubium movendum autumem. Nec refert hujus rei monumenta antiqua deesse (quod dudum nos ipsi, & ante nos in casibus similibus viri eruditi, moderatique Critici observarûnt) attamen non deficiunt indicia manifesta. Exstat namque in antiquis æquè ac medii ævi scriptorum historiis, constitisse ad Ecclesiam dorobernensem (metropolitanam scilicèt) duo monasteria, unum antiquissimum sancti Martini, de quo Gocelinus in vita S. Augustini Cantuariensis Cap. 2. n. 20. *Residua verò*, inquit, *Ecclesia B. Martini, olim ab ipsis romanis Christianis condita, tunc illustrabat Cantiam, quæ hactenùs manet assiduis ministris officiosa per dimidium ferè stadium distans orientalis ab Authentica Christi Ecclesia.* Scilicèt S. Salvatoris, quam Augustinus liberalitate Regis Ethelberti à se conversi ex fundamento erexerat. At Ecclesia illa S. Martini paulò ante Augustini adventum erat simul domicilium Clericorum, seu potiùs habebat sibi istud annexum: nam ut idem Gocelinus: *in hac*, ait, *Beatus Præsul Letardus, velut apostolicorum prælegatorum præcursor, aut Janitor, primò divinis officiis & Sacramentis Reginæ Christianæ, ut fidelis Paranymphus cum suis clericis obsequebatur.* Hæc Regina erat ipsa hujus Ethelberti conthoralis de regia Francorum stirpe genita, & tam constanter Christiana, ut teste Beda in Epitome, illam ea conditione à parentibus acciperet, *ut ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei adjutorem fidei dederat, nomine Luidhardo, inviolatam servare licentiam haberet.* Quamvìs autem tunc Luidhardus jam objerit, vixit tamen Bertha Regina, adeoque non sine ministris Ecclesiasticis Ecclesiæ S. Martini servientibus: huc ergo Augustinus primùm appulit, & explicuit vexilla fidei gentibus hujus regionis prædicandæ, hæcque Ecclesia unà cum habitaculo seu monasterio adjuncto erat ei prima sedes apostolicæ suæ missionis. Teste enim iterum Gocelino loco cit. *In hoc oratorio Augustinus cum suo Choro quotidiana Domini ministeria celebrabat, & in psalmis, precibus, atq; in voce tubæ - - - noctes & dies Laudes Dòmini attollebat:* advenit verò in Cantiam anno 596. cum sociis eum Româ comitantibus: qui socii, an monachi omnes fuerint, an commixti Clericis, hìc non discepto; id propè certum, multos Monachos non fuisse: nam cùm Gregorius scribens Virgilio Arelatensi Episcopo dicat: *Augustinum cum aliis servis Dei pro animarum illuc compendio se transmisisse - - - quatenus si quid Deo lucrifacere valuerit &c.* Patet hanc primam missionem explorandi potiùs causâ institutam (an scilicet fidem recipere Angli vellent) non verò tanquam certitudine jam præhabita de libertate eam prædicandi. Unde & Augustinum disposuerat ordinandum Episcopum, *si ab Anglis susciperetur*, ut inquit Beda L. 16. 23. adeò enim incerto de susceptione à se submissorum operariorum Gregorio, ut majorem statim numerum eorum ablegaret, nulla ratio suasit. Sufficerit itaque Augustino in solatium suæ peregrinationis socios ad summum quatuor aut quinque fuisse

Non soli monachi, sed hi cum genuinis Clericis in Angliam mittuntur à Gregorio.

fuisse destinatos: neque crediderim ex his vel unum ordinatum exceptô Augustinô fuisse presbyterum; at cùm propiores fierent peregrinando per Gallias terræ Angliæ: & Augustinus, ut narrat Gocelinus, *suorum sociorum timiditate impulsus* reverteretur ad Gregorium hujus missionis deprecaturus negotium, tum fortè simul & alios & plures operarios sibi suppeditandos petierit Augustinus, eósque sacerdotiô initiatos, ne deessent sacris laboribus negotiatores requisiti: aut certè id factum, cùm anno sequenti 597. ex Anglia rediret in Galliam ordinandus à Virgilio præfato Episcopus: quidquid horum sit, negari non potest, presbyteros, & plerosque suæ legationis socios se ex Gallia accepisse, sic enim colligitur ex Epist. Gregor. 58. L. 5. ad Theodoricum & Theodobertum Reges scripta, in qua ait: *quibus* (Augustini scilicet & sociis suis) *injunximus, ut aliquos secum è vicino debeant Presbyteros ducere cum quibus, eorum possint mentes agnoscere, & voluntates admonitione sua, quantùm Deus donaverit, adjuvare.* Causa, quòd Gregorius presbyteros ex Gallia potiùs, quàm Româ suscipiendos ad hoc opus Evangelicum ordinaverit, erat linguæ Anglicæ apud Romanos imperitia, ut liquet ex præfætis Epistolæ verbis. Et testatur Beda *plerosque profectionis Augustini Comites Francos fuisse.* Qui universim numerum fermè quadragesimum æquabant. Francos verò istos non possumus non inter genuinos Clericos numerare, cùm tunc rarissimè essent è monachis Sacerdotes: quodne quis gratis à me probandum contendat, utpote certitudinem hanc omni eorum temporum & maximè Gregorianarum constituionum notitiâ conclamante. Cui addi potest ipsorum monachorum in Gallia utcunque restricta suppellex. Videatur hac de re Claudius Rob. in Gallia Christiana & monachus Bened. scriptor mirac. S. Bercharii, & auth. vit. S. Waldeberti, quorum

Lb. 1. hist. Angl. C. 25.

testimonio certum, regulam S. Bened. ante sæc. 10. Galliæ fuisse ignotam. Ac denique major Clericorum, quàm monachorum ad fidem implantandam necessitas.

Itaque egregiè primitiis laborum 9.
in his viris Apostolicis Dei gratiâ cooperante, ut diximus, primam suam stationem fixit Augustinus in S. Martini Ecclesia, ibi collectis haud dubiè in unum monachis cum Clericis, mox ut commodiùs se habere cæperunt res Christianæ, favente Ethelberto noviter converso, constructa est intra Civitatem ab Augustino teste Beda alia Ecclesia ad S. Salvatorem, quam ipse sanctus constituit Episcopalem: evocati ad hanc Clerici, & in altera S. Martini relicti monachi, solùm statis temporibus adventuri, quibûs divinæ psalmodiæ deservirent, dum Clerici Evangelicis laboribus insudarent, sanè ad eam normam, quam viderat Augustinus à S. Gregorio Romæ constitutam. Erant ergo cum Augustino Clerici, erant & monachi, sed magìs illi, quàm isti; nam, ut ab illis nunquam separaretur, Gregorius ad primam sibi ab Augustino propositam quæstionem decidit: *quia*, inquit, *Fraternitas tua monasterii regulis erudita, seorsim vivere non debet à Clericis suis* &c. Sed quidsi hi ipsi Clerici monachi sunt? certè sic asserere cuidam erudito viro placuit, cùm differtè enuntiaret, non solùm Ecclesiam Cantuariensem, sed & alias Cathedrales Angliæ omnes, principio monachorum fuisse, & quidem tam certò, ut mirum opinetur, exstitisse hoc tempore nonnullos, qui id in dubium revocare, aut negare ausi sunt: præcipuam suæ assertionis anchoram firmat Bedæ testimoniô in vita S. Cuthberti Episcopi Lindisfarnens. & Bonifacii 4ti decreto ad Anglos, & quidem ad Cantuarienses datô, ubi statuit: ut *ipsi eorum prædicatores monachi monachorum gregem sibi adsocient.* Idque in Cantuariensi Ecclesia, ut habet apertè prædicta Bulla

Monachorum officium in Anglia ad psalmodiam incumbere, Clericorum servire curæ animarum.

L. cit. c. 33.

L. 11. Ep. 31.

Mabill. Ann. Ben. L. 10. n. 12. & in Analect. differt. de vit. monas. Gregorii primi Part. 2. N. 8.

vita S. Cuthb. apud Bolland. c. 19.

Bulla relata à Spelmanno ad annum 610. data Laurentio Successori B. Augustini, post mortem hujus ad summum fortasse annô quartô, quô ipse S. Laurentius hanc Ecclesiam S. Salvatoris dedicavit. Fateor, me aliquantum fluctuasse, an responsionem his objectionibus redderem, an potiùs tanquam abundantissimè jam resolutis supersederem, remisso Lectore ad id, quod tam eruditè, quàm nervosè, plenèque reposuit Author disquisitionum de ordine Canonico fol. 81. & sequ: & iterùm f. 510. ut sic parcerem in re nota, & dubio jam affluenter evulsô, foliis inutiliter augendis: utpotè quòd in eruditum, ac cordatum non possit obrepere, ut credat, in Cantuariensi, aliisque Ecclesiis Gregorii Magni tempore meros monachos fuisse: cùm latere nequeat, nimis hujus sancti viri districta in monachos observantia, ne *monasteria monachorum converterentur in habitacula Clericorum.* Quemadmodum ipse dissertè & severissimè decrevit Ep. 1. L. 4. anno ordinationis suæ quinto, qui coincidit cum anno Chri. 594; adeoque duobus non omnino annis ante Missionem hanc Anglicanam id fuerat constitutum: & quamvis non ignorem, quibusdam subtilitatibus hanc constitutionem Gregorii solere ab adversantibus explicari, verùm actum igitur, frustraque in re tam apertâ torquent se, textumque Gregorii: legendus hac de re Author discipl. Eccl. Par. 1. L. 3. C. 13. & 14. qui nemini imponit, dum ex Gregorii diversis locis docet manifestè, quàm noluerit ille monachos in monasteriis suis Clericalibus curis implicari. Et si id voluisset fieri in Ecclesia Anglicana, nunquam Clericos illuc ex Gallia mittendos petiisset, sed monachos, *Presbyteros*, inquit, *quòd debeant secum ducere*, non monachos, Presbyteri autem hi Clerici erant, non monachi, cùm ex ipsius decreto paucissimi ordinarentur in sacerdotes. Unicum ab ipso concessum fuisse in monasterio ordinandum reperio L. 7. Ep. 94. & L. 5. Ep. 41. non tamen plures, ut ex iisdem Epistolis patet. Quod unum sufficere posset, salvis inanibus effugiis, ad omnia contraria argumenta retundenda. Neque enim prætendi potest quædam specialis indulgentia, & relaxatio sui decreti in sola Ecclesia Anglicana monachis admissa, cùm non appareat ulla hujus necessitas: utpotè quòd juxta omnes pene scriptores, à partium studio liberos, certum sit Francos Sacerdotes Augustino in opus Evangelii prædicandi adjunctos Clericos fuisse, & nos mox id argumento ineluctabili declarabimus ob penuriam sacerdotum monachorum, qui, dum etiam ad munus Clericale assumebantur tunc primò ordinabantur: at Gregorius non scribit se injunxisse Augustino, ut aliquos secum è vicino debeant ducere in Presbyteros *ordinandos*, sed actu Presbyteros, sic patebit contextum hujus Epistolæ perlegenti.

Verùm, ut hanc qualemcunque difficultatem clarioribus adhuc argumentis enodemus, Bedæ Venerabilis verba hanc difficultatem aliquantùm collustratura producere necesse est, quæ sic sonant: *neq; aliquis miretur, quod in eadem insula Lindisfarna, cùm permodica sit, & supra Episcopi, & nunc Abbatis & monachorum locum esse diximus: re vera enim ita est. Namq; una eademq; habitatio utrosque simul tenet, imò omnes monachos tenet, Aidanus quippe, qui primus ejusdem loci Episcopus fuit, monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat. Unde ab ipso omnes loci illius Antistites usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut regente monasterium Abbate, quem ipsi cum consilio fratrum elegerint, omnes Presbyteri, Diacones, Cantores, Lectores, cæteriq; gradus Ecclesiastici, monachicam per omnia cum Episcopo regulam servent, quam vivendi normam multùm se diligere probavit B. Pater Gregorius, cùm sciscitanti per litteras Augustino, quem primum genti Anglorum Episcopum miserat, qualiter Episcopi cum suis Cle-*

In vita Cutberti c. 16. & L. 4. hist. Eccl. c. 5. n. 24.

Clericis conversari debeant? *Respondit inter alia: Sed quia tua fraternitas, monasterii regulis erudita, seorsim non debet fieri à Clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ Deo auctore nuper ad fidem perducta est, hanc debet conversationem instituere, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Hæc ad verbum Beda. Atque ex his, si Diis placet, confectum habemus argumentum pro Ecclesiæ æquè Cantuariensis, quàm Lindisfarnensis monachismo: cùm Beda hujus institutum cum alterius conferat, æstimetque æquale, istud autem apertè nimis monachos habuisse affirmet.

10. *Veterum scriptorum consuetæ confusionis Monachi & Clerici quamvis in re omninò distincti, agnoscentium, ratio.* At penitiùs ista ponderata profectò nunquam persuadebunt, nec evincent, ut ideo monachismum clericali (ut vulgò dicitur) instituto oppositum, aut Cantuariensi aut Lindisfarnensi Ecclesiæ asserere cogamur, qui enim Bedæ Venerabilis stylum novit, usúmque scribendi, clarè reperiet, cùm monachos monachismúmque memorat, atque pro eodem declamat, adeo non in eorum castra descendere, qui volunt hunc clericatui regulari oppositum, seu ab eo distinctum, quin potiùs, nisi apertè ad ordinem monasticum, ut talem, & quidem S. Benedicti restringat, ut plurimùm jam intelligere clericos, jam monachos; ut necesse sit secundùm circumstantias, aliáque tunc occurrentia indicia explicare eundem, ne contra mentem scribentis in errorem impingamus. Consideremus ergo Aidani, Cutbertique tempora, nec non monachorum mores, atque communiter leges receptas, quas sibi tam sanctas semper, & inviolatas habuêre, ut ne jota aut apicem præterirent. Obiit S. Cuthbertus anno 687, quô eodem propè Sæculô & S. Aidanus vixerat, utpote cujus animam ex corpore in cælum evolantem S. Cuthbertus (teste Beda in metris de isto) conspexit. Igitur sæculum

apud Canisium t. 2. antiq. Lect. P. 1. f. 7.

septimum, quos in viris Deo dicatis mores habuerit in Ecclesia occidentali, observandum. Primò: adeò monachis interdicta fuit animarum cura, ut (quamdiu monastico erant amicti schemate, neque ad Clerum jure solenni transpositi) omnimodis ab ea arcerentur. *Monachis sæculis 6. 7. &c. cura animarum extranea vetita.* Audivit Magnus Gregorius Ecclesiam S. Pancratii Romæ divinis publicè celebrandis ab incurio Clero destitui, posuit mox illuc monachos, sed hâc cautelâ, ut ipsi quidem divinam psalmodiam peragerent, *sed ne*, inquit: *remotis presbyteris, quibus Ecclesia ipsa fuerat ante commissa, vacare ministeriis videatur: idcirco hujus tibi auctoritatis tenore præcipimus, ut peregrinum illuc debeas adhibere presbyterum, qui sacra missarum possit solennia celebrare.* Neque in hac aut alia Epistola constituit S. Pontifex, ut solùm hic peregrinus Presbyter ad tempus assumatur, donec aliquis ex cætu monachorum sacerdotiô initiatus fuisset. Vide Annal. Mab. L. 8. n. 45. Concessit id Urbico Abbati monasterii S. Hermæ, sed ideo, *ut nec ille de monasterio suo egredi hac pro causa, nec extraneum sibi ad peragendum sacrum opus cogatur adducere.* Minimè autem, ut in monasterio constitutus monachus pro administrandis sacramentis fidelium plebi, initietur sacerdotiô, quod manifestè contra ipsum hunc S. pugnaret Gregorium, utpote qui Ep. 40. L. 6. absolutè constituit, *ut qualibet morâ & excusatione submotâ, si quisquam Abbatum aut monachorum ex quocunque monasterio ad Clericatûs officium vel ordinem sacrum assumatur, nullam illic ampliùs habeat potestatem.* Idem Gregorius Ep. 18. L. 7. scriptâ ad monachos monasterii urbis Classitanæ, statuit: *Quisquis ex prædicto monasterio ad Ecclesiasticum ordinem pervenerit, ulteriùs illic nec aliquam potestatem, nec licentiam habeat habitandi.* Tota autem hujus constitutionis causa in eo fundabatur, quòd Gregorius, & quicunque monasticæ disciplinæ Zelatores noluerint, monachos à sua vita con-

tem-

templativa distrahendos, & alienis negotiis occupandos: ait enim ipse Epist. 1. L. 4. ad Ravennatensem Episcopum Joannem: *Nemo potest & Ecclesiasticis obsequiis deservire, & in monachica regula ordinatè persistere, ut ipse districtionem monasterii teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.* Hæc testimonia à Capite occidentalis Ecclesiæ producere oportuit, & quidem pro eo, de quo disceptamus, tempore definita, ut inde appareat, fieri vi hujus à Gregorio toties repetiti Decreti ne quidem potuisse, ut monachi *suis* in *monasteriis* constituti Ecclesiasticis ministeriis præficerentur, ergo hoc neque in Ecclesia Anglicana, quod ipse nullibi aliàs concessit. Quòd si dicas negari non posse, in hoc casu specialiter à Gregorio id fuisse admissum, eò, quòd monachi meruerint, ut suorum in laborum præmium hâc licentiâ Clericalis potestatis donarentur. Repono, id nec Augustinum, nec alios, quoscunque demum, fortè paucissimos monachos ad hoc opus assumptos ut monachos fecisse, sed ut Clericos; cùm oporteret Augustinum adhuc Romæ existentem, ut primùm sacerdotiô initiatus est, monachismo eô modô renunciare, quo ipse in allegata Epistola 40. L. 4. decrevit: scilicet: *ut si quispiam Abbatum aut monachorum ex quocunq; monasterio ad Clericatûs officium vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulteriùs potestatem.* Atque hinc dum toties Augustinum & frequentatis Epistolis conatur jam Episcopis commendare in Gallia, jam Regibus, nunquam invenimus monachum vocatum, utpote jam relatum inter Clericos, & haud dubiè à se ipso sacerdotiô insignitum; quos verò à se missos monachos Gregorius dicit, inter eos habendi sunt: at quorum non erat Ecclesiasticis deservire mysteriis, sed monasterii districtionem tenere: & ut diximus, dum Clerici occupabantur suis obsequiis, illi domesticam tum in Ecclesia tum in Claustro colere cogebantur devotionem.

II. *Cathedrales Ecclesias his temporibus possidere non poterant monachi.*

Secundò: hoc eodem sæculo imò multis secuturis adhuc, monachi prohibebantur Cathedrales possidere Ecclesias: certè, ut in re notissima non diu hæream, pro decimo adhuc sæculo exstat monumentum evidens, quô nil minùs, quàm monachis Ecclesiæ Cathedrales concedebantur: refert illud in suis Annalibus trevir. Browerus ex quodam chronico Franco-Saxonico, quodque dicit antiquæ probatæ fidei. Annô plùs minùs 967. Otto disposuit Magdeburgensem Ecclesiam in Archiepiscopalem elevare, nobilissimum ea in urbe erat Cænobium S. Mauritii, quod incoluerant monachi, viri tum virtute tum Doctrina conspicui, istud igitur proposito Ottonis deservire debuit, ut Cathedralis Ecclesia fieret, res in Concilio Ravennatensi, præsentibus summô Ecclesiæ capite Joanne 13. aliisque quamplurimis Episcopis solenniter decreta, paulò post in effectum deducta est. Sed ecce, quid cum S. Mauritii Monachis? narrat id Chronista sic inquiens: *transmutata est itaq; Abbatia in montem suburbio ejusdem civitatis adjacentem: deputaturq; S. Joanni Baptistæ & adhuc habetur. Monachi quoq; succedentibus sibi Clericis reliquerunt in libris & aliis rebus plurima ornamenta: quæ ibidem imperiali munere & propriâ industriâ fuerant congregata, cùmq; illorum animos ob hanc migrationem non immeritò tristitia quædam obnubilaret, Cæsar eis pro consolatione, prædiorum suæ hæreditatis, non parva dona adjecit, & quocunq; in loco cum Canonicis in una statione conveniant, ipsi dextra in parte supremum locum obtineant, constituit. Sed & præterea, ut recurrente annuatim hujus translocationis Die, quæ est quinta Idus Augusti id est in vigilia Victoris ignium Levitæ Laurentii pedibus nudis, processione lugubri, sedem suam visitantes, missam celebrent, quô tam apud Canoni-*

L. 10. ad an. 965. N. 9. & seq.

nonicos, quàm apud Monachos facti hujus perpetim staret inviolabilis memoria &c. Recenset dein Chronista multorum monachorum promotiones ad diversos Episcopatus, & ad hunc ipsum Magdabergensem, ait, primum promotum fuisse Adalbertum hujus S. Mauritii Cænobii Monachum. Nulli esse dubium potest, istius translationis Monachorum causam fuisse constitutos canones, qui cum adhuc sanctè observabantur, ne monasteria monachorum manentibus monachis fierent monasteria Clericorum. Et maluit piissimus Imperator tot obligationibus potiùs adstringere ne inductos Canonicos, tot gratiis cumulare monachos, quàm ut hi neglectis Canonibus Cathedralem Ecclesiam occuparent. Sed ad anteriora quoque tempora revertamur, anno 772. celebratum est Concilium Bavaricum Dingolvingense, in eo *Patres vetant*, ut loquitur Concilium, *ut monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica Baptismatis obsequia, nisi fortè pro periculo mortis, & nihil eorum implerent, commorandi negotiô exceptô, si vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab Abbate proprio fuerit determinata: unde ab universis Abbatibus facta professio, ut minimè titulis popularibus se ingerere depellerentur; & hæc omnia, cui commissæ sunt plebes, sub potestate Episcoporum permanerent, sicut in sanctis synodis vel Decretis priscorum Patrum perarata comprobat conscriptio. Priscorum,* inquam, *Patrum conscriptio*, quæ sanè abundè patet, & omnium propè ante octavum Sæculum prælapsorum temporum usu: reguláque hæc semper ab omnibus non solùm recepta, sed maximè â monachis ipsis expetita est; unde Cassianus de instit. Cænob. L. 11. C. 17. *hæc*, inquit, *est antiquitus Patrum permanens nunc usque sententia, omnimodis monachum fugere debere mulieres & Episcopos:* Sanctus Basilius suis, quos regebat, monachis, scribit constit. monast.

tom. 6. Conc. Col. 1796.

C. 9. *Clerum* (id est Clericatum) *aut inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet, siquidem Diabolica ista pestis est.* Hinc facilè resolves, cur S. Benedictus in regula sua nullam cautionem de appetendo clericatu statuerit, ipse enim in fine, ad regulam signatè S. Basilii ablegat suos. Et hoc præceptum, ususque tam communis fuit monachis, saltem ne in monasteriis positi Clericalia popularibus hominibus plebanorum more ministeria præstent, quàm quòd communissimus: ideo noluit inserere, quæ aliundè in monachis tanquam vi Canonum constituta supponebantur. Hæc autem omnia sic dicta velim, ut liqueat, monachos in suis monasteriis Clericatûs curam ad exteros non admisisse: unde adhuc sæculo undecimo, ut habetur apud Ivonem Decret. p. 7. c. 151. Alexander secundus *juxta Calchedonensis tenorem Concilii, Monachis (quamvis religiosis ad normam S. Benedicti) intra claustra morari præcepit, & â populorum omnino prædicatione cessare.*

Non tamen omnino excludebantur à Clericatu monachi imò multi ad eum cogebantur.

Cæterùm inaniter vellicarer, si evincere vellem absolutè monachos à clericatu fuisse exclusos, neque enim latent plurima exempla, quibus monachi comprobantur exercuisse clericalia, dignissimè ad summam quoque Cathedram fuisse non solùm promotos, sed etiam raptos, maximè ex Lirinensi illo & Luxoviensi virtutum alveari: sed qui hæc admittere debeo, & lubens possum, certè vel ideo, ne allegati, plurimique his similes Canones gratis videantur statuti, ut ipsis quóque monachis in Cænobiis suis constitutis, id adjudicem, nunquam à me quisquam eruditus prætendet. Scio in Oriente pridem anteà monachis contradicta fuisse Clericalia munia. Hieronymus in Epitaphio D. Paulæ narrat, monachos ei obvios factos: *Occurrente sibi sancto & Venerabili Episcopo Isidoro Confessore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos sacerdotalis & Leviticus sublima-*

limabat gradus. Sed isti fortè non alii fuerint, quàm qui suis commonachis ministeria Ecclesiastica suppeditarent. S. Euthimius multos, ùt monachus, erudiebat, Baptizabatque & Joannes Moschus in Prat. spir. ait C. 3. Cononem Presbyterum Monasterii Benthuculæ jussum fuisse, ut accedentes ad monasterium suum Baptizaret, eósque sacro Chrysmate inungeret. Verùm hæc sæculô jam sextô in Oriente, nihil tale factum in Occidente legimus. Quin omnia Conciliorum decreta probant contrarium, nihil itáque monasteriis Monachorum tum, id est, sæculô septimô & diu quóque deinceps cum cura animarum, taceo cum Ecclesiis Cathedralibus.

12\. *Monachorum Ecclesias adire inhibebantur mulieres: quod fieri non potuisset, si eis propria & passim licita fuisset vita Clericalis.*

Tertiò: gravi sanciebatur decreto, ne mulieres ingrederentur Ecclesias monachorum, ut observat eruditus Annalium Benedictinorum editor L. 4. n. 6. ubi exemplum assumit à Floriacensi & Castrensi monasterio, idque sæculô adhuc nonô: *teste Aimonio,* inquit ille, *ubi S. Vincentii Martyris illuc allatum est corpus venerandum, in Ecclesia B. M. ante ipsius Cœnobii portam collocaverunt ob mulierum frequentiam, quibus monasterii aditus, adeoque Principis Basilicæ ex antiqua Patrum ejusdem loci consuetudine denegabatur:* addit Mabillio dicens: *eadem disciplina viguit ab ipsis primordiis in cœnobio Fuldensi, quæ perseverabat úsque ad tempora Bonifacii Noni, item in cœnobijs Lindisfarnensi apud Anglos, Elnonensi, sithiensi, & stabulensi apud Belgas, in Romano S. Pauli, aliisque permultis, ne dicam omnibus:* hæc ille, neque fefellisset, asserendo id de omnibus, saltem ad sæculum usque nonum: profectò cùm idem Mabillio ad annum 754. n. 17. narrasset violentiam illius mulieris Anglæ illatam Ecclesiæ monachorum Besnensi, quâ ipsum Oratorium audacter ingredi præsumpsit, ut inquit Author Chron. Besuens. addit Mabillio: *id factum esse contra generale ferè interdictum illius temporis monachorum, qui muliebrem sexum ab Ecclesiis suis arcebant.* Quod constitutum sanctè observabatur ab omnibus, neque subire mentem posset aliud de illorum temporum monachis judicium, si modò sanctorum vita passim descripta monasteriorúmque monachilium fundationes ac ritus percurrantur

Spicil. Dach. tom. 2. f. 404.

Ex allegatis documentis deducitur, non potuisse monachos, ut tales, præsidere Ecclesiis Cathedralibus Anglianis.

Conferamus jam hæc omnia monachorum constituta sanctissimè alioquin observata aut si neglecta, certè non nisi à relaxatis & satis superque per viros tum disciplinæ amantes culpatis: an persuadere sibi quis poterit Gregorium tam liberè monachica instituta in sola Cantuariensi Ecclesia remisisse, præcipuè, cùm nosset Augustinum Quamvis monachum, se tamen illum vel ipsâ sacerdotali ordinatione in Clerum transtulisse, cœteros verò è Gallia eidem sociatos aliunde ex clericatu assumptos: hinc gratus nulláque necessitate urgente tantam in monachis dispensationem, tantam monastici instituti libertatem, ut credamus, Gregorium ultroneè fecisse, non admittit hujus viri sanctissimi Zelus incomparabilis & fervor conservandæ Disciplinæ indefessus. Opinabar ego nec adhuc ab hac sententia optimáque de monachis formata æstimatione recedo, quòd, cùm Author Annalium Benedict. asserat, Gregorium per Augustinum monasterii sui præpositum, aliosque *monachos* & *Clericos* exsequi & perficere constituisse, ut Anglos ad Christianam fidem adduceret, illud etiam perfecisse per utrosque: ast ea disciplina, ut monachi inter limites sui institui perseverantes exemplum præstantissimum precibus psalmodiis ac claustralibus condignis exercitiis exhiberent neoconvertendo, aut jam converso populo in Christiana fide per laudatissimum Magdalenæ otium: Clerici autem in administrandis Sacramentis per Marthæ negotium, non verò, ut ibi dimitterent suæ formæ rationem, quam adeo L. 9. n. 1.

adeo districtè ab iis Romæ commorantibus exigebat Gregorius. Stantibus verò, uti profectò nulla ratio contrariari potest, his allegatis Sanctissimis institutis, apparebit continuò fieri nunquam potuisse, ut soli monachi Cantuariensem aliásque Cathedrales Ecclesias regendas susciperent sub schemate monachili & cùm, ut repetitò diximus, hæc instituta negari nequeant, verba etiam ita sint intelligenda, *ut res, de qua agitur valere potiùs possit, Quàm perire C.* Abbate 25. de Ver. sig. impossibile autem esset, subsistere posse Bedæ relatiooem secundùm verba, prout sonant, neque hic censendus sit aliter scripsisse quàm Gregoriana tempora ferebant, expetebàtque ratio monachorum, adeoque ejusdem verba non vulgari modo, sed in eo sensu retinenda sint, quem solent, imò debent rectè intelligentibus generare C. 7. ext. de spons. demum cogemur necessariò Bedam accomodè explicare; ad hunc scilicet sensum, quód idem per monachos monasticùmque institutum non alios, quàm Clericos votivos notaverit non quidem omnimodè monachis exclusis, sed ut diximus, ut plurimùm Clericorum cætui (normâ tamen vivendi diversâ) atque vel ideo conjunctis, ut isti agerent ea, quæ munus prædicationis exposcit, illi verò, quæ monastica Claustralisque vita, scilicet Psalmodiam precésque in Ecclesia &c. hoc qui judiciò integrô, sanóque perspexerit, inveniet planum in narratione Bedæ sensum, atque intellectum: cùm alioquin, ut observatum est, concordare ista cum institutis monachorum, tum ubique sanctissimè cultis, non possint. discurrens itaque Beda de Lindisfarnensi Insula, quod simul Episcopum & eum ipsum quòque Abbatem habuerit, idémque locus fuerit monachorum, sic intelligendus est, ut veri ac genuini ibi monachi ad normam Gregoriani instituti haberentur, sed adjunctis veris Clericis: at cùm isti simul votivam, simul regularem vitam observarent, imò eidem illigati essent, hôc titulô quasi per quendam exegetáticum scribendi modum, & ipsi monachi nominentur: Quo sensu non rarò quosdam sæculares in pietatem asceticam absorptos, monachos dicimus non tamen solùm hoc sensu, verùm longè accomodatiori, & quo nec negari nec ambigi potest, à scriptoribus antiquis Clericos genuinos sæpè nomine monachorum fuisse nuncupatos: eò scilicet, quô significare votivos volebant. Quasi enim honoraturi scriptores Clericos illos, quos noverant pressiùs insequi Apostolica vestigia monachos nuncupabant, insinuaturi inde, & rerum expropriationem, & earum, personarúmque vitam Communem, quâ nihil á monachis Discordabant. Pro hac nostra expositione certare veterum testimonia manifesta patebit inquirentibus; S. Vesmarum Scio à Trithemio inter monachos collocari, eò quòd cænobium Lobiense Abbas regeret ad finem Sæculi septimi: præterquam autem, quòd certum S. itillum, ùt clericum (velut tempora illa ferebant, ut Abbatiale regimen sæpè etiam sæcularibus hominibus committeretur) Abbatiam Lobiensem obtinuisse per interventum Hildulphi; qui erat unus de proceribus regni majoribus teste Fulcuino scriptore gestorum S. Vesmari: antea tamen ab ipso Fulcuino dicitur, *quòd Doctoribus Sanctarum scripturarum ad imbuendum à parentibus traditus minimè sæculariter, sed monasterialiter & regulariter fuisset imbutus.* S. Hieronymus Geliodorum & Nepotianum sæpius monachos vocat, *imitabatur*, inquit in Epitaphio Nepotiani, *monachum & Episcopum venerabatur, in Heliodoro:* Scilicet avunculo suo: & tamen quantum absit, ut professione Heliodorus nunquam monachus fuerit, quisque ex ejus vitæ gestis ediscet, Bremen-

Clerici sæpè nomine monachorum cohonestati.

Spicil. Dacher. de gest. Abb. Lobiens. Tom. 2. p. 72.

Chron. Bremense. Cap. 41.

mensses Canonicos regulâ vixisse monasticâ ex Kranzio discimus. *S. Humbertus Maricolis Clericos utriusque conditionis, & gradûs triginta constituit*, ut ipse vitæ Humbertinæ Author disertè narrat, quosque viri eruditi nec ambigunt clericos genuinos fuisse, at hos ipse Humbertus monachos nuncupat in litteris suæ fundationis *hæc omnia*, inquit: *supra nominata ad ipsum monasterium delegavimus, ut ipsi monachi, vel successores nostri in suo jure vel Dominatione à præsenti die recipiant ad possidendum*: ut nil dicamus de sæculis posterioribus, medioque ævo, imò & recentioribus temporibus, quibus, quàm passim & obviam canonici monachorum insigniti sint nomine, nemo eruditorum ignorat. hoc verò non aliâ redundavit ex causa, quàm partim, quòd Canonici Clerici vitam eandem haberent votivam, quam monachi, ita, ut cùm aliás monachi nomen viris non solùm â sæculo sejunctis, sed maximè solitariis proprium esset, ut ipsa nominis Etimologia declarat, postmodum ubi urbani esse cæperunt, & in unam coaluêre societatem, jam non monachi â solitudine, sed ab animorum unitate, ut S. Augustinus observat, vel maximè autem, â vita votiva dicerentur: partim autem, quòd Canonici, seu clerici in plurimis monasteriis conjuncti viverent atque inde præcipuè factum, ut homines licèt diversæ professionis â quibusdam generali nuncupatione Clericorum, ab aliis monachorum notarentur. Hæc quàm vera sint, cuique palàm erit, qui sæculorum priorum mores consuetudinésque perpenderit, & observaverit ea, quæ hactenus de monachorum æquè ac Clericorum vivendi ritu dicta sunt, aut post hæc dicentur.

Acta SS. 25. mart. in vita S. Humberti Comment. præv. n. 1. & 6.

13. Beda supra allegati locus explicatur.

Denique ex his sic constitutis planissimâ & apertâ viâ patebit sensus illius fragmenti de Lindisfarnensi æquè, ac cantuariensi Ecclesiâ ex Bedæ deprompti historia, imò historicorum omnium simili amphibologia loquentium: scilicet, indicare Beda quâdam energia, ùt diximus, voluit, quales tum temporis viri eximii etiam â clericali statu cum monachis juncti in Ecclesia Lindisfarnensi convixerint, unde annotavit: ne aliquis *miretur, quòd eadem insula Lindisfarna ab ipso dicatur, cùm permodica esset, & Episcopi, & Abbatis simul, & monachorum, clericorúmque locus.* Quasi scilicet Episcopo sibi Clerum annexum habenti, Abbati verò monachos, tam restrictus locus nequiret sufficere? Suffecit etenim, & quidem ideò, quòd non tantùm sic clerici sancta charitate conjuncti essent cum monachis, ut omnes monachi esse viderentur: verùm etiam, quòd ob votivam vitam utrinque servatam, & ipsi Clerici cum Episcopo monachi, ipseque Episcopus Abbas nuncupari mereretur, atque hanc vivendi normam expressè Beda ait Gregorium Augustino commendasse: Quodsi per illam vir sanctus strictè intellexisset monasticam (ubi certum est, Clericos Gallicanos Augustino convixisse in Cantuaria) admittendum planè foret, hos Clericos Gregorii ordinatione, monachismum coactos assumpsisse, cùm interea ex allegatis alibi â nobis rationibus notum sit, ipsos monachos curæ animarum applicandos monachismo certô modô renuntiare debuisse: igitur Clericos illos juxta horum assertum oportuisset prius monachatum induere, atque simul exuere, quô nil dici posset absurdius. Consimili ratione resolvimus ex Bonifacii 4ti decreto objecta. Erat tum ea quorundam malè in monachos affectorum Clericorum obstinax invidia, ut non solùm â suo eos vellent avelli, quô illis convivebant, consortio; verùm & insigniri Clericalibûs prærogativîs posse negabant: repressit audaciam, Bonifacius, decrevítque, ut Rex licenter monachorum regulariter viven-

ventium habitationem constituat, ut ipsi prædicatores monachi (id est, qui ad Clericatum assumebantur) monachorum gregem sibi associent, eô scilicet, quô diximus modô, neque aliud præfixit Rex ipse Ethetredus Sæculô undecimô, dum monachos restituit, antea insolentiâ clericorum sæculariter nimis viventium eliminatos ex Ecclesia Cantuariensi, quos sibi conjunctos ex primæva institutione habere oportuisset, id ipsum demum, decretum Alexandri deposcit, ut legenti patebit: nihilque aliud universim suis documentis contrarium sentientes, evincent, nisi, sicut ab exordio Confessionis Anglorum constitutum est monachorum cum Clericis in eadem Ecclesia consortium, & sicut Augustinus ex monacho Clericus, sic quoque subinde doctrinâ & meritô præstantes monachi Clerici fierent, Ecclesiamque Cantuariensem gubernarent, monachismô depositô, eô, quòd tunc idem necdum, (velut nostris temporibûs) Clericalibus muniis implecteretur: neque hunc morem Clericis, qui nunquam monachi fuerant, quâcunque livoris fallaciâ impedire unquam ampliùs liceret.

Esset jam, quod hac occasione alia Orderici assertio explanaretur dicentis: *nunquam usq; ad sæculum duodecimum contigisse, ut alii quàm monachi ad Archiepiscopalem Cantuariæ infulam elevarentur.* (L. 12. p. 873.) Verùm cùm parùm intersit, an Ordericus per monachos homines simpliciter votivos seu religiosos ad similitudinem Bedæ intelligat, nec ne, eò quòd ejus authoritas in asserendo tanta non sit, quanta aliorum, néque plus obtinere suô hic ipse assertô possit, nisi præsedisse monachos ad Clericatum translatos, adeóque tum veros Clericos: stabit firma nostra conclusio in Cantuariensi Ecclesia semper exstitisse votivos Clericos, præcipuè Sæculô sextô, septimôque, à quo suum sumat exordium.

CAPUT VIII.

Deductio enarrationis votivo-Clericalis instituti propagati ad Sæculum usque undecimum.

QUam Gregorius Pontifex cum Augustino suo per Sæculi sexti finem septimique initium Magni illius Hypponensis Augustini cæptam Clericorum reformationem seu edoctus, seu proprii Zeli ardore inflammatus egregia propagatione stabilivit, eandem diversorum locorum Antistites eximia planè virtute ampliârunt.

Memorandus cumprimis status, hujus sæculi initiô, venit Viennensis Ecclesiæ: erat illa Cathedralis, tum miro quoque virtutum splendore illustris, cùm Sindolphus pastorale munus laudatissimô Zelô administraret: imitabantur tantæ matris exemplum innumeræ aliæ huic subditæ, tanquam non degeneres filiæ, omnes æquali fervore disciplinam Apostolicam observantes: audiendus hac de re vitæ Sindolphi scriptor penè coævus: *Porrò*, inquit, *in domo majori SS. Martyrum apostolicam vitam tenentes, in unúmque viventes Clerici plurimi erant, ita, ut turmis dispositis officiorum ministeria peragerent. Apud S. Severum quoq; cætus Clericorum venerabilia sanctorum in unum conversantium habitacula ad sexaginta sub cura Pontificis degentia in Viennensi Diœcesi satis ordinabiliter sita erant, sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei Ecclesia Viennensis florebat.* Hæc vita Apostolica, quam Clerici Viennenses tenebant, nescio, an ab erudito quopiam asseri possit alia, quàm votiva, quamvis non lateat, placere quibusdam (tantùm ne Clericis illam vitam priori ævô concedant, quam pressè moderni Canonici regulares assequuntur) tum apostolis tum clericis, aut omnem votorum observatorum rationem abnegare, aut saltem eam, quâ

(1. *Sæculô 7. propagatur vita Communis Clericalis.*)

(Vide Bol. 1. Jan. vit. S. Clari Abb. Cap. 2.)

quâ credantur religiosorum more vovisse, verique religiosi exinde fuisse: utpote, quòd consiliis evangelicis, aut omnibus, aut cuidam eorum obstricti fuerint non vinculô voti, sed præcepti ab Apostolis constituti sic obligantis ad tria prædicta Consilia evangelica, quemadmodum Christianos, exempli causâ, præceptum Ecclesiæ obligat ad audiendam missam die festivo &c. quod neutiquam votum seu directè, seu indirectè vel interpretativè involvit. Verùm quàm contrariè manifestis SS. Patrum & Clarissimorum Doctorum à nobis Capite primo allegatorum testimoniis ista astruantur, per se liquet. Quodsi verò ideò neganda est primis Clericis votiva vita, quòd Clarus de iis textus, aut in scriptura, aut aliis coævis documentis non exstet, cùm *turpe sit sine lege loqui*, actum est de ipsis quóque monachis, quos vovisse tam parùm in scriptoribus maximè sæculum octavum præcedentibus est reperire, ac ipsos Clericos. Prima votivæ vitæ nota pro monachis eruitur teste Thomassino ex Calchedonensi Canone 7. anno 451. in Concilio generali edito, is tamen voti ne quidem nomen profert: hæc ejusdem verba: *qui semel in Clero deputati sunt, aut monachorum vitam elegerunt, statuimus, neq; ad militiam, neq; ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut tentantes, & non agentes pœnitentiam, ita, ut redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.* Profectò, quibus animo est, non votum, sed præceptum adstruere, primis Clericis ut expropriationi, castitati, ac obedientiæ viverent: habebunt, multò magis, ut ex hoc Canone simile pro monachis præceptum eruant, vota excludant, apertissimè contra communem omnium, hunc Canonem interpretantium, sensum. Sicut enim quorumvis Conciliorum & Patrum de materiâ & observantiâ votorum monachis præscriptâ mens eò modô intelligenda est, ut quod de his præceperant, ad ipsam vovendi obligationem reducatur, sic pariter quidquid dicatur quoad consilia Evangelica apostolos præcepisse, in id demum concidet, ut eorum præcepta atque decreta, consilia evangelica non qualitercunque observanda inculcent, sed prout sunt votis Deo immediatè factis firmata: aut si hoc negant, viderint qualiter seu D. Benedicto, seu cuicunque sanctissimo monacho votivam vitam propugnent, quam, ut diximus prioribus septem Sæculis, sub his terminis nunquam assertam reperient. Dicant verò, qui, quemadmodum unanimi ita & vero justoque Calculo subscribunt votivæ veterum monachorum vitæ omnes, quotquot sunt melioris notæ authores, dicant, inquam, quibus inducti motivis, id securi planè ac certi de veritate enuntient: profectò, si benè apprehendo, aut id affirmant ob statûs ipsius exigentiam atque convenientiam, aut ex traditione sic edocti, aut ex ipsa verborum interpretatione. Primò enim modô ipsa monastica vita videtur per se hominem Deo sacrare, & ut inquit Dyonisius: *monachi â vita individuali & singulari, qua in Deiformem monadem colliguntur, & perficiuntur, tales dicuntur.* Ex quo convenientia illa & exigentia infertur, monachum esse non posse, nisi Deo se per tria vota stabili famulatu mancipet, ut docent communiter doctores: atque ideo, monachus sine professione haberi nequit. Secundô verò, monachus semper pro tali æstimatus est, qui repudiatis terrenis se Deo per tria vota tanquam in perpetuum & adæquatum holocaustum libavit; ita quidem, ut præcipuè antonomasticè monachus pro religioso haberetur, id est, pro vovente: quod tamen non ex alio desumptum est capite, nisi ex tertiô modô, cùm antiqui Scriptores de monachis discurrentes comperi-

Discip. Eccl. P. 2. L. 1. c. 11. n. 3.

Æquali decreto monachi & Clerici ad votivam vitam obligabantur, quia enim id certum de monachis, neque de Clericis negari potest.

Vide Jvon. Carnot. Epist. 41. ad Gaufred. Vindoc. Monast. Abbat. docentem monachos olim nullam externam professionem fecisse.

De Eccl. Hierar. c. 6.

vide Less. L. 2. c. 41. de St. rel. Tambur. t. 1. de jure Ab. disp. 5. q. 10. Cap. porrect. de regul. &c.

rentur asserere, eorum institutum normamque vivendi esse, ut Apostolos imitarentur, Sæculo renuntiarent, carni, ejúsque concupiscentiis bellum indicerent, abnegatis omnibus Christum sequerentur, & si quæ sunt aliæ his æquivalentes loquendi veterum formulæ. Ex quibus generaliter eruebatur, interpretativè voluisse hos antiquos Scriptores indigitare in iisdem monachis *vitam votivam*: alioquin, si in formalibus terminis hanc quis prætendat, nunquam monachis eam ante sæculum septimum & fortasse, sat parcè deinceps usque ad undecimum, quô usurpatio *professionis religiosæ*, *votorum*, similiumque vocum, primùm innotescere cæperunt, quis adjudicare audebit. Hæc verò omnia dignabitur benevolus Lector, suô modô Clericis accomodare, ita quidem, ut, si de convenientia vitæ votivæ iisdem asserendæ quæramus, vel ipsum nomen Clerici, magis longè, quàm monachi hanc sibi propriam esse ex Hieronymi testimonio vindicet, ratioque status eò ampliùs exigat votorum emittendorum obligationem, quò hic & meritô, & perfectione semper monasticum institutum præcipuè tempore implantandæ, ac propagandæ fidei, præcellere tenebatur, ut non verbô solùm, sed vel maximè convertendis hominibus præluceret exemplô, juxta illud Isidori superiùs Cap. 1mo. n. 10. memorati, *nunquam inducendos paganos fuisse ad divitias & voluptates odio persequendas* &c. *nisi id fecisse antea Clericos, magistrósque fidei perspexissent.* Si verò traditionem observemus, ea tam certa firmaque stetit apud antiquos usque ad recentiora tempora assertio, atque sententia, ut (si fortasse Petri Abaëlardi in ordinem præmonstratensem demas dicteria, quæstionem nostram haud attingentia, cùm falsè omnino à quibusdam neotericis de ordine universim Canonico prolata credantur, prout res penitiùs considerata extra controversiam est) ad sæculum usque decimum quintum nè dubium eruditis occurreret, aliter, quàm pro antiquorum Clericorum vita votiva contra impudentes ut plurimùm hæreticos decertandi, quales Lutherus, Calvinus, aliique fuêre velut ex Cornelio à Lapide viro doctissimo Cap. primô ostendimus. Hinc rursus æquali ratione meritò quidquid Antiqui, Authores scriptoresque retulerant de Clericorum abrenuntiatione terrena, de facultatibus dimissis, de apostolica vita assumpta, atque his similibus phrasibus, per id universim intelligebatur vita votiva; neutiquam verò præceptum tale, quod eis impositum ad *observanda* Evangelica consilia adstringeret, non ad *vovenda*: atque ex hujus paritate rationis simul quisque perspiciet inane effugium, quô prætexitur, verba illa seu Conciliorum, seu Patrum, *vitam Canonicam*, *apostolicam*, *Canonibus sacris conformem*, *perfectionis Christianæ officium*, *bonorum communionem*, *communem apostolicam vitam*, & quæcunque hunc sensum efformantia proferentium, non alium sensum exprimere, nisi quòd Clerici pristini æmulati quidem fuerint Apostolorum virtutes, & quôdam modô consilia Evangelica amplexi, sed non nisi, ut hæc eis aut præceptivè Canones observanda præfigerent, aut ipsi liberè sine nulla votorum professione amplecterentur. His enim stantibus, ut supra jam diximus, eliminabimus omnes monachos è voventium numero: cùm legamus eosdem quidem castitati studuisse, renuntiâsse divitiis, & omnia propter Deum reliquisse &c. sed hæc votorum emissione firmasse, nulla veterum testimonia asseverent. Perquiramus Pauli, Hilarionis, quin ipsius D. Benedicti, Romani, Mauri, subsequorumque monachorum totam Galliam, Italiam, Germaniam, suâ sanctitate illustrantium vitam, nisi interpretandi beneficiô usuri, nun-

Vita votiva olim in formalibus terminis non exprimebatur.

nunquam eos voviſſe probabimus, atque hinc eſt, quòd olim univerſim tacita profeſſio abſolutè hominem pro vovente declararet, ac votis obſtricto, ut habetur Cap. Vidua 4. & cap. ad noſtram 8. de regular. quodſi ergo omnes D. Benedicti Filii ideò ſufficienter, ac certò pro votivis habebantur, quòd juxta regulæ ſuæ præſcriptum *promitterent de ſtabilitate ſua, & converſione morum ſuorum, & obedientia coram Deo & Sanctis ejus*, & quodſi hæc nemo ſanus aliter interpretari niſi ad veram genuinam vitam votivam poteſt, quis eandem ſimillimâ fermè per Canones præſcriptâ formâ veſtitam clericis abnegabit. Stabilitatem enim, quam Clericus quisque, ſaltem *decimum octavum ætatis ſuæ annum complens tanquam appetitor arctiſſimæ vitæ leviſſimo Domini jugo ſe ſubdens profitebatur*, Canon primus Toletani Concilii â nobis jam ante relatus ſatìs demonſtrat: *morum quóque converſionem per gratiam caſtitatis ſibi Deo inſpirante placentem* ex eodem promiſſam diſcimus. Obedientiam à quovis Clerico Epiſcopo vovendam omnes Canones clamant, & certè, non refutatione, ſed riſu eam aſſertionem dignam quivis eruditus cenſebit, quæ Auguſtinianos Clericos vitæ votivæ expertes pronuntiat: audiendus hac de re doctiſſimus Thomaſſinus *obiter*, inquit *hic eximendus eſt error, quô deluſi fuêre, qui putarunt hos communis vitæ cum Auguſtino ſectatores nullô fuiſſe voti vinculô obligatos, ipſa enim in contrarium promo ejus verba, adverſim eos, qui deviabant à propoſito, vel furtim poſſidentes aliquid in ea ſocietate, vel ejus apertè deſertores, illos enim ita execratur, ut qui voti & profeſſionis Sanctitatem violaverint, damnabili ſe implicuerint perfidiæ, & ſpem abjecerint æternæ ſalutis malum eſt cadere à propoſito, ſed pejus eſt ſimulare propoſitum. Ecce dico, audite, qui ſocietatem communis vitæ jam ſuſceptam, quæ laudatur in actibus Apoſtolorum deſerit, à voto ſuo cadit, & â profeſſione ſanctâ deficit &c ego ſcio, quantum mali ſit profiteri Sanctum aliquid, nec implere. Vovete, inquit, & reddite domino Deo veſtro, & melius eſt, non vovere, quàm vovere, & non reddere, & paulò inferiùs profeſſus eſt ſanctitatem, profeſſus eſt communiter vivendi ſocietatem ſi ab hoc propoſito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipſe cecidit. Quot voces, tot argumenta certiſſima, certiſſimum illud fuiſſe votum, quod ſolvi ſine Summo piaculo non poſſet*: hæc vir iſte Clariſſimus. Quære jam, quæ Auguſtinianorum Clericorum forma profitendi, nullam reperies, niſi eam, quam Canones ſeveriores Clericis diſciplinatis præſcripſerant, eam certè, quâ tacitè jam ad hanc profeſſionem obligabantur hoc ipſo, dum ſocietati illi ſe jungerent, tales verò, non ſolùm in Hipponenſi Auguſtini Eccleſia, ſed in plurimis aliis exſtitiſſe, ex Poſſidio alibi didicimus, ut adeò, qui hæc argumenta ſanô judiciô, & animô nullis præjudiciis occupatô ſcrutatus fuerit, faciliùs propè Clericos votis illigatos deprehenſurus ſit, quàm immunes ab ipſis.

Cap. 58.

P. 1. diſcp. Eccl. L. 36. 3. n. 6.

Quemadmodum autem ex hactenùs productis inſtruimur, neutiquam ad clerum votivum antiquitùs obtinendum neceſſe eſſe de formali profeſſione teſtimonia quærere, ſed prudenti id veterum phraſium interpretatione etiam demonſtrativè deduci: ſic malè ominantur, qui ajunt, obedientiam &c. ſoli Epiſcopo, Prælatoque, non Deo (quod tamen in religioſis votis exigitur) à Clericis olim fuiſſe promiſſam, aut ſi etiam Deo facta, non tamen omnia Evangelica Conſilia, ſed unum fortaſſe Caſtitatis, & apud Auguſtini Clericos expropriationis, utpote quòd de aliis nulla expreſſa ſit mentio. Dico enim ad primum: hoc inaniter aſſeri, cùm promiſſio Epiſcopo Prælatoque fi-

at, prout vices Dei sustinenti, quod sufficit ad obligationem votivam contrahendam, alioquin etiam hodiernæ religiosorum formæ professionis non essent taliter obligatoriæ, cùm multæ tantùm dirigantur immediatè ad superiorem præsentem. Quoad 2dum verò observo summam non solùm concatenationem horum trium Evangelicorum consiliorum antiquitùs fuisse, sed & necessitatem, in ipsa quacunque, seu monachili, seu Clericali societate: ut imprimis inconvenientissimum esset, in Communi vita expropriationem promittere, & aut jus nubendi, aut voluntatis propriæ sibi retinere dominium: deinde quòque nulla ratio diversitatis adferri potest, quâ evincatur, voto firmatam exempli causâ expropriationem, & ab hoc exclusam fuisse obedientiam, Castitatémve: quodsi enim tacitâ professione omnium votorum obligatio contrahitur, ut docent doctores, quantò magis id æstimandum, ubi vel unius expressa sit nuncupatio? quæ nos aliàs luculentiùs demonstravimus. (Vide Schmier. t. 2. L. 3. tr. 16. 3. Sect. 3. §. 3. n. 172. p. 336.)

Cæterùm dum Clerici in Communem talem societatem assumebantur, obligati ut plurimùm fuêre, Secundùm *Canonicam vivere regulam*, prout id in Conciliis de disciplina Ecclesiastica tractantibus palàm est, ipsique historici, ubi virum aliquem Clericalis votivæ vitæ vestigiis arctiùs insistentem describunt, dicunt eundem sub *regula Canonica*, aut secundùm eam vixisse: hinc in Capitulari Theodonis-Villensi Carolus Magnus mandat, ut *qui sæculum relinquunt specie, ut Deo serviant, re, ut Dominicum Regis servitium fraudent, omninò Secundùm regulam vel Canonicam vel monasticam vivant:* Et Concilium Pontigonense anni 876. sub Carolo Calvo statuit, Can. 8. *ut Episcopi in Civitatibus suis proximum Ecclesiæ suæ Claustrum instituant, in quo ipsi cum Clero secundùm Canonicam regulam Deo militent.* Sic & teste Alfrido in vita, Lindgerus *honestum construxit monasterium Clericorum sub regula Canonica Christo famulantium.* (L. 1. C. 4. n. 27. apud Boland. ad diem 26. Martii.) Quæri igitur potest, dum frequenter per priora Sæcula hujus *regulæ Canonicæ* sit mentio, ad quam formam vivendi eadem Clericos devinciret? putant enim quidam per regulam hanc eos solùm Canones esse intelligendos, qui qualitercunque Clericos ad vitam Ecclesiasticam piè, honesteque ducendam adstringeret, nullatenùs autem eos, quibus vita regularis seu votiva præciperetur, verùm sicut Ecclesiastica, ita Canonica regula, quàm prioribus sæculis semper usurparetur ad denotandam vitam, non qualemcúnque Clericalem, sed *arctissimam illam* votisque firmatam, sanè testimonia nobis ad id probandum suppeterent innumera, atque ne hæc omnino præteriisse videamur, certè antiquus fideque dignissimus Scriptor vitæ S. Gaudentii Novariensis, cùm dixisset, quòd *ab ipsis incunabulis adeò in religionis propositum exarserit &c. ut post, juvenili ætate divino inspiramine Ecclesiasticam regulam toto conamine diligendo insequeretur.* (apud Bol. l. 2. Jan. die 20. hujus. C. 1.) Mox hujus regulæ qualitates innuit, cùm subjicit. *Ita enim,* inquit, *semetipsum propriâ disciplinâ coercebat intentus &c. ut protinùs divina jussa implere festinans, renuntiánsque omnibus non segnis Evangelii Auditor factus: abrenuntiavit semetipsum sibi, tulit crucem suam, & secutus est Christum.* Hoc ergò Gaudentio Clericatum genuinum assumenti erat *Ecclesiasticam regulam* insequi. Præterea adeò solitum erat vitæ votivæ disciplinam per *Canonicam regulam* indigitare, ut, sæculô undecimô, duodecimôque cùm passim Canonici regulares jam sub Augustini vexillo vivere cernerentur, adhuc sub *Canonica, apostolicàque regula* simpliciter existere dicerentur, prout id infra declarandi melior locus occurret, sic itaque sæculô Septimô Clerici in Apostolicam societatem

coa-

coadunati erant, degebántque, ut si qualitercunque monachis ex traditione certâ votivam vitam adstruere cogimur, eam æqua lance oporteat pro Clericis prædictis ponderare: cùm, ut aliàs tradidimus, vita ista apostolica votiva non â monachis ad Clericos, sed ab his ad illos tanquam è fonte ad rivulos promanârit. Quodsi enim inter Doctos jam non ampliùs monachorum origo ante sæculum 4. quæritur, aut astruitur: certè cum tempore Apostolorum vita votiva suum reperiret exordium, & tot authoritatibus conclamantibus, ut Capite primo adductæ sunt, Clerici tum omnes votis illigati persisterent, sicut hi cum Apostolis primi fuerant observatores hujus excellentissimæ conversationis, sic erant & propagatores, meritóque ùt patres ac Doctores quemadmodum perfectionis Christianæ normam tradebant fidelibus, sic religiosæ ac votivæ semitam præstruebant tum monachis, tum omnibus subsecuturo tempore religiosam vitam amplexuris.

Refutatur sententia asserentium prima monasteria Canonicorum ex relaxatione monachorum prodiisse. Vide Annal. Ben. L. 27. n. 10. & Thomass. Discip. Eccl. P. 7. L. 2. C. 9. n. 14.

Hinc non video, quo modo à quibusdam asseri possit, sæculô septimô, de quo agimus, Ecclesias seu monasteria Canonicorum (quæ cathedrali dignitate non fulgebant) ut plurimùm, aut omninò talia evasisse ex relaxatione monachorum: profectò, sicut id in quibusdam monasteriis fieri potuisse (ut nempè monachi dimissâ severiori disciplinâ Canonicorum mores induerent) nunquam abnuemus, ita generaliter hoc asserere non facilè quisquam tam pervicaciter audebit: videbimus enim, non pauca exstitisse à sæculo septimo, imò & antea, exstructa Clericorum collegia, quæ nunquam monachorum, semper Clericorum fuerant, néque Canonicos monachorum adeò instituto eguisse, quin exemplis & regulis præcessorum propriis abundè providerentur. Suorum Factum tamen, idque eò magis succedentibûs Sæculîs, quò pronior identidem in Coercitam laxitatem advertebatur quorundam Clericorum recidere animus, factum, inquam, ut quædam ex monachorum Sanctâ institutione, Clericatui minimè præjudiciosa tum à Chrodogango, tum ab aliis præclarissimis reformatoribus mutuarentur, quibûs firmior, quasi aheneúsque murus libertati tam facilè illabescenti opponeretur, omnimodis assentimur.

Sed jam vocat instituti ratio, ut his obstaculis aliquantùm è via remotis, planiùs in inceptis progrediamur, & è Gallia nos in Germaniam nostram transferamus: Trudonem enim illum Metensem, & aliquot in Belgio monasteriorum Fundatorem piissimum, novimus qua regulari disciplina sub Clodulphi Metensis Præsulis regimine Clericum verum, apostolicúmque egerit, qualiter *cunctam hæreditatem suam in possessionem S. Stephano, Pontificibúsque Metensis Ecclesiæ perpetua traditione confirmaverit, & deposito laicali habitu ex Consilio jam dicti Pontificis comam suam in S. Stephani Proto-Martyris Ecclesia vovens se soli Deo serviturum totonderit*: ac denique qualiter plures cum ipso in eadem Metensi Ecclesia vixerint, ut inquit, Donatus vitæ ejus scriptor: *sub sanctæ conversationis habitu Christum nudi nudum sequentes, & voventes se soli Domino servituros Canonicè & regulariter.*

2. Sæculô 7.mô Germania floret disciplinâ votivo-Clericali.

Donat: Diac. in vita S. Trud. C. 9.

Idem Cap. 11. vide de hoc plura in descriptione monasterii Hasbaniensis.

Amandus quòque Trajectensis ille Apostolus, quæ demumcúnque *Collegia Canonicorum, sive ut veteres loquebantur (verba sunt Sanderi rerum Gandevarum scriptoris eximii) monasteria Clericorum condidit, in Communi viventium erant.* Hinc & Humbertum ipsi S. Amando coæqualem legimus fundasse Cænobium *sub regulari Canonicorum norma*, ùt testatur Lotharius Rex Francorum in privilegio suo mareolensibus concesso. Paulus quòque Virdunensis Ecclesiæ Episcopus adeptô Ecclesiasticæ curæ negotiô

L. 3. C. 7.

Miræus Dipl. eBlg. L. 16. 22.

gotiô *in Cathedrali Ecclesia Canonicos canonicè vivere instituit, & in sua sede per plures residens annos ab incepto virtutum non destitit*, ut narrat vitæ ejus scriptor.

Boland. 8. Febr. n. 12. S. Sulpitius, cùm ad medium fortè vel paulò ampliùs Sæculi septimi *Clericatûs suscepit onus, & leviticam sortem indeptus Ecclesiæ ministraret*, ut ait coævus scriptor, *cùmque Ecclesias, monasteria, cellásque jam satis abundèque construxisset innumerabilium Clericorum, ac Monachorum Pater effectus est:* memorat verò tam *monachorum*, quàm *Clericorum* laudatissimam votivam conversationem, illorum quidem, *cùm bonis suis quibusque indigentibus erogatis, multásque etiam vitæ sollicitudines procul abiicientes, & extra urbem in hortulis, & exiguis quibusque agellis degerent*, istorum verò: *cùm sicut in actibus Apostolorum hi qui primitùs crediderant, vitam duxisse memorantur, possessiones suas & prædia vendentes, & pretia ponentes ante pedes cæterorum divisis unicuique, prout unicuique opus erat, ut evangelicô facilè fungerentur officiô*.

Harduin. t. 3. Conc. Col. 576. In Concilio Rhemensi anno. 625. habito, definitum est: *Clerici luceant sicut stellæ, & perpetuæ claritates, in firmamento Ecclesiæ, non sint Ebrii, nugaces, sæcularibus immixti, nec mulieres alloqnantur, aut domi retineant, vivant in Communi, & ædes pauperi patentes inhabitent*, præclarus omninò Canon ad dilucidandam vitam communem hoc tempore florentem.

De Archiepiscopis Vesontionensibus *Migetio*, *Donato Albonio*, quâ curâ Clericos Cathedrales aliósque suæ Diæcesis ad vitam regularem reformare, in eaque conservare conati sint, per longum in ipsa hujus Ecclesiæ descriptione monstrabimus: & quia plura ibidem in diversis monasteriis exempla recurrunt, eadem consulere non gravabitur lector eruditus, ne in nimium campum duplicato gratis labore excurramus: Certùmque est, sæculum istud testimoniis eximiis vitæ clericalis votivæ abundare, ita ut Anglia, Italia, Gallia, Germania, Hispaniaque, illustria planè intra sinum suum Monasteria Canonicorum votivorum complecteretur, qui passim in claustris more monachorum vivebant: velut illi quos præstanti encomio ab Eusebio Vercellis instituto dilaudat Ambrosius, hi afforis munia sua clericalia fructu centuplo, & inæstimabili Sanctæ conversationis administrabant exemplo, in monasterio verò Secreta servabant sui cordis.

3. *Sæculo octavo, in Clero floret vita votiva.* Sæculum octavum non minùs multis in locis Clericorum votivorum sancta institutione fertile fuit, floruit enim ad initium hujus, eximiæ sanctitatis Abbas Launomarus, quem dum quidam Ord. S. Benedicti professum asserunt, malè sibi notos esse rerum veterum mores ostendunt, utpote (velut eruditè Bollandus notavit) quòd in his Galliæ partibus ordo S. Benedicti vixdum innotuerit, nec tum propagatus tam latè fuerit, ut Launomarum in suum sinum reciperet: at illa antiquissima Carnutensium traditio eò certior, quò eorum temporum consuetudini conformior; quam testatur Marchantius apud eundem Bollandum, acceptam à majoribus haberi, scilicet: *Launomarum Domini Basilicæ Apostolorum Principis Carnutæ præfuisse: communiq; Cleri ærario*, teste ipso Jepesio Benedictino, *haud exiguô spatiô æconomicam rem procurasse monasterii prædictorum Clericorum*. Quamvìs nec opus sit multis recentiorum testimoniis, cùm nobis ejusdem vitæ author sancto propè coævus veritatem penè ad oculum dilucidet: igitur ille Cap. 1. n. 5. *mox*, inquit, *ùt ad intelligibiles annos excolevit, vocem Salvatoris aure corporis, & cordis, vir beatissimus audiens, quod insciâ sollicitudine parentum vis divina adspiraverat, ipse suis omnibus renuntiavit, ut in terra viventium portionem nullo fine obnoxiam mereretur, - - - intereà Dei famulus doctrinæ, verbiq; cælestis pabula sitienter hauriens adolescentiam suam ejus jugi meditatione castis moribus adorna-*

Die 19. Jan. in vita S. Launomari in prævio Comment.

Apud eundem Boll. cit.

ornabat, jam tunc flammis accensus divini amoris, secretum eremi desiderare cœperat, ad tempus igitur celans animi propositum, dum adhuc in eadem urbe moraretur, sacerdotalem infulam divinâ se comitante gratia indeptus est. Non longè post ibidem à fratribus, cum quibus ad cœlestia anhelabat, minister rei familiaris institutus, substantiam cunctamq; penum sollicitus providebat, summâq; discretione, paterno affectu cunctis fratribus necessaria ministrabat, adeo, ut nulli debitam annonam, nec in parvo subtraheret, neq; alicui prodigè effunderet. Longâ quippe exercitii Spiritualis eruditione fundatus vir iste in sacerdotio suo dignè Deo militavit, exemplô quoq; doctus Apostolorum, formam primitivæ Ecclesiæ imitari nitebatur, de qua scriptum est, quia dividebatur singulis, prout cuiq; opus erat. Sic ergo Launomarus monachicum institutum arripere cupiens ad clericale devenit, & in Carnotensi Ecclesia cum Clericis suis *apostolicam* (ut Scriptor vitæ enarrat) *communitatem* insigniter promovit. Neque in mentem venire posset, ut in hac narratione quis monachismum in dicta Ecclesia viguisse subodoret: cùm Author hic certè de eo aliquid monstrasset ipse in instituto à S. Launomaro monasterio Corbionensi monachus existens. Eodem hoc Sæculo an. 742. celebratum est concilium in Germania, in hoc Concilio facta est quædam Cleri reformatio, at, quod notatum velim, antequam hujus Concilii Canonem unum, alterumve referam, meminit ipsius Mabillon: in Annal. suis & Canonem (juxta ipsum) secundum, ultimúmque allegans, quoties in eo occurrit, *Servorum Dei* nuncupatio, ipse de suo addit, *seu monachorum*, quod quo jure id fecerit, in parte 2. declarabimus, hôc solùm interim isthìc annotatô, sicut illa Mabillonii explicatio in toto Concilio non reperitur, sic certum esse, per voces illas *Servorum Dei*, Patres Concilii non alios nisi Clericos rerum divinarum ministros tanquam veros Dei Servos ab ipsa Ecclesia ad hoc destinatos intellexisse. Juxta Othloni ergo editionem apud citatum Serarium Concilium statuit canone 5to: *Servis Dei per omnia omnibus, armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum vel hostem pergere prohibuimus omnino; nisi illos tantùm, qui propter divinum mysterium, missarum scilicet solennia adimplenda, & Sanctorum patrocinia, ad hoc electi sunt, id est unum vel duos Episcopos cum Capellanis Presbyteris Princeps secum habeat, & unusquisq; Præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicare pænitentiam possit; nec non & illas Venationes & Sylvaticas vagationes cum canibus, omnibus Servis Dei interdiximus, & ut accipitres & falcones non habeant.* Et Canone 14. *decrevimus quoque ut Presbyteri vel Diaconi non sagis Laicorum more, sed casulis utantur* (id est tunicis talaribus) *ritu servorum Dei, & nullus in domo sua mulieres habitare permittat.* Quisque justus arbiter perpendat monachos an Clericos potiùs hi Canones respiciant, servos Dei dictos; Hæ verò quædam quasi præambulæ Constitutiones Patrum ad reformandum Clerum quibusdam in locis jam à lege Canonibúsque exorbitantem fuêre, cùm non diu post passim laboratum, ubi regularis disciplina exciderat, eandem valido nisu iterum restaurare, ut videre est in Conciliis hoc sæculo celebratis: tale fuerat Cloveshoviense an. 747. Romanum an. 733. sub Gregorio. Et 768. sub Stephano, aliaque plura. Præcipuè autem Episcopi sancti hoc sæculum splendore suæ virtutis non minùs quàm scientiæ præclarè collustrabant, inter quos cumprimis exstitit magnus ille Germaniæ nostræ Apostolus S. Bonifacius cum Gregorio Trajectensi, Burchardo aliisque, quorum exstructa pro Clericis sub Canonica vita viventibus complura monasteria passim iterum in eorum descriptione occurrunt, ubi & ea supplemus, quæ hic

Serar. rer. Mogun. tom. 1. L. 3. c. 42.

Mab. Annal. L. 21. n. 68.

per servos Dei, non semper intelligendi antonomasticè monachi strictè tales.

hìc pro præſenti proba in teſtimonium adferendâ ideò prætcrimus.

Beregiſum non minùs novimus, quomodo in Andaginenſi à ſe ſtatuto Cænobio Clericorum officia delegavit, quibus Canonico ordine militantibus ipſe Pater in eodem habitu ſociatus eſt, ut teſtatur vitæ ſcriptor à nobis in hujus Cænobii deſcriptione inferiùs relatus.

Florebat tum præclarè Cathedralis quoque Eccleſia Metenſis, cui ad ingentis emolumenti accrementum datus in Epiſcopum eſt S. Chrodogangus, vir non ſanguine ſolùm, ſed & pietate illuſtris, quemque alterum veluti Auguſtinum Germani noſtri Canonici non immeritò poſſunt revereri, de hoc Zeloſiſſimo Epiſcopo eruditè ac veridicè Browerus in Annal. Trevir. *quod verò*, inquit, *cumprimis hìc memorandum, vitam eam Clericorum poſt florentis Romani imperii ſæcula reduxiſſe traditur, quam adeò S. Ambroſius teſtatur, ab Euſebio Vercellenſi præclaro Pontifice, in Italia diligentiùs excoli cæptam, ut quem duo pariter à Clero ſuo exegiſſe memorat monaſterii videlicet continentiam, & diſciplinam Eccleſiæ, ut & in Civitate poſitus, inſtituta monachorum teneret, & Eccleſiam regeret jejunii ſobrietate. Ipſe itaq; Chrodegandus, quod antiquæ litteræ loquuntur, diſciplina ex urbe romana petita, rarô tum Auſtraſiæ exemplô, Clericos regulares in unam communemq; vitæ ſocietatem aggregavit, eóſque Cænobii legibus adſtrictos, excitatis circa S. Stephani ædem ſeorſim domiciliis, ceu clauſtro monaſtico coërcuit: & ne parandi victus quemquam cura tangeret, omnia indiviſa ad vitam degendam neceſſaria, largiter in commune præberi juſſit, inde cantum romanum, legéſque, quas ibi acceperat, iis tradidit: & illius Eccleſiæ, ut religionis omnia ſanctiſſima jura, ſic accurratè Cæremonias retinere atque obſervare voluit. Et multa certè in actis Chrodogandi concurrunt, quo conjecturam facias, eum normæ vivendi ac diſciplinæ, quam Canonici deinceps in Auſtraſia paſſim tenuêre, extitiſſe vel Authorem vel Vindicem.*

Annal. Trevir. L. 7. ad an. 765. n. 175.

Hæc Author iſte doctiſſimus: ſed quia de legibus dixit, quibus Canonicos ſuos adſtrinxit, eæ aliæ non ſunt, niſi regula illa apud eruditos notiſſima, quam Chrodegangi nuncupamus. Multa eaque diverſa judicia in viris, rerum hiſtoricarum Eccleſiaſticarúmque peritis hæc regula concitavit, quibusdam per eam opinantibus, verè tunc temporis opeque Chrodegangi factum, ut Canonici, qui usque tunc liberiùs vixerant, vitam communem amplecterentur atque regularem: aliis econtra Chrodegangum hac qualicunque ſuâ regulâ cenſentibus, Clericorum reſtaurationem ſic attemperaſſe, ut primus *Canonicorum* inſtitutor exiſteret, utpote quòd Paulus Diaconus non dicat, à Chrodegango *Canonicos*, ſed *Clericos* in negligentiam delapſos ad diſciplinam reductos, hincque inferendum exiſtimantibus, Chrodegangi tempore nomen Canonici quodammodo cæpiſſe reſtringi, ut, quod ante ipſum, non alios niſi matricularios Clericos notaret in Communi viventes, at nil minùs quàm *votivè*, cùm in tota ſua regula nec expropriationem commendet, nec memoret: hinc Chrodegangum fortè fuiſſe, qui arctiori & votivæ vivendi methodo aliquando inducendæ prima fundamenta jaceret, non tamen compleret ipſe. Eſſent complura, quæ his opinionibus ordine opponeremus, niſi potiora jam attigiſſemus, partim adhuc tractaturi eſſemus: præcipuè ubi Canonicorum Inſtitutor S. Chrodegangus dicitur, eò, quód antea Canonici, non à communi vita, ſed à matricula dicerentur. Verùm hanc aſſertionem refutabimus alibi, dum Canonici Nominis genuinam originem, primumque in Eccleſia uſum deſcribemus. Nos autem dimiſſis aliis ad præſens caput minùs facientibus, duo ſolummodò diſcutienda de S. Chrodogango aſſumemus, primò: an nulli hoc tempore Canoni-

Quid regula Chrodegangi operata in reformando inſtituto Canonico?

nonici Nominis genuinam originem, primumque in Ecclesia usum describemus. Nos autem dimissis aliis ad præsens caput minùs facientibus, duo solummodò discutienda de S. Chrodogango assumemus, primò: an nulli hoc tempore Canonici in societate Clericali votivè coadunati vixerint, sed primùm per Chrodegangum ad hanc normam vivendi formati fuerint? secundò quid Chrodegangus per suam reformationem, traditamque regulam profecerit in Clero?

Erat hoc Sæculum monasteriis, Ecclesiisque tam monachilibus, quàm Clericalibus funestissimum, res utrorumque direptæ, & accisæ, loca sacra Laicis in feudum, commendásque extradita, imò ipsa monasteria quandoque lascivis mulieribus prodita, Episcopatus etiam indignissimis hominibus collati, qualis inter alios Milo fuit, *solâ tonsurâ Clericus*, de quo Chronista Trevirensis dum disserit, etiam hujus ejusdem Sæculi mores ad propositum nostrum depingit: *nihil*, inquit: *in eo* (id est Millone) *de clericali honore vel vita, nisi sola tonsura enituit eô enim tempore bella graviora & intestina parricidialia in hac provincia orta sunt, quando Carolus Tyrmanus Laicis Episcopatus dedit, & Episcopos nullam potestatem habere permisit: cum hoc Carolo Milo supradictus ad bellum profectus est, solâ jam tonsurâ Clericus, habitu & moribus irreligiosus -- cujus infelici tempore his de Ecclesiis multa sunt ablata, & res ab episcopiis divisæ, domus religiosorum destructæ, Ecclesiastica disciplina disperdita, adeo, ut Clerici sacerdotes, monachi, moniales sine lege Ecclesiastica viverent, & refugia indebita haberent. &c.* licèt autem aliquantò durior hic Chronista sit, in Carolum Martellum, certissimum tamen illud, quod de perverso Ecclesiasticorum statu testatum ex Paulo Diacono pene totum desumpsit. Interea verò malè imponunt veritati dicentes, hujus Sæculi initiò seu ante Chrodegangum nullas exstitisse Canonicorum congregationes, hâc ipsâ temporum morúmque injuriâ delusi, qui si abnegare Clericis suas Congregationes attentant, cur id non faciunt monachis penè in majorem adhuc ruinam delapsis? Itaque cùm Chrodegangus ne quidem adhuc in majoribus constitutus esset, imò nec pueritiam egressus, *B. Rigobertus Remensis Antistes Canonicam religionem instituit.* Hinc Marlotus in hist. sua Rhem. scripserat: quod Rigobertus *palmam meritò aliis præripuisse censendus* sit, *qui simili per Galliam reformationi Canonicorum incubuerunt.* Neque refert ab Antonio Pagio audacter non minùs Anonymum vitæ Rigoberti Scriptorem, quàm Marlotum hallucinationis argui; eò, quòd *Canonici* juxta ipsum *primùm à Chrodegango Episcopo Metensi longè post annnm 717.* (quô hanc circiter reformationem constituisse Rigobertus creditur) *instituti fuerint, ideoq; illa Ecclesiæ Rhemensis traditio nullo nitatur fundamento:* ut ipse decernit: nam quàm præoccupatis sententiis se hic vir alioquin doctissimus non raro ac satis infeliciter implicaverit, sufficiat hìc verbis Clarissimi Act. SS. Boland Continuatoris Pinii notasse, qui de eo ordinem summorum Pontificum ad libitum potiùs suum, quàm ad libram rationis, & veterum Cathalogorum ponderante sic ait: *iis non obstantibus aliam prorsus rationem in Crisi sua Baroniana inivit Antonius Pagius - - adducit ille verba ex Catalogis - - - atque codicem Palatinum &c. tum verò more suo pronuntians, protritis quodammodo auctoritatibus omnibus definitivè rem determinat &c. ita nimirum Pagius hypothesim suam seu seriem Pontificiam rectè de se ordinasse existimat; dum interim notas omnes Chronologicas ad libitum convellit, atque detorquet &c.* non ergò mirum, (si Pagio aut libuit, aut licuit monumenta certa ac omnium aliorum eruditorum assensu comprobata rejicere, quæ suo

Spicil. Dach. tom. 1. Anon. hist. Trevir. ex Paulo Warnfidensi.

Vita S. Rigob. apud Bolan. t. 1. c. 1. n. 4.

in Metrop. Rhem. L. 2. c. 45.

Pag. in Crit. Bar. ad an. 717. n. 6.

act. SS. t. 6. Julii in vit. SS. Nazarii &c. §. 1. n. 8.

ſuo arbitrio minùs viderentur favere) etiam tam annonymum illum quàm Marlotum Hallucinari adeò liberè definire, cùm videret eorum mentem diſcordantem ſententiæ ſuæ, quâ Chrodegangum primum authorem Canonicæ reformationis minori profectò cum fundamento, quàm pro Rigoberto Anonymum & Marlotum, enunciat. Quamvìs & iſtud indubitatum, concidiſſe hanc tam prælarè elevatam Canonicam diſciplinam, cùm à Carolo Martello Milo ille ſolâ tonſurâ Clericus Eccleſiæ Rhemenſi intruderetur, Rigobertô depulſô. Cùm Chrodegangus juxta certam Chronologiam Epiſcopatum Metenſem adeptus ſit anno 742. regulámque credatur Canonicis ſuis exaraſſe circa an. 750. jam duobus propè antea annorum luſtris id eſt an. 741. *B. Burchardus convocatis, tam Clero quàm populo Martyrum Kiliani & ſociorum Corpora ſuper montem ſæpè dictum* (Wirzburg) *comitantibus populorum turbis transportari fecit, per continuum triennium ibi in Baſilica S. Dei Genitricis easdem ſacratiſſimas reliquias indeficienti totius religionis officio quam univerſum ſibi adhærentem Clerum reverenter excubans cuſtodivit, propoſuitque principale illic ſuæ ſedis inſtituere monaſterium*, inquit Egilvvardus Wurchardi biographus, & ne nobis dubitandi remaneret occaſio, quale illum monaſterium fuerit? en Egilvvardi narrationem ulteriorem; *Sanctus Dei Burchardus ut Mariæ contemplationibus invigilaret, in arcto proclivi montis ſæpè dicti cæpit inſtituere Cænobium, quod in honore Dei Genitrius conſtructum tanta dotavit quantitate prædiorum, quæ duodecim fratribus Canonicis ibidem Deo militantibus ſufficerent ad victum, & veſtitum inter quæ dotalia, eidem conceſſit monaſterio prædictum montem Wirtzburg cum prædiis, & redditibus ſicut aquiſierat, à Ducis Hettani filia, ordinatis ibidem in ſervitutem Domini, duodecim ſub Canonica vita fratribus.*

Vide Pag. Crit. ad an. 766. n. 7.

Vide rge. Chrod. apud. Dach. ſpicil. Tom. I. in Præf.

Egilvvard. in vit. S. Wurch. L. 2. C. 6. ib. C. 8.

Hæc ex penna cujusdam alioquin monachi, nec ſuo ordini in multis arrogandis ſuperfluis, modicè liberalis. Ex quo igitur elucet, ante Chrodegangum ſocietates Canonicorum collectas eſſe, átque ſic collectas, ut ne tum novum quoddam anteaque inſolitum inventum ſuſpicari liceat, quia id ſcriptores tales nunquam ſiluiſſent. Præterea Egbertum Antiſtitem Eboracenſem in Anglia Clericos ſuos Cathedrales non ſolùm ad Canonicam diſciplinam, ſed normæ planè Auguſtinianæ imitatricem perſuaſiſſe, patet ex ipſius præfatione in ſuas Excerpt: Canonum: dum inquit: *Canones dicimus regulas, quas S. Patres conſtituerunt, in quibus ſcriptum eſt, quomodo Canonici, id eſt, Regulares Clerici vivere debent. Auguſtinus Aurelius Epiſcopus dicit: ut nulli ſacerdotum ſuos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere quod Patrum poſſit regulis obviare. Et ne excuſatio de ignoratione naſcatur, vel per oblivionem negligatur, frequenter in hoc libello, quaſi in ſpeculo proſpiciant, quod Canonum eſt regulis definitum.* En Egberti reſpectus ad Auguſtini regulam, quam non ambigit Canonum nomine inſignire, ut, *in hoc libello, quaſi in ſpeculo proſpiciant Canonici, quod Canonum eſt regulis definitum.* Quódque ad rem noſtram eſt, Egbertus Epiſcopatum Eboracenſem obtinuit anno 735. adeoque plùs quàm integrô luſtrô præ Chrodegango, & tamen Egbertus Clericos ex voce Canonum regulares nuncupat: viderint ergò, quî ſuam Chronologiam huic voci affigentes emendent, dum inquiunt, per Chrodegangi regulam traditam, primùm Canonicos cæpiſſe Ethimologiam obtinere à regula. Et hæc iſthìc de ſocietate Clericali ſeu Communi Canonicorum vita ante tempora inductæ à Chrodegango regulæ adducta ſufficiant. Plura qui cupit, paſſim enarrata exempla per iſtud & antecedens ſeculum aſſertionem præſen-

Pag. in Crit. Bar. ad an 731. n. 11.

ſentem comprobantia in hac Exegeſi locata reperiet: nos ad ſecundum progredimur. Cùm ergò Chrodegangus non ſolùm ſubitô quodam divino impulſu ſed præcedentibus multorum virorum ac ſanctorum Epiſcoporum in diverſis Europæ partibus, ut mox narravimus, egregiis exemplis exſtimulatus ſuam quoque Metenſem Eccleſiam aptaret ad priſtinam regularem diſciplinam reducere, id tandem remedium aggreſſus eſt, ut certam quandam efformaret regulam ſuis tradendam Clericis, quæcunque Collegia ac monaſteria per totam Metenſem Diæceſim diffuſa incolentibus. Dixi eum *aptaſſe* Eccleſiam Metenſem *reducere ad priſtinam Diſciplinam.* Ne à Communi veritate deviarem, dicturus: eam ad *novam normam inſtituiſſe*, eò, quòd indubitatum ſit præceſſiſſe viro huic præclaro alios dudum jam pro eadem regulari Clericali diſciplina in hac ipſa Metenſi Eccleſia incomparabiliter laborantes, quales pronum erit comperire, ſi vel leviter hiſtoriam Metenſem diſcutiamus, regulámque illam Stephani & Pauli Canonicis Metenſibus Sæculô 7mô jam traditam (de qua plura nos alibi agimus) & Arnulphi, Clodulfi, nec non Trudonis vitam ſcrutemur, ubi luculenta teſtimonia ſe prodent vitæ regulariſſimæ Clericalis in Eccleſia Metenſi, maximè ſæculi ſexti fine, & ſeptimo pene toto florentis.

Cùm autem initiô, ut diximus ſæculi 8vi per complures annos diſciplina Eccleſiaſtica graviſſimè dilaberetur, haud dubium, quin manes ſuos & Eccleſiæ Metenſis Clerus ſubjerit, Chrodegangus igitur, ut huic malo maturo ſatis Conamine mederetur, regulam ſuam elumbravit, non Elegantiâ ſtyli, ſed egregio documentorum pondere ac authoritate commendabilem. Quia verò cuidam recentiorum Scriptorum nuper placuit aſſerere, regulam Mentenſem inſufficientem fuiſſe ad Canonicorum vitam ordinandam, inſuper illa Communiter prætenditur, tanquam excluſiva votivæ expropriationis, utpote quòd â Dacherio relata nihil de hac memoret: en tibi lector benevole, genuinam ex Labbæi editione ſuppedito, cujus obſervationem præmitto. Sic itaque ille: *Ex codice* inquit *vetutiſſimo è Palatina Bibliotheca in Vaticanam translato deſcriptum, miſſúmque Româ ſtudiô Em. Prin. Card. Barbarini Exemplar habuimus. Illud lector collatum tibi offerimus, non ſolùm cum Apographo noſtro ope R. P. Jac. Sirmondi ex codicibus Andegavenſi, ac Fiſcanenſi jam dudum expreſſô, ſed etiam cum excuſis à D. Luca Dachario O B. tom. 1. ſpicil. ex illa verò diligenti ſeduláque Collatione dicimus, argumentíſque validiſſimis evincere parati ſumus, hanc, quam primi nos publicæ luci damus, Canonicorum, ut vulgò appellari ſolent, regularium normam illam ipſam eſſe, quam Metenſibus ſuis Canonicis ſpecialiter Chrodogangus propoſuit, vulgarem autem, quæ exſtat* (illam ſcilicet à Dacherio editam) *Ab Anonymo quopiam, ut eſſet omnibus per orbem Chriſtianum diffuſis Canonicis Communis, nec uni duntaxat Civitati affixa, primùm quidem ſpoliatam fuiſſe iis omnibus, quæ ad ſolos Metenſes ſpectare videbantur, tum deinde adſcitis undecunque, mutatóque in pleriſque priori ordine non ſatis Commodè aſſutis præceptionibus regulari Canonicorum inſtituto congruentibus, præſertim ex Aquisg. Concilio an. 816. celebrato locupletatum cenſeo. Neq; tu ſi utramq; oppellam conferre volueris, aliud, opinor, judicabis.* Exponit dein vir doctiſſimus hanc ſinceram, nulliſque, ùt ipſe in titulo ait, adſcititiis acceſſionibus interpolatam, aut ſpoliatam legitimis Capitulis regulam, cujus nos in præſens unum tantùm Cap. 31. dabimus: quô manifeſtè docemur, Metenſibus expropriatos Clericos convixiſſe ſecundùm primum, aut Secundum gradum,

Mab.: Ann. Ben. L. 28. 𝔫. 51.

atque hinc fortè omnes reliquos saltem secundùm tertium, quartúmve: ut adeò appareat evidenter per regulam suam Chrodegangum tantum profecisse in Clero, ut, quos strictè votivos reperiret, conservaret, multos verò laxatos, aut noviter disciplinam regularem aggressos ad hanc apostolicam vitam persuaderet. Ergo caput illud audiamus: titulus ejus hic est: *De eo, quod, qui ad hunc Canonicum specialem ordinem hujus Congregationis se sociare vult, de rebus, quas possidet ad Ecclesiam B. Pauli Apostoli solennem donationem per præsentem faciat, reservato tamen tempore vitæ suæ usufructuario ordine.* Sequitur Capitulum. *Licèt legamus antiquam Ecclesiam sub tempore Apostolorum, ita unanimem concordémque exstitisse, & ita omnia reliquisse, ut singuli prædia sua vendentes ad pedes Apostolorum pretia ponerent, ut nullus eorum sibi aliquid proprium dicere auderet, sed erant illis omnia communia, unde & habere dicebantur cor unum, & animam unam: quotidie enim circa domus panem frangentes, quod in communi accipiebant tam viri quàm fœminæ, seu parvuli, omnisque vulgus ardore fidei accensi, atque in amore religionis provocati, cunctis cum gratiarum actione sufficientiam præbebant, sed quia nostris temporibus persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus, ut ad aliquantulamcunque similitudinem conversationis eorum nostros animos contrahamus, quia nimis inerter tepidéque, ac remissæ devotionis est, ut, quod, sicut diximus, omne vulgus pro Dei nomine consensit, nos qui peculiariùs Canonicis ordinibus inservire debemus, quantulamcunq; in partem in hanc perfectionem non consentiamus. Et si omnia relinquere non possumus, sic ad usum tantùm nostra teneamus, ut dimissa, volumus nolumus, fuerint, non ad hæredem nostrorum carnalium atque parentum, sed ad Ecclesiam, cui Deo auctore in commune deservimus, de cujus rebus stipendia habemus, locô hæreditariô relinquamus, ut si cum illis perfectis, pro perfecta abrenuntiatione sæculique hujus contemptu corona non tribuitur, vel peccatorum venia sicut minimis misericordiâ divinâ concedatur, quia S. Prosper vel alii S. Patres secundùm divinam auctoritatem sanxerunt, ut illi Clerici, qui de rebus Ecclesiæ vivere cupiunt, res proprias, quas habent, per instrumenta Chartarum, Deo & Ecclesiæ, deserviunt, condonent, & sic rebûs Ecclesiæ licentiùs absque maxima culpa utantur, ut sicut de rebus Ecclesiæ ipsi Clerici gaudent, ita & Ecclesia de rebus ipsorum Clericorum cum pauperibus suis sic aucta atque meliorata gratuletur, ita tamen, ut ipsi Clerici, dum advivent, si ita placuerit, res suas usufructuario ordine per Beneficium Ecclesiæ habeant: ut omnia sint communia, & post obitum eorum ad Ecclesiam, vel ad Canonicum ordinem, cui ante datæ fuerant, revertantur, similiter indicantes, ut illi Clerici, qui de facultatibus suis sufficientiam habent, de ipsis rebus propriis vivere debeant, si tam infirmi fuerint, ut in omnibus ad integrum Ecclesiæ Dei, cui deserviunt, dare noluerint, & sic ipsius Ecclesiæ in amore Christi gratuita servitute, seduláque modulatione impendant, & sciant se pro hac re, quia rebus Ecclesiæ sicut cæteri Canonici utuntur, specialem misericordiam recepturos, cui de propriis rebus inserviunt; quia si ea, quæ accepturi erant pro eorum ordinibus de eleemosyna dispensatori reliquerint, nihil habentibus conferenda, sine peccato possident sua: quia & ipsi quodammodo relinquunt sua, quando propriis contenti rebus, nihilq; de jure debere arbitrantur * quodsi putant ideò accipi debere eorum quæ conferuntur Ecclesiæ, portionem, nec eam videantur abjicere, quia non possunt sua relinquere, quod eis deforme sit inter suos, pauperes reddi: noverint esse deformius, possessuros* (forté possessores, seu eos, qui propria retinent (*de eleemosynis pauperum pasci. Hoc enim providendum est, ut non gravetur mater Ecclesia, quam constat quotidie subventioni pauperum, viduarúmque, atq; Orphanorum, simúlque egentium, Canonum*

Hoc integrum Capitulum in Dacherii exemplari omissum est, ut patebit conferenti.

* Sensus hic etiam Labbæo obscurus.

nonum jussione constrictam, debere esse semper intentam. Igitur quicunque se ad hunc ordinem Canonicum, quem modò utrumque recuperare cupimus, sicut in parvulo decretulo, quod digessimus, intimavimus, se sacrare voluerit, & de rebus, quas habet solenniter donatione per præsentem (sensus iterum obscurus, fortè legendum per præsentem donationem) *donet ad Ecclesiam B. Pauli ad opus Dei, vel Clericis ibidem deservientibus, faciat & precariam* (Libellus seu Charta quâ prædium ab Ecclesia alicui ad dies vitæ in usum conceditur. Cang. verbo precaria) *si ita ei placuerit: exinde ab Episcopo accipiat ea ratione, ut dum advivet ipsas res usufructuario ordine habeat, & post obitum ejus cum omni integritate, omniq; superposito, ad Ecclesiam, cui datæ fuerint, vel ipsius Congregationis ipsas res, absq; ullius consignatione, vel exspectata traditione revertantur. Et liceat ei de omni mobili ipsis rebus, quamdiu vivit, & in ipso ordine consistit, eleemosynas tam in pauperes, quàm congregationem, quàm etiam ubicúnque voluerit, facere, & necessitates suas explere, & si aliquod de ipso mobili post obitum ejus superfuerit, media pars in Eleemosyna ejus in pauperes, vel promissas ejus aut ubi voluerit, ambulet, Archidiacono, aut primicerio, vel cui ipse vivens rogaverit dispensante; & illa media pars in ipsius Eleemosyna ad Clerum, vel ad ipsam congregationem revertatur. Et ipsi Clerici de ipsis rebus, quas in precarias habent, neq; de terris neq; de vineis, aut sylvis, pratis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, vel quibuslibet rebus immobilibus minuendi, aut vendendi, aut communicandi potestatem non habeant, excepto, ut diximus, de illa fructa, vel quod ibidem laborare potuerint, viventes faciant, quod voluerint.*

Quod si contigerit suadente Diabolo, ut aliquis ex his fratribus, qui ipsas res per precarias habuerint, in aliquo crimine grave aut leve incidat, pænitentiam, juxta quod Episcopus ei judicaverit, agit. Tamen de rebus quas per precariam possidet, exspoliatus pro hac re esse non debeat. Si quis autem eodem modo, quo supra instituimus ad hanc congregationem tam unus ex Abbatibus nostris, quàm quilibet ex extraneis Clericis se sociare desideraverit, eo tenore, ut alii fratres fecerunt, faciat. Quod si alter fuerit, qui se eis voluerit sociare, & omnia ad integrum perfectionis gratia derelinquere: Episcopus provideat eis necessaria qualiter opus bonum, quod Deo inspirante cæpit, adimplere valeat.

Hæc ergo citatis locis Chrodegangus. Quæ ut dilucidè intelligantur, rememoranda sunt, Capite quinto de votiva Clericorum paupertate observata, ex quibus plana fient, isthic capite 31. regulæ Chrodegangi proposita. Scilicet obligasse sanctum Episcopum Clericos Metenses, sub voto paupertatis viverent, quamvìs non æqualiter omnes. Præscribit autem, ut saltem ad aliquantulamcunque similitudinem conversationis primorum Christianorum perfectam expropriationem habentium animos contrahant: scilicet eam observari jussit, quæ quidem ex reliquis paupertatis gradibus remissior, adhuc tamen inter illos reputetur, hoc enim per aliquantulamcúnque similitudinem innuit. Nam si nullus omnino gradus servaretur, non esset ad illam perfectam expropriationem ampliùs similitudo: cùm in similibus requiratur, ut quod inest uni, saltem proportionaliter debeat inesse alteri. Videatur Pergolinus de Dialect. S. Script. L. 5. C. 23. & S. Th. par. 1. q. 4. art. 3. minorem ergo in perfectione paupertatis consistentem gradum præscripsit Chrodegangus, ut alliceret ad observantiam majoris & præstantioris, quem eundem in fine quóque induxit: *quodsi* inquiens, *alter fuerit, qui se eis voluerit sociare, & omnia ad integrum perfectionis gratiâ derelinquere &c.* Patet ex his luculenter sub

Chro-

Chrodegango votivos, genuinos, verósque Clericos exstitisse, at absque dubio diversis diversum gradum paupertatis tenentibus, imò quibusdam omnem planè negligentibus. Unde sicut frequentiùs fieri solet, ut triticum exsuperetur à Zizaniis, & horum copiâ illud penè celetur, sic id ipsum præcipuè ad finem hujus Sæculi factum fuisse persuadent antiquissima ejusdem facta, & malitia hominum in omnem debachans statum atque conditionem, prout historias legentibus palàm fiet. Ex quo sanè sufficeret vel modica à nobis posse exempla vitæ votivæ Clericalis adferri, ne omninò exstincta credatur: at etiam his malevolis temporibus noluit Deus ex abundantia bonitatis suæ, instituto à se & tantis Sæculis tam providè custodito votivo Clericali ordini adeò deesse, ut in sanctitate vocationis perfectionísque suæ penitùs suffocaretur. Quod itaque Chrodegangus Metis aut reformasse, aut restituisse per hanc suam sanctam regulam reperitur, illud alibi quoque fecére viri spiritum Domini habentes, prout jam actu demonstravimus. Et ultrò declarare possemus de pluribus Germaniæ locis sacris ac clericalibus, quæ à B. Gregorio Trajectensi, à Madelveo Episcopo Virdunensi, à Willibaldo Eistettensi aliisque præclarè sanè ad primævam Clericorum nostrorum tanquam accomodatiori occasione agimus, hìc ea præmittere nolebamus. Interea tamen dissimulare penitus non licet non solùm in Cathedralibus sub Episcopis, verùm & monasteriis sub Abbatibus ac præpositis multos constitisse Clericos regulariter viventes, istud persuadet Canon. 11. Concilii Vernensis, anno 755. habiti: mandantis de Clericis, ut vel *in monasterio sint sub ordine regulari, vel sub manu Episcopi sub ordine Canonico.* Præterea quàm laudabiliter Chrodegangi institutionem etiam in dissitis locis æmulati tunc sint viri sancti, unum adduxisse sufficiet Lefricum Episcopum Exoniensem in Anglia, hic enim *cum apud Lotharingos*, teste Malmesburiensi L. 2. c. 6. *alitus sit & edoctus, Canonicos in monasterio S. Petri instituit, qui ad formam Lotharingorum contra morem Anglorum, uno triclinio comederent, uno cubiculo cubitarent, habentes œconomum ab Episcopo constitutum, qui eis diatim necessaria victui, annuatim amictui commoda suggereret.* Ex quibus pariter communis vita ampliùs in Metensi Ecclesia à Chrodegango instituta probatur. At dum, inquit Wilhelmus, illud factum contra morem Anglorum, in hoc ei assentiri non possumus, utpote, quòd nec â Malmesburiensi nec ab alio probetur, disciplinam illam ab Augustino Cantuariensi Clericis præfixam, & per M. Gregorium decretam tam citò defecisse.

4. *Sæculô Nonô minùs reflorет eadem disciplina* ob, facta tunc injuriosa, attamen in multis perdurat.

Sæculum Nonum in dies ampliores reperit in Clero vitæ votivæ ac disciplinæ religiosæ remissiones, neque id mirum, cùm in eandem sortem ordo quoque monasticus inciderit, de quo simile quid audire longè videtur funestiùs; utpote castro aliquo optimis securísque mœniis vallatô minùs hostium insultui expositô, quàm urbe apertâ omnibúsque patente. Initium huic relaxationi utriusque ordinis sæculum jam septimum dedit: sæcularibus nempè mirum in modum invadentibus res Ecclesiæ, & quæ eis ad luxum servire poterant, monachis, Clericisque ad sui instituti ingens dispendium suppeditare coactis: unde veridicè in suis Annalibus Mabillio ad sæculi 8vi exordium: *cujus*, inquit, *procellosa tempora* languente *Francorum imperio, bellis cùm Domesticis, tum externis pleraque superiorum temporum decora corruperunt, nam Ecclesiarum ac monasteriorum accisæ res, & in beneficium datæ Ecclesiæ, Abbatiæ ipsæ, pars direpta & destructæ, pars laicis hominibus traditæ, imò & virorum* Ann. Ben. L. 19. n. 1.

monasteria quandoq; probrosis mulieribus prodita &c. Verùm ut diximus, succedentia tempora non meliora evasêre, sed deteriora, hinc demum de remedio præprimis in Germania nostra cogitatum est. Fecit id Imperiô & virtute Carolus verè Magnus, qui anno 802, ut narrat Annalista Anonymus apud Lambecium: *demoravit apud Aquis Palatium - - - - & mense Octimbrio* (id est Octobris) *congregavit universalem synodum in jam nominato loco, & ibi fecit Episcopos cum Presbyteris seu Diaconibus relegi universos Canones, quos sancta synodus recepit, & decreta Pontificum, & pleniter jussit ea tradi coram omnibus Episcopis, presbyteris, & Diaconibus &c. Et tunc jussio ejus generaliter super omnes Episcopos, Abbates, presbyteros, Diacones, seu universo Clero facta est, ut unusquisque in loco suo juxta constitutionem sanctorum Patrum, sive in Episcopatibus, seu in monasteriis, aut per universas sanctas Ecclesias, ut Canonici juxta Canones viverent, & quidquid in Clero aut in populo, de culpis aut negligentiis apparuerit, juxta Canonum Authoritatem emendassent* &c. Sic ergò Cleri per Carolum assumpta est reformatio, neque in multis locis sine evidenti emolumento. Nam hoc eodem anno *B. Ludgerus factus Mimigadfordensis Episcopus*, teste Alfrido *in loco*, *cujus est vocabulum Mimigerneforum, ibi Domino honestum construxit monasterium sub regula Canonica Christo famulantium.* De quo nos alibi plura. Pariter anno 813. Moguntiæ celebratum est concilium: in eo Canones: 9. scilicet 19. 20. 21. & 23. de disciplina Ecclesiastica sic decernunt. *Decrevimus ut Canonici Canonicè vivant, observantes divinæ scripturæ doctrinam & documenta sanctorum Patrum, & nihil sinè licentia Episcopi sui vel Magistri eorum composite agere præsumant in unoquoque Episcopatu: & ut simul manducent & dormiant, & ut in suo Claustro maneant, & in singulis diebus mane primo ad Lectionem veniant & audiant, quid eis imperetur, ad mensam verò similiter Lectionem audiant, & obedientiam secundùm Canones suis magistris exhibeant.* Sed jam se iterum nova Canonicorum offert regula eisdem tradita, ut à devio tramite revocati disciplinam debitam reassumerent: Hæc anno 816. vulgata est in Concilio Aquisgranensi, à Ludovico Pio in hoc suo Aquis Palatio, congregato. Verùm quia hæc quoque regula non minimas Crises subire cogitur, de ea hìc ex consulto agendum putavimus.

(apud Bol. 26. Mart. in vita Ludg. L. 1. n. 40.)

5. *De Aquisgranensi Regula solidum examen instituitur.*

A multis tum nostris tum extraneis scriptoribus hoc Concilium cum sua regula citatur atque perquiritur, an scilicet ex ea colligi detur Canonicorum votiva illa & Apostolica vita revocata, an potiùs per ipsam omnis, si qua etiam antea vigebat obstrictio, demum dissoluta sit? profectò, quantum eidem lapsu temporum multi sancti, eruditíque viri insultârint, paulò post videbimus. Sunt tamen aliqui ejusdem patrocinium assumentes, probantésque nihil penè plùs eandem concedere, quàm quod adhuc religiosæ paupertatis (de hac enim solùm quæstio versatur) limites repetunt, benevolam esse infirmis, sed non omninò relaxantem. Nos qui dudum ad id animum laborémque nostrum sacramus, ut, quantum operis præsentis angustiæ admittunt, non decurta, aut cancellata proferamus, sed genuina, quamvìs fortè aliquandò hôc ipsô fusiora, cùm sæpiùs, ut præfati sumus, hanc regulam ejúsque hinc inde fragmenta in quibusdam libris repererimus, parum inde tamen adversæ parti satisfactura, quantum hìc fieri poterit, omnia clarè exhibebimus, &, si Dii consilium faverint, fortè ad calcem operis totam ad verbum relaturi, ut, cùm alioquin non in obviis libris habeatur, hìc cuique pateat quæstionem de ordine nostro accuratiùs scrutaturo. Igitur

(habetur tom. 9. Con. Labbæi ad an. 816.)

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

In Præfatione hæc leguntur: *cùm in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Christianissimus, ac religiosissimus Hludovicus superno munere Victor Augustus anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi 816. indict. 10. anno siquidem Imperii sui tertio Aquisgrani Palatio generalem sanctúmque convocasset conventum, & cœpisset secundùm ardentissimam erga divinum cultum sibi cælitùs inspiratam voluntatem, multa congrua & necessaria de emendatione S. Ecclesiæ, illius videlicet amore, qui eam suo sancto & pretioso redemit sanguine, eiq; se adfuturum usque ad consumationem pollicitus est sæculi, solerter ac curiosè pertractare; eò usque inter cætera perventum est, ut eundem sanctum & Venerabilem Deo annuente aggregatum conventum consuleret, imò consulendo admoneret, super quibusdam Ecclesiarum Præpositis, qui partim ignorantiâ, partim desidiâ subditorum curam parvi pendebant, & hospitalitatem minùs justo diligebant, quid facto opus esset. Adjunxit etiam monendo, ut quia Canonicorum vita sparsim in sacris Canonibus, & in sanctorum Patrum dictis erat indita, propter simplices quosque minúsque Capaces, aliquam ex eisdem sacris Canonibus & sanctorum Patrum dictis institutionis formam pari voto, pariq; consensu excerperent, per quam patenter prælatorum, & subditorum vita monstraretur. Quatenus omnes, qui Canonica censentur professione, per viam propositi sui inoffensò gressu incederent, & in Christi militia devotiùs unanimes atq; concordes existerent. Sed ut id nutu divino fieret, Dominum in communi humiliter exorandum præmonuit, ut servorum suorum exorabilibus pulsatus precibus, eisque admonitionem secundùm suam voluntatem fieri, suaq; gratia eam præcedere, & subsequi dignaretur. Ad quam etiam admonitionem sacer conventus intimo gaudio repletus expansis in cælum manibus Creatori omnium gratias agens, benedixit. Quippe qui talem, tam pium, tamq; benignum Ecclesiæ suæ sanctæ Principem, cunctisq; ejus necessitatibus sapientissimum, ac devotissimum, prætulerit procuratorem. Suscipientes ergò libentissimè, hilaritérque ejus saluberrimam multis Deo miserante profuturam admonitionem, licèt pleriq; auxiliante Christo devotè ac religiosè cum sibi subjectis Canonicam servent institutionem, & in plerisq; locis idem ordo plenissimè servetur, omnium tamen id animis insedit, ut secundùm ejusdem Principis admonitionem, unà divino freti auxilio ejusdem piissimi Principis non modico adjuti juvamine, ejus videlicet liberalissima largitione copiam librorum præ manibus habentes, ex Canonica authoritate, & sanctorum Patrum dictis, veluti ex diversis pratis quosdam flosculos carpentes, hanc institutionis formam excerperent, & Canonicis observandam conferrent, ut quorum fortè labore, ob tarditatem ingenii seu inopiam librorum sparsim digesta difficilè comprehendi posset, solerti studio in eodem opere breviter congesta perfacilè ab his reperiri posset, per quam, ut præmissum est, & prælati recto tramite incedere, & subditis normam vivendi, absq; ignorantiæ obstaculo salubriter possent præbere. Vigilanti ergò studio eandem institutionis formam colligere studuerunt; in quâ plenissimè continetur, qualiter & prælati vivere & subjectos regere, eisq; Ecclesiasticos sumptus administrare, & in Dei servitio constringere, bene operantes quoq; ad meliora provocare, protervos quoque & negligentes debeant corrigere. Cùm igitur hujus institutionis formam coram memorato glorioso Principe prolatam sacer conventus laudibus extulisset, & Ecclesiastica auctoritate fulcitam laudeq; dignam, ac sanctæ Ecclesiæ utillimam atq; proficuam consona voce prædicaret, nihilq; in ea reprehensionis ab iis, qui sapiunt, reperiri posse profiteretur, ab eodem victoriosissimo Principe, & ab omnibus, qui aderant, Deo gratias acclamatum est. Nec immeritò, quippe qui occultâ suâ dispensatione & gratissimâ inspiratione præfatum principem, ut id fieri moneret, compulit,*

&

& ut ad effectum perduceretur, miserando adjuvit. Proinde omnium sententia statutum est, ab omnibus, qui in Canonica professione Domino militant; hanc institutionis formam, tot Ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam, dignisq; praeconiis laudatam, juxta virium possibilitatem modis omnibus observandam, quatenùs hanc sive aliarum sanctarum scripturarum documenta sedula meditatione perlegentes, & prælati & subditi vocatione, quâ vocati sunt, ope divinâ adminiculati, infatigabiliter ambulent, & pro tam piissimo Principe, qui ob lucrum animarum hoc sacrum & venerabile Concilium ad hanc formam congerendam & statuendam salutiferis admonitionibus excitavit, modernis futurisq; temporibus Dei immensam clementiam jugiter exorent. Hæc de regula Canonicorum memorata præfatio eidem regulæ præfixa. Ubi advertimus cumprimis: dum dicitur: *quia Canonicorum vita sparsim in sacris Canonibus & in sanctorum Patrum dictis erat indita propter simplices* &c. Inde præcipuè evenisse, ut inciperent quoque Canonici quendam certum apparatum regularum obtinere in similitudinem monachorum, causam habes additam, nimirum: quòd à quovis Canonico *aut ob tarditatem ingenii, seu inopiam librorum sparsim digesta difficile comprehendi possent:* Quod ipsum Ludovicus Pius insinuat in sua Epistola Amoni Salisburg. Archiepiscopo missa cum hac regula Aquisgranensi, prout eadem apud Mir. exstat L. 1. Donat. piar. C. 13. videmus quàm egregiè haud dubiè per illam Carolinam reformationem Canonicus Ordo in plerisque locis adhuc floruerit, ita quidem ut dicant Patres Concilii: quòd *plerique auxiliante Christo devotè ac religiosè cum sibi subjectis Canonicam servent institutionem, & in plerisque locis idem ordo plenissimè servetur.* Quod si *plenissimè*, ergò pro certo votivè, non enim potest plenè servari, quod in aliquo, & quidem in principali deficere invenitur, quale est Apostolicæ communitatis observantia: & profectò, si plurima Germaniæ (de aliis nunc loqui abstinemus) loca lustremus horum temporum, reperiemus, penè ubique sanctos in Ecclesiis, monasteriisque mores, inculpatam floruisse; qualis erat, ut diximus, in monasteriensi, præterea tempore S. Odulphi in trajectensi, & Aldrici Antistitis in Metensi, Hetti Archiepiscopi in Trevirensi. Hildeberti & Williberti in Coloniensi &c. de quibus omnibus suo loco in descriptione monasteriorum inquirendum erit. Quod si verò in plerisque locis Ordo Canonicus *plenissimè* tunc servabatur, sanè opus non tam erat reformatione, quàm Fulcimine quôdam, ut sua in plenitudine firmaretur, hinc hæc regula congesta est, ut cuique mox volenti ad manus esset. Et ut dicitur in præfatione, *juxta virium possibilitatem modis omnibus observaretur:* Scilicet prout cujusque Conditio, status & circumstantiæ admiserint: Certum est enim, aliam observantiam disciplinæ custodiri posse in Communitate & in claustro, aliam in Parochiis, & separatis locis: hinc omnino opus erat, tali Canonum congestu ac compilatione, quô & suam haberent præscriptam normam vivendi qui in Claustris conjuncti, & illi, qui ab eo semoti, curis animarum vivebant in Parochiis præpositi: quæ si quisque hujus regulæ justus arbiter combinaverit multum ad ejusdem præconium (in sæpefata præfatione mirè resonans) tuendum proficiet. Nam, ut vel modicum ejusdem examen operemur; Constat ipsa capitibus centum quadraginta quinque, in his verò inquirenda solùm ea veniunt, quæ ad præsens nostrum negotium conferunt, quorum sunt imprimis ea, quæ præcisè ordinum obligationem, ministeriúmque concernunt, de quibus, primis maximè duode-

cim capitibus agitur, dein de obligatione Præpositorum ac pastorum, de his agunt sequentia Capita usque ad 34. inclusivè, at trigesimum quintum dissertè hunc titulum præsefert: *quod sacerdotes nihil proprium habeant, & Ecclesiæ facultates, tanquam communes, Deo rationem reddituri, suscipiunt.* At verò cap. 40. agitur jam de Clericis usuras accipientibus, item cap. 61. de Avaritia Cap. 62, & 75. rursus de usura, ac denique Cap. 109. quæstio ponitur: *quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non potest sua contemnere.* Et Cap. 20. *Qui Clerici, in Congregatione Canonica constituti, Ecclesiastica accipere stipendia debeant?* ac denique Cap. 115. dicitur: *Quod Canonica institutio cæteris superemineat institutionibus.* Hæc posteriora Capita qui legerit, judicabit omnino, regulam Aquisgranensem nunquam suos Canonicos inter alios, quàm, ut vulgò dicimus, *sæculares* habuisse: quid enim regularibus ac votivis cum usuris? præterea agnoscit regula, ea tunc tempora fuisse, in quibus renuntiari à Clericis proprio non poterat, quod apertè Caput 109. docet. Hinc non solùm rerum, ut à Chrodogango factum, usufructuaria, sed proprietaria concessa est possessio. Imò Caput 115. loquitur, quasi Canonicis jam solitum & proprium erat, sæculari modô sua possidere, sic enim illud ad verbum: *quia evidenti auctoritate liquet Canonicam institutionem cæteris præstare institutionibus, debent, necesse est, qui hujus professionis censetur nomine, procurare, qualiter in semetipsis eandem institutionem vita & moribus exornent potiùs, quàm dehonestent, quoniam qui tantæ auctoritatis institutione pollent, & se aliis imitabiles præbere debent, verendum est, ne si (quod absit) à proposito exorbitaverint, regno Dei indigni fiant. Quamquam enim Canonicis, quia in sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare, & accipere, proprias res & Ecclesiæ cum humilitate & justitia habere, quod monachis, qui secundùm regularem institutionem arctiorem ducunt vitam, penitùs inhibitum est: non tamen in cavendis vitiis & amplectendis virtutibus, eorum à monachorum distare debet vita. Monachi namque, qui Evangelicum præceptum sequentes, distractis atque renuntiatis patrimoniis, sua Christo dedêre, meritò de facultatibus Ecclesiæ subsidium accipiunt temporale: ut, quia toto mentis desiderio cælestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus dominicis sustententur, quatenùs ad ea quæ contempserunt, minimè redire qualibet necessitatis causa compellantur. Et quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est, illos copiosioribus Ecclesiæ sumptibus quàm Canonicos, qui suis & Ecclesiæ licitè utuntur rebus indigere. Unusquisque enim, ait, Apostolus, proprium Donum habet à Deo.* Ita Canon iste. Quô manifestiùs nihil probari posset, Canonicos, hac regula Aquisgranensi provisos, verè tales fuisse, quales passim nunc in multis Cathedralibus conspicimus, & vulgò *sæculares* nuncupamus.

Verùm, sicut in his indicia sæcularitatis monstrantur, ita exstant Capitula rursum alia præter 35tum supra adductum, quod ex adverso regularitatem probat. nam caput 110. habet, *quæ sint vera gaudia vel veræ divitiæ, & quid impedimenti afferunt bona præsentia amatoribus futurorum.* Ex S. Gregorio. item Caput 112. & 113. quæ integros sermones adferunt S. Augustini de moribus & vita Clericorum, in quibus regularis votivàque vita tam dissertè præscribitur, ut nil apertiùs haberi possit prout eosdem sermones legentibus indubitatum est. Refert id ipsum Cap. 94. 95. 96. 98. 99. &c. & quæ maximè urget Conclusio seu Porisma Cap. 113. quod sermonem secundum complectitur S. Augustini de communi vita clericorum. Ibi enim ipsum suis verbis Concilium sic loquirur. *Quia*

ergo

ergo constat Sanctam Ecclesiam prædictorum Patrum exempla sequi debere, quorum noscitur documentis post Apostolica instituta ubertim coruscare: debent non solùm prælati imitando, verùm etiam subditi obsequendo usquequaque studere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi præcesserunt, valeant pervenire. Quoniam sicut hi qui eorum Doctrinis & exemplis summa devotione obediunt, æternis gaudiis inferuntur, ita nimirum ea sectari nolentes æternis suppliciis mancipantur. Memoratas igitur Sanctorum Patrum sententias, quibus Clericalis ordo ad bene vivendum instruitur, sedulè perlegat & diligenter pertractet, quisquis Canonicam professus est vitam, quas cùm benè perscrutatus fuerit, patenter inveniet, quòd illi non enervatè, sed religiosè vivendum est. Præterea Cap. 114. totum penè est in commendanda & præscribenda voluntaria paupertate, & quidem ad similitudinem monachorum, ait enim: *propter quorundam simplicium verba, qui religiosis & eruditis viris sese admonentibus ac redarguentibus plerumq; objicere solent, solos monachos scripturarum sanctarum præcepta observare debere, operæ pretium duximus quædam Evangelica atque Apostolica quàm brevissimè ad medium deducere præcepta: ut hæc hujuscemodi imperiti homines audientes, hisq; aurem cordis accomodantes, intelligant, quæ sibi, quæ monachis conveniant observare præcepta, qui enim mente & corpore vult contemnere sæculum, & pauperem sequi Christum, audiat ipsum dicentem in Evangelio: si vis perfectus esse, vade & vende omnia* &c. Ubi cùm Caput istud titulum præseferat: *Quæ præcepta specialiter monachis, quæ cæteris conveniant Christianis?* expressè inter monachos etiam Clericos refert, nam postquam aliquot præcepta perfectionis adduxit, subdit. *Multa quidem & innumera legalia, prophetica & Evangelica atq; Apostolica poterant proferri documenta, quibus infatigabiliter atque inexcusabiliter devotio famulari debet Christiana, sed propter eos, quos supra memoravimus, hæc pauca breviter annumerare studuimus, qui insipienter asserunt, solos monachos arctam sectari debere viam, cùm utiq; Dominus arctam & angustam viam dicat esse, quæ ducit ad vitam, & nemo nisi per eam in vitam ingredi possit æternam. Non solùm igitur monachis & Clericis, verùm etiam omnibus, qui Christiano censentur vocabulo, per hanc arctam & angustam intrandum est viam.* Ubi vides, quæ adjudicavit hoc capitulum de abrenuntiatione Monachis, adjudicavit æquo tenore & Clericis.

Hæc universim considerata movent nos, ut omnino asseramus, & propendeamus potiùs in sententiam propugnantem, regulam hanc pro vita votiva stetisse. Quamvis enim ut verum fateamur, in Capitulo illo 115. author seu Compilator hujus regulæ tam remissè à priorum fervore, & quasi alienè scribat, ut propè subvertere videatur, quæ antè ad disciplinam tuendam construxerat, attamen non inde adhuc illa vera ac regulari seu votivæ vitæ apposita sæcularitas & proprietas evinci poterit. Hinc factum quidem est, & præcipuè propter hoc ipsum Caput 115, ut in istam regulam inveherentur etiam summa Ecclesiæ capita, & viri alii pii atque eruditi, velut fuerat post sæcula duo elapsa Hildebrandus tunc sedis Apostolicæ Archidiaconus, & Nicolaus secundus in Concilio Romano anno 1059. celebrato, indeque paulò post Petrus Damiani. Demum nostris quoque temporibus inter alios Joannes Mauburnus suo in Venatorio. Hildebrandus quidem, cùm in Concilio coram toto consessu divinâ quadam perorarer eloquentiâ, & adversùs corrupti Cleri mores detonaret præcipuè eorum, *qui*, ut inquit ipse, *noscantur communem vitam, exemplô primitivæ Ecclesiæ amplexi simul & professi, in tantum, quòd nihil sibi reservassent proprii, facultate sua vel distri-*

Vide Annal. Mabil. tom. iu append. n. 77.

distributa egenis, aut relictâ propinquis, vel certè oblatâ Christi Ecclesiis, quos sicut amor perfectionis arctiorem viam aggredi, & per angustam portam ingredi sanctâ contentione conjunxit, sic & abundantia iniquitatis suô frigore paulatim disjungere quærit, ut post se recedant, atq; propositi semel arrepti apostatæ fiant. Causam hujus perversitatis illam ipsam, de qua loquimur, allegans regulam, ait enim: *quod illi ipsi ad maximam suæ pervaricationis defensionem, assumunt aliqua Capitula ex regula illa, quæ dicitur Canonicis, hortatu Ludovici Imperatoris à quo, nescitur, compilata, qui quamdiu priorum Patrum sententiis & vestigiis Congregationes Canonicorum informare & ducere curavit, facultates Ecclesiæ his tantùm deberi prædicavit, qui amore perfectionis vel renuntiant simul omnibus, quæ possident, vel soli cupiditati possidendi, si desunt alia quibus renuntient, ubi autem vel suo vel alieno languori quasi conscendere voluit, à tramite sanctorum Patrum nimiùm devius aberravit, totúmque, quod approbare videbatur, reprobavit, & quod defendendum susceperat, non solùm impugnavit, sed quantum in se fuerat, expugnavit.* Hæc Hildebrandus. Nec minùs summus Pontifex Nicolaus secundus vehementer compilatorem illius regulæ sugillat, & corruptorem doctrinæ tam Evangelicæ, quàm SS. Patrum coarguit, ait enim, quod *ipse ubicunque de nihil proprium habentibus, & communem vitam ducentibus sententias sanctorum Patrum sanas & integras proposuit, mox eas perversô suæ præsumptionis arbitriô aut corrupit, aut decurtavit, & quod majoris est audaciæ, imò infinitæ stultitiæ fuit, quasi ipse solus litteratus esset, aut nemo nisi ipsô exponente scripturas sanctas intelligere posset, testimonia, quæ ex dictis sanctorum Patrum inseruit, sic exponere laboravit, velut si Domino dicente: nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse Discipulus: ipse è contrario dixerit simul Ecclesiasticis facultatibus, & suis proprietatibus decenter utantur,* &c.

Petrus Damiani Epistolam formavit ad Canonicos exhortatoriam, ut propria habere dimittant, & in communi studeant vivere, dein verò ista subpingit: *sed, cùm hæc illis objicimus, ipsi regulæ suæ librum nobis protinus offerunt, ad regulæ suæ auctoritatem redeunt, eâq; sibi proprietatis peculium concedenti, pati præjudicium conqueruntur, quam nimirum regulam nos nec funditùs improbamus, nec illi auctoritatem omninò tribuimus. Probamus enim in quantum sanctis Ecclesiæ doctoribus consonat, abjicimus autem, atq; conspuimus, in quantum authenticis eorum institutionibus non concordat: sed jam ipsa eorum regula deducatur in medium; & utrúm indifferenter tota, an cautè atque suspectè ex parte duntaxat suscipi debeat, in una saltem paginula discernamus. Planè hoc in quadam ejus periocha reperitur. Sanctorum Patrum sententiæ docent, Clericos non divitiarum sectatores esse, vel res Ecclesiarum inofficiosè accipere debere, inde dicit Prosper, qui Ecclesiæ serviunt, & ea, quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt. Proinde tam de suis, quàm de Ecclesiæ facultatibus non plùs accipiant, aut exigant, quàm oportet, & accipientes cibum & potum atq; vestimentum, his contenti sint, ne plùs accipientes pauperes gravare videantur. Ecce in his verbis, ubi scilicet Clericos cibô & potu ac veste contentos esse debere promulgat, & nobiscum, & cum totius Ecclesiæ auctoritate concordat. Quod autem illicò sequitur, prorsus absurdum, ineptum videtur ac frivolum. Ii, verò qui nec suis rebus abundant, nec Ecclesiæ habent possessiones, & magnam utilitatem Ecclesiæ conferunt accipiant in Canonica congregatione victum, & vestimentum, & Eleemosynarum partes, quia de talibus dicitur in libro Prosperi, Clerici quos voluntas, aut nativitas pauperes fecit, in Congregatione viventes necessaria vitæ accipiant. Prius itaq; dat victum*

in opusc. 24.

ctum & vestitum regula, deinde divisores constituit Eleemosynarum, illud scilicet ad necessarium vitæ subsidium hoc ad inferciendam congeriem sacculorum; illud, ut corporaliter vivant, hoc, ut æternæ morti pabulum nutriant. Consideranda sunt ipsa reptantium portenta verborum, & ignominiosæ atque confusæ locutionis opprobrium; nam cùm præmisisset, ut Clerici susciperent cum victu & vestitu etiam partes Eleemosynarum, quasi reddit causam, quia de talibus in libro Prosperi dicitur, Clerici quos voluntas aut nativitas pauperes fecit, in Congregatione viventes necessaria vitæ accipiant. His dein suam in regulæ compilatorem, seu potiùs, ut ipse Damianus putat, corruptorem sugillationem acrem satis subjicit: *dic,* inquit: *Tullianæ reformator eloquentiæ, dic nove Demosthenes, quia dicit Prosper, ut Clerici necessaria vitæ accipiant, idcirco præter victum & vestimenta per singulas etiam personas Eleemosynas dividant, ut juxta tuam interpretationem, necessaria vitæ suscipere, hoc sit, victu vesteq; perceptis Eleemosynas dispertire? quàm benè faciunt Clerici, qui te præconiis efferunt, qui tam gravia, & importabilia tuæ legis edicta lætis visceribus amplectuntur; gravia, inquam, cùm hæc regula præscribat, ut à maximo usq; ad minimum, etiamsi duorum vel trium annorum sit in Clero puerulus, quinq; sibi libras vini, & quatuor panis, ut non ad vomitum sed ad exenterationem recipiat; præcipitq;, ut etiamsi semel in die reficitur, hæc panis & vini mensura nullatenus minuatur, ut si refectioni fræna laxentur, non jam ructare sed crepare venter, & Ilia compellatur.* Concludens verò Damianus: *Planè,* inquit: *Præter nonnullas Sanctorum Patrum sententias, quæ in eodem libello reperiuntur appositæ, de cætero sicut in litteris stylus horret incultus, sic in plerisq; sententiis devius corrigendus est intellectus: nescivit enim invenire, quod scriberet, nescivit scribere, si quas etiam ineptias invenisset, istos amans flores eloquentiæ, qui spinosis moribus adversantur Ecclesiasticæ disciplinæ.*

Denique Mauburnus noster in prædicto suo Venatorio de Ludovico Imperatore hujus regulæ fautore, ac propagatore sic scribit: *dum ordinem Canonicum sublimare & reformare voluit, destruxit, qui ædificare putavit, unde & vocem hanc cælitùs audivit: Venenum Ecclesiæ datum, verè enim Venerabiles illi Abbates descriptores miraculorum B. Bernardi Claravallensis ad Canonicos Colonienses inquiunt, videmus Venenum Ecclesiæ additum, sicut dictum est ad Ludovicum, quem vos cognominatis Pium, qui præcipuè ditavit Ecclesias. Legimus enim in historia ejus, quod audierit vocem dicentem sibi, venenum Ecclesiæ addidisti, non enim est absonum venenum interpretari divitias, desperata est plaga Cleri, ditata est Ecclesia possessionibûs, sed virtutibûs spoliata, neq; enim longa potuit esse cohabitatio, ex quo paupertatis est deserta observatio. Nunc autem vos Apostolorum occupatis loca, eorum stipendiis vivitis, potestatem tenetis, auctoritate polletis: cum quibus, ut pace vestra dixerimus, communia vobis sunt omnia præter conversionem & Conversationem.* Hæc Mauburnus, Epistolæ quidem illius, quæ est L. 6. de miraculis S. Bernardi P. 1. c. 6. fideliter verba referens, sed inversè, ut patebit legenti.

Ex his verò authoritatibus patet, regulæ Aquisgranensis non leve repudium, patet quoque simul certissima illatio, ante hanc regulares Clericos religiosæ comuniq́ue vitæ devinctos: injustè enim aliàs Hildebrandus, Nicolaus, Petrus Damiani omnes sæculum undecimum suâ doctrinâ morumq́ue sanctitate illustrantes, eidem tanquam relaxanti, & fibulam virtutis in Clero antea solitæ, ac in abrenuntiatione terrenorum cumprimis fundatæ dissolventi, tam vehemente Zelo insultassent, & culpassent in illa, quod semper licitum fuisset. Nos de hoc Concilio Romano alibi iterum occasionem loquendi nanciscemur,

cemur, ubi & Gregorii septimi tunc verò Hildebrandi verba referemus ulteriora integrum cum præsentibus textum componentia, ex quibus ampliùs colligemus, quàm longè ante hanc regulam vita votiva in Romanis Clericis etiam cum formula certa emittendæ professionis fuerit consueta: ut hinc arguat Hildebrandus regulam Aquisgranensem, non tam Canonicos regulares effecisse, quàm regularitatem irritasse, quod dictum iis volumus, qui putant Canonicos sub hoc nomine *regularium* originem suam isti regulæ in acceptis referre. Sed nos de his inferiùs plura.

Ut verò ad Aquisgranensis hujus regulæ pretium, judiciumque formandum revertamur, censenda omnino est nullatenùs sustulisse votivam paupertatem, in hoc tamen non omninò immunis à culpa ejusdem compilator, imò & approbator atque defensor, quòd nimis quoad illos infirmos sit liberalis: *infirmos* inquam, quos vocavit antea Pomerius, qui suis facultatibus renuntiare non possunt, ampliùs autem nocens, quoad Caput illud 115. Certè, cum Petrus Damiani in eadem præfata Epistola crederet, regulam Aquisgranensem non sui authoris sed subsequi cujusdam interpolatoris injuriâ, talibus regulari disciplinæ obnoxiis centonibus infartam fuisse, firmus huic viro sancto adhærere constitui, præcipuè persuasus Patrum Concilio Aquisgranensi præsidentium, quin ipsius verè sancti Principis Ludovici præsentis Zelo atque virtute; quos ne quidem suspicari quis posset, tantam libertatem ac remissionem inducere voluisse in Clerum votivum, quem cupiebant potiùs ad pristinam sanctitatis viam revocare. At perpendente me pristinorum temporum mores, & quæ jam sæculo quinto de illis, ut dixeram, infirmis Pomerius scripsit, aliud subsecutum est judicium: nihil scilicet novæ remissionis causasse hanc regulam, sed eam ad exemplum prædecessorum tantummodo tolerasse. Quod inde patet, cùm eodem non solis Canonicis in claustro viventibus, & antehac expropriationi studentibus, sed omnibus omninò Clericis ad observandum sit proposita, hinc necesse erat, plura diversa pro diversis Clericorum conditionibus inserere, ut haberent & expropriati Canonici suam instructionem, & illi, qui dudum sine voto expropriationis vivebant, aut deniqùe illi, qui laxiori gradui paupertatis insistebant. Certum enim, & eruditis, historiæque medii præcipuè ævi expertibus obvium, vixisse quadruplicis, ut ita dicam, modificationis Clericos; aliqui strictè pauperes erant, aliqui remissiores, aliqui Initiantes, imò parvuli, sæpeque impuberes, de quibus superiùs Petrus Damiani, dum in mensuram cibi & potûs invehitur, aliqui nullo paupertatis votivæ vinculo obligati, qui ideo cum reliquis nihil habebant commune, nisi quòd illis conviverent, & uni matriculæ inserti essent.

At enim & illud observandum censemus, Capitis 115. exordium magnâ indigere censurâ, & si quidquam in hac regula à præfatis Patribus dignè reprehendendum est, certè in istud caput redundavit, præcipuè ubi dicitur, *non legi à sacris Canonibus esse Canonicis prohibitum peculium, licere illis dare & accipere, proprias res & Ecclesiæ cum humilitate & justitia &c.* Quæ sequuntur: hujus enim capitis scutô se muniebant, de quibus Hildebrandus, & aliâ mente explicabant in suum, dicámne, commodum potiùs, an ruinam prædicta verba, ut dum Concilium in his non aliud insinuat, quàm quod olim Pomerius & ante illum adhuc Ambrosius, dicens: *sed & si quis Ecclesiam nolens gravare in sacerdotio aliquo constitutus aut ministerio, non totum quod habet conferat, sed operetur cum honestate, quantum officio satis est,* L. 1. offic. c. 30.

non

non mihi imperfectus videtur. Ex quibus in re nihil ampliùs inferes, quàm votorum simplicium libertatem. Ipsi tamen ad omnimodam remissionem interpretabantur hæc Concilii verba, censentes: quòd, cùm non legatur à sacris Canonibus *prohibitum esse Canonicis, licere illis dare, accipere* &c. hôc ipsô esse illis plenissimum jus in dando & accipiendo, sicut sæcularibus hominibus: cùm verba tamen ista solum interea valorem astruant in testando & similibus: at neque inde injurii arguendi sunt sancti præfati Patres atque Doctores: culpabant enim, quod videbant in tantam clericalis instituti ac disciplinæ regularis ruinam undequaque Canonicos provocari: ita quidem (quemadmodum sæculis mox infra explicandis cernemus) ut tota facies Ecclesiæ tantô aliàs decore nitida, appareret, quodam peplo redundantium in Clero vitiorum obvelata. Ergo, ut diximus, in eo quoque permanemus, nihil minùs regulam Aquisgranensem quàm sæcularitatem induxisse: ad summum solùm, ad exemplum plurium jam præteritorum sæculorum, evitandi amplioris mali in remissis eam toleravit, tanquam aut infirmis, aut fortasse jam totaliter extra sensum religiosæ virtutis stupentibus. Et quia, ut ipsum in præfatione profitetur Concilium, in plerisque locis Ordo Canonicus plenissimè servabatur, sanè concludendum, sæculum hoc nonum præclaros adhuc flores primævæ Apostolicæ institutionis in eodem Clero fovisse. Quamvìs inficiari non possimus (velut superiùs diximus) remissiones quoque non paucas repertas fuisse in aliquibus locis, scilicèt, ubi infirmi illi se identidem insinuabant, suæque libertatis socios aucupabantur. Certè quod in *plerisque locis*, tempore hujus Concilii *Ordo Canonicus plenissimè* servaretur, præprimis admetiendum est illustrissimo illi Germaniæ syderi Carolo Magno, ad cujus vel intuitum suffundebatur, & effugiebat omnis vitiorum ac malitiæ caligo, eaque vel maximè in Clero, quem ipse totis viribus conabatur inter præscripta claustra coercere religiosæ continentiæ atque mediocritatis: Interea tamen non multùm resistam, istud capitulum ex parte infartum fuisse asserentibus, prout inferiùs de hoc recurret ampliùs nostra opinio: ducor, quòd nimis liberè videatur hanc in Canonicis libertatem ex Canonibus decernere, cui tamen adeo illis verbis *& quod majoris est audaciæ* &c. Nicolaus PP. refragatur, ut apertè innuat, illud canonibus adversari, pariter Damianum hoc capitulum planè latuisse apparet, qui enim adeo redarguit Cap. 121. de cibo & de potu æqualiter accipiendo, an putamus neglecturum aliud, quod longè manifestiùs in hujus sancti viri sententiam pugnabat. Denique illa verba, *non legi à sacris Canonibus esse prohibitum* &c. Ipsi titulo hujus Cap. adversantur, ut legenti patebit. Atque ex his universim patet regulam Aquisgranensem nihil per se se novi Canonicis votivis attulisse, sed solummodò à Concilio traditam, *ut quorum fortè labore, ob tarditatem ingenii, seu inopiam librorum sparsim digesta difficile comprehendi possent, solerti studio in eodem opere comprehenderentur.* Quæ ipsa posterior causa non exigua fuit, cur omnia Collegia Can. reg. relictâ hac adhuc, nimis fusâ regulâ, alteram demum S. Augustini amplecterentur atque hæc de regula aquisgranensi dicta pro nunc sufficiant. Libet jam rursus filum prioribus innectere, atque ulteriora exempla inaudire regularis hoc sæculo Canonici instituti. Perquirantur acta S. Odulphi Trajectensis Canonici, de hoc scribitur, quòd cùm primùm sacris initiatus esset ac sacerdos consecratus, parochiam ex voluntate parentum suscipere cogebatur regendam, sed non multò post, inquit vitæ scriptor, *visum est ei adire* Act. SS. 12. Jun.

ire summæ reverentiæ locum, nomine trajectum, ut inibi quamdiu in hac luce viveret, cum aliis DEI famulis ibidem sub castris Christi degentibus, Christo Regi militaret. Quid plura? vir Deo plenus juxta veridicam vocem in Evangelio dicentis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest esse meus Discipulus, postponens patrem, propinquos, agros, familiam, omnemqúe possessionem, quò visum est ei Christo duce pergere, pauper rebus, dives meritis, contendit properare. Nihil enim habere desiderabat in hoc sæculo, ut à Domino secundùm suam promissionem centuplum acciperet, & vitam æternam possideret in futuro. Quo in loco tum temporis erat quidam magnæ sanctitatis Episcopus nomine Fredericus, qui sanctum virum cum magno suscepit gaudio, & honore condigno, omnesqùe secum unanimiter servi DEI, qui inibi erant coadunati, Domino congratulabantur tam sanctum tam religiosum adventasse DEI famulum. Porrò hoc tempore trajectensis ad Rhenum Ecclesia tanta abundabat sanctitate Canonicorum, quod plures complecteretur in sua Clericali societate unà cum Episcopo præstantissimos viros; qualis erat Hungerus postea Friderici successor, Radbodus, Baldricus, aliique complures præcipuè illi, cum quibus Odulphus Stavriam navigans præclaro Zelo inibi hæresim arianam exstirpavit, de qua re Chronicon vetus PontificumUltrajectinorum audiendum: ubi agens de Friderico, sic inquit: *sanctus autem Episcopus inde suam Diœcesim undecúnque perlustrans, pervenit ad Frisiam, ubi de sancta Trinitate percepit arianam inolevisse perfidiam, quam & ipsam cum magno laboris studio prorsus extinxit, & postquam Beato Odulpho Sancti Salvatoris Concanonico Stauriensem Ecclesiam commisit, omnibus benè peractis, Trajectum saluberrimè transfretavit.* Dixi verò Odulphum cum aliis hoc Evangelicum curasse officium: nam quod Chronicon præfatum breviter, illud Miræus magìs dilucidat, dum in fastis Belgicis hæc scribit: Odulphus *à Friderico Episcopo in Frisiam missus Stauriæ Canonicorum in communi pariter viventium collegium instauravit*, Haud dubiè per illos, quos secum in Opus Evangelii Trajecto assumpsit. Idem pietatis Canonicæ fervor florebat Hildesheimii, cùm ibidem Altfridus ejusdem loci Episcopus monasterium S. Mariæ instituit, ut legitur in theatro Corbejæ Saxonicæ, *ut Canonici Religiosissimè viventes soli Deo famularentur.*

Mag.Chron Belg. f.59. n.55.

Theat. Corb Sax. C.18.

De Compendiensi Monasterio hôc sæculô à Carolo Calvo constructo, *in quo Canonicos posuit servos Dei totius silentii & quietudinis Canonicæ morem observaturos*: qui plura enucleatiùs cupit, hujus adeat Cœnobii descriptionem. Adeóque facies disciplinæ Canonicæ hôc sæculô quamvìs ab initio aliquantum maculata utcunque plurium reformantium industria labes inspersas felici forte abstersit.

6. *Sæculo 10mo fluctuat non pessumit vita votivo-Canonica.*

Non feliciora fata status universus Ecclesiasticus sæculo decimo expertus fuerat, cùm adhuc passim alieni, id est homines sæculares ac Laici depascerent robur illius, præterea collegia, atque Ecclesiæ plurimæ à Normannis, Hunnis, aliisque Barbaris devastarentur. Hanc miseram sortem perpendentes Ecclesiæ Proceres, ùt primùm aliquanta quies depulsô bellorum turbine restituta est, de remedio reparandæ disciplinæ cogitarunt. Hinc sæculô istô observanda veniunt Troslejanæ synodi circa annum 909. celebratæ verba: quibus dum deplorandas Ecclesiæ vices & observantiam regularem undiqùe ruinas minitantem clariùs depingit, causam hisce subjungit: *sive namque monachorum seu Canonicorum seu sint Sanctimonialium* (monasteria) *propriis & sibi jure competentibus carent Rectoribus, & dum contra omnem Ecclesiæ autoritatem prælatis utuntur extraneis, in eis*

Vicus in pago suessonico vulgo Troli dictus vide pag. ad an. hunc.

tis degentes, partim indigentiâ, partim malevolentiâ, maximéque inhabilium sibi præpositorum faciente inconvenientiâ, moribus vivunt incompositis, & qui sanctitati, religionique cœlesti intenti esse debuerant, sui velut propositi immemores, terrenis negotiis vacant. Hinc omnimodis laboratum, ut hæc procellosa tempestas sedulis remediis dispelleretur. Cùm primùm igitur præfata Troslejana synodus incæpta est, non defuêre viri, adhuc quasi è communi hujus infelicitatis cataclismo liberi, atque innocentes, qui præstanti zelo executi sunt incæptam reformationem: sic in Gallia de Guidone Episcopo Aniciensi dicitur, *postquam verò Deus omnipotens &c. dedit ei tranquillam & serenam pacem, convocavit majores Ecclesiæ, dicens voluntatem suam esse, ut Clerici ibidem Deo servientes haberent communiter victum & vestitum sufficienter.* Turpio quoque Lemovicensium Episcopus anno 920. *Sanctam religionem* (ut testantur ejusdem Litteræ apud Duchesn) *quæ usque ad ipsum illibata pervenerat, suis temporibus de sede, quam sibi Dominus regendam commiserat, auferri conspiciens, claustrum instruxit ad Ecclesiam S. Augustini, eóque aggregare Canonicos instituit, qui in commune sine aliqua proprietate degentes, divinæ servituti incumberent.* Leodiensis certè Ecclesia magno (Sæculô decimô) virorum Sanctorum splendore fulgebat, prout documenta ex Wazonis Decani Leodiensis Litteris suo loco referendis discemus. Præterea novimus Notgerum anno 972. designatum Episcopum Leodiensem quantâ industriâ regularem in suis curaverit Disciplinam: nam non solùm ipsam majorem Ecclesiam diu in pristino fervore retinuit, verùm & alias instituit, quas instructas esse voluit Apostolicâ vitâ. Sic sanctæ crucis à se condito pro Canonicis Cænobio, cùm anno 1005. diploma Henricus concederet, in eo inquit: *qualiter vir magnæ sanctitatis, & satis dignæ reverentiæ Dompnus Notgerus Episcopus &c. Ecclesiam quamdam in urbe Leodio à fundamentis exstruxit in memoriam videlicet & laudem ligni S. Crucis, & Canonicorum Cænobium ibidem instituit, & pro promerenda æterna vita ex sumptibus suis in eodem loco Deo militantibus struendam decenter ornavit, ut sanctorum Patrum instituta sequentes, diu noctúque serviant pro pace regni nostri &c. ad Deum indesinenter preces fundant, unà cibum capiant, pariter dormiant, totosq; se divino cultui mancipent.* Idem cum illis fecit Canonicis, quos é Caprimonte in urbem transtulit locum illum usque ad solum suis tam Monasteriis quàm castris evacuans, ut historia Leodiensis testatur.

Non absimilem Zelum adhibuit Trevirensis Ecclesiæ Antistes Henricus, *qui regulares officinas* (testante Episcoporum Trevirensium historia) *& claustrum circa majorem Ecclesiam, construxit, & rigorem regularis conversationis ibidem decrevit exerceri.* Paucis de ejus itinere & obitu interpôsitis, legitur deinde Theodoricum successisse. Et mox hæc formalia subduntur: *sub eo regulares Canonici in Ecclesia S. Petri desierunt.* Regularem autem illam vitam debebat maximè Henricus in sua Cathedrali inductam noviter, S. Wolfgango, quem Canonicis suis Decanum præfecit, unde Brovverus in suis annalibus: *Decani igitur, inquit, ac electi censoris in clero munere illi commendato, Episcopi recusare imperium non ausus, provinciam se utiq; dignam suscepit, atq; hoc obiit eò intensiore cura, quò Clerum intellexit descivisse longiùs tum ab antiqua vivendi norma, Henrico igitur auctor suasorq; fuit areâ amplissimâ occupatâ & regularibus officinis, quas vocant, exstructis, claustrum simul principi Basilicæ circumdaret, résque Cleri & fortunas juberet, ut antiquitùs solet, in commune* con-

[Margin notes: tom. 2. Gall. Christ. in instrum. Col. 223. — in notis ad Biblio. Cluniac. p. 150. — vide Descript. monast. in Eccles. Leodiensi. — Vid. hist. Leod. P. Fisen. L. 7. ad an. 972. — Spicil. Dach t. 2. f. 214. — Annal. trevir. L. 9. n. 122.]

conferre, res inusitata visa, & in arduo. Sed blandis miscendo severa, Wolffgangus effecit tandem, ut eadem imposterum mensa, & sub eodem tecto trevericus Clerus agens, vitam à turba segregatam, & legibus Disciplinæ severioris astrictam arriperet. Electus verò Henricus est an. 956. obiitque anno 964. cùmque sanctus Wolffgangus mortuô Henricô in solitudinem discesserit, hinc assignari propriè annus hujus restitutæ disciplinæ non potest: at Chronicon Hirsaugiense relaxationem Canonicorum Trevirensium alligat anno 977. de qua iterum Brovverus audiendus: *nunc causas, ait, observo Treviris eodem tempore abjecto sanctiore, quod B. Volffgangus dederat, instituto, flexisse retrò oculos, quæque copulata bene fuerant, rursum divisisse, pertæsos utique vitæ communis ac beatioris. Rem eam Trithemius severè æstimavit, partésque facere dicerem, ni ei provinciales libri gestorum adstipularentur: sub Theodorico, inquit, Canonici majoris Ecclesiæ, abjectâ regulari vita, quam hucusq. majores eorum continuaverunt, desierunt esse regulares & facti sunt nomine & conversatione sæculares. Quorum exemplô malô, Canonici quóque S. Paulini Trevirenses, sancti Castoris in confluentia, Monguntinenses, Wormatienses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diversis quidem temporibus sed uno impietatis Spiritu, regularis vitæ communitatem abjecerunt.* Hæc ex Trithemio Brovverus. Treviris tamen primarium Clerum rediisse ad communem vitam Ludolphi Archiepiscopi tempore, id est anno circiter 994. acta ejusdem docere, idem demonstrat Brovverus citatus.

Ex his autem colligi datur, quot hoc sæculo Ecclesiæ primariæ regulari vita in suis Canonicis effulserint, cùm enarratæ à Trithemio omnes Trevirensium impetum dicantur secuti. Et profectò miserandam Clericalis instituti fortunam sæculum decimum evanescens reliquit, ita, ut subsequens paucas reliquias de pristina communis vitæ conversatione reperiret. Nos tamen ad istud progredientes ea, quæ tunc superfuerant multis adhuc in locis fragmenta sic colligamus, ut mirâ Dei providentiâ factum admiremur, disciplinam votivo - Clericalem primævam in novam & tandem omnium firmissimam restaurationem centuplicato fænore fuisse revocatam.

7. *Sæculô undecimô generalis Cleri reformatio, qualis à tempore S. Augustini vix audita.*

Sæculô itaque undecimo Ordo Canonicus cùm se primis aliquantum annis in aliquibus præsertim Germaniæ locis jam penè putaret consumptum, Paulò post, ut Lucifer Ortus, ita quidem, ut, cùm ipsius sæculi hujus accremento accresceret, ac successu temporis egregiè firmaretur. Et quod mireris hoc tempore, illud fuit; cùm passim, quos aliàs religio pro stabilimento sui tanquam columnas respicere solet, *seniores*, utpote in disciplina jam exercitatos, quibus velut tenelli, faciléque nutantes ramusculi innitantur juniores atque tyrones, hoc tempore non rarò factum esse, ut quasi exciso inutili cariosoque stipite, novæ virtutum plantulæ eò insererentur feliciùs, quo certiùs præviderentur longè sanctiori omine in ævum duraturæ: sic suppeditant argumentum hujus rei documenta Paderbornensia de B. Meinvverco Episcopo, hic cùm *in Halberstadensi Ecclesia sub præposito Canonicæ legis* viveret, ut narrat ejus vitæ scriptor, quamvis alioquin inibi non usque adeo tunc disciplina floreret, *ipse*, tamen, *omnibus Charus & amabilis, aspectu & colloquio affabilis, actu & eloquio incomprehensibilis* erat. Postquam autem idem Meinvvercus Paderbornensem adeptus est infulam optimæ sui Cleri reformationi studere conatus est, nam sub ipso *studiorum multiplicia floruerunt exercitia, & bonæ indolis juvenes & pueri strenuè instituebantur normâ regulari.*

Apud leibnitium t. 1. p. 519. & seq.

Emine-

Eminebat inter hos ipsius Meinvverci sororius Nepos Imadus nomine. *Hic*, uti ibidem legitur, *tempore suæ pueritiæ tanto disciplinæ claustralis rigore ibidem* (scilicet, ut antea dixerat, in Paderbrunnensi Ecclesia) *est nutritus, ut nunquam patrem suum videre extra Conventum specialiter, vel ei colloqui fuerit permissus, dicente Episcopo, pueros & adolescentes cum districtione debere erudiri, & non nocivis blandimentis deliniri---- adolescebant quoq; secum in Tyrones militiæ cælestis Anno Archiepiscopus Côloniensis, Frithericus Monasteriensis, & perplures alij strenui postmodum in Vinea Domini operarii.*

N. 52. loco cit. habetur & in actis SS. Tom. I. Jun. Cap. 11. n. 78.

Vigebat tum temporis in Paderbrunnensi Ecclesia regula Aquisgranensis, & passim ab illius Canonicis secundùm *infirmorum* normam sua quisque possidebat, at paulò post Meinvvercus sagaci industria fecit, ut exstructam in pulcherrimam formam Ecclesiam plures Canonici suis hæreditalibus dotarent, & hi vicissim tanquam genuini ejusdem filii ab ipsa in communi sustentarentur. Atque ut firmiorem adhuc Canonicæ disciplinæ institutionem ex radice novæ plantationis statueret, Ecclesiam monasteriumque recens ex fundamento construxit, in quo *Canonicos Deo servientes congregavit, quibus victum & vestitum de bonis propriis ministravit.*

Ibid. n. 121.

Unvvanus quàm sedulè ad regularem vitam suos reduxerit Canonicos, in Bremensi Ecclesia inferiùs in ejusdem descriptione referemus.

Trajectensis Ecclesia hoc adhuc tempore sub Wolbodone Præposito (*qui ibidem sub religiosis admodum patribus in Ecclesiasticis claustralis vitæ adoleverat disciplinis*) adeo *regulari observantia eminuit, ut nullus alicui evagandi, aut â sanctæ religionis tramite exorbitandi locus esset.* Ut referunt acta ejus.

acta SS. Tom. 2. apr.

Hildesheimensis Ecclesia sub Godehardo suo Episcopo jam inventa est non levi claustrali florere disciplina, nam teste Volfherro ejus vitæ scriptore: *cùm ipse canonbii Cathedralis religionem eatenus rationabiliter, Deo gratias, conservatam agnovit, omni eam devotionis studio ampliare sategit dein* Cap. 5. ejusdem vitæ n. 40. rursus in testimonium hujus inquit: quod *Canonicos fratres ad sacræ religionis observantiam apostolicè arguendo & obsecrando multipliciter informando conduxit, nonnullos in omni Canonicæ regulæ observatione jure laudabiles impensiùs dilexit.* Rexit Godehardus Episcopatum Hildesheimensem usque ad an. 1038. quô obiit teste Chronographo Hildesheimensi. Non igitur ambigendum usque dum nulli alterius Ecclesiæ bene ordinatæ ipsam Hildesheimensem in suorum Canonicorum regulari observantiâ cessisse sub tanto Rectore.

acta SS. 2. Maij.

Verùm cùm hinc sæculi undecimi medium jam penè cursum teneamus, aliquantò Clariùs Ordinis Canonici illucescunt speciosa lumina, dum quasi sol diutinè alternis obfuscantium nebularum vicibus obvelatus his temporibus (si unquam post primam ab Augustino factam reformationem) plenô jubare incæpit fulgescere. Refert enim Charta anno 1039. â Benedicto Avenionensi Episcopo tradita: quod quidam Ecclesiæ suæ *Clerici divino amore tacti, scilicet Arnaudus, Odilo, Pontius, & Durandus ab ipsô postularunt, ut religiosè vivere possent in Ecclesia S. Rufi, jam diu deserta & inhabitabili*, concessit eandem piissimis viris liberrimè Episcopus, unacum decimis, oblationibus, aliisque bonis eidem Ecclesiæ annexis. Qui hi Clerici fuerint, diversa diversorum est opinio, Pennotus noster ait se ex antiquis tabulariis ab Abbate Congregationis san-Rufinæ Reverndissimo Domino Guilielmo Emanuele de la fey accepisse, cùm circa annum salutis 1000. Cathedrales S. Mariæ Aveni-

apud Fantonium Castruccium Carmelitam L. 3. histor. Avenion Cap. 9.

hist. trip. L. 2. C. 56. n. 1. & 2.

Avenionenses Canonici disciplinæ Canonicæ pertæsi, vitæ Communis vinculum solvere & abiicere cæpissent, ex his ipsis quatuor prænominatos à Capitulo sibi hanc obtinuisse Ecclesiam, ut juxta eam extructô monasteriô se *in unum propositum colligentes suos mores ad exempla vitæ primævæ Apostolorum reformarent.* Nec defuit eis ad felicem propaginem divina bonitas, abundanter adeo providens, ut non diu inde hi quatuor viri complures obtinerent sui instituti consortes: ex quo, successu temporis, tam nobilis exorta est congregatio, ut digna haberetur etiam eruditissimorum virorum præconio celebrari: & ne isthic eorum meminerimus, quæ summi Pontifices aliique in laudem ejusdem scripsêre, illud annotasse sufficiet, quod in actis sanctorum conscriptum legimus in vita S. Oldegarii ad 6. Martii: ubi vir Clarissimus hujus vitæ editor de monasterio S. Rufi differens ait: *illud in primi*

Henshen. in notis vitæ S. Ollegarii ad Cap. 2.

Ordinis Canonici reflorescentis principiis sæculo undecimo, ex initio hactenùs obscuro in maximam subitò evasit claritatem, ut palmites à mari usque ad mare extendens, plurima non solùm per Galliam, sed per Hispaniam quoq;, Italiamq; ex eo monasteria sint procreata. Atque hanc S. Rufi Congregationem hoc tempore suam sumpsisse originem, nemo est, qui negaverit. Et quamquàm necdum comperimus, an Pennoti subsistat assertio ex Renato Choppino & Provinciali Romano (quorum tamen genuinum textum utrinque referre omittit) stabilita, Canonicos Avenionenses Cathedrales hoc tempore regulares exstitisse, idque usque ad sæculum 15 tum, Episcopatum tenente Juliano de Ruvere postea Julio 2do: prætere difficulter exinde conveniant, quæ idem superiùs citatô locô edixit, scilicet tunc, cùm quatuor asserti Clerici Ecclesiam S. Rufi obtinere quærerent, illos Cathedrales Canonicæ disciplinæ jugum & vitæ communis vinculum abiicere cæpisse: quin potiùs fortasse asserendum foret, eosdem Canonicos juxta Aquisgranensem libertatem vixisse, aliis mediocritatem, fortasse aliis omnimodam proprietatem servantibus: certum interea est, illos ipsos Avenionenses Canonicos tempore Urbani secundi, qui clavum Ecclesiæ universalis ab anno 1088. ad 1099. tenuit, circa medium sui regiminis, vitam regularem secundùm ultimam hôc sæculô reformationem fuisse amplexos, ut testantur Sammarthani, dum ajunt: *Ecclesia primaria* (Avenionensis) *Canonicis regularibus commissa est ab Urbano 2do, inter quos ipse Alphonsus Arragoniæ Rex, Provinciæ Comes voluit cooptari, id testantur tabulæ publicæ ejusdem Ecclesiæ. Regulam illam usq; ad Sixti quarti Pontificis tempora 1485. Capitulum illibatè servavit.* Hæc illi. Hinc pariter quàmvis apertis documentis evinci non possit, præfatos quatuor Clericos fuisse gremii Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, sunt tamen quædam, ut id persuadeant. ¶Primò: quòd certum sit, Cathedrales tum temporis fuisse relaxatos; utpote, ab Urbano, ut diximus, eodem hoc sæculo reformatos. Ideò omninò contingere potuit, ut quidam ex iis spiritu Disciplinæ allecti, cùm Cathedralem reformare in eorum viribus non esset, saltem ipsi in separata Ecclesia pro se id efficerent. Secundò: Cartha Benedicti Episcopi expressè dicit illos suæ Ecclesiæ Clericos, hæc ejus sunt verba: *Benedictus gratia Dei Avenionensis sedis Episcopus: Ex nostrâ Ecclesiâ Clerici divino amore tacti scilicet Arnoldus, Odilo, Pontius, & Durandus humiliter flagitarunt, quatenus loca sanctorum Justi & Rufi, ut religiosè illic viverent, concederemus &c.* Et licèt, cùm eos Clericos nominet, æstimari possent, qualitercunque Ecclesiæ Episcopalis matricularii, sed non è gre-

L. 2. c. 33. n. 6.

Gall. Chr. Tom. 1. p. 74. nunc in nova Edit. t. 1. Col. 796.

NB. in nova Editione prætermittitur *illibatè*

è gremio Canonicorum, interea tamen multum quoque ea verba roboris addunt: *Ex nostra, Ecclesia*, fuisse in re Canonicos Cathedrales, tertiò: vix credi potest, licèt suæ Diæcesis Clerici fuerint, si non de gremio Cathedrali, tam facili negotio capitulum illis hanc Ecclesiam cum omnibus juribus cessurum, quod tamen confratribus faciliùs admittitur, utpote cùm præbendis consuetis sibique debitis renuntiarent, ut aliis ab eadem Cathedrali remediis providerentur.

8. ***Regularis Clericorum reformatio, Augustinianam regulam servandam proposuit, tanquam vitæ votivò-Clericalis normam, non tanquam novi instituti constitutivum.***

Unde ex his concludimus, haud difficulter colligi, qua occasione factum sit, ut sensim strictior semper, firmiorque in institutum Canonicum norma induceretur vivendi: sic, scilicet, ut, cùm in aliqua Canonicorum communitate inter remissos & indisciplinatos viri viverent â religiosa conversatione ac instituti sui debito minimè devii atque peregrini, cùm cernerent, se torrenti relaxatorum persuadere disciplinam non posse, mallent ipsi conscientiæ & obligationi suæ satisfacturi, seorsim sibi de communi vita providere, quàm in communi tali societate vivere, & nihil communis atque religiosæ observantiæ participare. Sic, inquam, factum est, ut plurima extra Cathedrales Ecclesias monasteria initiarentur Clericorum (non solùm istô, verùm & prioribus sæculis) in quibus sanctè pieque Magni Augustini reformationi conformiter viveretur: certè hujus Augustinianæ reformationis suavitas atque dulcedo, adeò hoc tempore plurima attraxit Clericorum corda, & affectus, ut nunc jam apertiùs constituerent, quod olim hinc inde non pauci suppressô adhuc Augustini nomine identidem fecerant, ejusdem scilicet præcipuè sermonibus duobus de vita Clericorum abundè edocti; prout patet ex regula Aquisgranensi, quæ manifestè convincit, hos sermones tam solitos, atque notos Clericis jam olim fuisse, atque inter eorum Canones seu regulas computatos, quàm quoscunque alios seu Isidori, seu Pomerii, seu Gregorii &c. atque sic demum accidit, ut se isti non solùm Canonicos, atque regulares verùm & S. Augustini dicerent, id est Canonicos reformationis Augustinianæ legitimos successores & æmulatores: inde denique factum est, ut passim hoc sæculo, cùm monasteria communitatesque Clericorum instituerentur in fundationum, donationum ac confirmationum Chartas, ac etiam in ipsas de Clericorum communitate formatas historias nomen Augustini influeret. Quemadmodum Henricus secundus Angliæ Rex, ùt refert monasterium Anglicanum, ad sæculi futuri initium Cænobium Walthamense, â primævo instituto remissum, Canonicis regulariter viventibus extradidit reformandum, in Litteris autem suis inquit: *se illud cedere Canonicis regularibus gloriosam servantibus vivendi regulam â sanctis Apostolis traditam, & postea â Magno & Beato Augustino adornatam.* t. 2. p. 13.

Anna Regina Galliæ anno 1061. fundavit Canonicam Sylvanectensem S. Vincentii, in ea constituit, ùt legitur apud Sammarthanos, *quatenus ibi: quieti & tranquilli religiosi viri, Domino servientes, mundo renuntiantes, regularem id est Sanctorum Apostolorum & B. Augustini, quæ scripta est, vitam Canonicè amplectentes vivere valeant.* t. 4. Gall. Christ. p. 950.

Similiter Stephanus Piperacensis Canonicus ante quingentos annos Scriptor in B. Petri Piperacensis vita narrat: quòd, cùm hic esset Langeacensis Archipresbyter, *suo relicto Archipresbyteriô, Præsulis Durani functus consilio, assumptô habitu Canonicô, onereque mundi deposito Deo militaturus perpetuò, suffultus fratrum gemino solatio, Vigiliarum natali Dominico Piperacum venit solenni gaudio anno Domini millesimo supra sexagesimum secundo.* habetur. t. 2. Spicil. Dach. f. 155.

Pro-

Præfatus verò Præsul Duranus, vir sanctissimus, audiens à vicinis Primatibus, Petro & sociis ejus gratis Ecclesias dari, easdem & plures alias eis communi Claremontensium Canonicorum Capitulo liberalissimè concessit. Deus autem suorum fidelium messem augmentare volens, numerum supradictum visitans, in unum plures adunavit ei regularium, qui sequantur victum Apostolicum, secundùm edictum Augustinicum, nihil habentes in hoc mundo proprium.

Itáque, cùm alioquin hactenus Canonici observantiores ab aliquot sæculis dicerentur vivere secundum SS. Patrum instituta *simpliciter*, subinde, maximè hôc sæculô Augustini præ reliquis Sanctissimam vitam sibi in normam præfixêre vivendi, ejusque Nomen suo instituto arctiùs imprimere satagerunt: patétque ex allegatis & plurimis aliis testimoniis (quæ facilè adhuc adduci possent, nisi brevitati studeremus) nil novi hos auspicatos esse, sed quod antiquissimum fuerat, in Clericis Augustini tempore, renovasse, *quos certissimum est* (ut inquit vir clarissimus Thomassinus) *& communem vitam professos esse, & terrenorum omnium abdicationem.* Unde qui etiam regulam Aquisgranensem sibi præstitutam habebant, si expropriationi se obligabant, Augustiniani meritò dici ac nuncupari poterant, eò quòd ejusdem expropriationis institutum præ cunctis reliquis Patribus nemo Clariùs ac imitabiliùs proponeret, quàm ipse tum suis in sermonibus de vita Clericorum per totum, capite 112. & 113. deductis, tum in regula minori id est illa, quam nunc universus Ordo Canonicus jam ab aliquot sæculis ideò profitetur. Dicebantur ergò regulares, dicebantur S, Augustini regulam sequentes, quamvìs hæc, quam nunc tenemus, regula necdum inter illos vigeret: demum accrescente in dies Augustini inter Canonicos gloria jam ipso anno 1066. cujusdam Ordinis nomine insigniebantur. Nam ut legitur apud Miræum S. Lietbertus Episcopus Cameracensis, cùm cerneret in monasterio S, Autberti Confessoris à Canonicis ibidem deservientibus injunctam servitutem negligi, locumque vilescere, & indies â prioris honorificentiæ statu declinare. *Hoc*, inquit, *ego considerans, condolui, cæpique animo volvere, qualiter meliùs ad Divinum cultum possem relevare, tandem Zelo Dei animatus, & fidelium nostrorum consilio roboratus, regulares Canonicos, de communi viventes, & ejusdem* Professionis *&* Ordinis *Abbatem eo in loco constitui. Restauratis & alibi restitutis prabendis Canonicorum illorum, qui proprium retinentes illic communiter vivere noluerunt.*

Discip. Eccl. P. I. L. 3. C. 11. n. 9.

Mir. Dipl. Belg. L. I. C. 36.

Sic ergo sensim se separavêre Canonici renuntiantes seu votivi ab aliis, & aliô quodammodo nomine, eò magis discernere se voluerant, quò manifestiùs distinctam isti ab illis observantiam tenuêre. Nuncupabantur hi, communis vitæ æmulatores, regulares Canonici, dicebantur vivere aut secundùm instituta Patrum, aut secundùm normam alicujus sancti in particulari, velut Hugo Nivernensis Episcopus anno 1063. *Monasterium S. Stephani videns adeò spirituali annihilatum obsequiô & terreno privatum beneficio, ut non sit, qui sibi serviat &c. cum Willelmo Comite fratribusque suis Hugone & Leone, in unum omnium* (inquit) *convenit sententia: Canonicum Ordinem in hac Ecclesia esse, semperque fore decrevimus, nostris verò fratribus, quos hîc in Dei nomine & Canonico Ordine congregamus, Beati Sylvestri Papæ Romani regulam tenentibus hanc pauperrimam Ecclesiam ab omni servitutis nodo solutam pro Dei amore concedimus &c.* Alii nominare maluerunt Gregorium, Eusebium &c. sed demum ut mox diximus successu temporis præ

Spicil. Dach. t. 2. p. 404.

Ocu-

cunctis splendidissimum Ecclesiæ sidus prævaluit Augustinus.

Verùm prout ex istis discimus, non poterant hi Canonici qualitercunque se ad normam Apostolicam (ope & subsidio SS. Patrum, cujuscunque demum in singulari, seu omnium simul eam identidem reformantium) instituentes, atque recolligentes dici novum ordinem fundasse, aut specie discriminari ab antiquissimis expropriatis, & votivis Clericis: utpote, præterquam, quòd manifestè ostenderimus tales votivos per omnia successiva tempora Ecclesiam decorasse, insuper patet, istos in nullo discrevisse ab illis, nisi quòd satagerent, postquam primus ille Apostolorum fervor in succedentibus aliquantùm, sæpiúsque deferbuit, crebriùs firmiores radices ponere sanctæ conversationis ad Clericale institutum apprimè requisitæ: sed an hoc sit novum ordinem instituere? cuique erudito committimus: alioquin Canonici Windesemenses, Lateranenses, Sant-Rufenses &c. aliíque sub nulla strictè loquendô Congregatione viventes, item apud S. Benedicti Monachos, Cluniacenses, Sanct-Vitonani, Sanct-Maurenses, Cassinenses &c. pariter quique eorum distinctum ordinem conflabunt: quod qui admittet, ipse viderit, quomodo non in omnibus religionibus Canonicorum ac monachorum tot propè discernet ordines religiosorum, quot repererit locô distincta monasteria & unum eorum præ altero districtiùs regulari disciplinæ obligari. Major igitur, minorve observantia illo cumprimis tempore, quo necdum religionum tam diversæ subdivisiones solitæ erant (quales exempli causâ nunc in S. Francisci alumnis conspicimus) nihil faciebat ad constituendum distinctum novúmque ordinem, maximè verò clericalem: quid enim de monachico dicendum, non est nostrum decidere; porrò certum interea manet, longè aliis eundem mediis, consuetudinéque fulciri, quàm Canonicum, cui nihil de substantia specifica fuit, & est ammodò proprium, quàm vita mixta cum votorum obligatione, prout inferiùs latiùs discurremus.

9 Quamvìs itaque ex omnibus hac prima parte exaratis apparere abundè debeat, exstitisse à tempore Apostolorum usque ad sæculum undecimum quàmplurima cum Clericis notivis atque in communi viventibus monasteria; institutum quoque istud non puram ideam in sua origine fuisse, sed jam tum suam habuisse singularitatem: Cùm tamen adhuc quæstio non exilis moveri possit, an clerici hi votivi distinctum aliquem, & ùt nunc loqui solemus particularem, individuúmque religiosum ordinem constituerint, quodve indicium hujus assignari possit, notáque discriminis; hinc novæ nobis instruendæ partis se prodit occasio: nam aliam hanc esse quæstionem ab illa, quam capite secundo agitavimus, perspicuum est; licèt enim concedatur in Apostolis reliquísque primævis Clericis exstitisse singulare votivo - Clericale institutum, poterat tamen illud in ratione *Clericatûs* ipsius tam latè patere, ut omnium Saltem idea esset ac complementum subsequè institutorum Clericalium ordinum, ita quidem, ut si aliqui eorum ordine Canonicorum regularium essent tempore posteriores, tamen jure primæ hujus originis essent cum eodem omninò æquales: hoc verò si admitteretur à nobis, ingentem quandam confusionem ac perturbationem ipsorum ordinum Clericalium simul concedere oporteret, eò quòd juxta nos essent simul inter se distincti, simúlque iidem ejusdemque infimæ speciei. Ut autem hac quoque in parte secunda ordine procedamus, eandem in sua Capita, ut mox docebimus, dividemus.

Conclusio primæ partis & secundæ adornandæ ratio adducitur.

PARS SECUNDA

De Diſcrepantia ac ſpecifica ſubſiſtentia Inſtituti Votivo - Clericalis.

ORdinabimus partem iſtam diſpertiemúrque in ea quæſtionum Capita, quibus præcipuè demonſtremus, inſtitutum Clericale votivum (antequam magnam illam ſæculo undecimo paſſim inductam per regulam S. Auguſtini reformationem ſuſcepit) verum, ac particularem, & ùt nunc mos fert dicendi, religioſum ordinem exſtitiſſe, quod ut fiat, ante omnia illud ab inſtituto ſtrictè monaſtico vindicabimus, exinde ad rei Cardinem proceſſuri inveſtigatis notis, atque indiciis ſinceris diſcrepantiæ unius inſtituti ab altero, conſtitutivis etiam ſingularitatis intentæ, monitos autem lectores cupimus, ſolùm nos hâc parte concluſuros, quæ Clericos, Canonicóſque votivos ante ſuſceptam ſæculô undecimô S. Auguſtini regulam reſpiciunt. Hanc enim Æconomiam aſſumere in præſenti Exegeſi decrevimus, ut quæcunque in priorum decem ſæculorum Clericis obvenire poſſent difficultatem moventia, ne inter genuinos votivos locarentur, priùs expediremus, atque demum tertia parte, ea agitaremus, quæ de Canonicis regularibus noſtratibus poſſunt in diſceptationem vocari.

CAPUT I.

An, & quæ ſit diverſitas inter inſtitutum votivo-Clericale, & monaſticum.

EX D. Thoma ſuperiùs relato docemur, omnes religioſos ſtatus in ſubſtantia convenire: nos quoque patenter oſtendimus in quæſtione, capite ſecundo prioris partis, propoſita, an vita Apoſtolica generica idea fuerit ſtatûs religioſi, an ſpecies ſingularis? quænam alioquin ſtatum aliquem religioſum in ſua ſingularitate conſtituant? nec minùs attigimus, inſtitutum votivo-Clericale quàm ſignatè ab inſtituto monaſtico per finem ſuum particularem ſemper ſe ipſum diſcreverit. At, cùm omnia illa eò ſolùm contenderint, ut probaretur Apoſtolorum tempore ſtatum, quem ipſi profitebantur, fuiſſe in ſe verè jam ad particulare ſeu ſingulare inſtitutum religioſum contractum, atque ſic continuâ ſerie propagatum, ut nunquam tali fuerit qualitate veſtitus, qui eundem aut alium à ſe ipſo fecerit, aut ita exſtinctum, ut novus emerſerit; adeoque continua analogica ſui perduratione proceſſerit usque ad ſæculum incluſivè undecimum: 1.
Nunc aliam eamque magis ad rem noſtram præfinitam quæſtionem diſcutimus, totâ hac parte agitandam, de Notis ſeu ſignis inſtitutum votivo-Clericale ab omni alio ſtatu religioſo diſcrepantibus. *præcipuum in hac parte quæſitum eſt de notis diſcretivis inſtituti votivò Clericalis ab omni alio.*
Cùm enim, ut locô citatô monſtravimus, ſingularitatem alicujus inſtituti religioſi facientia eſſe principaliter duo poſſint, partim ſcilicet quæ ex fine ſpeciali, quem quisque ſtatus religioſus ſibi propoſitum habet, partim verò quæ ex mediis, à quovis ordine ſecundùm finis ſui ſpecialis exigentiam requiſitis, ut eidem Simul, votisque ſubſtantialibus adimplendis accomodatiùs vivat, reſultant, his

inſu-

insuper tria adhuc jungere valemus, nempè: *diversas constitutiones ac regulas*; secundò ipsum quóque *fundatorem*, non quasi hic constitutiva ingrediatur ipsius singularitatis strictè sumptæ (scio enim, unum, eundémque Sanctum fundatorem potuisse plures à se invicem longè distinctas instituere religiones) verùm solùm denominativè, ita ut præcipuum discrimen unius ordinis religiosi ab altero soleat occurrere à nomine Fundatoris, quin quandoque & loci, unde hodiedum nuncupationem suam Carthusiani, Cistercienses, Camaldulenses &c. sortiuntur. *Denominativè*, inquam ne quis me putet in nomine aut loco fundare diversitatem instituti, quod inane ac vanum esset commentum. Denique tertiò *Religiosas vestes, habitúmque*, ut plurimùm diversum unius ordinis ab altero: *talis enim quis ex habitu, quem gestat, præsumitur, qualis is esse, cujus habitum fert, comprobatur* C. si judex de sent. Excommun. in 6. quod non posset fieri, nisi & in ipsis religionibus, habitus unam notaret distinctam ab altera, hinc de his omnibus in præsenti parte articulatiùs erit agendum; ut inde elucescat magìs ac magìs plana singularitas atque discrepantia per omnia priora undecim sæcula instituti votivo - Clericalis, ab omni alio, simúlque dein appareat sola analogica identitas cum instituto hodiedum per Dei gratiam immodicè florente Canonicorum Regularium. Igitur ut à Capite arcessamus negotium, quandoquidem totâ priori parte Clericatum votivum, adeoque verè regularem (ùt nunc dicimus) atque religiosum à primordio prædicati Evangelii exstitisse jam probaverimus, argumentis, ùt confidimus, non tam facili (velut quibusdam hactenùs placuit) explosione elidendis: nunc cumprimis videndum, an hæc votiva Clericorum institutio asserta, atque probata, non reipsa cum monachismo coalescat, ita quidem ut quidquid regularitatis clericatui dedimus, id monachismo debeamus, & dum Clericos demonstrare conati sumus fuisse votis adstrictos, an non per hos ipsos sint intelligendi monachi, dudum Clericalibus muniis assueti, imo passim Clericorum nomine designatis. Prout hoc modo cuidam viro erudito visum est definire. Hanc quæstionem dum expediemus præsenti Capite, reliquas in subsequentibus resolvemus. Mab. Annal. L. 6. n. 72. L. 12. n. 19. & 26. L. 35. n. 85. & passim aliàs.

2. *Monachorum à Clericis distinguendorum ratio disquiritur.*

Non diu post receptam à plerisque eruditis epocham instituti monachismi, prout is cum vita Cænobitica coaluit, quæ in exordium circiter sæculi quarti incurrit, Siricius Papa Epistolam edidit an. 355. ad Himerium sequentis tenoris: *Monachos quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei institutio Sancta commendat Clericorum officiis aggregari & optamus, & volumus.* (C. monachos 29. q. 2.) Inde non multùm volutatum est animô, quin undique è cavernis (ut ita dicam) terræ, & abstrusis angulis occultati monachi, ascetæ, anachoritæ, & eremitæ, in quibus pietas cum doctrina viguerat, ad Clericalia munera raperentur frequentissimè inviti. At nemo dixerit (cui veteres historiæ innotescunt) monachismum inde fuisse cum clericatu confusum, quin tantum profectò semper discrimen observatum est utriusque, ut, qui ex monachis assumeretur ad Clerum, jam ultrò monachus esse non posset. Hinc illa Hieronymi ad Paulinum obtestatio: *Si,* inquit, *sic presbyterium tribuis, ut monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo, si autem sub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod Sæculum dereliqui, ego habeo, quod semper habui.* Intelligit verò per sæculum, non temporalium rerum possessionem, quasi hoc ipso, si Clericus fieret, paupertati votivæ renuntiare cogeretur, cùm eadem non minùs à Clericis plu-

Vide etiam Desnos L. 5. de can. reg. C. 16. §. sed ad intentum.

plurimis æquè ac à monachis votivè servaretur, ut superiori parte jam declaravimus: verùm per sæculum, negotia illa, ministeriàque Ecclesiastica notare voluit Vir Sanctus, quibus, cùm se penitùs expedivisset, noluit novô vinculô illigari. Hæc ita esse docemur ex ejus vitâ, à Mariano Victorio Reatino conscripta, ubi de hac ordinatione Hieronymi sic scribit: *etsi sæpè quidem loca, vel discendi causâ, vel, ut magis litteris, & orationi in quiete & silentio vacaret, mutavit, ipsum tamen monachi animum nunquam mutavit. Verum hoc fuisse, experimentô Paulinus, qui eum Presbyterum Antiochiæ ordinavit, didicit, & longè postea Epiphanius Salaminæ Cypri Episcopus, qui eum ad animarum curam, & publicè Sacramenta ministrandi munus vocavit: nam primus illum* (id est Paulinus, ad quem præfata Hieronymi verba) *ordinare non potuit, nisi in monachi professione se eum relicturum priùs polliceretur. Alter verò nullô modô, ut publicè sacrificaret & animarum curæ intenderet, obtinere potuit, se enim non ad hujusmodi munus* (scilicet quod ipse per sæculum derelictum, intelligebat) *sed ut in agris & solitudinibus vitam traduceret, ibique adolescentiæ peccata defleret, vocatum potiùs esse asserebat.* Producit dein Marianus in hujus sui dicti testimonium, cum ipsum textum, quem supra posuimus. Præter hunc Hieronymi locum exstant testimonia luculenta eruditis notissima, quibus conclamatum est concordi voce: *Monachum non docentis, sed plangentis habere officium*, & *aliam esse causam monachorum, aliam Clericorum, Clericos oves pascere, monachos pasci.* Ut idem scribit Hieronymus, præterea, *Neminem posse & Ecclesiasticis obsequiis, & in monachica regula ordinatè persistere, ut ipse districtionem monasterii teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur manere;* & *cùm unum ex his pro sui magnitudine, diligenter quis non possit explere, ad utrumque judicari idoneum, incongruum esse. Denique invicem & Ecclesiasticum ordinem vitâ monasticâ, & regulam monachatûs Ecclesiasticis utilitatibus impediri.* Ut loquitur M. Gregorius. Sicut enim ex constituto Clericatui proprium semper erat publicis Ecclesiæ ministeriis deservire, & assiduum penè animarum negotium tractare cum subjectô populo, ita proprium erat monachismo, separatum esse ab omni illa cura, quæ extra claustrum vocabat, nihil agere, nihil operari, nisi quod propriæ saluti expediret, & intra solitudinis penetralia animum recollectum teneret Hinc cùm nec summus Pontifex, nec alii Ecclesiæ Principes immutatum monasticum vellent institutum, sed suo potiùs cuperent in vigore servatum, resolutum est, ut virtute scientiáque pollentes monachi ê monasteriis quasi quibusdam seminariis educerentur, & sic cooptarentur in Clerum, ut quidquid de monachismo Clericatui quodammodo reluctaretur, deponerent, adeòque monachi reverâ esse desinerent: quemadmodum enim superiùs diximus, ab origine religiosæ vitæ institutæ, quoad substantiam omnes successu temporis exortæ religiones omnino conveniebant, & in fine particulari solùm discriminabantur, hinc de isto agere oportuit, ut à monachis relinqueretur, cùm Clero aggregabantur: ut scilicet, cùm finis particularis monachi esset officium plangentis non docentis, hôc relictô assumerent finem particularem Clerici, & haberent ex tunc officium docentis: tali observantiâ, ut sub officio plangentis, intelligatur positiva exclusio docentis, in quantum istud adæquatam involvit Evangelicam doctrinam, hoc est docere & pascere plebem verbô & Sacramentis. Sic verò in Clerum assumpti, quamvis fortè adhuc plangentis non rarò officium latiùs intellectum re-

tine-

apud sur. 30. sep. to. 3.

Ep. ad Riparium pres.

L. 4. Ep. 1. & L. 3. Ep. 11.

tinerent (id est contemplativæ exercitia vitæ) non oberat id Clericatui, imò summopere expediebat, utpote aliunde ex vita mixta conflato, verùm, prout officium plangentis considerabatur tanquam finis monachismi excludentis officium docentis, illud retinere non poterant. Inde quoque cùm habitus monasticus non minùs esset â Clericatu discretivus, qui monachi ad Clerum transferebantur, vestem monachilem cogebantur suô modô dimittere: atque illud est, quod Zacharias Papa consulentibus de hac re respondit: *Presbyteri*
apud Baronium. *Cardinales* (id est Rectores, Parochiarum) *qui monachicâ vitâ velle habebant vivendi, plebi quidem sibi subjectæ præclariori veste induti debitum prædicationis persolvant, & in secreto propositum servent sui cordis.* Scilicèt vestem obligabantur gestare Clericalem & afforis apparere competenter ùt Clerici, quales tunc omnino erant, at in secreto cordis, si vellent, poterant eas austeritates, devotiones &c. servare, quæ ùt monachi servabant in Claustro, quia hæc omnia aliunde non sunt Discretiva Clerici à monacho, sed id, quod à monacho separari non potest, nempè quod *solùm* plangentis, non docentis ei ex instituto incumbat officium. Ex quo incidenter observo, etiam nostri temporis monachos, quibus ob præstantis suæ conversationis prærogativam, & egregia in Ecclesiam Catholicam merita dudum Clericatûs officium tribuitur. exinde non dimisisse monachatûs requisitam qualitatem; nam, quod illis concessum est in suorum præmium meritorum: non abstulit instituti discretivam qualitatem, sicut è contrario, si Clerico quacunque ex causa auferantur prærogativæ administrandi sacramenta, & ea agendi, quæ sunt constituentia Clericatum non cessabit esse Clericus, aliàs, qui aut morbo, aut alia corporis post susceptum Clericatum impotentia occupatur, Clericus non esset, quod nemo admittet.

Verùm qualecunque demum illìs temporibûs discrimen Clericum separabat à monacho, jam tum tamen quædam videbatur monastici instituti ratio cum clericatu coaluisse, sic: ut etiam votivis Clericis monachorum devotio ac pietas, tribueretur in laudem, & dum illi perfectioribus internæ vitæ actibus insisterent, quasi per quandam synecdochen genericè (ut ex Augustino aliàs docuimus) monachorum nomine insignirentur. Occurrit in hujus asserti nostri testimonium egregia illa Eusebii Vercellensis in suis Cathedralibus Clericis institutio, quos Magnus Ambrosius, dum ob perfectionem inductæ à præfato Beato Episcopo Eusebio disciplinæ religiosæ dilaudat, monachorum tituló expressè decorat. Hæc Ambrosii Tom 2.
verba: *quasi* inquit, *in aliis Eccle-* nov. Edit.
siis tanta suppetit ordinandi sacerdo- Ep. 63. n. 66.
tis consideratio (De eligendo enim novo præsule scribit, viduatæ Ecclesiæ Vercellensis) *quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, ubi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterii continentia & disciplina Ecclesiæ: hæc enim primus in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius S. Memoriæ conjunxit, ut & in Civitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret Jejunii sobrietate.*

Sunt, qui dudum sibi persuasum habent, Ambrosium nec potuisse, nec voluisse de aliis nisi pressè, & strictè monachis ab Eusebio in sua Episcopali Ecclesia institutis discurrere, & ex hinc probari, monachos jam sæculô quartô ad regimen animarum, neutiquam suô schemate monasticô dimissô, fuisse assumptos: Verùm minùs isti locum Ambrosii penetrant, qui sic comminiscuntur; eò quòd nequiverit vir sanctus aut arrogare Eusebio, quod ipse insolitum noverat, aut asserere factum, quod Eusebius nunquam intendit: sci-

mus enim ex Augustino & Hieronimo, quæ norma Communis ac generalis fuerit illius temporis monachorum; & verba Ambrosii, si tali sensu summantur, nec majoribus illis, nec instituto monastico, nec Conciliis, ullô modô possunt congruere, quod quia nos hactenùs & præcipuè priori parte passim monstravimus, ubi de antiquorum monachorum ritu vivendi discursus suppetebat, non putamus hìc ammodò esse iterandum. Solùm observamus, ut sensum rei temporisque accomodum & exinde mentem genuinam S. Ambrosii attingamus, certissimum esse, hunc virum sanctum per instituta monachorum conjuncta clericali seu Ecclesiæ disciplinæ nihil nisi vitam votivam prout *claustrali* unitam intellexisse, id est finem generalem cum mediis eundem efficaciùs promoventibus: nam, cùm Eliæ, Elisæi, Danielis, Ananiæ & Azariæ, exempla imitatum Eusebium deprædicet, atque disserte hæc verba supra relatis adjiciat *multum adjumenti accedit ad Sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & ad normam integritatis juventutem adstringat, & versantes intra urbem abdicet usu urbis & conversatione.* Nihil apertiùs indicare videtur, quàm dilaudandum Eusebium, quòd disciplinæ Ecclesiasticæ alioquin in Occidente notissimæ votorum observantiam, & vitæ communionem complectenti ipse custodiam seu abstinentiam ac integritatem addiderit *solitudinis* atque *quietis claustralis*, ut in Clericis jam non minùs videri possit monasteriorum arctatio, quàm ipsis in monachis: cùm enim monachorum nomen & *unum* notaret & *solum*, sicut Augustinus in unitate concipiebat charitatis unionem, quâ multi unum fiunt, sic Ambrosius se se reflexit ad solitudinis nuncupationem, qua tota quædam communitas Claustrali reclusione, quasi sola fiat, & ut ipse inquit: *versantes intra urbem* (hoc est intra ipsam in Claustro habitantes) *abdicentur usu urbis & conversatione.* Neque quis in hac explicatione existimet, nos conceptus potiùs venari, quàm veritatem, nam sui ipsius optimus interpres, nostræque opinionis assertor S. Ambrosius existit: hic in eadem Epistola n, 71. sic suum discursum de S. Eusebio prosequitur: *hæc igitur patientia in S. Eusebio monasterii coaluit usu, & durioris observationis Consuetudine hausit laborum tolerantiam, namque hæc duo in attentiore Christianorum devotione præstantia esse quis ambigat? Clericorum officia & monachorum instituta? ista ad comitatem & moralitatem disciplina, illa ad abstinentiam assuefacta: hæc velut in theatro, illa in secreto, spectatur ista, absconditur illa, hæc in stadio, illa in spelunca, hæc adversùs confusionem mundi, illa adversùs carnis appetentiam, hæc subiiciens, illa refugiens corporis voluptates: huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo, illi ignoratur: hæc gratior, illa tutior, hæc se ipsum regens, illa coercens, hæc dimicat, illa se removet, hæc illecebras vincit, illa refugit.* Quidquid in hac oppositione utriusque vitæ consideres, habes eatenùs monasticam conversationem commendatam, in quantum suos à mundanis abstrahit & *intra claustra recludit.* Hujus ergò Claustralis custodiæ primus in occidente Author Eusebius omnibus subsequis tam principibus quàm Episcopis monasteriorum Clericalium fundatoribus atque reformatoribus normam dederat, quam sequerentur, adeò sollicitis passibus, ut exin ne sæculum ullum decurrerit, in quo non unum alterumve monumentum extet, ejusdem aut curatæ aut conservatæ aut restitutæ: de quo videri possunt Concil: Toletanum quartum, Hispalense sæculi 7mi, regula Chrodegangi, Regula Aquisgranensis, nec non & vita S. Cæsarii, atque Honorati Arelatensium Episcoporum &c.

Quos

Quos itaque Eusebius Clericos Monachorum institutis imbuit, hæc alia non fuere, nisi Claustralis Disciplinæ exercitia vitæ Clericali votivæ superaddita, quibus in vita contempletiva eruditi, expeditiores fierent in ministeriis Ecclesiæ tam ad Doctrinæ pabulum, quàm virtutis exemplum plebi conferndum; nequaquam autem, ut hinc dicamus, virum hunc sanctum primum fuisse, qui Monachis Clericatum sic uniret, ut quos Clericos, illos & strictè Monachos haberet: prout sermo ille primò intuitu videtur innuere, falsò Ambrosio adscriptus nuncque 56. in Appendicem rejectus. Cui etsi ob antiquitatem aliquid tribueremus, in eundem tamen, quem in Eusebio explicuimus, sensum, totus contextus resolvetur, ut rem penitiùs observanti liquebit: & hæc de Instituto Monastico-Clericali â S. Eusebio in occidentem inducto, breviter disserere libuit, ut demum pateat, quid illis temporibûs Monachi in Clero profecerint, aut quam sibi cum isto promeruerint analogicam rationem. Porrò quamdiu hanc Monachorum in Clerum assumptorum discriminationem per ea, quæ tum mox, tum aliàs de Gregorio M. retulimus, est reperire, tam diu nulla se ingerit difficultas Monachum distinguendi à Clerico, at cùm sensim pluribus Monachi decorarentur privilegiis, cùmque Clerici ipsi apud eosdem multa sui profectûs emolumenta nanciscerentur, adeò quidem, ut integra seminaria Clericorum juncta fierent Cænobiis Monachorum, ut ab his illi, tum in virtute, tum litteris instruerentur, imò & ab Abbatibus eorum, tonsurâ initiarentur; præterea, cùm ex concessione primùm Magni Gregorii sicut legitur L. 3. Ep. 18. Clerici assumerentur in ipsa cænobia Monachorum, in quibus localiter residebant, ut his divina ministeria peragerent, mox verò & ipsi Monachi Clericalibus ordinibus providerentur, & iidem domesticis suis omnia (sicut aliàs Clericorum munus erat) Sacramenta perficerent, atque ministrarent: insuper aliquot pòst sæculis passim Monachis etiam retentò schemate Monachili concederetur non solùm, ùt antea intra claustri sui septa, plenum exercere Clericatum, verùm & in Parochiis (quæ Monasteriis suis benefactorum liberalitate adscribebanrur) exponerentur cum integro jure Clericali: adde, cùm quidam viri virtute, sanctitatéque conspicui, quamvìs nunquam Monachismum strictè talem professi, adeò tamen monasticè viverent, ut discerni ne vix quidem possent, Clericíne ex prima à sæculo conversione, an Monachi fuerint? velut de S. Eulogio Cordubensi presbytero legitur in vita ejus: quòd *ita Clericatum ageret proprium, ut regularem ordinem non dimitteret alienum, ita Monachis adhæreret, ut Clericus probaretur, ita in Clero degeret, ut Monachus videretur, utrobique aptus adcurrens, & utrorumq; professiones unus sufficientissimè complens &c.* item de S. Ludgero, quem permiserunt Monachi Casinen: ùt ait Altfridus Synchronus Scriptor, *conversari secum cucullam sumere, non tamen promittere observantiam ejus regularem.* Denique cùm sic commiscerentur Clerici Monachis, ut intra eosdem lares conviverent, in eadem Ecclesia divinis intenderent: tum demum identidem difficilius discrimen haberi cæpit Clericum inter & Monachum, nam sicut facili errore Monachus pro Clerico, sic quoque Clericus censeri pro Monacho poterat, præcipuè dum multorum etiam alioquin peritorum scriptorum historiam aliquam texentium parum intererat, an genuinum Clericum, quem intra Monachorum penetralia educari, ac conversari multis annis viderent, Monachum dicerent, an Monachum extra suum

Clau-

Claustrum assiduè in vinea Domini operantem Clericum nuncuparent. Hæc quàm evidentia sint, veterum scripta scrutantibus, ne quidem dubitandum; ut hinc verè mirum videatur, asserere potuisse eruditum quempiam compertum scriptorem *abhorrere à fide*, *quòd in eadem Abbatia* (scilicet Paviæ in Cælo aureo, sæculô undecimô ac antea) *duplex ac duplicis instituti conventus, Monachorum scilicet S. Benedicti & Clericorum regularium S. Augustini simul exstiterit &c.* Quasi scilicet Paradoxum esset Clericos monachis convivere. Nam tot apertissima hujus rei documenta prostant, ut pene ad lucem cæcutire censendus sit scriptor, qui hæc ignorat, utque ex plurimis paucula proferamus: an. 854. Quidam Clerici, nempè *Protasius Archipresbyter, Sancoli, Recosindus & Victor Presbyteri, Atila monachus, & Baso subdiaconus res suas omnes mobiles atque immobiles monasterio S. Andreæ exalatensi* (fuit id monachorum vide Annal. Ben. Mab. L. 34. n. 82.) *contulerunt, retento sibi ad vitam usufructu, eô pactô, ut conversarentur in ipsa S. Andreæ Exalatensi Ecclesia - - quòd si ab illo monasterio ad aliud fortè discederent, earum rerum usumfructum secum ferrent &c.*

vid vitam B. Landulphi à Malabayla scriptam, hoc asserente.

Maria Hisp. in Append. tit. 26.

Annal. Mab. L. 34. n. 82.

Monachorum cum Clericis promiscus sæpè convictus discriminis rationem posterioribus scriptoribus obtinendam frequentius impedivit.

Idem L. 29. n. 16.

De monasterio Corbejensi ad an. 822. habetur ex Adalhardi Abb. statutis, ibidem vixisse Clericos monachis immixtos, unde Mabillio in suis Annal. *in breviculo Adalhardi notabile*, inquit, *quòd reperiatur monasterium Corbejense tunc in tres Classes fuisse divisum, prima fratres seu monachos, secunda Clericos, quorum alii peacisè Clerici, alii peculiari vocabulo pulsantes appellabantur: & scholarios, tertia matricularios & famulos continebat.*

Idem Mabilio ex Gervasio enarrat de Ecclesia Cantuariensi ad an. 870. sequentia: defunctô Ceolnoto Cantuariensi Antistite suffectus est oethelredus Wintoniensis Episcopus, *is Clericos simul cum monachis in ea Ecclesia psallere gravatè ferens, id tamen corrigere distulit, usque ad tempora pacis & tranquillitatis. Sed cùm Pagani Ecclesias, monasteria, & sacra loca susque deque verterent; monachos & Sanctimoniales caderent, aut fugarent, id infectum remansit, & Clerici cum monachis permisti permanserunt.* Imò quod amplius est, in Concilio Lemovicensi anno 1031. habito definitum est, *si qui monachi voluntariè monasticum habitum abjecissent, Redituri ad emendationem congruam, si monachi eos recipere nollent, possent cum Clericis in monasteriis Canonicorum remanere.* Amplissimus hic campus fuit, permiscendi cum monachis Canonicos. Patet igitur, *quam fidem abhorreat* assertum de convictu monachorum & Clericorum. Cæterùm qui hanc in rem plura exempla desiderat, capitis 5. n. 4. adeat.

L. 37. n. 20. Gervas Col. 1643.

Hæc verò monachismi commixtio cum Clericatu quantamcunque confusionem in discernendo obtruderet, nunquam efficere potuit, ut aut uterque in unum institutum coalesceret, aut idem monachus esset ac Clericus: quamvis enim minùs advertentibus, aut discrimen curantibus facilè obreperet, monachum pro Clerico, aut vicissim æstimare; attamen quorum intererat, vel dum opus erat, maxima semper animadversa est inter utrumque hanc professionem discrepantia. Nos igitur, ut rem ipsam solidis argumentis firmemus, hæc ex præcipuis delibare voluimus præter ea, quæ cap. 7. prioris partis jam aliquantùm produximus. Primò: certum est Canones Ecclesiasticos semper â monachis Clericos suis distinxisse decretis ob instituti diversitatem, quamvis oppidò receptum jam fuerit, ut monachi etiam Clericalibus officiis applicarentur: nam cùm Clericis in minoribus constitutis jam â Gregorii M. ætate concessum esset, tanquam in Clericatu Tyronibus ante 18. annum, si vellent, 3

3 *Non tamen omnino discrepantiam obtinere desideratam præclusit. Quod nobis primò inter institutum utrumque aperiunt concilia.*

vellent, relictô eô amplecti nuptias, nunquam id concessum monachis; sic â Photio Sæculô nonô Novella Justiniani Nomo-Canoni intexta est: Quô dicitur: *Si monachus Clericus factus fuerit, ne audeat ad matrimonium accedere, etiamsi eum gradum sit assecutus, in quo licet Clericis Uxores ducere scilicet Cantoris & Lectoris.*

Eodem sæculo cùm in monasteriis, presbyteratûs ordine non unus, ùt olim, sed plures, in eadem communitate, monachi honorarentur; attamen jurisdictio sacerdotalis sic restringebatur, ut extra Claustri limites, & ad homines extraneos nullatenùs se extenderet: hinc Parisiense Conc. 6. an. 829. celebratum canone 42. decrevit. *Nec illud*, inquit: *videtur nobis congruum, ut Clerici & Laici Episcoporum & presbyterorum Canonicorum Judicia declinantes, monasteria monachorum expetant, ut ibi monachis sacerdotibus confessionem peccatorum suorum faciant, præsertim cùm eisdem monachis sacerdotibus id facere fas non sit, exceptis his duntaxat, qui sub monastico ordine secum in monasteriis degunt.* Erat, ùt suô modô nunc est, genuinis Clericis sacerdotibus ea jurisdictio, ut quicunque ad eos venirent Confessionis peragendæ causâ, licèt ex propriis ovibus non essent, laici seu Clerici, sacramentum iis pœnitentiæ administrarent; negabatur hæc facultas monachis, non alia de causa, quàm quòd vellent Concilii Patres discrimen nosse inter Clericatum genuinum & illum, qui monachis solùm ex privilegio concedebattur.

Quartô jam sæculô â Cæsaraugustano Concilio statutum est: *Si quis Clericus propter luxum, vanitatisque præsumptum de officio suo spontè discesserit, ac velut observatorem legis, monachum videri se maluerit esse, quàm Clericum: ita de Ecclesia repellatur, ut nisi rogando atque obsecrando plurimis temporibus satisfecerit, non recipiatur,* Adeò Scilicet Clericus diversus habebatur â monacho professione non minùs, quàm ipso nomine.

In Ecclesiis, ubi monachi resederant simul jure parochiali ornatis, monachis non concedebatur regimen animarum, quod constitutum adhuc sæculô duodecimô ab Urbano 3tio est emissum. Hic ejus Canon. *in Ecclesiis, ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur, sed Capellanus, qui populum regat ab Episcopo per Consilium monachorum instituatur &c.* De Capell. monach. decretal. 3. tit. 36. C. 1.

Cùm *monachorum vita subjectionis verbum habeat, & discipulatûs, non docendi vel præsidendi vel pascendi alios,* ut refert Canon Constantinopolitanæ synodi sæculo 9. habitæ, ideò ab eadem definitum est, ut si etiam *Episcopus de Pontificali ordine ad monachorum id est pænitentium descenderit vitam, nequaquam jam ad Pontificatum resurgat,* Non me equidem latet hunc Canonem â Photio Patriarcha in præjudicium S. Ignatii fuisse conceptum, quem in monachum ipse impio stratagemate curavit tonderi, at non assumpsimus hìc in argumentum Photii astum, sed Canonis Causam distinguentis monachilem statum â Clericali. Nec etiam obstat Sylvestri secundi decretum, quod refert Mabillio pro Benigno Episcopo, dein monacho Cluniacensi, attamen adhuc aliquos ordinante Clericos: licèt enim Pontifex validam dixerit ordinationem, eòquòd hanc, aliorum Episcoporum licentiâ ac concessione inductus, egerit, nunquam tamen approbavit actum, hinc quòque, ut posthac similia non præsumat, dissertè præscribit. Ann. Ben. L. 51. n. 104.

Denique si passim aliàs ex Conciliis emanantes Canones respiciamus, nunquam talis apparebit Clericorum cum monachis confusio, ut idem, quod decernebatur pro Clericis, monachos, vicissimque

ſimque attingeret, niſi id expreſſis & ſignantibus verbis innuerent.

4. *Secundò examinata monachorum antiquitùs conſueta diverſitas.*

His authoritatibus adductis libet quoque alia concervatim hanc in rem facientia documenta adjungere, quibus univerſim liqueat, quanta ſemper diverſitas inter monachismum ſe ſe oſtenderit, & genuinum Clericatum.

vide amplam hujus rei explanationem apud Auth. Disquiſ: de ordine Can. 3. act. 4. p. 208. quam adeo nos hic aliter damus.

Rem eruditis notam, cùm opus non ſit, pluribus enodare, pariter tanquam certam ſuppono, exſtitiſſe jam olim monachos duplicis generis (non de illis jam loquimur, quorum quatuor in ſuæ regulæ C. 1. memorat S. Benedictus, cùm ipſe quandam inferiorem diviſionem inducat, nos generaliorem) Urbanos & Solitarios, illi in Civitatibus, hi in deſertis ſylvis, aut ſiquidem in locis aliquantó civilioribus, certè ab urbe ipſa remotis, & ſaltem extra eandem. Fugiebant iſti conſortium hominum, fugiebantúrque viciſſim ab his, imò & criminabantur, ut ait Salvianus. At urbani ſicut ſe ingerebant Civium, ubi habitabant, conſortio, ita & remiſſiùs vivebant, adeò quandoque â vero monachismo quaſi liberi, ut ſi habitationem eorum, quâ ſe paulisper removebant â communi vulgarium hominum contubernio, & modeſtiorem vivendi converſandique rationem excipias, in nullo penè diverſos æſtimaveris â quocunque alio fideli pióque Chriſtiano, velut eos deſcripſit Zachæus apud Dacherium.

De provid. Dei L. 8. in fine

Zachæus ſpicil. Dach. t. 1. L. 3. C. 3. p. 35.

Originem horum ſi requiras, non aliam quis facilè adducet, niſi, quam colligere licet ex Orientalium monachorum conſuetudine. Anachoritarum & Eremitarum genus primùm ſylvas excoluiſſe novimus, poſtmodum non tam allectis quàm ſe ipſos vi percibúsque, intrudentibus diſcipulis ſenſim Cænobia ſocietatésque coaluerunt monachorum, quod nemo diſſentiet, qui vitas, primorum Patrum Hilarionis, Palæmonii, Pachomii, Pauli, Antonii &c. perlegerit attentiùs; tum verò non ſolùm homines idiotæ ac ſimplices, ſed viri doctiſſimi facti ſunt ſylvarum incolæ, ut in his longè ſuaviùs, paceque dulciori orationibus non tantùm, ſed & ſtudiis deſervirent: qua de re, qui certitudinem deſiderat, Epiſtolas adeat, Gregorii Nazianzeni atque Baſilii, cùm nobis non vacet etiam pericopes earum in re aliunde indubitata adferre. Effecit autem hæc ingens, cum ſapientia, monachorum ſanctitas, ut ſi talium, per ſylvas & colles deſerti, fama reſonaret, ipſásque etiam penetraret Civitates, vehementi ardore ab Epiſcopis â Clero quærerentur, imò non raró violentè traherentur ad urbes, ut ibi præcones agerent, & quæ ſua in ſolitudine magnâ induſtriâ collegerant verbi divini ſelectiſſima ſemina, ſpargerent in corda plebis urbanæ, quantò civilium rerum commerciô urbanioris, tantò magìs ſæpè divinarum rerum notitiâ ſylveſtris: ſed cùm hi ſic allecti, atque in Clerum aſſumpti eſſent, non dimiſerunt propenſum ſuum in monachos affectum. Hinc legimus S. Fulgentium, cùm in Epiſcopum Ruspenſem inauguraretur, adeòque ex monachismo transferretur in Clerum, ſine monachis vivere noluiſſe: *ſimilitudinem magni cujusdam monaſterii*, inquit vitæ ejus Scriptor: *monachis & Clericis adunari effecit.* Sic quóque factum in pluribus occidentis partibus, ut ubi monachi tiarâ Epiſcopali inſigniebantur, ſolliciti eſſent, nè longè ab ipſis diſtarent ſuæ priſtinæ profeſſionis alumni.

in vita ejus Cap. 20.

Verùm multiplicabantur hôc modô urbani monachi, ut (quemadmodum diximus) ſenſim evaderent remiſſiores. Hinc illæ Hieronymi, Auguſtini aliorúmque Patrum non immodicæ correptiones adverſùs monachos urbanos; quos quoque Zachæus perſtringit, & Auguſtinus integro tractatu â vagatione & inutili otio

ad laborem & piam vitæ conversationem revocat, Hieronymus verò, quasi non posset monachus conformiter suo statui vivere, si in urbibus commoretur; ad solitudinem etiam duriori concitatione provocat, *si*, inquit ad Paulinum, *cupis esse, quod diceris, monachus, id est solus, quid facis in Urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula.*

Ep. ad Paulinum de institut. monach.

Sanctum Benedictum quandam parasse monachorum reformationem, ipsa, quæ exstant, vitæ acta manifestè produnt, ac præcipuè in eo, ut ab urbibus removerentur; hinc Cassinum sibi elegit, locum unc temporis omnis humani usûs penitùs exulem, sed hujus Sancti viri successores atque Discipuli, non diu post Barbaris Cassinum vastantibus, in urbem Romanam profugi ex solitariis urbani esse cæperunt. Tunc quod Fulgentius operatus est Ruspæ in Africa, id ipsum perfecit Romæ Gregorius, ut scilicet cum Clericis monachos sibi haberet conjunctos.

Omnes hi Urbani monachi tam proximè se se ad Clericatum habuerunt, ut interjectu temporum, vix â solertissimis Scriptoribus discernerentur, monachi illi fuerint an Clerici? Augustinum, Basilium, Gregorium Nazianzenum multi viri docti monachos dixerunt, cùm tamen eruditissimi nostrorum temporum Authores â monachismo illos omnino absolvant: nam plures Sanctorum Patrum initio suæ conversionis se habebant inter monachos, quamvis monachum nunquam profiterentur, imo sæpè nec profiteri volebant; causa fuerat, quòd urbani præcipuè monachi se sæpè non aliter haberent, quàm religiosiores Christiani nullô voti vinculô illigati. cùm enim S. Augustinus monachos descripsisset solitarios ac austeriores, inde procedit ad æqualis instituti fæminas, expòst ad Clericos ac demum ad monachos urbanos, de his ait: *Nec ideò quidem laudabile Christianorum genus contempserim, eorum scilicet, qui in Civitatibus degunt, à vulgari vita remotissimi, vidi ego diversorium sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus unus Presbyter præerat, vir optimus & Doctissimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus singuli gravitate atque prudentia & divina scientia præpollentes cæteris secum habitantibus præsunt, Christianâ charitate, sanctitate & libertate viventibus &c. Atque inter hæc nemo urgetur in aspera, quæ ferre non potest, nulli, quod recusat, imponitur, nec ideò Condemnatur à cæteris.* Hæc Augustinus, â quo isti solùm *laudabile Christianorum genus* nuncupantur, non monachi, quamvìs â vulgo velut monachi haberentur. Præterea votis minimè adstrictos fuisse, patet tum ex eo, quòd, cùm monachos austeriores describeret, dissertè dicat: *contemptis atque desertis mundi hujus illecebris in Communem vitam congregati simul ætatem agant, nemo quidquam possidet proprium &c.* Quæ manifesta monasticæ professionis indicia consultò apud alios intermittit.

Vide acta SS. in vita S. Basilii Cæsar. & Gregorii &c.

L. 1. de mor. Eccl. C. 31.

Zachæus quoque horum â vinculo professionis libertatem innuit, dum eos in postremo gradu constituit. *Quidam etiam*, inquit: *velut in postremo gradu sectæ istius parva observatione contenti tantùm cælibes vivunt, vel nunquam experti matrimonia respuentes, vel amissorum recordatione commoniti secunda, si prima habuêre, devitant, dum alterum ferè non caventibus provenit - - - - hi inquam, rebus communis conversationis intersunt, & secreta non expetunt, vitâ hujus consuetudinem retinentes, ut etiam si à delictis vacui fore possunt, occasioni tamen subjaceant delictorum, dum lege corporis in diversum trahente, difficilius magna perficiunt, qui possunt mala videre nolentes &c.* hos Zachæus inter Monachos habuit, at quô

L. 3. C. 6. p. 36.

Confer. etiam dicta S. Epiphanii inferius producta C. 2. n. 5. tex. *quidam verò ex solitariam &c.* Et infra *Vertex horum omnium.*

at quô modô? certè eô, quô mox diximus, facilè quisque advertet.

Hæc autem Monachorum, ut inquit Zachæus, in postremo gradu existentium forma, nequit strictè vocari Monachilis, nam licèt sanctior vulgari Christianorum conversatione fuerit, nunquam tamen Monachismi veri videtur habuisse Professionem; nihil igitur alioquin discrepant â plebe, ut patet ex Zachæi contextu: tales verò multis in locis se insinuabant, morabantur ubertim in Urbibus: donec dein quoque strictiores supervenerint, quales ex institutione quorundam Patrum erant, aliàs non nisi extra urbes, ùt diximus, sua figentes Cænobia, postmodum salutari quoque consilio in urbem translati: nam tempore S. Augustini tales austeriores Monachos necdum in civitatibus exstitisse innuit Salviani locus, qui tamen post Augustinum suâ doctrinâ Africam illustravit, dicit enim adhuc suo tempore: *inter Africæ civitates & maximè intra Carthaginis muros palliatum & pallidum, & recisis comarum fluentium jubis usq. ad cutem tonsum videre ille populus sine convitio atq. execratione vix poterat.* Quicunque ergò Monachi tunc in urbibus morabantur, vix crediderim distinctos fuisse ab illis, quos de postremo gradu supra descripsimus, non alia fortè de causa Monachorum vocabulo notati, quàm, quòd Clerici actu non essent, religiosiùs tamen viverent ad normam Monachorum: ita quidem, ut si rem penitiùs consideremus, quasi quidam Canditati proximiores, quàm simplices de plebe laici æstimari possent ad Clerum, tum ad hunc assumendi, si scientia cum virtute, quam tum discebant, adesset sufficiens. Hinc sanè mihi pro certo videtur, plurimos ex his urbanis Monachis ad Clericatum primis quinque ac sex sæculis fuisse evectos: tales certè fuêre in Oriente Basilius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus: in Oriente Cæsarius Arelatensis, Amandus Burdegalensis, & Trajectensis, Melanius Rhedonensis, Eligius Noviomensis, aliíque innumeri, omnes, si solidiùs loquamur, ideo inter Clericos genuinos referendi, quòd nunquam Monachicam vitam secundùm religionis ritum aliàs Monachis receptum professi sint. Hæc enim, quam diximus, Monachilis vita, nihil aliud erat, quàm modestior sensuum, & vitæ ad perfectionem Christianam sollicitior custodia. Inter hos quoque nullus recuso, magnum numerare Augustinum, nam quamvìs non rarò extra urbes tales viri sibi quandam Congregarent societatem, ut privati & sejuncti â curis sæcularibus tum in libros scribendos, tum otiô quoque spirituali animum relaxaturi incumberent, & hôc modô *Monachi* passim dicerentur, id est *solitarii* & â turba remoti; nihil tamen minùs quàm in re Monachi erant. Hinc facilè resolves, quî sæpiùs factum sit, ut quidam tam liberè â scriptoribus antiquis Monachi dicerentur, cùm tamen tales non essent: sic Gregorius Nazianzenus â quantis non scriptoribus Monachus, imò & â suis coævis censebatur, non alia de causa, quàm quòd ad normam Urbanorum Monachorum viveret, at ipse sanctus obtestatus est, se verum Monachum non esse, sed inter Monachos & homines sæculares mediâ viâ incedere: *mediâ* (verba illius sunt) *inter illos, hosq. procedo viâ, meditans ùt isti, commodum illorum æmulans.* Potuit ergo Monachus dici Gregorius, quòd se vitæ contemplativæ dedisset, at nunquam strictiori jure, cùm professionem illam neutiquam assumpserit. Quamvìs enim Monachi sancta societate & glutine Christianæ Charitatis essent uniti. sub uno quodam sibi præfecto viverent, psalmos certis horis cantarent &c. non plùs tamen Monachi erant, quàm fre-

De provid. Dei L. 8. in fine.

in Monachos Hypocritas tom. 2.

frequentioribus in locis, ac præcipuè majoribus in civitatibus videre eſt Congregationem aliquam ſeu Clericorum, ſeu etiam ſæcularium juxta diverſa inſtituta viventium, quibus & lectio menſalis & certa totius diei diſtributio, aliaque imponuntur, neque tamen vitam religioſam, taceo monaſticam ducere conſpiciuntur; aut qualem fortè Sæculo undecimo multis inſtituere placuit antiquiſſimâ illâ haud dubiè normâ provocatis, de quibus Bertholdus Conſtantienſis: (in Hiſt. ſui temporis ad an. 1091.) *hîs*, inquit, *temporibûs in regno Teutonicorum communis vita multis in locis floruit, non ſolùm in Clericis, Monachis, religioſiſſimè commorantibus, verùm etiam in laicis, ſe ſuaq; ad eandem communem vitam devotiſſimè offerentibus. Qui etſi habitu nec Clerici nec Monachi viderentur: nequaquam tamen eis diſpares meritis fuiſſe creduntur.* Et Paulò infra. *Non ſolùm autem virorum & fæminarum innumerabilis multitudo hîs temporibûs ſe ad hujuſmodi vitam contulerunt, ut ſub Obedientia Clericorum & Monachorum communiter viverent, eisq; more ancillarum quotidiani ſervitii penſum devotiſſimè perſolverent, in ipſis quoque villis filiæ ruſticorum innumeræ conjugio & ſæculo renuntiare, & ſub alicujus ſacerdotis obedientia vivere ſtuduerunt: ſed etiam ipſæ conjugatæ nihilominus religioſè vivere & religioſis cum ſumma devotione non ceſſaverunt obedire.*

Hujus autem ipſius rei exemplum longè antiquius habemus ex ſæculo ſexto, ſeptimóque, dum in Hiſpania paſſim leguntur homines diverſi ſexûs ſtatúſque convolaſſe, ut in communi viventes, (vide Mabil. Annal. L. 13. n. 40.) Deo devotiùs præſtarent obſequium, verùm cùm mos iſte ſenſim in corruptelam degeneraſſet, ita, ut nullo obſervato ſexûs diſcrimine conjugati ſimul cum uxoribus, liberis, ac ſervis domicilia ſibi in monaſterii modum componerent, non, ut Deo arctiùs ſervirent, ſed ut publicis curis atque tributis hac fraude eximerentur: Concilium Ilerdenſe Can. 2. eosdem partim reſtrinxit ad antiquam & ſanctiorem formam, partim omnino ſuſtulit: Ideo S. Fructuoſus regulam conſcripſit, juxta quam, qui ſe reformationi accomodarent, vivere poſſent. Simili ergò modô ſe in aliis quoque locis monachi iſti urbani habebant, nunquam ſtricto jure monachi nuncupandi. Quod univerſim ab illis notatum cupimus, qui, ſi vel monachi nomen in veteri aliquo hiſtorico legunt, ſtatim judicant talem exſtitiſſe profeſſione & inſtituto: nam monachi iſti, de quibus dudum loquimur, nec certâ aliquâ regulâ, nec ſpeciali veſte, nec exercitiis ſoli monacho propriis & â Clericali aut etiam laicali ſtatu eum plenè diſcrepantibus obligabantur, & ut ſæpiùs effati ſumus, in hoc uno nomen monachi merebantur, quòd ſanctiori adipiſcendæ perfectionis converſationi ſe darent, ad libitum eidem ſtatui adhærentes, & ad libitum rurſus diſcedentes: *vitæ*, nempe, *hujus*, ùt inquit Zachæus, *conſuetudinem retinentes*, quorum quidem *mens religioſa, non religioni penitùs addicta*; ſcilicet per aliquod voti vinculum, â quo reſilire, ſi liberet, nequirent.

Utque demum his probandis & adſtruendis monachis ultimum argumentum addamus, lubet virum eruditiſſimum Chriſtophorum Drovverum percipere, qui iſtud genus monachorum â B. Hieronymo poni dicit in tertia Claſſe, (L. 4. annal. Trevir. ad annum 3:7. n. 182. & ſeqq.) *quod genus* (inquit Drovverus) *licèt infimum cenſeat, & deterrimum reſpectu primi & optimi, illud tamen vel ſolùm ait floruiſſe in Pannoniis, diſciplinâ ſæpè fluxâ & degeneri, ob vulgata cum ſæculo commercia, hos autem binos vel ternos, nec multò plures ſimul habitaſſe, ſuo arbitratu ac ditione viventes, & de labore ac victu, quam manibus expediebant contuliſſe partem in medium, ut haberent alimenta communia, habitaſſe verò plurimùm in urbibus &* Ca-

Castellis, jejunio deditos, crebrisque suspiriis &c. tales putat Drovverus exstitisse Treviris, in quos Ponticianus cum tribus aliis offenderat, ùt narrat S. Augustinus. Sanè consentirem omnimodè, hos Drovveri monachos â descriptis per nos nihil discrevisse, nisi ad summum, quòd aliquantò jam magìs viverent ad Ægyptiorum monachorum æmulationem, quos saltem se assequi voluisse prodit ipse S. Augustinus, at de quibus nos disseruimus ex Zachæo, minus adhuc de monachili statu habuisse vel ex ipso vestitu, victu, modóque orandi arguendum. Nam, ut Zachæus inquit citatô locô, *habitus his nec inhonorabilis nec abjectus est, & aut idem qui omnibus cibus communis, aut rarò abstinens, & in paucis recisus. Psallendi perinde vigore non fervent, nullisque vigiliis nocturnam rumpunt quietem &c.* Quod tamen monachi illi â Pontitiano visi districtiùs observasse videntur, præterquàm, quòd illi *veste* induerentur, ùt inquit Drovverus, *crassiore textu, laxas manicas, Calligas fallicantes.* Quo vestimento in Africa haud urbibus se immiscere præsumpserant, ùt Salviani locus insinuat. Romæ profectò cùm tales morari inciperent, miratur Hieronymus Ep. ad Paulam, quòd *genus hoc detestabile monachorum* (sic odio erant Romanis quoque indigenis Eremi incolæ) *non urbe pellatur.* Hi monachi se jam certo habitu gestuque à vulgari laicorum statu distinguebant, quemadmodum id solebant qualescunque austeriores monachi, quorum ritus erat pullatè simul ac sordidè seu ad contemptum conspicientium vestiri: unde Hieronymus ad Rusticum monachum. *Si monachus esse vis, sordidæ vestes candidæ mentis indicia sunt, vilis tunica contemptum sæculi probat.* Et de Pamachio ex consulis Pronepote Monacho idem idem Hieronymus. *Quis hoc crederet, ut Consulum Pronepos, inter purpuras senatorum, furvâ tunicâ pullatus incederet*: id est, ut jam monachus esset, qui paulò ante inter Senatores reputabatur; ast monachi illi urbani non alium nisi moderatiorem vestitum curabant, *nec inhonorabilem nec abjectum.*

L. 8. conf. C. 6.

de obitu Blesillæ.

Epist. ad eundem de obitu Paulinæ.

Diu his Urbanis monachis describendis institimus, verùm requirebat id investigandi discrimen, ut scilicet planissimâ viâ in notitiam dirigeremur Clericos âgenuinis monachis distinguendi. Hi monachi Urbani quasi primi erant, qui ad Clericatum raptim quoque assumebantur, de quibus nulla disceptatio, nulla obstacula ingruebant, quæ aliàs monachos strictè tales involverant: nam quæ S. Augustinus adversus ruinosam monachorum superbiam detonat, ne scilicet *illi surrigantur, & tam gravi contumeliâ Clerici digni putentur &c.* non illos attingebat monachos Urbanos, sed austeriores, & maximè illos, qui monasticam solitudinem nauseantes, ut ab hac speciosô prætextu liberentur, ad Clerum accommodari gestiebant; quos ipse ideò S. Augustinus monasteriorum desertores vocitabat: *Non est ista*, inquit, *via danda servis Dei, ut se faciliùs putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores & ipsis etiam facilis lapsus, & ordini Clericorum fit indignissima injuria si desertores monasteriorum ad militiam Clericatûs eligantur &c.*

Ep. 76. ad Aurelium.

ibid.

Erant monasteria monachorum urbanorum complura in Civitatibus, vivebant in eis viri eximii, qui dein ad magnifica Ecclesiæ ministeria promovebantur. Sanè id mecum firmus Constitui, ut credam, nec erit Eruditus quispiam dissentiens (quicunque accuratè duplicis hujus monastici generis formam, sortemque perspexerit) nisi apertis documentis constet, quemdam ex genuinis strictisque monachis ad Clericatum fuisse vocatum, generaliter tantùm, ac vulgariter monacho prolato, potiùs

illum

illum inter hos Urbanos, quàm austeros habendum. Utpote quòd hi & proximiores Clero essent, & plebi tunc eligenti notiores, insuper Canones monachos arcentes â Clericatu, eas rationes adderent, quæ austeros, non Urbanos, attingerent, nempe reclusio, solitudo, ac fuga Episcoporum, ut innuit Cassian. de instit. Cænob. L. 11. C. 17, idque unicè ne in Clerum allicerentur. Unde Hieron. *Si officium vis exercere presbyteri vive in urbibus & Castellis, sin autem esse cupis, quod diceris, monachus, id est solus, quid facis in urbibus?* ex quo patet, aliam fuisse non solùm causam Clericorum, sed & Urbanorum monachorum, aliam Austerorum.

Hæc verò dum edissero, nullus ignoro, certissimum esse, plurimos genuinos monachos ad infulas, aliasque Clericales dignitates per multa sæcula fuisse assumptos, nec quemquam ideo ab hac prærogativa verè professum monachum excludo, sed ubi talem non legero, hujus quoque sortis â me non fore æstimandum nemo inficiabitur. Cùm manifesta nimis talium liberorum, ut ita dicam, & solo nomine monachorum exstent indicia: certè horum ab origine sua fuisse Agaunense in Valesia, quod nunc nostri incolunt, monasterium, indicat historia Abbatum Agaunensium: in qua dicitur. S. Maximum Genevensis urbis Antistitem ad hanc devotionem Sigismundi præcordia incitasse, ut de loco illo promiscui vulgi habitatio tolleretur (erant scilicet eô modô collecti fideles, quô supra de Hispania meminimus & de Germania ex Bertholdo) hinc subiicitur: igitur *habitô consiliô, quod universitati Dei instinctu complacuit, visum est, ut omnes mulieres de loco illo tollerentur, & remotis familiis sæcularibus, Dei inibi, hoc est monachorum* (nimirum quales jam Lerinum occupaverant) *familia locaretur, qui diu noctuq́; cælestia imitantes cantionibus divinis insisterent pertractandis.* Atque hi omnes sicut antea non aliter nominari poterant, quàm laxiori modô monachi, dein ad disciplinam Lirinensem reformati nomen istud potiori primò ac vero Jure merebantur.

His ita constitutis facilis jam ratio suggeritur, quâ Clericos genuinos ab illis monachis discernamus, quos generatim Canones patrúmque decreta distinctos habere voluerunt, & sic distinctos, ut proprium atque diversum omnino à Clericatu institutum conflarent: nam quid illis supra descriptis urbanis, liberísque monachis cum Clero commixtis obvenerit, idem penè erit, acsi de hominibus purè laicis, nullíque adhuc signato religioso instituto obstrictis, sermo formaretur ac quæstio. Unde, dum legimus, â quibusdam, fortasse & antiquis scriptoribus, tantum eximiorum virorum numerum inter monachos reputari, idem erit dixisse, multos eorum vixisse abstractè â sæculo, incoluisséque suô modô solitudinem, atque in hoc monachismum sic æmulatos fuisse, quasi illi obstricti vixissent, cùm interim ab eo tam soluti essent, quàm quique sæculares, solâ liberâ ad hanc imitationem pietate nullo voto firmatâ, nullô sibi singulari monastico ritu, quô in numerum genuinorum monachorum arctarentur impositô. Vide quæ ampliora nec hìc repetenda adfert Author noster fol. 519. 520. 522.

5. *A sæculo 6to ac deinceps. longè difficilius discrimen non ex instituti sed historicorum nomina confundentium acyirologia eruitur.*

Subintravit autem exinde, ac velut successit his tam latè â nobis descriptis urbanis monachis turba Austeriorum, ùt jam superiùs explicuimus, atque tum nova difficiliórque provenit causa discriminis monachum inter & Clericum, his enim ipsis, cùm se adeò hactenùs diversos vellent esse ab omni munere Clericali, ut Pachomius horum genuinus nominandus Patriarcha

triarcha liberè diceret: *Cogitatio feralis ambitûs, si in mentes irrepserit monachorum, ut vel primi cupiant esse, vel clerici.* Et S. Benedictus in regula sua de Clerico suscipiendo agens tam alienè quasi discurrat, ut satìs innuat, quàm acceptiùs sibi longè esset, monachos suos sine Clericatu existere: adeóque ex his penè non cogitare liceret monachis de obtinendo Clericatu. In vitis PP. apud Rosvveyd. C. 24. his inquam ipsis jam Siricii, ùt diximus, tempore imponebatur non raró Clericatus: quod quidem, quamvìs ad sæculum propè nonum duraret, ut scilicet necdum generalì Ecclesiæ indultô publicis ministeriis applicarentur, attamen, cùm id passim fieret per Episcopos, Regibus quoque ùt plurimùm postulantibus, hôc modô in ipsa quoque monasteria Clericatus magnifico planè amplexu susceptus est, ut Abbatibus proprios liceret subditos monachos suos primâ tonsurâ ac minoribûs insignire, indeque monachi vel intra sui Claustri septa constituti quodammodo Clerici evasêre: ut itaque facilè nomen Clericorum apud illos inoleverit. Verùm optandum sanè foret: si ùt tunc, subsequis quoque temporibus animadversum fuisset præcipuè â scriptoribus, etiam talì modô Clerizatorum (ut ita dicam) monachorum discrimen â veris Clericis: nam sicut in illis ordinati presbyteri monachicum tamdiu institutum vestémque retinere cogebantur, ut perfecti monachi essent, donec in Claustris suis permanebant; ùt aliàs diximus, ita & per minores collatos ordines facti Clerici, monachi austeri & genuini esse non desjerant. Hinc apud coævos saltem & accuratiores scriptores reperire licet monachi, Clericíque discrimen in nomine. Unum brevitatis causâ adduxisse sufficiet: Prudentius Episcopus Trecensis describens vitam Virginis Tricassinæ, sanctæ scilicet Mauræ, discernit ingenuè â Clerico monachum, quamvìs haud dubiè hunc sicut illum minoribus provisum, dum in Mentuniacense cænobium Clericis, *monachisque* collata ab ipsa commemorat beneficia: *Quod*, inquit: *Leo Abbas, & sancta ejus congregatio recognoscunt, quibus de proprio cucullas & mappulas aquirebat, quantæ autem virtutis & efficaciæ sit mappula, quam Leoni Mauræ tribuit, Claris indiciis protestatur Melanus Clericus, Sanctinus monachus, & Paulinus Clericus, ipsius tactu â febribus liberati:* Non tamen ab omnibus scriptoribus tam distincta observata est diversitas nominis, quantum inter Clericos & monachos exstitit discrimen professionis, sed quos jam Clericos dixerant, quâ datâ viâ monachos nuncupârunt, atque vicissim. Quam ergo, quæret aliquis quam, inquam, discrepantiam in documentis antiquis licebit reperire tantâ in permixtione hujus utriusque instituti? diffiteri hac in re non possùmus quòd difficilem sanè, quamvìs in re certissimam: cùm enim in multis sola nominum confusio, nullaque aliàs indicia discriminis suppetant, quis, quæso, ædipus augurari de aliquo aut cænobio, aut alumno ejus poterit, ut monachis potiùs adscribat, quàm Clericis? legant hac de re, qui dictis nostris minùs fidem præstare volunt, Gregorium Turonensem, Bedæ historiam Anglicanam, Alcuinum, aliosque penè innumeros medii cumprimis ævi Scriptores, credètque nobis tam certa quàm vera asserentibus. Neque prodest ad eam, quam vir Doctissimus Mabillio sibi elegit viam, recurrere, ut universim quis dicat, Clerici nomine, nisi obstent manifesta specimina pro genuino Clericatu pugnantia, semper intelligendos monachos: quàm injurii enim hâc lege scribendi susceptâ in Clerum essemus? cùm nimis exploratum habeamus ipso quóque nomine monachorum

Can. 14. Conc. Nic. 2. an. 787.

Suronense Con. 2. Can. 14.

Prudent. in Elogio S. Mauræ.

Nomen monachi servi Dei, & similium dictionum, non sufficiunt ad discrimen dignoscendum.

rum Clericos genuinos, sed observantiores antiquitùs fuisse notatos, quantò magis sæpissimè id observari oportet de nomine Clericorum. Quoties Liudgerum Altfridus monachum dicit? licèt talem nunquam fuisse ipse profiteatur Mabillio: quoties Ecclesiæ & habitacula Clericorum nuncupantur Claustra, cœnobia, monasteria? in quibus nemo unquam nisi iidem commorati sunt Clerici: quoties Clerici sic uniti atque commixti cum monachis in eodem domicilio vixerunt, ut nec ipse idem præfatus Scriptor hunc nodum plus quàm Gordium dismembrare possit? quamvis tam latâ, tamque liberâ à se regula statutâ pro discernendo, an in monasterio aliquo monachi Clericivè vixerint? ut diceret, generaliter loquendo, Clericorum nomine absolutè prolato semper intelligendos monachos, sicut non minùs, dum quem legimus aut *servum Dei*, aut sub *regulari instituto*, aut *sub regula SS. Patrum*, aut *sub habitu Canonico* constitutum, imò, quod mireris, solo adjuncto nomine, *humilis*, *Abbatis*, *Fratris*, & si qui alii sint, quamvis remoti satis ab hac particulari notatione termini, uti & dum *monasterium*, *Cœnobium*, *Basilica &c.* Proferuntur, semper ex his fore pro monachorum jure definiendum. Non me equidem latet, quòd Ecclesiam SS. Crispini & Crispiniani, *monasterialem* à Gregorio Turon: dici, ipse enunciet: alumnos hujus Ecclesiæ *fratres ibi Deo militantes* (cùm in charta autographa ibidem asservata suis oculis legerit) pariter diffiteri non potest, *Clerum monastici & Canonici ordinis* in ea exstitisse ait, nec minùs testatur legi & *Abbatis* nomen: hisque omnibûs concurrentibûs non vult Mabillio suis hanc Ecclesiam ante sæculum nonum asserere, quædam, quæ ex dictis pro monachis pugnant, interpolatoris vitio mallens adscribere, quàm affirmare, ibi monachos fuisse: & hoc prudenter quidem & cautè, sed utinam semper observatum, nam dum hoc prædictum SS. Crispini &c. Cœnobium Clericis vindicavit, iisdem persuasus rationibus debuisset quoque SS. Ruperti & Corbiniani Clericos â monachismo eximere, quòd in hujus utriusque historia ne monachi indicium legatur: de S. enim Ruperto adfert ipse contextum sequentem: *Rudbertus venit ad locum Juvavum situm ad fluvium cognominem, ubi Ecclesiam in honorem S. Petri ædificavit, & Claustra cum cæteris habitaculis Clericorum.* Subjungit ad hæc sæpefatus Scriptor ac Annalista: *Clericorum nomine monachos ùt passim aliàs in superiori contextu intelligi, ex eo patet, quod â principio monachi perpetuò locum illum insederint.* Sic quidem decidit, at non benè ex eo, quod in quæstione versatur, nam tempore Ruperti Clericos eò jure, imò potiori exstitisse in Ecclesia Salisburgensi S. Petri, quàm unquam in monasterio relato SS. Crispini &c. eô ipsô admittere debebit, quòd cum S. Corbiniano Convixisse Clericos in monasterio Frisingensi, & Brivatensem S. Juliani, aut Divionensem S. Benigni sæculô 7mô & Octavô Clericos solos incoluisse, idem ipse profiteatur, ùt patebit conferenti rationis paritatem, quam utrobique idem vir Clarissimus allegat.

Marginal notes (left): vide ejus Annal. L. 25. n. 27. — idem ibid. L. 6. n. 72. & L. 12. n. 20. L. 45. n. 84. — L. 7. n. 7.

6\. *Ipsi scriptores, nomina licèt confundentes, agnoverunt tamen manifestum discrimen inter Clericale & monasticum institutum.*

Verùm enim verò quidquid difficultatis in discrimine statuendo monachi à genuino Clerico hactenus deprompta documenta opponunt, illa ipsa non obscurè arguunt monachismum semper perfectè à Clericatu discrepasse, ipsorum, qui has difficultates obtruderant, authorum declaratione, quamvis sæpissimè ex nominum abusu personas confundentium, semper tamen institutum Clericale aliud à monachismo agnoscentium: nunquam etenim aliàs tam disertè præcipuè Hagio-

graphi inducerent alia Clericorum, alia monachorum acta, fataque; ut planè superfluum sit in re tam nota atque confecta disceptiones conserere, quemadmodum quorumdam scriptorum fert animus; non alia de causa, nisi, quòd, hôc admissô Jus disceptandi avulsum sit illis, qui Clericis vitam ante sæculum undecimum votivam abjudicant. Quodsi enim semel admittant, per illos in monasteriis collectos Clericos, non venire monachos, cùm aliis documentis apertissimis revincantur votivos fuisse, causâ cadunt suâ; hinc, ut hunc sibi infestum declinent arietem, his Clericis strictum monachismum affingunt. manet ergo, quod supra ediximus, verum firmumque, Clericos sic esse distinguendos à monachis, ut isti, cùm ad Clericatum assumerentur, non aliter monachi esse desinerent, quàm si nostris temporibûs monachus aliquis Superiorum veniâ ad nostros transiret, quem morem quidem generaliter (multis tamen in locis usque ad sæculum nonum) durasse certum est, & nos requisita in hanc rem argumenta jam aliundè produximus. Præterea liquet Clericos Canonicosque in jus suum trahere posse imò in honoris sui pristini observantiam debere quoque monasteria illa, loca sacra, nec non & personas, quas (licèt aliquandò inter monachos viventes, aut ob strictiorem disciplinam monachi nomen obtinentes) aliundè & ex aliis documentis constat Clericos exstitisse: inanis enim assertio esset, ex solo nomine monachi aut similium adjunctorum illos ex numero genuinorum Clericorum eliminare. Novimus siquidem, quàm frequenter Scriptores ab argumento Causarum rem ponderantes titulis, nominibúsque diversis insigniant: sic S. Augustinus non solos monachos, sed & Laicos & Clericos suos *servos DEi* nuncupavit. S. Hilarius in Ps. 118. scribens ex ore Davidis veteris testamenti Prophetas, novique fideles omnes servos Dei differtè appellat. Antiqnissimus vitæ S. Melanii Scriptor omnes Dei servitio mancipatos servos Dei nominat: *Dei servos* inquit: *cujuscunque fuissent Ordinis digna reverentia honorabat* (Rex scilicet Clodovæus) & sæculô decimô Theodoricus Episcopus Metensis monasterium dicitur construxisse in honorem S. Gorici Metensis ibidem Episcopi &c. ubi *Adalbero*, verba sunt ipsius Mabillonii ex veteri scriptore: *primùm servos Dei seu Clericos qui locum incolerent, coadunavit.* Quos Clericos idem Annalista nunquam præsumit inter monachos locare. Abstineo à locis plurimis afferendis, dum de his sermo inferiùs iterum aliunde recurret. Ultrò verò & de aliis similibus authorum dictionibus æquale erit ferendum judicium, unde enim aut quô jure quis ideò solùm, quòd locum aliquem ab hominibus religiosis habitatum, legat nuncupatum *Basilicam, monasterium, Cænobium, Claustrum, Ecclesiam sacri Ordinis &c.* Quódque ipsos ejus incolas audiat appellatos *Clericos Fratres, sancti alicujus viri Discipulos, divino amore succensos, Venerabiles* & alia his similia apposita data viris Deo servientibus, statim definiat ibi monachos? quodque præprimis admirandum, legit vir alioquin doctissimus à nobis sæpè memoratus, in Venerabili Beda Magenses vixisse sub Abbate Canonico, resolvit idem esse, ac Abbate Regulari seu Benedictino. Hæc ejus verba: *processu*, inquit: *temporis magnopere crevit Magense asceterium, & conversis paulò post ad meliora instituta omnibus* (id est, â ritu scotico in celebratione Paschæ ad ritum Romanum) *egregium examen continebat monachorum, qui ex provincia illa ibidem collecti ad exemplum Venerabilium Patrum sub regula & Abbate Canonico - - - - vivebant. Quibus verbis Beda innuit Magenses ad regula in*

apud Bolland. die 6. Jan. Cap. 2.

Ann. Ben. L. 49. n. 47.

L. 15. Annal. n. 34.

in Britannia tum receptæ, hoc est, Benedictinæ, instituta accessisse. At unde hæc assertio? cùm regula S. Benedicti tum nec inducta adhuc esset in Angliam, cujus introductæ auctor primus fuit S. Wilfridus, sed non in omnibus monasteriis & signatè quidem in Magensi, de quo nos alibi plura. Nihil aliud ergo per Abbatem Canonicum voluisse Bedam intelligere, quàm Præpositum illius loci canonicè institutum, qui antehàc ùt plurimùm intrusus erat, religiosos etiam hujus Cænobii nil minùs, quàm Benedictinos fuisse, & solùm vixisse secundùm regulam S. Columbani patet ex eô, quòd licèt S. Wilfridus apud Malmesburiensem dicat, se *vitam monachorum secundùm regulam S. Benedicti Patris, quam nullus prior ibi invexit, constituisse*, tamen certum sit, S. Cuthbertum ejúsque monachos illam regulam ne novisse quidem, ùt discimus ex ipso Venerabili Beda Cuthberti mores sic describente, ut non posset non meminisse regulæ S. Benedicti, si secundùm eam Cuthbertus vixisset, liquet id quoque ex Ulserio quamvìs Heterodoxo, in suis tamen elucubrationibus præ aliis non minùs erudito, quàm sincero, qui ait, *in tota Anglia monasteria penè omnia centum & ultrò annis post S. Cuthbertum* (qui an. 687. obiit) *ad regulam Columbanam fuisse confirmata: S. quoque Wilfridum, cùm regulam B. Benedicti attentaret inducere, regulam S. Columbæ etiam cælestibus signis confirmatam propria confessione agnovisse.* Inanis igitur esset vellicatio, evincere velle, S. Wilfridum statim Benedictinâ regulâ, alteram S. Columbæ suppressisse, quæ adeo firmiter impressa erat omnibus, Nortumbrensibus non solùm, sed & Gallis atque Germanis, ut sæculo nono vix Carolus Magnus nisi quodam pio astu per Benedictum Anianensem conceptô demum persuadere monachos potuerit ad Benedictinam solam recipiendam.

Vide acta SS. ad diem ii. Apr. in Vita S. Wilfridi Archiepiscopi Ebor.

L. 3. de gestis Pont. Angl.

L. 17. p. 919. hist. de rebus Angliæ.

Patet autem ex his: quid demum & de altero hujus effato sentiendum? dum ipsum nomen Canonici, habitumque Canonicum suis adjudicat. Sed nobis his inhærere refellendis tanti non est, cùm talis assertio sui ipsius refutatio sit, & ad oculum pateat, quô ea sint animô scripta, quem dudum jam alii ante nos viri Doctissimi approbare noluerunt.

Annal. Ben. L. 23. n. 38.

Adducere verò ista necesse fuit, nè nos quis putet similes assertiones ex ignorantia aut impotentia refutandi siluisse, consultò tamen posthac easdem dissimulaturi sumus, jure eò potiori, quo allegatis nostris argumentis passim aliunde cadent opiniones aliter sentientium. Nos itaque productis, ùt confidimus, sufficienter documentis, ex quibus partim continuum discrimen instituti monastici à clericali intelligatur, partim frequentissima illa confusio, ac permixtio Clericorum cum monachis cautâ observatione pensetur, ne scilicèt solâ nominis umbrâ decepti ideò quempiam inter monachos reputemus, quòd tali nomine à scriptoribus antiquis vestiatur, nisi alia evidentia ad id asserendum exstent indicia: ad alteram quæstionem, discrepantiamque deflectimus, quam nobis sequens adornabit.

CAPUT II.

De Notis discretivis unius instituti votivi ab altero, an & quid eæ in specificandis Ordinibus religiosis Operentur.

Commemoranda sunt duobus jam antea locis dicta de iis, quæ religionem aliquam in esse suæ singularitatis constituunt, ut hac in re cum Philosophis loquamur, præcipuè verò illud, quod capite secundô prioris partis numerô sextô advertimus, ad

I. *Præmittuntur quædam fundamenta pro quæstionis præsentis resolutione.*

ad singularitatem alicujus religionis per se & absolutè loquendo, constituendam non aliud requiri, nisi finem particularem, qui eam â reliquis distinguat: quod ut Clariùs, firmiùsque habeamus, necessariò quoque recolenda sunt illa, quæ passim Philosophi de differentia specifica in totis moralibus solent docere; nam nisi huic doctrinæ innixi, & secundùm solidæ Philosophiæ principia hac in re differamus, actum agemus, & ea ipsa, quæ ambigua videntur, nova caligine confundemus. Quia verò nimis extra limites nostri propropositi saltaremus, si, quæ suis solent probationibus stabiliri assertiones â scholasticis consultò res istas tractantibus, nos quoque requisitis argumentationibus conaremur roborare; hinc consuetam methodum historicorum sequentes, potiùs supponimus ea aliunde suâ jam authoritate suffulta, quæ hìc hypotheticè statuemus, cui tamen vacat, aut libet assertorum â nobis, rationes fundatas experiri, adeat novissimè editam Philosophiam Pollinganam â Clarissimo Domino Eusebio Amorth cum applausu omnium eruditorum concinnatam. Ex hac igitur

tr. de universalibus q. ii. n. 1. & seq. item de prædic. q. 1.

Observo primò: differentiam specificam in moralibus (de toto enim morali isthic agitur, quæriturque, tum per quid in sua singularitate, & totius per se subsistentis ratione constituatur, tum per quid specificè ab aliis sibi alioquin similibus totis differat?) non desumi â diversitate partium etiam essentialium, sed â merito objectivo distinctionis moralis, id est ab ea diversitate, quæ sufficit ad prudenter dijudicandam diversam classem entium, etiamsi non necessariò illam constituat. Si ergo secundùm prudens judicium hominum æstimetur aliquod totum morale habere partes tam diversas â partibus alterius, ut specificè judicetur diversum, tunc vi meriti objectivi differet specificè unum totum morale ab altero.

Non à partibus, simpliciter secundùm se consideratis, sed à merito objectivo habetur diversitas specifica in totis moralibus.

Secundò: totius alicujus moralis, quod simul est successivum, illæ partes actu constituunt essentiam, quæ pro illo tempore & circumstantiis requiruntur ad constituendum totum. In rebus physicis successivis patet veritas hujus asserti aliunde: sic templum aliquod succedentibus multis sæculis idem æstimatur, etiamsi sensim, & inadvertibiliter hinc inde per reparationes partium, ne unus lapis existeret â prima sui constructione applicatus. In totis moralibus autem declaratur exinde, & penè â fortiori, eò quòd plurima dentur talia, quæ licèt successu temporum magnas immutationes subjerint, eadem tamen existere judicantur: sic antiquissimum habetur Romanum Imperium, quod est totum aliquod morale, actione humana corpus in unum coadunatum, quod si considerentur hujus Imperii initia, & conferantur cum statu moderno, præter insignia Aquilarum Romanarum, & nudum nomen, vix ulla illius antiqui Romani Imperii pars reperietur, attamen successio nunquam interrupta adeo conservavit identitatem essentialem, & effectus morales ad hanc identitatem consequentes, scilicet: Jura, obligationes, aliasque prærogativas, saltem aliquas, si non omnes, ut idem omninò æstimetur. Neque autem ob aliqua Jura, prærogativas &c. aut injuriâ subtractas, aut alioquin, sponteque dimissas vel abolitas, neque econtra ob novas quasdam essentiæ non contrarientes assumptas leges, consuetudines, mores &c. diversum atque distinctum reputabitur. Ex quo observo

Tertiò: in totis moralibus (cùm præcipuè diversitas specifica desumatur â merito objectivo) mutationem quarundam partium, aut adjectionem vel demptionem successu temporis contingentium, non

non immutare in esse suo analogico ipsum totum, nisi partium immutatio, adjectio, demptio, talis esset, ut ex merito objectivo appareret specifica diversitas; aut ex parte principii exigentis certas partes ad constituendam specificam rationem totius immutarentur eædem partes. Patet id ab instantia plurimorum compositorum moralium, v. g. in sacramentis, in constructione templorum, in ipsa sacra Ecclesia Catholica; dicimus enim (& nemo, nisi Hæreticus, negat) Sacramenta Baptismi, Ordinis, Matrimonii &c. neutiquam differre specie, à primævæ Ecclesiæ Sacramentis: quamvis certissimum sit, multas partes essentiam non constituentes partim fuisse abrogatas, partim mutatas, partim abjectas, ita quidem, ut si indocti, aut rudis hominis interpellaretur judicium, exempli causâ inter celebrantem Sacrificium missæ S. Paulum Apostolum, & aliquem nostri temporis Episcopum, crederet, firmiter specie diversum sacrificium, quamvis prudens Arbiter ex merito objectivo nullum assereret esse specificum discrimen. Hæc summariter delibare ex dicta Philosophia Pollingana libuit, quæ etiam Lectoris summoperè memoriæ judicioque commendamus, nam secundùm ista principia stabunt inconcussa, quæ per ambas subsequas partes adhuc declarare paramus. His verò sic positis

Certum est primò: unum ordinem religiosum distingui ab altero: juxta illud Psalmistæ: *astitit Regina à dextris tuis circumdata varietate.* Quem textum commentatores explicantes, per *Reginam* intelligunt Ecclesiam assistentem Regi Cælesti, per *varietatem* verò, diversitates sacrarum religionum, quibus tanquam variegatâ veste amicta summo Principi adstat decora atque venusta: hæc verò varietas provenit ex ipsa differentia specifica unius religiosi statûs ab altero, quæ in alio fundari non potest, nisi juxta allatas regulas in merito objectivo, vi cujus prudens hominum judicium reperit partes unius religiosi statûs sic discrepantes â partibus alterius instituti, ut exinde legitimè inferat inter illa specificum discrimen intercedere.

Ps. 44. 10. Valentia in hunc locum aliique apud Le Blanc.

Certum est secundò: in religioso instituto, non omnes partes, quas illud complectitur, constituere, atque fundare distinctionem specificam, sed tantùm aliquas. Ut verò sciatur, quænam illæ partes sint? rursus recurrendum erit ad meritum objectivum; in quo se judicia humana diversimodè fundare neque semper in iisdem totis moralibus easdem pariter partes pro discretivis assumere solent, sed secundùm diversas circumstantias, vicesque temporum alias atque alias: liquet id manifestè ab inductione, sic religiosi ùt plurimùm nunc discernuntur per vestem seu habitum, unde Clem: Ult: de regul: dicitur: *talis quis ex habitu, quem gestat, præsumitur, qualis is esse, cujus habitum fert, comprobatur.* Quod tamen antiquitùs non fiebat, neque tale discrimen per habitum innuebatur, utpotè nullo ordine nisi Clericali, & post aliquot sæcula monachicô unô solôque, nec in diversas species distinctô existente: præterea antiquitùs monachismum â Clericatu sufficientissimè discernebat solus finis particularis, hinc, qui soli, & à populo sequestrati vivebant, quasi per antonomasiam mox monachi dicebantur: nam de istis Hieronymus: *si cupis esse quod diceris, monachus, id est solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum.* Cùm verò Clerici se succedente tempore restringerent ad contemplationis otium, monachi econtra passim ad Clericalia officia assumerentur, hæc nota discretiva à vulgo quamdam syncopen passa est, utpote nimiùm ob-

Vide Mabil. Præf in annal. Bened. Tom. I.

ruta exercitiô finis particularis Clericorum, ideoque ex merito quidem objectivo aliæ, eæque novæ notæ ad discrimen extrinsecum obtinendum assumptæ. Verùm, ùt propriam, ac solidam doctrinam discriminis formandi statuamus, primùm remittentes lectores ad ea, quæ prioris partis Cap. 2. n. 5. ex Pellizario observavimus, hæc ultrò tanquam notatu summè necessaria adjungimus, nimirum: diversitatem illam, quasi substantialem, quâ unus ordo religiosus ratione finis distinguitur ab altero, & diversitatem accidentalem, qua solùm modus, circumstantiæ, ritus &c. eundem tamen finem afficientia discrepant, causare quoque diversimodam in ordinibus distinctionem. Quia enim Certum est, dari imprimis discrimen inter ordinem Clericalem, & monasticum, atque istud quidem omnium maximum, ut patet ex sancto Thoma & ex Suario t. 4. de relig. tr. 9. L. 1 C. 7. n. 6. 7. 8. 9. hinc idem, quia se formaliter fundat in disparitate finis particularis, quem quisque ordo intendit, meritò quasi substantiale dicendum erit: deinde datur in ipso quoque instituto tam monastico, quàm Clericali aliqua ordinum discrepantia, quæ quidem non tanta est, quanta prior, quia tamen ob certa media ipsum finem particularem afficientia inter se distinquuntur, hinc dicenda erit in iis distinctio intercedere, sed accidentalis tantùm, eò, quòd in fine primario particulari non discordent. Unde certum est, sicut exempli causâ inter Canonicos Regulares, & monachos Benedictinos datur diversitas quasi Substantialis, ob finem ab utrisque principaliter intentum diversum, sic inter eosdem Canonicos, & Theatinos aut Patres Societatis, aut Prædicatorum non nisi accidentalis intercedit, cùm nempe in fine primario vitæ mixtæ omnes conveniant.

opusc. 34. Concl. 4. contra imp. relig.

At potest adhuc quædam tertia diversitas, imò & quarta assignari, eam tamen potiùs accidentalem dicerem, quàm substantialem, licèt posteriori modô asserat eam reperiri in instituto societatis sæpè cit. Pellizar: rationem mox infra meæ opinionis subiiciam: tertiam igitur, quam dixi, diversitatem reperire erit in institutis illis, quæ conspiciuntur ex uno certo ac determinato, quasi ex quodam fonte pullulare, sicut nos superiùs ex Mabillonio ostendimus ab ordine Benedictino successu temporis emanasse Camaldulensium, Vallumbrosanorum, Carthusianorum Grandimontensium instituta, quorum omnium vivendi norma in substantia finis particularis monastici convenit, adeoque eadem substantialiter discrepare non possunt: prætereà habent eandem regulam, & in multis ritibus, ac observantiis, finem particularem afficientibus non minùs concordant, atque hinc majorem instituti unitatem præseferunt, quàm exempli causâ, monachi S. Basilii, aut S. Hieronymi &c. Unde accidentalis hæc varietas dici poterit minor quidem, quàm illa, tanta tamen, quanta sufficit, ne identicè iidem plures reputentur Ordines. Quartam denique ponit Pelliz: aitque haberi posse in una eadémque nnmerô religione, & eam defacto dari in societate declarat, utpote, cùm hæc in tres gradus essentialiter diversos suos alumnos distinguat, nempe in Coadutores formatos, in scholasticos, seu scholares approbatos, & in professos tum trium, tum quatuor votorum: verùm quamvìs hanc diversitatem graduum vir iste doctissimus essentialem dicat, censeo tamen potiùs accidentalem, eâmque inter omnes minimè discretivam nuncupandam, eò quòd unitatem ac identitatem instituti ob illam subordinationem, quam hi gradus in dicta societate adinvicem veluti membra heterogenea in uno eodémque corpore physico habent,

Part. 2. C. 2. n. 5.

neu-

neutiquam dispescant, quamvis ergo ad invicem considerati essentialiter discrepent, sicut in corpore humano pes à manu, aut capite, attamen *respectu* discriminis causandi in ipso tali *instituto*, cùm certum sit eadem suâ ad invicem diversitate essentiali nihil omnino operari, pariter ob solam quampiam distinctionem subordinationis potiùs accidentalis quàm substantialis diversitas videtur esse adstruenda. Verùm, quia totum quæstionis nostræ propositum solùm ad priores tres varietates dirigitur, dum nempe perquiritur: qui institutum aliquod possit discerni ab alio *quasi substantialiter*, id est, secundùm finem suum primarium particularem, secundò *accidentaliter*, id est, ab iis institutis, quæ dum finem particularem eundem sortiuntur, discordant tamen alioquin in plerisque mediis atque observantiis, ac denique minùs accidentaliter, ita tamen, ut in iisdem ratio identitatis ob quædam saltem media ad discrimen certum ponendum sufficientia tollatur, hinc solùm ad has duplices discrepantias accuratè pervestigandas suppono.

2. Media, & notæ unum institutum ab alio specificè seu quasi substantialiter seu accidentaliter discernentia, non finem generalem sed particularem, hùnc que non privata ex libertate sed ex instituti exigentia afficiant, necesse est.

Certum esse tertiò: meritum objectivum, à quo discrimen institutorum discere solemus, non in puro ac libero hominum judicio, sententiáque constitui, sed ejusdem præcipuum fundamentum hauriri ex ipsa ratione hujus illiúsve instituti, ita quidem, ut, ex hoc primùm sapienter investigato, demum meritum objectivum oriatur, unde viri docti, atque perspecti discrimen concludunt, atque decernunt. Nunc autem quæritur, in quo propriè hæc ratio firmetur? ad quod repono, dudum ex allata, tum hac præsenti, tum prioris partis Capite 2do doctrina eandem statui in fine utroque, id est, tam generali, quàm particulari, insuper & in mediis, cuicunque instituto saltem recentiori adjungi solitis, ut, si ea afficiant finem generalem ex institutione seu Ecclesiæ, seu fundatoris, operabuntur non nisi tale discrimen, quô generaliter institutum religiosum in suo esse magìs minúsque firmetur; econtra si illa afficiant finem particularem quasi substantialiter, & quidem ex constitutione Ecclesiæ, vel Fundatoris, vel authoritatem habentis, tum discriminabitur quoque in sua specie infima diversitate illa accidentali, de qua locuti sumus. Ratio verò hujus desumitur, quia, ut ait, S. Thomas 2. 2. q. 188. art. 1. *finis est potissimum in unoquoque: major est religionum diversitas, quæ attenditur secundùm diversos fines, ad quos religiones ordinantur, quàm quæ attenditur, secundùm diversa exercitia.* Hinc juxta Pellizar: & citatum ab ipso Suarium t. 4. Rel. tr. 9. C. 1. n. 9. unitas seu identitas religionis desumitur ex Convenientia in fine particulari, & mediis eum afficientibus: certum enim est, res morales eò magìs aut distinctionem aut unitatem ex ipso fine recipere, quò differentiora inter se media (præcipua illa, & consultò ùt supponitur, ad hoc illúdve institutum requisita) eundem finem affecerint: patet igitur, quæcunque in aliquo instituto religioso media adsint, ea esse consideranda, an assumpta sint formaliter & absolutè ad finem particularem certô modô meliùs assequendum, an ad finem generalem? quem intendit substantia statûs religiosi: singularitas enim, seu species infima per illum & per media eidem adjecta, non per hunc neque per media ad hunc immediatè directa in sua unitate, ac, ut ita dicam, individualitate constituitur. Ex quo

Certum est quartò: facillimè jam viam aperiri investigandi discriminis & causæ, cur hæc illáve media ac observantiæ unum ordinem ab altero distinguant, & cur vicissim alia quamvis adjecta nihil in ejus unitate specifica immutent:

Con-

Conſideranda enim eadem ſunt, an eligantur ad afficiendum finem Generalem, an particularem, quodſi illud? apparebit manifeſtè, quæcunque demum illa, identitati inſtituti nihil obſtitura, quod nos inferiùs parte 3. Cap. 4. demonſtraturi ſumus de ſolemnitate votorum, eam nempè, in inſtitutis religioſis nihil planè quoad ſpeciem infimam immutaſſe, ex eo, quòd hæc ſolùm ac unicum immediatè finem generalem afficiat. Atque inde eſt, cur nemo eruditorum neget, monaſteria monachorum Ordinis S. Benedicti tum ante magnum Gregorium quæcunque, tum poſt illum usque ad tempora Innocentii Secundi non pauca, nulli ſolennitati votorum obligata, identica ratione eadem fuiſſe cum illis, quæ dein hanc ipſam dimiſſâ ſimplicitate, receperunt: inde quoque eſt, Canonicos ipſos regulares, etiam ab adverſariis circa annum 1039. exortos aſſerentibus, paſſim concedi, ejusdem ſemper poſtmodùm ſpeciei permanſiſſe, etſi certò conſtet, plus quàm centum annis illos in ſimplicitate votorum perſtitiſſe, & primùm ſolennitatem annô 1140. quô hæc decreta eſt (ſed neque ex tunc omnes) ſuſcepiſſe: hinc denique eſt pariter, regulam in ſpecie infima Ordinis nihil diſcernere, utpote, quòd illa non minùs finem potiùs generalem afficere deprehendatur, quàm particularem, ùt patebit ipſum decretum Innocentii tertii ſcrutanti. Dixi, *potiùs finem generalem quàm particularem*, non enim abnuo, ſuô modô regulam Clericalem etiam fini particulari illigari, verùm non, ut accidentalem illam ejusdem inſtituti v. g. Clericalis diſcrepantiam conſtituat, ſed *ſubſtantialem*, quâ ſcilicet mediante, faciliùs, magíſque diſcerni poſſit ab inſtituto illo, quod diſtinctum ab illo primarium finem particularem intendit, quale eſt monaſticum. At viciſſim inde quoque eſt, unum ordinem ab altero hoc ipſo diſcerni ſecundô vel tertiô modô, quòd media finem particularem afficientia talia contineat, quibûs in altera neutiquam repertis neceſſariò diſtinctus efficitur: prout id de Ordine Præmonſtratenſium, ac Patrum Prædicatorum ſequenti parte oſtenſuri ſumus.

Hæc ſingula tanquam certa, ſi perpendantur accuratiùs, facilè quemvis ad eam deducent veritatem, ut aſſerere incunctanter poſſit diſcrimen unius inſtituti ab altero; ſi modò prudente judicio inveſtigare noverit, media illa plerumque inſtitutis religioſis adjuncta, an finem generalem afficiant, an particularem, &, quodſi hunc? an vi inſtituti electa, an ſolùm privatâ aliqua libertate ac propenſione in regularem diſciplinam, intereà nihil in præſtituto fine ad cauſandam diſcretionem ſpeciei immutantia.

Quia verò nullus, ne quidem antiquiſſimus Ordo, hôcipſo, ſi in ſpecie infima conſtitutus aſſeratur, aſſignabilis videtur, quin ſuas notas diſcretivas habuerit, quibus diſcriminari poſſit ab omni alio: hinc præſentis quæſtionis Cardo in eo verſatur, ut eas quoque in inſtituto Clericali antiquiſſimo oſtendamus, vi quarum idem non ſolùm ab origine ſua ſpeciem certam, infimámque contraxerit) prout Partis prioris Cap. 2. probare conati ſumus, ùt plurimùm tunc generalioribus argumentis inhærentes) verùm etiam commutatis non raro his, illiſque mediis, inde tamen nullam ſuæ identitatis paſſum ſit detrimentum, atque in diverſam ſpeciem abjerit. Hoc igitur, ut à nobis dilucidè præſtetur, opus erit ad mediorum illorum (quibus diximus ſpeciem infimam decerni) peculiarem enarrationem juxta propoſitum hujus adornandæ partis deſcendere, & conformiter poſitis iſthoc in Capite noſtris principiis diſquirere, media,

notæ-

notæque discretivæ, quæ & qualiter institutum votivo-Clericale antiquum usque ad sæculum undecimum affecerint? hísque sufficienter discussis demum resolvere, an per ea ab exordio suæ institutionis usque ad præfatum tempus in sua specie infima inconvulsâ ac identicâ Successione permanserit? Hoc quidem capite explorabimus magìs singularia, sequenti verò de habitu, subsequô demum de regula acturi.

3. *Notæ discretivæ speciem diversificare solitæ juxta recentiorum DD. opinionem referuntur.*

Ex antiquis seu Doctoribus seu scriptoribus historicis nullam licet cognoscere peculiarem enarrationem aut doctrinam, quæ unquam statuisset, quibus perquisitis mediis ac notis haberi in institutis religiosis discrimen quoad eorum speciem infimam determinandam valeat? cujus præcipua ratio, mihi quidem, non alia latere videtur, nisi, quòd eorum minimè intererat tales notas disquirere: cùm discrepantia se se ipsam sufficienter in paucissimis, nempè (velut ex Langio superiùs observavimus) solis duobus Monachorum & Clericorum seu Canonicorum regularium ordinibus perspicuam redderet, hinc ubi ad Doctrinam D. Thomæ (qui quidem suis elucubrationibus longè tardiùs, & jam multiplicatô religionum numerô innotuit) solus finis particularis adhuc sufficienter discernebat Canonicos regulares â monachis, si fortasse ad summum addideris vestem lineam, ut patet ex eodem S. Doctore, multô magis is ipse id totum præstabat antiquitùs. Quapropter, dum de instituto votivo-Clericali quæstio vertitur sæculum undecimum antecedente, id est eo tempore, quo certissimè præter species has duas infimas, monachilem, & votivo-Clericalem, ex sacris Ordinibus (ùt nunc loqui solemus) nullus omninò dabatur, facillimè præterire possemus media, notasque illas discretivas â recentioribus ad varietatem religionum statuendam prætendi

Opusf. sup. cit.

solitas: verùm quia horum tractatus insignem lucem præferet inferiùs parte tertiâ tradendis, eundem isthìc negligere neutiquam oportet. Itaque.

Ex recentioribus Lessius cum Sylvestro, aliisque sequentes adfert notas Instituta religiosa quoad speciem infimam, aut substantialiter (velut ex Pellizario præmissum est) aut accidentaliter discriminantes, hæc ejusdem Lessii Doctrina: *Diversitas*, inquit: *Ordinum provenit ex duobus, primò ex particulari fine seu functione, ad quem quisq; Ordo speciatim est institutus, ita D. Thomas Q. 188. art. 1.* hanc diversitatem substantialem, juxta Pellizarium, dicimus primariam, atque certissimam, & de se quidem sufficientem ad Institutum aliquod religiosum in sua infima specie individuandum, ùt patet tum ex his, quæ in prævìis hujus Capitis observationibus tradidimus, tum quæ Capite 2. prioris partis declaravimus; hinc datô ordine aliquô peculiarî nullâ aliâ notâ nisi unico fine particulari vestitô, sufficiet ad suam individuationem firmandam, dummodò alii eidem fortè fini particulari intenti se per nova media huic fini superaddita, ab illo discernant.

De. st. Rel. L. 2. C. 41. dub. 2 n. 16. & 17.

Prosequitur dein Lessius & de his sic discurrit: *secundò ex particularibus mediis, & ritibus, quibus utuntur vel ad vota sua meliùs servanda, vel ad functionem propriam meliùs obeundam. Sic inter Ordines ad contemplationem institutos videmus magnam varietatem in habitu, victu, jejuniis, aliisq; piis exercitiis, similiter inter Ordines mendicantium. hinc fit, ut diversæ sint regulæ, & constitutiones religionum, quibus hæc omnia in particulari præscribuntur.* Hinc apparet, notas istas manifestè tales esse, quæ religiosum statum non qualitercunque attingunt, sed ut fini particulari, consultò & ex instituto Fundatoris, adjectæ. Quamvis enim quædam media considerari pos-

possint, & censeri, quasi ipsi fini particulari absolutiùs perficiendo & obtinendo jungantur, si tamen ea pensiculatiùs observentur, liquebit, assumpta fuisse, aut præcisè, in quantum conducunt ad finem generalem, aut tanquam media neutiquam ad discrimen causandum electa. Sic videmus Carthusianos præcipuè discerni ab aliis religiosis perpetuâ Clausurâ, econtra hæc ipsa non discernebat Canonicos regulares Windesemenses, de quibus Buschius in suo Chronico L. 1. c. 46, etsi eandem instituerent ad normam ipsorum Carthusianorum, ut idem citatô locô dissertis verbis enarrat. Cujus causam assignare aliam non possum, nisi quòd medium istud ab utróque instituto, diversô assumeretur affectu, ab illo quidem, ùt partialiter sui constitutivum, ac fini particulari innexum; ab isto autem, ùt liberè electum, & quamvìs suô modô fini generali expediens, neque tamen ex constituto hujus determinati statûs Canonici decretum, atque definitum: unde & legimus, *quòd per constitutionem istam nemo debuit, seu potuit ad id compelli.* ibid.

Itaque si jam notas omnes discretivas enumeremus, erunt primò: *finis particularis*, secundò: *certi particulares ritus, atq; Ceræmoniæ usurpari soliti.* Tertiò: *pia exercitia tum spiritum* (ùt sunt contemplationes, meditationes, colliquia spiritualia &c.) *tum corpus* (*nempe castigatones per flagella, cilicia, jejunia, grossum, durúmque vestitum &c.*) *afficientia.* Quartò: *Certa regula & plerumq; præter hanc certæ constitutiones.*

Has notas discretivas passim in Clericatu antiquo votis adstricto repertas fuisse nunc demonstrare expedit, ne quid in pervestiganda veteris historiæ nostræ veritate transiisse videamur ideo, quasi sententiæ nostræ fortiùs adversarentur, quàm ut â nobis dissolvi possent. Non enim ignoramus, hâc quæstione dimissâ, facilè nos arguendos, id factum, quòd minùs sufficienter expediti essemus, ad singulariter easdem commonstrandas partim illis, qui omnia hæc media, seu notas has discretivas in pristino Clero repertas negant, ut sæculares non votivos exstitisse evincant, partim aliis, qui dum eas admittunt, hôc ipsô adeò volunt esse discretivas, ut ex genuinis Canonicis ob has ipsas monachos efforment. Utrique ergo parti harum notarum exhibitione satisfaciendum.

4. *Quæ & qualiter notæ discretivæ olim in votivo Clericatu viguerint, ostenditur.*

Finem particularem, quem nos vitam mixtam dicimus, in votivis antiquis Clericis viguisse testimonia patentia prostant, & quia hæc ex contemplativa atque activa contracta est, de illa præcipuè discurrendum, cùm de ista, utpote à Clericis per se, & ex instituto principalissimè intenta, ne dubitari quidem possit. Affirmat autem Suarius: *Christum Apostolos vocasse ad genus vitæ mixtæ*, quemadmodum integram hujus Doctoris sententiam superiùs Part. 1. C. 1. retulimus: quodsi ad genus vitæ mixtæ, ergo non ad solum Ecclesiasticum ministerium exercendum, sed & ad contemplationem tanquam medium vitæ activæ summè necessarium. Porrò Hieronymus, quamvìs alioquin accurratum monachum inter, & Clericum discrimen observans, attamen, cùm de præstituti finis qualitate ad Oceanum Clericum sermonem statuit, non minùs huic vitæ Contemplativæ curam incumbere, quàm unquam aliàs monacho, docet. *Clericum*, inquit, *silentium atque solitudo facit.* Duo scilicet vitæ contemplativæ cardines, atque columnæ, hinc ut suum Nepotianum vir sanctissimus condigna laude extolleret, dixit: *eundem lectione assidua, & meditatione diuturna pectus suum Bibliothecam Christi fecisse.* Augustinus, cùm sibi à Valerio prædicandi munus imponeretur jam Presbytero constitu-

t. 3. de rel. L. 3. C. 2. n. 10.

In Epitaph. Nepot.

ſtituto, deprecabatur officium, quod nec dum ſatis ſe in otio contemplationis ſolidaſſet: *debeo*, inquit *ſcripturarum omnium medicamenta perſcrutari, & orando, ac legendo agere, ut idonea valetudo animæ meæ ad tam periculoſa negotia tribuatur, quod ante non feci, quia tempus non habui. Tunc enim ordinatus ſum, cùm de ipſo actionis tempore ad cognoſcendas divinas ſcripturas cogitaremus, & ſic nos diſponere vellemus, ut nobis otium ad hoc negotium eſſe poſſit.* Et cùm ipſe ſermone poſteriori de comuni vita Cler. inſinuaſſet, qualiter cum Clericis ſuis viveret, ut ubi deſcripta ſit forma, quam deſiderarent implere, noſſent, ſcilicet in ipſo apoſtolicorum actorum libro: quia in hoc non ſolùm communem qualemcunque vitam legerat, ſed eam quoque, quæ contemplatione ſimul & actione condiebatur, an illâ neglectâ putabimus tantum virum ad hanc unam ſe cum Clericis ſuis obligaſſe, maximè dum de eo diſſertè poſſidius ſcribit, quòd *ſpiritualibus ſuſpenſus & inhærens rebus, vix aliquando ſe ipſum ad iſta temporalia ab æternorum cogitatione relaxabat: & erat tanquam illa religioſiſſima Maria typum geſtans ſupernæ Eccleſiæ, de qua ſpiritum eſt: quod ſederet ad pedes Domini &c.*

Ep. 141.

In vita C. 24.

Deinde in Vaſionenſi ſecundo Concilio an. 529. habito ſtatim Canone primo decernitur: *ſecundùm conſuetudinem, quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognovimus, juniores lectores quantoſcunque* (Presbyteri) *in domos recipiant, & eos quomodo boni Patres ſpiritualiter nutrientes, pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant, ut ſibi dignos ſucceſſores provideant.* Sic ergo Patres hujus Concilii Clericis omnibus vitæ contemplativæ ſtudium à teneris jam annis commendandum curant, ut inde quisque noſſet, activam vitam ſine contemplativa in Clericatu ſubſiſtere non poſſe. Hinc facilè colligimus, dum virorum Sanctorum in Clericatu viventium acta percurrimus, quî fiat, ut ſemper intenſiſſima eorum ſolertia in contemplatione, ſilentio, ſolitudine commendetur. De S. Eulogio vitæ ſcriptor coævus eidémque familiaris ait: quòd *Cordubæ Civitatis Eccleſiæ miniſterio mancipatus Sancti ac Beatiſſimi Zoili æde deſerviens, & in ejusdem Collegio Clericorum* (non monachorum) *vitam deducens multis Clariſſimis virtutibus floruit &c. & cùm jam annos juventutis attingeret, Diaconii miniſterio fungitur, atque in brevi merito vectus ad ſuperos gradu Presbyterii ſublimatur &c. & hinc cæpit ſe acriori vitæ auſteritate conſtringere &c. Scripturis vacare divinis, & corpus ſuum vigiliis ac jejuniis caſtigare: monaſteria frequentare, cænobia inviſere, regulas fratrum componere, hinc inde cuncta eô modô curare, quô ſi poſſet fieri, utrobique adeſſet, ita Clericatum agens proprium* (vitam ſcilicet activam) *ut regularem ordinem non dimitteret alienum* (nempè vitam contemplativam, quæ, ùt aliàs obſervaveram, communiter nomine monachili veſtiri conſueverat) *ita monachis adhærens, ut Clericus probaretur.* Similia æquè de S. Eligio legimus qui ad Epiſcopatum Noviomenſem electus ex ſæculari laico & aurifice, *cùm ſe nullô modô ab impoſito munere excutere poſſet, ne in ullo à Catholica regula deviare videretur, non ſe permiſit priùs ſacerdotem conſecrari, quàm ſub Clericatûs normula, aliqua temporis curricula exegiſſet*, nempe, ut contemplationis otium præmitteret negotio Epiſcopali. Paria quoque de S. Amando, Paulo Leonenſi, Lietphardo, aliisque pené innumeris legenda offeruntur.

Can. 1.

acta. SS. Bol. 11. Martii.

in vita apud Sur. 1. Decem. L. 2. n. 2.

Et ſi præter adductum Vaſionenſe concilium, Toletanum quoque ſecundum, & quartum, nec non & Turonenſe ſecundum, inſtituta pro Clericis primùm ab Iſidoro Hiſpal. conſcripta, dein velut excerpta tum à Chrodegango, tum Con-

Isid. L. offic. 1. C. 2do. & Chrodeg. in reg. Cap. 64. Concil. Aquis: C. 100.

Concilio Aquisgranensi in suam regulam translata perquiramus; sanè apparebit dudum præceptum fuisse, ut Clerici hi doctrinæ, lectionibus, psalmis, hymnis, Canticis, exercitiô jugi incumbant: tales enim esse debent, qui divinis cultibus se se mancipandos exhibere student, scilicet *ut dudum scientiæ operam dantes* (divinæ nempè ac religiosæ) *doctrinæ gratiam populis administrent:* an non hoc est vitam contemplativam activæ jungere, mixtámque ex utraque profiteri?

Verùm ubi nimiâ propemodum industriâ pro demonstranda in Clero vita contemplativa laboramus, opus est, ex altera quoque parte cavere, ne eundem ad ipsum planè monachismum strictè talem ablegemus; etenim ex adductis argumentis fuére profectò, qui dicerent, Augustinum non minùs, quâm alios complures sanctos eò, quòd se tam intensè vitæ contemplativæ addicerent, aut monachos exstitisse omnino, aut saltem ex iis Clericos evasisse. Huic itaque opinioni ut occurramus, ad posita principia nostra reducimur, dum expressè docuimus Clericos votivos inseperabiliter vitam mixtam fuisse professos, quamvis, antequam se actuali exercitio vitæ activæ exponerent, otio internæ contemplationis (sed ùt perfecturæ alteram præstituti finis particularis partem) vacarent: neque hoc paradoxum cuiquam videri debet, cùm juxta Suarium, aliósque viros doctissimos pro certo habeamus, Apostolos, eorúmque imitatores Clericos ad genus vitæ mixtæ à Christo vocatos, qui tamen & ipsi distinctis temporibus jam contemplationi incumbebant, jam prædicationi, ut ex actorum Cap. 10. 14. & 6. v. 4. patescit. Ex quo dissertè Gregorius deducit: quod ministrorum Ecclesiæ sit, *ut quieti contemplantes sorbeant, quod occupati erga proximos loquentes effundant.* Neque hæc vitæ ratio

6. Moral. C. 17.

quemquam Clericum transmutabit in monachum, cùm longè alius sit finis monachorum, quàm Clericorum, diximus enim jam priori capite ex Hieronymo, *aliam esse monachorum causam, aliam Clericorum: Clerici pascunt Oves, monachi pascuntur.*

Superiùs Cap. 1. n,

Et habetur C. alia 16. q. 1. ubi Gratianus notat. C. 1. placuit. monachorum conversationem ab omnibus debere esse discretam.

Quodsi jam quæras, quî tantô inter monachos, Clericósque assertô finis particularis discrimine, â nobis tamen adeò impunè sæpiùs per hanc Exegesim concedatur, Clericos, non solùm monachos dici posse, sed & instituto suo adeò firmiter junxisse monachismum, ut ideo vix à doctissimis indagari possit veterum Clericorum & monachorum discrimen. Facilè repono sic obiicienti, minùs eum fortè penetrasse, quæ de monachismo Clericatui juncto notavimus, monachismum enim sumi dupliciter perspicuum est: latiùs nimirùm, prout cujuscunque generis religiosum denotat, ùt terminis docet Peregra, Felinus. Marius Antonin. Dominicus Tuschus, Azarius &c. *& strictè*, nempè secundùm propriam monachilis professionis essentiam, secundùm quam solum indigitat institutum vitæ purè contemplativæ, & ex se exclusivæ omnino vitæ activæ. Quidquid igitur seu hactenùs de monachismo Clericis convenire asseruimus, seu asseremus imposterum, non alio sensu, nisi latiori intelligendum volumus: prout scilicet non solùm juxta mox allegatos Authores, ipsúmque juris Canonici sensum, ùt argumentatur cit. Peregra ex Cap. quod Dei timorem: sed & antiquissimorum scriptorum loquendi usum, monachismus solam denotat religiosorum votorum substantiam. Hoc verò modo tantò plus abest, ut abnuamus, & Apostolos & eorum Successores, Augustinum nempe (& quoscunque demum in Clericatu votivè viventes legeris) monachos dici posse, quantò evidentiùs nostra testimonia dudùm adducta

Peregra Elucid. L. 2. Elucid. 20. n. 1364. Felinus in Cap. non dubium de sent. Ex. com. n. 2. Mar. Anton. var. resol. L. 1. resol. 11. Casu 63. Tuschus t-5. Lit. M. Concl. 311. nu. 4. Azar. Instit. moral. p. 1. L. 12. Ca. 19. q. 10.

ducta declarant votivos Clericos in substantia statûs religiosi semper cum monachis convenisse: at, an ex hac nostra concessione unquam deduci possit, Clericos successu temporis alios à prioribus fuisse effectos in sua specie infima? vehementer addubito: etsi enim dissentire nequeamus, ipsos eosdem Clericos sæculô præcipuè septimô, ac octavô per regulam Chrodegangi multos monasticos ritus, mediáque ex monastica regula S. Benedicti hausisse, & ad suam vivendi normam transtulisse; neque tamen ideò admittemus, dum fortasse ob strictiorem hunc disciplinæ modum à vulgo & à scriptoribus ultrà, quàm hactenùs ob solius substantiæ religiosæ paritatem, monachi dicerentur, etiam monachismum plùs quàm antea sibi adjunxisse: nam, juxta doctrinam n. 2. hujus Cap. à nobis traditam, habemus, ex merito objectivo nunquam de alicujus instituti specie infima, solis mediis eidem adjunctis consideratis, judicari sufficienter posse, nisi simul perpendantur cum respectu, quem *finem*, & *qualiter* eundem afficiant: cui ultrò pro ampliori dilucidatione deservire potest, quod Scipio Lancellotus Ex S. Thoma apud Tamburinium eruditè observat, sic scribens: *Identitas Votorum non facit diversas religiones esse unam solùm, secundùm doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 188. art. 2. ubi inquit, quod tria essentialia vota religionis pertinent ad exercitium religionis, sicut quædam principalia, ad quæ omnia alia reducuntur; ad observandum autem unumquodque eorum, diversimodè aliquis se disponere potest, puta, ad votum continentiæ servandum, potest aliquis se disponere per loci solitudinem, per abstinentiam, per mutuam societatem, & per alia hujusmodi; subdens: & secundùm hoc patet, quòd communitas essentialium votorum compatitur diversitatem religionis, tum propter diversas dispositiones, tum propter diversos fines &c.* quô observo, verum esse, quod superiùs dictum est, finem scilicet generalem, quibuscunque mediis, & dispositionibus ordinetur, non effectuum aliquam diversitatem instituti, nisi eadem simul ordinentur ad finem particularem: nam etsi ex: Ca. Solitudo, abstinentia, & similia eligantur ad vota meliùs servanda, aut omnia, aut aliquod eorum, ad hoc, ut inde certa species religionis constituatur, necessariò ejusdem finem particularem substantialiter, id est, in esse talis speciei formandæ constituere debebunt, ut scilicet per hæc media, vota religiosa conserventur, quod si non fieret, species infima ac certa ob talia media assumpta dici non posset: ideò inquit S. Doctor, quòd *diversitatem religionis communitas essentialium votorum compatitur, tum propter diversas dispositiones, tum propter diversos fines.* Id est simul propter utrumque. Hinc insuper incidenter hîc noto (quia parte sequenti amplior hac de re occurret discurrendi) ùt jam diximus (occasio) solennitatem votorum, quæ religioso instituto generaliter primò per Innocentium secundum adjuncta est in Conc. Lat. an. 1140. vel circa celebrato, non posse ullo modo inter notas discretivas Ordinum religiosorum numerari: utpote, quòd ea imprimis non adsit tanquam medium aliquod diversificans unum institutum ab altero. Secundò: quia generaliter loquendo, non ordinatur substantialiter ad diversum finem, cùm per summum Pontificem omnibus religiosis æquali Decreto, & plane sine ullo respectu ad ullius instituti religiosi finem particularem, sed solùm ad substantiam religionis firmiùs conservandam fuerit constituta; ùt patet ex Cap. ut Lex. 27. q. 1. & ex S, Th. 2. 2. q. 88. art. 7. hinc potiùs dicendum foret, statum religiosum, *simpliciter talem*, per assumptam solennitatem ab una specie ad aliam transiisse, quod tamen

S.Th. 22. q. 188. art. 1. Tambur. t. 1. de Jure Abb. Disp. 22. q. 1. n. 141.

men nemo adhuc, ut assereret, somniavit. Neque juvat instantia à Patribus Societatis, qui ob diversam votorum qualitatem in suo instituto diversos gradus constituunt, etenim præter superiùs observata dico, hanc diversitatem ideo fieri, quòd ex constituto societatis, & ex fine particulari, hi diversi gradus assumpti sint, unde ista diversitas qualitatis votorum jam ipsum finem tanquam diversum medium afficit, atque hinc meritò etiam ipsum institutum discriminat.

Ex hac ergo adjecta observatione & confirmatione superiùs dictorum liquet apertè, quid demum omnes monastici ritus, ac ordinationes à Clericis ac Canonicis assumpti effecerint ad monachismi commixtionem? ne quidquam nimirum: utpote, quòd ea neutiquam ad finem particularem, aut adæquatè, aut partialiter constituendum ordinarentur, verùm eligerentur tantummodo in subsidium, ac liberum quoddam exercitium, quô uterque finis tam generalis, quàm particularis cautiùs observari posset: neque hic modus unquam asserendus est sufficiens ad Discrimen aliquod in quopiam instituto ponendum, alioquin sequeretur, quòd, cùm per regulam S. Benedicti dissertè præscriptum sit, ut à Carnibus more solito omnes abstineant, Cap. 36. ut vestiti dormiant, & aut in uno loco omnes, aut deni & viceni cùm senioribus, hoc est non in separatis Cellis. Cap. 22. aut opere manuum quotidiano occupentur. Cap. 48. & hæc propè in toto ordine (si reformatos excipias) sublata sint, sequeretur inquam, totum hunc Ordinem à pristina specie discretum, quod nemo dicet, ratione per se ipsam patente, quia hæc pluráque alia, *substantialiter* & *principaliter* finem particularem instituti Benedictini non afficiunt. Et hæc Causa in omnibus institutis manifestabit luculenter, quid demum illud sit, quod velut nota discretiva, vel solùm tanquam medium aliquod ad substantiam instituti non expetitum, id ipsum afficiat. Negari enim non potest, omnibus votivis Clericis, etiam illis, quos doctior mundus universus inter genuinos & puros reputat, certos ritus, observantias, ac dispositiones monasticas in usu esse; neque tamen unquam ideò monachi censentur: non alia haud dubiè de causa, nisi quòd omnia ista media substantiam finis particularis non constituant, neque ad discrimen & modificationem sui instituti sint recepta.

Deinde patulum est à sæculo præcipuè duodecimo activam vitam, seu Ecclesiasticam Sacramentorum administrationem monachis Benedictinis concessam nihil planè in eorum instituto immutasse, sed ejusdem speciei infimæ perdurasse, quod antea: quamvìs exinde hanc vitam tanta cura æmulari conarentur, ut ipsi Episcopi adversus hunc monachorum Zelum protestarentur in publico Romano Concilio an. 1122. celebrato: *decidit*, inquiebant: *pudor*, *Canonicorum honestas oblitterata est*, *Clericorum religio corruit*: *dum monachi contempto cælesti desiderio jura Episcoporum insatiabiliter ambiunt*, *& omnes quæ sua sunt*, *quærunt*, *& qui mundum cum concupiscentiis reliquerunt*, *his*, *quæ mundi sunt*, *inhiare non desinunt*, *& quibus per S. Benedictum ultro quiescendi locus offertur*, *illi ad Episcoporum Jura rapienda diu, noctuq; occupantur*. Non ignorabant Episcopi huic concilio assidentes, jam à Siricio Papa concessum fuisse, *monachos*. *quos morum gravitas*, *& vitæ ac fidei institutio Sancta commendat*, *Clericorum officio adgregari*. At dum deprehenderant ministeria, officiaque Clericalia sensim à monachis tanquam ex jure appeti, obtestantur, negantque quacunque etiam admittente authoritate, exinde Clericatum in jus instituti monastici vocari

Concil. Rom. sub Calixto apud Harduin.

Ep. I. C. 13.

Can. 46. vocari posse. Unde in Concilio Parisiensi unanimiter Episcopi conclamant, *quia Canonica auctoritas docet, monachos quietem debere deligere, & intentos esse tantummodo jejunio & orationi in locis, in quibus renuntiaverunt, sedulò permanentes, ut nec Ecclesiasticis, nec sæcularibus communicent.* Quandocunque ergo vita activa successu temporis monachis communis fieret, ac familiaris, neutiquam usque ad hodiernum diem apud viros doctos efficere potuit, ut crederentur speciem per hoc distinctam contraxisse: sanè non alia iterum ex causa, nisi quòd eadem affectata non sit ad finem suum particularem quomodocunque constituendum, aut complendum. Possent adhuc instantiæ similes complures adferri, sed spe freti, fore, ut adducta exempla cuivis erudito sufficiant, ad ulteriora progredimur,

Demonstramusque vitam contemplativam activæ vitæ innexam, prout eadem indivisibiliter secundùm intentum finem (non præcisè secundùm exercitium) à tempore Apostolorum semper intendebatur, nihil inde cùm fine particulari monachorum commune Clericatui adjecisse: quinimò potiùs dicendum foret, monachos Clericis suum finem, scilicet contemplationem reddere in acceptis. Quodsi enim tempore Apostolorum, ùt disserte Chrysostomus ait, *ne ullum quidem erat monachi*
hom. 25. in C. 11. Epist. ad Heb. *vestigium*, & id ipsum tanquam rem confectam esse existiment complures recentiores Authores, Pagius in Crit. Bar. ad an. 318. n. 14. Holstein. in præf. ad reg. Vet. Monach. acta SS. in vita S. Pachomii 14. Maii profectò admittendum omnimodis erat, eam vivendi normam, scilicet quæ contemplationem respicit, quámque sibi pro adæquato fine monachi æmulandam assumpserant, ab Apostolis eorúmque Successoribus Clericis transumpsisse. Unde nunquam dici potest monachismum strictò modô sumptum Clericatui per subsequos Clericos vel canonicos adjectum, sed vitam mixtam, sicut Clericatui ab origine adhærentem, sic semper inviolabiliter in votivè viventibus Clericis perdurasse.

Hinc quoque resolves: S. Eusebius qualiter, dum ab Ambrosio dicitur *instituta monachorum cum disciplina Ecclesiæ junxisse*, non tamen monacho-Clericos, sed istos (si nempè strictè loquamur) puros, ac genuinos instituerit, ideo dictos monachorum instituta tenuisse, quòd amplecterentur studium abstinentiæ, normam integritatis, & intra urbem se congruis temporibus abdicarent usu urbis ac conversatione: nimirum omnia ista exegit Episcopus à suis Clericis, non tanquam ad substantiam finis præstituti particularis complendam, sed tanquam media qualitercunque conducentia ad eundem, aut si mavis dicere ad generalem feciliùs exsequendum, prout superiùs de Windesemensibus locuti sumus.

Alteram discriminis notam certi particulares ritus, ac ceræmoniæ usurpari soliti constituere dicuntur, hos habuisse ab antiquissimo more votivos Clericos non facilè quis dissentiet, qui acta iterum Sanctorum perlegerit: Petrus Cellensis vir piissimus, & religiosissimus primùm Abbas Treviris, dein & San-Remigianus ac demum Episcopus Comotensis circa annum 1180. tractatum de disciplina Claustrali conscribens tam sui instituti monastici, quàm nostri Canonici discrimen, paritatémque constituens, simul dictas mox notas discretivas memorat sequentibûs verbis: *inflectamus*, inquit *stylum ad nostros speciales eruditores, D. Benedictum, & S. Augustinum. Alter Abbas, & monachus, alter Episcopus, & Canonicus, uterque Sanctus, uterque Dominici gregis Doctor, & Ductor egregius. Convenit in quibusdam nostra & vestra Claustralis Disciplina, differt in quibusdam, sunt*

sunt enim quædam quasi substantialia in religione, quædam accidentalia. Substantiale est religioni, sine quo religio non est religio, accidentale, quod adest & abest pro loco, pro tempore, pro causa, pro persona, pro cæteris circumstantiis præter religionis corruptionem. Sunt autem substantiva religionis silentium, de quo dicitur: sit omnis homo velox ad audiendum, tardus verò ad loquendum, & tardus ad iram, item lectio, de qua dicitur: dum venio: attende lectioni: item peccati confessio, de qua dicitur: Confitemini Domino, quoniam bonus, & omnia in confessione lavantur. Unde dixi: confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei. Item oratio: de qua dicitur, si quid petieritis Patrem &c. & Cap. 3. *vincula*, inquit: *religionis statuta sunt regularia: verbi gratiâ silentium, jejunium, reclusio Claustralis, incessus in nullo notabilis, compassio, & dilectio fraterna, paterna reverentia, lectio & oratio assidua, recordatio præteritorum malorum: timor mortis, ipsius purgatorii, ignis æterni.* Habes primùm ex hoc Petri discursu firmatam, quam mox tradidimus, de discrimine Ordinum nostram observationem: inter substantialia Religionis Petrus numerat, *silenlentium, lectionem, jejunium, reclusionem Claustralem, orationem &c.* ut inde innueret, sicut hæc communiter loquendo omnis religionis, seu ordinis finem generalem afficiunt, ita ipsa, quamvìs certa per se particularia media esse possint, nullum tamen, si immediatè generalis finis causâ recipiantur, discrimen constituent: nam, ut exempli causâ loquamur, silentium suô modô ab omnibus religionibus expetitur, nullàmque ab altera distinguit, attamen potest esse nota discretiva, talis enim pro certo est, unà cum quibusdam aliis apud Carthusianos: quia scilicet non solùm acceptatum est in subsidium finis generalis meliùs observandi, sed & ùt constitutivum, ac discretivum finis particularis: nihil hac demonstratione ad confirmationem superjùs dictorum esse posse opinor evidentius.

Hæ verò notæ discretivæ à Cellensi adductæ, sicut sæculô duodecimô eodem testante solam substantiam religionis comitabantur, neutiquam autem discrimen finis particularis; sic quamvìs nihil referat, an, aut quando in instituto votivo Clericali darentur, attamen in eo etiam antiquissimis temporibûs usui fuisse, veterum testimonia docent. De S. Augustino testatur Possidius lectionem mensalem quemadmodum in bene formatis monasteriis tam monachicis, quàm Clericalibus hodiedum fieri solet, semper eum adhibuisse: *in ipsa mensa* (verba sunt possidii) *magis lectionem vel Disputationem, quàm epulationem potationémque diligebat.* Neque defuêre certæ ordinatæque pro commissis defectibus, ac noxis mulctæ atque castigationes: nam *ne quisquam facili privatione*, inquit iterum Possidius, *ad perjurium decidisset*, constituit, quòd si quis *prolapsus fuisset; unam de statutis; perdebat potionem, numerus enim erat suis secum commorantibus & conviventibus poculorum præfixus.* Silentium & Claustralis custodia ipso Augustini tempore adeò Clericis erat præscripta, ut Hieronymus testetur: *Clericum silentium facere atque solitudinem.* Hinc S. quoque Cæsarius hanc ipsam disciplinam dudum receptam facilè in suum Cathedrale Collegium induxit: narrat enim Cyprianus vitæ ejus Scriptor, quòd *ad prandium, & ad cœnam mensæ suæ sine cessatione quotidie legebatur, ut uterque interior, exteriórque homo satiatus refectione duplici lætaretur.* Preces pariter divinas statutis ritibûs sic celebrabat cum Clericis suis, ut hunc in finem certa quoque officia, sicut regularibus mos est, decernerentur. Messianus enim ipsius viri Sancti Diaconus de se ipso ait: quòd *ad judicium delectus*

sit,

sit, curam inter reliqua etiam de nocturnis horis habere: quia verò omnibus rebus S. vir semper modum voluit Custodire, præcipuos ad nocturnos vigilantissimè observabat &c. Erat igitur Messianus Fratrum ad preces matutinas excitator, non alio ritu, quàm multis in monasteriis Clericalibus adhuc nostra ætate laudabilissimè consuetum est, ut per religiosos fiat vigiliæ matutinæ intimatio: prætereà erant in hoc cathedrali, ac Clericali Arelatensi Cænobio solitæ nocturnæ preces Canonicæ, ac demum alia quamplurima universim disciplinæ regulari conducentia, non tam à Cæsario quàm ab ejus decessoribus Sanctissimis Honorato, atque Hilario introducta, quod non obscurè insinuat vitæ Hilarii biographus apud Bollandistas, ita scribens: *cùm primùm speculatoris suscepit officium, in se ipso primùm monstravit, quemadmodum congregatio mundum contemneret, corpus despiceret, & vitia superaret, fatigaretur laboribus, manuum quoque operibus continuis vexaretur, sanctis paginis inhæret, jejuniis & vigiliis studium commodaret, unius tegmine tunicæ contentus æstatis ardorem & Hiemis rigores toleraret, iter pedibus conficeret &c.* Quid singularium rituum ac ceræmoniarum ad vitæ claustralis perfectionem ampliùs expetere possis etiam nostris temporibus? quàm hoc modô Hilarius Clericos suos informaverit, *Clericos*, inquam, suos, non *monachos*; quos in Ierinensi insula reliquerat cùm ad Episcopatum assumeretur: neque potest congregatio ista alia fuisse aut intelligi, nisi quam in Cathedrali sua Ecclesia ex Clericis collectam, regendámque suscepit, ùt patebit vitæ contextum conferenti, atque hinc haud Dubiè factum, ut suavissimus disciplinæ Clericalis hic odor in plures posteros diffusus Ecclesiæ Arelatensis Pontifices, multis sæculis perduraret, ac demum tam facilì negotiô eadem Augustinianam reformationem sub

T. 3. Maij ad 5. Maij C. 1. n. 10.

Rajambaldo 42. Archiepiscopo Arelatensi circa annum 1064. acceptaret, ùt dissertis verbis in sua Gallia Christiana docent Sammarthani, ajúntque se habere præ manibus statuta (quæ utinam inter instrumenta ad Calcem adjecta produxissent) fortè à Bernardo primô, qui ab anno 1129. usque ad 1137. præsedit, B. Archiepiscopo Arelatensi & P. Episcopo Avennionensi &c. facta. *Clerus omnis*, inquiunt, *majoris Ecclesiæ, vitam regularem Canonicorum, qui sub regula S. Augustini militant, olim amplexus fuerat, sed hoc jugum excusserunt Canonici anno 1484.*

T. 1. Gall. Chr. in Archiep. Arelat: in Rajambald §. Col. 555. §. 3. & Col. 519.

5. *Monachis nullum jus admittebatur ad regendas Ecclesias Cathedrales & Parochiales, at omnimodè Clericis votivis, malè à quibusdam, ob similem ritum vivendi, putatis monachis.*

Non potest, inquam, congregatio ista alia fuisse, aut intelligi, nisi Clericalis: cùm exploratum sit, communiter in Cathedralibus Ecclesiis Clericos formaliter & ex natura tales exstitisse, non monachos ad jus Cathedrale ac Clericale translatos. Et quia de jure communi Cathedralitas Clericis obsolutè competit, non monachis, nisi expressè de aliqua Ecclesia reperiamus Cathedralem prærogativam istis fuisse datam, standum semper erit pro jure Communi Clericorum; cùm monachis non Clericis incumbat sui instituti exceptio ad hanc prærogativam obtinendam, *exceptio verò ubi non reperitur posita, non est à regula recedendum.* Macer in 3. §. ult. ff. de prævaricat: vulgare verò est, ac notissimum, monachis per se & jure communi nunquam competiisse regimen, & possessionem Cathedralium Ecclesiarum, ùt patet ex Cap. 1. de Capel. Monach. quæ regula, si unquam, certè sæculo 4to & 5to usum suum obtinuit, adeo, ut specialis semper dispensatio requireretur in monachis ad Clericatum extra Claustra sua promovendis, quin sæculo adhuc undecimo Parochias Cænobiis monachorum incorporatas, legimus non ab ipsis, sed à Clericis fuisse provisas, ùt patet exemplis compluribus. Sic monachi in monte

tumbæ suo Cænobio adjunctum habebant claustrum Clericorum, quibus cura demandata est animarum, testantibus id litteris donationum Richardi Nortmanorum Ducis apud Labbæum. Ex Ecclesia Magdeburgensi, dum in Cathedralem elevaretur, emigrandum monachis fuerat, ex sui instituti ratione sæculo Decimo: ùt narrat Chronista Francosaxonicus apud Brow. jam libro præcedenti relatus. Denique ut rem paucissimis conficiamus sæculi Octavi Concilium Bavaricum §. *regnante in perpetuum &c.* disserte dicit: *nullis comprobari quivisse testimoniis, ut monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica Baptismatis obsequia, nisi fortè pro periculo mortis, & nihil eorum implerent, commorandi negotiò &c.* unde in eodem Concilo §. *titulus*: habetur: *de eo, quod Episcopi juxta Canones & Abbates monasteriorum juxta regulam viverent, cum suis monachis hi: illi autem cum suarum Cathedrarum Canonicis.* Antonomasticè sanè insinuando Cathedralem Ecclesiam non monachis, sed Canonicis Clericis esse propriam. Ex quo non modicè mirari subit authorem veteris, & novæ disciplinæ Ecclesiasticæ asseruisse, præfatis quarto & quinto Sæculis non solùm nullam Clericorum in Episcopalibus sedibus communitatem exstitisse, verùm si quæ etiam exstiterint, sodalitium illud fuisse monachorum, etiam Cleri functionibus addictum. Nam, præterquam quòd mox allegata & prioris libri Caput Sextum hanc sententiam sufficienter convellant, illud insuper ex S. Epiphanii vitæ Scriptore assumpto argumento ne dicam, commento (nam vita illa, ex qua vir doctissimus hanc Pericopen accepit, apud Surium exstans, cujus fidei auctoritatisque sit? quæratur ex Bollandistis 12. Maij vit. S. Epiphanii Cap. 157.) ideo in Episcopali ejusdem S. viri sede monachos, non Clericos extitisse, quòd hic author dicat *in Episcopatu illo monachos omnes fuisse octoginta duos*; ne in minimo roboratur. Lubens, etenim assentior, in Episcopatu Salamino seu Constantiensi monachos octoginta constitisse, utpote quòd ab Epiphanio æquali fervore potuerant monasteria in Cypro (ubi Episcopus præerat) quàm antea in natali solo Eleutropoli construi: at neutiquam, illa verba, *eramus in Episcopatu* (Constantensi scilicet seu salamino) *monachi octoginta*, plus arguuent, ideó in Cathedrali Ecclesia monachos exstitisse, quàm si inferrem, eòquòd in Episcopatu Parisiensi v. g. monachi degant plures quàm 801. Cathedralem quòque ejusdem ab ipsis monachis inhabitari. Cæterùm neque ex Epiphanii locis haberi potest evidentia illa, quam idem author prætendit, quemadmodum illud est. dum ait: *nil eum de communitate Clericorum scripsisse*; nam in compendiaria doctrina de fide Catholica post hæresim 80. relata, ubi diversorum Ecclesiæ statuum meminit, sic profectò jam de hoc, jam de illo discurrit, ut, quæ sæpedictus Author, in monachorum favorem contrahit, æquo jure possint & de Clericis intelligi, explicans enim ritus varios S. Ecclesiæ, normásque vivendi fidelium, jam de Baptismo disserit, jam de defunctorum memoria, jam de diversis orandi temporibus hinc inde consuetis, exin subiiciens inquit, *quidam verò ex solitariam vitam degentibus in ipsa Ecclesia habitant in civitatibus: aliqui verò in monasteriis desident, & procul secedunt.* Sed hæc de puris monachis intelligi non possunt, quin æquè Clericis accomodentur, dum per solitariam vitam non illam se intelligere anachoreticam, sed solùm virginitate decoram antea insinuaverat, dicens: *sequitur autem ad eandem virginitatem, solitudo, apud plerosque utriusque sexus solitariam vitam degentes.* Sed quæ ista sit solitaria vita, nimirum non eremitica, non à turbis simpliciter remo,

Bib. t. 1. p. 348. anno 1022.

Habetur apud Binnium.

Thomass. t. 1. L. 364. §. 5. 6. 7. P. 628.

S. Epiph. contra hæres. L. 3. t. 2. p. 261.

remota, verùm à solo choro & societate conjugali libera, mox inferiùs clarè explicat, *vertex*, inquit, *horum omnium aut Mater, ut ita dicam, genitrix est Sanctum sacerdotium ex virginibus quidem ùt plurimùm procedens, si verò non ex Virginibus, at ex solitariam vitam degentibus. Si verò non suffecerint ad ministerium ad solitariam vitam degentibus, de his, qui continent à propriis uxoribus, aut ab unis nuptiis viduitatem servantibus.* Nil hac explicatione pro re nostra apertius, ut dicamus Epiphanium confusim, mixtímque sic de monachis, Clericísque genuinis fuisse locutum, ut hos quôdam modô inter illos, illos autem inter istos respiceret, ad similitudinem S. Augustini, qui Ep. 81. ad Eudoxium Presbyterum, sic vult Clericorum mores cum monasticis temperare, ut quamvìs nunquam ambos tanquam sub ejusdem instituti ratione confunderet, securè tamen ediceret: *unum corpus sub uno capite sumus, ut vos* (Monachos alloquitur) *in nobis negotiosi, & nos in vobis otiosi simus.* Præterquam, quòd per monachos istos intelligat tales, quales nos superiùs ex Zachæo descripsimus: qui locus multùm præsentem quæstionem illustrat. Nil itaque ex Epiphanio evinci potest, quod pro monachis Cathedralibus pugnaret, tum nec in oriente, quamvìs monachismo ad Clericatum recipiendo liberaliori, minimè verò in Occidente assùmi consuetis. Quidquid igitur de ritu regulari vivendi Cæsarii, Honoratique temporibus recepto legimus, Clericis, non monachis acceptum referimus, quamvìs fortè operâ Lerinensium illis ad tam Sanctam Disciplinam æmulandam allectis: maximè cùm ambos præfatos Episcopos inibi sciamus suæ Sanctitatis fundamenta jecisse. S. Eusebii solertiâ primùm monasticæ disciplinæ mores suaviter influxisse in Clericos Vercellenses testatur Ambrosius, cujùs tamen verba, quàm incongruè aptentur monachis, tanquam Clericali ministerio per ipsum deputatis, jam aliàs declaravimus.

6. *Ipsi Principes ac fundatores Clericalium monasteriorum prætendunt in Clericis, ea inhabitantibus, custodiam claustralem, & reliquas notas à sæcularismo eos discernentes, non tamen confundentes cum monachismo.*

Sæculis autem sequentibus magis semper magisque in Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm collegiatis Clericorum, invaluêre similes ritus adeò exactè custoditi, ut transgressores etiam publicis mulctis plecterentur. Id profectò non semel sed sæpiùs cautum legimus in regula Chrodegangi: quantumque ipsi Principes cuperent Clericos intra claustra in silentio, studioque divinarum litterarum, assiduitate Orationum, ac denique sevocatione Sæcularium conversationum (nisi instituti ratione exigente) contineri, sint in Testimonium litteræ Fundationis ac donationis à Carolo Calvo sæculô nonô datæ pro Compendiensi Clericorum centum à se constitutorum monasterio, in quibus sic legitur: *similiter etiam totius silentii, & quietudinis Canonicæ ibi morem observandum, & ut à nullo exteriori hospite violetur confirmamus. Sicut in eorum præcepto dicitur &c.* Apud Mabil. Annal. Ben.

Ex Mosomensi Chronico quoque à scriptore sæculum undecimum necdum excedente congesto discitur, quàm accuratis præscriptionibus, ritibúsque regularibus Ecclesia Cathedralis Remensis sub Adalberone Archiepiscopo circa annnm d. 75. fuerit ordinata, hæc ejusdem verba: *ad Remenseam suæ sedis Canonicam intendens animum, quales invenerit, quales reddiderit, quàm rusticos* (intellige humiles, seu submissos:) *& pauperes, ac singulariter suis domibus vivere consuetos, quàm religiosos & divites, ornatissimos, cùm Claustraliter vivere docuerit, & monendo instituerit &c non est meum dicere, cùm situs Remensis Claustri satis ista prædicet, communis etiam adhuc mensa fratrum id ipsum testetur, & vix præ magnitudine & nobilitate, quæ tunc fuerat, pauca vestigia illius rigidi, & Canonici Ordinis hodièque subsistant.* Spicil. t. 2. fol. 571.

quod si ita est, ut Sæculo undecimo vix vestigia illius rigidi Ordinis sub Adalberone usitati subsisterent, certè in æmulationem proponi is potuit facilè cujusque penè monastici instituti: Sæculi enim adhuc duodecimi fine multas in illa Ecclesia laudabat Stephanus Tornacensis prioris regularitatis conservatas reliquias, quòd *perseveraret cum Apostolis in Communione panis, & oratione, & in sociali communione, & ex reliquiis regularium institutionum loca sibi duo retinuerit, Canaculum refectionis, & domum somni, in altero castigatam sequendo abstinentiam, in altero candidatam continentiam observando*. Et tamen tunc hæc ipsa Ecclesia jam jugum votivæ vitæ excusserat: quodsi hæ reliquiæ observabantur à Canonicis Sæcularibus, quâles putamus anteà apud eos regularitatis ritus ceræmoniásque exstitisse, dum adhuc votiva existeret sub piissimo, Zelosissimóque Adalberone?

Ad Rodulph. Ep. 160.

Neque verò & illud dissimulandum, quòd cùm sæculo undecimo ineunte necdum alia Leodii nisi Aquisgranensis floreret regula, tanta disciplinæ restrictio inter monasticos (ut ita dicam) ritus cohiberet Leodienses Cathedrales Canonicos, ut Wazo ibidem Decanus vir doctissimus æquè ac religiosus Scribens Præposito Joanni securus diceret: *distat inter Clericum & Canonicum, quòd non Clerico, sed Canonico debetur Claustrum, omnis enim Canonicus Clericus: sed non convertitur. Ex Canonico autem non ex Clerico, regulariter constituitur Præpositus, & ideò necesse est, si Præpositus es, in Choro, in Refectorio, in Dormitorio, nisi per licentiam, sis assiduus &c.* Hi ergò regulares ritus Chori, Refectorii, Dormitorii, istæ in quovis horum locorum præscriptæ observantiæ, adeo afficiebant Canonicum, ut, ne simplex Clericus (qualis tunc temporis sæcularis habebatur) crederetur, sed Canonicus, id est, Clericus regularis, iisdem obtemperare ad amussim teneretur.

In Ecclesia quoque Atrebatensi, quæ Claustralium rituum observantia viguerit? ex ipso ejusdem præscripto ordine, quem nos vulgari vocabulo constitutiones aut statuta nuncupamus, manifestè elucet. *Ad primam*, inquit idem ordo, *omnis Clerus conveniat, deinde exeant ab Ecclesia cum silentio, & resideant in Capitulo, ubi Sacra legatur lectio ab hebdomadario, qui primâ feriâ hebdomadam ad legendum susceperat, de ipsa verò lectione, & de conversatone Clericorum à Prælatis ibi tractandum est, & quidquid fratres illa die agere debent, & quam obedientiam unusquisq; facere debeat, ibi injungere oportet. Omni sexta feria jejunandum est, & horâ octavâ publica missa cantanda, nisi fortè fuerit æstus, ut hora quinta reficiatur. Postquam verò de refectorio exierint, infra Claustra remaneant, ibique cum silentio aut legant, aut in dormitorio quiescant usq; hora octava: cantatô verò officiô horæ nonæ, singuli ad deputata exeant officia: quidam ad legendum, quidam ad cantandum, seu ad Scribendum, quidam verò ad opera manuum exercenda; reliqui verò in Ecclesia infirmi & senes ramaneant, & psalmos decantent &c.*

Vide Miscellan Pithæi. 369.

Alii adhuc magìs (ùt nunc vulgus loquitur) monastici ritus observati leguntur in regula Aquisgranensi: *pro admissis*, inquit Canon, *veniam postulent, & silentium pro qualitate admissi suscipiant - - - nullus foras nisi per licentiam egrediatur.* Innocentius quoque tertius testatur eos, de quibus supra egimus, Remenses Canonicos tantâ submissione culparum suarum confessionem facere, veniamque sumere debuisse, *ut si falsò etiam alicujus levitatis aliquis argueretur Canonicus, non priùs se præsumeret excusare, quàm flexis coram Decano & Capitulo genibus, & terrâ deosculatâ veniam humiliter postulasset.* Neque ipsæ quoque publicæ defuêre disciplinæ corporales in emendatio-

C. 123.

dationem culparum, sæculô jam Nonô in hac ipsa Ecclesia solitæ, prout de his in indiculo Ebbonis legitur. Dum scilicet Præpositus *omnes negligentias omnium publicè deprehensas in Capitulo, omnium Fratrum judiciô, puniebat, his tribus modis, id est, aut carcere, aut separatione, sive in omnium verberum diversitate.* Undè non mirum, Regulares hos Canonicos, quamvìs Clericos attamen ipso monachili nomine jam longis abhinc sæculis fuisse signatos. Nam dum vetus planè scriptor & Chronista Fiscanensis Cænobii siti in Diæcesi Rhotomagensi notasset, illud ad Sæculi decimi medium reparatum fuisse à Richardo primo Duce Normanniæ, & eodem hoc Duce testê monasticarum facultatum ubertatis affluentiâ repletum, non dubitat doctissimus Arturus du Monstier hæc verba adjungere: *per monasticas facultates*, inquit, *intelligit Dux, necassarias ad vitam Canonicorum, qui olim vitam monachorum aliquô modô imitabantur: Quantum verò attinet* (scribit idem Arturus) *ad Canonicos Regulares ibidem ab ipso duce Richardo collocatos; alii quoque fatentur.* Quos in margine citat, Menardum Benedictinum ad 17. Decemb. & Chronicam Chronicarum Part. 2, fol. 20. in Richardo primo.

Ad Calcem Flodoardi relatus de ministr. Eccl. Rem.

Neustria pia de Fiscanno f. 206. & 208.

7. *Ostenditur pressiùs omnes ritus qualitercunque monasticos à Canonicis observatos, notam nullam eis monachismi aspersisse.*

Verùm quidquid de his ritibus à Canonicis observari solitis disseruimus, nihil fuit tamen eorum, quod eis monachismum strictè talem (& prout Clericatui, secundùm Magnum Gregorium, oppositum) affingeret, nam adhuc vel in ipsis his consuetudinibus, ad nervum religionis conservandum assumptis, eminebat semper quædam à monasticis diversitas, hinc sæculô jam sextô concilium Bracarense secundum: *placuit*, inquit: *omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi Ordo in matutinis vel vespertinis officiis teneatur, & non diversæ ac privatæ, neque monasteriorum* (fortè monachorum) *consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtæ.* Hinc quoque Galtherus Magelonensis Episcopus D. Norbertum redarguit, tanquam instituto Canonico injurium, quòd in formando Divino officio ritui se accomodaret monachorum, *si enim*, inquit: *Canonici vocamur, & Canonicam vitam professi sumus, Canones à Romana Ecclesia matre nostra nobis datos, à quibus etiam vocabulum sumpsimus, amplecti præ omnibus, & præcipuè in Ecclesiæ officio imitari debemus.*

an 563. habitum.

APud. Rodulph. Tungr: de Canon observat. propos. 7.

Ex quo Galteri contextu ultrò observandum occurrit, ceræmonias illas, ritúsque à Canonicis jam olim, aut etiam subsequìs observatos temporibûs, fuisse assumptos, non, ut per eos se monastico ritui æquarent, sed ut suam firmiùs solidarent regularem vitam, ad quam isti præprimis conducerent: & improvidum esset illud judicium, decernens, ideo exempli causâ Clericale aliquod institutum in monasticum dilabi, quòd hujus quosdam ritus ac consuetudines recipiat: profectò enim nullum hoc modo his temporibus regulare simul Clericaléque daretur, ùt consideranti patebit. Longè igitur aliud est, institutum aliquod ritibus his vel illis ea necessitate arctari, ut sine illis hoc ipso à substantia finis sui particularis deflectat, aliud, eosdem observare, solùm ea de causa, ut se â lubricitate irrepentis alioquin de facili laxitatis præmuniat: illud in monachismo requiritur, hoc expetitur in Clericatu, quod, quia jam aliàs probavimus, ulteriori confirmatione non indiget.

8. *diversi enarrati ritus nihil in specie infima pristina Clericatûs immutantes argumentum æquale suppetunt, vel modernis Canonicis regularibus ratiocinandi.*

Dum autem sat dilucidè ostendimus, easdem notas discretivas ipso in Canonico Clericali Ordine pristinis jam sæculis viguisse, quas ad constituendum particulare & singulare institutum etiam nostris temporibus adeo religionum diversitate adauctâ, atque hinc, velut superiùs observavimus, vel maximè amplioribus singularitatis signis

nis, indiciísque vestiendum deposcunt ex merito objectivo Scriptores & Doctores, nolim tamen, ut quisquam ex his inferat, illa ideo à nobis adducta, ut aut exinde Specificum discrimen, tanquam necessarium quoddam in esse singularitatis constitutivum obtineamus, aut si hæ ante introductam illam magnam reformationem Canonici ordinis per regulam Augustinianam in eodem non valuissent, specifica diversitas inter hunc ipsum arguenda foret: imprimis enim, quemadmodum advertimus, has Cerœmonias ritúsque liberè solùm, & nequaquam ex instituti ratione assumptos, certum est ad discrepantiam illius formandam nihil posse operari; velut quotidie penè in Collegiis Canonicorum æquè ac in Cœnobiis monachorum discimus, statuta & ordinationes sæpè sæpiùs mirum in modum mutata nil penitus effecisse, quò minùs semper eadem religio permanere censeretur, nisi demum eadem ad substantiam finis particularis constituendam eligerentur; sicut id contigisse videtur in ordine quidem Canonico cum Præmonstratensibus. Prædicatoribus S. Dominici aliísque, qui postquam certos ritus fini suo particulari substantiales esse voluerunt, etiam novum sibi ac distinctum ordinem summorum Pontificum oraculô promeruerunt, quod sanè nemo de Canonicis (ut eos nunc vulgus nominat) Augustinianis asserere prudenter poterit ex similis authoritatis ratione: atque hac de causa ipsi quoque eruditissimi Ecclesiæ Catholicæ vertices ex merito objectivo arguere nunquam voluerunt, Sæculorum subsequorum Canonicos ideo mox novam speciem constituisse, quòd ritus quosdam pristinis temporibus fortasse necdum receptos sibi liberè servandos elegerint, aut quòd his apud antiquos Canonicos non consuetis, & necdum inductis, eo ipso iidem veteres Canonici Clericivé non possent aliter censeri, nisi quandam solam (sine notis discretivis certæ singularitatis, ordinis, Religionísve ideam ac genus aliquod præsetulisse, sicut enim in antiquis religionibus generaliter unicus finis particularis suffecerat ad eundem in certa specie stabiliendum, quamvìs dein multis diversísque ritibus in alias sensim species inferiores discretum: sic ad constituendum ordinem Canonicum eò certiùs firmiúsque in certa specie sufficiens fuit determinatio per finem particularem (qui est vita mixta) quò apertiùs constat, Clericale institutum nunquam posse ad eas singularitates rituum ac cerœmoniarum (quibus monachismus vi suæ propriæ originis abundat) coarctari.

Igitur, quòd tamen has notas etiam anterioribus sæculis viguisse in ordine Canonico monstraverimus, consultò id factum est, ut appareat, sicut inter prioris ævi Canonicos nullum exstat specificum discrimen, quamvìs ab aliquibus prænotati ritus cerœmoniæ &c. observati sint, minimè tamen ab aliis: & sicut inter Clericos ipsos nascentis Ecclesiæ usque ad sæcula longè consequentia diversitas admittitur nulla: sic ex iisdem argumentis legitimè inferatur, nullam quoque inter præfatos omnes ac sæculum undecimum subsequentes Canonicos allegari discrepantiam posse. Sed hìs jam abundè deductis ad alteram quæstionis partem digrediendum.

CA-

CAPUT III.

De Vestitu Veterum usque ad sæculum undecimum Clericorum ac Canonicorum, quantum ad specificandum institutum conducat, disquiritur atque resolvitur.

1. *Status quæstionis, ratio, ac partitio ejusdem.*

MUlta passim de vestitu Sacrarum Deo personarum scribendi præcipuè Sacrorum Canonum explanatoribus nec minùs & accuratioribus historicis ansam suppeditarunt immodicæ de eodem, & quæ inde consequuntur, quæstiones moveri solitæ; eoquòd complures quòque Canones in corpore juris exstent, ex constituto de vestitu tam Clericorum, quàm Monachorum definiti, ùt est inter alios ille Clement. ult. de vit. & honestate Cleric., in quo varia vestium genera in Clericis graviter reprehenduntur. Et ille, in quo decernitur: habitum non facere monachum, sed professionem regularem, Cap. consuluit 4. Qui Cleric. vel vov. ac deniquè ille C. Si Judex de sent. excommun. in 6. dum dicitur, quòd talis quis ex habitu, quem gestat, præsumitur, qualis is esse, cujus habitum fert, comprobatur. Quibùs collatis meritò deducitur, quòd quamvis monachum habitus non faciat, talem tamen esse probet; & licèt primariò certus habitus in monastico tantummodò prætendatur instituto, attamen non minùs Clericis quòque talem assignari, per quem ipso conspectu à sæcularibus discernantur, colligitur ex Cap. fine 21. Q. 4. Unde disceptari non potest, nostris temporibus certa ac definita vestimenta ea cautione cum Clericis, cum monachis esse præscripta, ut sui instituti nota sint certa & discrimen, velut id ipsum priori Capite ex Lessio annotavimus, Quamvis verò complura nobis, neque extra metam nostri propositi facientia, essent, quæ de habitu tam Clericali, quàm monastico discutere possemus, ne tamen desideratæ brevitatis limites excedamus, de solo vestitu Clericorum ac Canonicorum antiquorum quæstionem agitabimus, ut exinde semper ampliori messe colligamus notas discretivas in instituto Clericali antiquissimis temporibus reperiendas, quibus illud sua in singularitate & analogâ perseverantia firmatum substitit. hanc verò quæstionem, ut solidè explanemus ac resolvamus: inquiremus *primò:* habitûs Clericalis certi ac determinati antiquitatem, *secundò*, ejusdem discretivam statuemus qualitatem. *tertiò* demum ex allegatis resolvemus, quid universim contulerit idem ad specificandum & discernendum ipsum institutum votivo-Clericale ab alio seu monastico, seu quod nunc Sæculare, id est, à votis liberum edicimus, ídque usquè ad undecimi sæculi tempora.

Primis quatuor Sæculis apud eruditos penè indubitatum est modicam religiosos inter atque sæculares personas vestium discrepantiam intercessisse, si sacra altaris ministeria fortassè excipiamus, nam in his quoque non omnes discretis vestibus usos fuisse, docet Valafridus Strabo ùt est apud Baron. an. 260. n. 6. ait enim: *Primis temporibus communi indumento vestiti, missas agebant: vestésque per incrementa ad eum, qui nunc habetur, auctæ sunt ornatum.* Apud quosdam tamen usum vestium cæterarum in sacris fuisse, nemo facilè negabit ritus antiquos revolvens; neque pro hac tanquam explorata veritate opus est adducendis testimoniis, præterquam quòd ad præsentem quæstionem usus sacrarum vestium demonstratus ne quidquam conferre possit dissolvendam, utpote iis non tam requisitis ad status Ecclesiastici habendum discrimen, quàm ad decorem divinarum actionum augendum,

dum, & myſteriorum in eis ſignificandorum rationem. Totum, quod in hac quæſtione prætenditur, eſt, ut demonſtremus, ſæculis prioribus, & præcipuè ad usque tempora Concilii fortè Agathenſis anno 506. celebratum, an, vel quibus veſtibus ſe diſcreverint pro communi uſu Clerici à Laicis, monachiſve? & ſi earum nulla dabatur obſervantia, utrùm hæc ipſa poſterioribus temporibus aſſumpta quandam diverſitatem induxerit inter Clericos ipſos votis adſtrictos, & ab his liberos, qualis nunc extra omnem ambiguitatem exiſtit, imò exſtiterat jam ſæculo undecimo ab eo tempore, quo Canonici Auguſtiniani audire cœperunt; quæ diverſitas ſcrupulum urgere poteſt, an non nova, hoc tempore, veſtium in Clero diſcretio judicium jure meritò dare poſſit novi quóque inſtituti.

2. *Clericorum veſtitus à primis Eccleſiæ temporibus Semper à vulgo diſcretus probatur.*

Quandoquidem primis quatuor Sæculis quoad formam veſtimentorum communium modicum interceſſerit inter Laicos, Clericóſque diſcrimen, tale tamen ſemper inter utrúmque hunc ſtatum viguiſſe, quo ſufficienter diſcernerentur ab invicem, & quô ſuô modô ſpecies Clericalis denotaretur, aſſerendum abſolutè cenſeo. Id cumprimis perſuadet notabilis illa obſervata reverentia in Clerum, quâ dudum ab omni vulgo Chriſtiano ſuſpiciebatur: ac præterea caſus, eventúſpue complures, è quibus quaſi evidenter inferendum videtur, aliquâ illum & quidem ſufficienter notabili veſtimentorum ſpecie à ſæcularium veſtiendi modo diſtincta uſum fuiſſe. Imprimis námque illa jam primis Sæculis ingens diſcretio, autoritas, ac prærogativa, quæ Clericatum quaſi ab incunabulis amplexabantur, & indies in eo augebantur, neceſſitabant Clerum ad quandam exhibendam etiam exteriorem notam ſui inſtituti, nam ſi præcipuè apud Romanos mos ille diſcrepantium veſtimentorum adeò ab antiquo invectus erat, ut aliô uterentur milites, aliô conſules, aliô Philoſophi, aliô pullati, aliô cives, aliô pueri ad 17. usque annum, aliô adoleſcentes &c. de quibus multa Macrobius, Gellius, Roſinus, Propertius, aliíque, & hæc omnia ex legis præſcripto, quis dubitet, & id ipſum Clericos, inter Romanos degentes, & eorum mores utcúnque ſequentes feciſſe? Imò ſi Salvatorem noſtrum novimus diſtinctâ veſte amictum, certè ſimilem veſtiendi normam jam ipſos ſibi Apoſtolos ſuô modô aſſumpſiſſe, nemo facilè negaverit, & cùm apud Judæos Sacerdotes Domini etiam extra tabernaculum, & in communi converſatione Ephod lineo induti ſe diſtinguebant à vulgo, cur id factum negemus in novi teſtamenti miniſtris? De Eſſenis notum eſt, quid Porphyrius ſcripſerit: *ſi quis,* inquit, *hanc ſectam amplecti velit, non ſtatim admittitur, ſed foris exſpectare per annum debet, ſub eadem diæta, prorrectâ ipſi dolabellâ, Ligone, Zonâ, & albo habitu*, & profitetur idem Porphyrius cum Philone, Eſſenos uſum candidarum veſtium ſibi habuiſſe proprium. Quòd ſi diſtrictiùs horum Eſſenorum inſtitutum inquiramus, apparebit, eoſdem ipſos ſelectiores ex gente Judæorum fuiſſe, converſos nimirum non ſolùm ad fidem veram, ſed & inter Clericos deputatos, ùt notat Photius. & Valeſius in notis ad Euſebium clarè demonſtrat (ùt alibi diximus) hîs Eſſenis non alios niſi Aſcetas intelligi, de quibus Euſebius ſcribit, cujus verba græca in latinum Ruffinus transferens, eodem Valeſio teſte, rectè tam de Clericis, quàm de Aſcetis interpretatus eſt: fuiſſe nempè ideò dictos aſcetas, quòd ſtrictius quoddam vitæ genus profirerentur, quamvìs monachi non eſſent. quos ſimpliciter negat à S. Marco eſſe inſtitutos. Hos ergo omnes facilè ex dictis colligimus proprio habitu & à

Vide Sigonium L. 5. de perſonis ſacr. Cap. 3.

L. 4. de abſtinent.

in Biblioth, Cad. 103

Vide Criticam Pag. ad ann. Chr. 62.

& à plebe distincto usos fuisse; & ad quos, quæso, illa Clementis Alexandrini sæculi secundi Scriptoris instructio? certè non ad alios, quàm Clericos suos Alexandrinos, cùm inquit: *Pædagogus noster* (Christus) *concedit nobis uti veste vili, colore, albâ, ne arte in varios dispersâ colores vanitatem inducat. Et sanè sicut militi, nautæ, & professò sua cuique stola est propria, sic & viro studiosò temperantiæ vestis esse debet simplex pacificis itáque & illuminatis album convenit; morésque nostros qualitas vestium ostendere debet:* Hanc albam vestem (de qua Clemens) Clericis antiquissimam fuisse, multi Scriptores observaverunt, ùt notat Laurentius Lantmeterus: & ante ipsum Honorius Augustodunensis L. 1. C. 232. Gemmæ animæ. Cùm etenim passim hic color ex lege Civili, Liberorum ac honoratiorum esset, ex lege verò Ecclesiastica noviter ad fidem conversorum, meritò eundem sibi Clerus assumpsit, qui & libertatis inde Ecclesiasticæ specimen & innocentiæ vitæque illibatæ professionem indicaret. Certè, cùm nihil penè solemnius in more apud antiquos haberetur, quàm statum qualescúnque habitu æquè ac Colore distinguere, mirandum vehementer, quòd rectè tunc statui inter fideles celeberrimo & summæ venerationis, Clericatui nimirum eum denegare quis possit, ut ipsum tam obvio ac triviali Laicorum more incessisse dicat, dum etiam laicis catechumenis specialem admittere cogimur, & dum eâ prærogativâ omnes in Clero constitutos eminuisse apud Christianum populum scimus, ut nunquam non tanquam Dei ministros summô honore seu sacris actu intentos, seu alioquin obvios honorarent, atque suspicerent; prout hac de re vetustissima testimonia prostant. quô enim modô aut indiciô aliô, fortuitò occurrentes dignosci potuissent, si eos à plebe nihil aliud nisi solus modestior incessus ac vestitus, neque hujus certa forma, colórque discrevisset? cùm certum sit, laicos quoque complures, imò propè omnes Christiano nomine insignitos speciali quadam modestiâ ac morum gravitate gentilibus, Paganísque vel ideo venerationi fuisse atque amori: velut Tertullianus in suo libro adversus gentes scripto edixit.

Lib. 3. Pædag. C. 11.

L. de veteri Cler. habitu.

Hinc est, quòd, dum in actis Passionis S. Cypriani Episcopi Carthaginensis an. 260. martyrio coronati hæc leguntur. *Et ita idem Cyprianus in agrum sexti perductus est, & ibi se lacerno Birro expoliavit, & genu in terram deflexit, & in orationem se Domino prostravit. Et cùm se Dalmatica expoliasset, & Diaconibus tradidisset, in linea stetit; & cœpit spiculatorem sustinere.* Hinc, inquam, est, quòd memorata hæc, *Lacernum*, *Birrum*, *Dalmatica*, & *linea*, vestimenta non alia credi possint, quàm, quæ tum pro communi seu diurno habitu Clericis cum Episcopis erant propria, & à vulgo eos distinguebant, prout id observavit antiquissimus sæculi quinti Scriptor Severus sulpicius. Dalmatica enim propria erat vestis Clericis, imò Episcopalis, erátque candida cum clavis purpureis, ut habetur apud Cangium hoc verbo. Quòdsi verò ea indutus tunc est Cyprianus, cùm ad martyrium duceretur, signum est, Dalmaticâ usum fuisse etiam extra sacra, nam, ùt habetur in ejus vita, quòd non ad altare operans, aut actu divina perficiens mysteria, *sed in horto suo extiterit*, cùm à submissis satellitibus comprehensus Judici altera die extraderetur. Neque moris erat, ut se vestibus ad sacrificium & divina mysteria operanda destinatis, aliàs & extra illa vestirent, quod etsi factum fuisset, nostram opinionem hæc non subverterent, sed stabilirent.

3. *Linea seu Camisia Clericalis status Characteristica nota.* apud Surium die 14. Sept. æstimata sunt hæc acta antiquissima, quia ad verbum ab Augustino in sermone de S. Cypriano quædam citantur.

L. 1. Dialog. C. 14.

Denique lineam illam, in qua ictum carnificis Sanctus Martyr ex-

cepit, tam certò pro habitu Clericali quotidiano Baronius habet, vir sanè doctissimus, & harum rerum expertissimus, ut dicat, neminem se putare, *tam obtuso ingenio futurum, ut (cùm acta dicant, Cyprianum exutum Byrro atq; tunica remansisse in linea) existimet de linea interula intelligendum, quæ super nudum indui consuevit, non enim*, inquit, *decebat Sacerdotalem decorem, Cyprianum ad interulam usq; denudari, cùm præsertim ad hoc non cogeret magistratus &c.* Unde pro indubitato habet, hanc lineam, illam ipsam vestem esse, quâ Clerici supra vestem usualem seu togam in signum sui instituti se operiebant, hoc est ipsam Ecclesiasticam seu Clericalem Camisiam. Denique ex Salviano discimus suo tempore (seu sæculô quintô mediô) Clerum vestibûs se distinxisse à vulgo, unde Ecclesiam alloquens ait: *Illud durius ac molestius, quòd quidam, ùt arbitror, filiorum tuorum sub religionis titulo à religione dissentiunt, & habitu magìs Sæculum reliquêre, quàm sensu.* Quæ postrema verba observans Baluzius in notis ad hunc locum ait: *hinc patet, eos, qui Sæculum relinquebant, Clericos, videlicet & monachos, & sanctimoniales, habuisse vestes diversas à vestitu cæterorum hominum, ut etiam hoc agendi modô probarent, renuntiasse se propriis, & oblectamentis sæculi.*

Baron. ad an. 261. n. 40.

L. 4. contra Avar.

De illa verò Camisia Clericali Willelmus Brito in vocabulario M.S. ait, quod ipsa *totum corpus operuerit, & ita strictis manicis adhærebat corpori, ut nulla esset ruga, & descendebat usq; ad pedes, unde Poderis græcè id est talaris.* Quâ etiam veste Christus apparuisse dicitur Apoc. 1. v. 13.

Vide Cang. verbo Camisia.

4. *De vestis Clericalis in usu corporali qualitate nihil certi definitur.*

Cæterùm de qualitate habitûs à Clericis gestari interdiu soliti seu qui est simpliciter ad corporis obtegendi usum, districtè definire nil possumus: neque monumenta exstant, an toga communis, ac quotidiana albi, Violacei, an denique Pulli, vel nigri coloris exstiterit. Desnojus noster pro albo seu candido adductis authoritatibûs certat; sunt quidam minoris tamen ponderis argumenta habentes, qui Nigrum, alii qui Violaceum propugnant. Quid nos hac in re potiùs sentiamus, forsasse alia magìs commoda suppeditabit occasio: isthìc observasse sufficiet, Clerum semper eo vestitu fuisse amictum, quô sui instituti rationem in aprico ostenderet, ut fideles nossent obviantem sibi revereri saltem in majoribus constitutum, ab eoque spirituale (si opus esset) subsidium deposcere; gentiles autem, & à fide alieni eum ipsum quâ datâ occasione (si ad conversionem divino nutu accenderentur) pro fidei sibi manifestanda veritate interpellare; demum succedentibûs temporibûs aut in monachismo, aut in alio religioso instituto, prudentium judiciô discrimen facere.

Quia verò discrepantia hæc, abunde denotari lineâ illâ seu Camisiâ posse videtur, cui propriè album (Clericatui congruum) Colorem vindicamus, non multum interest, de colore quoque alterius vestimenti disquirere, nam licèt nobis non improbabile videatur, Authores hujus candorem asserentes non solùm Camisiam, verùm etiam togam talarem Camisiæ interiorem intellexisse; cùm tamen legamus, tempore primævæ Ecclesiæ, & subinde S. Hieronymi, colorem quoque nigrum, castaneum, atque Violaceum in usu fuisse, id universim observamus, qualiscúnque coloris vestitum habuerint (singulari tamen modestia conspicuum) Clerici, Clericalem illam seu superiorem camisiam semper fuisse lineam atque candentem, & verè sui instituti notam Characteristicam:

Quod porrò vestitum istum simpliciter Cleri discretivum ab alterius statûs hominibus attinet, non ignoro adductis pro eo rationibus, 5. *Opposita adversus nostram sententiam dissolvuntur.*

oppo-

opponi aliqua non contemnenda argumenta, quæ ideò discutienda atque dissolvenda subjicimus: quorum præcipuum, &, ùt cuidam viro Doctissimo videtur, *invictissimum, à quo nullum effugium esse possit*, adstruitur rescriptum Cœlestini Pap. de anno 428. ad Episcopos Viennensis & Narbonensis Provinciæ: in quo summus hic Ecclesiæ Præsul sequentia edisserit. *didicimus*, inquit, *quosdam Domini sacerdotes, superstitioso potiùs cultui inservire, quàm mentis vel fidei puritati. amicti pallio & lumbis præcincti, credunt se scripturæ fidem non per spiritum, sed per litteram completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut taliter servarentur, cur non fiunt pariter, quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus una cum baculo teneantur - - - discernendi à plebe, vel cæteris sumus doctrinâ, non veste, mentis puritate, non cultu. Quibûs verbîs* infert vir doctissimus, *palàm fit nec Coma, nec veste Clericos à laicis discretos fuisse.* Illam denique consuetudinem detestatur Pontifex non tantùm ùt superstitionis quidpiam redolentem, sed ùt prioribus Episcopis, sanctissimísque Patribus contumeliosam. *Unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorúmque Pontificum in alterum habitum cousuetudo vertatur? &c. nam si incipiamus studere novitati, traditum nobis à Patribus Ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus.*

Vide Thomass. discip. vet. & nov. p. 1. L. 2. C. 43. n. 1. & seq.

Verùm pace tanti viri licebit eminentissimi Cardinalis Baronii de hac Epistola sensum mentémque pertexere, manifestè declarantem, Cœlestinum his suis litteris nullàtenus æqualem, & promiscuum cum vulgo habitum Clericorum præcepisse, sed reprobasse illum, quem quidam Clerici novâ arte, novôque more, hactenùs planè insolitò à monachis emendicando asciverant, voluisse igitur, ut eum, quem hactenùs sibi vestitum præscriptum ab Ecclesia habuerant, sine novis adinventionibus, Clerum minùs decentibus, conservent. sic verò Baronius: *quod ad statum*, inquit, *pertinet Ecclesiarum Galliæ, Narbonensis scilicet & Viennensis turbatum illum fuisse ab innovatoribus, ex litteris Cœlestini ad Episcopos, qui illis præerant, datis hoc anno, mense Julii, potest intelligi: emersisse nimirum Novatores quosdam, qui in vestitu Clericorum novum usum inducerent, nempe: ut incederent palliati, præcincti renibus: eòquòd Dominus in Evangelio suos admonuisset dicens: sint lumbi vestri præcincti &c. Reprehendit igitur hos Cœlestinus, vetuitque ne novus atq; diversus ab eo, qui hactenùs usui fuit, induceretur Clericorum habitus, sed illum, quem à majoribus accepissent, retinerent, nec à peregrinis Clericis peregrinum acciperent usum vestium, quòd præstaret, moribûs magis, quàm indumentis sacerdotalem præseferre decorem.* Hæc Baronius, quô nihil apertius, quàm Clericos habuisse quidem proprium, discretúmque à vulgo vestitum, at culpatos in eo fuisse, quòd quandam quasi superstitionem in vestibus ponerent, totámque crederent, in nova & insolita hactenus forma earum, statuendam esse Sacerdotii Sanctitatem.

Baron. ad an. 428. n. 17.

Verùm ne quoad hanc Epistolam, id quod præcipuum est, omisisse videamur, dum consultò eam, prout à præfato Scriptore refertur, produximus; præstat, ut genuinam adducamus, relatam tom. 2. Concil. Labbæi hîs verbîs: *Didicimus quosdam Domini Sacerdotes, superstitioso potiùs Cultui inservire, quàm mentis, vel fidei puritati. Sed non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creverunt, sed aliô venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conversatione habuerant, intulerunt. Amicti palliô, & lumbos præcincti credunt se scripturæ fidem non per Spiritum, sed per litteram completuros: nam si ad*

hoc ista præcepta sunt, ut taliter servarentur: cur non fiunt pariter, quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes in manibus, unà cum baculo teneantur? habeant istum forsitan cultum, morem potiùs quàm rationem sequentes, qui in remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt, unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum, tantorúmque Pontificum in alterum habitum (N.B.) consuetudo vertatur. Discernendi à plebe &c. Ex his genuinè relatis facilè apparet Cœlestini mens, atque judicium, Culpantis in Clero habitum monachilem inconvenienter affectatum; neque ullô modô declarantis, Clerum indiscriminatum à vulgo vestitum gestasse, ubi enim ait Pontifex: *discernendi à plebe sumus, doctrina non veste*, accomodè hæc verba accipienda sunt, non exclusivè, quasi nimirum discrimen per vestitum faciendum ipse inhibeat: sed cùm vestis nihil conferat ad virtutem, & ad summum connotativum quoddam ejus sit extrinsecum, hinc docet discrimen intrinsecum, & certissimum illud solùm ac unicum esse, quod in operatione virtutum ponitur, quâ debemus discerni â plebe, non solâ atque unicâ vestium diversitate: unde Paulus cùm per gratiam justificari
Ad Rom. 3. 28. nos docet, ait: *Arbitramur enim, justificari hominem per fidem sine operibus legis.* Videtur quasi operum prærogativam destruere, dum fidei necessitatem exaltat, verùm nil minùs quàm istud: vult autem dicere, nihil esse opera nostra sine fide & gratia, sed ùt inquit Jacobus Ap. *Fidem cooperari*
Cap. 2. V. 21. *operibus, & vicissim fidem ex operibus consummari.* Hinc & Cœlestinus non absolutè iis verbîs, *discernendi sumus à plebe doctrina non veste*, reprobat vestitum distinctum, sed eum, qui hominem inanem, & solùm inanis gloriæ Cupidum ostentat. Alioquin hoc Cœlestini decretum adhuc teneret, sicut obligat in nostro sensu, nam non est major ratio, ut etiam nunc nos, quotcúnque religiosi sumus, discernamur moribus & doctrina non vestibus. patet igitur hunc Cœlestini locum accommodè sumendum esse, ut planus non retortus ac insolitus ex eo sensus resultet. sicut verò ex eo sic sumpto liquet plus erui non posse, nisi reprehensum vestitum affectatum contra communem Clericorum morem, ita reliquæ omnes ab adversa parte oppositæ rationes in istud Hypomnema coincidunt. quapropter difficilis ac planè coacta illa interpretatio est, quâ habitum S. Germani, quem vitæ illius Scrptor *habitum religionis* distinctis verbis nuncupavit, citatus â nobis superiùs vir eruditissimus non alium fuisse ait, quàm *modestiorem vestitum*: aut enim modestior hic habitus, is erat, quô se Clerici diversitate coloris ac formæ discernebant à Sæcularibus, & intentum habemus: aut fuerat ille, quô solus vestium luxus ac splendor arcebatur, quòd si istud, inaniter certè Biographus S. Germani hæc verba inseruisset, dum ait: *S. Amator glomeratâ secum turbâ Clericorum atq; nobilium injiciens manus, Germanum apprehendit, & invocato nomine Domini Cæsariem ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis sæcularibus ornamentis, cum promotionis honore induit.* Profectò ad litteram ista perlegens, nescio, an alirer, nisi de veste Clericis propria intelliget, neque licebit tam facilè ad monachismum effugere, quem ideo suscepisse S. Germanus putatur à contrarium sentiente Authore prædicto; quòd ad hanc opinionem concurrerit Alfordus in Annal. Britan. Eccl. ad ann. 429. asserens virum sanctum monachum fuisse. Verùm hanc eruditè refutatam novimus in actis SS. Bollandianis, ubi in istam S. Germani Comentata ait: *Satis ex textu patet, habitum religionis hìc illum appellari, qui opponebatur sæcularibus ornamentis, quique assumebatur*

Apud Sur. 31. Jul. n. 4. ad fin.

Act. SS. Boland. ad eundem diem in Comment. præv. §. 5. n. 52.

tur ab iis, qui religioni, hoc est, Cultui Dei, se totos mancipabant, quales erant Clerici quicúnq. certè monachos Antissiodori illos primùm vidit, quos creatus aliquamdiu Antistes Germanus -- -- instituit, cujus ergò Cœnobii monachum illum Antissiodori tum consecrasset S. Amator, si nullum erat? quô testimoniô egregiè nostra de habitu Clericali stabilitur assertio.

6. Vestis lineæ qualis forma ac cultus? & quàm constanter á votivis Clericis gestata in signum suæ professionis.

Hîs verò, de discrimine habitûs Clericalis (primis sæculis gestari soliti) præmissis, atque firmatis, longè expeditior illa est quæstio, quisnam propriè vestis illius cultus fuerit atque forma, quâ se discriminabant Clerici, tam à vulgo sæculari, quàm ab ipsis quibuscunque monachis: jam enim superiùs attigimus, diximúsque, eam non aliam fuisse, nisi vestem lineam, seu ùt antiquitùs communiter nuncupant, *Camisiam*, olim Poderis dictam, ùt notat Isidorus: *Poderis*, inquit, *est tunica sacerdotalis linea, corpori astricta, usque ad pedes descendens, unde & nuncupatur: ποδας enim græcè pedes dicunt, hæc vulgò Camisia vocatur.* Hâc semper tanquam Clericalis seu sacerdotalis instituti propriô indiciô vesteque usuali ad labores Evangelicos processisse interdiu vestitos etiam ipsos Apostolos, discimus à S. Jacobo fratre Domini; de quo Eusebius testatur ex Egesippo: *syndonem seu lineam super alias vestes eum portasse*, unde concludi non ambiguè potest eâdem hâc lineâ seu Camisiâ neque alios Apostolos caruisse, quamvìs nihil dissertè veteres Scriptores commemorent. Si enim sola illa fas esset credere, quæ expresse scripta sunt, ubi quæso fides nostra exularet? Neque prodest ad Siricii Papæ (officia omnia & gradus Clericatûs describentis at vestis formam altè silentis) authoritatem recurrere, quòdsi enim hoc silentium probaret quidpiam, sequeretur, usque ad hodiernum diem Clerum sæcularem à vulgo Laicali non distingui habitu, cùm nulla uspiam legatur certa vestimentorum forma iis præscripta, saltem quoad colorem.

L. 19. Orig. Ca. 21.

L. 2. hist. c. 23.

Tempore S. Hieronymi, id est, & S. Augustini, Clericos pro usuali & statûs sui notoria veste, lineâ externâ seu Camisiâ vestitos fuisse, ex ejusdem prioris S. Doctoris effato liquet, dicentis: *Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est.* Ep. 48. Scilicet, ùt videtur, deponebant quidam Clerici in speciem assumptæ voluntariæ seu potiùs ostentatæ paupertatis Camisiam, aliàs ex præscripto sui instituti portari solitam, sicque se quasi monachos simulabant, in quos diximus Cælestinum Papam invectum fuisse; hos quoque Hieronymus arguit, exprobrâtque dicens: neutiquam laudabile esse Clericis, sine linea sua Camisia procedere, & se tales velle ostendere, quales nec essent, nec esse possent: sed id laude dignum, si pretiosam, fimbriatam, & ad pompam sæculi decoram Camisiam non haberent. Dixi Clericos monachorum schema, aut æmulatos nonnunquam fuisse, aut simulasse, quod nemo à me existimet insolidè dictum, Clericos enim sæpiùs, nescio, quo spiritu ductos vestes monachiles affectasse, testimonia exstant certissima, unum sufficiat in re notissima produxisse Concilii Aquisgr. Cap. 15. *Reprehensibilem*, inquit hic Canon, *apud pleròsque Canonicos inolevisse comperimus usum, eò quòd contra morem Ecclesiasticum cucullas, quibûs solis monachis utendum est, induant &c.* Quod apud plerósque jam Canonicos inolevisse reperit Concilium sæculi noni initiô, id à multis actitatum, jam notavimus tempore Cælestini Papæ, quidni & Augustini atque Hieronymi? Quò etiam respicit illud, quod priori capite 2. de monachis observavimus; hi enim dum in Clericatûs Ordinem assumebantur, ùt poterant austerioris

disciplinæ rationem retinebant, & dum Clericalibus indumentis se vestire jam oportebat, formam quampiam monastici habitûs retinere quidam, seu ob monachismi semel assumpti amorem, seu ob cujusdam humilitatis ac paupertatis ostentandæ, vel etiam in re conservandæ specimen malebant, velut id de S. Fulgentio Episcopo Ruspensi ex Monacho prodit ejus vitæ scriptor.

Ferrand. in vita Fulgent. C. 29.

Verùm & S. Augustinum cum suis Clericis hâc Camisiâ, seu tunicâ lineâ Birroque formam à laicali distinctam habente ad apertum discrimen usum fuisse, dubitare non sinit ejus de utraque hac veste sermo, ubi inquit: *Nemo det Byrrum vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in Commune &c.* Birrum istud non aliud erat, nisi pallium, quô extra domos publicè amicti antiquitùs incedere solebant Clerici, in hoc discretum à Birro Laicorum, quòd non adeò rigeret, nec coloris venustate fulgeret. Tunica autem linea, ipsa erat Camisia, propria vestis discretiva Clericorum: planè enim inutiliter locutus videretur sanctus Doctor, si per lineam tunicam, interulam, seu, ùt nos vulgò nominamus, indusium intellexisset, ut à veste extima & suprema, quæ est Birrum, mox descendisset ad intimam, quæ est interula. Patetque ex toto contextu, eum de vestibus apparentibus & exterioribus discurrere, sic enim inquit: *De communi accipiam mihi ipsi, cùm sciam me commune habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibûs quasi ego solus decentiùs utar. Offeratur mihi verbi gratiâ, Birrum pretiosum, fortè decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum - - - - - - talem debebo habere* (vestem) *qualem possum, - - - - qualem potest habere Presbyter: qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere; quia in commune accipio &c.* Quid enim interula ad Presbyterum, Diaconum, aut Subdiaconum, cùm interula omnibus, non solis Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis sit solita. Adeóque si de veste interna sermo fuisset, mediocrem statum vulgi aut sui, cùm in sæculo adhuc erat potiùs, quàm altiores Clericatûs Ordines in exemplum adduxisset, prout id de pretiosis vestibus observat. Infero autem ex his, sæculô etiam quintô lineam Clericis consuetam, discretivam à sæculari æquè ac monastico instituto fuisse: à monastico inquam, utpote quibus usus lineæ vestis non solùm interior, sed exterior quoque dudum interdictus fuit: hinc illud Zachariæ Papæ ad consulta Pipini Regis effatum: *Monachi laneô indumentô juxta normam & regulam monasticæ disciplinæ, atque traditionem SS. probabilium Patrum sine intermissione utantur.*

7. *Etiam mediô ævo ac deinceps vestis linea Clericis ad quotidianum usum.*

Quò verò ampliùs ad propriora nobis sæcula devenimus, eò potiora documenta suppetunt universim declarantia hanc vestem lineam discretivam & propriam Clero fuisse, mutatâ tamen non rarò nomenclaturâ illius, nam, cùm antea Camisia, ùt vidimus, vel tunica linea diceretur, subsequò tempore jam *Alba*, jam *orarium*, jam *stola* audiit. Sic de *Alba* Cangius (hoc verbo) *Alba*, inquit: *Papiæ, vestis sacerdotalis linea & stricta, quæ Camisia dicitur, & Poderis & talaris subucula.* Unde Amalarius, qui initiô vixit Noni Sæculi, L. de Offic. divin. *postea*, inquit: *Camisiam induimus, quam albam vocamus.* Quæ quidem *Alba* proprio nomine illa est, quam sacerdos sacra operaturus induit, verùm per hanc quóque, Camisiam quotidiano usu receptam intelligi consuevisse, ex Leone quarto discimus, eôdem nonô sæculô præsidente: *Nullus*, ait Pontifex: *in albâ, qua in usu suo utitur, præsumat Missas cantare.* Nec minùs ex Riculpho Episcopo Suessionensi, qui constit. 7. dicit; *Omnimodis pro-*

L. de cura pastorali.

Statuta Riculphi anno 889. edita.

prohibemus, ut nemo illâ Albâ utatur in sacris mysteriis, quâ in quotidiano vel exteriori usu induitur. Ex quibus geminis testimoniis clarè eruitur, sæculô nonô Clerum passim lineâ pro quotidiano externo vestimento usum fuisse. Orarium quoque ipsa eadem Camisia dicebatur, sed antiquioribûs temporibûs ac vix Sæculum quintum excedentibûs; id legitur in prologo ad vitam S. Donati Episcopi ex Anastasii Bibliothec: versione: *adproximans autem fonti homo DEI, factâ oratione Orarium suum plicans, in circulo posuit in terra, ipséque rediit ad turbas, dixitque puero suo, accipe stolam &c.* Hoc verò *orarium* ipsam fuisse camisiam colligi datur ex sensu Honorii Augustod: & Hugonis nostri dicentis: *apud antiquos non orarium dicebatur stola, sed Alba.* Verùm an id adhuc Sæculô nonô usitatum fuerit, quô Orarium ùt plurimùm jam idem ac stola erat, vehementer addubito: eóque tempore potiùs crediderim *stolæ* nomen non rarò lineæ vesti tanquam Clericorum ac præcipuè Sacerdotum insigni fuisse attributum. Certè id opinari facit, quòd tum stola plerumque ex lino esset, nam per Capitulare Ludovici Pii eôdem sæpè dictô nonô sæculô præcipitur *ut Sacerdotes stolas portent propter signum castitatis, sicut decretum est.* Per hanc stolam non videtur aliud intelligi, nisi linea vestis, quæ tum in Germania aliquantò aliter, & fortè in similitudinem stolæ aut modernorum (ùt dicimus) Sarrocciorum confecta fuerit in Commodiorem usum proficiscentium. Ex quo linô quidem eandem constitisse docemur à Witichindo Corbejensi monacho, dum de Archipræsule Moguntino Ottoni neoelecto Regi obviàm procedente verba facit, sic scribente. *Quô præcedente, Pontifex obvius lævâ suâ dexteram tangit Regis, suâque dexterâ lituum gestans, lineâ indutus stolâ, planetâque, infulatus, progressúsque in medium usque fori subsistit &c.*

Musæ: Ital. Mabil. t. 1. p. 2. p. 55.

Hon. L. 1. C. 114. Hugo Vict. L. 1. de Sacram. C. 84.

L. 6. Cap. 169.

L. 2. Annal. p. 642. edit. Meibomii.

Lineâ, inquam, indutus stolâ, quod est per Hyperbaton dictum (quo tropo passim & vix non semper utitur Witichindus, ùt legenti patebit) non verò, *lineâ indutus, stolâ, planetâque infulatus.* Prout in collationibus Tenzeli apud Leibnizium habetur. Præterquam enim, quòd valde coacta sit lectio, ut dicatur Archiepiscopus stolâ & planetâ infulari, insuper certum est, illam interpunctionem non esse Authoris, utpote cùm eâdem necdum Scriptores uterentur. Denique hâc ipse, quâ nos, lectione utitur Serarius ex Trithemio, nisi in hoc deflectens, quòd legat, *planetâque infulatus.* Lineâ igitur stolâ indutus est Hildibertus in signum sui per Archiepiscopatum assumpti Clericatûs, neque stolæ nomine propriè videtur Sæculô nonô decimôque venisse eam vestem sacram, quam nunc taliter appellamus, nam in ordine Romano (qui Mabillonio circa ea Sæcula scriptus videtur, certè non antea) stola orarium nominatur; sic enim ibidem. *Subdiaconi Regionarii secundùm ordinem suum accipiunt ad induendum Pontificem ipsa vestimenta, alius lineam, alius ambiologium, id est amictum, quod dicitur humerale, alius lineam Dalmaticam, quam dicimus Albam, alius cingulum, alius Dalmaticam, alius Orarium, alius Planetam &c.* At non multùm conflixero cum eo, qui probare conatus fuerit, tunc quoque stolæ vocabulum torqui illi sacræ à Collo sacerdotis pendulæ, neque ex lino sed ex serico compositæ, fuisse datum; cùm non vacet, huic disceptationi inhærere, nobísque satis sit demonstrasse, stolam eodem tempore lineam fuisse, adeoque ab orario distinctam: hoc verò nomen appropriatum esse torqui illi, quam nunc stolam dicimus, patet ex Ruperto Tuit: & Alcuino. vide Pereyram Elucid. Sac. Theol. L. 2. Elucid. 8. Sectione 3. n. 855.

T. 1. script. rerum Brunsuicen. p. 215.

Rerum Mogunt. L. 4. p. 425.

Mus. Ital. tom. 2. p. 54.

Profectò iisdem temporibûs & qui-

quidem præcipuè ad medium decimi Sæculi ideò linei dicebantur Canonici nempè à veste linea, quâ interdiu uti tenebantur, sic de Salomone Epis. Constantiensi & Grimaldo, qui Abbas erat S. Galli, simulque Canonicus, & veste hac ingrediebatur Claustrum monachorum, narrat Ekkehardus Junior, *locum autem*, inquit: *nostrum sibi præ omnibus habitum subinde adiit* (Salomon nimirum cum temporis æquè Canonicus) *Claustrúmque ille, quia potens erat, absque Duce, & quod magnæ confusionis tunc erat, cum lineis vestibus diætim introiit, surgunt inde ab æmulis illius murmuraria &c. & ille, Eja inquit, hæc utique titulo & Ratpertus* (monachi hi erant Salomoni ob talem ingressum infensi) *vel alii invidi more suô posuerant, nonne quæso, & Abbas vester* (Grimualdus scilicet Canonicus) *lineus Claustrum tot annis ingreditur? &c.* En Salomonem lineis vestibûs diætim incedentem, & Grimaldum planè antonomasticè, vocatum *Abbatem lineum*, hoc est, Canonicum: ex quibus igitur dilucidè apparet, Clericis usque ad sæculum decimum vestem lineam propriam fuisse, & sui Clericatûs certam, firmámque notam. De sæculo undecimo, quô jam oppidò refloruit Augustiniana observantia sequenti parte, quæ expediunt, differemus.

L. de Cas. mon. S. Galli C. I. edit. Goldast. f. 12. & 13.

8\. *Hæc vestis linea qualiter discretiva Instituti votivo Clericalis?*

Verùm nunc demum eò quæstio nostra devolvitur, ut quantùm hactenus de linea veste per priora decem Sæcula, Clericis Canonicisque propriâ demonstrata conferre possint ad ipsius instituti votivo-Clericalis discrimen tam à monastico, quàm ab eo, quòd à votis liberum est, sivè â Clericali sæculari, declaremus. Huc enim nisi totus hactenùs elucubratus discursus noster contenderit, vacuè, ac inaniter cunctis (pro linea veste Clericis asserenda) argumentis afferendis insudavimus. Utpote neque proposito congruis, neque modo. Repono igitur, hanc vestem lineam tantum contulisse ad discernendum institutum votivo Clericale tam ab ipso monastico, quàm ab Ecclesiastico sive Clericali sæculari, quàm quòd maximè: & à primo quidem, res ex recensitis ùt plurimùm jam aliundè testimoniis liquet, quorum qui ampliora petit in tertia parte reperiet; à secundo verò, ostendo sequentibus.

Ex adductis parte anteriori, vidimus, & ùt nullus ambigo, ad oculum perspeximus primum Ecclesiæ nascentis cætum Clericalem ex Apostolis aliisque Domini Discipulis collectum, nullô exceptô, fuisse votivæ, &c, ùt nunc dicimus, religiosæ vitæ illigatum, nullô, inquam exceptô, neque enim testimonia Patrum, ipsæque rationes allatæ pro aliquibus tantummodò certant exclusis reliquis, sed sicut omnium unus erat instituti sui finis & functio, sic una & æqualis omnes obligatio strinxit vivendi, hôc verô tam firmiter quàm indubitatè manente, cùm subsequo tempore (gravissimis tyrannorum persecutionibûs communem vitam plurimis in locis fidelium tantùm non omninò suffocantibûs) hinc inde Clerici dispersi à consortio Charitatis, quamvìs quidem aliquanti per mensurnas illas, de quibus Cyprianus, & sportulas certis temporibûs ab Ecclesia Matrice extraditas sustentarentur, alii tamen impedimentis compluribûs intercurrentibûs necessariò sibi ipsis alimenta procurare suâ industriâ cogerentur, præcipuè ubi multis in locis ardor ille communis Charitatis inter Laicos fideles defecerat, ut quorum aliàs intererat, Christi sustentare ministros, juxta illud Apostoli: *Si nos vobis Spiritualia seminavimus, magnum est, si nos Carnalia vestra metamus:* Jam non quæ Christi, sed sua, quærentes negligerent quoque curam servorum ejus: ex hoc necesse consequebatur, paupertatem votivam, quæ primitùs sub quadam obligatione omnes Ecclesiasticos continuit,

I. Cor. 9. 11.

nuit, dein solùm liberè se eidem submittentes collegisse. Nihil nos hisce historicæ veritati infestum, aut Illustrissimo statui Clerico-sæculari injuriosum asserere præsumimus, neque enim aliter sensêre potiores, qui vel ex ipso hoc Clarissimo cætu viri hac de re scripsêre doctissimi. Bardius in selectionibus suis testis hìc nobis esto: sic scribens (ea, quæ ad rem nostram faciunt, proferemus reliquis intermissis) *tria sunt distinguenda Ecclesiæ tempora. Primum primitivæ Ecclesiæ tempore Apostolorum, quô omnes fideles vivebant in Communi: secundum, quô laici cæperunt bona propria possidere, & modus vivendi in communi remansit solùm apud Clericos. Et hoc tempore commonita fuit distributio in quatuor partes. Tertium tempus est, quô cæperunt Clerici bona propria possidere, Ecclesiæ dotari - - - item pro Clericis & ministris erecti fuerunt tituli beneficiales, & præbendæ, & hoc tempore dispositum fuit, ut Clerici possint licitè vivere redditibus Ecclesiæ & suis hæredibus, bona patrimonalia relinquere.* Jungamus Bardio eminentissimum Cardinalem de Fleuri Lib. de moribus Cler, p. 24. Sic discurrentem illis temporibus *commorabantur*, inquit: *in una domo, comedebant in uno refectorio, quantum erat possibile, saltem nihil possidebant proprium, & vivebant de eo, quod Ecclesia illis subministrabat; hæc magna erat familia, cujus pater erat Episcopus, tales erant Clerici S. Eusebii Vercellensis, S. Martini, S. Augustini, & vocabantur Clerici regulares seu Canonici, ad distinctionem eorum, qui non tam exactè vivebant secundùm Canones.* Hoc est, qui votivam illam paupertatem non tam exacté Secundùm altiorem gradum colebant, alebántque se ùt plurimùm de propria substantia, ut Ecclesiæ, cui deserviebant, inopiam sublevarent, prout id D. Ambrosius, & Julianus Pomerius notavit. Quô verò tempore in ipsas Cathedrales Ecclesias mos hic inductus sit, non est facilè divinare, certè usitatum jam fuisse ante Augustini tempora ex adductis parte prima enarrationibus colligitur. Jacobus Tavellus, de Adrico Archiepiscopo senonensi, tempore Ludovici Pii, hoc est, nonô sæculô florente scribens ait: *tunc collegia Canonicorum, ex Episcoporum manu & potestate, in libertatem se asserere, & vindicare cæperunt: atque plurimùm Canonicorum mensa & Episcopalis discreta est, partitióque bonorum inter illos facta.* Quod intelligendum de majori libertate in colenda votiva paupertate in ipsa Clericorum *monasteria* invectâ, nam proprietatem apud Clerum exterum in villis, pagis, ac locis separatis à Communitatibus Claustralibus habitantem longè antea solitam fuisse manifestum est. Igitur Ordinatiorem vicissitudinum Clericalis instituti Chronologiam, omnium verè melioris notæ Scriptorum sensui concordantem, dubito, an quis formaverit, nisi quam Bardius, Felix, Potestatius, Panormitanus alíique celeberrimi Authores statuerunt. Quâ stante, per se se deducitur, vestem lineam Clericis votivis ex origine suâ propriam fuisse; cùm alii nisi votivi non essent. Propria verò fuit, quòd ea instituti sui ac professionis esset mystica nota, atque continua cohortatrix, velut id demonstrarunt complures de veste hac linea moralisantes Scriptores. de quo videndus Lyranus in Apoc. 19. 15. Glossâ in Clement. 1. Buschius noster. in Chron. L. 1. C. 23. alíique. Prætereà per eam illius haberetur ab omni alio ordine discrimen; hinc illa Concilii Aquisgranensis Can. 125. observatio (jam quoad partem priorem superiùs prolata, quâ monachorum cuculla Canonicis induenda vetatur) sequentia subiicit: *habitus namque singulorum ordinum idcircò in Ecclesia ab invicem discreti sunt, ut his visis, cujus propositi sit gestans vel in qua professione Deo militet, liquidò cognoscatur.*

In selection. L. 4. qu. 10. Sect. 1. a. N. 1198

9. *Sæculis recentioribus à Clericis quoque non votivis cur gestata?*

Ex his verò non difficulter respondebimus percontanti, quî fieri possit, ut vestem lineam Clericalis votivi instituti discretivam adstruamus? cùm certum sit, eandem omnibus passim Clericis ævo posteriori indiscriminatim fuisse præscriptam, seu votivi illi essent, seu à votis liberi, nam quotquot testimonia hactenùs adducta sunt, aut adduci adhuc possunt usque ad Concilium fortè Budense annô 1279. celebratum (quô decernitur linea vestis propria Canonicorum Regularium, hoc est, Clericorum votivorum esse) generaliter vestem lineam Clericis adstruunt, seu votivi illi sint, seu non sint. Cùm itáque (ut vestis linea sit generale distinctivum Clerici regularis) requiratur, nunquam eam Clericis quoque sæcularibus fuisse communem, hoc autem evinci nullis testibus possit, sanè quoque inter discretiva saltem prioribûs sæculis vestis linea instituti votivo-Clericalis collocari nequibit. Occurro enim sic aut quærenti, aut objicienti: nihil obstare asserto nostro, quòd vestis illa linea, sæcularibus quoque Clericis in usu fuerit, pensandæ siquidem sunt circumstantiæ, causæque hujus consuetudinis, diximus namque Clericos votivos sensim ad statum illum à votis liberum devenisse, unde mirum non est, quædam adhuc istis pristinæ suæ conversationis indicia, qualitatésque remansisse, & quæ antea Clericis universim suæ professionis Nota erat, exinde saltem indicium perstitisse instituti Clericalis, sicut Hieronymô teste Clerico vi hujus nominis propria est terrenarum rerum abdicatio, & vita votiva, adeóque vox propriè per se discretiva hominis Deo per vota sacrati, ùt ex Salviano aliisque Doctoribus Cap. 1. probavimus: & tamen, cùm relaxaretur Ordo voventium, utrique, id est, tam his quàm à votis liberis remansit nomen Clericorum, ex quo Illustrissimus Cardinalis Cicada: *Clerici, inquit, omnes originaliter vivebant secundùm vitam regularem; cùm inciperent vitam hujusmodi relaxare, instituti sunt Canonici Regulares per Augustinum juxta priorem vitam; ad retinendum illius symbolum: Clerici verò qui non servabant regulam, vocati sunt sæculares, quasi participantes de regulari quoad Ordinem, & de sæculari quoad vitam: ùt dicit Glossa in Cap. licet de corrigendis, in versu: sæculares de Off. ordinand. &c.* Hæc Eminentissimus. Ex quo apparet Clericum duas res complecti, velut S. Augustinus enunciat: *Duas res professum esse, sanctitatem & Clericatum. Sanctitatem* quoad vitam regularem, & secundùm hanc ex natura vocis dicitur Clericus, ex mente Hieronymi aliorumque à nobis citatorum SS. Patrum. Clericatum verò jure Ordinis seu officii, & secundùm hanc dici quóque Clericus potest, ac debet: licèt enim non sit pars Domini jure expropriationis, est tamen pars ejus jure ministerii, quô ipsi dicatus est. Initiô ergo fundati Clericalis instituti, sicut Clericum discernebat vestis seu habitus, sic discernebat & nomen, diuque erat, quòd promiscuè adhuc tam voventes, quàm non votivi dicerentur simpliciter Clerici, etsi hæc vox primùm propriè discretiva esset Clerici votivi, non solùm, quòd tunc sæcularis Clericus non daretur, sed quòd per se & ex natura sua hominem in ministerium divinum per expropriationem sacratum notaret: cùm verò multiplicarentur indies Clerici non votivi, sæculô circiter sextô, saltem in Occidente (priùs tamen adhuc in Oriente, ùt patet ex Basilio, & nos inferiùs de hoc complura, ubi agemus de voce ista) *Canonici* nuncupari cœperunt: quæ nomenclatura non minùs ex natura sua regularem & expropriatum Clericum signat, sed, cùm etiam *Canonici* resilirent ab instituto Majorum, & transirent in

Primò ob Jus Clericalo.

Apud Tambur. de jure Abbat; in relat. ad Pium 4. PP. §. 3.

in libertatem proprietatis, iterum iisdem nova nomenclatura accessit per interpretationem vocis Græcæ, quâ *Canonicus* simul dictus est *Regularis*. Velut hæc omnia inferiùs clariùs referentur. Igitur observamus, sicut in moralibus totis una pars, aut una circumstantia non variat totum, quamvìs cum reliquis illud constituat, sic istud quoque attendimus in discretivis notis instituti Canonici, præcipuè secundùm temporum succedentium vices considerati: ùt licèt v. g. hæ voces *Clericus*, *Canonicus*, *Regularis*, per se se essent notæ discretivæ ipsam rem instituti designantes, ita quidem, ut cùm primùm sola esset vox Clericus, exinde huic voci adjuncta altera Canonicus, ac demum adjecta tertia sit *Regularis:* sic in vestitu semper erat Camisia, sed dum eâdem sæculares quóque id est à votis liberi Clerici, ac Canonici vestiri pergerent, non officiebat votivis, quò minùs hæc esset propriè discretiva cum reliquis suo instituto propriis constitutis. Quod magìs adhuc exinde probatur, nam cùm certum sit hâc veste lineâ usos fuisse Clericos ac Canonicos plurimos, ne dicam omnes tam votivos quàm liberos, postquam demum facta est in hoc genere ab Ecclesiæ Præsulibus nova quædam modificatio, mansit vestis linea tanquam propria & discretiva ipsis Canonicis Regularibus, & prohibitum est sæcularibus eandem in quotidianum vestitum assùmere, tanquam habitum solis Canonicis votivis proprium, ùt habet Glossa in Clement. 1. in verbo: habitus. de electione. Solis, inquam, Canonicis votivis proprium; Quòd enim illam portantibus Clericis vel Canonicis à voto liberis tam diu admiserint Ecclesiæ nostræ proceres, ex duplici capite ortum videtur:

Primò, quòd esset linea vestis non solùm discretiva Instituti Votivo-Clericalis, sed etiam requisita ad ministerium Altaris, & ad ipsa Sacramenta administranda: Cùm verò prioribûs sæculìs passim Canon ille seu statutum Bonifacii Moguntini Archiepiscopi observaretur, quô dicitur: *Ut Presbyteri sine sacro Chrismate, & oleo benedicto, & salubri Eucharistia alicubi non proficiscantur, sed ubicunque vel fortuito requisiti fuerint, ad officium suum statim inveniantur parati in reddendo debito.* Sicut notum est, ab antiquo decretum fuisse, ut Sacramenta sine linea non administrentur, sic facilè apparet eosdem Presbyteros hac quoque veste amictos processisse.

Spicil. T. 1. f. 508.

Secundò: tum ex hactenùs dictis, tum ex dicendis constat usque ad Innocentii tertii tempora inter ipsos Canonicos regulares ac Sæculares tam difficilem non raró intercessisse discrepantiam, ut quandóque faciliùs ovum ab ovo quàm sæcularem Canonicum discernere liceret à regulari, maximè tali, qui necdum novæ illi Sæculô undecimô efflorescenti reformationi Augustinianæ Regulæ se subjecissent. Nam quòd diù & usque ad prædicti Innocentii tempora, multa existerent Canonicorum monasteria, Regulæ Aquisgranensi addicta, qui quamvìs inter regulares adhuc haberentur, minùs tamen ad comparationem aliorum reformatorum regulariter viverent, res est certa: hinc quóque Canonici reformati quandam quasi religiosam aversionem concipiebant à libertate aliorum, tunc sub regula Aquisgranensi, ùt plurimùm jam depravata, nimis liberè viventium, & nil penè nisi solum Ordinis vestitum prætendentium. Certè hanc nostram opinionem facilè esset argumentô ad hominem demonstrare, cùm non multum operis nobis insumendum esset, modernìs adhuc temporibûs ingentem inter ejusdem instituti ac speciei religiosos discrepantiam atque disconvenientiam reperire,

2do. quòd quidam viverent, ut vix sciretur, an regulares an sæculares essent? prout ex Navarro mox.

ita quidem, ut unum cœtum cum altero in obſervantia regulari conferenti vix ac ne vix umbra quandóque æqualitatis occurreret: talem videtur Navarrus noſter in ſuis conſiliis Regul. ſuo tempore exiſtentem indicaſſe, dum ait: *A ſummo Pontifice collatus fuit Canonicatus cujusdam Eccleſiæ Cathedralis ſub regula S. Auguſtini, cujus Eccleſiæ Canonici, licèt Regulares dicantur, nullam tamen emittant profeſſionem; qui Canonici in Civitate, in qua Canonicatum obtinent, aſſiduè gerunt quoddam Scapularium, quod dicitur Rochettus &c. Neque apud dictos Canonicos aliqua regularis obſervantia viget; quin imò plures ex dictis Canonicis, qui ſacris Ordinibus initiati non ſunt, uxores absque diſpenſatione Apoſtolica dimiſſo Canonicatu, & dicto ſcapulario duxerunt.* Cùmque quæreretur ex Viro Clariſſimo Navarro, an hi Regulares cenſendi ſint? reſolvit idem, dixitque: quòd *prædicta Eccleſia Cathedralis videtur eſſe Regularis, quales fuerunt olim ferè omnes Eccleſiæ Cathedrales Galliarum &c.* Quodſi ergo talis Eccleſiæ Canonici noſtrîs temporibûs à diſciplina penitùs quaſi relaxati, adhuc tamen lineam veſtem portabant, & inter Regulares (quamvìs à ſtrictè talibus longè remoti) cenſebantur, poteſt ſanè de illis prioris ævi Canonicis idipſum dici. Et quodſi noſtris temporibus, ſæpiùs uſus veſtium adeò alternatus reperitur, & earum quidem, quæ re ipſa atque indubitanter diſcretivæ ac determinativæ inſtituti certi cujusdam adhuctum habentur, ut talibus in uſu ſint, quibus nunquam competebant (qui nôrunt, intelligunt) multò magìs hoc de illis æſtimari valet temporibus, utpote, quòd hæc veſtis linea portaretur à Clericis tum quidem ſæcularibus, ſed tamen Clericis, quorum lineam interdiu etiam portare olim proprium erat. Quidquid ergo libuerit, aſſumatur, ſeu ſcilicet dicatur à ſæcularibus Canonicis lineam uſurpatam fuiſſe; dicemus, id diſcretivæ notæ in veſte linea Clericorum votivorum ſtatutæ non obeſſe: nam etſi illa ſæcularium Clericorum fuerat ſimilis alteri tanquam diſcretivæ Ordinis Canonicorum, tamen deficiente correlativo (cùm non in hac ſola veſte excluſivè totum abſolutè diſcrimen ponamus) deficiet ipſa etiam, ad quam primò inſtituta eſt ſignificatio ac denominatio L. filio §. Matri ff. de adimend. leg. Barboſ. Axiomat. 61. n. 2. quia enim neque habitus neque tunica linea aut Camiſia ſeu Rochethum facit Canonicum, ſed talem eſſe notat, ſic, qui talis non eſt, eâ tamen utitur, ideo jus notæ diſcretivæ, ſi ſuo Correlativo adhæreat, aufferre non poteſt. Seu aſſeratur Canonicos illos fuiſſe inter regulares, & tunc aſſertionem noſtram â fortiori tuebimur. Quamvìs ambigi non poſſit, ſæculo undecimo Canonicos quosdam etiam in Communi conſortio viventes dictos fuiſſe ſæculares, an autem ea de cauſa, quòd verè ſæculares eſſent, & ab omni religionis jugo liberi? an ſolùm ex comparatione ad tunc reformatos per regulam S. Auguſtini? quæſtio eſt, non exilis momenti; & ſi meam opinionem aperiam, profectò potiùs ſecundum credidero, quàm primum, ratio, quâ ad hoc inclinor inter alias, duplex eſt. Primò: quòd meminerim, me quoque monachos legiſſe ſæculares, qui tamen in re plenè à votis liberi non eſſent. Et quidem exſtat hiſtoria Sæculo 12. ſcripta de monaſterio Tornacenſi S. Martini, de quo nos fuſè in deſcriptione noſtrorum Collegiorum. Eſt illa compillata ab Herimanno ejusdem loci Abbate: hic, ſicut Canonicos *ſæculares*, ſic nominat & monachos *ſæculares*. De illis ad Odonem, ut ei inſtituti Canonici comutationem in monachile perſuadeat: *juxta urbem*, inquit: *habitatû, & facilè fratres veſtri Juniores à ſæcularibus Clericis ſo-*

T. 1. L. 3. de Reg. conſil. 13.

Vide Ceremon. Epiſ. L. 16. 1. & C. Clerici 15. §. Pontifices autem. ubi reperies, quibusnam competat Rochettîs veſtiri.

Spicil. t. 2. p. 899.

sociis suis decepti ad sæculum reducentur, quia unus idémque vester, & ipsorum est habitus; si autem monachi essetis, posteà nullum de vestris tentarent reducere, quoniam cùm monachorum niger sit habitus, Clericorum verò Candidus, tanto honori Clerici habent habitum monachorum, ut quem semel viderint monachum, nunquam deinceps dignentur habere socium. Ergò ex his inferendum Canonicos Tornacenses (de quibus Herimannus loquitur) fuisse sæculares. Verùm idem de monachis dicit: quòd, *cùm Odo nihil de Ecclesiasticis redditibus vellet habere, dicens: talia non à monachis, sed solummodo à Clericis debere possideri -- posteà cognovit à monachis juxta urbem habitantibus, quos populares sive sæculares quidam nominent, non ex toto instituta posse servari.* Imò Ordricus Vitalis in sua historia Eccles. conqueritur. *Albos, Griseósve* (Cistercienses scilicet) *quasi invidiosè ac injuriosè monachis nigris hoc nomen imposuisse: qui* inquit, *alios monachos sæculares vocitant.* Et hôc quidem modô monachi *sæculares* dicebantur, non quòd à votis resilissent monasticis, sed vel, quòd inter Sæcularium turmas passim conversationem haberent, neque se, ùt aliàs ex instituto antiquo congruerat, detinerent abstractos in solitudine. Vel, quòd respectu strictiorum monachorum, remissè ac liberè viverent. Quæ causa eadem tum esse potuit, imò (ùt mihi quidem videtur) fuit, ut eô ipsô tempore (sæculô nimirum undecimô) Clerici Canonicíve sæculares nuncupari solerent; non, quòd in re à votis expediti viverent, sed quòd respectu reformatorum laxiores utcunque essent, atque liberiores. Ut enim tam liberè, & non potiùs cavillando sæculô undecimô, ac antea, hoc nomen sæculare impactum sit Canonicis, viderint, quâ ratione (qui id negant) explicent Petrum Cluniacensem dubitantem *an Canonici dici possent sæculares*, aut Adamum Præmonstratensem sæculi duodecimi scriptorem, pariter exsibilantem, *si Canonici, quomodo Sæculares? si verò sæculares, quomodo Canonici?* & profectò: cùm Petrus Damianus ad Canonicos generaliter scriberet, ùt amplecterentur instituta pristina Apostolicæ expropriationis, à quibus plurimùm recesserant, suffulti prætextu Aquisgranensis regulæ, aut malè ab illis intellectæ, aut per quosdam interpellatæ, ac decurtatæ; totâ illâ Epistolâ manifestè insinuat, nomen sæcularitatis Canonicis neutiquam ex constituto convenisse, sicut nec ipsa proprietas, illa scilicet, quæ ipsos à specie votivorum Canonicorum absolutè jam (ùt nunc est) secerneret, sed res tota tum, id est, sæculô undecimô, atque duodecimô, adhuc in scirpo erat, imò quodammodo aversabantur plurimi, ut nomen seu vox sæcularis adderetur nomini *Canonicus. Volunt siquidem*, inquit Petrus Dami: *Canonicum, hoc est, regulare nomen habere, sed non regulariter vivere.* Atque ut se magìs tuerentur, teste eodem Damiano, obtendebant regulam Aquisgranensem: quodsi enim jam conclamata fuisset jure Ecclesiæ hæc discretio sæcularium & regularium Canonicorum, certè eam præprimìs objecissent Damiano, quasi non obstante suâ regularitate, liceret iis vi hujus regulæ proprium possidere; fortè & se per hanc ipsam exculpabant ad aliquem eúmque infimum laxissimúmque ex quatuor paupertatis gradibus superiùs â nobis relatis. Adeoque à primo ad ultimum deveniendo; nam de his Nominibus infrà recurret amplior disquisitio, ex hac voce *sæcularis*, quæ Canonicis in societate viventibus aliquando sæculô undecimô aut duodecimô, imò & antea attribuebatur, aliud, plúsque argui vix, ac ne vix potest, nisi laxata disciplina, quæ teste citato Navarro speciem instituti non mutat, sed reformationem exposcit. At quæ hìc de Ca-

Ibid. p. 910. Col. 1. paulò ante N. 68.

L. 8. ad ann. 1090. f. 716.

L. 1. Epist. 34.

Serm. 3. de Ord.

Canonicis in Commune viventibus observamus, non ideo volumus ad universum ejus temporis Clerum esse extendenda. Cavemus enim cum eodem Damiano dicente: *Sancti viri* (Augustini nimirum vel potiùs Hieronymi) *verbis evidenter ostenditur, quia Clericus, qui pecuniam possidet, ipse Christi possessio vel hæreditas esse vel Deum hæreditate possidere non potest. Quod tamen non de Clericis omnibus dicimus, sed de his specialiter, qui Canonico censentur nomine, & vivunt in Congregatione.* Nam eò & jam prævio longè tempore sicut Clericos exstitisse proprietati addictos, ac nunquam in communitate viventes aut Canonici nomine insignitos, novimus, sic hos inter votivos nequaquam recensemus. Neque credimus istos vestem illam lineam, de qua nobis sermo est, tam sedulò ad communem & quotidianum vestitum applicuisse, sed solùm cum sacris operarentur, quod ipsum & monachis, Ordine Clericali honoratis, in usu erat; sed quæ vestis linea, non erat nisi alba, vel superpelliceum, distinctum planè ab usuali ac discriminativo Clericorum votivorum: Quò respicere videntur duo illa decreta, primò: usuali seu diurna ac discretiva veste lineâ uti non debere monachos juxta Con. Gallic. Secundò: aliam fuisse vestem lineam, quam usurpare oportebat in Sacris, aliam, quam per diem & extra Ecclesiam: ùt habet: Can. 7. Capitul: Riculphi Suession: jam super relatus. Illam ergà impunè induebant quicunque Clerici in sacris constituti, secùs istam.

L. 1 Ep. 6. ad Aex. Pap.

Conc. Gallic. t. 1. Conc. p. 363. Can. qui additur ad consulta Pipini per Zachar. P.P.

Ex his demum summariè collatis colliget quicunque eruditus Lector, jure à nobis statui, præter alias notas discretivas, quæ scilicet sunt: Finis particularis, qui est vita mixta, Fundatores, certa vivendi norma, ac demum Successio non interrupta (de quibus omnibus luculentiùs agendi occasionem nobis pars tertia suppeditabit) *ipsam etiam esse vestem lineam*, quæ Clerici Votivi Sicut certa ac Characteristica nota à primis Ecclesiæ Sæculis exstitit, sic eundem hodiedum per analogam successionem talem esse demonstrat: Verùm quia à modernis Doctoribus inter sæpedictas discretivas institutorum religiosorum notas regula quoque certa statuenda contenditur, hinc de eadem sequenti in Capite peculiarem quæstionem ordinamus.

CAPUT IV.

Quid? qualisve Regula apud Prioris Ævi Clericos Canonicos?

MAgnam illa Magni Gregorii verba attentionem merentur, quibùs ait: *Nemo potest & Ecclesiasticis obsequiis deservire, & in monachica regula ordinatè persistere, ut ipse monasterii districtionem teneat, qui quotidie in obsequio Ecclesiastico cogitur permanere.* Sic enim cogitabat vir Sanctus, Nihil adeò Religioso homini expedire, nisi, ut præfixam sibi regulam habeat, cui obsequatur, insuper gratìs regulam aliquam præscribi, si aut pauca eorum, quæ continet, observentur, aut nulla. Noverat porrò Gregorius D. Benedicti regulam, quam ipse tantâ veneratione præ reliquis tunc in monachismo florentibus complexus est, ut unam illam doctissimis suis commentationibùs illustrare dignaretur; noverat inquam, hanc ipsam ex intimis (ut ita dicam) visceribus; atque hinc, quasi per Oraculum loquens, professus est, eam Ecclesiasticis obsequiis implexo convenire non posse, maluítque idem (quemcunque ad Clericale officium ex monachis aut necessitas provocavit, aut meritum) ab monachismo absolvere potiùs, novis aliísque adstringendum legibus, statui adepto accommodis, quàm negotiis Clericalibus addicere, regulæ adhuc monachili obligatum, pro-

Ep. 1. ad Joan. Ravenn.

I. *Regula soli instituto monastico videtur congruere.*

prout Clarissima ejus verba testantur. Quære enim & perquire singula septuaginta tria sanctissimi legislatoris, ac monachorum nunc maximè egregiéque florentium, facilè Patriarchæ, Divi, inquam, Benedicti regulæ Capita, & potiora reperies ad litteram non nisi observanda ab iis, qui, à sollicitudine alienæ salutis remoti, sibi ipsis intra Claustra, solíque Deo ac confratribus suis cogniti, mundo ignoti, ad virtutum stimulum sedulò acuendum existunt. Ut hinc inter Heteroclitos sensus ille habendus sit, qui monachismo Clericatum ex essentia proprium vindicaturus, in D. Benedicti regula eundem (ideo, quòd sacerdotum, Clericorumvè suscipiendorum licentiam tribuat) vi instituti præscriptum adstruit, quasi idem sit Clericatum præcipere, & Clericis monachismum eligentibus non negare. Verùm, cùm hæc de regula disserimus, ad aliam nos enodandam difficultatem deducunt: videtur namque regula ex hoc Divi Gregorii asserto, id sibi adscivisse, ut nomen ipsum quasi in monachatûs significationem transierit. Sæculô id octavô & nonô penè extra dubium esse, comprobant Conciliorum effata, quibus regularis vita idem, ac monastica erat; ùt in Capitulari Aquisgran. C. 73. patet, dum monachi regulariter vivere jubentur, Canonici verò Canonicè. Quòdsi autem adeò regula concatenata est monachismo quid de Clericatu dicemus? cui aut regula omnis abneganda est, aut, cum ipsa novi instituti ratio monachismum scilicet cum Clericatu copulantis asserenda: quod profectò quidam scriptores fa[illegible]um crediderunt, cùm affirmarent, institutum Canonicorum regularium à tempore Chrodegangi Metensis Episcopi, aut Aquisgranensis Concilii sua obtinuisse initia, quia tum primùm leguntur Clerici, seu Canonici regulâ certâ constricti: alii econtra, cùm regulam hanc minùs sufficientem opinarentur ob admissam (ùt ajunt) proprietatem, ut Clericos intra religiosi instituti speciem coarctarent, ad sæculum undecimum duodecimúmque recurrerunt, tum demum Epocham neo-exorientium Canonicorum regularium statuentes, quo tempore certa, religiosa, ac (si superis ita placet) monastica eis regula creditur præfinita, *quæ veluti anima & forma est Ordinis cujuscunque.* Ut adeò sine hac specialitas alicujus instituti adstrui non possit, hinc nec Canonicorum; qui, quamvìs ante sæculum duodecimum undecimúmve regulares aut regulariter viventes dicerentur, non tamen religiosi (propriè talis) instituti speciem haberent, utpote quòd, *licèt vitam aliquam Communem in Claustro seu monasterio servarent, ad nullam tamen bonorum abdicationem obligarentur.* Hæc sunt, quæ nos præcipuè ad præsentis Capitis instituendam quæstionem impulerunt; quam, ut planè, ac dilucidè ordinemus.

Pro hac sententia qui certant, in subsidium citant Hugon.: Metellum can. Reg. Epist. 41. in M. SS. Cod. Jacob. firm.

Vide tract. Prælim. Chronol. Jeros. in act. SS tom 3. Maii præfixum parerus. 5. n. 119.

Vide eadem acta SS. tom. 1. Jul. in vita S. Raymundi Comment. prævio § 2.

Primò omnium scrutabimur regulæ necessitatem ad constituendam speciem infimam Ordinis religiosi maximè votivo-Clericalis; an scilicet ipsa per se absolutè specificet institutum unum ab altero? nam in complexo aliarum notarum discretivarum eandem posse ad specificandum institutum saltem subalternè conferre, nemo negaverit. Secundò, si quæ regula apud veteres Canonicos, Clericósve, quænam illa? Tertiò: unde, aut cur Nomen regularitatis ante sæculum undecimum Canonicis assertum?

Status præsentis Quæstionis explicatur.

Vix dum Monastici instituti quædam præluxerunt initia, jam cum illis ipsa regula tanquam ejusdem (ùt superiùs allegatum est) anima ac forma enasci videbatur; qui enim illius originem Pachomii temporibus affigunt, allegare & regulam potuerunt ab Angelo huic beato Viro pro fratribus in unum à se collectis traditam, quam

mox

mox & aliæ, eæque plurimæ monachis dirigendis à sanctis Viris conscriptæ exceperunt, ùt erant S. Basilii, Columbani, Isidori, Fructuosi, Benedicti &c. ut igitur ambigi haud possit, ipsum cum sui origine etiam in certa quadam religionis specie ac singularitate fuisse firmatum, neminique (regulam tam sedulò pro statu religioso deposcenti) causam dari, eidem ab incunabulis requisitam abnegandi singularitatem. Ast aliud occurrere in statu Clericali apparet, cui, quamvìs illam contentiosissimo annisu vindicare conati simus, nihil egisse videbimur, nisi hanc quóque notam discretivam, & adeò expetitam instituti religiosi formam animamque adstruamus in Clericatu dudum exstitisse. Investigemus itáque, an tanta sit ejusdem, ùt prætenditur, regulæ necessitas? ac inde legitimam illationem nostram subjiciamus.

2. *Quæ regulæ necessitas ad specificandum religiosum institutum.*

Porrò observandum cumprimis est, dupliciter regulam considerari posse, Primò: strictiùs aliquandò, & secundùm recentioris ævi loquendi modum in religionibus usitatum, quô per regulam intelligimus certam vivendi normam ab aliquo sancto Fundatore pro determinata primùm sacrarum DEO Personarum societate conscriptam, cujusmodi communiter receptæ, & ab Ecclesia approbatæ vigent SS. Basilii, Augustini, Benedicti, & Francisci, item Constitutiones Carthusianorum, Societatis JESU, Barnabitarum, Theatinorum, & olim longè plures dabantur, ùt suprà attigimus. Secundò: generaliùs regula dicitur, quæcunque præscripta vivendi norma; atque sic totum jus Canonicum dicitur regula, quia ipsum verè dirigit ac regulat hominem ad actus honestos. Pereyra Elucid. L. 1. Eluc. 5. sect. 2. n. 83.

Ut institutum aliquod religiosum habeatur sine omni regula, tam secundùm primam, quàm alteram à nobis allatam acceptionem, non est possibile: cùm enim status religiosus sit *fidelium ad perfectionem tendentium editis votis stabilis in communi vivendi modus* ùt ait Layman. Theol. mor. L. 4. tr. 5. C. 1. n. 1. hic stabilis sub tribus votis maximè sub voto obedientiæ vivendi modus haberi non potest sine omni regula seu præscripta norma vivendi, ùt per se patet. Quòd si quæratur: an ad *substantiam* instituti alicujus religiosi necessaria sit regula primô modô accepta? reponit Lessius, *absolutè loquendo ad eam non requiri:* ratio est, quia divina mandata, ipsáque vota sufficiunt, ut ducant hominem ad perfectionem; neque in hoc videtur aliqua hærere difficultas. Secundô tamen modô sumptam omninò expeti, ex ipsa mox allata ratione deducitur. Cardo nunc rei in eo est, an neque ad constituendam alicujus instituti religiosi *singularitatem* exigatur hæc primô modô accepta, & intellecta regula? ad quod pariter dico, nullô modô requiri, maximè in institutis antiquis; hoc ut asseram, præcipuè me movet, quòd eadem regula nec sufficiens sit ad institutum seu ordinem aliquem religiosum per se determinandum ac specificandum ex modernis, & fundatis à tempore Concilii Lateranensis, in quo primùm sub Innocentio tertio decretum est, ne aliquis Ordo religiosus imposterum sit sine regula ex approbatis. Assertum hoc patet manifestè ab inductione: sic regula S. Benedicti, ne quidem per se ad speciem monachilem determinat, quod enim solùm percipiam hoc, vel illud Cænobium vivere sub regula S. Benedicti, nequeo inferre, ergò sunt in eo monachi? quia possunt esse Equites religiosi, ùt sunt S. Juliani de Pereyro, quibus licet matrimonium inire; nec non & Equites Alcantaræ, aliíque multi qui regulam habent S. Benedicti, nec quisquam eos sub monachis computat. Idem concipe de regula

Confer. Lessi L. 2. C. 41. Dub. 1. n. 2. Navar. Comment. 1. de Reg. tom 2. n. 24.

S. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 1. aliique Lessius cit. n. 9.

Vide tambur de jure Abbt. t. 2. disp. 24. q. 5.

gula S. Augustini, quam sibi præfixam habent Canonici regulares quicunque, Eremitæ non minùs. Item SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum, Barnabitæ, Equites S. Lazari, S. Sepulchri melitenses, S. Jacobi, Fratres Misericordiæ, S. Hieron. de Fesulis, alíique plures, quàm sexaginta ordines specie à se invicem discreti. Quorum aliqui mendicantium, aliqui monachorum, aliqui Clericorum speciem retinent, & nullatenùs per regulam ad particulare aliquod institutum arcentur, imò notum est, hodiedum disceptari, an regula S. Augustini Clericis, an monachis, an simpliciter fœminis sit scripta? quodsi regula sibi adeo annexam haberet notam characteristicam, qua saltem speciem instituti determinaret, hæc difficultas per ipsam aliunde tolleretur. Præterea, si regula esset talis nota discretiva, sequeretur ante susceptam regulam nullum dari Ordinem in particulari religiosum, quod tamen dici non potest de Ordinibus ante Concilium illud Lateranense, & decretum Innocentii emanatum an. 1215.. Quò definitur, ut, qui voluerint religiosam domum de novo fundare, regulam & institutionem accipiant de approbatis: nam ante hoc concilium liberum erat fundatoribus suos religiosos quacunque constitutione Sanctæ suæ intentioni conformi regere sine ulla speciali regula; imò olim sic regebantur. unde

Liber Fundam. Relig.

Prosper Stellartius cum monasteriis à S. Augustino fundatis negaret aliquam regulam fuisse præscriptam, sic prosequitur *nec hoc*, inquit, *absurdum est, quâ namque regulâ olim in Ægypto & Palæstina Cænobitæ simul & Eremitæ fuerunt usi sub Antonio & Hilarione, quibus legibus subditi Turonenses sub Martino &c.? nullâne viris tam regularibus regula? nulla quod legatur, præter Evangelium vel apostolicos actus.* Hæc ille; in isto quidem sapienter. cui non minùs assentitur Leo Allatius in præf. ad Codicem regula-

Præf. in tom. 1. n. 18.

rum C. 3. & ex eo Mabillio in suis Annal. hócque apud antiquos factum, usque ad præfata Innocentii tempora. Erant jam plures specie distincti Ordines, neque tamen ad hanc speciem determinandam tanquam ex merito objectivo prætendebatur certa regula, sed *norma modúsque vivendi*, qui affigebatur, *fini particulari* cujúsque Ordinis. prætereà *fundator ipse*, cui in acceptis referebatur institutio. ultrò etiam, tanquam externa nota (ùt ex Conc. Aquisgran. superiùs observavimus:) *ipsa vestis discrepantia.* Ac denique non raró locorum & regionum diversitas, hinc Author Discip. Eccles. de orientalibus monachis in hoc puncto discurrens *Alios* inquit: *ab aliis discretos fuisse solâ regionum, & provinciarum Discrepantiâ; & Exarchos, seu generales præpositos fuisse, non qui unius regulæ sectatoribus, sed qui unius urbis, aut Provinciæ monasteriis præficerentur, qualiscunque demum ibi observaretur regula Antonii, Pachomii, Basiliique.* Et unde Præmonstratenses, Cistercienses, Camaldulenses, Carthusiani &c. nisi à locorum differentia Sui instituti nomina acceperunt? nihil certè in his distinctio operata videtur regularum. Carthusianorum Origo anno 1086. affigitur, nullâ hi regulâ secernebantur, usque ad Guigonem quintum sui Ordinis Priorem, & ad 50. annum suæ fundationis, id est, annum 1136. qui eis proprias constitutiones primus præscripsit, unde antea ad sui directionem non habebant statuta alia, nisi ritus, & consuetudines usu receptas absque Scripto, ùt dissertè observat in suis annal. Mabillio; non tamen exinde minùs, aut certam speciem religionis distinctam ab aliis, aut verum Ordinem religiosum constituere credebantur.

7. Thomass. P. 1. L. 3. C. 24. n. 9.

L. 4. n. 41.

Denique cùm regula, ùt diximus, ex communi Doctorum, non sit de substantia statûs religiosi, solúmque de jure Pontificio ante annos 522. id est, anno 1215. præ-

cepta, certum est, potuisse exstare aliquod religiosum institutum in singularitate, sine ullo respectu ad regulam: insuper negari non potest, actu à Summo Pontifice plures certos, ac regulares Ordines de novo instituendos admitti posse, absque eo, quòd ullam regulam habeant, exceptis præceptis divinis & Evangelicis Consiliis, discernentur autem absque alia regula abundè ex suo singulari modo vivendi à Fundatore præscripto: sic exempli causâ, etsi Patres Prædicatores nec regulam S. Augustini haberent, nec aliam, cui subderentur, attamen sufficienter in sua singulari specie Ordinis firmarentur solius instituti à S. Dominico præscripti ratione. Quid plura? Si quæ Congregatio nullâ speciali regulâ arctaretur, sed solis quibusdam statutis, quæ si etiam regulæ prærogativâ honores, id demum efficies, ut qualibuscunque constitutionibus, adeoque vel maximè Canonibus Conciliorum, ac SS. Patrum jus regulæ noménque condebitum fiat, quod nobis sufficere paulò post declarabimus. Atque ex his omnibus patet, dum regulam animam dicimus, formámque Ordinis cujuscunque, nunquam id affirmamus de regula primô, sed secundô modô sumpta, ubi enim nulla est vivendi præscripta norma, ibi non religiosus Ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

3. *Regula primô modô à nobis explicata non requiritur ad speciem infimam instituti votivo-Clericalis constituendam.*

Hæc autem generaliter de omni religioso Ordine dicenda erant, ut planiori ac tutiori via ad ipsum (de quo nobis causa est) institutum votivo-Clericale dirigeremur; quàm præcipuè enim jam quæstio illa se se ipsam retegat, quidnam scilicet regula ad institutum votivo-Clericale constituendum in sua singularitate contulerit, oppidò liquet, tantum nimirum, quantum ad aliud quodcunque, seu de regulâ primô seu Secundô modô considerata inquiras. Quamvìs quidem id nunquam omittendum existimem, certissimum esse, monasticum statum longè] majori necessitate regulæ innexum adstrictúmque esse, seu substantiam ejus attendas, seu circumstantias, quàm Clericalem: ídque præcipuè, cùm per se ex natura, sua & fine particulari unam solámque intendat vitam contemplativam, unde S. Theodorus studita: *Confiteor*, inquit, *monasticum statum sublimem esse, & excelsum & Angelicum, qui & peccata omnia expurget absoluta vitæ perfectione, tunc nimirum, si ex Divini magnique Basilii asceticorum legibus plenè exigatur, & non dimidiata ex parte.* Existimabat sanè Vir sanctus: *monachismum* ex ipsius Basilii mente: *monachorumq; vitæ rationem unum sibi tantummodo propositum habere, animæ salutem, & quidquid prodesse ad eum finem potest, jam tanquam DEI mandatum cum timore observandum.* Atque hinc nihil ad hujus propositi, finisque executionem efficaciùs conferre posse, quàm accuratam, & ex omni genere absolutam regulam, qua singulæ actiones monachi perspicuè ordinarentur, nec temporis momentum, circumstantiáve decurreret, cui non certa vivendi norma esset præscripta; & siquæ vel ex parte negligeretur, jam ea ipsa actio à recto monachili tramite deviaret: (ut ipse Sanctus in proemio suo insinuat) quòd regulas fusiùs disputatas per tot quæstiones extenderit, nè scilicet *quidquam eorum omninò, quæ à DEO jussa sunt, effugeret.* Additque ultrò sæpiùs causam, nempe: quòd *quietam monachi & vacuam negotiis vitam, tanquam ad conservanda Evangelii dogmata adjutricem* hîs legibûs omninò communire oporteat, atque ad perfectionem promovere: quare summoperè ad vitam hanc quietam negotiisque vacuam, id est, contemplativam expeti certam, ac in quarumvis circumstantiarum præscriptiones dispertitam regulam, nemo non videt.

in vita S. Theod. C. 26.

De Instit. Monach. Ser. 2.

Basil. in proem. Regul. fusiùs disp.

At

At longè abest, ut talis quoque prætendi valeat in statu Votivo-Clericali vitam activam æquè, imò sæpè sæpiùs effectivè & practicè principaliùs intendente quàm contemplativam: cùm enim hic præcipuè institutus sit ad salutem proximi supernaturalem, id est, animæ omnimodis curandam, certè vita contemplativa activæ sæpiùs postponenda occurrit, quod in monachorum instituto nunquam exigitur; utpotè quorum primarius finis est suæ, non alienæ saluti incumbere. Hinc quóque frequentissimè legimus monachos ad Presbyteratum, aut Episcopatum expetitos non solùm jure instituti sui hos honores, dicam potiùs, an labores (de pristinis enim temporibus agimus) renuisse, verùm, nec ad eos à quibuscunque Superioribus cogi potuisse: at in Clerum semel suscepti poterant ad altiores Clericatûs gradus suscipiendos absolutè adstringi; unde Can. 19. Concilii Avenionensis dicitur: *Jubemus tam Præpositos, quàm alios Clericos ad exhortationem vel ad mandatum sui Episcopi, sine difficultate qualibet ad sacros Ordines promoveri.* Cùm itaque adeò Clericatum ipsæ actiones sacræ, ac Evangelicæ complectantur, ut iisdem præcipuè primis Ecclesiæ temporibûs diu penè noctúque intendendum esset, quænam, quæso, regula votivis Clericis imponi potuisset, singularibûs præceptionibûs ad normam scilicet monachilem digesta, simúlque ab ipsis observabilis? profectò nulla; sed, an ne ideò continuò aut à religioso instituto, aut à specie ejusdem singulari alieni? minimè profectò omnium: si enim efficacissimis argumentis monstravimus, ad utrumque ne hodierno quidem ævo absolutè salvóque summæ Sedis decretô, talem regulam primò modò sumptam exigi, multò minùs id evenit, factúmque est sæculis prioribûs, idque incolumi omni jure, substantia atque singularitate Votivo-Clericalis instituti.

4. *Canones Ecclesiastici vera ac propria Clericorum votivorum regula.*

Quodsi jam ad eam, quam secundô locô descripsimus, regulam simúlque ad secundam in hoc capite propositæ quæstionis partem progrediamur; illam necessariam fuisse, semperque Clericis constitutam, res ipsa demonstrat. Erant autem, regula ista Clericis præscripta, Canones ipsi quasi cum instituto Clericali enati, porrò veræ quidem, ac genuinæ regulæ prærogativâ æquissimè donati, ùt ex ipsa voce hac Græca docemur, Canon enim nativâ ac solidissimâ omnium interpretatione propriè regulam sonat, & quodcunque demum aliud ex hac voce extorseris significatum, jam remotius illud erit, minùsque proprium, atque ut sic dicam metaphoricum: sed quia nos hanc vocem inferiùs tractaturi & explicaturi sumus, plura de ea hìc disserere abstinemus. Quamvìs autem Canones Ecclesiastici severiori sensu sub voce regulæ primô modô sumptæ plenè accipi non possint, habent tamen omnes qualitates quocunque modo ad institutum aliquod religiosum simul atque speciale designandum: quantùm enim hi omnium trium consiliorum Clericis observandorum modum rationémque inculcent, per totam hanc Exegesim sparsim, simúlque abundè Lector eruditus intuetur. Insuper plurima iidem Canones ad instruendos mores, ad implantandas virtutes statui Clericali congruas, ad extirpanda vitia, & quidquid demum religiosæ obtinendæ perfectioni conducere potest, latissimè exhibent, etsi semper, loco, tempori, ac personis accommodatè, nec non generalibûs potissimùm præceptionibûs; præcipuè, ut sæpè notavimus, pristinis sæculis, quibûs Clerici non poterant ad singulares atque dietim dispertitas observationes obligari, eò, quòd qualicunque demum spirituali otio saltem stabili ac con-

ſtanti (quod poſſet monaſtico ritui conformes normas, legésque admittere) rariſſimè potirentur: oportebat igitur ſecundùm temporum exigentias atque locorum, non rarò eosdem immutare, alios aliis ſubſtituere, inſuper nec quòvis emiſsô (vel in hoc vel illo Concilio) Canone omnes Eccleſiæ Clericos æquali debitô arctare, ſed ſemper cum reſpectu, ùt diximus, occurrentium circumſtantiarum: neque tamen hi Eccleſiaſtici Canones minùs ideò tanquam Clericorum regula habebantur. Certè ut cum reſpectu ad monachos de ſola regula S. Benedicti loquamur, multa in ea præſcripta, apud quosdam abolita ſunt, exempli causâ: illa perpetua à carnibus abſtinentia, illi operoſi labores manuales, illud anguſtiſſimæ paupertatis ſtudium, de quo ex Herimanno ſuperiùs didicimus Odonem id æmulari ad litteram volentem à monachis juxta urbem habitantibus didiciſſe, *non ex toto antiquorum inſtituta poſſe ſervari.*

5. *Regula ſuô modô etiam particularis eim apud Canonicos in uſu.*

Porrò ne penitùs videamur regulæ qualemcúnque neceſſitatem ad ſpecificandum ſuô modô inſtitutum votivo-Clericale rejeciſſe, hanc viam ineundam amplectimur, eandem per Canonum collectionem ſic poſſe intelligi, ut illis regerentur Clerici, ſicut ſuâ ſpeciali regulâ regebantur monachi, hoc tamen interpoſitô moderamine, ut multi Canones potiùs locales (ſi eos excipias, qui generaliter, & univerſali jure ferebantur) Clericos, quàm totum per omnem Eccleſiam diffuſum corpus reſpicerent, Hincque penè de iis usque ad ſæculum duodecimum, aut, ſi ſtrictiùs loqui malis, initium decimi tertii dicere poſſes, quod de monachis Caſſianus: *Tot propemodum typi ac regulæ erant, quot cellæ ac monaſteria, aliisque pro regula erat Abbatis voluntas, aliis modus vivendi majorum uſu ac traditione confirmatus, plerisque leges ſcriptæ &c.* Sic,

L. 2. Inſtit. C. 2.

inquam, ſe fermè res habebat cum Clericis, quot Eccleſiæ Cathedrales, ac Clericorum congregationes ſub diverſis Epiſcopis viventes, tot quaſi ritus alii, & alii habebantur inſtituendæ optimis ac vocationi Clericali condignis moribus vitæ, quosdam ſola dirigebat Prælatorum dietim manifeſtata voluntas, alios â magìs induſtriis Epiſcopis ſcriptô tradita ſtatuta, ſeu Canones, quorum hodiedum in complurium Cathedralium Eccleſiarum Scriniis non pauca antiquiſſima monumenta latere ſatìs didicimus, qualia ſunt teſte Sirmondo in Veſontionenſi, in Arelatenſi juxta Sammarthanos, in Salisburgenſi juxta Gewoldum &c. Sola tamen, quæ omnibus reliquis privatis conſtitutionibus palmam præripuiſſe videntur, ſunt Regula S. Chrodegangi ſuis tradita Metenſibus, circa annum 755. Capitularia, aliàs liber Canonicus dictus Caroli M. in Aquisgranenſi Conc. an. 802. editus, & dein regula Aquisgranenſis præſcripta anno 816. omnibus Germaniæ Canonicis. Verùm non omittam hìc quóque meminiſſe regulæ glorioſæ â Sanctiſſimo Auguſtino primùm ſuis Hypponenſibus conſignatæ, inde verò mirô ingenitæ ſibi virtutis odore per omnem occidentem diffusô certatim aſſumptæ, tantíque æſtimatæ, ut (cùm antea hinc, illinc â Canonicis, ſocietatibúsque Clericalibus, ſpontaneâ aſſumeretur pietate, ne, quod in parvo codice integrum Clericalis vitæ ſpeculum poſſent reperire, & quotidie facili lectione mandare memoriæ, cogerentur aut in ampliſſimis Canonum decretis per integrum corpus Juris, Conciliorúmque vaſta volumina deductis, aut in regula quóque Chrodegangi vel Aquisgranenſis Concilii, longè utrinque dilatatâ tædiosô imò & oblivioni obnoxiô conatu perquirere) ut inquam poſtmodum Pontificô oraculô, omnibus votivæ

Apo-

Apostolicæ institutioni adhærentibus Clericis observanda demandaretur.

Usque ad illam ergò Lateranensis Concilii, & lati in eo certarum regularum cuíque instituto religioso præfixarum Decreti Epocham, id est, úsque ad sæculi decimi tertii annum 1215. sicut cuíque distincto ac singulari religioso ordini (solùm permanente præscriptô fine particulari principaliter discretivo ejus â quocúnque alio, cæterísque notis Characteristicis, suo in vigore immobiliter persistentibûs) liberum erat, salvâ incurrendæ levitatis ac inconstantiæ notâ aliam, aliámve regulam assumere, ùt ex hactenùs allatis argumentis elucet, sic pariter certum est, regulam ad specificandum tale quodcúnque institutum nihil unquam conferre potuisse.

Mabill. in Annal. Ben. præf. tom. 1. n. 20. Proderit hìc Annalium Benedict. Authorem attendere, multum luminis præsenti nostræ dissertationi suppeditantem ex Thomassino â se citato, sícque dissserentem: *Eandem sententiam latè propugnat Thomassinus, censétque nullas fuisse ante Cluniacensem, monachorum congregationes, quæ unum ab aliis corpus conflarent, & singulari alicui regulæ se profiterentur addictas: sed sub uno generali monachorum ordine singula sibi seorsim constituisse monasteria, ab aliis haud pendentia, qui ita suam singuli regulam amplexabantur, aliàs non excluderent, sed multas simul, aut omnes complecterentur. Et certè quisquis vetera monachorum instituta & acta sincerè, accuratè & absq; ullo præjudicio revolverit, in eandem sententiam conveniat, necesse est.* Hæc præcitatus Author. Itaque juxta hanc, úsque ad Cluniacensium ortum id est ad an. 910. aut secundùm Sigeberti Gembl. Chronicon. 912. nulla regula monachos discernebat, eò, quòd se nulli singulari profiterentur addictos, & tamen omnium historicorum testimoniô Ordo S. Benedicti non eo tempore, quo specialiter Ludovico Pio adnitente Benedictus Anianensis Abbas necessitatem induxit monachis se regulæ S. Benedicti subjicere, amissâ illâ cujuscúnque amplexandæ alterius regulæ ex tunc libertate: dum annô 811. in Concilio Gallicano decretum est Can. 13., ut secundùm Doctrinam Sacræ Regulæ Benedicti Abbatis posthac cum monachis viverent, quantam humana permittit fragilitas: Et in Concilio Remensi eodem anno: non, inquam, hoc tempore Ordo Benedictinus suum auspicium obtinuit, sed ut communi calculo subscribitur sæculi sexti initiô. Ergo originem hujus Sacerrimi ac celeberrimi Ordinis gratìs aliqui venantur â regula, sed ea prudentiùs sumitur ab ipso Authore. Prout ex mox allata Annalistæ Benedictini Doctrina manifestè eruitur. Quòdsi verò id de monachis legitimè asseritur, cur negetur de Clericis, â quibus longè minùs talis requiri potest certæ destinatæque regulæ subjectio: vixêre illi â primis sui instituti annis sub regula, sed ea, quam communi vocabulo dicunt *SS. Patrum Decreta*, aut *Ecclesiasticam regulam* aut *Canonicam regulam*, aut deníque ipsos *Sacros Canones*, & vixêre eô fermè modô sub tali regula SS. Patrum, quô monachi sub sua nimirum; ut nulli, singulari adeò se profiterentur addictos, & ita suos singuli in societate viventes Clerici Canones amplexabantur, ut alios non excluderent, sed multos simul, aut quandóque etiam omnes ad rem facientes, velut id in Aquisgranensi regula apparet. Cur ergo alligabimus specialis instituti votivo-Clericalis Originem ad editum longis post temporibûs â summis Pontificibus decretum observandæ & amplexandæ regulæ, & non potiùs ad ipsos Apostolicos ejusdem Fundatores, si hoc non dubitamus

In vita S. Fursei 16. Jan. apud Bol. item in vita S Gaudent. C. 1. ib in vita S. Ubaldi in append. ad mens. Maj. tom. ult. ejusdem Mens.

tamus attribuere statui monachilis? Exstant de illo non minùs, quàm de isto evidentia argumenta solis lippis oculis obscura, átque præoccupato intellectui inimica.

6. *Aliquot veterum regularum typus.* Cæterùm non defuêre tamen jam antiquis & undecimum Sæculum longè præcedentibûs temporibûs Regulæ adhuc aliæ præter illam Chrodegangi, atque Aquisgranensem, cui se in vita & moribus efformandis Clerici in communi viventes submittebant. Erat regula S. Sylvestri, S. Urbani, S. Hieronymi, S. Isidori, S. Gregorii, SS. Pauli & Stephani, S. Augustini, & utinam hæ omnes ac singulæ sic contextu suo notæ essent, ùt sunt nomine. Regulam S. Sylvestri, & Urbani, frequenter â Canonicis regularibus tam ante, quàm post undecimum Sæculum observatam fuisse, reperimus. Quemadmodum Anal. Benedictinus rerum antiquarum sedulissimus Scrutator observat ex occasione monasterii Virginum S. Stephani apud Nivernum, quod penè collapsum restaurare cupiens Hugo Episcopus *Canonicis Beati Sylvestri Papæ Romani regulam tenentibus concessit*: sic autem scribit idem Annalista: *Quænam sit ista S. Sylvestri Papæ regula, incompertum, nec certior habetur notitia regulæ S. Urbani Papæ, & Martyris, quam se sectari profitebantur primi Canonici Regulares, qui demum vulgatam S. Augustini Regulam prætulerunt.* At si justâ conjecturâ in harum regularum invenienda notitia uti liceat, haud eos crediderim impositiuros veritati, qui dicant per has regulas nihil aliud intellexisse veteres, nisi Canones illos, & acta, qui passim sub Sylvestri, & Urbani Nomine proferebantur. Sub Sylvestri quidem, cùm ex ejus actis (de quorum veritate non est hujus loci disputare) haberetur, *Clerum â se fuisse reformatum;* quòd non minùs ex Canonibus Concilii Niceni sub eodem summo Pontifice habiti, olim, & jam longè ante sæculum decimum non pauci censuerunt eruendum, ubi sæpiùs occurrunt Clerici sub regula constituti, ùt in Can. quoniam multi, dist. 47. & C. si quis verò 9. q. 1. & Canon 15. *Si quis eorum* ex versione Arabica sic loquitur: *Si quis eorum, qui sunt in Clero, aut in regula, aquirendis opibus studeat, aut usuris, vel iniquis lucris; dejiciatur ab Ordine, & sit alienus à Regula.* Sub Urbani autem Nomine notissimum est illud Cap. scimus 12. q. 1. huic summo Pontifici sine controversia multis temporibûs attributum, seu autem hæc Urbani Epistola genuina sit, ex qua præfati cap. *scimus* fragmentum excerptum est, seu suppositicia, velut id cum recentioribus propugnat Pagius, eam ex testimoniis Pomerii, Isidori, Eucherii, aliorúmque consarcinatam esse scribens, certum est, antiquissimam esse, & haud longè post Sæculum septimum congestam, unde facilè fieri potuit, ut Epistola pro genuina S. Urbani habita tanquam Clericorum regula Clericis votivis ideò proponeretur, quòd proprietatis abdicationem, & communem vitam tam disertè præciperet: in hac enim non solùm veteres, sed recentiores quique votivo-Clericalis vitæ fautores, ac æmulatores totam substantiam regulæ Clericalis, vímque ponebant, ùt consideranti manifestum fiet, & nos, dum de regula S. Augustini sequenti parte discurremus, latiùs declarabimus. Idipsum verò opinor de regula SS. Hieronymi, Gregorii, & Isidori Judicium esse statuendum, scilicet: eatenùs Clericos, Canonicósve seu secundùm hujus, seu alterius Sancti Doctoris regulam vixisse, non, quòd ad normam nostris temporibûs solitam, aliquem certæ regulæ codicem à tali Sancto compillatum sibi habuerint observandum; sed, quòd

L. 61. n. 34.

In Critica ad an. 231.

Vide Pen. not. nost. P. 2. C. 10. n. 1.

quòd secundùm alicujus horum Sanctorum virorum præscriptam methodum, expropriationis votum præcipuè continentem vixerint. Neque enim ignotum esse potuit, regulam S. Isidori (nisi librum de Ecclesiasticis tantummodò officiis regulam velis dicere Clericorum) monachis Scriptam, à viris saluti proximorum dicatis vix media parte esse observabilem: Gregorium quóque Magnum nullam ex consulto regulam Clericis conscripsisse, neque Hieronymum; solis illis Epistolis ad Nepotianum, & Oceanum de vita Clericorum, nomine regulæ honoratis. Ea etenim, quæ de monachis est, si expropriationem attendas, & terrenarum rerum repudium, generalémque virtutum Commendationem, alia impropria Clericis sunt, atque insolita. Deníque regulam Ss. Pauli & Stephani, non esse aliam, nisi quæ Canonicis ad S. Stephani & S. Pauli Vensontione priùs, dein Metis tradita est, adeò eruditè demonstravit Largius noster in suis de ordine Canonico disquisitionibus, ut aliquid addendum non inveniam; hìc autem repetendum laborem (in describendo) incassum ducam. At ne hac in re è domesticis laribus quidpiam eduxisse videar, loquitur de eadem hac regula eruditus illustrationum Claudianarum Author Franc. Chrifletius ad eandem mentem sequentia: *Scripsit*, inquit, hic (de Donato 26. Episcopo Besontionensi agens) *Donatus pro monialibus regulam, Donati vulgò dictam, apud Benedictum in Concordia & commonitorium ad fratres Pauli & Stephani, quod in Codice regularum non rectè inscripsit Holstenius, Sanctorum Pauli & Stephani Abbatum regula ad Canonicos. Smaragdum secutus, in Cap. 23. regulæ S. Benedicti, ubi conscriptam eam dicit à Paulo & Stephano Abbatibus. Verùm Donatus, ùt opinamur, hoc commonitorio, & S. Stephani Canonicos tum regulares, & S. Pauli à se fundatos monachos ad regularem disciplinam pariter instituit, ùt ex ejus vita colligitur.* Hæc vir doctissimus in isto fortasse minùs abberrans, quòd regulæ hujus Authorem Donatum repererit, à quo haud dubiè ex Besontionensi Ecclesia eadem potuit ad Metenses transmigrare.

Acta SS. t. 1. Jun. ad 6. ejusdem in Catalogo Vesontionensium Episcoporum ex Chiffletio in 46. Episcopo S. Donato n. 94.

7. *Nulla tamen harum regularum ad speciem infimam aliquid conducebat.*

Ex his autem singulis memoratis regulis facilè educemus. quæ demùm apud Canonicos regula fuerit, atque consuetudo, ea scilicet, ut se neutiquam ad cujuscúnque demum assumptæ regulæ Authorem dirigerent, quasi inde aliquam sui instituti speciem novitatémque obtenturi; sed etsi fortè (qui Sylvestri regulam Niverni æmularentur, aut qui Coloniæ Agrippinæ tempore B. Norberti, ac anteà Sanctorum Isidori & Gregorii) inde Sylvestriani vel Gregoriani &c. nuncupari possent, nullam tamen eis talis regulæ nomen recentis Ordinis ac instituti causam impingere potuit: neque enim eo modo regula talis assumpta comperitur, quasi vi illius distinctam specie à pristinorum Clericorum præstituto fine particulari normam vivendi assumpsissent, sed quòd aut Fundatoribus, aut Benefactoribus, aut deniqúe Episcopis sanctiùs videretur dispositum, si cujus eximii (inter primævos Ecclesiæ Patres) methodum dissertè expropriationem apostolicam suadentem proponerent Clericis Canonicísve suis imitandam. Quapropter à partium studio expeditus animus haud tale judicium feret, de antiquis & Sæcula nobis propiora antecedentibus Canonicis, ut qualem quique eorum diversam regulam amplexi memorantur, tale quoque diversum specie Clericale institutum habuisse censendi sint: quasi nimirum, cùm Metenses Canonici ad Chrodegangi regulam octavô Sæculô se adstringerent, indéque, per prolixum tempus eidem obligati

ligati perseverarent?, econtra Nivernenses viverent sub Sylvestri regula; ideò specie distincti ab invicem arguerentur. Planè ridicula, viróque Doctô indigna hæc foret sententia; cùm notorium sit, quamvis in variis Collegiis, monasteriisve Canonici diversorum Sanctorum Patrum Canones expropriationem, communémque vitam inculcantes observandam assumerent, nullô testimoniô veterum Scriptorum specie haberentur diversi, sed æquali jure institutionis suæ venirent, aut directè sub solo nomine Canonicorum, aut sub Apostolicæ vitæ norma, aut juxta SS. Patrum decreta viventium, aut denique simpliciter sub titulo Fratrum Canonicorum, Clericorúmve. Et quando (ùt in litteris Hugonis Nivernensis) legimus commemoratam regulam, non inde specie distinctum institutum, sed modus vivendi Apostolicus pressiùs indicatur. Hæc mea quidem opinione adeò certa sunt, ut contra solem loqui crediderim aliter sentientes. Hinc jam ad tertiam propositæ quæstionis partem progredimur.

8. *Unde aut cur nomen regularitatis ante sæculum II. Canonicis attributum?*

Docemur ex veterum monumentis, ipsúmque Sæculum undecimum præcurrentibus, nomen *regularitatis* non solis monachis, sed Canonicis quoque in Communitate degentibus sæpiùs fuisse attributum, imò & monachile. Nam in Charta Lotharii Regis, quâ in monasterio S. Basoli annô 952. ejectis Clericis monachi introducti dicuntur, dissertè legitur Artaldum Archiepiscopum Remensem pro *Canonicis; qui post MONASTICAM conversationem sæculariter vivebant, viros regulares collocavisse &c.* Adamus quoque Bremensis refert S. Ansgarium Congregationem Bremis habuisse Sanctorum virorum, *qui habitu quidem usi Canonico, regulâ vivebant monasticâ.* Et in vita S. Wolbodonis Leodiensis Episcopi, ejus ab obitu non longè existens Biographus, dicit, quòd *apud alterius trajectum, sub religiosis admodùm Patribus in Ecclesiasticis Claustralis vitæ adolevit disciplinis*, & quod primò *de regularitatis* voce asseruimus; idem S. Wolbodo (ùt locô citatô memorat Rainerus monachus Leodiensis) *ad Præpositūram majoris Ecclesiæ promotus, satagebat tanquam fidelis dispensator, & prudens - - - dare in tempore tritici mensuram confratribus suis - - - nec tamen pro cura exteriorum, curam negligebat interiorum, sed piè severus, discretè districtus, omnem cohibebat indisciplinationem - - - quoniam ergo Canonicus Regularis interpretatur, opportunè importunè arguebat subditos, & obsecrabat tam moribus, quàm habitu esse regulares.* De S. Winibaudo Abbate Trecensi Sæculô 6tô & tam evidenter Clerico, ut eum Mabillio in suis sæculis Benedictinis licèt inter prætermissos referens, tamen asteriscô, hoc est, pro certo non suum insinuaret: vitæ scriptor inquit: *dum dicatus DEo, incertos caducósque mundanæ fragilitatis Casus pertimesceret, Clericatûs onus accepit, & regularem normam fons Divinus ita ei infudit, ut in Cellula exigua solitariam duceret vitam &c.* Adelmus Schireburnensis Episcopus Sæculô septimô carpens laxatam vitam sacrarum Virginum, & Clericorum, horum regularem normam apertè exprimit. Pudet, inquit, *referre quorundam frontosam elationis impudentiam, & corruptam stoliditatis insolentiam, quæ utroque sexu, non solùm sanctimonialium sub regimine Cœnobii conversantium. verùm etiam Ecclesiasticorum sub ditione Pontificali in Clero degentium, contra Canonum decreta ET REGULARIS VITÆ NORMAM deprehenduntur usurpatæ &c. Egbertus quoque Episcopus Eboracensis*, Sæculô octavô: *Canonici*, inquit, id est, *regulares Clerici &c.* ut nihil dicam de *Canonica* vel *Clericali* vel *Apostolica regula* frequenter in antiquissimis scriptis occurrente, secundùm quam dicuntur Clerici & Ca-

Annal. Bened. L. 45. n. 60.

L. 1. Cap. 29.

acta SS. t. 1. Apr ad diem 17.

acta SS t. 1. Ap. die 6. n. 1. in vita

in præf. in suas excerpt. t. 6. Conc.

& Canonici vixiſſe. His autem perpenſis, inquiritur, quid demùm hac voce ſcriptores exprimere conarentur? an fortaſſe arguendum, monachos potiùs fuiſſe quàm Canonicos? an, ſi tamen Clerici genuini vel Canonici, ſic ſolùm hac nuncupatione affecti, quòd ſimilitudinem aliquam monaſticam æmularentur in communi menſa oratione, & ſomno capeſſendo, cæteróquin ab ipſis votis omnino liberi atque ſæculares? illud quidem identidem doctiſſimus Annal. Benedictin. Author affirmat, de quo nos cap. 7. prioris partis abundè egimus. Iſtud nonnulli recentiorum viri Clariſſimi hiſtoricarum rerum ſcriptores alioquin eximii: unicam pericopen hujus ſententiæ omnium locò adduxiſſe ſufficiet, cujus mentionem jam fecimus initiô capitis præſentis, quámque lego commentario prævio vitæ S. Raymundi inſertam tenoris ſequentis: *Scrupulum longiori refutatione dignum non cenſeo, quippe qui exiſtimem S. Raymundum Canonicum fuiſſe, imò & regularem, quod nomina continuata bis ſignificant, ſed ex eo numero, qui licet vitam aliquam communem in clauſtro ſeu monaſterio ſervarent, ad nullam tamen bonorum abdicationem obligarentur.* Igitur hujus Doctiſſimi Commentatoris in vitam S. Raymundi ſententiâ, regularitatis nuncupatio hoc ſolùm jure, ac meritô Clerico obvenire poſſet, ſi modò in Communi vixiſſe monſtretur, etſi alioquin reipſa ſæcularis, id eſt, nullô penitùs expropriationis votô obligatus. Cui tamen aſſertioni nunquam ſubſcribam.

Acta SS. t. 1. Jul. die 3. de S. Raym. Confeſſ. toloſæ.

9\. *Regularitas olim aſſerta Canonicis non ſolam vitam ſocialem, verùm & votivam notabat.*

Primò quidem: dum in antiquis documentis hæc vox *regularitatis*, Canonicæ inſtitutionis Clerico aut monaſterio additum legitur, veriſſimum eſt, hoc ipſo nunquam aliquam notam certam ſæcularitatis poſſe demonſtrari, quin potiùs per Emphaſim ſemper adjectam videbimus, quâ colligamus, vitam ſaltem aliqualiter votivam, & ſecundùm unum quatuor aſſignatorum à nobis ex Suario paupertatis graduum inibi perſtitiſſe. Neque præſumendum eſt de aliquo, ſtatum ſuum mutaſſe in deteriorem, niſi indicia manifeſta habeantur, alioquin ex virtute præſumptionis, onus probandi transfertur in adverſarium. Et *præſumitur ex præterito de præſenti*: Capit. penult. De præſump. ſcilicet ſaltem ſuô modô ſtatum ſemel aſſumptum in illo loco perduraſſe, & ſi quæ fortè advertatur ex circumſtantiis vitæ diſſimilitudo, ea non tam præſumenda eſt jure inducta, quàm ſe ipſâ poſtulans emendationem ac reformationem ad ſtatum priorem Diſciplinæ: hinc, quòd ſi etiam legatur tempore S. Raymundi Sæculô undecimô ſecundùm Regulam Aquisgranenſem Canonicos Toloſanos teſtamenta condidiſſe, cùm id non paupertatis penitùs diſſolutæ libertate fieri potuerit, ſed admiſſione juris, fundati in ſermonibus S. Auguſtini, in quibus diſſertè leguntur Clerici Auguſtiniani teſtamenta condidiſſe, non obſtante expropriationis votô, quô adſtringebantur; infero, regularitatis vocem in talibus circumſtantiis nunquam eſſe hoc modo interpretandum, ut ſolùm aliquam ſimilitudinem vitæ religioſæ aut regularis præſeferre credatur, hac enim voce præcipuè antiqui usque ad Sæculum 12. tam ſtrictè & preſſè intelligebant vitam votivam, ut plus juris per eam monachis accedere videatur, quàm ſæculari ſtatui Clericorum: nam, Sicut Author Annal. Benedict. prætendit, per vocem regularitatis Sæculô 8 non niſi monaſticum inſtitutum fuiſſe deſignatum, ſic meritò id ipſum de Canonicis (quibus hæc vox adjuncta legitur) aſſeri poſſet, monachos illos potiùs fuiſſe, quàm Clericos, at quia manifeſtæ aliæ additæ circumſtantiæ tales è cætu genuinorum Clericorum excludi non ſinunt, certè vox *illa ſic intelligenda erit, ut res, de* qua

Ulp. in L. ult. ff quod met. cauſ.

C. Abbate 25. de ver. sig.

qua agitur, valere potius possit, quàm perire. Cùm autem veterum semper mos fuerit, ac usus, per vocem regularitatis quamdam districtionem, & quidem monasticam designare (ùt vel ipsi, qui nobis alioquin in nostro asserto adversantur, concedunt) valere quoque res ipsa in iis potiùs, de quibus talis vita adstruitur, debet, quàm perire. Secundò: omnia hactenùs à nobis per hanc Exegesim producta documenta conclamant, regularem vitam, non qualemque & impropiè sic dictam, sed quæ votivam veraciter involvat, à tempore Apostolorum usque ad Sæculum undecimum continua propagatione floruisse; quodsi ergò id De Clericis in Communi viventibus asseverandum, ac pro certo approbandum esse, viris Cordatis, atque eruditis adeò exploratum olim erat, ut id *testium numerô, dignitate; Authoritate, famâ perpetuâ, etiamsi publica alia monumenta non adessent, imperturbabile deprehendatur* C. Si testes §. sæpè 49. 2. non invenio, cur id posterioribus temporibus quidam recentiores sic negare maluerint, ut, dum vel ipsas à veteribus Scriptoribus voces restringentes ad regularem vitam, ideo adjectas, negare non possunt, eas ambages interpretationum strophósque requirant, quæ non tam tuendæ veritati sufficiunt, quàm Logomachiæ inani.

Verùm objeceris forsan, harum vocum usum ac interpretationem unicè dependere à circumstantiis temporum atque locorum, sicut enim vox illa regularitatis primitùs, & quidem Sæculô octavô semper notabat monasticum institutum, sic, ne Clericis affingi posset vita votiva, nunquam eis deprehenditur illo tempore attributa; at postquam introductæ sunt certæ regulæ, quibus Canonici, ac Clerici in Communi viventes ad disciplinæ quidem Claustralis speciem quandam adstringerentur, non tamen ad vitam votivam; tum vox regularitatis Clericis quoque usui esse cæpit à regula, nullatenùs autem à vita votiva.

Respondeo ad ista, primò: negari omninò, vocem hanc Regularitatis, dum passim monachis attribuebatur ob votivam vitam, ideò apud Clericos, atque Canonicos intermissam; sed factam hoc ea de causa, quòd regularitas duo includeret, atque notaret, vitam nimirum votivam, simúlque normam certam vivendi Secundùm præscriptam aliquam regulam. Lege, quotquot Sæculô octavô occurrent Canones, Decreta, Diplomata, Tabularia, aut historiæ, falsus tibi sim, nisi semper, dum hæc vox in monachorum causâ adjectâ legitur, regulam simul observandam prætendat cum votis. Sic in Capitulari Caroli an. 780. Sanctione 8 definitur: *ut Canonici Secundùm Canones & regulares* (id est monachi) *secundùm regulam vivant.* Utramque hìc obligationem hac una voce *regularium*, & *regula* involvi quis negaverit? in Cloveshoviensi Concilio an. 748. habito statuitur Can. 4to. ut *Abbates sibi Subjectos ad regularem vitam agendam adducant secundùm morem monasticæ disciplinæ.* Regularis hæc vita non potest non genuinam obligationem tam votorum, quàm præscriptæ regulæ denotare. annô denique 589. in 3tio Concilio Toletano Can. 4. dicitur. *Liceat Episcopo, unum de parochianis Ecclesiis monasterium dicare, ut in ea monachorum congregatio regulariter vivat &c.* Profectò nemo hac voce *regulariter* mentem Patrum aliter, nisi ad illam regularitatem (qua & votiva & secundùm traditos certæ regulæ ritus instructa vita intelligenda venit) explicabit: Omittimus plurima exempla universim huic explanationi conformia, si solùm ad summum excipias eas formulas, quibus electio Abbatum, aut Secundùm jura certæ causæ decidendæ constituuntur: tum enim, quia extra sensum præsentis quæ-

quæstionis cadunt, per se patet, hanc vocem regulariter, idem, ac secundùm præcepta Canonum actionem concludendam sonare: sicut ergò (dum de institutione aut reformatione monachorum agitur) vox ista *regularitatis*, hæc duo, votivam scilicet vitam, & observationem præscriptæ qualiscunque demum illius regulæ monasticæ simul designabat, sic eadem necdum ante sæculum nonum tam obviè decretis pro Clericali statu emissis immisceri poterat, eò, quòd hi ex constituto nullâ aliâ regulâ distinctâ à Canonum decretis regerentur, nam, si qua etiam regula vigeret ante illa tempora, ea partim afficiebat solùm privatum quoddam collegium, idque liberè, non illâ, quâ monachos, obligatione. Canones & Sanctorum Patrum decreta in Conciliis, synodis, Capitularibus, aliisque Canonicis tabulariis relata, illa erant, quibûs Clerici tenebantur, & quia hæc non latina, sed universim græca *Canonum* voce nuncupari solebant, ideo Clericis præcipiebatur Canonicè, secundùm *Canones*, aut denique secundùm Sanctorum Patrum præcepta vitam instituere suam. Et quod valde hìc admiratione dignum est, nescio, cur adeò Canonicorum assertionibus tanquam *vanis* quidam recentiores insultent, præcipuè dum legunt, monasteria aut Sanctos aliquos inter nostros recenseri ideò, quòd quibusdam adjectis appellationibus (velut hìc ipse S. Raymundus, dum *regulariter* vixisse asseritur) Ordini potiùs votivo-Clericali quàm, seu monastico, seu sæculari annumerentur: ubi intereà longè liberiùs aliis Scriptoribus, proùt jam superiùs meminimus, ex hoc solo, quòd locum aliquem, *Basilicam*, *monasterium*, *Cœnobium*, vel *Claustrum* dici, aut Sanctum aliquem, *monasterialiter*, *regulariter*, *secundùm normam Patrum*, *secundùm regulam*, imò, quod ampliùs est, *sub Canonico habitu* vitam ducere, sub *Canonico Ordine*, vel *Clericali*, sub *Abbate Canonico* vivere, in *Clericum tonderi*, in *Schola Christi educatum* esse, & his æquales innumeros penè Griphos legant, quasi è tripode pro monachismo his omnibus adstruendo ante Sæculum undecimum enunciare, ac decidere placet, neque tamen tanta scribendi improperatur libertas: Sed fiant ista, ùt lubet, nos ad nostrum propositum digredimur.

Vide Mab. in Annal. L 35. n. 45.

Itáque cùm sensim ordiretur apud Canonicos nomen regulæ, séque cum ipsa re uberiùs insinuaret, tum quóque hæc vox *regularitatis* apud eosdem frequentiùs audiri cœpit; neque tamen unquam admitti potest, solùm propter regulam Canonicis traditam, eisdem adjunctam fuisse. Alioquin mox, ubi hi regulam aliquam assumpserant sub talem nuncupationem venissent, quod tamen factum non est: nam licèt regula Metensis circa an. 749. scripta magna non solùm in Diœcesi hujus nominis, verùm & in vicinis locis incrementa sui assumptione obtineret, non ideò Canonicis hanc regulam excipientibus nomen adhuc regularitatis adjectum est, quod ipsum sentiendum de regula Aquisgranensi. Certum itáque est, minimè ob regulam, ùt textus ipse declarat, sed ob vitam votivam è Calamo veterum Scriptorum de Canonicis verba exarantium nomen regularitatis fluxisse. Dum enim Herricus Sæculi noni Scriptor *Canonicos Antissidorenses dixit regularem vitam egisse.* Dum in Concilio Moguntino Annô, ùt videtur, 847. celebrato *fratres Canonici secundùm Ordinem regularem vivere jubentur.* Et Smaragdus in vita Benedicti Annianensis circa medium Sæculi noni scripta, quibusdam Canonicorum enumeratis monasteriis subdit: *His verò monasteriis, quæ sub Canonicorum relicta sunt potestate, constituit eis* *segre-*

Hist. Episc. Antissid. Cap. 35.

In vita apud Bolland. 12. Febr. Cap. 9. n. 42.

ſegregatim, unde vivere regulariter poſſent. Dum Rex Angliæ Edgarus ſub Dunſtano Archiepiſcopo poſt Sæculi Decimi medium, ſtatum Eccleſiaſticum in melius reformandum adactus conqueritur, *quòd Canonici nulli regularis religionis diſciplinæ ſubjecti exiſterent:* Dum Hugo deníque Aginenſis Epiſcopus Sæculò decimò in Condomenſi monaſterio *Clericos ſæculariter, & absq; regulari diſciplina degentes penitùs amandavit, & monachos Deo jugiter ſervientes & ſub regulari jugo militantes in illorum loco - - - - ordinavit.* An hi omnes ipſam vocem regularitatis Canonicis ob ſolam denominationem à regula mutuandam, & non potiùs ob vitam regularem, ſeu votivam tribuerint, cuìque æquo Arbitro in judicium defero? ita quidem, ut non à regula, ſed ab ipſa voce *Canonici*, aut *Canones*, hanc latinam, & notiorem contracti debiti ſignificationem aperirent, unde ſcirent ſcilicet, quâ vocatione, quáque profeſſione tenerentur, Nec ſolâ adſtricti epulandi, aut dormiendi ſocietate, ſed vel maximè rerum & pecuniarum communione: quæ etſi in quibusdam ſtrictiùs in aliis laxiùs ſervaretur, plenam tamen qualiscúnque remiſſio concludendam non attulit ſæcularitatem, ſed, ùt diximus, reformationem, quam tot ſuſpiriis ac gemitibûs quique pii religionísque amantiores inducere quærebant Sæculis octavô, nonô, decimô & undecimô Epiſcopi; ſed cùm fieri ob graviſſimas cauſas non poſſet, ut omnimoda expropriatio in ipſa Clericalia monaſteria admitteretur, hinc regula illa Aquisgranenſis ad gradum ultimum paupertatis deſcendens concedebat propriis uti, & de illis teſtari, accedente ſcilicet generali Epiſcoporum licentia. Quodſi hæc libertas omnibus fuiſſet data Canonicis, ut quid regulæ ſermones illi de expropriatione D. Auguſtini innexi fuiſſent? an non ex hoc manifeſtè docemur, quamvìs aliqui ſuis ſe rebus orbare nollent, aliquos tamen fuiſſe, qui Auguſtini regulam ad amuſſim ſequerentur, in his ſermonibus de paupertate Apoſtolica tractantem: Auguſtini, inquam, regulam, eidem Concilio aut certè alteri à Carolo Magno prævié celebrato inſertam, proùt Ticinenſis noſter teſtatur parte 2. propug. n. 4. ſic ſcribens: *In Aquisgranenſi Concilio editus eſt liber, qui dicitur Canonicus 5. Capitulorum, & ibi plurima condita fuerunt ad reformationem Clericorum, ut viverent in communi ſecundùm Canones Apoſtolorum, & ſecundùm normam ſancti Auguſtini, cui libro inſerti ſunt ſermones B. Aug. de communi vita Cleric. & ſunt ſermones tres. Primus incipit charitati veſtræ. Secundus, propter quod. Tertius, eſt ipſa Regula, quæ incipit: ante omnia.* Hæc ille, in iſto fortè offendens, quod aut Concilium Caroli Magni an. 802. celebratum cum altero Ludovici filii confundat, aut regulam S. Aug. legerit inſertam Capitularibus Caroli M. quæ in editione Ludovicianæ regulæ tom. 9. Conc. Lab. omninò deſideratur. Atque ad hos Auguſtinianæ regulæ obſervatores haud dubiè Concilium Aquisgran. reſpexerit: dum dixit, *in pleriſque locis hunc Ordinem pleniſſimè ſervari.* Quapropter his omnibus ad oculum demonſtratis non difficulter concedimus, potuiſſe tempore S. Raymundi, regulam Aquisgranenſem in eodem, in quo ipſe cum cæteris Canonicis vixit, Toloſano S. Saturnini monaſterio, vigere. Quid enim exinde? an continuò, qui huic ſe regulæ ſubdidêre, à voto liberi, &, ùt diximus, exſtitêre Sæculares? audi! quid de temporibus ſuis, id eſt Sæculo 15to Joannes Mauburnns noſter, quid etiam Sæculi decimi ſeptimi Scriptor Nicolaus Desnos de hac regula diſſerant, audi inquam, &

Gall. Chr. t. 2. p. 901.

Maubur. in Venatorio Canonicor. Desnos de Canon. ſæc. L. 2. C. 16. ad fin.

& inde posthac eam, quæ par est, profer sententiam. Sic ergò cum Mauburno Desnosius: *Rectissimè & prudentissimè censuit noster Mauburnus, dum scripsit: quod hæc regula æquè pro Regularibus & Sæcularibus est congesta, his in aliquibus condescendens, illos provocans ad celsiora; complectitur enim omnes, qui Canonica professione censentur, unde & eam vidi apud antiqua monasteria regularium, & etiam sæcularium collegia. Et reverà* (prosequitur hìc Desnos.) *occurrit & mihi sæpiùs lustranti tabularia Canonicorum nostrorum, ita, ut expuncta videantur ea, quæ sæcularitatem, vel proprietatem in ea regula sapiunt, & ècontra lustranti cartularia Sæcularium Collegiorum, occurrit ob oculos ea regula, ita, ut, quæ D. Augustinus pro Clericis instaurandis scripsit, oblitterata cernantur.* Néque mihi facessunt negotium illi, qui ajunt in Regula Aquisgranensi sæcularitatem concessam pleno jure fuisse juxta Cap. 115. nos enim non solùm apertè negamus eam in ipsa plenè admissam, sed nec generaliter concedimus, quamvís vocabulum istud quibusdam ante Sæculum 12. attribueretur, ideò eosdem verè Sæculares fuisse. Neque enim id factum ullis sufficientibûs demonstrari poterit documentis. Mauburnus autem noster, & si qui alii tales Canonicos Sæcularibus accenserent, id fecerunt, cum comparatione ad suæ reformationis tempora, quorum respectu verè tales nuncupari Sæculares possent, quamvis tales suâ ætate non fuissent ob libertatem disponendi in rebus patrimonialibus subsequo modo vivendi (qui accuratiùs S. Augustini Patrúmque dogmata ac decreta præscripsit) adversam, & penè sæcularem, si illam unicam Superiorum generalem licentiam eximas, & habendi ac possidendi normam modestiorem. Intereà hæc universaliter intelligenda volumus: exstitisse enim etiam Sæculis illis quædam Canonicorum monasteria planè à votis libera nullus dissentior, sed quòd id ex communi sacrorum Præsulum Decreto, & jure Regulæ, seu Chrodegangi, seu Aquisgranensis talem sæcularitatem decernentis factum sit, cùm necdum in aliquo veteri probato Scriptore repererim, asserere non audeo.

10. *Brevis hujus quæstionis Anacephaleosis.*

Denique ut huic Capiti finem imponamus, apparet universim Primò, nullô argumentô aut demonstratione evinci posse regulæ necessitatem ad speciem cujuscunque demum instituti religiosi, aut singularitatem firmandam: licèt enim eadem suô modô in Complementum quoddam requiratur, nunquam inde sequetur, ut, si ea primô modô sumpta defuerit, particularitas petita desiderari debeat, si adsit, tanquam hujus novâ determinatione Succedente distinctum à pristina ratione institutum censeatur. Cùm enim usque ad Sæculum 13. liberum esset Canonicis (quamvìs tunc extra omnem Controversiam, etiam adversam sententiam tenentium, sub nomine non minùs Canonicorum regularium, quàm sub votiva vita existentibus) quam vellent observare, & certissimum sit, juxta Mabillonium, à multis Canonicis Regularibus usurpatam fuisse regulam Aquisgranensem, usque dum eam Augustinianâ commutarent, ad solem patescit, regulæ Commutationem sufficientem non fuisse ad speciem Ordinis immutandam.

Secundò: concluditur legitimè, regulas Canonicos votivos etiam longè ante Sæculum undecimum diversas sibi habuisse præfixas, sed cumprimis ipsos Sanctorum Patrum Canones à quibus necessitate instituti sui omnimodè dependebant: atque hinc, cùm succedentibûs temporibûs semper novi Canones antiquis accederent ad reformationem Cleri, sícque nimia penè tot Clericorum decreta

cogerentur, quibus memoria retinendis perfacilè deficeret, demum ad certum codicem regularum formandum, atque ſtatuendum à Conciliis proceſſum eſt. Neque mirum, quòd non tunc ſtatim ab omnibus regula aſſumpta ſit S. Auguſtini; partim, quòd fortè tam renuerent ſub unius S. Patris Canone atque præſcripto coarctari Canonici, quàm diſſentiebant eôdem propè tempore ad unam S. Benedicti regulam arctari monachi, ùt ſuprà diximus: partim, quòd regulâ illâ ſe ſolâ Canonici tam Diverſæ mentis, atque in diſciplinam regularem animi, uno impetu difficillimè poſſent coërceri: hinc mediâ incedendum erat viâ, & ne liberioribus offendiculum ſubitò quôdam & necdum aſſuetô fervore ad deſperationem poneretur, immixta ſolummodò ſunt illa, quæ Auguſtinus à ſuis Clericis requirebat, veræ expropriationis Documenta, ut ſic traherentur quodammodo amore virtutis per exemplum prædeceſſorum allecti ad id, quod vi inſtituti ſui dudum conſpicerent à ſe eſſe obſervandum.

Denique tertiò patet: voces illas *Regularitatis* aut *Monachiſmi* clariſſimè per ſe ipſas demonſtrari non ob communem aliquem obſervatum vivendi modum præcisè in victu, & ſomno precibúſque ſolitis, nec ob unicam regulam, ſed verè ob votivam vitam fuiſſe á Canonico inſtituto adjunctas: unde & regula Aquisgranenſis neminem à Canonicis in ſtatum ſæcularem traduxit: ſicut enim quandam poſſidendi libertatem ſecundùm quartum paupertatis gradum illis admittit, ſic econtra per ſermones duos S. Auguſtini diſſertè paupertatem obſervandam ſtrictiorem præſcribit, ut adeò cuíque Canonico regulariter, id eſt, votivè volenti vivere norma abundans exſtiterit. Hinc quóque dum doctiſſimus vitæ S. Raymundi Commentator opinari videtur, tempore S. Raymundi, hoc eſt, ſæculô undecimô, ad D. Saturnini ad normam ferè Aquisgranenſis Concilii vixiſſe Canonicos, eò minùs à vero aberraverit, quò Clariora idipſum confirmantia proſtant documenta, ex quibus Mabillio in Annal. ſuis ſequentia: Canonicos vitam regularem amplexos eſſe ad normam regulæ Aquisgranenſis: *Colligo*, inquit, *ex litteris Arnaldi Petragoricenſis Epiſcopi, qui Eccleſiam S. Cypriani in ſua Diœceſi tribuit Præpoſito, & Clericis S. Saturnini Toloſanæ Eccleſiæ, ut illi regulariter vivant ſecundùm Inſtitutiones B. Auguſtini, Gregorii, Hieronymi, & cæterorum Patrum.* At ſecundùm textum horum ſanctorum Patrum regula Aquisgranenſis, non ſolùm nullam opinatam ſæcularitatem admittit, verùm inſuper altiorem quóque gradum expropriationis indicit: inferendum ergò, ſi Canonici S. Saturnini ſecundùm hanc partem regulæ vivere ab Epiſcopo Arnaldo juſſi ſunt, eos non jam inter liberos, ſed reſtrictos Regulares Canonicos eſſe numerandos. Vixit autem juxta Galliam Chriſtianam Arnaldus in Epiſcopatu ab anno 1009. usque ad 1037, quô juxta vetus Chronicon Epiſcoporum Petragoricenſium obiiſſe dicitur. Ergo hoc tempore vel reformatum vel jam firmatum exſtitit juxta regulam Aquisgranenſem S. Saturnini monaſterium: neque dubitandi ratio adeſt, cui regulæ parti ſe accomodaverint Canonici, cùm certum ſit ex hac Arnaldi Charta eos vixiſſe ſecundùm priorem, id eſt, quæ expropriationem continet à præfatis SS. Patribus traditam, quámque Gregorius ſeptimus unà cum Nicolao ſecundo in Concilio Lat. Annô 1055. laudavit, reprobando aliqua ſecundæ partis dictæ regulæ tanquam nimis libera & à tramite religioſæ diſciplinæ deflectentia. Cùm ergò Gregorius (tunc Hildebrandus) in eodem ſermone, quo

L. 67. n. 49.

t. 2. Gall. Chr. in Ep. Petragor. Col. 1459.

quo pro reformando ad votivam vitam Clero peroraverat, primam regulæ partem laudaverit, insuper summum Ecclesiæ Clavum obtinens circa Ann. 1081. regularem vitam Canonicorum S. Saturnini, scribens ad Richardum Cardinalem S. Victoris Massil. Abbatem approbaverit, certum est, eundem hunc summum Præsulem non aliter denotatam regularitatem approbare potuisse, nisi prout eam, ùt Archidiaconus Hildebrandus in dicto Concilio commendavit; ordinatam scilicet secundùm decreta Augustini, Gregorii, Hieronymi &c. ex quo patentissimè elucet Canonicos S. Saturnini quamvis secundùm regulam Aquisgranensem vixerint, veros tamen Religiosos, nec quomodocunque ac tralatitiè nuncupatos fuisse regulares, adeóque & S. Raymundum illis jure annumerari, ac malè à Clericali statu exclusum inter Laicos computari, ideò solùm, quòd testamentum fecerit, quæ res nihil aliud quàm Augustinianum in suis Clericis morem denotat, tunc non solùm, id est S. Raymundi ætate sed diù post adhuc apud multos Canonicos regulares, qui jam regulam S. Augustini profitebantur, usitatum, uti alibi demonstramus. Igitur manet firmum, fixúmque, úsque ad sæculum undecimum Clericos votivos quamvìs nulli regulæ strictè tali & ad speciem infimam institutum determinanti addictos, talem tamen habuisse, quâ non qualitercúnque sed ob votivam vitam regulares audirent, speciémque infimam constituerent.

CAPUT V.

Variæ nomenclaturæ Clericis votivis usque ad Sæculum undecimum attributæ, an & quid ad discrimen votivo-Clericalis instituti contulerint?

De consol. L. 2. vers. 3. DIxerat eximiè Boëtius nec minùs verè, rerum hujus mundi mutabilitatem meditans:

Constat, æternâ positúmque
lege est,
Ut constet genitum nihil.

Quidquid etiam in Sacratioris Philosophiæ penetralibus perspexeris, suis mutationibus subest, nec sine lusu fortunæ persistit, id tamen ingeniosè observabat Seneca, quædam mutari sine eo, quòd aut aliud fiant, aut alia. *Ut in orbe*, inquit, *ac pila nihil imum est nihil summum, nihil extremum, nihil primum, quia motu ordo mutatur, & quæ sequebantur, procedunt, & quæ occidebant, oriuntur: omnia quomodocúnque jerint, in idem revertuntur: ita in homine existima fieri, cùm illum in multa mutaveris unus est.* L. 5. de Benef. Planè sapienter, multa enim quæ varia ac diversa rem quandam efficiunt, ideo aliam non efficiunt, nec aliud: quod præcipuè existimem in Nominum nuncupatione contingere, ut non tam res ipsa ad Nominis novitatem immutetur, quàm nomen se ipsum rei quasi accommodet, cui imponitur, certè id frequenter fieri, suis in similitudinibus Erasmus observat: dum ait: *Ut sunt flumina quædam, quæ cùm eadem sunt diversis locis diversa sortiuntur nomina: ita quædam res in alio homine variis nominibus mutuantur: velut fastus in principe splendor appellatur, in privato superbia.* Obtingit hoc præcipuè rebus longô Sæculorum intervallô durantibus, quæ nomina diversa sortiuntur ex hominum placito non sui exigentiâ, saltem eâ, quâ in se ipsis mutatæ credantur.

Hoc planè est, quòd præsenti instruendo Capiti materiam subministrat: De discrepantia instituti votivo-Clericalis hac in parte scribere constituimus, declaraturi, illud specie indistinctum statum seu Ordinem religiosum à prima Origine exstitisse, perdurasséque talem in continua tempora; cùm verò ad id probandum præcipuè conduceret, quasdam notas discretivas proferre, earum præcipuas adduximus, & quæ in contrarium

trarium objici potuissent, diluimus argumenta: nunc demum, ubi de rei, ut ita dicamus, substantia vix superest aliquid disceptandum, ad remotiora transeundum, & de nomine agitanda est quæstio, non tamen frivola illa dudum à Philosophis explodi solita, verùm ea, quæ in moralibus frequentiùs lacessit ingenia, utpotè quòd ex nominibus ùt plurimùm rerum naturas, qualitatésque doceamur: unde enim nosceremus, quis sub Augusto Romanam rempublicam nefario ausu perdere quæsierit, quis maturô consiliô tantum flagitium protriverit, si nobis nomina Catilinæ & Ciceronis deessent. Profectò, ut comperiamus tot in diversissimis modis regnandi Romano orbi consuetis, quinam illi distinctis temporibus exstiterint? nominum notificatione perspecta addiscimus, dum jam monarchiam jam Aristocratiam jam democratiam legimus prævaluisse. Ut itaque ad hujus Capitis deveniamus propositum; è variis documentis priorum Sæculorum eruimus, multifaria nomina Clericis fuisse imposita, ipsíque etiam statui Clericali, quorum pleraque saltem ad rem magis facientia isthìc enarrandi animus est, ídque cumprimis ea de causâ, quòd immodici, iíque Doctissimi sint nostrorum quòque temporum Scriptores, qui propè ad cujusvis nominis immutationem se se reflectentes, aliam atque aliam de illis, quibus hæc adscripta legunt, sententiam efformant, & ad tam severos Calculos revocant, ut quasi ab uno nomine tota hæreret substantia, uni huic aut diversitatem vendicent, aut eandem specificam rationem.

1. Nominum diversitatem non immutare speciem alicujus instituti, & quidem in nostra quæstione, Votivo-Clericalis isthìc demonstratur.

Nos igitur his opinionibus obviantes, ea, quæ æquivocam talem conjecturam subministrare videntur, nomina præsenti in Capite examinabimus, simul explanaturi, nullum eorum quibùscunque demum vicibùs commutatorum aut noviter assumptorum quidquam tale specificæ votivo-Clericalis instituti unitati contulisse, quo aut in pristina sui institutione ad Sæculum usque 11. interiisse, aut in aliud specie diversum abiisse concludi possit.

Primum omnium, quô novimus Deo in ministerium Sacratos homines novi testamenti, nominatos fuisse, erat græcum illud vulgatúmque vocabulum Κλῆρος, à quo latinum *Clerus*, vel *Clericus* suam derivationem accepit; de hoc nomine, quia satis prioris partis capite primo diximus, non est, quòd hìc plura addamus. Dum autem juxta communem Patrum antiquorum interpretationem ideo hoc nomine ipsi Ecclesiæ ministri primitùs insigniti sunt, ut statim nomine ipso prolato nitantur esse, quod dicuntur, sciántque hac appellatione se moneri, non tantùm Deo in ministros electos fuisse, sed & in hæreditatem; jam hôc ipso satis nomen istud declarabat & finem instituti, & votivam Evangelicorum Consiliorum obligationem. Duravit hoc nomen usque circiter ad Sæculum 6tum, ut quingentis & ultra annis Clerici, ministri scilicet Domini (de Occidente nunc loquimur) haud aliud quàm istud ad discrimen instituti sui nomen obtinerent.

Quod de monachili nomine sæpiùs eis attributo dicendum esset, dudum capite primô hujus partis proposuimus, nec expedit crambem repetere. Ipso dein Sæculô sextô audiri cæpit Nomen *Canonici*, de hac voce, ejúsque qualitate, ac usu, quædam referenda occurrunt: unde observo, certum esse apud antiquos vocem *Canonis* usum suum (ùt primùm ab Ecclesiasticis in suarum rerum usurpandam notitiam assumpta est) obtinuisse à proximè verâ etymologia sua, id est, à regula: Κανὼν enim Græcè secundùm primum usum suum *regulam* significat, de quo videri Gassendus & Vosius possunt, aliíque

Do-

Doctissimi Etymologi passim omnes, neque in hoc aliqua latet controversia. Igitur, hanc vocem ob suum primarium Etymon, seu ideo, quòd *regulam* significet in usum Ecclesiasticum fuisse transsumptam, omnésque alias minùs proprias ac translatitias significationes *Successu temporis* obtinuisse, sequentibùs declaro.

2. *Nomen Canonici quid originaliter notet?* Apostoli primo coadunato Clero quædam præcepta præfinierunt, quibùs tunc in Ministerio divino norma haberetur vivendi in Sanctitate vitæ: non quæro de eorum numero, quorum absque dubio multa apographa sunt. Hæc verò præcepta ab ipsis Apostolis intitulata sunt nomine *Canonum*, ex quo ad hodiernum diem Canones Apostolorum audiunt, sed hæc significatio non est alia, nisi ipsa *regula*, ut idem sit dicere *Canones* Apostolorum, ac *regulæ* Apostolorum, igitur cum ipsa nascente Ecclesia Canon non aliud sonabat in usurpatione Ecclesiastica, nisi *regula*.

Hunc usum continuavit Ecclesia multis ac prolixis temporibùs, ita ut in oriente vox ista oppidò usurparetur à Conciliis, nec minùs à SS. Patribus; sed non ad aliud significandum, quàm regulam, vel Decreta, vel præcepta, quæ effectivè in unum Etymon coincidunt. Ab iis Decreta omnia Canones dicuntur, & secundùm Canones præcipiuntur fideles vivere, id est, secundùm præscriptam regulam: vide de hac veritate ipsa concilia, Neocæsarense an. 261. & Nicænum primum an. 325. Mich. Psellum in synopsi leg. Socrat L. 1. C. 13. Sozom. L. 1. C. 23. Epist. Theodoriti Cyren. Collectioni Canonum præfixam, aliósque innumeros. Ut adeo mirum sit, potuisse quibusdam viris doctis in mentem venire, ut assererent primum usum hujus vocis in Ecclesiastica Oeconomia fuisse ad significandam matriculam aut *præbendam*, aut *Pensitationem Pensionémvè annuam*. Quodsi enim hæc suâ Staret firmitate assertio, certè Sancti Patres, iique antiquissimi quâdam restrictione usi fuissent, aut explicatione hujus vocis, dum eâ utebantur, ad Ecclesiasticam regulam significandam utpotè, quòd prævaleret in communi usu significatio præbendæ, aut matriculæ; hoc verò in Conciliis nunquam reperimus factum, unde magis propria (ut ita dicam) & communior usus Etymologicus illius, *regula* fuit, non *matricula*. Hinc quóque apud S. Basilium, ubi sæpiùs vox *Canonicis* aut *Canonici* occurrit, nunquam persuadebor, ut credam, eum hâc usum ad significandam *matriculam*, aut *immatriculatum*: in tribus præcipuè locis reperio hanc utramque vocem à Basilio expressam, ubique tamen prout *regulam* denotat, ac hominem *regularem*. primò in Epistola ad *Canonicam*, ubi totus est in describenda ejusdem verâ religiosa ac votiva, *Canonica* scilicet, id est, *regulari vita*. 2dò in animadversionibus adversùs Canonicos delinquentes constitutis, neque isthìc aliter quàm cum hominibus religiosis, ac regularibus procedit: ut adeò clarè ostendat, se per hos Canonicos, non immatriculatos sed in Communi societate regulariter viventes intelligere: Denique in constitutionibus monasticis titulus est cap. 19. *ad Canonicos, hoc est, regularem vitam degentes in Cænobio.* Nihil ad rem nostram dici posset apertiùs, alioquin titulus certè diceret: ad *Canonicos hoc est immatriculatos*, locò, *regularem vitam degentes*. In ipso hujus Capitis decursu Canonem exprimit, non ad significandam *matriculam*, sed *regulam*, nam ubi in editione à nobis citata legitur: *hi* (nempe Canonici) *liberatoris nostri, ejusque vitæ, dum inter nos versaretur institutorum veri, perfectique imitatores existunt. Quemadmodùm enim ille coacto Discipulorum Choro communia cuncta, séque ipsum communem Apostolis præbuit, item hi quoque Antistiti suo obtempetantes (qui modò vitæ suæ præscripta* in

Basil. de exercit. monast. Epist. ad Canonicam fol. 241. edit. Colon. an. 1617.

Idem f. 350. Col. 2.

Constit. Monast. Cap. 19. f. 362.

(in Græco est Κανοναβίȣ id est regulas vitæ: *rectè conservant*) *genus vivendi Apostolorum ac Domini imitantur.* Dúmque Origines tract. 26. in Matth. memorat libros Canonisatos & tract. 29. scripturas Canonicas, hîs ipsîs vocibûs utitur tanquam *regulam* significantibûs utpotè, quòd regulariter receptæ essent secundùm examen authenticum, & regulare inter legitimos sacrorum Bibliorum libros: & quamvìs fortè admittamus Originem hîs vocibûs usum fuisse ad notandum Catalogum, seu indicem librorum receptorum, certum tamen est, hoc ipsum factum fuisse per minùs propriam translationem, usúmque illum ad significandam matriculam longîs pòst temporibûs invaluisse: nam licèt prima statim ætate essent intitulati suis Ecclesiis Clerici, minimè tamen ideò *Canonici* sed *Cardinales* dicebantur, à voce *incardinare*, id est, instituere, dum scilicet in aliqua Ecclesia instituebantur Presbyteri &c. hinc adhuc Sæculô septimô tales intitulationes nuncupabantur per *incardinationem*, & intitulati *Cardinales*, non *Canonici*: ùt videre est apud Gregorium plurimis in locis. Ideo Egbertus Eboracensis Sæculi 8 scriptor explicat, unde, aut cur hæc vox, *Canon* suum obtinuerit usum: *CANONES*, inquit: *DICIMUS REGULAS*, *quas Sancti Patres constituerunt, à quibus scriptum est*, *quomodo Canonici*, *id est*, *regulares Clerici*, *vivere debent.* Optaremus itaque, ut qui de hujus vocis usu atque significatione, seu apud latinos, seu apud græcos assumpta disputant, temporum simul observarent rationem, quâ examinatâ deprehenderent, qualiter post hujus vocis in regulæ significationem assumptæ antiquissimum usum, diù inde primò quasi in liberiorem metaphoram emigraverit, ut aut *indicem*, aut *matriculam*, aut *præbendam*, aut demum *Canonicum* non à regula sed à Pensione omnia notaret. Possemus sanè hanc Chronologicam seriem demonstrare, nisi plus sciremus nos laboris insumpturos superflui, quàm satisfacturos requisitæ necessitati.

Vide Cang. verbo Cardinalis & incardinare.

Cùm in hac Exegesi præcipuum propositum sit, quantùm fieri potest, inter limites nos occidentalis orbis continere, hinc quoque omissîs, quæ latè de Canonicis Orientalibus dici possent, ad has occidentis ipsásque Romanas partes procedimus.

3. *Nomen Canonici Clericis primitùs datum causâ regularis vitæ.*

Quô propriè tempore, aut quô primùm usu hoc nomen in Ecclesia latina audiri cœperit incompertum est; ante Canonem 15. Arvernensis Concilii Annô 535. habitum vix producetur documentum, quod nomen *Canonici* nobis proferat, nec quóque *Canonis* nisi sub significatione Decretorum, dum scilicet Capitula Synodorum, ùt superiùs dictum est, Canones seu regulæ dicebantur: sic autem concilium illud: *Si quis ex Presbyteris aut Diaconis*, *qui neq; in civitate*, *neq; in Parochiis Canonicus esse dignoscitur*, *sed in Villulis habitans in Oratoriis officio sancto deserviens celebrat divina mysteria; festivitates præcipuas nullatenùs alibi*, *nisi cum Episcopo suo in civitate teneat.* Apparet autem ex hoc decreto, nomen Canonici neutiquam recenter usurpatum, sed jam tanquam solitum fuisse, ut iisdem certi quidam Clerici designarentur, alioquin indubiè addita quædam hujus nominis declaratio fuisset, quâ in usum novi, & necdum in occidentis partibus, usurpati nominis notitiam deveniri valeret. Cùm enim *nominis interpretatio vel definitio*, *diligenter sit advertenda* C. 1. C. 12. q. 1. non est præsumendum nomen istud tam subitò excidisse in hoc concilio Patribus, quin antea jam examinatâ & cognitâ ejus significatione Clericis convenientiùs sit attributa quàm monachis, aut etiam laicis: quòdsi enim nomen istud primariò as-

assumptum fuisset ad denotandos prabendarios, aut immatriculatos, potiùs ea vox applicanda fuisset laicis, quorum multi Sæculô septimô Ecclesiæ matriculis inscripti erant, præcipuè pauperes; quod nos docet Gregorius Turonensis, ubi inter eosdem numerat *Beneficiarios*, *Matricularios*, & *pauperes*, non tamen *Canonicos* appellat. Hinc sequitur necessariò aliquid amplius per hanc vocem concilia voluisse; quid illud? certè non aliud, nisi vitam regularem Clericorum, adeóque eos, qui secundùm præscriptos Canones viverent in, & de communi, cum regulari expropriatione: quia enim tunc jam plures è Clero erant, qui se ipsos à votivis, usu proprietatis distinxerant, non potuerunt Præsules Ecclesiæ Clericale nomen saltem in *monasteriis Clericorum*, nisi illô regularitatis nomine afficere, ut hôc modô, qui adhuc in communi vivebant, discernerentur ab aliis extra Societatem, Claustra, ipsámque vitam regularem commorantes, quales multi erant ab Origine assumpti Clericatûs semper extra gremium quodcúnque Clericalis Communitatis saluti proximorum intenti, prout nunc quóque tales est videre, qui quidem Clerici, sed nullô titulô Canonici habentur. Quamvis enim, & ex istis quandóque intitularentur in servitium Ecclesiæ, tanquam Custodes vestium Sacrarum, vel campanarii, vel excubiis nocturnis deputati &c. non tamen inter Canonicos, sed matricularios censebantur. *Sacrista*, inquit vetus Scriptor apud Labbæum: *providere tenetur, & exhibere Clericum unum Matricularium, & alios, qui campanas pulsare valeant &c. Episcopus præter illos instituit tres matricularios, unum videlicet Clericum, quem attitulavit Altari S. Crucis in eadem Ecclesia, ut ibi serviret in officio Sacerdotis, medietatem Beneficii ejusdem Altaris illi Matriculariæ perpetuo jure annectens cum centum solidis &c. & duos Laicos, quibus singulis decem libras in redditibus assignavit.* Sacrista ille erat Canonicus, at duo Clerici, duóque Laici erant matricularii, tunc ergo non se habebant reciprocâ commutatione matricularius, ac Canonicus. Ampliùs id patet ex Scriptore vitæ S. Rigoberti: dum ait: *Canonicam Clericis religionem restituit &c. priùs quippè quàm exoptabilis hic Altor ac Pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonicus panis, & non erant, ùt sunt hodie, Canonici, sed sicut matricularii.* Nihil manifestius ad rem nostram dicere hic vetus scriptor potuisset, dum dilucidè Canonicos à matriculariis discernit, & simul demonstrat vocem *Canonici*, *regularem vitam* demonstrare: *non dabatur*, inquit, *Canonicus panis*, id est, mensa communis & regularis, *sed* erant *sicut matricularii*, his enim hebdomadaria vel diurna pensio dabatur, ut se quísque seorsim aleret. meritò igitur inferendum, vocem hanc primariò quoque in occidente assumptam fuisse ad denotandam regularem in Clericis conversationem. Hinc illud jam Capitulum Concilii Arvernensis explicandum venit, dum dicitur: *Si quis ex Presbyteris &c.* Primò enim observo, ibidem *Canonicum* sic accipiendum esse, ut idem sonet, ac si quis ex Presbyteris aut Diaconis, talis esse Clericus appareat, ut solùm titulum suum habeat ad aliquod Oratorium, vel ad quandam parochiam, cui tenetur deservire, adeóque non sit *Canonicus*, seu *aliquis ex monasteriali Clericorum communitate assumptus*, & ex ea ad aliquam Ecclesiam, seu in civitate, seu in aliqua parochia extra urbem expositus regendam, talis etsi non sit ex Canonicorum gremio, cùm tamen sit sub obedientia Episcopi, & suam observantiam teneatur eidem æquè, ac Matri Ecclesiæ ex-

L. 2. de miracul. S. Martin. C. 22. & alibi sæpiùs.

Bibliot. M. SS. Labb. t. I. p. 487.

Vixit anno 749 quo ob iſſe videtur Bollando in actis SS. 4. Jan.

exhibere, cui tales parochiæ (seu deinde ei regendæ Clerici simpliciter tales, seu Canonici, id est, ex gremio matris præstituti sint) substant tanquam filiæ, festivitates præcipuas, non minùs, quàm aliquis Canonicus ex gremio cum Episcopo in Civitate obligatur celebrare, qui Canon clarissimè explicatus hodiedum in plurimis Cathedralibus Ecclesiis accuratè custoditur. Neque crediderim omnes Sæculi sexti Canones quotquot adducentur, planiùs & veriùs nisi ad hanc normam explanari posse. Et profectò, dum quædam documenta exhibentur, quæ magìs videntur Canonicos præbendarios, quàm regulares, ac vitæ communis assertores effingere; modò penitiùs considerentur, res ad oculum patebit: nam Canon ille Aurelianensis synodi an. 538. (dum dicit: *Qui Clerici ministeria &c. agere - - - - detrectant &c. inter reliquos Canonicos Clericos, nè hâc licentiâ alii vitientur nullátenus habeantur, neque ex rebus Ecclesiasticis cum Canonicis stipendia aut munera ulla percipiant)* apparet, quasi de Canonicis stipendiariis, nec ullô modô regularibus dissereret; perspectîs tamen ejus circumstantiis, principaliter regularitatem intendit in cnmmunitate Canonicorum *Charitativè* servandam, nam hæc pœna, quæ statuitur, arguit communissimas illas sportulas, seu præbendas, quæ etiam in aliquantis monasteriis ipsis monachis dabantur, Canonicis autem regularibus S. Augustini sæculîs adhuc posterioribûs præstabantur sine ullo scrupulo paupertatis violandæ: de monachis exstat scriptum Philippi Decani Turonensis S. Martini apud Mabillon. in quo dum status monachorum ibidem ante Canonicos sæculô 8tavô residentium narratur: quòd hæc Ecclesia passa sit mutationem & ordinis & consuetudinis, & pro monachis vel propter inertiam, vel propter frequentantium inquietudinem integrè non prosequentibus, Canonici à principibus terræ substituti sint: *Trecentis, quæ tunc temporis erant, præbendis ad numerum centum, & quinquaginta restitutis.* Igitur quas præbendas habuerunt successores Canonici sed numerô pauciores, eas habuêre antea monachi sed numerô potiores. de Canonicis, qui exempla cupit, descriptiones nostras ipsorum monasteriorum adeat. Néque id nostris temporibus inconsuetum est, ut singulis Canonicis dentur certæ portiones pecuniarum, quibus sibi de rebus minùs necessariis providere possint. Talésque portiones olim exhibitæ subtrahebantur in pœnam delicti alicujus commissi, unde dicitur: *Qui ministeria suscepta agere detrectat*, id est, qui debitam obedientiam Episcopo, aut communes labores peragere renuit, primò pro pœna habeat, ut inter reliquos Canonicos Clericos nullatenùs habeatur, id est, abscindatur à communi societate aliorum, *ne*, inquit Canon, *hâc licentiâ alii vitientur*: haud dubiè reflexerint se Patres Aurelianenses ad Augustinianam regulam, cui conformiter in hoc facto processerant, pariter mandanti, ut *si* correctionem *ferre* quis *recusaverit*, de communi *societate projiciatur*, *ne contagione pestiferâ plurimos perdat.* Sicque tales privantur etiam stipendiis, & solitîs aliîs præbendîs: qui totus contextus egregiè planè regularitatem in communitate confirmat, monstrátque, quid sit esse *Canonicum*, hoc est, talem, qui & obedientiam promissam regulariter observet, & regulariter distributis illis ministeriis in communi agendis se nequaquam tanquam regulæ temeratorem subducere præsumat.

Annal. Benedict. l. 29. n. 87.

Quamvìs itaque expressa & dissserta documenta non superent, ex quibus primum usum vocis hujus in

in Ecclesias monasteriáque Clericalia in Occidente inductæ liceat reperire, dubitari tamen vix potest, primitùs eam susceptam esse ad designandam regulam, regularémque vitam: Intereà non negamus posse & alias sublatere causas, ob quas etiam successu temporis sensim eadem vox ad præbendarios, aut ex Canone Divinorum officiorum & psalmorum canendorum rationem dante, aut ex matricula, cui Canonici inscribi consueverunt, ad designandos Cantores, vel Matricularios est devoluta.

Porrò prævaluit tamen semper illa principalis & primigenia significatio, ita quidem, ut facilè Documenta de Sæculo in Sæculum adduci valeant, quæ nos instruant; regularitatis Etymon reliquis omnibus palman præripuisse. Quia verò odiosum est in re penè nota tantis demonstrationum ambagibûs uti, vel unum (in supplementum omnium) exemplum dedisse sufficiet, alterúmve à Sæculo octavo & Nono desumptum, quod sanè egregiè confirmabit priora. Cùm enim juxta omnium historicorum sententiam vita Canonica tum maximè videbatur præbendariis atque matriculariis abundasse, quando Carolus Martellus & Pipinus Regnum administrabant, si hoc nomen Canonici aliunde ad hos tantùm indigitandos primariò constitutum fuisset, profectò nemo horum temporum tam imperitus directè in adversum eandem hanc vocem ad communem regularémque vitam ex usu suo inductam asseruisset, & tamen quandò Carolus Magnus sæculi septimi fine Capitularia constituerat ad reformationem tam Cleri, quàm monachismi, disertè ait: *qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi Canonicè secundùm suam regulam vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas monachorum.* Non esset accommoda explicatio, si Clericatum, quem hìc Carolus nominat, opinaremur omnes quoscunque Clericos complecti, cùm certum sit ex mox relatis, quosdam, eosdémque immodicos ex Clero nunquam fuisse Canonicis accersitos, sed præcisè sub nomine tum usitato Clericorum simplicium & nulli congregationi adscriptorum venisse, ideò verba illa, *quos nos nominamus*, non solùm sunt explanativa, sed simul restrictiva, ita quidem, ac si diceretur, *qui ad Clericatum illum accedunt*, quem nos nominamus Canonicam vitam, distinctam ab illa Clericali vita, quam Clerici (Canonici nominis expertes) ducunt. Hinc patet apertè à Carolo Magno Canonicæ vitæ nomen ad regularitatem significandam fuisse usurpatum, cùm mox dicat, *volumus, ut illi Canonicè secundùm suam regulam vivant*, & æqualitatem regularitatis hujus mox adjungit, nempe prætendens eandem obedientiam, morúmque sanctitatem Episcopo curandam, quam Abbas curare debet in monachis.

Capit. Aquisgr. an. 789.

Idipsum demonstrari potest ex Concilio Moguntino anno 813. convocato: in eo Patres, *Decrevimus*, inquiunt: *ut Canonici Clerici, Canonicè vivant, observantes Divinæ scripturæ doctrinam, & Documenta sanctorum Patrum: & nihil sine licentia Episcopi sui vel Magistri eorum compositè agere præsumant in unoquoque Episcopatu: & ut simul manducent & dormiant; & ut in suo Claustro maneant, & in singulis diebus manè primò ad lectionem veniant, & audiant, quid eis imperetur &c.* igitur vigore hujus Canonis, *Canonicè vivere*, est *observare divinæ scripturæ doctrinam* (id est, si bene capio, Evangelica Consilia) *& documenta SS. Patrum &c.* quod profectò nihil aliud involvit nisi vitam regularem, quodque maximè observandum, hoc nomen adeò antonomasticè (si non sui intrinsecâ significatione) ipsam regularitatem prætulit, ut cùm jam Canonici sub regula S. Augustini vivere inci-

Concil. Mogunt. C. 9. 19. 20. 21.

perent, non alio nisi *solo* nomine *Canonicorum* sæpiùs venirent. In Charta Ecclesiæ Arausicanæ de electione Berengarii Canonici regularis S. Rufi facta an. 1107. idem Berengarius una voce *Canonicus S. Rufi dicitur; elegerunt*, inquit Charta: *Berengarium virum scientia, moribus, genere & ætatis satis ornatum S. Rufi Canonicum, in præsentia Albanensis Episcopi &c.* Annô 1184. Guillelmus de Baucio dat diploma seu privilegium immunitatis, ac protectionis, in eo Canonicos Arausicanos jam diù regulam S. Augustini profitentes, simpliciter *Canonicos* dicit: *laudo*, inquit, atque *confirmo specialiter - - - terram Guillelmi de Sancto desiderio, quam ejusdem Ecclesiæ Canonici nuper emerunt.* Cùm Cisonienses Clerici an. 1129. à Rainaldo Remensi Archiepiscopo confirmationem obtinerent suæ reformationis, quâ in regulam S. Augustini juraverant, in datis litteris, communi nomine *Canonicorum* appellantur: titulus ipse jam talis est: *Rainaldus D. G. R. Ecclesiæ humilis minister, dilecto filio Ansello Cisoniensis Ecclesiæ Abbati & ejus fratribus in eadem B. Callisti Ecclesia Canonicam vitam professis &c.* Et iterum inferiùs *Tuis itaque*, inquit, *ac multorum religiosorum justis petitionibus debitâ benignitate annuentes, vitæ Canonicæ ordinem, quem professus es - - - formamus.* Conradus Archiepiscopus regulam S, Augustini ad an 1111. in Salisburgensem Cathedralem invexit, illos reformatos Canonicos coævus scriptor vitæ S. Gebhardi, non aliter, nisi sub nomine Canonicorum intitulat, Communem, inquit: *vitam Canonicorum S. Augustini initiavit.* Conradus nimirum. Ivo Carnotensis Ep. 97. Ecclesiæ S. Quintini *Canonicos* simpliciter nuncupat: *litteras*, inquit: *D. Papæ & vobis transmissas per Confratres nostros B. Quintini Canonicos credo vos accepisse.* Ut innumera alia exempla omittamus; sic nempe etiam subsequis temporibûs semper omnium inhærebat animo, *Canonicum* vocari, non aliud esse aliunde, quam *regularem*, nihil igitur referre, an latina illa nuncupatio ob recentem quandam discrepantiam faciendam adderetur; donec demum nobilissima quæque Collegia, ac principales Ecclesiæ expeditam ab expropriatione vitam reciperent, tum necesse erat huic Discrimini nuncupando attentiùs inhærere. Olim nemo volebat sæcularis dici, sed unâ voce *Canonici* prolatâ, quivis tanquam regularis æstimari; hinc Carolus M. improperat quibusdam relaxatis, quòd se quisque eorum *confiteretur sæculum reliquisse, neque omninò vellet consentire, ut à quolibet sæcularis vocaretur.* Non minùs mirabatur planè adhuc sua ætate Damianus *sanè*, inquit, *quô pactô quis valeat dici Canonicus, nisi sit regularis? volunt siquidem Canonici hoc est regularis nomen habere, sed non regulariter vivere &c.* in amplissimum spatium excurreremus, si omnes scriptores produceremus, qui in nostram hanc conjurant sententiam, *Canonicum* non ab alio nisi à regulari vita nuncupari; à regulari, inquam, ac religiosa vita hoc est, votiva, non verò à quacunque obvia regulâ, sed à Regula SS. Patrum, quæ semper vitam votivam inculcat: Sic mox, ùt Damianus exsibilavit quorundam hujus nominis (ùt ipse ait) abusum, de proprietate loquitur: *ambiunt*, inquit: *Communia Ecclesiæ bona dividere, aspernantur autem apud Ecclesiam communiter habere. Enimverò non est hæc primitiva Ecclesiæ forma &c.* ad eandem normam discurrit de hac voce Nicolaus de Cusa, Rudolphus de Rivo, Dyonisius Carth. Azorius, Suarius, Barbosa, Molanus, nec minùs vetera Concilia penè omnia (quæ de Canonicorum scripsêre disciplina) regulam, à qua Canonici dicuntur, non qualemcunque denontantia, sed SS. Patrum: unde, cùm Sæculô ii ac 12. Canoniæ frequentissimæ novam illam reformationem reci-

Marginal notes: Gall. Christ. to. 1. in inst. hujus Eccl. Col. 131. n. 2. — Ibid. n. 7. — Spicil. D' Ach. to. 2. p. 880. — Capit. 2. an. 811. C. 8. — Ad Fanen. L. 5. Ep. 9.

reciperent, ipsi tam summi Pontifices, quàm Ecclesiarum Præsules Sanctam resolutionem istam approbantes in pluribus suis privilegiis, ac confirmationum Chartis disserte adhuc regulam SS. Patrum memorant, secundùm quam, ut viverent, haberent; exinde quasi innuentes, sicut tum secundùm regulam SS. Patrum vitam Canonicam instituere, erat votivè vivere, sic eundem quoque sensum suis antecessoribus fuisse, cùm aut in privatis decretis, aut in conciliis definirent, ut Canonici vitam suam secundùm Patrum regulas aut Decreta instituerent. Elucet jam ex hoc discursu, dum Clericis nomen Canonici obtigit, quô casu id factum sit; cùm hujus nominis significatio jam pridem & in ipsa nuncupatione Cleri contineretur, ut essent regulares, id est, non, strictè loquendo, alicui regulæ (alteri scilicet quàm ipsis Canonibus Patrum) sed vitæ regulariter, hoc est, in Communi & votivè ordinatæ, illigati. Ubi autem factum, ut libertate vivendi in Clero prævalente, Communitates illæ votivæ passim dissolverentur, ut in votivâ communione adhuc perseverantibus, sua esset discriminativa nuncupatio, velut erat & vita, nomen Canonici eis adjectum est, eò feliciori fatô, quò iidem uno hoc nomine magis de omni regulari vita ducenda commonebantur: atque sic & Clerici & Canonici dicti sunt ea ratione, ut jam illud esset generale nomen utrisque tam liberis nimirum, quàm votivis Commune, istud verò his solis.

Ex quo haud audiendos existimo eos, qui opinantur, Canonicos Sæculares, regularibus & nominis & instituti sui dedisse originem, neque enim antiquissimi scriptores Canonicis obligationem votivè vivendi adeò apertè objecissent, si ipsi nossent, primum Canonicorum institutum non regulare, sed Sæculare fuisse. Certè Hugo de S. Victore sæculi 12. scriptor, eò minùs tunc in præjudicium quorumdam sæcularium Canonicorum hanc sententiam tuitus fuisset, quò ipse alioquin in judicio suo moderatissimus, ac circumspectus, graviùs se erraturum nosset, si quid assereret, cæcô quodam proprii instituti potiùs amore illectus, quàm communi munitus veritate; hic tamen liberrimè scripserat, *Regula dicitur, quòd rectè regat, vel quòd rectè doceat, & quod nos dicimus regulam, Græci Canonem dicunt, unde etiam græco nomine Canonici, id est, regulares sunt vocati ii, qui in monasteriis constituti juxta regularia instituta SS. Patrum canonicè & apostolicè vivunt.* (In Cap. 1. Reg. S. Aug. Ad an. 103.) Jacobus de Vitriaco Scriptor sæculi 13. *Multi* inquit, *temporibûs istis reperiuntur Canonici, verô nomine sæculares, qui cùm regulariter non vivunt, falsò sibi Canonici nomen usurpant, umbram nominis retinentes, virtutem autem ejus abnegantes; sicut enim pictus homo non est homo, & denarius falsus denarius non est, ita qui hujusmodi sunt Canonici sæculares, non sunt Canonicis, quô enim pactô Canonici, id est, regulares censentur? quorum regula est irregulariter vivere, quorum lex est sine lege moveri, propriæ voluntati absq; ulla contradictione passim fræna laxare.* Adde his suprà citata verba Damiani. Concilii coloniensis celebrati annô 1548. Canon. 8. inquit: *ut de Canonicis dicamus paucis, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini, sint reipsa, ùt sunt nomine, id est, regulares, nec enim clam est, primam eorum originem monasticæ disciplinæ fuisse, imitentur, Apostolos & nascentis Ecclesiæ ministros, quorum erat cor unum & anima una &c.* ubi vides Concilium asserere, neque clam esse: id est, rem certam, vulgatam ac scientiâ evidenti repertam, primam Canonicorum originem regularem, ac votivam (hoc enim per monasticam disciplinam intelligit, ùt cuique patet) ad imitationem genuinam Apostolorum fuisse. Hinc

&

& Baronius: *Qui Collegiatis* inquit, *serviunt Ecclesiis, quos frequentiore usu Canonicos appellare mos est, ob id eo nomine appellantur, quòd hisce teneantur Canonibus obligati, ad quorum præscriptum vitam ducerent Clericalem in omnibus regularem, nil proprium sibi vindicantem.* Tantæ nubi testium qui adhuc refragari contendit, ut Canonicum nomen, ipsósque hôc titulô affectos Cloricos ex origine sua sæculares potiùs atque proprietarios adstruat, inhæreat, ùt lubet obfirmatæ potiùs voluntati suæ, quàm prælibatis rationibus, nos ad ulteriora progredimur.

4. *Successu temporis ad latiorem significationem extensum.*

Quamvìs autem hoc nomen per se regularitatem tanquam primariâ suâ significatione connotet, attamen dein & ad alios receptum est usus, ut nimirum non solos Clericos votivè & in communi viventes, verùm & Cantores quandóque, matricularios etiam, ac pensionarios, seu præbendatos indigitaret, imò & laicis quibusdam, sed non nisi post annum millesimum, concessum legimus, neque id mirum, cùm enim regula Aquisgranensis, utcúnque fibulam quibusdam relaxaret, ut liberiùs viverent, quàm unquam aliàs, sensim Nomen Canonici ampliùs suo redundavit in sensu, verùm id non adeò primigeniæ significationi obfuit, quin primariò ac principaliter eô illi Canonici venirent, qui regulariter vixerant. Donec iterum tantus hujus nominis usus factus est, ut non solùm passim relaxati & jugum regulare excutientes penitùs Clerici, verùm & quicúnque penè aliquo ministerio vel jure Ecclesiæ cuidam Cathedrali innexi fuerant, Canonicum nomen sibi prætenderent, & quemadmodùm mox diximus, ipsi quóque laici Canonici dicerentur; ea solùm de causa, quòd se cnm agellis suis Ecclesiæ alicui ejúsque Capitulo tradentes ab eo vicissim panis, viníque distributiones, id est, præbendas certas obtinerent, qui fortè alio nomine etiam *Donati* nominabantur, sed hos omnes extinxit ex Catalogo Canonicorum Concilium Mompessulanum annô 1214. *districtè mandamus*, inquit, *quòd in nulla Ecclesia laici recipiantur in Canonicos, & in fratres, nec etiam ad præbendam Canonicalem --- cùm per hoc Ecclesiæ multa damna proveniant.* Can. 8.

Erant & antiquitùs jam monachis immixti Canonici, velut exemplum prostat de monasterio monachorum Corbejensi ex statutis Adalardi Abb. & de monasterio Croylandiæ in Anglia. De Abbatia san-Gallensi in Germania. Habetúrque in Concilio Aquisgranensi, seu potiùs Conventu ipsorum monachorum C. 44. Abbatibus concessum fuisse, ut *haberent Cellas, in quibus aut monachi sint, aut Canonici.* Erant verò hi Clerici partim deputati in ministerium Ecclesiæ, partim assumpti, ut litteris imbuerentur non solùm, sed & virtute, & cùm demum ad annos requisitæ discretionis venissent, tum liberum eis erat, vel in Clericatu assumpto stabiliri, vel monachicum schema assumere: hi itaque Clerici non raró Canonici nomen obtinebant. Sic Adelardus nominabat eos, qui specialiter pulsantes inter suos Clericos habebantur, *Canonicos*, sic quóque factum videtur in Sangallensi Cœnobio, ubi Salomon inter Clericos Scholares velut Canonicus enutritus dicitur apud Eukardum superiùs à nobis citatum. Hæc verò quæstionem pulsant, an Canonici isti regulares fuerint, quales nos asserimus, an solùm præbendarii, vel aliô titulô nomen istud sibi promerentes? ad quod respondeo, hos Clericos sub disciplina monachorum enutritos diversimodæ institutionis fuisse, quosdam quidem votivæ vitæ addictos: alios tanquam Tyrones, qui hoc nomen, cùm jam aliunde matriculariis & præbendariis imponeretur, facilè for-

Spicil. t. 1. C. 1. 3. f. 587.

Anno 817. habitus.

Vide spic. cit. & Mab. Ann. Ben. L. 36. n. 3.

sortiri potuerunt. Canonicos apud monachos exstitisse, & quidem sub monachorum directione, atque obedientia, multa sunt, quæ persuadenr, primò: in Rottonensi monasterio sæculô octavô Coævus Author: *Quòd ibidem extitit quidam Scriptor Doetghen nomine, qui ita vivebat foris, sicut unus è Canonicis, sed tamen jam devoverat stabilitatem suam, & conversionem morum suorum in eodem monasterio; nec multò pòst idem Venerabilis Scriptor monachus effectus est &c.* Igitur hic Doetghenus, ùt Canonicus jam votivè religioni se obstrinxerat, adeóque erat re, & nomine Canonicus, qualem tunc temporis Concilia requirebant, sed dein vitæ solitariæ amore monachus factus est ex Canonico.

Apud. Mab. Sæc. Ben. 4. part. 2. de gestis Rott. Fratrum.

Secundò: in Concilio Moguntino annô Dom. 813. habito Can. 27. dicitur: *Præcipimus, ut unusquisque Episcopus sciat per singula monasteria, quantos quisq; Abbas Canonicos in monasterio suo habeat, & hoc omninò ambo pariter provideant, ut si monachi fieri voluerint, regulariter vivant: sin autem: Canonicè vivant omninò.* His ergò Canonicis jam tum in votiva vita constitutis liberum erat ad monachismum tanquam Ordinem strictiorem semper transire; cúmque sub Abbatibus monachorum & in eorum monasteriis conservarentur solâ habitatione discreti Canonici isti, jam se profitebantur Canonicos, jam verò monachandos asserebant, atque hinc neutri penè ordini addicti prætendebant quandam illicitam libertatem, ut cùm Canonicos se dicerent, sub manu essent Episcopi, cùm verò monachos, sub imperio Abbatis, sícque utrobivis jugum excutiebant debitæ obedientiæ; unde Canon iste remederi huic temeritati cupiens præcipit, ut aut veri monachi fiant, aut vivant ùt *Canonici omninò:* erant quidem hi ipsi Canonici suô modô Abbatibus subditi, sed non in omnibus, in iis præcipuè, quæ vitam Clericalem respiciebant, & videtur sanè Abbas hoc in Canone prætitulatus potiùs monachorum fuisse, quàm præcisè Clericorum, seu Canonicorum, ùt ex contextu elicitur.

Tertiò: S. Willibrordus Ultrajecti sedem Episcopalem & Ecclesiam in honore S. Salvatoris constituens in uno monasterio Canonicos, & monachos congregavit; docet id vita S. Præfati, manserunt verò simul in eodem monasterio, donec religiosis viris utriúsque Ordinis ptopria Cænobia in diversis Ecclesiis assignari possent: erátque tum S. Willibrordus simul & Abbas monachorum, & Episcopus Canonicorum, quos votivè vixisse nulla planè dubitandi causa subest. Omnes verò, qui primùm monachis conjuncti erant Canonici, Clericíve hoc nomen à regularitate vitæ obtinuerunt, nonminùs ac alii úsque dum diù inde & illi Clerici apud monachos Commorantes nomen hoc à sola immatriculatione atque præbenda adipiscerentur. Profectò ex tam arcta in multis monasteriis monachorum, & Canonicorum Charitate atque unione ipsius votivæ conversationis factum haud equidem dubito, ut integra sæpè monasteria in Canonicorum mores transmutarentur, & dimissô plenè monachorum schemate Canonici fierent, de Turonensibus conqueritur Carolus M. in Epistola ad Alcuinum, quòd ipsi tam variatam formam præseferant, ut cujusnam genuinæ Professionis sint, vix sciri possit, *aliquando enim*, inquit: *monachos*, *aliquando neutrum vos esse dicebatis.* Scilicèt aliquandò se monstrabant, quales in re erant monachi, aliquandò se fingebant Canonicos, id est, quamvìs non à votis attamen à restrictionibus monachicis ùt plurimùm liberos, aliquandò verò neutrum ita, ut planè eva-

Apud Bol. t. 1. Martii f. 148. n. 2.

Epist. ad Alcuin. t. 1. Capit. Baluz.

garentur tanquam *acephali*, & *Clerici vagi*, ùt loquitur Concilium Moguntinum Can. 22., *qui neq; sub Episcopo, neq; sub Abbate essent sine Canonica vel regulari disciplina.* Quales multos tunc quóque exstitisse illorum temporum abundè historiæ proclamant: demum Turonenses ad normam Canonicam rejectâ cucullâ transierunt, quam eis maximè occasionem suppeditaverit convictus ille assiduus cum Canonicis, eò faciliùs istorum consuetudini se conformantibus, quòd in substantia votiva aliunde non disconvenirent: sanè cùm toties legamus integras turmas monachorum Canonicum institutum Sæculô octavô nonôque suscepisse, cum maximè id factum ratio ipsa convincit, quòd secundùm instituti religiosi substantiam agnoscerent Episcopi monachorum institutum à Clericali, aut solummodò in ritu, ac qualitate, id est, in gradu, aut in *solemnitate* votorum *simplicitatéque* diconvenire, ex quo satiùs omninò judicabant habere ex monachis Canonicos quàm omninò votifragos, vagos, omnísque disciplinæ expertes, vel planè apostatas. Néque aliàs crederem tam facili licentia à majoribus id fore concessum, ut scilicet homines monastici instituti impatientes mox ab omnibus votis solverentur, & in Canonicos, ùt vocant, sæculares transmigrarent. Idque sæpè sine authoritate ipsius quóque Diœcesani.

De his verò Canonicis cum monachis commixtim cohabitantibus, quamvìs jam multa Cap. 1. hujus partis dicta sint, illud insuper disserendum censuimus; colligi non difficulter posse, quô pactô ipsum quóque nomen Canonici monachis non rarò adhæserit, immeritò id quidem, attamen ùt sæpiùs consuetudines fuerunt, quæ in ortu aut modicam aut nullam sui rationem habent, inde verò etiam jus legis mereri possent: nempè quod superiùs Carolus ex parte innuebat de Turonensibus, aliquandò Canonicos, aliquandò monachos se esse dicentibus: sed hæc isthìc solùm attigisse sufficiet, cujúsque intereà prudenti sensui definire relictum sit, quâ id consuetudine, aut jure factum, ut quidam se Canonicam regulaem S. Benedicti, in libro etiam typis vulgatô scriberet: memini equidem cum Siciliæ Sacræ Notitiam de monte regalensi legendo percurrerem, tum me Canonicos regulares ibidem S. Benedicti reperisse, sed cùm id authoris potiùs libertate, quàm cujusquam aut insertæ Pontificum Bullæ, aut aliarum litterarum testimoniô factum adverterem, conclusi, quandoquidem ex antiquissima institutione monachis Clerici adjuncti fuerint, quos posteritas etiam aliàs Canonicos vocat, inde nomen istud fortuitò potiùs quàm juris inquisiti meritò ex Authoris hujus Calamo efluxisse. Quod igitur nomen nostrîs temporibûs quidam monastici Ordinis alumni sibi vendicant faciliùs olim fieri potuit, cùm monachi ipsi Canonicorum institutum arriperent, ut jam monachi, jam Canonici, aut audirent, aut dici quóque appeterent. Cæterùm forsan id nomen quóque sæculô jam octavô monachis acciderit, cùm Clericalem cantum miro ardore, ac studio non addiscerent modò, sed & egregiè planè alios docerent, ita quidem contigit, ut hujus artis periti Canonicorum nomine monachi dicerentur. Unde Anastasius Bibliothecarius de An. 828. in Gregor. 4to verba faciens ait, eundem juxta latus Ecclesiæ S. Calixti trans Tyberim monasterium à fundamentis statuisse, in quo, inquit, *etiam monachos Canonicos aggregavit, qui inibi officium facerent, laudésque Deo diu, noctúque intimo cordis spiramine decantarent.* Sed hæc monachis attributa Canonicorum nuncupatio, non eam vim ha-

Vid. Leonard. Vairo in opere suo de Fascino.

De Vitis Pont. in Greg. 4to.

habuit, ut iis quóque jus Canonici instituti arrogaret, aliud enim est Canonicum ob cantum, vel matriculam, aliud ob Ordinis rationem nominari, prout cuíque perspectum est, nec quisquam ideò sibi jus instituti alicujus vindicabit, quòd nomen appropriet. Certè & Clericos olim dicebant pueros parvulos, seu scholares, qui cùm primis erudiebantur rudimentis, jam Clero associebantur, à quo tamen úsque ad an. 18. ætatis jus eis erat relicto Clericatu in sæculum remeare, ùt aliàs diximus. Adeóque si nomen Clerici meruerant tales, profectò id non venit ex significatione nominis, quâ Clericus sors, & hæreditas Domini nuncupatur, nisi in sensu valde remoto, id fortè neque de monacho aut quocúnque Religioso abnuemus.

Vide Thomass. discip. Eccl. P. 2. L. 1. C. 88. n. 10.

Hæc verò omnia quæ hactenùs de Canonicis inter monachos conviventes retulimus, id præcipuè ad præsentem quæstionem conferunt, ut imprimis appareat, quo usu hoc nomen passim antiquîs temporibûs viguerit; & sicut illud principaliter ad Clericum votivè viventem denotandum institutum erat, sic tamen illud non omninò, ac semper solùm hunc designabat, cùm pauló pòst eôdem multi ad remotiora significanda uterentur, maximè autem id factum, ubi jam affatim, sicut in monachismo vita Canonica, ita in hoc privata se insinuabat proprietas: quemadmodum ergò sæculô sextô relaxatio prima Cleri adjiciendum Clericis votivis causavit nomen Canonici, sic sæculis posterioribûs, eadem libertas imponebat Canonicis vocabulum *Regularis*. Prout de hoc parte sequenti latiùs disseremus. Quamvìs non obstante hac novi nominis restrictione, semper quodammodò primo in vigore Nomenclatura utriusque remanserit, ut se solô apud Scriptores adhuc Clericum votivum innueret. De Canonicis superiùs jam hanc in rem testimonia dedimus, de Clericis exstat ex pluribus (quæ brevitatis causâ intermittimus) manifestum Sæculi undecimi testimonium, dum vitæ S. Anselmi Lucensis coævus Scriptor narrat, quô modô hic zelosissimus Episcopus *Diœcesin suam diligenter circuit, vitam omnium præsertim Clericorum dignoscere gliscit, & ut omnis Clericus sui nominis compos existat, paternè monet, multúmque desiderat, sic enim eruditissimus Doctor Hieronymus vitam describens Clericorum, ait, quòd à sorte Dei Clericus dicitur, scilicet ut abjectô mundi hujus impedimentô, nihil præter Deum sortiatur &c.* Præterea profuit monstrasse, quî monachi in Canonicos desciverint, non tamen votivam vitam abjecerint, id in Martiniano Turonensi, id in Dyonisiano Remensi, aliísque compluribus non difficulter declaratur, qui quamvìs cucullam, vestitúmque monachilem rejecissent, assumptô Canonicô habitu, non tamen demonstrari potest votivæ quóque seu religiosæ vitæ nuntium dedisse. Cùm enim Turonenses illi monachi teste Mabillione annô 818. institutum Canonicum suâ authoritate assùmpserint; ita quidem, ut Carolus M. hanc ab ipsis attentatam mutationem stomacharetur litteris desuper datis, & submissô Alcuinô Virô Canonicô religiosissimô, qui eos ad justum tramitem reduceret, hic eosdem non ad monachismum restituit, sed in assumpto Canonico instituto stabilivit, atque illud solùm conatus est, ut in hoc religiosè conservaret. Nunquam id fecisset Alcuinus, nunquam dissimulassent Episcopi tale quid in monachis, quod adeò incusabant, imò reprehendebant in Canonicis: ut scilicet à monachatu, vitáque tam strictè votiva mox ad sæcularitatem transilirent, hoc enim in re esset apostatare ab ordine, quod in monachis non est credibile, ut tam libere

Apud Boll. 18. Martii Cap. 1. in vita S. Anselmi Ep. Luc.

Annal. Bened. L. 28. n. 87. & seq.

berè dissimularet Ecclesia, votis ùt plurimùm jam solemnibus adstrictis, quibus supra modum in eo connivisse suffecerit, ut solennitatem votorum simplicitate (qua tum Canonici solùm ligabantur) commutarent. Nunquam denique tam pronè admisisset zelosissimus Ludovicus; nisi perspicuum fuisset, eos tantummodò à strictiori ad remissiorem Ordinem, votivum tamen, adeóque adhuc Reliligiosum transmeare. Et quis credat, hunc piissimum Principem adeo Ordini S. Benedicti affectum (velut ipse Mabillio testatur) tam gratanter hanc noxam remittere potuisse his Sant-Martinianis, ut adhuc viventem ipsum Fridegisum Abbatem, qui eos ad istam mutationem induxerat, liberrimô privilegiô donaret, accumularétque gratiîs amplissimîs, ne quidem ùt monacho adhuc concessis; nisi id unum Ludovici conceptam indignationem temperasset, quòd adhuc inter limites Religiosi instituti consisterent, & fortasse moderatiùs viverent in disciplinâ Canonicâ, quàm antea diù in monastica? Simile quid factum narrat idem Annalium Author cit. librô, ac numerô in S. Audomari Monasterio, de quo & Folquardus sæculi undecimi Scriptor. *Fredegisus* inquit *in S. Audomari Monasterio ubi regulariter viventes aderant quadraginta Monachi, triginta Canonicos ibidem ad serviendum deputavit in ministerio Christi. Et quia Canonicus erat in S. Audomari monasterio sæculariter vivebat.* Ubi eruditè Sammarthani observant, hanc vocem *sæculariter* apud veteres idem dixisse, ac non *monasticè*, quod adverti vellem ab iis, qui, ùt primùm legunt monasterium aliquod prioribûs Sæculîs à Canonicis *sæculariter* viventibus aut etiam sæcularibus inhabitatum, mox ad normam nostram atque modernam *sæcularitatem*, hoc vocabulum interpretantur, cùm intereà per illud non aliud intenderent innuere veteres Scriptores, nisi remissiorem & à monastica solitudine distinctum vivendi modum: hinc toties quóque monachi, *sæculares* apud eosdem memorantur, ùt superiùs posuimus exempla. Hæc vox *sæcularitas* igitur Canonicis non raró addita neutiquam denotabat iîs temporibûs plenam votorum in talibus abolitionem, sed liberiorem, & ùt plurimùm secundùm posteriorem regulæ Aquisgranensis partem, eorundem observantiam; donec demum inductâ severioris votivæ vitæ tempore Innocentii 2. in vitam Canonicam Epochâ, sæcularitas Canonicis addita verè, ac propriè discerneret, quoad expropriationis plenam dimissionem, hos ab aliis, quos ideo Regulares dicere cæperunt. Neque hæc à nobis asserta tanquam fluctuantis opinionis effugia sunt, sed necessariò adducenda, ad concilianda, quæ aliàs sibi invicem contradictoria orirentur: Canonici enim sub Aquisgranensi regula militantes, quàm injuriosè inter absolutè sæculares reputentur, nemo non videt, præterquam si eos respicias, qui hanc ipsam undecimô sub se quóque Sæculô adeò corruperunt, ut non solùm è priori parte sermones S. Augustini & quidquid expropriationem præciperet, amolirent, sed & secundam in suæ libertatis tutamen sinistrè planè interpretarentur: prout superiori parte discurrimus. Nam ubi regula illa dicit: *Quamquam Canonicis, quia in sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, proprias res & Ecclesiæ cum humilitate & justitia habere, quod monachis, qui secundùm regularem institutionem arctiorem ducunt vitam, penitùs inhibitum est &c.* Dum nihil aliud resolvit per hæc verba (si tamen textus genuinus est) nisi Canonicis licere proprias res cum humilitate habere, dare & accipere secundùm gradum paupertatis inferiorem, cùm monachi obligentur ad supremum, quidam

mox

Loc. Cit L. 29. n. 66.

Gall. Ch. t. 3. in Eccl. Audom. p. 489.

Cap. 115.

P. 1. Cap. 8. n. 5. §. at enim & illud.

mox commentati fuêre, hanc licentiam pro absoluto, & independente jure in rebus propriis possidendis, quod quàm injustè huic contextui affingatur, ex capite mox præcedenti liquet non solùm, sed & ex ipso usu: cùm experiamur hodierna die adhuc dari quosdam Ordines religiosos, qui in hoc paupertatis gradu versantur, velut sunt aliquot Ordines Equitum &c, si igitur nostrîs temporibûs non licet arguere, hic cætus DEO militantium habet jus disponendi, possidet proprias res, donat, & accipit secundùm libitum, ergò non possunt esse Religiosi: Quantò minùs, id licebit dicere de temporibus illis, quibûs scimus in Religiosum Statum eam reformationem & votorum solennitatem, quæ vel maximè rerum usum, possessionémque ligavit, necdum generaliter, ùt hodie, fuisse inductam: unde quamvìs talis per Aquisgranensem regulam licentia dandi, possidendi, & accipiendi, latissimam, ad relaxationem, portam aperuerit, quod nunquam negabimus: non tamen inde, nisi jurium Ecclesiasticorum imperitis, & graduum paupertatis planè ignaris inferre convenit, omnes Aquisgranensi regulæ addictos fuisse strictè loquendo sæculares; sed ad summum tales nonnunquam nuncupabantur, quòd aliquantùm exorbitarent à lege, id est à Canonibus aliunde discretione plenis. Hinc modô istô pariter sæculares crediderim nominatos ab Othone secundo Imperatore in privilegio Epternacensibus monachis dato An. 980. dum ait monasterium illud cujusdam Carlomanni invasoris temeritate violatum esse, *monastica videlicet vitæ normâ destructâ & Clericis sæcularibûs intromissis.* Hi enim Clerici seu Canonici, ùt eos Ottho primus in privilegio simili An. 871. dato vocat, cùm nimium liberè, & dissolutè viverent, jure sibi à piissimo Principe hoc nomen promeruêre, quô fortè, vehementer metuo, ne & nostra ætate quidam Religiosi licèt graviorî votorum vinculo, quàm veteres illi Canonici constricti, essent afficiendi. Cæterùm de nomine *sæculari* Regularibus attributo, plura alibi egimus. Denique hæc deductio declaravit solidè, quâ viâ hoc nomen Canonicum etiam quandóque monachi sibi asciverint, quod licèt aliquandò factum sit, illud tamen instituto Clericali nihil præjudicaverat. De reliquo parùm interest, an tali adhuc Nomenclaturâ quidam se intitulent; fortè non ignotum factum Cerilli nomen suum immutantis (ut jus fisci imperialis fugeret) & alterum *Laches* assumentis. Cum quo sic lusit Vespasianus. *O Laches*, inquit, *ubi objeris rursum eris Ceryllus.* Dicendum nunc de altera *regularitatis* nuncupatione esset, quæ præcipuè à Sæculo Nono ac deinceps cæpit Canonicis adjici, verùm quia de hac quidquid ad usque illam generalem reformationem Canonici Ordinis dici potuisset, mox Capite priore discussimus, ad ulteriora procedendum est.

[Margin notes: Apud Mir not. Belus p. 655. C. 28. — Ibid. — Apud Suetonium.]

5.

Aliorum nominum Clericis votivis seu Canonicis consuetorum secundùm temporum discrepantiam, ratio inquiritur, usúsque demonstratur.

Cùm ex origine sua Clerici, Canonicivè semper essent membra Episcopi, & cum eo unum corpus conficerent, semper isti huic coadunati fuerant, ut (quantùm scilicet fieri poterat) nunquam omnia membra ab ipso Capite divellerentur, hinc priori parte demonstravimus, etiam primis Sæculis nunquam adeo congregationem seu communem illam Clericorum societatem tyrannorum persecutione fuisse dissipatam, quin, saltem aliquot Clerici, qui ad congregationem apostolicam formandam sufficerent, Episcopo per diu adhærerent, id in Cypriano Episcopo Carthag: Stephano Romano Pontifice aliisque comperimus: quamvìs verò non esset tunc hæc societas intra ea murorum habitacula persistens, quæ successu temporis Clericis cum Episcopo amplissimâ non raró structurâ ædificabantur. nec no-

nomina illa Cathedralium aut Collegiatarum Ecclesiarum statim primis temporibûs usurparentur; habebant tamen ipsi domicilia sua religiosa, atque ad virtutem operandam commodissima, de quibus pariter locô præfatô egimus. Post susceptum â Constantino Imperium & implantatam (pleno jure ejusdem, ac benefieiô) religionem, tunc cum magnificentissimis Ecclesiis Episcopales quóque ædes surrexerunt, in his cum ipsis Præsulibus Canonici habitabant in uno convictu, atque societate, proût id ex eorum biographis affatim elucet. Imò declarant & ipsi Canones, ita quidem, ut dum fortè quibusdam Episcopis minùs liberet consortiô suorum Clericorum perfrui, mox in contrarium cautum fuerit: ideo definitum legimus in Concilio Toletano 4to *Ut excludatur deinceps omnis nefandæ suspicionis occasio, & ne detur ultra sæcularibus locus obtrectandi, oportet Episcopos testimonium probabilium personarum conversationis & vitæ in conclavi suo habere, ut & Deo placeant per conversationem bonam, & Ecclesiæ per optimam famam.* Erant igitur in ipso Episcopi Domicilio mansiones quoque Clericorum, præcipuè Presbyterorum, & levitatum, velut id præclarissimô vitæ communis studiô Augustinus Hyppone, Aurelius Carthagine, Alipius Tagaste &c. constituit, erántque hi & conversationis Episcopi socii, & vitæ testes. Sed ne isti quoque â regulari hac societate se de facili separarent, super additum decretum est, quod inquit: *similiter placuit, ut quemadmodùm Antistites, ita Presbyteri, atque levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas in Conclavi Episcopi manere non sinit, & iidem in cellis suis testes vitæ habeant, vitámque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.* Itaque ex his paucis quidem testimoniis sed sufficientibus (cùm plurima adhuc suppetant, si rei per se dilucidæ opus esset, quidpiam superaddere) docemur, communem vitam in Clero cum Episcopo conjuncto antiquissimis temporibûs viguisse. Erant verò, ut Congregatio talis regulariter imbueretur, certa officia Secundùm ordinem distributa, quibus æquissimô modô Clerici gaudebant non minùs quàm unquam monachi, nos, ne nimiùm excurramus, omissis (quæ curam ministerii divini immediatè respiciunt) considerabimus solùm, quæ ob regularem vitam ordinandam constituta fuêre.

[Circa ann. 597. Can. 21. 22. & 23.]

Primum itaque quod post munus Episcopale occurrit, est, officium, si nostræ ætati accommodè loquamur, *præpositi*, de quo Ebbo Remensis Archiepiscopus de ministris suæ Ecclesiæ sequentia: *hunc*, inquit, *decet cura interior, ac exterior, exterior in rebus, & familia salvandis, atque secundùm Deum gubernandis summa cum intentione & pietate & benevolentia: ibi etiam consistit omnis nutriendi industria cuncta proficua ingenia: laborandi in agris, in Vineis, in sylvis, in hortis, in diversis emptionum generibus procurandis providè, insuper & de qualitate necessaria ædificiorum, sivè quantitate. Interior verò solicitudo ejus esse debere manifestum est dispensatio fratrum publica, honesta, disposita in victu, & potu, sine omni subsidio corporali, quod administrat divina pietas &c. cui non minor patet etiam alia dispensatio necessaria in infirmis & senibus, pro diversitate uniuscujusque necessitatis, sequitur autem hinc studium omnem ornatum corporalem, ac spiritualem continens fratrum: corporalem primùm in Clausura, inde in refectorio, & in dormitorio, in Cellario, in coquina, sive in cunctis habitationibus necessariis &c: spiritualem verò Zelum talis minister veræ religionis habere debet sanctæ conversationis, nocte, ac die Canonicis partitis in horis, correctionem morum per gravitatem, levitatis motum deprehendens, vaniloquium secretis in locis & horis suo rigore omninò depellens, omnes negligentias omnium publi-*

[In Bibl. PP. ad Indic. Flodoard.]

[*Nomen Præpositi antiquitùs cultum apud Canonicos votivos.*]

blicè deprehensus in Capitulo omnium fratrum judiciô puniens his modis: id est, aut carcere: aut separatione mensæ, sive in omnium verberum diversitate. Cujus etiam prudentissima circumspectione Decanus sibi suppositis invigilare debet. Patet ex hoc Ebbonis contextu officium Præpositi Sæculô nonô in Ecclesiis Canonicorum consuetum, neque dubium ex origine sua, has obligationes, functionésque præpositura officio fuisse proprias. Aliud tamen est, quod quæstionem urget difficiliorem; quô nempè tempore Præpositi nomen se se apud Clericos insinuaverit? putant enim quidam, & nomen & officium primùm ab ipsis monachis fluxisse in Clericos, ídque Pipini, ac Caroli M. temporibûs, hoc est, Sæculô Septimô. At diù illud jam antea in Congregationibus Clericorum constitisse: quamvìs non eâ, quâ deinceps prærogativâ, cùm olim non præposito, sed Presbytero, aut strictiùs loquendo Archipresbytero prima post Episcopum authoritas concederetur) demonstramus sequentibûs argumentìs.

Vide Thomas P. 1. L. 3. C. 66. n. 1.

6. *Presbyter quid in societate Clericali.*

Primò quidem de Presbytero agendum: de hoc Hieronymus Ep. 83. *apud veteres*, inquit: *iidem Episcopi, & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen dignitatis erat, istud ætatis.* Et Paulinus ad Rusticum: *Presbyter*, inquit, *ætatis est nomen, Episcopus dignitatis.* Ex quo patet, originem hujus nominis non ab ordine sacerdotali derivari sed ab ætate: ætas autem tripliciter sumi potest, annorum, & morum, atque Doctrinæ: prævaluítque semper ista morum alterâ annorum. Hinc Isidorus: *Presbyteri autem*, inquit: *meritô, & sapientiâ dicuntur, non ætate, præsunt enim Ecclesiis Christi, & in confectione divina corporis, & sanguinis consortes cum Episcopis sunt: similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi.* Dicti igitur Presbyteri sunt illi, qui sacerdotali honore insigniebantur; primò: quòd inter omnes reliquos Ecclesiasticos post Episcopum essent supremi, & reliquorum Clericorum seniores. Secundò: quòd, ùt plurimùm quóque essent ætate grandævi, nam, ùt inquit Basilius: *Presbyteros oportet esse maturâ ætate provectos, & qui temporis prolixitudine evaserint multarum rerum cognitione periti.* Tertiò: si demum tanta annorum ætas deesset, recuperanda ea erat morum senectute, imò longè rigidiùs ista expetebatur, quàm illa, nam mox ibidem Basilius: *sicubi tandem comperietur senilis sensus, & prudentia in ætate juvenili, donum hoc haud quaquam aspernabile, imò fides habenda est ei, qui dicit: Canities autem est prudentia in hominibus. Ea enim senectus prudentia ac sensuum, laudem promeretur ampliorem tantò, præ eo, qui ad crinium alborem per senilem constantiam pervenit.* Quod ergò nomen sacerdotiô insignitis dabatur ob ætatem seu annorum seu morum, eam simul deinde prærogativam sibi Presbyteri vendicabant, ut essent in clero post Episcopum seniores, & cùm in una societate Clericali congregata respectu inferiorum ordinum essent paucissimi, illis ùt plurimum incumbebat cura, & directio reliquorum; auctô verò ipsorum quóque numerô, tum primùm post Episcopum regimen seniori ex Presbyteris obtingebat. Atque hinc Archipresbyteri nomen primùm innotuisse videtur, nam apud græcos notabantur πρωτοπρεσβύτερον id est, protopresbyteri, & quamvìs totum nomen archipresbyteri sit græcum vocabulum, nunquam tamen istô, sed illô græci utebantur ad rem meliùs, ùt videtur, significandam, cùm propriè proto-presbyter sit Primus Presbyterorum, & Archi-presbyter rem aliquantùm exaggeret, *Archos* enim *principem* non tantùm *primum* connotat. Quô autem fatô hæc potiùs vox, quàm illa à latinis assumpta sit designando seniori

Epist. ad Rust. de 7 grad. Eccl.

De offic. Eccl. L. 2. C. 7.

In Cap. 3. Isa p. 491. Col. 1. C.

niori, ac primo Presbyterorum, haud quaquam comperitur. Cæterùm aſſumebatur ad Archipresbyteratum, non ſolus ille, qui jure ætatis, aut ordinationis inter Presbyteros primum locum occupabat, ſed ſæpè talis quóque, qui ætate junior, meritis verò & prudentiæ diſcretione cæteris prævalere cenſebatur, eorum verò officium erat, vices ſuſtinere Epiſcopi. Unde Iſidorus *Archipresbyter*, inquit, *ſuper omnes Presbyteros in ordine poſitos curam gerit, & aſſiduè in Eccleſia ſtat, & quando Epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice ejus miſſarum ſolemnia celebrat &c.* Breviloquus autem apud Cangium, hôc verbô, dicit: *Archipresbyter princeps Presbyterorum vel qui ſupra Clericos in aliqua Eccleſia habet aliquam jurisdictionem Eccleſiaſticam &c.* Hoc certè Archipresbyteratûs munus videtur Auguſtinus à Valerio obtinuiſſe, cùm ab eo ordinatus eſt Presbyter: imprimis enim ipſe Sanctus ait Ep. ad Valerium, *vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum, ---- ut ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram.* Hic ſecundus locus Auguſtino traditus plus profectò dicit, quàm ſolius presbyteratûs ſimpliciter accepti officium, quales tunc plures erant, ùt patet ſermone 2. de vita Clericorum: ſecundum autem officium ab Epiſcopo videtur inſinuare S. Hieronymus. Scribens ad Ruſticum Epiſcopum: *ſinguli* inquit: *Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis Ordo* Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus innititur, itáque juxta S. Hieronymum ſecundum locum in Eccleſia occupant Archipresbyteri, quem ſe obtinuiſſe Auguſtinus teſtatur: *ſecundus locus*, inquit: *mihi gubernaculorum traderetur.* Neque refert, eum non dici à Poſſidio Archipresbyterum, frequentiſſimum enim id temporibus illis fuit, ut à communiori & notiori vocabulo nuncuparentur: quoties Epiſcopi ſimplici ſacerdotum nomine veniebant? quod in pluribus litteris Auguſtini palam eſt. Præterea, ſi ad nomenclaturam tam ſtrictè rem affigeremus, haud crederem ullum in Africa Archipresbyterum exſtitiſſe, quia omnia opera Auguſtini ſcrutaturo, hoc nomen nunquam occurret, ubi tamen certum, eos neque Carthagine, neque Hyppone in Eccleſia Cathedrali, aut certè parochiali defuiſſe. Ideò in Concilio Carthag. an. 398. Can. 17. dicitur: *ut Epiſcopus gubernationem viduarum & pupillorum, ac peregrinorum non per ſe ipſum, ſed per Archipresbyterum, aut Archidiaconum agat.* Præcipua verò cauſa eſt raro uſitati hujus nominis, quòd hoc archipresbyteratûs officium contingeret inter Presbyteros ſeniori. Unde facilè nomen Presbyteri etiam ùt Archipresbytero ex vulgi conſuetudine perdurare potuit. Intereà tamen factum (id obſervante Liberato Diacono Carthag.) ut *ea dignitas daretur ab Epiſcopo cauſâ meritorum, adeóque etiam Ordinatione juniori*, ùt mox diximus. Quod ſanè Auguſtino obtingere potuit in ſuæ doctrinæ & notiſſimæ ſapientiæ jam tum undique elucentis proemium. Addamus, quod ad rem noſtram Thomaſſinus ſcribit: *ſi* inquit: *Eccleſiæ Cathedrali ordinatione ſua addicebantur Presbyteri ---- ut ab Epiſcopo tanquam Vicarii adhiberentur ad opus quodlibet: erat profectò Archipresbyter Epiſcopi, quaſi Vicarius generalis, & veluti proprius ejusdem Cathedralis Eccleſiæ parochus, quæ ſola ſæculis aliquot in Epiſcopali civitate fuit Eccleſia.* Ex quibus verbis, ſi officium Auguſtini per Presbyteratum ſibi commiſſum componas, habebis in eo, perſpiciéſque plenum, perfectúmque Archipresbyterum, etſi, ùt diximus, nunquam talem cognominatum: habebis & cauſam, cur nomen ei ſo-

Archipresbyter quid? & quis hujus nominis uſus?

In Ep. ad Leudefrid. Epiſ. Cordub.

Vixit hic liberatus circa An. 570. Scripſit Breviar. hiſt. Neſtor. exſtat. tom. 2. Conc. Lab.

Diſcipl. Vet. &c. P. 1. L. 2. C. 3. n. 13.

ſolius Presbyteri adhæſerit, utpote, cùm ſimul Parochus eſſet loci, taliſque communi aliàs uſu Preſbyter diceretur. Tale quid etiam in Conc. Carth. 3. Can. 17. reperitur: dum mandatur, *ut Clerici in aliena civitate non immorentur, niſi cauſas eorum juſtas Epiſcopus loci, vel Presbyteri locorum prævıderint.* Ubi vides Clericis dirigendis præfectos alios Archipresbyteros hìc Presbyteros dici. Hinc quæ de Presbyteris ſummatim hìc diſputavimus, ad ipſum in re Archipresbyterum devolvuntur, velut ſunt, quæ initiò ex Hieronymo, Paulinóque adduximus. Et dicebatur communiter in ſocietate, tanquam antonomaſticè Presbyter, ille, qui reliquis Clericis in cura ſpirituali plenô jure ab Epiſcopo ſibi transfuſo præfectus erat. Habebat, ex liberalitate Valerii Auguſtinus Presbyter factus monaſterium Eccleſiæ Cathedrali contiguum: Nam teſte Poſſidio mox, ùt Presbyter factus eſt, monaſterium, & quidem juxta S. Thomam (qui certè tale quid ſine ſolido fundamento veritatis ſcripſiſſe non eſt arguendus) *Clericorum intra Eccleſiam* (id eſt, intra muros ſeu limites Eccleſiæ adeóque ipſi Eccleſiæ Cathedrali, ùt dixi contiguè) *inſtituit, cum quibus vivere cœpit ſecundùm modum & regulam ſub S. Apoſtolis conſtitutam.* Quia itáque cum ipſis vixit, non poterat monaſterium ab Eccleſia diſſitum eſſe, eò quòd Auguſtinus tanquam Parochus, & Valerii Vicarius ſemper ſtare debebat, id eſt, præſens eſſe, in Eccleſia, & quia ſimul illorum in ſuo monaſterio congregatorum curam agebat, erat pariter illorum Archipresbyter, ùt patet ex Breviloquo. Quia verò omnis occupatio viri ſanctiſſimi erat in ſupplendo ſui Epiſcopi ſpirituali negotio, ad quod ſe ideò aſſumptum noverat, ùt colligitur ex eodem Poſſidio dicente: *quòd cùm Valerius flagitante Eccleſiaſtica neceſſitate, de providendo & ordinando Presbytero civitatis Deo plebem alloqueretur, & exhortaretur, jam ſcientes Catholici S. Auguſtini propoſitum & doctrinam, manu injectâ tenuerunt &c.* Hinc talis neceſſitas, non erat qualiscúnque Presbyteri (dabantur enim complures) ſed talis, cui ſarcinam laborum ſuorum Valerius imponere poſſet, hoc eſt, quem Vicarium ſuum conſtitueret, qualis non alius niſi deſcriptus à nobis Archipresbyter erat. Neque ante ſæculum ſextum dignitas & jurisdictio Archidiaconi adeò præcellebat Archipresbyterum, velut deinde factum eſt. Cùm enim prioribûs quinque ſæculis nullam jurisdictionem obtineret in Presbyteros (qualem deinde ampliſſimam conſecutus eſt) ſed ſolùm in Diaconos, & inferiores Clericos, hinc quóque videtur eum non ſolùm ordine tunc, ſed & jurisdictione fuiſſe Archipresbyteris inferiorem: quamvìs diſceptare nolim, an ſaltem non in externa gubernatione præponerentur Archidiaconi Archipresbyteris, in qua illi iſtis longè præferebantur, nam cui diſſidium illud inter Presbyteros, & Diaconos tempore Anaſtaſii I. PP: circa annum 400. cognitum eſt, ſciet facilè de aliis ad hanc rem concurrentibus ſuum ferre judicium, quod ad nos non pertinet, qui monſtravimus ex Breviloquo Archipresbyteri jus non ſolùm in Presbyteros, ſed & in Clericos reliquos Eccleſiaſtica jurisdictione ſeſe tempore S. Auguſtini extendere potuiſſe.

Poſſid. in vita S. Aug.

In offic. de S. Auguſt. ab eodem Angelico Doct. compoſito Ant. 3. ad Laud.

Thomaſſ. P. 1. L. 2. C. 39. n. 12.

Hîs jam de Presbitero, ſeu, ut preſſiùs cum Canoniſtis loquamur, Archipresbytero animadversìs, reſtat, ut de præpoſitis quæſtio recurrat, an hi ſæculô 4tô, 5tóve inter Clericos comparuerint. Certè officium iſtud conincidere in multis cum eo, quod olim fuerat Archidiaconorum, cuíque conſideranti perſpicuum fiet: olim, inquam, id eſt, cùm eorum juris-

risdictio in Clerum restringeretur, ac primum penè Archidiaconi munus esset Cleri curare temporalia, solúmque inferiorum Clericorum curam attendere. Opinor autem sicut Archidiaconorum, ita Præpositorum præeminentiam, ac jurisdictionem per annos crevisse, tale erat tempore Ebbonis Præpositorum jus, átque potestas in subditos Canonicos omnes tanquam plena jam superioritate (dependente tamen ab Episcopo) extenuatâ. Verùm, ùt dixi, pristinis Sæculis hæc authoritas nec Archidiaconis dabatur, nec Præpositis, & quamvìs isti Archipresbyteris non subderentur, hi tamen in Clerum majori authoritate pollebant, utpote Episcoporum immediati Vicarii, & qui jus haberent etiam Presbyteros corrigendi; quod Archidiaconis atque Præpositis deerat; attamen an Præpositi nomen in societate Clericorum, ac præprimis illâ, quam Augustinus collegerat, viguerit? res est non exiguæ difficultatis: nomen Præpositi occurrit frequentiùs in ejusdem S. Viri operibus, sub hac tamen notatione nunquam, nisi in ipsa regula, de qua inter eruditos disceptatur, scriptáne sit viris, an fæminis, Clericis an monachis? apud quos Sæculô 5tô Præpositi officium, ac nomen solitum fuisse, regulæ monasticæ eorum temporum exhibent, apud Clericos documenta nulla omninò docent, quô unô quasi ariete quidam illam sententiam convellere se posse autumant, quæ regulam Clericis Scriptam prætendit.

Verùm non me ista movent, ut L. 1. Ep. 5. L. 3. Ep. 21. L. 5. Ep. 6. & 73. assentiar, nomen, officiúmque Præpositi ad Clericos à monachis fluxisse, cùm exstent antiquissima testimonia etiam illos in Ecclesiis suos habuisse Præpositos: meminit eorum non semel Cyprianus, Concilium quoque Carthaginense tertium Cap. 45. & quintum cap. 13. illud celebratum est circa an. 398. istud 412. neque refert eosdem non sub stricta usurpatione hujus officii, aut dignitatis nostrîs temporibûs consuetæ venire. Cùm id nec Sæculô 7. factum sit, quô à quibusdam Præpositorum nomen apud Clericos exortum dicitur, quamvìs enim haberent quandam præter officium dignitatem seu Jurisdictionem in subditos, ea tamen erat valdè restricta; apud monachos quidem sub plenitudine Abbatum, apud Clericos autem sub potestate non solùm Episcopi, sed etiam Archipresbyteri. memorat Præpositos regula Chrodegangi Cap. 10. ubi Archidiaconum & præpositum videtur in unam personam confundere, vel saltem æquiparare authoritatem, & eam utrinque sic subdere immediatè Episcopo, ut ad imitationem regulæ S. Augustini dicat: *Quidquid per se justè & rationabiliter secundùm Canonicam institutionem non potuerint definire, Episcopo* (Regula Augustiniana Presbyterum denominat, nam Chrodegangus de Canonicis Cathedralibus loquitur, Augustinus de suo, quod ùt Presbyter erexit, monasteriô, non immediatè Episcopo sed Archipresbytero subjectô) *patefaciant*. nunc autem præpositorum apud Canonicos regulares amplior est potestas, authoritas atque jurisdictio, pariter apud Sæculares; nam quamvís (sicuti antiquitùs) Præpositura per se cedat Archidiaconatui, imò & Archipresbyteratui; reputatur tamen absolutè pro dignitate Ecclesiastica, & nostrâ ætate plerumque in Cathedralibus conjungitur Archidiaconatui, ùt habemus in Metropolitana nostra Salisburgensi, aliísque pluribus. Videatur Tamb. de jure Abb. t. 1. disp. 25. q. 4. n. 5. &c. Pereyra Elucid. L. 1. Elucid. 10. n. 273. qui Præposituram inter præcipuas dignitates meritò reputat: & cit. Tamburin. tom. 3. Decis. 9. n. 4. ait Præposituram eandem dignitatem habete, quam habet Abbatia: excipe præposituras mo-

monachorum, utpote quæ subordinantur Jurisdictioni Abbatum, apud quos etiam Prioratus Claustrales solent venire nomine Præpositurae, ùt refert idem Tamburinius. Itaque Præpositi jam ab antiquissimis temporibus in Congregationibus Clericorum reperiebantur, ut plurimùm quidem sub nomine Archidiaconorum, non raró tamen, ùt diximus, sub nomine Præpositorum; quamvìs enim Archidiaconi Officium & dignitas se se ampliùs olim extenderet, complectebatur tamen omne id, quod Præpositurae proprium erat. Hinc crediderim in monasteriis Clericorum minoribus, seu quæ Cathedralia non erant, quale censendum est, quod sibi propè Ecclesiam Cathedralem construxerat Augustinus adhuc Presbyter, cùm Archidiaconi Officium in eo esse non posset, exstitisse Præpositum ipsi Presbytero, simúlque Parocho, seu, ut uno verbo dicamus, Archipresbytero subordinatum, átque ideò, qui Presbyteri, & Præpositi in regula Augugustiniana sæpiùs occurrentium officia perspexerit, ex hactenùs dictis facilè omnia combinare valebit. Successu temporis ídque maximè sæculô octavô, cùm fortasse augerentur onera præcipuè in visitationibus Parochiarum Cathedrali Ecclesiæ subditarum, officium Præpositi discernebatur in multis Cathedralibus ab Archiaconatu, & hujus officium non minùs laboriosum erat, átque solicitudine plenum, ùt patet ex descriptione Ebbonis superiùs adducta: ex quo concludo, censeóque nomen Præpositi tum quidem permaximè novum usum apud Clericos obtinuisse, at non tanquam à monachis emendicatum, aut pristinis temporibus insolitum. Certè apud Orientales sæculô quintô & sextô passim erant Præpositi Ecclesiastici, qui administrabant sub authoritate Episcopi æconomiam Ecclesiæ: ut habetur in Novell. 67. §. 7. eam ergò in Occidente pariter disponebant, aut Archidiaconi, aut Præpositi maximè hi (ùt dixi) in Ecclesiis Clericorum minoribus, neque tamen solam æconomiam, quæ in rerum temporalium dispensatione consistebat, verùm etiam eam, quæ suô modô respiciebat disciplinam regularem: ita, ut eorum quóque essent minores, atque leviores excessus corrigere, cæteros graviores, aut ad Episcopos deferre, aut ad eorum Vicarios, ipsos scilicet Archipresbyteros.

Exstant S. Augustini litteræ ad Quintianum: in quibus, dum ab eo admoneretur ad monasterium illos non recipiendos esse, qui alieni venirent, sanctus reponit, à Concilio constitutum id fuisse de solis Clericis. Præthereà in alio Concilio (Carthaginense id fuit an. 401.) statutum fuisse ait: *ut de aliquo monasterio qui recesserint, vel projecti fuerint, non fiant alibi Clerici, aut Præpositi monasteriorum.* In ipso verò Concilio sic legitur: *placuit, ut si quis de alterius monasterio repertum, vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem monasterii constituerit, Episcopus qui hoc fecerit &c.* Patet igitur monasteria ista fuisse Episcoporum, adeóque Clericalia, non monachorum, cùm istis se non aliter immiscerent Episcopi, nisi dum graviores Ecclesiam concernentes causæ agebantur; aut dum assumerentur in Clerum, neque id Episcopi facere poterant sine Abbatis consensu. Nunquàm igitur legemus ab Episcopis præstitutos absolutè fuisse monachis Præpositos, aut Abbates primis quínque sæculis, imò minùs illos quàm istos; cùm illi plenè ab Abbatibus dependerent. Igitur monasterium, de quo ad Quintianum S. Augustinus haud aliud erat, quam Cle-

Novæ edition Ep. 64. aliàs 235.

Can. 47.

Clericorum, quod ipse constituerat, & monasteria (de quibus Concilium) intelliguntur æquè Clericorum, in quibus prohibentur aliunde venientes, seu Clerici ab Episcopis ordinari, seu *Præpositi:* ex quo habemus, etiam ab Augustino in suis Clericalibus monasteriis constitutos fuisse Præpositos. Unde demum conficimus, nihil novi sæculi septimi aut subsequorum tempore per Præpositorum seu nomen, seu officium accessisse, cùm id jam in monasteriis Clericalibus Augustini tempore consuetum esset, & licèt admittamus (proùt negari nequit) Præpositorum authoritatem crevisse plurimùm, nihil tamen ea ideò in instituto Clericali votivo quoad suam specificam immutavit.

7. *Decanorum Nomen, ac usurpatio, pariter & Priorum.*

Decani apud Canonicos probabiliùs suam originem à monachis derivant, quamvìs officium authoritatémque participarent hi, à monachis diversam, & aptatam Clericis; erant, mox ùt isti in Clero esse cæperant, Decani duplices, rurales alii, claustrales alii: illi penè affines fuerunt Archipresbyteris, isti Præpositis, neque tamen nisi subinde hanc prærogativam obtinebant, at neque perpetuò durantem, ùt nunc videmus. Cùm verò Decanorum qualitas, prout Claustralium, tota cum Prioribus Claustralibus conveniat; hinc, ubi de his aliunde agendum actu occurrit, idem de Decanis ferendum erit judicium.

Priores itáque apud monachos illi plerúmque vocabantur, qui *Præpositi;* primi scilicèt post Abbates. quod nomen tardiùs utcúnque se apud Canonicos insinuaverat: nam, qui apud monachos post Abbates *Præpositi*, illi apud Canonicos post præpositum habebantur *Decani*, neque genuinum hoc nomen videtur ante sæculum octavum ad Canonicos transiisse, quamquam *Prioris* vocabulum longè adhuc apud istos recentius sit. meminit Aquisgranense Concilium Anno 836. celebratum *Prioris* apud Canonicos hîs verbîs: *Unicuique Ecclesiæ suus provideatur ab Episcopis Presbyter, ut per se eam tenere possit, aut etiam Priori Presbytero subjugatus ministerium sacerdotale perficere possit.* Verùm hoc Prioratûs officium non erat, nisi in Parochiis, & locis sacris aliàs obedientiis, ac cellis, minoribúsque conventibus nuncupatis, & monasterio, vel primævæ Ecclesiæ subditis, quod officium inter plures in tali loco commorantes substinebat Senior; hinc dein quóque usus invaluit, ut sicut apud monachos, ita apud Canonicos eadem ipsa loca dicerentur *Prioratus.* de iis verò *Prioribus*, quorum nobis quæstio est, quô tempore usuvenerint apud Canonicos, necdum reperi: antiquissimam quidem horum memoriam observo notari apud Petrum de Natali, ibidem enim legitur: quod *Pullio Martyr Prior Lectorum fuerit.* Verùm hoc ipsum nomen nil aliud, nisi Primicerium denotat, distinctum planè à Prioris officio nostrô ævô. (Apud Bol. 28. Ap in vita SS M. M. Cibalitanorum.) At Regula Chrodegangi apud Dacherium *Priorem* non semel nominat. Cap. 12. de Portario: dum ait: *debet præterea advenientes quóque cum charitate suscipere, & Priori adventum eorum causámque nuntiare.* Cap. 18. de hora prima ibidem preces dicendas decernit, & post dictum versum: *quem*, inquit; *sequatur oratio à Priore &c.* & ibidem. *Post hæc, qui culpabilis est, postulat veniam, & secundùm modum culpæ judicium recipiat. Quisquis verò veniam postulat pro culpa, quantùm plùs se humiliat, & se culpabilem asserit, tantùm misericorditer, ac leviùs à Priore judicetur.* Videtur ergò satis commodè officium *Prioris* Chrodegangus in hac sua regula insinuare: quamvìs aliàs, & extra hanc regulam haud hujus Nominis memoria úsque ad sæcula posteriora contingat, dum sci-

ſcilicet jam reformatio Auguſtiniana, eáque, ut ita dicam, ſtrictiſſima reflorere cœpit in Italia per Portuenſes, in Portugalia per Theotonium; in Germania dein per Windeſemenſes &c. intereà tamen, ſeu hoc Nomen *Prioris*, locò *Decani* in multis monaſteriis receptum, à monachis mutuatum fuerit, ſeu primigenia phraſi à Canonicis uſurpatum, adeò illud Clericis uſitatum eſt, ut etiam noſtrîs temporibûs nobiliſſimi Ordines utantur, nec minùs Eccleſiaſtici ſæculares: unde de eo Cap. ult. loquitur: de major: & obedient. & à Canoniſtis Prioratûs officium non inter minimas dignitates Eccleſiaſticas reputatur, ſi Clauſtrale excipias, utpote quod non habet imperium. Seu ergò in regularium Clericorum clauſtris Decanos nuncupatos legamus, ſeu Priores, ad inſtituti ſpeciem nihil omnino refert, cùm ſicut occurrit Decanos apud monachos æquè fuiſſe, ac apud Clericos, ſic Priores utrobíque dictos reperiemus, eósque tam apud ſæculares, quàm regulares, quodſi nomen Decani, aut Prioris nullum ſæcularium Clericorum monaſterium unquam à ſtatu ſuæ inſtitutionis dejecit, nec tale quid Clericis ideò impingendum erit regularibus.

Venit jam Conſiderandum *Abbatis* nomen, ac munus, de quo ſanè multa ſcribenda occurrerent, ſed nos prolixa evitantes ea memorabimus, quæ ad præſentem quæſtionem preſſiùs concurrunt.

8. *Abbtis nomen, & uſus apud Clericos Votivos.*

Abbatis igitur nomen certum eſt jam Sæculô Sextô apud Canonicos innotuiſſe, & quaſi ipſo cum vocabulo. Non tamen hic ſenſum Abbatis ſtrictiùs inveſtigo, ſed munus; antiquiſſimi enim temporis eſſe, ut Clerici æquè, ac monachi Abbates dicerentur, ideo, quòd aut ſenectutis honori tribueretur, aut dignitatis, utpote, quòd idem erat nomen, ac *Pater*, nemo inficiabitur: ſed officium Abbatis id prætendebat, ut qui hôc gauderet nomine, Princeps eſſet alicujus congregationis Sibi ſubditæ. Unde qui hebraicè Abbates, Græcè dicuntur Archimandritæ, latinè patres Prælati, aut ſuperiores. De quo Tambur. de jure Abb. diſp. 1. per tot. & L. fin. C. de Sum Trinit. intereà tamen ipſum Abbatis nomen ſic palmam aliis omnibus appellationibus præripuit, ut hoc ſolô & officium & dignitas Eccleſiaſtica abundantiſſimè denotaretur: plùsque indicaret, quàm qualecunque aliud Superioritatis nomen; adeò quidem, ut vel ipſi Epiſcopi Abbates dici pro honore haberent. Nam in hybernia (ùt doctiſſimè ad 17. Martii in vita S. Patricii notat Henſchenius) conſuetudo erat jam Sæculô quintô, quòd iidem & Epiſcopi eſſent, & Abbates. Maximè tamen id factum, cùm monaſteria monachorum, ac Clericorum paſſim cogerentur Abbatialem honorem cedere alienis, tum etenim non ſolùm Epiſcopi & ſæculares Clerici, ſed, quòd infeſtiſſimum, ipſi laici, milites, Principes, Regésque Abbatum Titulos gaudentet ſuſceperunt, ut & Abbatiarum beneficiîs potirentur, ac deglutirent ſubſtantiam monaſteriorum ad medullam uſque, tantô quidem titulô velut Patres inſigniti, intereà potiori jure Tyranni monaſteriorum nuncupandi, & devaſtatores. Sæculô ſeptimô ubertim invaluit, ut monachis Clerici, Canonicíve in Abbates præficerentur: Aurelium Presbyterum ipſe commendabat Gregorius M. ut *Sicubi in poſſeſſionibus Beati Petri Oratorium, aut locus, qui Presbytero vel Abbate indiget, inveniri poterit, ei debeat committi.* Erant præterea Abbates in aulis Principum, qui Clericis ac monachis ibidem commorantibus præficiebantur. Talis erat ad finem Sæculi Sexti Ruſticus Frater S. Deſiderii Cadurcenſis Epiſcopi, qui *è primis pubertatis annis Clericus factus Archidiaconatûs officium in urbe Rhutena*, &

Comment. præv §. 1. n. 7.

L. 9. Ep. 65.

Vide sammarth. t. 1. Gall. Chr. p. 120.

& Abbatiæ sub Chlotario (secundo) *Rege administraverat* teste Scriptore vitæ S. Desiderii: *Abbatis*, autem, ùt notatur in Gall. Christ. *Palatini* munus, quod gessit Rusticus, erat præesse Clericis, aut monachis, qui divina officia persolvebant in regio palatio, & in rebus sacris ministrabant: ea enim fuit Regum nostrorum pietas, & religio, ut in palatiis, in Castris etiam, divinum officium diu, noctúque cani curarent. *Viri autem religiosi, qui aut divinis laudibus concinendis in palatio vel castris operam dabant, aut pœnitentes reconciliabant, aut gestabant Sanctorum patrocinia, Abbatem suum habebant, cui obedirent.* Hæc ibi. Sic itaque Abbates apud Clericos, Canonicósque audiebant, qui illis præficiebantur prælati seu Superiores, ampliùs autem, cùm monachorum integræ congregationes ad Canonicorum mores transvolarent, eâ præcipuè occasione ducti, persuasíque (sicut ex Turonensis Monasterii documentis à nobis priori Capite productis liquet) quòd, cùm onere disciplinæ regularis monachilis aliquantò duriùs premi se conquererentur Monachi, delicatiùs in sæculo nutriti, utpote non raro nobiles, ac teneri, & ex parte altera viderent, in Canonicis nihil de substantia remitti religiosi instituti, nisi quòd hi in illis, quæ accidere eidem substantiæ solent, leniùs longè, mitiúsque habeantur, præterquam fini intendant altiori, facili commutatione judicarent ab uno instituto ad aliud transire se posse; hinc manentibûs iisdem officiorum, titulorum, ac dignitatum prærogativis, ex monachis facti Canonici Abbates suos retinuerunt, & istorum tali modo prævalere consuevit in instituto Canonico cum authoritate nuncupatio, illis quoque in monasteriis, in quibus anteà Præpositi, Decani, aut Priores eo jure, quô Abbates monachorum suis in Asceteriis imperitabant. Suberat hujus transmigrationis monachilium monasteriorum ad Canonicos mores & alia causa, motus scilicet bellorum gravissimi, qui loca sacra adeò expilârunt, ut sæpè in deserta & omnî humanâ conversatione vacua monachorum domicilia intrarent Clerici, qui dum eorum antiquas, priorésve prærogativas nossent, ubi Abbates monachis præfuisse compertum habebant, postmodùm ipsi hoc eodem jure suos sibi Prælatos præesse volebant. Deniquè præplacuit eò magis Canonicis Abbatis nomen, quò ampliori fulgebat & titulô & privilegiorum opulentiâ, qui verus Abbas insigniebatur; quod illis temporibûs Præpositis non obtigit, utpote quamvìs quidam cum Archidiaconatu jam innexum haberent officium, necdum tamen, tam magnificè hujus ac Abbatis dignitas intonabat; hinc, ùt superiùs diximus, Principes, Episcopi, Præpositi, Clerici, Canonici, ac Laici Abbates esse quærebant, diversô licèt affectu: Episcopi quidem & Principes non ob nominis, sed ob quæstûs emolumentum. De Ratisbonensi sede seu Ecclesia S. Emerami scribit Arnolfus: *Fuit prisca consuetudo in Ratisbonensi Ecclesia, ut qui Antistites, iisdem essent & Abbates, quorum nomina quidam ob temporalia commoda tenebant, non officia.* Præpositi verò, quòd hôc modô sibi altiorem gradum honoris asciscerent, ac fortasse ut se subjectioni Episcoporum aliquantò strictiori eliberarent: cùm enim jam Gregorii M. temporibûs Abbates in suos monachos independente ab Episcopis directione munirentnr, electio quóque paulò pòst liberrima concederetur Abbatum, dein à Principibus terræ eximiis augerentur honoribûs, ac tandem quampiam penè Episcopalem jurisdictionem adipiscerentur in suos subditos: præterquàm à summis

In Vit. S. Emer. L. 2. f. 125. apud Canis. t. 3.

mis Pontificibus summis condecorati sunt privilegiis, ad invidiam non raró ipsorum Episcoporum. Certè in Concilio Romano Sæculô 12. habito sub Calisto Papa scimus obtestatos eosdem fuisse: *nihil jam aliud superesse, quàm ut sublatis virgis & annulis serviant monachis:* hæ prærogativæ & Præpositis Canonicorum placere poterant, ut quamvis deinceps amplissimis quóque decorarentur, ad hodiernam tamen diem Abbatis Nomen in veneratione, & affectu haberent.

Habitum an. 1122.

Cæterùm nemo inde concludet, Canonicos Abbatum titulum sibi familiarem facientes, ad monachorum mores transiisse, etenim id de sæculis nostris asserere valdè improvidum esset, cùm monstratum sit, Nomen Abbatis eosdem pridem, id est, sæculum undecimum longè præcedentibûs temporibûs affecisse. Quodsi verò id quis elicere conetur de ævo etiam priori, sanè is ipsa habebit sibi Concilia reclamantia: quamvis enim Caroli magni ætate Canonici sub Abbatibus vixerint, horúmque nuncupatio frequenter occurrat, minimè tamen inde sequetur, eos monachos fuisse; neque documentum aliquod produci valebit, quod non apertè Canonicos sub Abbatibus constutos à monachis discernat: sic sæculô octavô in Concilio Aquisgranensi statuitur: Cap. 45. *Ut Abbatibus liceat habere cellas; in quibus aut monachi sint, aut Canonici.* Ubi vides Canonicos quamvis monachis Abbatibus subjectos, attamen à monachis dissertè distingui. In Concilio autem Turonensi an. 813. Canonici sub Abbate non monacho, sed pariter Canonico memorantur, cum expresso à monachis discrimine. *Similì modô*, inquit Canon: *& Abbates monasteriorum, in quibus Canonica vita antiquitùs fuit, vel nunc videtur esse, sollicitè suis provideant Canonicis, ut habeant Claustra, & dormitoria &c.* Gregoriuus M. superiùs annotavimus, quòd quemdam è Clericis suis Aurelium in Abbatem promovendum commendaverit, econtra inhibuerit quóque, *Presbyteros, Diaconos, Cæterósque cujuslibet Ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quodammodò militant, Abbates fieri per monasteria* (intellige monachorum) nam ad hoc quóque regimen Clerici quandóque aspirabant. Sed nobis de his sermo non est, at de Abbarum titulô, atque honore ad Canonicos translatô, ob quem solùm isti Abbates dici, & esse cupiebant: cùm alioquin apud eosdem idem penè operaretur Præpositi Nomen, nisi quòd istud quandam majorem, atque immediatiorem subjectionem Episcopo præstandam involveret, à quo liberior esse apparebat Abbatibus Authoritas.

Can. 24.

Porrò nullum seu ex Prælatis sæcularibus, seu Regularibus *Abbatem* ob Mitrâ, pedôque utendi jus ac privilegium nuncupari pro certo habendum, nam antiquissimis temporibûs Abbates extitêre minimè mitrati, quis enim S. Antonium, S. Benedictum, Columbanum, Maurum &c. mitratos fuisse dixerit, nisi rerum historicarum rudissimus, qui solus pictores inducere præsumet, ut talibus sanctis mitras, & ornatissimos lituos affingant: pedum autem eos gestasse in signum regiminis spiritualis non abnuo, at à forma Pastoralis Episcopalis longissimè diversum, ùt norûut omnes periti. Abbatis nomen, & officium olim & à primæva sua origine sollicitudinis erat potiùs, quàm dignitatis, & honoris, ùt habet Glossa in Cap. tuam vers. *non ascendat.* Episcoporum verò, quibus competebat in suos subditos potestas *jurisdictionis*, & *ordinis*, annexâ simul ipsâ Episcopali intrinsecâ dignitatis Ecclesiasticæ prærogativâ, officium pariter erat maximi semper honoris &

Tambur. t. 1. de jur. Abb. disp. 20. q. 1. n. 4.

& excellentiæ, quapropter Pedum seu lituus tribuebatur in signum hujus excellentiæ, & potestatis, quantùm fieri poterat, pretiosus. At monachis, quia solùm admittebatur in signum suæ jurisdictionis in subditos suos, non verò ob aliquam potestatem ordinis, aut dignitatis, ideò certum est baculum eorum Abbatialem fuisse humilem & simplicem, neque ullo decore conspicuum: patet id ex D. Bernardi Ep. 42. ad Henricum Senon. Archiepp. ubi graviter invehitur in Sui ordinis Abbates, quòd Apostolicis adeptis privilegiis sibi vindicent insignia Pontificalia: *Sanè*: inquit: vir humillimus, *si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret professio.* Petrus quóque Blesensis ep. 90. *insignia*, ait: *Episcopalis eminentiæ in Abbate nec approbo, nec accepto &c.* Et Congregatio Brusfeldensis teste Renato Choppino suis Abbatibus his insignibus uti interdixit. ex quibus omnibus docemur, Abbates, uti S. Benedictum, aliósque, si Baculô pastorali usi sunt, diversum planè ab eo, qui Episcoporum erat, usurpasse, neque uspiam reperiri potest, insignia aut jura qualiacúnque demum Episcopalia per se competiisse Abbatibus; solùm, quòd eorum jurisdictio major esset, quàm illornm qui monachis tanquam Præpositi, vel Decani, vel Priores præficiebantur, ùt docet Azorius L. 12. C. 20.

L. 1. tit. 2. n. 18.

Cùm verò Abbates cum suis monachis quoddam in Ecclesiastica Hjerarchia discretum successu temporis corpus ex instituti sui strictè sumpti ratione conflarent à statu Clericali, ùt patet ex innumeris penè Sanctorum Patrum non minùs quàm juris Authoritatibus, quibûs monachismus strictè consideratus à Clericatu distinguitur, tum quædam major potestas, & prærogativa sensim monachorum accessit Abbatibus. Monasteriis Clericalibus passim tanquam immediati superiores præsidebant Episcopi, at monachilibus Abbates, quorum jurisdictio in suos monachos eadem propè erat, quæ Episcoporum in Clericos, si ad summum jurisdictionem ordinis excipias. ab Episcoporum quóque subjectione sic immunia declarabantur monasteria monachorum, ut statutum legamus in Concil. Carthag. *Ut monasteria libertate plenissima perficiantur, servatis liminibus Conciliorum suorum, in hæc duntaxat, ut quandocúnque* (monachi) *voluerint sibi Clericos ordinare, vel oratoria monasteriis dedicare, Episcopus, in cujus plebe, vel civitate locus monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salvâ libertate monachorum, nihil sibi in eis præter hanc ordinationem vindicans &c. oportet enim in nullo monasterio quemlibet Episcopum Cathedram collocare, aut, qui fortè habuerint, habere: nec aliquando ordinationem quamvis levissimam facere, nisi Clericorum si voluerint, habere. Esse enim debent monachi in Abbatum suorum potestate.* Porrò quamvis abnegari non possit, suô modô Abbates Episcopis, ipsáque monasteria fuisse subordinata, attamen nunquam eam jurisdictionem (demptis iis, quæ immediatè authoritatem, ac potestatem Episcopalem respiciunt) habuêre in monachos qualescúnque ipsi Episcopi, qualem habuêre in Clericos; hinc in dies Abbatum Authoritas accrevit, maximè dum comperiebantur Episcopi eâ, quâ potirentur in monachos potestate, ad horum penè suppressionem, & servitutem imponendam abuti: *Nuntiatum est*, inquit Canon Concilii Toletani 4. *Quòd monachi Episcopalî imperiô servili operi mancipentur, & jura monasteriorum contra instituta Canonum illicita præsumptione usurpentur, ita ut penè ex Cœnobio possessio fiat &c. Quapropter monemus eos, qui Ecclesiis præsunt, ut ultra talia non præsumant: sed hoc tantùm sibi in* mo-

Vide Cit. Tambur.

An. 535. apud Dacher spicil. t. 1. p. 485.

Can. 50.

monasterio vendicent Sacerdotes, quod præcipiunt Canones, id est, monachos ad conversationem sanctam præmonere; Abbates, aliáque officia instituere, atque extra regulam facta corrigere.

Certè Gregorius 7timus Cuniberto Episcopo Taurinensi scribens apertam nobis notitiam confert, Abbatum præeminentiam præcipuè, ex hac oppressione ab Episcopis inflicta monasteriis, prodiisse: *Nunquidne*, inquit: *existimas Episcopos in pastorali regimine potestatem, atque licentiam suscepisse, ut monasteria, quæ in suis parochiis consistunt, quantùm velint, opprimant &c. An ignoras, quòd SS. Patres plerúmque & religiosa monasteria, de subjectione Episcoporum, propter infestationem præsidentium diviserunt, & perpetua libertate donantes Apostolicæ sedi, velut principalia sua membra adhærere sanxerunt? percurre SS. Patrum privilegia, & invenies ipsis etiam Archiepiscopis officium, nisi fortè ad Abbatis licentiam in plerisque cœnobiis facere prohibitum esse, ne fortè monastica quies tumultuosâ sæcularum personarum frequentiâ, & conversatioue turbetur.*

L. 2. Epp. 69.

V. Tambur. Cit. disp. 15. q. 3. & 4.

Abbatum ergo Jurisdictio augebatur per subtractionem monasteriorum à despotica, ut ita dicam, prædominatione quorumdam Episcoporum, sícque præcipuè sæculô sextô, ac deinceps, ùt historiæ memorant, Abbates jura obtinebant, privilegiáque tum à summis Pontificibus tum Regibus eximia, & ex hac ipsa causa fortasse factum, ut illis Pontificialium quóque insignium usus concederetur, quæ omnia tempore S. Benedicti longissimè ab ipsis aberant, imò diù inde: tunc scilicèt, cùm Abbates quorumdam monasteriorum fieri inciperent suorum Diœcesanorum Chorepiscopi, aut Coepiscopi, ùt refert ad annum 1096. n. 4. Baronius, aut fortasse & anteà. Id extrà dubium, Abbates non solùm authoritatem spiritualem respectu suorum subditorum, sed & mundanam seu temporalem quandam sibi conciliasse, maximè sæculô septimô, & deinceps, cùm se partim aulis, Principum suâ doctrinâ, nec non & consilia subsidiáque contribuendo (ubi bella, aliáque damna imminentia urgerent) magìs necessarios faciebant; partim, dum reciproca Regum, ac Magnatum liberalitate donati opibûs complurибûs ditabantur tum ipsi, tum monasteria eorum. Omnia per extensum hic relata de Abbatibus monachorum, aut omninò desiderabantur, aut certè arcebantur in Præpositis monasteriorum Clericalium, cùm enim Episcopus is esset Clericis in communi societate viventibus, quod Abbas suis monachis, & monasteria singula Clericorum sic subessent Episcopo Diœcesano, quemadmodùm plures uni Abbati, deníque idem esset Præpositus tum in Clericali Collegio, quod Prior in monastico Cœnobio, facilè inde argui potest, atque concludi, Præpositos tanquàm immediatè, ac omnimodè subjectos Episcopis, eâ jurisdictione non polluisse, quâ Abbates; hinc & factum, ut cùm monachi sæculô sextô passim urbani esse inciperent, Abbates se se tum apud Episcopos tum Principes suâ industriâ ac diversimodâ utilitate insinuarent, deníque in obsequiorum præstitutorum prœmium privilegiis, indultis, honoribûs ac libertatibûs amplissimìs ornarentur, ut hæ Abbatiales prærogativæ Clericis quóque gustum ad has participandas acuerent. Certè apud Flodoardum legimus sæculô sextô Cœnobium S. Remigii Remense Canonicos habuisse à tempore Gibehardi Abbatis; hæc ejusdem verba de Tilpino Episcopo agentis: *In Cœnobio S. Remigii monachos ordinasse, ac monasticâ vitâ eos traditur instituisse, cùm Canonicos priùs idem Cœnobium à tempore Gibehardi Abbatis, qui ean-*

Hist. Rem. L. 2. C. 17.

eandem Congregationem ob amorem Dei & S. Remigii reperitur aggregasse, ad hoc úsque tempus habuisse feratur. Hunc Gibehardnm nemo Abbatem monachum dixerit, cùm tunc neutiquam adhuc monachorum esset, Congregationes fundare Canonicorum. Id autem factum crediderim, quòd cum nomen jam quoddam libertatis privilegium obtineret, ut *Gibehardus* ejúsque Successor *Epiphanius* mallent sub hoc titulo, quàm sub restrictione præpositi suis præesse Cannnicis: at tunc vel etiam temporibûs subsequîs, Abbatibus Pontificialium insignium usum ipsô factô accessisse, nemo asseveraverit, sed quamvìs Abbates ab Episcoporum potestate certîs mediîs se, suósque monachos eliberabant, mitrati tamen exinde neutiquam fiebant: Abbatum nomen, privilegiúmque ipsi Episcopi poterant Prælatis, ac monasteriis suæ Diœcesi obnoxiis concedere, id probat relata à nobis S. Martini Ambianensis Abbatiæ historia infrà in descriptione monasteriorum, quæ, dum fundabatur, Prioratus constitutus est annô 1135. decem autem post annîs in Abbatiam erecta est ab Episcopo Theodorico, néque tamen tunc pariter adjectâ facultate insignium Pontificialium, aliquanto intercurrente tempore summo Pontifice eandem elargiente.

Ex his verò ultrò ediscimus, certum esse, cùm plerúmque Abbatibus maximè à sæculo undecimo ac deinceps solerent requisiti summi Præsules usum insignium Pontificialium tribuere, & quidem ad perpetua tempora, si semel concessa essent, adjectîs compluribûs aliîs privilegiîs ac juribûs, longè tardiùs tamen hunc honorem fuisse attributum ipsis Præpositis, si ad summum Tullensem Ecclesiam excipias mitræ usu Præpositis in Abbates consecrari solitis jam sæculô undecimô concesso (vide quæ in S. Leonis tulli descriptione proferuntur) id est, qui ex fundationis jure tales essent, maximè apud Canonicos, inhærendo scilicet veteri Stylo, ut Canonicorum Prælatus immediatè Episcopo subderetur *Præpositi* nomine, nec gauderet privilegiis illis, quibus *Abbates*: unde Successu temporis factum, ut ipsi hi Præpositi non minùs conarentur hæc sibi jura Abbatialia) non multùm curatô titulô Abbatis) obtinere; profectò hæc, quæ dicimus, irrefragabilia in Canonicis nostræ maximè superioris Germaniæ esse, nescio, an negari à quoquam possit: Præposituræ dicta sunt Canonicorum monasteria ab origine suæ fundationis penè omnia quotquot per Bavariam, Sueviam, Bohemiam, Austriam, Styriam legimus, paucissima Prioratus, vel Abbatia (nisi aliqua fortè à monachis ad nostros devoluta) attamen quædam tardiùs, quædam citiùs plurima Sæculô decimô quartô aut quintô Benedictionem Abbatialem cum prærogativa usûs insignium Pontificalium obtinuêre, cùm Abbates monachi potiores hoc honore jam Sæculô undecimô vestirentur, atque duodecimô, imò quidam in Italia, ac Gallia tempore adhuc anteriore. Itaque Prælati nostri quamdiù Præpositi nomine gaudebant, proùt abstracti à juribus, & privilegiis prædictis, dudum jam Abbatibus Regulatibus conferri solitis (de Abbatibus enim commendariis & Clericis illis, qui passim in Hispannia, Italia, Gallia, dici solent Abbates, *un Abbe*, quibus præter æquivocationem nominis raró aliquid dignitatis aut, honoris Ecclesiastici adjunctum est, hìc consultô non agimus) certum est, hos illis, id est, Præpositos Abbatibus fuisse postpositos, ùt docet Tambur: loc. cit. disp. 25. q. 6. ex Cassanæo speculat. Eóquòd Episcopalibûs insigniîs decoratus meritò præcedat quemcunque hîs carentem. Cap. *ut Apostolicæ*, de privil. in

in 6. & L. *Nemo vir.* item *temperent* 4. C. de veſtibus celebr. unde haud dubiè factum, ut, quamvìs juxta eundem Tamburinium inter Abbates diverſæ religionis, qui ſunt antiquiores inſtitutione, præferri aliis debeant, qui ſunt recentiores, ſæpiùs in publicis Conciliis, & ſolennitatibus videamus Præpoſitos uſum Pontificialium habentes, atque ideò qualicunque Abbati dignitate æquales, attamen quandoque Abbatibus alterius religionis recentioris cedere, non alia de cauſa, quàm quòd, dum antea ùt Præpoſiti non mitrati honoratiorem locum tribuere cogebantur, poſtmodùm & ipſi Pontificalium jure donati aut nolebant litium maculâ quietem religioſam conſpergere, aut fortaſſe & negligebant, dum jus præcedendi prætendere poſſent: profectò inde in diverſis provinciis tam diſparem Abbatum, Præpoſitorúmque ad invicem in ſeſſionibus maximè forenſibus ordinem obſervari, ut jam Præpoſiti Abbatibus, jam hi illis præcedant, mihi firmiſſimè perſuaſum eſt.

Erant pro varietate temporum aliis adhuc diverſis nominibus appellati Canonici, utì & eorum ædes, in quibus Communi ſocietate uniti Commorabantur, quorum aliqua producere libet, ac cumprimis illa, quæ aliquantò magìs æquivoca, à quodam recentiori ſic paſſim ad ſignificandum monachiſmum reſtringuntur, velut totâ ſuâ æquivocatione dimiſsâ videantur in uſum monaſticum ſtrictè talem fuiſſe recepta:

Et primùm quidem, quod occurrit, nomen eſt: *Fratris*: odioſè quidem in quorundam noſtrorum auribus ſonans, ac olim adeò univerſim Canonicis etiam Cathedralibus ſolitum, ut hominem ſupinæ ignorantiæ in hiſtoricis arguat huic veritati obſiſtentem: neque opus ad ſæcula poſteriora, noſtrique ævi primordia recurrere; perquirantur Carolorum Martelli, & Magni, Ludovici, Lotharii, aliorúmque mediô ævô viventium tempora, nomen *Fratris*, ſi unquam inter monachos profectò paulò tantùm minori æmulatione inter Canonicos auditum. Sic in præcepto Caroli Calvi ad medium ſæculi noni Canonicis Compendienſibus dato iidem diſſertè *Fratres* nuncupantur: *Præterea* inquit: *memerato ſancto monaſterio & fratribus inibi aſſiduè Deo famulantibus &c.* Néque hos monachos ſuſpiceris, quos ipſe Mabillio (ſat alioquin in hoc illiberalis) inter genuinos Canonicos recenſere non dubitat. S. Leodegarius Auguſtodunenſis Eccleſiam ſuam Cathedralem hæredem ſcribit ea ratione, ut *tam à Præpoſito ejuſdem Eccleſiæ Barcario, quàm à ſucceſſoribus ejus - - - - quadraginta fratres quotidiana diaria, & ſtipendia omni tempore accipiant:* prout ipſe loquitur in Cartha ſua hanc in rem à ſe annô 671. ſubſcripta. Regula Chrodegangi fratrum nomen Canonicis ſuis identidem aptat, nec minùs Aquisgranenſis: ut nil dicam de actis S. Launomari, Humberti, Licinii, quin & S. Auguſtini, dum temporibûs horum virorum jam comperta conſuetudo erat, Clericos paſſim *fratrum* nomine compellandi: quamvìs & id obſervare oporteat in diplomatibus, ubi nomen Canonicorum crebriùs in uſus receptum eſt, tam vulgariter fratrum compellationem, ſicut inter monachos, non inoleviſſe, usque dum id rurſum apud illos ſæculô nonô, ac uberiùs deinceps invaluit.

Annal. Ben. in Append. ad t. 3. n. 24.

Apud Mir. Donat. Belg. L. 1. C. 3.

Monachorum appellatione etiam antiquitùs Canonicos veniſſe jam aliàs oſtendimus, atque Alcuinum monachum dictum ſine monachi voto, pariter & Luidgerum, ſcimus ex ipſo mox memorato Mabillonio: & ſicut frequentiùs ob liberiorem vivendi modum Monachi Canonicorum nomen affectaſſe ab eodem authore dicuntur, ſic Canonicis monachi-

Annal. Ben. L. 23. n. 38.

le nomen quandóque attributum, præcipuè cùm arctiùs se intra Claustrorum penetralia custodirent, ùt erant Sæculô nonô Ecclesiæ Trajectensis Canonici sub Friderico præclarissimo Præsule, & dum tempore Concilii Aquisgranensis hoc ipsum testantis *Ordo Canonicus plenissimè servabatur.* Deníque missìs aliis levioris momenti Nomenclaturis (quæ sicut addesse, aut abesse possunt sine subjecti vel minimâ alteratione) etiam deveniendum est ad *Servos Dei:* cui vocabulo tantam energiam deferunt quidam Scriptores, ut hôc unô conspectô, quasi è tripode loquentem Jovem audivissent in suam sententiam, securè concludant *servum Dei* dictum, alium esse, nisi monachum, non posse. At nos rem veriori indagine scrutantes nil minùs, quàm huic asserto assentiri valemus, tam æquivocum usum atque patentem hac nuncupatione apud veteres Scriptores præferente, ut ne dicam, ex illa sola, non monachos, sed nec hos, nec Clericos solos intelligendos aucupari liceat: missìs omnibûs aliis pro hac assertione argumentìs, clarissima testimonia adferamus jungenda illis, quæ superiùs produximus.

Vide vit. apud Bol. 12. Junii S. Odulphi.

Conc. Aquis. in præf.

Sæculô octavô discurrens vir doctissimus mox à nobis citatus de Alcuino sequentia profert monachum probaturus: *ut Concordes sint*, inquit: *Eboracenses fratres hortatur Alcuinus Ep. 98. quos etiam servos Dei appellat. Atq; regularis vitæ nomine in ejus Epistolis, monastica intelligi solet, uti apud alios ejusdem ævi auctores, qui monachos itidem SERVOS DEI præcisè passim vocitent.* Vult ergò non solùm, ut credamus, monachos, *Servos Dei* (velut dignum est) fuisse nuncupatos, verùm &, cùm præcisè hanc vocem *Servus Dei* in quôdam illorum temporum Scriptore legimus, sine ulteriori requisita explanatione *monachum strictè talem* subintelligamus: cui ut nunquam scribam, en documenta ad oculum patentia in contrarium. Chilpericus annô 575. dotat Ecclesiam Cathedralem Tornacensem, in ea Clericos & nil minùs quàm monachos) *Servos Dei* nuncupat, sic Chilpericus: *quantò alios Regia Celsitudine præcellimus, tantò Christum honorare, & ejus Ecclesiam impensiùs volumus & in Christi repensionibus Sacerdotum & Pontificum, vel Servorum Dei, quæ pro eorum utilitatibus pertinent libenter præstamus.* Hac voce *Servorum Dei* nec Clericos ego solùm, minùs monachos, sed omnes existimo fideles hujus Ecclesiæ esse indigitandos. In citato mox superiùs Compendiensium Canonicorum præcepto, eosdem Canonicos dissertè reperio *Servos Dei* vocitatos. *Totum*, inquit Carolus: *nos pro æterna remuneratione prædicto sancto loco concessisse perpateat, ut perennibûs temporibûs in alimonia pauperum, & stipendia Canonicorum ibidem Domino famulantium, in argumentum proficiat, quatenùs IPSIS SERVIS DEI eorúmque successoribus pro nobis &c.* Teste eodem ipso Mabillonio annô 983. in pago Espinal *Adalbero primùm SERVOS DEI seu CLERICOS* (mirare viri in hoc puncto observantiam; utpotè, quòd contra manifesta exstantia pro genuinis Clericis documenta monachos hic interpretari nequierit) *qui locum incolerent, monasterium construxerit, dein Ancillas Christi &c.* Gregorius Turonensis scribens de duobus SS. Episcopis *Nicetio* atque *sacerdote* Lugdunensibus neutris unquam per totam vitam suam monachis, ait de primo: quòd, cùm morti vicinus esset deprecatus sit Childebertum seniorem hisce verbìs: *Rogo, ut Nicetius Presbyter Nepos meus Ecclesiæ Lugdunensi substituatur Episcopus, est enim ùt mei testimonii verba proferunt, amator Castimoniæ, Dilectórque Ecclesiarum, & in Eleemosinis valdè devotus, & quacúnque* Ser-

Mir. Donat. pior. L. 1. C. 2,

Annal. Ben. L. 49. n. 14.

L. 8. in vitis Patr. C. 2.

Servos Dei decent, *& operibûs gerit*, *& moribûs.* Mox cùm narrasset mortem Nicetii, & Blasphemum Clericum à S. hoc viro comparante correptum, sic in suos Coepiscopos querelanti Sancto respondisse ait: *at illi dixerunt*, *injustè facit detrahens Servo Dei &c.* En *Servos Dei* hinc & inde & nullibi monachos; quid alia memorem? cùm in tam levi negotio ista abundè sufficere possint, & satis appareat; qui solis vocibus, ad libitum explicandis, innititur, quàm facili ictu sternatur. Igitur hæc adduxisse dum sufficit, ad alia digrediamur.

CAPUT VI.

De Congregationibus & monasteriis Clericorum prioribûs undecim sæculis.

Cùm antecedente parte pluribûs explanaverimus, quàm certò à prima Ecclesiæ ætate constituta per S. Apostolos communis vita Clericorum, pariter nunquam interrupta fuerit, penitúsque sublata: hanc à nobis suis argumentis stabilitam assertionem necessariò subsequitur altera, exstitisse quóque loca sacra, in quibus suô modô congregati essent, & simul ea, quæ communis vitæ sunt, tranquilla Charitate tractarent. Nos qualia hæc úsque ad pacem universalem (Ecclesiæ sæculô 4tô quàm maximè à piissimo Constantino M. concessam) fuerint, eôdem locô insinuavimus; nunc de illis discurrendum, quæ cumprimis à M. Augustini tempore (quô post sui exordium nobiliorem renascentiam vita votivo - Clericalis haud obtinuit) eidem obtigerunt: pro quo triplex quæstio exurgit; primò: quænam illæ Clericorum ac Canonicorum Congregationes úsque ad sæculum undecimum. Secundò: an præter Cathedrales Ecclesias jam olim exstiterint Clericorum monasteria, & cur hoc nomine affecta. Tertiò: quale fuerit monasterium Clericorum à S. Augustino constructum.

Congregationum (prout præsenti quæstione discurrimus) duplex est species, una, quâ plurium hominum in uno monasterio vel Collegio coarctatur societas, altera, quâ plurium monasteriorum sub unius ordinis ac instituti Capite fit coadunatio: illa hanc ut præcedat, necessè est. Itáque de illa in monasteriis collecta societate inquiritur primùm, qui se successu temporis habuerit, cùm per S. Augustinum quasi replantata suum vigorem ac virorem acciperet in Ecclesia Hypponensi: Nos quia pleráque de hac dicenda jam in præfato capite præmisimus, ea, quæ adhuc ad Exegesis nostræ plenitudinem desiderari possent, paucis referemus: quamvìs enim priori parte, tum per ipsa documenta producta, tum etiam ratione adjectâ demonstraverimus, non solùm existere à primis sæculis debuisse Clericorum communitates, seu Congregationes, verùm & communem vitam per temporum seriem non interruptam dudum úsque ad sæculum undecimum perdurasse, cùm tamen ad communitatem, quæ religiosa ac votiva dici possit, plura requirantur; de quibus sanè disquiri potest, an illis Clericorum communitatibus eô modô (velut modernos apud Canonicos Regulares ritus ac consuetudines vigent) recepti jam, usurpatíque fuerint, quorum si nullum exstet vestigium, certè non inaniter apparebit Suarium virum doctissimum fluctuasse, an Canonicos modernos regulares S. Augustini ejusdem speciei asserere possit cum antiquis, ab ipsis Apostolis, institutis. Eò quóque collimat cujusdam eruditi, recentísque Scriptoris de ordine Canonico observatio dicentis: *Canonicos Regulares*, *qui communi Domo*, *communi Mensa*, *ac*

I *Congregationum, de quibus hic agitur, duplex species.*

Pagius in Critic. Baron. ad an. 1039. n. 8.

Ad Congregationem religiosam Clericalem Canonicam nunc requisita, etiam pristinis observabantur temporibus.

ac communibus bonis utuntur, & *S. Augustini regulam profitentur*, *hôc sæculô* (nempè undecimô) *initium habuisse*, *certum tandem esse debet. Nulla enim ante hæc tempora hujus institutionis in scriptoribus Ecclesiasticis apparent vestigia.* Quatuor igitur expeti videntur, ut Canonici Regulares moderni speciem sibi analogam probent in antiquis Clericis sub una Congregatione viventibus exstitisse. Primò: *Communem Domum*, Secundò: *Communem Mensam*, Tertiò: *Communia Bona*, ac demum: *Regulæ S. Augustini professionem.* Verùm quia hâc in quæstione negotium nostrum non cum solo hoc Authore vertitur, & alii alia ad specificam instituti rationem præter communem domum, ac mensam deposcunt, etiam istis satisfacere oportet: nam præter allegata reperire in antiquis Canonicis decet frequentationem Chori, stabilitatis sub unius Prælati obedientia promissionem, officialium quóque (ùt dicuntur) oportet esse in communitate certam ordinationem, proùt nunc apud Canonicos Regulares fieri comperimus; quâ deficiente non potest esse Regularis communitas, dum desunt requisita obsequia religiosæ charitatis. nos ergò, hæc omnia breviter percurrentes, declaremus, an & qualiter illa in antiquis, & sæculum undecimum longè antecedentibus Clericorum communitatibus viguisse monstrentur.

Primò quidem: qui communem domum in pristinis Clericis, communémque mensam prætendunt, habebunt per decursum hujus exegesis nostræ passim, quàm ex constituto Canonum Conciliorum præscriptam reperient: narrat Gregorius Turonens. de Baudino prædecessore suo: *Hic instituit mensam Canonicorum:* vivebant scilicet Turonenses Canonici in una domo, sed nondum communi alimentô pascebantur, sportulis consuetis suppeditatis locò communis mensæ; agnoscebat Baudinus, id vitæ communi ac regulari minùs congruere, constituit igitur hanc mensam Canonicorum. Idem Gregorius talem communem mensam institutam, communémque domum Biturrigis memorat, dum verba de S. Patroclo ibidem Canonico facit, nam cùm hic Diaconatûs ordine insignis, adeò se abstinentiæ, ac mortificationi daret, ut cum aliis Clericis *communem mensam* nunquam accederet, graviter ab Archidiacono increpatus est: hæc Gregorii verba: *ita*, inquit: *vacabat jejuniis, ut nec ad convivium mensæ Canonicæ cum reliquis accederet Clericis. Quod audiens Archidiaconus, frendens contra eum ait, aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certè discede à nobis, non enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium.* Et bene Gregorius mensam hanc communem, Canonicam nuncupat. Quæ idem est, ac mensa fraternæ charitatis, cùm & Canonicus nihil aliud in re notet, quàm Clericum fraternum: hinc ex Abbate, Ticinensis noster: *pulchrè* (ait:) *notat Abbas in Cap. Bone. de postul. præl. quòd Canonicus nil aliud est, quàm fraternus Clericus, vel Clericus in fraternitate Canonica constitutus, hæc autem nomina sunt consequentia rerum, quandò omnes ferè Clerici in communi regulariter vivebant.* Cæterùm qui plura hujus communis domûs, ac mensæ testimonia postulat, prioris partis Caput sextum septimúmque percurrat, ubi usque ad undecimum sæculum exempla ad omnem sufficientiam reperiet.

Vita P. P. C. 9.

In propug. Par. 2. n. 8.

Secundò: communia bona quanta ipsa sæculis quóque ævum nostrum longè antecedentibus, in Clericis charitas votiva collegerit, eadem iterùm citata loca exhibent, quamvis diversa norma, gradúque

Evan-

Evangelicæ perfectionis: cùm autem monstraverimus ad paupertatem votivam in pristinis Clericis probandam vel unum ex quatuor allatis gradibus suffecisse, eò quòd tempora illa simplicitati votorum assueta nullatenùs sint confundenda cum nostris, in quâ re minùs observatâ, videtur vir doctissimus offendisse, præcipuè, dum de sæculi undecimi Canonico S. Raymundo (de quo plura superiùs jam insinuata) in lectionibus de eo dici solitis exponit n. 6. eundem *nullum parentibus testamentum fecisse, sed Christo, seu pauperibus:* subjungens *quòd ineptissimè diceretur de Canonico Regulari voto paupertatis obstricto.* Plura enim à nobis his penitùs æqualia testimonia de monachis votivæ paupertati obligatis adferri possent (si expediret rei per se notæ dilucidandæ immorari, & aliundè producta repetere) qui dum diù Christo in expropriatione Evangelica servirent, testamenta condiderunt, salvâ omni religiosi, in quo vixerant, instituti ratione, velut id jam alibi declaratum est de S. Radegunde, Aredio monacho, & Abbate, Altfrido Monacho Fuldensi, de Virginibus sacris à S. Cæsario collectis &c. Omnem hanc, quæ tunc intercurrere potuisset, dissonantiam sustulit votorum simplicitas, & major in dies concessa rerum usurpandarum libertas, eò deducta demum, ut tantùm non omnino vinculum totius expropriationis diffringeret. Huc tendunt Promerii hortamina, huc decreta Pontificum, huc Canones Conciliorum, huc denique regula tam Metensis, quàm Aquisgranensis: ut qui hanc graduum paupertatis diversitatem tam clarè à Suario explicatam, tam certis argumentis (antiquitùs eam viguisse) assertam, non attenderit, in multos scopulos necessariò incidat amittendæ veritatis. Sed

In act. SS. ad 3. Jul. comment. præv. §. 2. ad fin.

Tertiò: quid jam de regula S. Augustini discurremus? quam quòd unquam *Canonici* ante sæculum undecimum *professi* sint, ne ullum quidem indicium prostat: imò & nos ipsi à regula Canonicum institutum hactenùs semper absolvimus, dicentes, nec illam ad institutum aliquod maximè Clericale votivum requiri, nec Canonicorum presse talium eidem ullum illigatum fuisse: quodsi ita? ergò indubitatum manet, tales regulares Canonicos, qui S. Augustini regulam profitentur, ante sæculum undecimum nullos extitisse.

2. *Secundùm regulam S. Augustini eò modò olim Canonici quoad rem ipsam vivebant, quò nunc.*

Credo autem, qui hæc objiciunt, non solùm in historia nostra peregrinos esse, sed nec, quid ad instituti alicujus specificandi rationem conducat, adhuc tum nosse: imò & ignorare, quid sit regulam aliquam, & quid? secundùm regulam profiteri. His itaque satisfaciendum opinamur, ut à dubio, quò jactantur, eximamus.

Regulam S. Augustini eô modô, quo tempore Concilii Lateranensis decretum est, à pristinis Canonicis Cultam non fuisse, neque istud unquam ad specificandum institutum usque hodie *per se* expeti posse, neque ob regulam, aut assumptam, aut immutatam, aut antea non habitam in sua specie ordinem religiosum variari, ad nauseam usque hactenùs declaratum est. Intereà tamen notandum, longè aliud esse, ordinem aliquem profiteri secundùm regulam alicujus Sancti legislatoris, aliud profiteri ipsam regulam. Illud in omnibus religionibus admittimus, istud in paucis. Omnes enim reliquæ religiones vovent obedientiam secundùm regulam, solus, quantùm assequor, ordo Seraphicus vovet ipsam regulam: hæc ejus est profitendi formula. *Ego frater N. voveo & promitto Deo omnipotenti & Beatæ Mariæ Virgini: & B. Francisco & omnibus Sanctis, & tibi Pater: toto tempore vitæ meæ servare regulam fra-*

fratrum Minorum &c. At Ordo D. Benedicti vovet secundùm regulam: sic enim formula professionis: *Ego frater N. promitto stabilitatem meam & conversionem morum meorum, & obedientiam secundùm regulam S. Benedicti Abbatis, coram Deo, & omnibus Sanctis ejus &c.* Hinc D. Th. Quodlib. 1. art. 20. *Statuit Benedictus Monachum profiteri non quidem observare regulam, sed quòd profitens promittat conversionem morum suorum SECUNDUM REGULAM.* igitur aliud est *profiteri regulam*, aliud *secundùm regulam*, & quidem dupliciter: primò profiteri regulam, est se obligare absolutè ad observantiam regulæ ita, ut ipsa immediatè sit præceptiva; profiteri autem secundùm regulam, est profiteri, dependenter à præcepto superioris se ad ea obligare, quæ continet regula. Atque hinc secundò: profiteri regulam est se obligare huic in individuo regulæ omnibúsque in ea contentis, & non alteri. Profiteri autem secundùm regulam est conformiter illis legibus & ritibus vivere, quos præscripsit regula adeoque dum v. g. promitto me victurum secundùm regulam S. Augustini, hæc vox *secundùm* denotat modum non formam regulæ. Vulpell. de præpos. hâc dict. p. 106. n. 1. ad quam solam se obligat profitens ipsam regulam. Canonici ergò Regulares profitentur obedientiam secundùm regulam, non verò profitentur ipsam regulam, unde facilè objecta difficultas resolvitur: Canonici etiam antiqui & sæculum undecimum longè præcedentes semper professi sunt ea, quæ regula S. Augustini complectitur, præscribítque, hinc professi sunt obedientiam etiam tunc secundùm regulam S. Augustini, cùm ne quidem, quæ sit propriè illa regula nossent, testatur id Chronicon Reichersperngense hîs verbîs de Magno Gerоho ibidem præposito loquens. *Exquirebat omni animadversione, quomodo vivendum esset secundùm regulam Patris nostri Augustini: vel quæ esset illa regula, secundùm quam vivere professus erat.* Nihil enim aliud erat profiteri secundùm regulam S. Augustini, quàm profiteri normam præscriptam ab Augustino: seu dein hæc esset signatè regula, quam nunc Canonici retinemus, seu sermones illi de vita communi Clericorum, seu vivendi disciplina ipsis Clericis votivis ab eodem S. Patre tradita ex suis quibuscúnque Sanctissimis, Doctissimìsque scriptis: ut adeò professio *secundùm regulum* mentem potiùs legislatoris inquirat, quàm certam individuatam ac determinatam regulam, inde quòque est, quòd monachi S. Benedicti nec ipsi, ut hujus determinati ordines essent, regulæ huic formali se absolutè affigerent, sed menti fundatoris, teste enim Mabillonio sæculô sextô, imò usque ad Benedictum Anianensem sæculi noni initiô florentem, passim in monasteriis, quæ impunè huic sancto ordini vendicantur, regula ùt plurimùm sancti Columbani, aut simul hujus, & sancti Benedicti, in aliis denique adhuc plures vigebant, neque id speciei ordinis officiebat, cùm non tam hanc individuam regulam, quàm mentem fundatoris attendendam nossent, quâ ipse S. Benedictus se declarat: *regulam hanc à se fuisse descriptam, ut eam observantes in monasteriis aliquàtenùs vel honestatem morum, aut initium conservationis se demonstrarent habere. Ceterùm*, inquit: *ad perfectionem, qui tendit, sunt doctrinæ SS. Patrum ---- nec non & collationes Patrum & instituta & vita eorum, sed regula S. Patris nostri Basilii, quid aliud sunt, nisi benè viventium & obedientium monachorum exempla, & instrumenta virtutum &c.*

Professi igitur sunt Canonici pristini obedientiam, vitámque clericalem secundùm regulam S. Augustini hôc ipsô, quòd vivere pro-

Vide etiam Lairvelz. Catechis. Novit. tom. 2. Lect. 138. Cal. 1187. & seq.

Vide Caram Bas. Theol. reg. t. 1. f. 74. n. 175. & S. Bernard.

Chron. Reicherf. de an. 1169. Edit. Ludevv. col. 298. circa fin.

Annal. Ben. L. 11. n. 43.

Cap. 73. seu ultimo.

promitterent ſecundùm Apoſtolicam Clericalem inſtitutionem, quæ ipſa eſt Auguſtinianæ regulæ ſubſtantia, plenúmque objectum, neque unquam aliter à Clericis ſuis, aut aliam normam converſationis prætendit. Sed dices, cur ergò, ſi Canonicorum modernorum non eſt tanta ad formalem regulam Auguſtinianam, ſpecificáque reſtrictio, potiúsque (ùt jam aliàs diximus) ad ipſos Canones Sanctorum Patrum, ſecundùm quos etiam usque nunc multæ formulæ profeſſionis à Canonicis regularibus emitti ſolitæ ſunt inſtructæ, cur, ais, Canonici Regulares ab undecimo ſæculo ſe dicunt *Ordinis S. Auguſtini, religioſos S. Auguſtini, vivere ſub regula S. Auguſtini &c.* ſi hujus non eſt tanta connexio cum inſtituto Regularium Canonicorum? Dicant ſe itaque tales, quales ſe Canonici habuerunt ante Sæculum undecimum, qui licèt regulares à Sæculô nonô dicerentur, nunquam tamen Ordinis S. Auguſtini audierunt &c.

3.

Nominis Auguſtiniani uſurpatio antiquis Clericis inſolita adiici ſuo inſtituto, quid diſcriminis à modernis operetur?

Duo hìc proponuntur ſolvenda; cur moderni Canonici Regulares ordinis S. Auguſtini &c. ſe dicant? alterum, cur id apud veteres nuſpiam fuerit uſurpatum. Illud ex parte per dicta capite 5tô prævió, ex parte autem in ſequentibus, ubi de Canonicis Regularibus ſpecificè agetur, reſolvi poterit: iſtud hujus loci eſt, neque diffitemur, nunquam, ac nullibi ante ſæculum undecimum reperiri Canonicos Regulares S. Auguſtini. Sed quis ædipus huic ſphingi ſufficiet? profectò id ego credideram, ne quidem huic objectioni aliquam difficultatem ineſſe, neque ad rem noſtram referre, apud Canonicos Regulares veteres Auguſtini nomen aut memoratum, aut omiſſum, quódque maximè conducit, ipſa illa communitas eſt S. Auguſtini: quæſtio namque, an monaſterium illud (de quo Poſſidius narrat fermè decem ad diverſas Eccleſias in Epiſcopos aſſumptos fuiſſe) Clericorum fuerit, an monachorum? adeò jam ad triarios abiit, ut doctos inter pro Clericis conclamata ſententia ſit. Neque id tantùm, ſed & alterum: habuiſſe Auguſtinum veram votivorum Clericorum ſocietatem, propagatam quoque fuiſſe hanc ſpeciem inſtituti ad plurima etiam loca transmarina, demúmque nos priori parte de idea, ac ſpecie Ordinis retulimus planè firma, ac ſolida, quæ evincunt, Auguſtinianum iſtud inſtitutum non fuiſſe ideam, ſed ſpeciem religioſi ordinis: cur verò non protinùs hæc tam religioſè propogata inſtitutio votivo-Clericalis *Auguſtiniana* dicta eſt? cur non *Ordinis S. Auguſtini* nomen obtinuit, cur ipſi Clerici non nuncupati Religioſi ſub regula S. Auguſtini? moveo ſcrupulum validori pondere, cùm Benedictus ſuum monaſticum ordinaret inſtitutum, plus quàm ducenti anni ſucceſſerant, nemo ſuorum Alumnorum dictus eſt *Benedictinus*, nemo *Ordinis Benedictini*, nemo *religioſus ſub regula S. Benedicti*: cur iſtud? profectò antiquitatum rudiſſimus omnium ſim, ſi propriorem vero cauſam quis adduxerit aliam, niſi uſum temporis. Annô 779. in Capitulari Caroli M. legitur ordo regularis, & Canonicus, ſed non tam ad ſignificandum inſtitutum (velùt nunc per ordinem denotatur) quàm ad ipſam normam præſcriptosque ritus vivendi; nomen religioſi vix ante Sæculum 12um votivum ſignâſſe, author eſt erudiriſſimus Papebrochius, qui textum Salviani prudenter de vocabulo hujus vocis explanat. Et quàm injurius eſſem, ſi tum primò hunc ſacrum ordinem exortum fuiſſe aſſererem, cùm ipſe hæc vocabula induit, aut obtinuit potiùs ſeu vulgi beneficio, uſúque, ſeu ipſorum temporum more: ſed quia hæc jam aliàs obſervavimus, ſufficerit obiicienti repoſuiſſe, ut appareat, Sæculum præcipuè undecimum, duodecimúmque adeò novitatum complurium rebus antiquiſſimis,

vide Cang. hoc verbo Ordo. & regula.

in vita SS. Aurei &c. t. 3. Junii die 16.

Cap. 11. vitæ S. Aug. Confer. Thomaſſ. P. 1. L. 3. C. 2. n. 9.

ſimis inducendarum fuiſſe ſeminarium, ut ſi ideò inſtitutum aliquod religioſum pro novo habendum eſſet, quòd tunc novis vocabulis, aliîsque ritibûs ſit affectum, & ipſa penè Eccleſiæ Sacramenta ſuæ vetuſtatis incommoda pati cogerentur, proùt patebit conſideranti.

Hìs ſic conſtitutis confidimus, omnimodè nos expedivíſſe à quæſtione illa per recentiorem Authorem propoſita, ut jam dubitari non poſſit Canonicos illos Regulares, qui Communi domo, communi menſa, ac communibus bonis utuntur, & ſecundùm regulam S. Auguſtini profitentur, ante ſæculum undecimum initium habuiſſe. Nunc, quæ reliqua ſunt, perquiramus.

4. *Chorus an apud Canonicos, Clericósque veteres votivos?* Chori frequentiam in antiquis Canonicis non defuiſſe, ſaltem à tempore pacis generalis in Eccleſia reductæ, id eſt, à temporibus Conſtantini, dubitare non ſinunt cum Clericorum illorum in ſocietate viventium Sancta converſatio, tum ipſorum Principum largifluæ donationes, nil magis prætendentium, quàm preces Clericorum; de quibus ſola quæſtio vertitur, an expetitæ ad eam normam fuerint, quâ Pſalmi noſtra ætate hymnidica modulatione ſolent decantari, & ut verbô dicamus, quæ certis diei horis in Choro aguntur. Sicut autem mos iſte in Eccleſia vetuſtiſſimus eſt, ſic à Clericis regulariter obſervatum ſemper fuiſſe negari non poteſt. Iſidori Hiſpalenſis ætate Chorus adeò jam Clericis condebitus erat, ut de eo ipſe non ſemel proferat mentionem. (de offic. Eccl. L. 1. C. 5. 7. 8.) Primum omnium, qui alternantem modulationem in Eccleſias Occidentales induxerat, Ambroſium nominat. Memorat autem ritum canendi Iſidorus tam accuratum *in horis*, *in Veſperis*, *in Matutinis*, *in tertia*, *ſexta*, *Nona*, *in Antiphonis*, *hymnis*, *& reſponſoriis*, ut nihil planè dubii relinquat, ſæculô quintô Chori uſum receptum, ſuo dein tempore, id eſt, Sæculô ſeptimô, non jam liberè paſſim in Eccleſiis uſitatum fuiſſe, quàm præſcriptum: imò Concilium Bracarenſe Sæculô Sextô celebratum jam iſta de Choro Clericorum definivit. *Placuit omnibus communi conſenſu, ut unus, atque idem pſallendi ordo in Matutinis, vel Veſpertinis officiis teneatur, & non diverſæ, ac privatæ, neque monaſteriorum conſuetudines cum Eccleſiaſtica regula ſint permixtæ.* Inſinuat hic Canon, quosdam Clericos monachorum ritum in cantando officio affectaſſe, quem à Clericali inſtituto tanquam aliquid inſolitum arcet.

In Concilio Toletano 4to Can. 2. præcipitur: *unus Ordo orandi, atque pſallendi nobis per omnem Hiſpaniam, atque Galliam obſervetur, unus modus in miſſarum ſolemnitatibus. unus in veſpertinis, matutinisque officiis, nec diverſa ſit ulla in nobis Eccleſiaſtica conſuetudo, qui in una fide continemur & regno, hoc enim & antiqui Canones decreverunt. ut unaquæque Provincia & pſallendi & miniſtrandi parem conſuetudinem contineat.* Concilium Carthaginenſe quartum dudum præſcripſit cantandi modum Clericis, ita quidem, ut: *Clericus qui absque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendiis privetur.* (Can. 49.) Laudatur etiam à Sidonio Apollinari Claudianus B. Mamerci Vienenſis Epiſcopi Vicarius, quòd hic *Pſalmorum modulator & Phonaſcus ante Altaria fratre gratulante, inſtructas docuit ſonare claſſes.* Qui Sidonius (L. 5. Ep. 17.) ejusdem Eccleſiæ Clericos tanquam egregios Choraulas ſic deſcribit cum ipſis monachis concinentes: *cultu*, inquit, *peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine monachi, Clericique Pſalmicines concelebraverant: quisque in diverſa ſucceſſimus, præſtò ad tertiam futuri, cum ſacerdotibus res divinas faciendi.* Innumera adhuc ſuppeditarent (ſi ſuperfluis gauderemus) teſtimonia, Chorum apud Clericos undique antiquitus uſurpatum fuiſſe. De recentiori ævo, tempora Caroli M. aſſequen-

quente, ne quidem dubium aliquod urgeri poteſt, tum enim (Sicùt ſubſequis ſæculis) apud Clericos Chorum præſcriptum fuiſſe, omnia penè Principum conclamant diplomata; eò fundationes omnium monaſteriorum collimaverunt, eò directæ ſunt præbendæ, ſtipendiáque Clericorum; ut ſcilicet ipſos *in tali Eccleſia collectos Clericos, Canonicósve ſine intermiſſione meliùs delectet pro fundatoribus talibus Domini miſericordiam deprecari.* Prout Carolus M. in privilegio Aquisgranenſi Eccleſiæ dato, aliíque ubertim loquuntur.

apud. Mir. Donat. Belg. L. 2. C. 8.

Sed piaculum eſſet, ſi Auguſtini Societatem penitùs ſilentio tranſiremus, certè hanc vel maximè Choro addictam fuiſſe quis ambiget? qui Auguſtini ipſius ferventiſſima hortamenta legerit populo laico facta ad pſalmodiam publicam in Eccleſia frequentandam. *ad Vigilias*, inquit ille: *maturiùs ſurgite ad tertiam ad ſextam, ad nonam ante omnia convenite. Nullus ſe à ſancto opere ſubtrahat, niſi quem infirmitas, aut publica utilitas, aut fortè certa & grandis neceſſitas tenuerit occupatum.* Præcinebat ſcilicet Clerus, ſuccedebat cantu ſuo populus, & ſic uno concentu reſonabat Eccleſia devotione utriusque ſtatûs tam Eccleſiaſtici ſcilicet, quàm Laici in laudem Dei animata. Ut nil dicam de præſcripta Chori peragendi norma in ea, quam nunc retinemus. S. Auguſtini regula, ne modum videar ante rem præſumpſiſſe, necdum, cui ea primitùs ſcripta ſit, declaratione expoſitâ.

Serm. 55. de temp.

5. *Quæ eiſdem ſtabilitatis profeſſio?*

Stabilitatem quod attinet, eadem Clericis antiquiſſima fuit: primò enim, cùm ſe Clericatui debita profeſſione illigarent, adeò addicebantur eidem, in qua ſuſcipiebantur ac ordinabantur, Eccleſiæ, ut nec ſuo jure unquam aut Clericatum, aut locum dimittere poſſent. *Placuit*, verba ſunt Concilii Milevitani primi: *ut quicunq; in una Eccleſia vel ſemel legerit* (actum pro ordine ſumit Concilium per Enallagen) *ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur.* Neque enim admittebantur ſine prævio Juramento ad Exercitium Clericale, cujus ordine inſigniebantur, hinc clariùs ad rem S. Auguſtinus Epiſt. ad ſeverum: *Chriſtum* inquit: *conſulas, tuæ menti præſidentem, utrùm homo, qui in Eccleſia mea diſpenſationi credita jam legere cœperat, & non ſemel, ſed & iterum & tertiò, non fuiſſe Lector poſſit, & debeat judicari - - - non vereor, ne parùm intelligas, quantus aditus aperitur ad diſſolvendum ordinem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſi alterius Eccleſiæ Clericus, cujcúnque juraverit, quòd ab ipſo non ſit receſſurus &c.* Hoc *juramentum* erat ſtabilitatis *profeſſio*, nam antiquos has voces confudiſſe, patet ex veteri ordine Eccleſiæ Pariſienſis, ubi agitur de Canonico ſuſcipiendo, ac induendo: illic itaque dicitur: *ſtatim novus Canonicus proſtratus reſpondet: Amen. deinde manens genuflexus tactis ſacroſanctis Evangeliis promittit obedientiam Domino Decano, & Capitulo: & cætera, quæ continentur in forma JURAMENTI.* Concilium quoque Toletanum primum, diſſertiſſimè declarat Clerici ſtabilitatem ad locum ordinationis ſuæ: *liberum* inquit: *nulli Clerico ſit diſcedere ab Epiſcopo ſuo, & alteri Epiſcopo communicare, niſi fortè ei, quem Epiſcopus alius libenter habeat, de hæreticorum ſchiſmate diſcedentem, & ad fidem Catholicam revertentem.* In Concilio Narbonenſi anni 589. Canon. 10. definitum eſt, *ut nullus audeat Clericorum, ordinationem ſui Epiſcopi contemnere, ſed ubi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia, & obedientia, & quæ injuncta fuerint agere.* In Concilio Aurelianenſi eodem ſæculo habito, dicitur Can. 7. *Abbatibus, Presbyteris, omnique Clero, vel in religionis profeſſione viventibus, ſinè diſcuſſione vel commendatione Epiſcoporum, pro petendis Beneficiis ad Domnos venire non liceat.* Ep. 24.

Denique Concilium Valentinense in Hispania Can. 5. & 6. sequentia definit: *hoc etiam placuit, ut vagus & instabilis Clericus, sive etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi, à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, ut in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum, quousq; iu vitio permanserit, & communione & honore privetur &c. Sed nec illum Sanctorum Sacerdotum quispiam ordinet, qui localem se futurum primitùs non spoponderit.* In ipso quoque orbis Capite Roma stabilitas Clericalis professionis tam accuratè servata est, ut, cùm aliquandò Elias Isauriæ Abbas Clericus Epiphanium discipulum suum ad summum Pontificem
L. 7. Ep. 2. Gregorium M. ordinandum mitteret, fecerit id quidem Gregorius, at Epiphaniô non ampliùs remissô. *Diaconus*, inquit: *quidem factus est, sed quisquis semel in hac Ecclesia ordinem sacrum acceperit, egrediendi ex ea ulteriùs licentiam non habet.* Erátque hæc stabilitas tam firma Clericorum, quàm ulla esse poterat monachorum, quod in ipsis etiam Justi-
Novell. 36. 2. niani Novellis decretam fuisse legimus: sic enim piissimus Imperator. *Nam* inquit: *si prohibemus ex uno monasterio in aliud transmigrare, multò magis neq; Clericis hoc permittimus: lucri & negotiationis habere demonstrationem hujusmodi desiderium judicantes.* Neque solùm Clerici, postquam se semel propria voluntate in ministerium Ecclesiæ tradiderunt, stabilitatis promissione facta copiam ampliùs habebant Ecclesiam hanc suam atque desponsam obedientiam deserendi: Verùm erat hæc ipsa promissa perpetui vinculi innodatio, ut qui à clericatu semel suscepto resilirent, inter Apostatas haberentur. Hinc gravissimæ severitatis Canon ille septimus Chalcedonensis Concilii: *qui semel in Clero deputati sunt, aut monachorum vitam elegerunt, statuimus neque ad dignitatem aliquam venire mundanam; aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, ita, ut redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs elegerunt, anathematizari.* Imò, quod ampliùs, ne quidem Clericus à suo proposito resilire poterat obtentu monasticæ professionis: sic enim decidit synodus Cæsaraugustana Can. 6. *Si quis de Clericis propter luxum vanitatémque præsumptam, de officio spontè discesserit, ac velut observatorem legis, monachum se videri maluerit, quàm Clericum, ita de Ecclesia repellendum, ut nisi rogando, atque obsecrando plurimis temporibûs satisfecerit, non recipiatur.* Concilium Toletanum quartum statuit manifestè Clericum quemcúnque, si sæcularem habitum reassumpserit, & conversus non fuerit, inter apostatas reputandum: *qui detonsi à parentibus fuerint*, verba sunt Can. 55, *aut spontè suâ à parentibus se ipsos religioni devoverunt, & posteà habitum sæcularem sumpserunt, iidem à sacerdote comprehensi, ad cultum religionis, actâ priùs pœnitentiâ revocentur. Quòdsi converti non possint velut apostatæ anathematis sententiæ subjiciantur.* In regula Chrodegangi cavetur Cap. 7. *ut Clericus Ecclesiasticè nutritus in Ecclesia coram populo vel legens, vel cantans, si postmodùm relicto Clericatûs habitu à castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus & Apostata elabitur, & ad sæculum regreditur, ab Episcopo Canonicè coerceätur, ut ad sinum Matris Ecclesiæ revertatur &c.* Cæterùm non ignoro de Clericis minoribus diversa fuisse locorum statuta, ita, ut non ubique mox, ac in Clerum recepti sunt, ad hanc perpetuitatem tenerentur: sed id quoque observatum, ut nec isti ante annos pubertatis ad juramentum seu professionem emittendam obligarentur. *Lectores*, inquit: *Concilium Carthaginense tertium Can. 19. cùm ad pubertatis venerint, cogantur, aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.*

Deni-

6. *officia claustralia non minùs apud veteres votivos Clericos.* Denique ut ad ultimum de officialibus in societate ac communitate Clericorum deveniamus, neque isti vel primis temporibûs, maximè verò medio ævo defuêre. Tota Chrodegangi regula Portarii, Cellarii, Cocci, Cantoris, Magistri scholarum sic meminit, tanquam officiorum pridem in Clericis solitorum: confirmat quoque hæc officia, vel si dicere congruentiùs velimus, ministeria Concilium Aquisgranense. In Ecclesia Carnutensi pariter talium officiorum memoria habetur jam de Sæculo 6to, id est, annô 550. ùt refert vita S. Launomari Abb. n. 5. *hic presbyter, & Cellarius fratrum constitutus, exemplô quoque doctus Apostolorum, formam primitivæ Ecclesiæ imitari nitebatur.* Erat tunc Launomarus adhuc Carnutensis Ecclesiæ Canonicorum alumnus teste eâdem vitâ, ut itaque neque in istis quid novi societatibus Clericorum à sæculô undecimô ac deinceps obtigerit, cùm passim eadem officia inter illos (quæ aliàs monachorum, à quibusdam rem solùm in cortice considerantibus, fuisse credebantur) decernerentur; neque aliquid in Clericis pristinis eorúmque communitatibus desiderari possit, quò minùs eædem tanquam benè, ac regulariter ordinatæ haberentur.

His de congregatione seu societate Clericali in uno monasterio collecta demonstratis, quæritur, quid de altera congregationum specie sentiendum, quibûs plura monasteria uniuntur sub uno superiore Capite quales nunc in pluribus ordinibus est reperire. De his, ut mentem meam genuinè aperiam, dico, neutiquam talem societatem seu Congregationem aliquid ad speciem Ordinis determinandam conferre posse: neque huic assertioni probandæ multùm inhærendum censeo, utpote aliundè & per se liquidæ. Nam cùm jam ex Mabillonio didicerimus, apud Monachos ante sæculum decimum, ipsámque Congregationem Cluniacensem, nullam exstitisse; cùm tamen omnium scriptorum calculô origo ordinis S. Benedicti præviis longè temporibus alligetur: non est, cur congregationem plurium monasteriorum Clericalium prætendamus ad speciem ordinis, aut perficiendam, aut complendam. Certúmque est, dum sæculîs longè posterioribûs per regulam S. Augustini reformatus est Ordo Canonicus, incepisse quidem aliquâ imitatione monachorum primum in Congregationes se unire Canonicorum monasteria, antea tamen non minùs hunc ordinem sine talibus Congregationibus in sua singularitate exstitisse, sed & adhuc existere in omnibus illis monasteriis, quæ aliam unionem congregationis ad hanc usque diem non noverunt, nisi illam lateranensem, cui speciali Pontificiô privilegio non tam uniri solent, quàm aggregari, de qua re alibi plura tractabimus, in comperto est.

In præf. annal. Bened. n. 20.

Altera, quæ in hoc capite quæstio est, ipsa attingit loca Cænobiáque Clericorum, quamvìs enim admittantur universim Cathedrales Ecclesiæ Clericalibûs societatibûs provisæ, negatur tamen (à quibusdam) extra illas aliquod monasterium exstitisse, quod non fuisset monachorum usque ad tempora Chrodegangi Metensis, & receptæ ejus regulæ: maximè verò tale, quibus Abbates præerant. Et hoc quidem asserere præcipuè quibusdam libuit, ut breviori viâ abnegarent omnia illa monasteria Canonicis, quæ speciem aliquam votivæ vitæ præmonstrabant, & quorum antiqui scriptores sic meminerant, ut eorum inhabitatores dicerent Clericos. Quòdsi enim firmum & extra omnem aleam esset nulla præter Cathedrales Ecclesias exstitisse Clericorum monasteria, facili illatione concluderetur, ista omnia fuisse monachorum, & per Clericos in iis commotantes alios, nisi monachos intelligi non posse. 7. *Non solùm Cathedrales Ecclesias, sed & minora Monasteria Clericorum Votivorum antiquitùs floruisse ostenditur.*

vide Mab. Anna: Ben. L. 22. n. 75.

Verùm ſicut prima hujus capitis parte ubertim monſtravimus, quàm debili Argumentò Clerici nomen univerſaliter ante Sæculum decimum, nonúmque reſtringatur ad monachos; & quàm certum ſit, confuſionem hujus nominis exinde ortam, quòd aut monachi ſuos ordinibus ſacris inſignitos *Clericos* potiùs dicerent, quam *monachos*, aut Clerici veri, ac genuini ſæpiſſimè iíque frequentiſſimi (maximè Gregorii Turonenſis tempore, ac deinceps) eſſent certis officiis illigati in ipſis Cænobiis monachorum. Sic hôc locô non difficulter monſtrabitur ex præmiſſis, longè antè Chrodegangi tempora floruiſſe monaſteria Clericorum. Primò quidem: jam diù eſt, quòd à nobis monſtratum ſit Eſſenos à Philone laudatos, inter veros Clericos ſic collocandos eſſe, ut illi ipſi ſint, quos Marcus Evangeliſta Alexandrinæ Eccleſiæ miniſtros inſtituit: hi ſunt, qui & privato otio ſpirituali ſuís erant addicti temporibûs, & dein procedentes in publicum, quæ ſanctioris vitæ myſteria remotís arbitrís inter ſe ſecretis collationibus, & divinis Contemplationibus didicerant, populo prædicabant. Locus verò ille, in quo receſſum ſpiritualem conſtituebant, monaſterium ipſi nominabant: ſic enim Philo *ſingulis*, inquit, *eſt quoddam Sacellum, quod ſemnejum & monaſterium appellatur, in quo ſoli, remotis arbitris, Sanctioris vitæ myſteria peragunt; nec cibum potúmve, nec eorum, quæ ad corporis curam pertinent, quidquam eò ſecum inferunt, ſed legem duntaxat, & Prophetarum oracula, hymnóſque & alia hujuſmodi, quibus pietas Simul, ac ſcientia augentur & conſummantur.* Videtur autem, cum ipſas cellas, in quibus ſe recondebant hi viri divino miniſterio dicati, monaſteria fuiſſe dictas. At cum vix Sæculum quartum illuceſceret, longè ad ampliores ſignificationes hæc vox eſt aſſumpta, vel ipſo diverſimodè conſideratò græcô vocabulô, cùm enim Μονὴ jam *manſionem*, jam *monaſterium*, jam etiam *Eccleſiam* Catholicam ſeu parochialem notaret in ſermone Latino, liberior quoque ejus uſus invaluit; ita, ut monaſterium in lingua latina non ſolùm innueret locum, ſeu Aſceterium præciſè monachorum (ab Etimologia nempè & æquivocatione Μόνος monachi cum Νοναςήριον domo ſeu cella monachorum) ſed etiam aſceterium Clericorum, eò quòd Μονος denotet tam ſolum quàm *unum*, & Μοναξα non tantùm *ſolitudinem ſed & unitatem.* Profectò Gregorius Nazianzenus de monachis & monaſteriis tam latam ſignificationem habet, ut non tantùm non ſolis monachis, Clericíſve, ſed cuicunque homini attribui poſſe ſentiat: ſic enim ipſe in Carminibus ſuis.

vide Cang. Gloſſar. Græcit. Col. 949. hoc verbo.

Ex me, Μοναςής vivit, & legi, & Deo,
Eſtque ad ſalutem turba concurrens Μονή
& alibi
Tantò appetebam fortiùs Μοναςινα
Quantò videbar junctus eſſe pluribus
Nam forma vitæ, non locus Μονην facit.

Carm. Jamb. 15. n. 18. & in Carm. de vita ſua.

Ergo juxta Gregorium non ille ſolus Monachus eſt, quem ſcriptores cuculla, habitúque monaſtico indutum ajunt, ſed monachus ille quoque dici poteſt, qui vivit Legi, Deo, & in communi. Quod ipſum intelligendum eſt de monaſterio, ut adeo & monachi dici poſſint, etſi nec religioſi ſint, & habitacula nuncupari monaſteria, etſi nonniſi tales habitatores contineat, qui in una Charitate uniti vivunt legi & Deo. Hinc eſt, quòd non obiter, non tralatitiè, ſed circumſpectè & plano uſu habitaculum Clericorum ſuorum monaſterium dixerit S. Auguſtinus, neque dubitaverit, ipſos eosdem Clericos afficere nomine *monachorum*, audi Sanctiſſimum virum loquentem: *quare* inquit; *nos non appellemus monachos, cùm dicat pſalmus, ecce quàm* in Pſal. 132.

bo-

bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum, Μονος *enim unum dicitur, & non unus quomodocunque, nam & in turba est unus, sed unà cum multis unus dici potest*, Μονος *non potest:* Μονος *enim unus solus est: qui ergò sic vivunt in unum, ut unum hominem faciant, ut sit illis verè, quod Scriptum est, una anima, & unum cor, multa corpora, sed non multæ animæ, multa corpora, sed non multa corda, rectè dicitur* Μονος, *id est unus solus.* Hæc Augustinus, eâ ergò nominis Etimologiâ, qua S. Doctor Monachi nomen ad Clericum significandum assumpsit, usus est in ipsa monasterii voce, cùm dixit, quòd *in ista domo Episcopii* secum voluerit habere monasterium Clericorum, apparet itaque olim jam monasteria exstitisse, hócque ipso nomine jam tum fuisse donata, quod subsequîs temporibûs tam liberè usurpatum est, ut eâdem prærogativâ nominis omnia illa Clericorum domcilia monasteria dicerentur, in quibus compertum erat, Clericos una societate, seu (ut verbîs Valentini Abbatis Adremuntensis ad Augustinum utamur) *in Congregatione propositi servientes*, hoc est, in Communione vitæ, ac bonorum votiva vixisse. Exstant hac de re innumera penè testimonia: Winburni in Britannica Insula, seu Anglia narrat Rudolphus monachus Sæculi noni Scriptor apud Surium ad 28. sept. in vita S. Liobæ primigenia Phrasi Rudolphi monachi edita. *Duo monasteria antiquitùs à Regibus gentis illius constructa sunt, muris altis & firmis circumdata, & omni Sufficientia sumptuum rationabili dispositione procurata: unum scilicet Clericorum & alterum fæminarum.* Hoc monasterium per totam vitæ seriem semper *Clericorum*, nunquam dicitur *monachorum*, & magna discretione Author hoc vocabulo *Clericorum* utitur, ut ne prudenter dubitari possit genuinos in eo Clericos locatos ab antiquo fuisse. Et tamen hunc Clericorum locum à primæva origine monasterium dictum fuisse satis ex ipso Rudolphi contextu colligitur. Annô 662. teste Flodoardo fundatur monasterium Avennacense, *monasterium*, inquam, & tamen pro 20. Clericis, proùt sic nuncupatum habetur in Epistola Hincmari ad Teutbergam Abbatissam: erat enim taliter dispertitum, ut in eo 20. Clerici, & 40. Virgines (omnes Canonici ordinis præclara soboles) ordinarentur. Sæculi 8vi initiô, id est, an. 706. teste Scriptore Anonymo vitæ S. Beregisi Abb. hic S. vir *monasterium statuit, Basilicam consecrat, Clericorum officium delegat, quibus Clericis Canonico ordine militantibus ipse pater in eodem habitu Sociatus est.* S. Rigobertus, dum primus Remensium Episcoporum fertur Sæculô 7mô commune Canonicis instituisse ærarium, ex eodem *censuit dividendum, proùt opus fuerit unicuique eorum intra septa monasterii*, ùt scribit vetustus planè vitæ Author. Cùm ad initium Sæculi 8vi, id est, ipso anni 700. & deinceps Ecclesia Vesontionensis Cathedralis in moribus Clericorum vehementer deturpata post Tetradii obitum per Albonem Chrysopolitanæ Ecclesiæ Canonicum ad Regularem disciplinam eximiè reduceretur, vetus membrana apud Chiffletium hanc Canonicorum reformationem enarrans Ecclesiam illam non aliter, nisi *monasterium* nuncupat: *proposuerunt*, inquit hæc Charta: *unum de duobus eligendum, aut obediendo mandatis regulæ, Deóque serviendo in MONASTERIO disciplinatè viverent; aut de MONASTERIO exeuntes, quamcunque viam sibi vivendi sumerent.* Circà Sæculi septimi medium in vita S. Clari Abbatis Viennensis dicitur: quòd *erat tum temporis vir strenuus, & Deo placitus Viennensis Ecclesiæ Pontifex Cadoldus, MONASTERIA tam virorum, quàm Sanctimonialium sub Sancta professione viventium pia districtione tam in civitate, quàm extrà muros civitatis hac præcipua erant, quæ regebat* (enarratîs aliquot monachorum monasteriis

Serm. 1. de mor Clerici.

apud Aug. Ep. 216.

Flod. L. 3. C. 27.

Mabil. annal. Bened. L. 19. n. 34. & sec. 4. Bened. p. 1. fol. 294.

apud Bol. 4. Jan. n. 4.

Chiffletius in Eccles. Veson. p. 2. fol. 152.

apud Bol. die 2. Jan. in vita S. Clari Cap. 2.

riis mox alia subiicit Clericorum) *porrò*, inquit: *in domo majori Sanctorum Martyrum Apostolicam vitam tenentes, in unúmque viventes plurimi Clerici erant, ita, ut turmis dispositis mysteria peragerent. Apud S. Severum quoque cætus Clericorum erat Venerabilis &c.* Omitto alia testimonia passim obvia, & per decursum nostræ descriptionis collegiorum reperienda, at ex adductis præcipuè duo colligo: primò quidem: antiquissimum fuisse, ut Clericorum habitacula *monasteria* nuncuparentur: secundò assentiri nos doctissimi viri assertioni nunquam posse evincere conantis, ante Chrodegangum Metensem Episcopum, hoc est, ante annum 743. in Gallia extra Cathedrales institutum Canonicorum ferè fuisse inauditum: quódsi enim per institutum Canonicorum illud ipsum intelligit, quod nos generaliter votivam, communémque Clericorum vitam dicimus, allata testimonia in aprico sunt, quibus contraria opinio omninò corruit. Si verò ad ipsum se alligat Canonicorum nomen, Collatis, quæ superiùs de hoc nomine disseriumus, ejúsque origine, ac usu, non minùs eadem ipsa talis assertio subsistere nunquam potest: præterquàm, quòd sub hoc ipso Canonicorum nomine testimonia passim adducta sint, quæ rem in favorem nostrum abundè stabiliunt. Eruditè itaque observavit Desmajus in vita S. Fursei, cùm legeret in antiquissimis documentis ad montem Cygnopum Peronæ exstructam Ecclesiam fuisse, ibique corpus S. Fursei depositum, *monasteriumque exstructum, in quo religiosi Canonici adserviendum Deo, & Sanctis suis, & præcipuè eis, quorum præsentia ibidem habebatur, juxta Beatorum Patrum decreta instituti, ac possessionibûs amplissimis fuère ditati;* per Canonicos neutiquam ideò monachos intelligendos, quòd locus ille *Monasterium* ab antiquis appelletur: *id enim*, inquit, *ea ætate usitatum, vel quòd COMMUNITER viverent Clerici, itáque Sanctam vitam, ut monachis Similes essent. Vel quòd vulgus assuetum videre complures monachorum Ecclesias, omnes promiscuè, etiam aliorum monasteria vocabat.* Hæc ille, quamvìs pro firmiori ratione eam addere potuisset, quam nos superiùs tanquam omnium certissimam allegavimus, quæ etiam tam legitimè ad hodiernum usque subsistit diem, ut sine ullo instituti nostri Canonici præjudicio, omnia Collegia dicere monasteria possimus, & insultanti in tale nomen ipsa sua imperitia obiici possit, quâ laborat.

Annal. Ben. L. 22, n. 55.

vita S. Fursei scripta Idiom. Gallicô à Jacobo Desmajo an. 1607. C. 21.

8. De Monasterio S. Augustini, quale illud? resolvitur. Quæstio.

Demum, cùm superiùs, & memoria monasterii adducta sit à Magno nostro Restauratore S. Augustino exstructi, & in ipso hujus Capitis vestibulo quæstionis connexio de hoc eodem monasterio loquendi occasionem suggesserit; instituti nostri metam non transiliemus, si de eodem quædam obscura magìs, ac dubia declaraverimus: quorum præcipua hæc duo sunt. Primò an S. Augustinus duo, an unum erexerit Clericorum Cænobium? Secundò: quam vitam egisse ante Presbyteratum assumptum S. Augustinus videatur, ex adducto à se motivo exstruendi monasterii in horto Valerii, quámque vitæ normam tenuerint utriusque monasterii Alumni? Duo monasteria Sanctissimum virum condidisse constans plurium recentiorum, historiam illius apprimè ponderantium, traditio est, à qua sententia nec nobis recedere licitum esse omnino judicamus ob subsequas præcipuè rationes.

Primò: quamvìs quidem de duplici monasterio nec Augustinus disertè, nec Possidius loquantur, non tamen obscurè illud insinuant: Augustinus enim sermone primô de moribus Clericorum: *quia*, inquit: *disponebam in monasterio esse cum fratribus, senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monanasterium.* Ergò istud in distincto loco

loco erat ab Episcopio Scilicet in horto Valerii. Possidonius verò, *monasterium*, ait, *factus Presbyter intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cœpit.* Quòdsi ista in unam historiæ veritatem combinamus, eveniet sanè, hortum Valerii sic contiguum fuisse Ecclesiæ ipsi Cathedrali Hypponensi, ut intra limites illius concluderetur: neque enim Sana interpretatione dici posset, hortum, in quo monasterium exstructum est, in ipsa Ecclesia fuisse, quasi scilicet solam intelligendo Ecclesiæ structuram: sed intelligi Ecclesia hìc debet latiùs sumpta, pro certis Scilicet finibus, quibùs ipsa cum adjecto territorio circumscripta supponitur, & in quo hortus Valerii constiterat. At S. Augustinus apertè adhuc alterius monasterii meminit, diversi planè ab illo, quod in horto exstruxerat, nimirum illius, quod in ipso constituit Episcopio: *perveni*, inquit, *ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum, exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus, sive transeuntibus: quodsi non fecissem, Episcopus inhumanus dicerer; si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset, & ideò volui habere in ista domo Episcopii mecum monasterium Clericorum.* Ideò igitur *monasterium Clericorum* in Episcopio habere voluit, quin & habuit, ut aliud in horto positum ab hospitibus venientibus, sive transeuntibus sit liberum: cùm enim tam in monasteriis, quàm in Episcopiis semper solita esset hospitalitas, ne illiberalitatem causarentur, monasterii in horto vices supplere voluit ipsum cum Episcopio monasterium, in eo ex hoc fine paratum. Et si voluit S. Præsul tanquam actu Episcopus habere monasterium in domo Episcopi, ergò antea in hac tale non fuit, alioquin gratis diceret, se voluisse tale monasterium habere, adeoque in horto Valerii aliud fuit, quàm in Domo Episcopi, illud enim jam ùt Presbyter habuit. Secundò: alterius quoque à Valeriano monasterio meminisse Possidius non obscurè videtur; nam quod Augustinus monasterium in Episcopio nominavit, illud indigitavit Possidius per domum Ecclesiæ; *domus*, inquit, *Ecclesiæ curam, omnémque substantiam ad vices valentioribus Clericis delegabat, & credebat: nunquam Clavem, nunquam annulum in manu habens, sed ab eisdem domûs præpositis cuncta & accepta, & erogata notabantur.* Hæc domus Ecclesiæ non erat alia, quàm ipsæ ædes Episcopales, quæ ab Augustino ad eam normam instructæ sunt, ùt regularem Claustri, seu monasterii formam præseferrent, in qua certus numerus Clericorum viveret, de quibus sæpiùs Possidius loquitur, & præcipuè dum cap. 25. ait, *cum ipso semper Clerici una etiam domo, ac mensa, sumptibúsque communibus alebantur, & vestiebantur.* Atque hoc erat monasterium Clericorum in Episcopio, quod fortè ideò tale non nominavit Possidius, ut adverteretur domum Episcopi simul fuisse ipsum monasterium Clericorum.

Ened. post L. pract. & Canon. quæst. sing. 54. Bertaz. de Clauf. instrum: Clauf. 26. gloss. 6. n. 1.

in vita Cap. 24.

Cap. 11. vitæ.

Tertiò: Possidius ait de S. Augustino jam Episcopo: *proficiente verò doctrina divina sub Sancto, & cum Sancto Augustino in monasterio Deo servientes Ecclesiæ Hypponensi Clerici ordinari cœperunt, ac deinde innotescente, & Clarescente de die in diem Ecclesiæ Catholicæ prædicationis veritate, Sanctorúmque servorum Dei proposito continentiæ & paupertate profunda, ex monasterio, quod per illum Venerabilem virum & esse & crescere cœperat, magno desiderio poscere, atque accipere Episcopos & Clericos, pax Ecclesiæ atque unitas & cœpit primò, & posteà consecuta est.* Sed quale hoc aliud monasterium esse poterat, nisi quod Clericorum à se jam Episcopo collectum Augustinus, Possidius autem superiùs domum Ecclesiæ seu ipsam Cathedralem habita-

bitationem dixit? aliud profectò ab illo intra Ecclesiam posito: nam istud erat hominum necdum in Sacris constitutorum, & ideò neque Augustinus, neque Possidius Clericorum nuncupare voluit. Neque obstat S. Thomæ authoritas dicentis, quòd factus Presbyter monasterium Clericorum mox instituit: ille enim, Clericorum nomine in primo monasterio affecit illos, qui in eo existentes dispositione proxima, ac inchoativè tales essent, utpote aliquibus jam in minoribus constitutis, aliis verò ordinandis. Augustinus, & Possidius econtra solùm loquebantur de majoribus, seu in majoribus constitutis. Atque hi erant, qui in secundo monasterio, seu domo Episcopali commorabantur, ipsi Sancto Viro in vita, bonorúmque communi-
1. Pet. 3. 15. tate convivebant in spiritualibus eximiè fundati, in doctrina probati, & virtutibûs iis, quæ viris Apostolicis expediunt (ut *parati semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ* in ipsis erat *spe*) ornatissimi: sed ut hæc magis eluceat veritas, jam ad reliqua quæsita respondere oportet, quam scilicet vitam Augustinus, quámque ejusdem alumni in gemino monasterio observaverint?

Vide supra cit. loc. De primo illo, quod Augustinus mox, ùt Presbyter factus est, ordinavit, audiendus est idem; *Ego* inquit: *quem Deô propitiô videtis Episcopum vestrum, juvenis veni ad istam Civitatem; quærebam, ubi constituerem monasterium, & viverem cum fratribus meis, spem quippe Sæculi omnem reliqueram. Veni ad istam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in monasterio: apprehensus Presbyter factus sum. Et quia hoc disponebam in monasterio esse cum fratribus, senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium.* Duo hìc cumprimis observanda occurrunt, primò: tempore S. Augustini monasteria (ut jam non recoquamus, de quibus mox differuimus) exstitisse quàm plurima solorum Laicorum nulli certo ordini, professioníque religiosæ addictorum, neque minùs & Clericorum: nam Augustinum adhuc Presbyterum rogasse ab Aurelio, ut sibi Alipium submitteret Carthagine in monasterio Aurelii degentem, Hypponensibus suis formam religiosæ vitæ traditurum, Epistola ad eundem Aurelium Episcopum data docet: in qua sic eundem offatur: *Quod fratrem Alipium in nostra Coujunctione mansisse, ut exemplo sit fratribus curas mundi hujus vitare cupientibus, benevolentissimè accepisti, ago gratias, quas nullis verbis explicare possim - - - omnis itaque fratrum cætus, qui apud nos cæpit coalescere, tantâ tibi prærogativâ obstrictus est, ut locis terrarum tantum longè disjunctis ita nobis consuleris, tanquam prostantissimus spiritu.* Ep. 22. C. 1. n. 1. Illud verò monasterium (ex quo Alipius Ipponem transiit ad tempus) Clericorum fuisse, non monachorum, inde conficitur. Alipius, ut ex Saniori Chronologia habemus, factus est anno 394. Episcopus Tagastensis, hoc est annô septimô à suo Baptismo, & quia tribûs non planè annis cum Augustino in agris Tagastensibus commorabatur, id est, ad annum 390. videtur inde Carthaginem abiisse, promotúsque fuisse ad Clericatum, Epistola enim mox laudata, quam Aurelio Augustinus Scripsit, nequaquam indicat, Alipium nondum discessisse ab Augustino, cùm hic ab Hypponensibus ad Presbyterium raperetur: lege epistolam illam, an non disertè Augustinus gratias referat Aurelio, quòd Alipium sibi concesserit ad suum monasterium Hypponense informandum: Augustinus factus est Presbyter annô 391. & Epistola dicta scripta est ad Aurelium an. 392. quo tempore scilicet primas plantulas sui monasterii ad perfectionem ædificio-

ficiorum deducti rigare volens, distractúmque nimiùm parochialibûs curîs (cùm religiosis suis satis præesse non posset) Alipium sibi de scientia, ac virtute apprimè notum ab Aurelio expetiit, certè verba illa: *omnis itaque fratrum cætus, qui apud nos cæpit coalescere, tantâ tibi prærogativâ obstrictus est, ut locis terrarum tantum longè disjunctis ita nobis consulueris &c.* nimis clarè indicant, ab Aurelio submissum Alipium fuisse, ùt quid enim gratias ageret ob Alipium, quòd eum in Hypponensi conjunctione mansisse Aurelius benevolentissimè acceperit, si nunquam sub Aurelio fuisset Carthagine? igitur annô 392. missus Alipius ab Aurelio (cùm primùm hic Carthaginensem Episcopatum adeptus est) ad Ipponense Augustini recenter exstructum in horto Valerii monasterium, in eo aliquanto tempore substitit, dum dein eôdem annô in Palæstinam abiit, & annô 393. redux in Africam, mox creatus est Tagastensis Episcopus. Cùm enim nullum vestigium exstet Alipii extraordinariæ promotionis ad Infulam Tagastansem prudentî Judiciô æstimandum est, eum ante Episcopatum consueto tempore ad Presbyteratum pervenisse. neque simul, eôdemque tempore, proùt fortè Divo Ambrosio factum; quod sanè Augustinus non reticuisset Hieronymo scribens Epist. 28. in qua Alipium laudat tanquam recenter Episcopatu insignitum. Non ergò supponi potest Alipius ad Ipponense monasterium informandum expeditus fuisse à S. Augustino tanquam laicus, nec tanquam monachus; non tanquam laicus, quia adducta argumenta, & Chronotaxis vitæ illius dissentiunt. Neque ùt monachus; cùm partim si Alipius Monachus fuisset, non sub Aurelio, sed sub Abbate constitisset, à quo fuisset postulandus: partim autem inconvenientissimè accidisset monasterio Augustiniano, quod Clericorum, non monachorum erat, à monacho informari. Clericum igitur Alipium (si fuit in Clericali monasterio Carthaginensi sub Aurelio Episcopo) vixisse nemo inficiabitur, qui temporum illorum rationem attenderit; tum enim in urbibus monasteria monachorum fuêre omninò nulla, cùm S. Augustinus. L. 2. retractat: Cap. 21. dicat: *ut de opere monachorum librum scriberem, illa necessitas compulit, quòd cùm apud Carthaginem monasteria esse cæpissent, alii se suis manibûs transigebant obtemperantes Apostolo: alii verò ita ex oblationibus religiosorum vivere volebant, ut nihil operantes &c.* scripsit autem vir Sanctus, juxta certiorem operum suorum Chronologiam, hunc librum de opere monachorum annô circiter 400, adeoque sex post obtentum ab Alipio Episcopatum Carthaginensem annîs, cùm ergò an. 400. Carthagine primùm monasteria esse inciperent, ita quidem, ut in rebus novis, & necdum ad plenam regulam reductis fieri solet, monachi se in diversas vivendi rationes ad libitum dividerent, sanè nec occurrere animo tale quid posset, ut censeatur in urbe Carthaginensi annô 392. aut 93. monasterium monachorum strictè talium fuisse, cùm eadem circa annum primò 400. Carthago habere inciperet; Ex quô igitur aptè diximus, monasterium S. Augustini Presbyteri non aliud fuisse, nisi Clericorum.

Quòd si demum huic de primo Augustini Monasterio assertæ à nobis sententiæ opponas, Augustinum, alios in primô monasterio non collegisse, nisi qualis ipse, usque dum ad Presbyteratum rapiebatur, esse cupiebat; at hic, Sancta humilitate munitus, fugiebat Clericatum, ita quidem, ut se ipso testante etiam locum illum declinaret, quem egere Episcopô audiebat, qui ergo Clericatum renuit, time-

monachismum elegit, & abjectus esse maluit in domo Dei, quàm se eis, qui præsunt populis, coæquare. His aliísque huic objectioni similibus respondeo, graviter labi opinantem, Augustinum Clericatum fugisse, cùm ipse de solius Episcopatûs fugâ testimonium perhibeat, hæc ejus verba: *usque adeò timebam Episcopatum, ut quoniam cæperat esse jam alicujus momenti inter Dei servos fama mea, in quo loco sciebam non esse Episcopum, ne illò accederem, cavebam. Et hoc agebam, quantùm poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer.* At hunc locum humilem, in quo salvari quærebat, an continuò putabimus monachismum fuisse? nequaquam profectò: Augustinum enim Clericatum non solùm non declinasse, sed intendisse, apertis argumentis docemur ex ejusdem iterum testimonio petitis: Nam cùm à Valerio urgeretur, ut quantò citiùs se ordinari in Presbyterum fineret, hæc inter alia eidem à se rescripsisse constat: *Ante omnia*, inquit, *peto, ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut presbyteri, aut Diaconi officiô, si perfunctoriè, atque adulatoriè res agatur; sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut presbyteri, aut Diaconi officiô, sed apud Deum nihil beatius, si eô modô militetur, quo noster Imperator Jubet. Qualis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab Adolescentia mea didici: & eo tempore, quo discere cæperam, vis mihi facta est meritô peccatorum meorum &c.* hæc verba: *eô tempore, quo discere cæperam*, si benè çapio, profectò innuunt, rectè tempore illo, quô se Augustinus resolverat, Clericatum suscipere, ideòque ad eum hic suscipiendum (ut ab ipso *eô modô in Clericatu postmodùm militetur, quô Imperator noster Jubet*) se actu disposuerat, venienti Hypponem aliquem suorum amicorum invisuro, vim factam esse, non, quòd ad Clericatum suscipiendum raptus sit, quasi nunquam eundem intendisset, sed eo tempore, quô necdum se paratum satis esse existimabat. Ideo Possidonius in vita S. August. ait: *scientes Catholici S. Augustini propositum, & doctrinam, manu injecta tenuerunt &c.* nempè scientes propositum ad Clericatum; profectò non ad monachismum: quòdsi enim ad hunc ejus propositum scivissent, quomodo ob id eum tenere, & ad Presbyteratum præsentare ideò potuissent, cùm monachi propositum fugam Clericatûs, ac Presbyterii requireret, non promotionem ad eundem. Nil certè clarius hôc Posidonii locô, hinc ejusdem Sancti viri in dicta Epistola contestatio dicentis: *certè vel nunc, cognitâ ægritudine meâ, debeo Scripturarum ejus medicamenta omnia perscrutari, & orando ac legendo agere, ut idonea valetudo animæ meæ ad tam periculosa negotia tribuatur: quod antè non feci, quia & tempus non habui*: en causam! *quia tempus non habui*, si Augustinus Clericatum fugisset, hanc potiùs fugam, quàm temporis penuriam in rationem adduxisset: ultrò prosequitur: *tunc enim ordinatus sum, cùm de ipsô actionis tempore ad cognoscendas divinas scripturas cogitaremus, & sic, disponere vellemus, ut nobis otium ad hoc negotium posset esse.* Quibûs verbîs nihil Clarius, quô concludere liceat, S. Augustinum, cùm adhuc cum amicis jejuniis, & orationibus vacabat, Clericatum omninò intendisse: tunc enim de ipso actionis tempore cogitabat, tunc ideò Scripturas perquirebat, ac scrutabatur, tunc otium ad hoc negotium quærebat; atque per hoc otium intellexit ipsum monasterium, de quo testatur, se quæsiisse, *ubi constitueret monasterium, ut viveret cum fratribus*: otium, inquam, in mo- Serm. 49.

monasterio quærebat sibi constituere, ut se ad Clericale negotium præpararet: quod sanè monasterium monachorum esse non poterat, sed Clericorum, minorum scilicet; qualia præcipuè in Gallia, Hispania, ac Italia subsequentibûs Sæculis passim erat reperire: Et qualium facilè Eusebius in Italia, Aurelius Carthagine, aut Author, aut præcipuus resuscitator æstimari potuit: quorum utriusque exemplô Augustinus inductus Hyppone constituit, quod per Alipium debitâ regulâ informari petiit, ùt ante diximus, ipsum scilicet Collegium Clericorum, quali in prænominata Carthagine idem Alipius, fortasse quoque ùt præstitutus ab Aurelio director, præsidebat. Dico Clericorum: si enim monachorum? duplex obstabat ratio, prima, quam priùs allegavimus, quód tunc necdum monasteria talia in urbibus esse solerent. Secundò: quòd Clericatum intendentibns non incumberet ingredi monasteria monachorum sub Abbatibus, sed Clericorum sub Episcopis: monachis enim non concedebatur Clericatum petentibus, aut intendentibus, sed potiùs hunc honorem fugientibus: ùt ipse S. Augustinus testatur, & nos mox superiùs observavimus.

9. *omnes in Monasterio Augustini viventes Clerici votivi unà cum ipso fuerant, neutiquam unquam monachi.*

Porro malunt quidam eruditissimi Scriptores Augustino unum potiùs, quàm duo distincta accensere monasteria, ajúntque & illud, quod in horto Valerii exstruxit ùt Presbyter, & illud, quod secum habere voluit Clericorum ùt Episcopus, unum idémque fuisse, cui sententiæ nolo pertinaciter obsistere, eò quidem minùs, quò eosdem viros Doctissimos principalis assertionis meæ fautores suspicio: nam, cùm nemo eorum neget monasterium illud, quod ùt Episcopus habuit, Clericorum exstitisse: stante, quòd cum illo in horto Valerii unum, idémque sit, abnuet nemo illorum fuisse quoque Clericale, seu igitur duo, seu unum adstruantur, Valerianum monasterium Clericos aluit juxta omnes, nutrivítque. Unde ne multis inhæreamus ea in re, quæ dudum saltem eorum scriptorum propugnatur Calamô, qui animum affectibûs liberum, stylúmque formant nullîs stipendiis conductum: libet omnium argumentorum locô lectorem plura perquirentem veritatis hujus testimonia, vel ad unum clarissimum Authorem operis disciplinæ Eccl. ablegare, apud quem illam tam solidè assertam intuebitur, ut nihil à nobis desiderari possit; meritóque cum eodem, tota tum de Augustini, ùt adhuc extra Episcopatum, Presbyteratúmque conversantis, tum suorum seu in Episcopatu, seu in Presbyteratu collectorum sodalium instituto agitata quæstio sequenti porismate obsignabitur, dum ait: *His manifestè patet in seminario Augustini non fuisse, nisi Clericos - - - nonnihil autem hinc exprimitur elucidamenti adversus opiniones duas è diametro pugnantes, in quas non pauci impegerunt, alii enim volunt & institutos ab Augustino Monachos, & ipsum monasticam vitam professum esse, alii obstinatè vetant, ne qua professione, ne quo voto obligata fuerit ipsius Congregatio. Illi quidem priores abunde jam confutati sunt à nobis, duobûs hîs capitibûs, ubi Augustinus sibi, suisque semper Clericorum nomen vendicavit: cùm monachi, qui Sacro aliquo ordine ornabantur, monachi semper dicerentur, ne sanctissimæ professionis fraudarentur Gloriâ. Ad Aurelium rursùs Scribens Augustinus, submonénsque, non promovendos esse monachos supra Clerum, illud orat, ut meminerit, Clericos se ambos esse: Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam monachos surrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus &c. Denique in Confessionibus præsefert Augustinus, illud sibi aliquando propositum, certúmque fuisse, ut abstrusam ali-*

Vide Thomas. P. 1. L. 3. C. 1. 2. 3. n. 9.

aliquam in solitudinem aufugeret, conscientiæ maculas pænitentiæ lacrymis abstersurus; sed divinitùs admonitum se, ita Deo visum esse, ut sordes everteret peccatorum, in subeundis Clericalis vitæ laboribus, propriámque procuraret salutem in salute proximi promovenda. Conterritus peccatis meis agitaveram in corde, meditatúsque fueram fugam in solitudinem: sed prohibuisti me, & confortasti me Domine, dicens, ideo Christus pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est. Confitetur quidem alibi, se continentiam amplexatum. Et ante ordinationem factum est, & antequam Dispensator Sacramenti tui fierem: id se fecisse verò Monastici instituti professione, nequaquam insinuat &c. Certissimè enim in Laicorum quorundam pio contubernio hoc ille propositum tenuerat, & in eodem cum amicis secessu tenuit. postquam Hyppone creatus est Presbyter: ita perhibente Possidio.

Confess. L. 10. Cap. ult

ib. C. 30.

Ubi tamen illud hujus scriptoris observo, dum dicit: *monachi etiam cùm sacro aliquo ordine ornabantur, monachi semper dicebantur.* Id posse dupliciter intelligi: aut, cùm in sacerdotes ordinarentur, intra suæ professionis penetralia; aut cùm ad Clericalia evocarentur munera, extra Claustra sic victuri imposterum, ut Ecclesiastico (proùt loquitur M. Gregorius) officio præfecti, in monasteriis (è quibus assumpti fuerant) ne quidem habitandi ulteriùs potestatem haberent. Item, aut de monachis urbanis, de quibus nos alibi prolixè; aut de monachis strictè talibus: illi seu intra monasteria majoribûs jam insignes ordinibûs, seu strictæ professionis monasticæ regulæ illigati, cùm etiam ad Ecclesiastica munia assumerentur, monachi nomen non dimittebant, qualis erat Fulgentius ille Ruspensis Episcopus, aliíque. Isti verò, qui monachi nomen eatenùs solùm obtinuerant, quòd Christianæ perfectioni solertiùs intenderent, de cætero nihil à quocunque differrent Laico, quamvìs in monasteriis, seu Congregationibus intra urbem, vel urbi proximis degentes; quales plurimas se profitetur Augustinus Mediolani sub Ambrosio nutritore vidisse: aut qui in monasteriis quidem etiam arctioribus, feréque monasticis degerent, non tamen eô arctitudinis vinculô obstricti monastico instituto erant, quô illi, qui simul reliquis monachis Clericalium munium causâ præstituebantur jam sacrîs provisi ordinibûs: Hi, inquam, dum ad Clericatum postulabantur, tam liberè monachismum omnem dimittebant, tam puri Clerici efficiebantur, quàm vel nunquam nostrîs temporibûs dimissis simplicibûs votîs quispiam se ad alium statum transmittit. Hîs animadversis libet ultrò allegati Scriptoris nostri alteram partem advertere. Sic ergo ille.

Greg. L. 7. Ep. 18.

Quoad illos verò, qui Clericos seminarii Augustiniani opinati sunt nullo voto, nullo vinculo obstrictos fuisse; uti nunc cernere est in Presbyteris Oratorii tum Romani, tum Gallicani: poterant ii, nimirum Petrus Aurelius, Miræus, Clemens Renerius, aliique hoc errore carere, perlectîs duabûs illîs concionibûs Augustini, ex quibus hoc caput contexuimus. Dissertîs enim verbîs Sanctus Pater professionem, & votum Evangelicæ paupertatis expressit, quô Clericos suos constringebat omnes. Si tacuit autem vota obedientiæ, continentiæ & stabilitatis, in causa fuit, quòd Clerus iste Domesticus, & Episcopo conjunctissimus, non constaret nisi Presbyterîs, Diaconîs, Clericîsque, qui ordinibus suis Sacrîs, uti vinculis illigabantur continentiæ, adeoque & obedientiæ, quæ Episcopo impendenda erat, ac denique stabilitatis in Ecclesia propria. Suô infrà locô comprobabimus ipsa ordinatione sua Clericos affixos Ecclesiæ suæ, mancipatos Episcopo n. 10.

copo suo fuisse; atque adeò nec alio opus fuisse voto, vel obedientiæ vel stabilitatis. Ordinibus superioribus in Ecclesiæ Latina lex inexorabilis continentiæ incumbebat, adeoque & Subdiaconis ipsis in Africa tempore Augustini, una ergò restabat voluntaria paupertas, quam Sancire posset Augustinus in suo Clero, eique singulare hinc decus & ornamentum Sanctimoniæ conciliare, quod & strenuè perfecit. Hæc ergò Vir iste, scriptórque doctissimus.

Cujus fundatissimæ Doctrinæ neminem non subscripturum confido; ex qua autem illud adhuc deducendum censeo, quod ait, *Clerum Augustini Episcopi Domesticum non constitisse nisi Presbyteris, & Diaconis*: Sic sanè in hoc patrocinantem reperio nostræ sententiæ, duplex monasterium ab Augustino conditum propugnanti, ut sicut in illo Episcopali, non alii essent nisi Clerici Ordinum majorum, ita in altero, quod ùt Presbyter erexit, consisterent aut Clerici actu in minoribus constituti, aut certè Clero proximi: Clerici, inquam, actu, quales erant, quos ipse Sanctus memorat, Antonius imprimis, qui ab
Ep. 209. n. 3. ipso in monasterio à parvula ætate nutritus *præter lectionis officium nullis clericatûs gradibûs, & laboribûs notus erat.* Hic in monasterio Episcopali consistere non potuit, cùm in isto non nisi majoribûs insigniti manerent, ùt ex relatis conficitur, ergò in priori. Prætereà, alius erat *spes* nomine; hic litem exorsus est cum Boni-
Ep. 78. n. 3. facio, *ambo isti*, teste S. Pater, *erant de domo ejus.* Id est, uterque de ejus monasterio, & ut quidem verius videtur, dum hæc disceptatio agebatur de monasterio illo ambo, quòd ùt Presbyter fecit: Bonifacius Presbyter erat, & haud dubiè ipsis (velut alibi dicimus) in eo monasterio constitutis præfectus, ùt antea S. Augustinus; apparebit id non difficulter utramque hac de re Epistolam impensiùs legenti. Spes ergò, ùt inquit Augustinus, promoveri in Clericatum conabatur, id est, ad majores Ordines, transferríque à minori illo Valeriano monasterio ad Cathedrale, unde hactenùs editi habent promoveri *in Clericatu*, quod aptiùs ad sensum est, nam non videtur, tantam S. Augustino ambiguitatem causare potuisse sola promotio ad Clericatum, qui obtineri poterat per unam v. g Lecturam, neque requirebat ordinatio hæc manuum Episcopalium impositionem, sed poterat Lectoris officium ipse illis dare Presbyter, unde opus non esset, ut adeò Augustinus se reluctantem testetur in ejus ordinatione, dum dicit: *ego autem nullô modô adducerer ei homini, de quo tantum mali existimarem, manus ordinationis imponere, aut per commendationem alicui fratri meo eum subintroducere.* Erat ergo & hic *Spes Clericus* in minori monasterio, aut saltem, si mihi cum pertinaci Luctamen est, *Clero proximus*, quales indubiè complures fuerint, qui in illo monasterio sic congregabantur, prout tunc, & maximè subsequìs temporibus Augustinô (quis ambigat?) exemplum præferente, in plurimis Episcoporum domibus inductum erat, quòd in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à Præposito sibi debuerint erudiri, *Ut ubi octavum decimum ætatis suæ annum complessent, si gratia eis Castitatis Deo inspirante placuerit, hi tanquam appetitores arctissimæ vitæ levissimo Domini jugo Subderentur, ac primò subdiaconatûs ministerium, probatione habitâ professionis suæ à vigesimo anno susciperent:* ùt loquitur Concilium Toletanum Secundum annô 531. Celebratum. Hoc est centum annìs post Magni Augustini obitum, quo tempore egre-

egregia illa Clericorum votivo-per ipsum facta restitutio, & in partes mundi dissitas latè effusa eò certiùs credenda est cordibus Patrum Toletani hujus Concilii spirituíque inhæsisse, quò apertiùs hic ipse Canon integerrimè Zelum Augustinianum imitatur, atque manifestat, in Hispanicis quoque oris hanc laudatissimam disciplinam nullatenùs fuisse ignoratam: erant igitur Episcopalibus sedibus proximè contigua monasteria minorum Clericorum, prout id ipsum ex Canone 22. Toletani 4ti perspicuum fit, sic decernentis: *prona est omnis ætas ab adolescentia in malum; ob hoc constituendum oportuit, ut, si qui in Clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo Seniori* (hic nempe græcô vocabulô Presbyter erat, qualem Augustinus in regula sua designat, & suis quoque junioribus tum Clericis præesse voluit) *quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant: quòd si qui ex his pupilli existunt, sacerdotali tutela foveantur.* Spectabat istud aut ad ipsum Episcopum, aut potiùs ad Præpositum ab Episcopo designatum, qui rerum temporalium, & eorum, quæ minoris facultatis erant, curam tenuerat, qualem ipse quoque Augustinus in præfata sua regula indigitat) *ut & vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab injuria improborum.* Non absimile monasterium novimus ab Isidoro Hispalensi Episcopo exstructum Seviliæ pro Clericis, atque Scholaribus, *circa quorum curam ita sollicitus erat, ut ex ipsa vehementi invigilantia singulorum Pater probaretur*, ùt inquit vitæ Scriptor. Hanc verò Clericorum Sollicitudinem facilè assentiemur Isidorum ab Augustino, ejúsque imitatoribus hausisse, compertô, eundem hunc ipsum virum Sanctum, natum, atque educatum Carthagine fuisse. Erat itaque Augustini minus monasterium iis instructum hominibûs, qui divino alliciente Spiritu, aut Clero uniri aspirarent, aut jam actu initiati minoribûs Deo tunc sacrarentur vitæ stabilitate, votorúmque solitorum professione seu explicitâ, seu implicitâ illâ, cujus qualitas substantiam immutare in hac nostra quæstione non potest: Exclusis planè hominibûs merè laicis tum, maximè monachis, merè, inquam, laicis, hoc est, talibûs qui nec dispositivè Clero approximarent: quotquot enim Augustinus ex illa societate (quam anteà, cùm in agris Tagastensibus moraretur) secum habuerat) ad hoc monasterium Presbyter transtulit; non solùm Clericos, sed in diversis locis ex illis etiam Episcopos habere meruit, quales erant Evodius Uzalæ, Possidius Calaminæ, Profuturus Numidiæ, Fortunatus Hippone post S. Augustinum &c. ut hinc de monachis in illo monasterio existentibus ne somniare quidem liceat: quippe tot demonstrativis penè argumentis adversùs hanc opinionem militantibûs, ut, cùm ante sæculum 13. ne quidem hi Augustiniani monachi ullis Scriptoribus noti existerent, tum demum excogitarentur, cùm collectis in unum per diversa loca Eremitis sub regulam S. Augustini arctarentur. Novi equidem non ita pridem vitam S. Augustini recenti Commentariô exornantibus excidisse, ut Scriberent, S. Augustinum ipsum ante Presbyteratum assumptum, monachum fuisse, atque in hoc gloriari sibi posse monasticam professionem, quòd præstantissimum hunc Ecclesiæ Doctorem *instituti sui in Africa Auctorem, fautorémque, imò etiam professorem habuerit.* Moderata hæc Sanè, nec veritati infensa esset, Sancto Patri attributa lau-

tom. ult. operum S. Aug. in Vita ejusdem à PP. Bened. congesta. Et Annal. Ben. L. 2. n. 8.

laudatio, si iis foret definita limitibûs, quibûs monastica professio non plus complectitur, quàm religiosæ, Apostolicæque vitæ substantiam, at, dum eam instituti normam involvit, quæ monachos sua in singularitate, ac specie distincta constituit, tam parùm hæc qualiscunque assertio sustineri potest, quàm evidenter vel ex ipsis monachis Scriptores monachismum ab Augustino habere voluerunt alienum. Paulus enim Langius multùm alioquin suo D. Benedicti Ordini, in quo militabat, affectus, cùm Augustinum è castris Eremitarum eripit, neutiquam monachismo, sed genuino Clericatui addicit: *mansit*, inquit: *Augustinus omni tempore, quo fuit in Italia Laicus, & cum amicis Laicis & ipse Laicus reversus est in Africam, ùt præclarè habetur in Sermone de communi vita Clericorum authentico, qui incipit: propter quod volui: ubi dicit, quòd timebat accedere ad loca, ubi non erant Episcopi, quia volebat esse in humili loco, & venit cum vestibus, quibus utebatur Laicus &c. item in libro de bono perseverantiæ ante medium dicit: quòd Romæ Laicus inceperit librum de libero arbitrio, & in Africa Presbyter factus finivit. Hoc ipsum dicit 9. Cap. libri Retractationum, item libro de civitate Dei 22. Cap. 8. dicit, quòd quando Carthaginem reversus fuit, nondum erat Clericus. Sed XII. q. 1. Cap. DUO SUNT GENERA HOMINUM, laicorum videlicet, & Clericorum, si non Clericus, ergo laicus &c.* patet ex hoc discursu Langii Augustinum ab ipso aut inter laicos, Sæculares Scilicet homines recensitum, aut Clericos, neque locum superfuisse, quô monachismi Schema induisset. Idipsum autem omnes asseverare certum est, quicunque Viro Sancto, ùt par est, Eremitæ institutum abnegant, eadem enim argumenta & monachum in Augustino, & Eremitam aut statuunt, aut evertunt. Sicut verò nemo jam, quantùm scrutari licuit, ex eruditis criticis est, qui Eremitarum sententiæ tutamen ullum deferat, vel triumphum, Sic profectò & monachorum Classi non alia nisi partium studia Augustinum inserere conantur.

Chron. Citiz edit. Pist. T. 1. pag. 1181.

Verùm ubi jam ad calcem hujus Capitis, ipsiúsque secundæ partis decurrimus, id denique ex hactenus Formato de Monasteriis tam Magni Augustini, quàm aliorum compluriùm Episcoporum hujus Excellentissimi viri Clericalem reformationem omni perfectione æmulantium discursu coronidis locô adiicere libuit, non gratis, nec inprovidè nos in generali præfixa præfatione annotasse, cur labori nostro litterario non solùm monasteria ab ultima Sæculi undecimi, sed & à pristinis, primævísque reformationibus, imò ab ipsa Apostolica institutione Sacri Ordinis nostri (pro cujus propugnatione duplex ista præmissa Pars deservit) erecta, atque suìs temporibûs florentia adnumeremus: Sicut enim tum in præsenti Capite, tum maximè per hactenùs dilatatam exegesim producta omnia conclamant, & Clericos regulares, seu votivos, jam ab ipsius Ecclesiæ nascentis exstitisse exordio, & eosdem

dem continuâ propagine viruisse usque ad novissima Sæcula, sic, dum demum in sequenti tertia parte (quod solùm superest) declaraverimus, nullâ omnino specificâ ratione postremos nostros Canonicos regulares, ab illis antiquis esse discretos: & quidquid diversitatis à quibusdam adfertur, illam neutiquam ad tantum discrimen sufficere, quô institutum Canonicorum Regularium sub regula S. Augustini militantium, tanquam novus Ordo asseri possit, atque decerni. Confidimus apud multos hactenus extra castra nostra certantes, dum simul attendent, nihil nos aut fuci, aut falsitatis attulisse, quô nostram sententiam iniquo marte tueremur, sed omnia, quæ scripsimus, intemeratæ litari posse veritati, tandem obtinuisse, ut si tot argumentis suffulti necdum placemus ad assensum, saltem posthàc non displiceamus ad offensam.

NB. Duo numeri pag. qui hic subsequi deberent, nempe 23tus, & 36tus errore Typographi omissi sunt.

PARS TERTIA.

De Canonicorum Regularium Instituto, & identica cum pristinis votivis Clericis ratione.

EXplanavimus hactenùs per geminas diductas partes, quidquid ad demonstrandam imprimis votivam vitam in Clericis, Sæculum undecimum ad usque tempora Apostolica præcedentibus desiderari poterat, cum ex authoritatibus extrinsecis, tum intrinsecis tanquam duabus universim omnem assertionem in solidissima veritate stabilientibus plusquàm Herculeis Columnis, ultrà quas profectò plus non expeti potest à quopiam Erudito viro, non expectari: hôc ipsô deinde argumentorum pondere, & ad probandam analogicam ejusdem per omnia illa præcurrentia decem Sæcula votivæ Clericalis conversationis propagationem usi sumus. Porrò Clericos votivam vitam profitentes exstitisse dictîs temporibûs ostendimus, non omnes quidem (neque enim istud unquam intendimus) utpotè, cùm certum sit, jam paulò post Apostolorum ad sua meritorum præmia ex hoc mundo abscessum, fuisse quosdam, qui Ecclesiâ necessitatibus Fidelium connivente, præcipuè in illa persecutionum adversùs Christianos tempestate, sine omni paupertatis voto licitè proprium possiderent, de eóque viverent; causam hoc asserendi eædem traditiones antiquissimæ, Patrúmque effata suppeditant, quæ persuadent, in quibusdam, non in omnibus, permansisse votivam. Cæterùm nobis sufficit ad cardinem propositi nostri demonstrasse, præter proprietarios Clericos semper Ecclesiam suos habuisse votivos, quos ipsa tenerrimè in sinu suæ benevolentiæ, ac plùsquàm materna unquam sollicitudine fovit, dilexit, conservavit, & providè curavit semper; tantùm nè hæc divina plantatio, & Apostolica soboles, ullo unquam perversarum mentium, aliorúmque malorum ingruentium squallore suffocaretur: hinc sæculô præcipuè undecimô, atque duodecimô, tot cum summorum Pontificum, tum Episcoporum, tum sæcularium quoquè Principum Decreta, Privilegia, Pancarthæ, Fundationum litteræ &c. quæ universim omnes, & speciatim singulæ conclamant in laudem, & commendationem reflorentis Canonici Instituti, quod ipsi certâ scientiâ noverant, quantum Ecclesiæ emolumentum adferret, quantúmque jam ab ejus incunabulis comparaverit. Omnia ista verissima esse, adhuc ultrò videbimus, tum in sequenti, quàm mox adornabimus, parte, tum in subsequa monasteriorum synopticâ descriptione, longè ampliùs autem in ipso (quod Deo favente emittemus) promissô opere.

Hîs igitur sic firmiter stantibûs, demum ad rem ipsam procedendum est. Fundamentum hactenùs posuimus, superædificanda jam illa molles est, quæ sine eo nunquam aut exstitit, aut existet, scilicet; dum vitam in Clero votivam enucleatè declarando stabilivimus, exstructam desuper reformationem illam sæculô undecimô cæptam, & usque ad nostram ætatem multis in collegiis felicissimè propagatam enarremus, explicando nimirùm, quæcunque dubia, aut obscura se offerunt, quò minùs aliàs institutum Canonicorum Regularium S. Augustini à quopiam erudito censeri posset ejusdem speciei atque genuinè descendentis propaginis cum antiquo votivo-Clerica-

li Instituto. Quamvis enim (qui utramque hactenùs elucidatam partem sanô ingenii, judiciique oculô perlegerit) vix ampliùs æstimaturus sit, agglomeratis novis argumentis opus esse, ad hanc analogicam modernorum Canonicorum regularium S. Augustini cum antiquis propagationem comprobandam, utpotè, cùm clarè ostenderimus, Clericos à primis temporibus usque ad sæculum undecimum semper Ecclesiam habuisse votivos, hósque in sua specie individuum quoddam institutum, seu (ùt nunc dicimus) ordinem certum religiosum formâsse, prætereà huic Clericalis instituti religiosi speciei nihil in sua individuatione, aut contulisse, aut obfuisse permutatos non rarò paupertatis gradus jam strictiorum in remissiores, jam vicissim: neque regulæ certæ formam aut habitam, aut desideratam; neque certas ceremonias, ritus, statutáque præscripta vivendi, ùt plurimùm loca, nunquam speciem ipsam ordinis Clericalis afficientia, præcipuè, tum, ubi tot notæ disferetivæ, duobûs solùm ordinibûs monachico scilicet, & clericali existentibûs, neutiquam requirebantur; neque commutata nonnunquam nomina, quippe non speciei noviter exortæ, sed notionis commodiùs capiendæ causâ assumpta; denique hos ipsos votivos Clericos eos esse, qui sæculô undecimô, ac deinceps regulam S. Augustini recipientes, quò firmiori radice suam toties attentatam, atque inductam, toties tamen labefactatam reformationem roborarent, in regulam S. Augustini suscipiendam jurarunt, quam Pontifices summi, Cardinales, Episcopi, & innumeri penè viri; quique doctrinâ, virtutéque sanctissimi, suadebant, inculcabant, demúmque decernebant, salvâ semper eâ certissimâ, atque infallibili prærogativâ, ne quid inde eis aut in specifica cum antiquissimis Clericis votivis ratione, aut institutione, derogaretur per hoc, quòd Zelô firmandæ regularis disciplinæ plurimi eorum arctiori se votorum observationi devincirent. Cùm ambigi non possit, qualicunque demùm observantiæ se regulari obstringerent, nunquam eam perfectionis viam assecuturos, quam Apostoli ipsi, eorúmque Clerici ambulaverant, omni genere exercitiorum spiritualium refertissimam, neque in virtutum agitandarum studio, ullis Monasticis præscriptionibûs inferiorem; ut adeò inde meritò sibi quotquot etiam strictissimæ observationis monachi, anachoretæ, vel eremitæ essent, in exemplum, imitationémque hos tanquam parentes suos respicerent; atque honorarent; eatenùs quidem, & in auspicanda vita monastica seu contemplativa veros Authores, quàmvis neutiquam ideò talis professionis, utpotè quòd longè aliud sit rei cujuspiam Authorem esse ex parte, aliud ex toto, aliud quoque in moralibus statum aliquem ordiri, & talem in propria persona profiteri. Cùm etenim instituto monastico unicè per se sit proprium, vitæ contemplativæ solùm se dare, & adeò adventitium alterum, salutem nempe curare proximi, ut perfectissimus esse monachus possit, ob omni cura animarum alienus: econtra Apostolis necessitas incubuerit Evangelizandi, ùt ait S. Paulus, & talis necessitas, quâ reatum gravis noxæ non effugissent, hoc munus intermittentes, *væ iræ atque gehennæ* intentatò in illos: hinc institutum eorum non poterat unquam ùt monasticum reputari, nisi quis hæc duo ita confundat, ut, quæ ab antiquissimis temporibus, & ab omnibus sanioris mentis scriptoribus distincta, diversáque inter se summoperè sunt habita, unum esse idémque enunciet, sed nunquam vel ullô solidô argumentô evincat. Quamvis itaque, ùt diximus, hæc omnia abundantissimè demonstrata vix locum ampliùs ullius hæsitationis ad expetitum assensum relinquant; cùm tamen non

1. Cor. 9. 16.

Vide Cornel. in hunc locum.

incompertum habeamus, fuisse quosdam ex recentioribus declarare conantes cum monachos genuinis Clericis esse annumerandos, cum Canonicos non inter alios nisi monachos censeri; Hócque assertum pluribus adeò volupe cessisse, ut non solùm magno accursu illud stabilire molirentur, verùm in tantum quoque maximè in Gallia præjudicium omnibus Canonicis regularibus inde causaretur, ut in proximo esset, quin inter veros monachos habendi, juribus, privilegiísque Clericalibus hoc ipso arcerentur; prodiit Annô 1697. privilegiô regiô optimè munitus tractatus ille (de quo nos in præfatione) pro clericatu genuino Canonicis regularibus vindicando, tam solidè pugnans, quàm plenè triumphans; quem quia nos hactenus pro directione nostra quemadmodùm in proloquio contestati sumus, dudum assumpsimus, ideò quoque exornaturi cum hanc tertiam adhuc partem, cùm ea (quæ ab his nobis adversantibus objici solent) scrutaturi, hujus ipsius tractatûs (quæ hac de quæstione depromit) authorem, quâ licebit, libertate sequemur, securi sanè, nos ejusdem prementes vestigia, principiáque sequentes, eò minùs à veritate (quæ una totius operis nostri meta est, atque corona) deviantes fore, quò cautiori ad eam tuendam tramite illum novimus processisse. Itáque, quod jam supremum est, aggredientes, in hac parte tum Canonicis nostratibus inter requisitos omnimodæ modestiæ limites, quæ ipsorum juris sunt, asseverabimus, tum præjudiciosa ab ipsis consuetâ modernis religiosissimis scriptoribus modestiâ amoliemur.

Vide tract. disqu: Ord. Can. præfationem per totum.

CAPUT I.

De origine Instituti modernorum Canonicorum Regularium S. Augustini.

I. Decreto Clem. XI. edito Ro- SI inanem velitationem hìs quæstionibûs movere, & dudum à Romana sede prohibitam temerariô ausu referere oporteret, néque earum alius finis, vel scopus spectaretur, nisi qui gloriam prætendit aut invidiosam aliis, aut omninò injuriam. Quàm tutiùs longè prudentiúsque operam nostram litterariam ad alia verteremus, nihílque nobis tam charum esse posset, aut proficuum privato affectui, quod non potiùs paratô dimitteremus animô, quàm vel ad momentum, à præfixo obedientiæ termino mallemus ad tam periculosos anfractus deflectere. Verùm, cùm nihil minùs, quàm simile quidpiam, de origine, cæterísque ordinem nostrum respicientibus proferre in animo sit, quod lites, controversiámque illam odiosam intendat, solùm eò nostrum impendimus conatum, quò omnes, quicúnque historiam Ordinis sui (quem profitentur) consignant; hinc securi confidimus, methodum scribendi, quam instituimus, nulli planè fore præjudiciosam. Volebamus profectò (hæc mens nostra prima fuit, cùm calamum adhuc intra sinum contineremus, tantùm nè quid periculosi attentare putaremur) auspicari totam historiæ nostræ seriem à sæculo undecimo, cui omnium planè eorum calculo (si paucissimos, & hos quidem ex ipso propemodùm eruditorum numero aliundè eliminandos excipiamus) nostri origo instituti adscribitur, qui eidem vetustiorem abnegant; verùm obstitit huic intentioni nostræ duplex ratio, eaque ponderosa: primò namque, cùm alius finis hujus operis nobis non fuerit, nisi, ut plenam, ac, ut ita dicam, ex omni parte (prout vires, ac rerum documenta suppetunt) absolutam historiam conderemus: quantùm profectò (quemadmodùm jam in præfatione præsignavimus) injurii, & gravissimâ notandi ingratitudinis, veritatísque temerè occultandæ noxâ fuissemus, si sententiam tot veterum testimoniis abun-

mæ 13. Julii 1717.

Ratio, hâc methodo scribendi indicatur.

abundantem, tot summorum Pontificum oraculô honorandam, tot clarissimorum Doctorum suffragiis conspicuam, ac apud multos recentiores quoque scriptores hìs motivìs egregiè, doctéque persuasos certam, firmámque ex hocuno capite dimisissemus non tantùm, sed (quod consequi debuisset) tanquam erroneam æstimassemus, atque fallacem. Neque enim generalem historiam condendi media via patuisset, quâ licuisset à dimidiato ævo eandem ordiri, & tamen nuncupare generalem, id est, omnia ordinis nostri tempora complectentem; & quâ intentum finem assequi, obviàm fuisset, nempè ut quidquid hactenùs multi nobis è scriniis suis instrumentorum, documentorúmque subministrarunt, sæculum undecimum, imò & decimum, nonúmque non rarò prævertentium, fideles produceremus, & tamen priora tempora subticeremus.

Secundò: Exempla nobis ad id exsequendum stimuli fuère manifesti, documenta quàm plurima, veritas ipsa pro prioribus sæculis clericali votivæ vitæ, nostro instituto planè analogæ, apertô candore adstipulans, denique exinde confidentia ipsa, fieri nunquam posse, ut sententia tot ponderibûs rationum munita, vel minimum incurrendæ apud quemcunque demum offensæ periculum subire posset: dixi exempla ipsa, imprimìs enim, ad eam normam, & fortè quandóque etiam liberiorem videmus egregios illos viri toto orbe notissimi Mabillonis confectos annales; & ex nostris; ad eam quoque annô 1727. deductum tractatum historico-chronologicum de vita, & communitate Clericorum Reverendissimi Ab. Gæsaris Benvenuti, ad eam denique ejusdem hujus Authoris annô 1732. opus de capacitate Canonicorum regularium ad beneficia Ecclesiastica sæcularia: quæ omnia non tantùm gratioso summorum quoque capitum annutu, virorum Clarissimorum maximéque circumspectorum censorum approbatione munita sunt, sed usque hodie gaudente, placidâque Minervâ sapientûm oculis manibúsque volvuntur. Ut adeò securus mihi planè, ac ab omni noxa immunis videar hanc partem eâ methodô scribendi exorsurus, ac continuaturus, quâ aliæ dudum præcesserant; Perventurus, sic tranquillo adnitente benevolorum Lectorum favonio ad magnum illum paulò post calcandum oceanum, ipsius nostri præfixi operis vastissimi sanè, atque spatiosi, multorúmque pro viris eruditis documentorum thesaurô abundantis; In quo sicut pleráque illa (quæ historiam nostram generalem procellosam utcunque reddunt) tanquam hoc in Prodromo jam dissoluta, atque illustrata supponemus, ita planiori longè atque faciliori semitâ ibidem de sæculo in sæculum eandem ipsam deducemus. Cùm itaque tertia nobis adhuc Exegesis nostræ pars discutienda supersit, præmissâ consultò hac cautione ad primi capitis præfixam quæstionem progrediamur.

Originem ordini nostro diversi diversam statuêre, & adeò quidem diversam, qualem vix de alio quodam est reperire; quippe multìs sæculìs inter se differentem. Quidam enim eam affixêre, ùt diximus, ad Ivonis Magni Carnotensium Episcopi, & præclarissimi Zelatoris Canonicæ Disciplinæ, hoc est, ad sæculi ipsius undecimi terminos; alii ad tempora Alexandri tertii; alii ad Paschalis secundi: alii ad magnum illud Concilium Aquisgranense, quod annô 816. celebratum est; alii ad annos Chrodegangi Metensis Episcopi mediâ sæculi octavi ætate florentis, alii ad Sancti Augustini Doctoris Ecclesiæ maximi, & Apostolicæ paupertatis eximii in Clero Restauratoris; alii denique ad ipsius Ecclesiæ nascentis incunabula, omnium has adeò 2.

Diversæ Epochæ quibus origo instituti Canonicorum Regularium S. Aug. affigi solet, discutiuntur.

adeò disparatas opiniones tuentium Authorum argumenta suam videntur habere probabilitatem, neque nos tam temerarii, ac procaces sumus, ut dum eam, quam solam, & unicam veram, certam, firmámque habemus, atque defendimus, hicque dilucidabimus aliquantò enucleatiùs, adversùs alias hoc ipso tanquàm falsas, atque erroneas, debachemur; non est id nostri aut propositi, aut emolumenti: sed cuique sua sit maneátque, quam voluerit, sententiæ libertas, id tamen speramus, *cùm veritas cujuscunque rei numerô testium, authoritate, dignitate, & famâ perpetuâ deprehendi soleat.* Siquidem hæc omnia, nostra in sententia, reliquis universis præponderent, neminem saltem ex eruditis fore, veritatísque amantibus, qui hâc relictâ, debiliorem minúsque propiorem vero tueatur.

Cap. si Testes § sæpè 4. q. 2.

Prima Epocha S. Augustino asserta examinatur, & rejicitur.

Cumprimis observamus: Originaria Antiquitatis ordinis nostri jura tantô assultu disconvenientium sententiarum impugnandi præcipuam occasionem dedisse frequentiùs attentatam ejusdem reformationem; cùm enim Patrum, conciliorúmque testimonia in aprico sint, quibûs eadem decernitur, veluti illa per geminas præcedentes partes cumulatè produximus, hanc quoque repetitis vicibûs ordinatam fuisse, nequit negari, quia verò plerique scriptores *reformationem* ab *institutione* minùs olim distinxerant, hinc factum, ut dum illam in re agnoscere debuissent, istam assererent, inter præcipuas autem eæ ipsæ notandæ veniunt, ad quas exordium instituti nostri scriptores trahunt. Sic Augustinum Clerum suum *reformasse* ad vitam Apostolicam, patet inde, quòd, si ipse *institutor* hujus conversationis votivo-clericalis fuisset, certè demonstrari non posset, ante eum ejusdem speciei; normæque vivendi Clericos exstitisse, dedimus autem horum æqualissimam cum Augustinianis Clericis rationem jam in ipsis Apostolis, eorúmque successoribus, quòd si quid intercessisset inter ambos discriminis, fuisset ante tempora Augustini desiderata vitæ votivæ communitas, ac clericalis (ùt vocamus) congregatio: at hanc inter multos occidentales clericos perfectè exstitisse Prioris partis capite tertiô probavimus. Neque quis reponat, congregationes clericales Augustinum præcedentes vel ex eo specie discretas fuisse ab illis, quæ Augustinum Authorem habent, quòd illæ neque in monasteriis ad hoc comparatis, neque ad eum ritum vivendi religiosum, communémque in victu, in vestitu, in precibus &c. disponerentur. Diximus enim priori capite, & aliàs, idque ex ipso hoc Sancto Doctore, monasteria longè anteà etiam clericorum exstitisse, quàm nomen usurparetur, apud nostros præcipuè occidentales, quorum parùm intererat, ut loca, in quibus ipsi Clerici cum Episcopis suis unâ mensâ, unôque convictu fruerentur, ad Græcorum normam monasteria, aut latino sermone oratoria, aut sub ipso nomine Ecclesiæ nuncuparent; ritum autem vivendi Communem, ac religioso cætui convenientem, qui negat in Apostolis, ac Clericis eorum, habet ipsum Sanctum Augustinum Contradicentem, cùm testetur id ipsum hìs verbis: *Quomodo autem vivere velimus, quomodo Deo propitio jam vivamus, quamvìs de scriptura sancta multa noveritis, tamen ad commemorandos vos ipsa de libro actuum Apostolorum vobis lectio recitabitur: ut videatis, ubi de scriptura sit forma, quam desideramus implere.* Et in subjecto, quem ex scriptura legi curavit, textu dicitur: *Multitudinis autem credentium erat anima una, & cor unum, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Hanc communitatem, ac *societatem omnium perfectissimam, & exemplar quoddam prototypúmque* fuisse

P. 1. L. 3. Ca. 1. n 1. & 8. se (testatur Author Novæ, ac Veteris disciplinæ) *absolutissimum, omni Clero venturis sæculis præmonstratum.* Quodsi igitur tanta diversitas meritò inter Augustini Clericos ac Apostolos ponitur ob defectum communis vitæ, ac societatis apud istos, hoc ipso sequeretur, defuisse Apostolis principalem formam vivendi, quod admitti nunquam potest, testimoniô præfatæ ex actibus Apostolicis Lectionis, cui se unicè Augustinus conformare dixit, apertè reclamante. Itaque quicunque primam votivæ clericalis vitæ formam Augustino tanquam Authori tribuerunt, unde ipse hanc acceperit, aut non attenderunt, aut dissimularunt, nè cogerentur eò sua argumenta, sententiásque dirigere, ubi effugium ampliùs non esset, vitam votivam, communémque primis Ecclesiæ Clericis denegandi: quamvìs eorum saltem ex recentioribus scriptoribus paucissimi sint, & si qui sunt, non tam id videntur rationibûs, authoritate, dignitate, famâque perpetuâ, quàm, nescio, quo affectu compulsi asserere: scilicet nè venerabili clero injuriam inferant. Quasi inde deducere oporteat, Hierarchicum Ecclesiæ hodiernæ statum, qui à clericis votivâ communi vitâ liberis regitur, minoris virtutis ac spiritualis præcellentiæ existere, quàm antiquum. Quæro autem, quid hi universaliter de moderna Ecclesiæ æconomia definiant, in qua vident regularem vitam tenentes per se loquendo tenere statum spiritualiter excellentiorem, ac nobiliorem, quàm eos, qui statui Clericali sæculari (ùt dicimus) sunt adscripti? quotquot enim authores de hac materia tractantes perquirimus, omnes una voce conveniunt, statum religiosum perfectiorem esse statu Ecclesiastico sæculari, de quo passim Canonistæ in tit. 31. lib. 3. Decret. & communis aliorum DD. quid ergò inde? annè continuò hi Hierarchiæ Ecclesiasticæ exinde injuriosi? an ideò Apostolis hæc hæreditario jure non succedit? an denique hinc hæreticis vel ullum datur calumniandi subsidium, quibus cujusque statûs conditio, forma, ritúsque vivendi neutiquam celatur, neque latet tam sæcularium, quàm Regularium Clericorum eandem esse vocationis ad Hierarchica munia prærogativam, eandem in suscepto dispensationis Sacramentorum ministerio dignitatem & qualitatem, ideóque sæcularium Clericorum finem salutem animarum curandi neutiquam alium esse, aut imperfectiorem ideò, quòd perfectionem professionis religiosæ annexam non habeat, dum unâ, ut ita dicam, & solâ expropriationis votivæ notâ illi à regularibus discerni videntur, alioquin æquali penè obligatione (imò & votô) castitatis obedientiæque adstricti, ùt eruditè observavit Benvenutus noster; & fortasse in ipso quoque jure habendi, ac res proprias possidendi eò delicatioribus illigati sunt limitibus, quò majori libertati res Ecclesiasticas dispensandi expositi. Nihil itaque præjudiciosi, nihil injuriosi viro prudenti, ac circumspecto inde in celeberrimum Clerum sæcularem excidere potest asserenti, Canonicorum Regularium institutum ab Apostolis fuisse observatum, ac ab ipsis illud in eorum successores clericos æquali virtute fluxisse, demúmque successu temporum relaxatâ charitate, proprietatis, ac possidendi jure majorem in partem Cleri devoluto, huic exinde nomen sæcularitatis fuisse attributum, non cujusdam vitii, sed solius discriminis causâ: neque ideò quidquam eidem de prærogativa, jure, dignitate, atque eminentia Hierarchici Regiminis decessisse; sicut nihil Exempli causâ derogari valet Episcopo, nunquam regularibus votis obligato, si dicimus eum ex statu minùs perfecto ad hanc dignitatem pervenisse, quàm alium ex religioso instituto

Opere de capacit. Can. Reg. ad Benef. sæcul. art. 14. § 3.

ad

ad æqualem tiaram promotum. His ergò sic constitutis ambigi jam ampliùs nequit Augustinum Restauratorem, non Authorem sua in Hypponensi diæcesi fuisse præ reliquis tum Episcopis fervore, ac dexteritate excellentem ipsius votivo-Clericalis instituti, & quamvìs satis appareat, eadem hæc norma vivendi jam ab Aurelio, Alipio, aliísque exculta, præprimis tamen Augustino tribuitur, cujus sermones de hac reformatione conscripti præ reliquis cunctis, hujus certitudinem sibi vendicant atque stabiliunt.

3. *Secunda S. Chrodegango adscripta, &c.* Alteram instituti votivo-Clericalis Epocham Chrodegango quidam assignant, eodem penè errore (si fas est dicere) aut potiùs opinione inducti, quo illi de Augustino hoc ipsum sentientes: nam Chrodegangus nunquam Clericos votivè vivere primus nè quidem in Metensi Ecclesia docuit, proùt cap. 7. partis primæ monstravimus; sed quod ille dudum in Clero expeti à viris sanctis noverat, & à multis observari actu dicit, hoc sua in Diæcesi firmiori radice implantaturus regulâ à se conscriptâ reparavit. Regulâ, inquam, tali circumspectione, atque discretione digestâ, ut, ne simul videretur, violentô quodam impetu illapsam in societates Clericales proprietatem evellere, hanc aliquatenùs dissimularet, expropriationem tamen sic commendaret, ut in comparationem assumpta appareret statum proprietatis longiusculè abesse tunc à trita, sanctísque olim viris consueta perfectionis semita. Hinc nec dubium, cùm diceret, suaderétque, ut *saltem ad aliquantulamcunque similitudinem conversationis primorum fidelium animos clerici contrahant*: (Cap 31. regul. apud Labb.) Se quóque aliquem ex inferioribus gradibus expropriationis iis amplectendum consuluisse, qui ab hoc penitùs dissoluti vivebant: fatebatur enim, in eam *grave discrimen jam fuisse deventum, ut nil aliud agendum sit, nisi, ut quantùm possent, sed* (in Præfat. regulæ) *non quantùm debent, ad rectitudinis lineam reducantur.* Grave discrimen nuncupat, non ignorans ex prospero, seu veriùs ex Juliano Pomerio (quem ideò sua hac in regula inducit) quàm *indignum sit, si fidelis, & operosa devotio Clericorum, propter stipendium sæculare præmia sempiterna contemnat, ùt quid enim accipit, unde rationem reddat? ùt quid peccatis alienis sua multiplicat? unde necesse, imò utile est, Clericis in Ecclesiasticis sumptibus accipiendis suum vitare periculum.* (Cap. 4.) Ideò quoque suavissimâ planè & ingeniosâ solertiâ mox perfectum paupertatis gradum indigitat, dum subjungit: *Porrò si tales fuerint, qui nec suas, nec Ecclesiæ velint habere possessiones, horum necessitatibus providentissimâ gubernatione de facultatibus Ecclesiæ debent subvenire Prælati, attendentes illud Prosperi, quod habet, inquit, de facultatibus Ecclesiæ cum omnibus nihil habentibus commune habeat.* Prosperum verò allegat, ut insinuet, nihil novi à se constitui, dum expropriationem plenam, perfectámque hortatur, sed jam longè anteà hanc in Clero viguisse, fuisséque commendatam; cùm Prosper iste, nec minùs Julianus Pomerius (seu scilicet istum de vita contemplativa tractatum huic, seu illi adscripseris) sæculô 5tô hoc ipsum faciendum docuerint. Hæc verò Chrodegangi regula magnô planè multis in locis affectu accepta est, & tantô quidem, ut, cùm annô 816. Concilium Aquisgranense novam iteratò reformationem in Clero pararet, hinc inde ejusdem documenta insereret, proùt consideranti patebit. Et hanc reformationem, ex hoc ipso non minùs apparet, quàm incongruè quidam pro institutione Canonici Ordinis habeant, saltem (ùt autumant) inductæ vocis *regularis, Canonicæ*, superadditæ. De quo quia nos alibi abundanter, non expedit dicta repetere.

4. *Tertia undecimò sæculô, &c.* Sed quicunque relatis inhærent sententiis, in eo mitiùs cum Ordine

dine nostro, liberaliúsque se agere opinantur, quód eundem antiquis sat affigant temporibus, quasi nempè fautores potiùs in re tam clara quæreremus, quàm judices, cùm pro veritate certantibus nequaquam conveniat, Patronos implorare, ubi ratio ipsa plùs, quàm omnis gratia, favorque triumphat. Hîs igitur tam facilè dimissis, quàm inermem opinionem tuentibus, ad ultimos, eosque maximè illiberales deveniendum, qui tum primùm instituto regulari Canonico S. Augustini concedunt originem suam, cùm & regulam hujus Sanctissimi Doctoris, & titulum obtineret: quàmvis, quô illud tempore factum sit, nec ipsi allegare sufficiant, sed aliquibûs id Alexandro secundo, aliquibûs Gregorio Septimo, Urbano Secundo, Ivoni Carnotensi sæculô undecimô, aliîs verò Alexandro tertio, vel Urbano tertio, sæculô duodecimô adscribere conantibûs, argumentîs in universim eò directîs, quòd ante hæc tempora nomen regulâque S. Augustini inaudita fuerit, tanquam Canonicis attributa: ex ea ergò ætate Canonicorum regularium S. Augustini sumenda esse exordia, à qua certum est eosdem hoc nomine, hâc regulâ fuisse vestitos.

Diù certè luctati sumus, dum per geminas hactenùs exaratas Exegesis nostræ partes non alia conati fuimus fundamenta statuere, producereque rationum pondera, quàm ex quibus demum clarè eluceat, si ea omnia debitè, & secundúm temporum institutíque clericalis rationem æstimentur, quid de hac, quam nunc in quæstione versamur, origine sentiendum sit, atque definiendum: sic ego certissimè mecum statueram, ut, quamquàm plurimorum, eorumque gravissimorum Authorum declaratione satís, supérque in ea sententia firmari possem, quæ analogicam ab ipsis Apostolis descendentiam hujus Ordinis nostri, adeoque & originem decernit, utpotè quòd tantorum virorum authoritas non sit supponenda in hoc unico casu tam enormi lapsu à veritate declinâsse, ut Ordini alicui originem mille integrîs annîs remotiorem affingeret, quàm reipsâ habuisset: tantorum, inquam, virorum authoritas, nempe Pontificum Summorum, Episcoporum, Doctorum Clarissimorum, & multorum Historicorum &c. planè ex omni parte eximiorum, ùt mox superiùs observavimus. Hîs tamen non obstantibûs, potiùs adversæ sententiæ subscriberem, si me ejusdem rationes intrinsecè graviores, solidioresque provocare potuissent: cùm verò adverterem omnium adversariorum argumenta in id unum corrivari, quod proximè descripsimus, ne ego nimiùm sim credulus, si tam facilî ventô ad aliena castra transiliam. Dixi, omnia argumenta adversantium in ea, quæ proximè descripsimus, collimare. Audiendus omnium locô doctissimus Gerardus du bois, utpote cui facilè omnes recentiores adversarii tanquam probam cunctîs reliquîs ponderosissimam adferenti adstipulantur; sic ergò ille. *Haud facile, inquit, dictu esse confeo, quæ sit præcisè origo Canonicorum regularium, cùm eorum nullus certus author, institutórque dicatur, nec singulæ familiæ canonicorum regularium, quæ undecimô sæculô erectæ sunt, ab una aliqua domo, tanquam examina profectæ reperiantur, sed singulæ pro personarum Conditione, temporum, rerúmque opportunitate ordinatæ sunt. Hoc igitur tam incertum, quàm certum, Canonicorum regularium exordia undecimô sæculô incepta esse. Verùm pro hoc undecimo sæculo plures hujusce novæ institutionis varia tradunt initia. Sunt, qui à S. Rufi Canonicis, regularium Canonicorum initia ducant, quos in regularem congregationem coaluisse annô* 1038. *Avenionensis historia narrat sub Benedicto I. Avenionensium Episcopo, qui quatuor Canonicis suæ Ecclesiæ Arnoldo, Odiloni,*

Histor. Eccles. Paris. Ca. 8. à 6. 780.

boni, Pontio, & Durando Abbatiam S. Rufi, quæ in suburbanis erat, donavit &c. Charta S. Martini campensis memorat annô 1060. *factam esse ab Henrico Rege donationem hujus loci Canonicis Conversatione regulari Deo famulantibus, quibûs verbis significantur Canonici regulares: & Charta dedicationis hujus Ecclesiæ, quæ celebrata est annô* 1067. *Canonici dicuntur cænobialiter viventes, quoniam in commune vitam agebant, & in morem cænobitarum. Marlottus Remensis, historiæ Ecclesiasticæ scriptor asserit Canonicos Dionysianos, qui regulares sunt, jam Remis institutos esse annô* 1076. *quod & allatis documentis veteribûs approbat; adducit enim chartam ipsam, quæ eo anno, quem diximus, descripta est, in eâque hæc leguntur verba: Ecclesia itaque meo sumptu erecta est, & labore ad integrum restituta, cum diversis ædificiis ad necessitatem fratrum accomodatis, canonicos ibidem ad laudem Dei institui, B. Augustini Regulam, ordinémque profitentes. Sic in ea charta loquitur Gervasius Archiepiscopus Remensis Auctor illius donationis. Ex his, aliisque Marlottus colligit Dionysianos Canonicos Remenses in Galliâ vetustiores esse, qui Augustinianæ regulæ collum submiserant. Quidam nihilominus primam regularium canonicorum institutionem tribuunt Ivoni, qui apud Bellovacos Canonicos regulares in Ecclesia S. Quintini primùm congregavit &c.* b *Intelligis ex his omnibus incertam esse originem Canonicorum regularium, verumtamen constat, hanc novam institutionem cæptam esse sæculô undecimô. Sed longè difficillimum esse, vel tempus, vel ipsum novæ institutionis locum assignare, cùm præsertim hujus diversæ fuerint sodalitates, & familiæ, quas non ab uno aliquo capite profectas esse* c *agnoscimus. Cùm enim ineunte hoc sæculo undecimo viri aliquot, quos pietas, & religio afficiebat, à clericis prospicerent non custodiri præcepta Canonum, & ipsos à prisca Canonicorum observatione longè deflexisse, inquirere inter se cæperunt, quâ ratione hæc damna repararent, & quô modô salubria grassantibus malis adhiberent remedia. Inquisitum est imprimis in causas grassantis mali: proclivem animum hominum in malum esse invenerunt, eundémque sæpiùs non quò ratio, & æquum eum ducerent, sed quò præceps eum impetus raperet, quò immoderati affectus eum protraherent, sæpiùs eò ruere, quò habendi cupiditas, honorum, voluptatúmque libido eum impellerent, ea verò tanquam frænis esse coërcenda: quapropter re accuratè expensâ, & diligenter discussâ in hanc discesserunt sententiam: clericos esse quibûsdam vinculis constringendos &c.* subjungit hìc, susceptam exin fuisse trium votorum professionem, demumque concludit: d *Ex illis, quæ retulimus, quisque facilè intelligit, Regulares Canonicos sæculô undecimô exortos esse, neque unum aliquem ducem, & auspicem habere, neque omnes congregationes unam aliquam familiam agnoscere, unde ortæ sint:* e *has congregationes Regularium Canonicorum institutas esse, ad mores Clericorum, sed maximè Canonicorum reformandos, eorum vitam ordinatam maximè fuisse ad morem cænobitarum, ita ut communi mensa, communibúsque bonis uterentur, nihilque proprii sibi retinerent, vescerentur tamen carnibûs, & linum induerent. Hi verò S. Augustini regulam sequi se & observare profitentur, séque hujus sanctissimi Præsulis discipulos esse arbitrantur.* Hæc citatus Du bois: cui relatus *Vid. supra parte 2,* jam superiùs à nobis Antonius Pagius subsequo Epiphonemate suffragatus est, dum dicit: *Canonici regulares, qui communi domô, communi mensâ, ac communibûs bonis utuntur, & Sancti Augustini Regulam profitentur, hoc sæculô* (nempe undecimô) *initium habuisse, certum tandem esse debet. Nulla enim ante hæc tempora hujus institutionis in scriptoribus Ecclesiasticis apparent vestigia.*

Quia verò huic Pagiano Oraculo jam superiùs satisfecimus, Gerardus autem de Bosco plura articulatim congessit, ad rem nostram apprimè facientia, & hujus capitis collu-

collustrantia quæstionem, eadem per partes (prout litteras in margine textui adjecimus) explanamus.

5.

An veritati conforme? certum esse exordium Canonicorum Regularium sæculô 11. affigendum?

Primò itaque verissimum est præcipuè ab illo, qui sæculô undecimô, subsequisque Canonicorum regularium originem Authorémve inquirit, neutrum eorum fore reperiendum. Neque hinc & congregationes, neque primam, à qua reliquæ derivatæ sint, domum: proinde in hoc non aberravit Gerardus à vero, cum dixit: *Singulas pro personarum tantum conditione temporum, rerúmque opportunitate domos fuisse ordinatas.* Denique totum inde discursum admitto usque ad verba illa: *Intelligis ex his omnibus incertam esse originem Canonicorum regularium.* Et cætera, quæ sequuntur. Quæ, quàm ex prævio discursu malè inferantur, perquiramus. Bis enim de Bosco dicit, incertam esse originem Canonicorum regularium, certum autem, eorum exordia sæculô undecimô incæpisse; incertitudinem sat evidentèr evincit, quia in negativis constituit, certitudinem nullîs argumentîs probat: quidquid enim adducit in robur, non originem monstrat, sed reformationem; probemus assertum, ut simul eam refutemus conclusionem, quam ex discursu litterâ *C.* notato formavit.

Reformatio nunquam confundenda cum institutione, dum de origine cujusdam ordinis consultò agitur.

Juxta Gerardum certum est sæculô undecimô ineunte viros aliquot inquirere inter se cæpisse, cùm à Clericis prospicerent non custodiri præcepta Canonum, & ipsos à prisca Canonicorum observatione longè deflexisse, quâ ratione hæc damna repararent, & quô modô salubria grassantibus malis adhiberent remedia. Insuper juxta eundem certum est, has congregationes regularium Canonicorum institutas esse, ad mores clericorum, sed maximè Canonicorum reformandos, ùt patet ex textu signato à nobis litt. *E.* Hôc verò sic stante, infero apertissimè juxta ipsum Gerardum Canonicos regulares, de quibus hic discurrit, nil aliud præsetulisse, nisi reformationem sui antiquissimi, sed admodùm dilapsi instituti, non verò (nisi latissimo sensu) istud recenter *fuisse exortum.* Cùm enim Gerardus, omnesque melioris eruditionis in hac quæstione adversarii ideò tanquam novam institutionem à Canonicis permultis assumptam affirment, quòd mores instituti Canonici hactenùs à prisca observatione deflectentes reducere cuperent, atque, ùt pressè, prudenterque Gerardus ait: *reformare*, certè eorum intentio non potuit esse novum ordinem instituere, sed antiquissimo quædam media providere, quibùs ad suam priscam observationem revocatus, exhinc firmiùs, atque constantiùs perdurare posset. Quòd si enim ad mores Clericorum, & maximè Canonicorum ipsi hi Canonici *reformandos* respexerant, insipidissimum esset, ideò asserere, eos novum ordinem instituisse; non alitèr, quàm si dicerem (testante viro eruditissimo Mabillonio) ordinem S. Benedicti sæculô decimô (tum ex superiorum temporum funestis bellis, tum ex Abbatum sæcularium, ac laicorum culpa, qui bonîs monasteriorum in suos usus conversis nihil penè reliqui, quô monachi miserabilem vitam traherent, dimittebant) magna labe decurpatum fuisse. Quod ipsum confirmat Lambertus Schaffnaburgensis, ut fateatur, *in regno Galliæ tantam mali colluviem in monachos sæculô undecimô illapsam, ut principes Regni ad instituendam in Galliis Divini servitii Scholam, transalpinos monachos evocare cogerentur.* Nec minùs id in Germania deploratum, ùt patet ex chronicis Hildeschermensi & Marienrodensi. Si inquam de hoc adeò obscurato monachorum statu dicerem, novum exinde ordinem institutum fuisse, cùm passim reformationes ejusdem Benedictini Ordinis assumerentur. Certè ob illam annô circitèr 928. inceptam

Annal. Ben. l. 41. num. §. neque verò.

Edit. Pistor. t. 1. f. 349. n. 187.

Apud Leibnitz t. 2. f. 443. & 413.

ceptam reformationem Cluniacensem multi scriptores Ordini S. Benedicti hoc ipso tempore ponebant originem: audiendus hac de re Mabillio scribens de Rodulpho Galliæ rege Benefactore eximio monasterii Floriacensis: *Hoc beneficium*, inquit, *Rodulpho Regi acceptum refert Anonymus libri de miraculis S. Berchacii Abbatis scriptor, qui in eo falsus est, quòd sanctum Odonem Floriacensi monasterio libellum regulæ S. Benedicti primum intulisse existimavit, erroris causam aliàs jam reteximus, nempè, quòd ita neglecta esset tunc, non modò in Floriacensi, sed etiam in aliis Galliæ monasteriis, & obscurata regulæ observatio, ut ferè incognita in illis esset, ùt olim in Dyonisiano monasterio ante reformationem Ludovici curis factam, ejúsque observationis restauratores pro primariis auctoribus haberentur.* Subjectô dein hanc in rem ex Odone testimoniô, addit: *Hæc loquebatur Odo eo tempore, quo dum omnes tam ex Canonicali, quàm etiam permaximè ex laicali ordine sanctum Benedictum ùt Dominum venerabantur, & colebant, soli monachi illum oderant, insequebantur, & velut inimicum malis, fugiebant; videar fortè nimius ad refellendum crassum, & supinum errorem, sed qui tamen multis aliis auctoribus tam medii ævi, quàm recentioris fucum fecit, adeò ut auctor, nescio quis? qui de origine singulorum ordinum scripsit, Ordinem S. Benedicti hoc tempore incæpisse dicat: eum scilicet confundens cum congregatione Cluniacensi. In idem erratum impegit Guido apud Albericum, qui ait: usque ad hæc tempora regulam B. Columbani, tam in Francia, quàm in Burgundia observatam fuisse à nigris monachis, sed S. Odonem Abbatem Cluniacensem regulam S. Benedicti primùm in Cluniaco, & in S. Benedicto super Ligerim fecisse observari, & exinde procedente tempore cæpisse ubique recipi.* Hæc Mabillio: Sicut ergò reformatio in ordine Benedictino non potest dici institutio illius, sic nec in ordine Canonico; & sicut errarunt scriptores, qui ob istam reformationem Benedictinam, novam institutionem asseruêre, sic errârunt & alii hanc eandem inferentes, ac malè intelligentes ex reformatione Canonica. Dixi autem signatè, non posse hanc reformationem nuncupari, nisi latissimè novam institutionem, ex eo, quòd apud quosdam veteres hæ voces non rarò, sed abusivè, commiscerentur, ùt patet ex veteri chronico S. Juliani Turonensis, in quo dicitur: quòd *Abbas Gausbertus inter alia monasterium S. Petri apud Cennomanos fundavit, quod* (verba sunt Mabillonii) *de restitutione monastici ordinis per eum ibidem facta intelligendum est, nam longè ante id tempus, id est sæculô septimô ineunte Bertehramnus Episcopus illud cænobium condiderat.*

L. 43. n. 18. ad ann. 928. Annal. Ben.

Apud eund. Mabill. Annal. Bened. l. 51. n. 50.

6\. *Certissima suppeditantur documenta undecimô sæculô Canonicorum Regularium Reformationem, non institutionem fuisse susceptam.*

Dein planè incongruè assereretur, Clericos illos ad reformandos mores dilabentis vitæ Canonicæ respicientes novum ordinem Canonicorum fundâsse; ad quid enim novi ordinis fundatio locò reformationis ejusdem? sicut nec requirebatur, nec profuisset ad reformandos monachos Benedictinos novi ordinis institutio, utpotè quòd omnes S. Benedicti religiosi dicere potuissent, ad se talem ordinem non pertinere: Si reformandi agnoscerentur, restaurarent in suo ordine diffluentem disciplinam, neutiquam verò ipsos ad novum astringerent, qui suæ professionis non esset. Atque hinc egregiè planè Gerardus, inquit, ideo hanc reformationem institutam, *quòd Canonici perspicerentur præcepta Canonum non custodire, & à prisca Canonicorum observatione longè deflexisse*, hoc sanè certissimum est. Non itaque exposcebatur novi ordinis institutio, sed reductio ad præcepta Canonum, & priscam Canonicorum observationem: Quæ verò hæc fuerant? nisi ea ipsa ab istis reformatoribus inducta, scilicet accuratior trium votorum disciplina. Quòd si enim aliud præcepta illa & prisca Canonicorum observatio continuit,

nuit, quàm hanc votorum Evangelicorum nuncupationem, profectò fefellit Gerardus, cùm diceret, quæsiisse Zelatores Clericos, quâ ratione damna repararent: Si in hoc passu, in quo maximè laboravêre Reformatores, præcepta Canonum nunquam supponantur damnum passa, ad quid ergò reparatio damni ibidem, ubi nullum fuit. Si verò in dictis votis violatio facta est, sanè, cùm accuratiori norma horum observatio instrueretur, nunquam video, quî ideò tale institutum novum dici possit, ac noviter absolutè exortum. Et tamen in sola, & unica, ut ita dicam, reparatione votivæ in Clericis, seu potiùs Canonicis vitæ tota constituebatur reformantium opera, atque solertia. Quàmvis enim liqueat Simoniæ, & luxuriæ fomenta Clerum quibusdam in locis enormiter deformâsse, velut hujus temporis Scriptores memorant: Scio tamen & illud, in multis Canonicorum Societatibus nil aliud desideratum fuisse, ad plenam observantiam Canonum, quàm vitam votivam ad severioris disciplinæ leges arcendam; hæc enim una cùm ad laxiores limites distenderetur, factum est, ut ea vitia in Clericalia Monasteria irrumperent, quæ nomen ipsum in compluribus Canonicis abolerent. Huc præcipuè illud (de quo nos jam aliàs) Concilium Annô 1059. Romæ celebratum refertur, ubi Gregorius Septimus, tùm verò Hildebrandus, & sacræ sedis Archidiaconus, sic exordium fecisse narratur: *Nonnulli ex clericali ordine, per Spiritum sanctum perfectæ charitatis igne inflammati, jam dudum in hac Romana urbe, & in Provinciis, atque parochiis eidem specialiùs pertinentibus, atque cohærentibus, noscuntur communem vitam, exemplô primitivæ Ecclesiæ, amplexi simul, & professi, in tantum, quòd nihil sibi reservassent proprii, facultate sua vel distributa egenis, aut relicta propinquis, vel certè oblata Christi Ecclesiis, quos sicut amor perfectionis arctiorem viam aggredi, & per angustam portam ingredi sancta contentione conjunxit, sic & abundantia iniquitatis suo frigore paulatim disjungere quærit, ut post recedant, atque propositi semel arrepti apostatæ fiant, dum sint in eis, quos incauta adolescentia, aut suspecta senectus revocat, & retrahit ad præsumptionem peculiaritatis, quam suô, vel parentum suorum votô reliquerant, qui etiam ad maximam suæ prævaricationis defensionem assumunt aliqua Capitula ex regula illa, quæ dicitur Canonicis, hortatu Ludovici Imperatoris - - - compilata &c.* En tibi Lector genuinam Reformationis causam, in ipsa sede Romana agitatam, & â sanctuario ipso totius Ecclesiæ Dei cæptam, nempe non aliam, nisi prævaricationem votivæ vitæ, aut relaxatam nimiùm, aut omninò dimissam, & inde certè omni nisu, atque industriâ prosecutam *Reformationem*, non novam *institutionem*.

Vid. Mabill. Annal. tom. 4. in App. n. 36

Nihil clarius, nihil manifestius istô documentô proferri potest, quô omnium ora obloquentium retundantur. Cùm namque tali adversùs proprietarios energia intonasset Hildebrandus, mox Nicolaus conclusit de remedio esse providendum, qui tum Summus Pontifex hujus nominis secundus præsederat: Nam (ùt referunt acta hujus Concilii) *Reverendissimus, & Summus Pontifex Nicolaus respondit: Rem quàm maximè Domino Deo nostro placitam, & communis vitæ Sectatoribus, vel Professoribus necessariam suggessit præsens filius noster, quæ tantò studiosiùs nobis est tractanda, quantò huic Apostolicæ* sedi frequentior inde venit querela, *& exspectatur de die in diem sententia ejus sana & fixa. Unde diligenter consideratis capitulis illis, quæ dicuntur* scandalum in Canonicorum Congregatione *hactenus inducere, tandem Apostolica auctoritate,* & piorum Patrum fulti traditione *removea-* Ibidem.

veamus, *quòd priscæ eorum institutioni deprehendetur refragari*, *& restituamus*, *quod approbabitur suffragari.* Hæc sanctissimus Pontifex.

Verùm enim verò jam inquiro, an hæc communis, & votiva vita (quam dissertis adeo verbis cum Hildebrando Nicolaus commendat) res fuerit apud Canonicos nova, & sæculô undecimô primò invecta? ubi tam dissertè Hildebrandus dicit, *dudum* nosci nonnullos ex Clericali ordine communem, vitam & eam quidem Professos in tantum, ut nihil sibi reservassent proprii, *dudum*, inquam, hoc est *diu jam*, idque eò certiùs, quòd & Nicolaus profiteatur *frequentiores*, jam, *querelas venisse ad Apostolicam sedem*, ac prætereà Gerardo de Bosco assentiatur *Reformationem faciendam*, removendo scilicet, quæ *priscæ* Canonicorum *institutioni deprehenduntur refragari*. Ergò Nicolaus expresè deprehendit communem votivam vitam *priscæ institutioni* Canonicorum propriam fuisse, cùm hanc dissertis verbis ad instantiam Hildebrandi reducere, & illud removere statuat, quod refragatur. Et, quæso, quidnam in tota regula Aquisgranensi adeò aliàs carpendum? de quo Nicolaus hic loquens ait: *Esse quædam Capitula*, *quæ dicuntur scandalum in Canonicorum Congregatione hactenùs induxisse:* Certè non alia, nisi hæc duo: unum, in quo *nimia conceditur victûs, potûsque mensura*, & aliud, in quo dicitur: *Prohibitum non esse Canonicis res proprias habere*, hæc Nicolaus ipse in sequenti suo discursu declarat: Quodsi ante Regulam Aquisgranensem nulla exstitit vita votiva, certè injustissimè scandala induci dixit Pontifex per hæc duo Capitula. Et si pristinæ Canonicorum Institutioni non jam proprium proprio *votivè* renuntiare, quàm se ignorantem, simulque injurium coram tanto, & selectissimo Ecclesiæ senatu summum caput prostituisset. Patet igitur ex his manifestè, *dudum* & in *prisca* Canonicorum *institutione* viguisse vitam votivam, quam Concilium istud Romanum serio conatu, & plenis tandem viribûs post frequentiores querelas iterum reducendam assumpsit. Qui ergò cum Gerardo adeò ignorat hujus, sæculô undecimô, *Reformationis* Canonicæ initia, en certam, infallibilémque Epocham statuit Concilium istud Romanum Annô 1059. celebratum. Finitô etenim hoc Conciliô mox primùm Nicolai præceptionem ad Ecclesiam Florentinam delatam esse, cui ipse ante adeptam Papalem dignitatem Episcopus præsederat, dubitare vix poterit, qui hujus sancti Pontificis perennem in suam Ecclesiam affectum novit, quô adstrictus, quamdiù vixerat, regimen, nomenque illius non dimisit, insuperque eodem Concilii Annô testatur in sua Italia sacra Ughellus, duo Monasteria Canonicorum Regularium Florentiæ exstitisse, unum, quod Annô 1058. Thetberga nobilissima Matrona amplissimè dotavit, in charta donationis suæ hæc dissertè memorans: *Profitens profiteor Thetberga Filia B. M. Athi &c. veste sanctæ Religionis induta*, *lege vivente Romana per bonam*, *& spontaneam voluntatem per vim vocis transfersionis* (id est, translationis) *pepetualisque transactionis*, *seu firmamentum &c. per hanc chartulam offersionis* (oblationis) *nomine à præsenti die dare, & tradere, atque offerre prævidi in Canonica Regularis de Ecclesia & Domui S. Joannis sita in Civitate Florentia.* Alterum S. Andreæ, de quo idem Ughellus haud dubiè ex documentis authenticis asserit, quòd Nicolaus diploma concesserit *Joanni Priori Canonicæ S. Andreæ de Musciano quinto à Civitate Florentina lapide sitæ tunc* (nimirum Annô 1059. quo hoc diploma datum) *Ordinis Canonicorum Regularium*, *nunc membrum Monasterii S. Jacobi ad ripam Arni fluminis Congregationis Canonicorum regular. S. Salvatoris.*

Ital. Sac. t. 3. in Archiepisc. Flor. Col. 65.

Ibid Col. 63.

Diploma iſtud de hac reformatione nil continet, ſed eſt ampliſſimum Canonicis,& Præpoſito Datum Privilegium. Ex quo ſatis colligitur, illud aliundè egregiè in diſciplina floruiſſe, hinc opus non erat, quidpiam de hac reformatione inſerere, cùm autem ibidem tunc temporis hæ duæ Regulares Canoniæ exſtiterint, dubitari, ùt dixi, non poteſt, illuc ſuæ reformationis decretum Nicolaum tranſmiſiſſe: Quod in eadem Synodo ſignatîs verbîs editum refertur in quarto volumine actorum Nicolai ſecundi, ubi in conſeſſu centum, & tredecim Epiſcoporum ſic locutus refertur. *Præcipientes ſtatuimus ut hi prædictorum Ordinum* (id eſt Clerici in majoribus conſtituti, prout eos paulò ante deſignàvit) *qui eisdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſervaverint, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt (ſicut oportet Religioſos Clericos) ſimul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Eccleſiis competit, communiter habeant, & rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam, communem ſcilicet vitam, ſummopere pervenire ſtudeant, quatenùs perfectionem cum his conſecuti, qui centeſimo fructu ditantur, in cæleſti Patria mereantur adſcribi.* Hócque ipſum decretum ab Alexandro Secundo rurſus in Synodo Romana Annô 1063. celebrata coram centum, & aliquot Epiſcopis confirmatum à Gratiano in ſuis decretalibus relatum habetur Cap. præter 6. diſt. 32. operam verò huic decreto tum ſtatuendo. Tum publicando præcipuam adhibuêre vir, ùt diximus, ſanctiſſimus Hildebrandus ſub Nicolao, & poſtmodùm cum eodem ſub Alexandro II. Petrus Damiani: neque opinandum hunc beatum ſolis ad perſuadendam, & reſtituendam vitam communem uſum fuiſſe machinationibûs authoritate SS. Patrum ſuffultis, quibûs *obligationem omnimodam communis vitæ* cunctis in Societate Clericali viventibus inculcaret, cùm Pontifices Summi non *præciperent* eandem, ſed tantummodò *comendarent*, atque *ſuaderent.* Nam Petrus Damiani obligationem illam argumentîs manifeſtîs obtrudit, non machinationibûs, præterea, præceptum Nicolai celari non poterat, quô dixit: *Præcipientes ſtatuimus, ut ſimul manducent &c. & quidquid eis ab Eccleſiis competit, communiter habeant.* Quod autem ſubjungitur: *Rogantes monemus*, hæc deprecatio non eſt facta pro ſubſtantia vitæ communis, ſed pro perfectiſſima tendentia ad imitationem vitæ Apoſtolicæ: Sicut enim aliud eſt præcipere aliquem actum, aliud ſuadere ejuſdem perfectius Exercitium, atque dum illud quidem præcipi poteſt, non ſequitur, quòd etiam iſtud; Quia tendentia ad perfectionem omnibus Religioſis præcipitur, non tamen ipſa perfectio, aut etiam tendentia illa, quæ ex ſe perfectior eſt: ſic præcepêre Nicolaus, & Alexander vitam communem, ſed perfectiorem modum tendendi, cum *omnimoda* ſcilicet expropriatione tantummodò ſuaſerunt. Quod obſervare debuiſſet vir clariſſimus in Petro Damiano, qui nihil aliud in ſuo libello ad Alexandrum dato quæſivit; totus Zelus illius in proprietarios Canonicos fuit, ut ſubſtantiam Apoſtolicæ communis vitæ ſuſciperent, non verò, ut arctiſſimæ ſe, & perfectiſſimæ (tanquam ex præcepto obligati) expropriationi addicerent; quam nec Auguſtini Clericos (quos Petrus tam impensè imitandos commendat) habuiſſe, alibi docuimus. Præceptam verò ſemper fuiſſe ab Eccleſia ſubſtantiam Evangelicæ hujus in Clero vitæ communis, ſufficientia per decurſum noſtræ Exegeſis teſtimonia confirmant.

Diſcipl. Vet &c. P. 1. l. 3. C. 21. n. 3. 4. 5.

7. *Reformatio iſta quantos progreſſus intra paucum tempus ſortita?*

Sed dum obſervavimus inductæ hôc modô reformationis ſæculô undecimô in univerſum Canonicum cætum Epocham, & decretum deſuper emanatum oſtendimus, ulteriora adhuc adferenda ſunt documenta, ex quibus pateat, quan-

quantos exinde eadem hæc reformatio progressus sit adepta. Imprimis enim Alexander Secundus, cùm (adhuc Anselmus Episcopus Lucensis) Annô 1059. dicto Romano Concilio interfuisset, redux nihil sibi magis cordi curæque habuit, quàm hanc communis vitæ disciplinam ubique restaurare, quod nunquam magis, nisi dum Annô 1061. Pontifex summus creabatur exsecutus est: Romæ enim Canonicos Regulares in Ecclesia S. Crucis, ac in ipso Laterano restituit Onuphrio teste, ipsámque Ecclesiam S. Frigdiani Lucensem ad Regularem disciplinam reformavit. Eodem tempore institutum est Piperacense Monasterium à Petro Langeacensi: Hic enim, cùm *assumpto habitu Canonico, onereque mundi deposito, Deo militaturus perpetuò suffultus fratrum geminô solatiô, Piperacum venit, Annô Domini millesimô supra sexagesimum secundô, Deus in unum plures adunavit ei regularium*; ùt inquit Stephanus in vita hujus sancti. Velitrensis Ecclesiæ Canonici, qui videbantur incorrigibiles, à Petro Damiano ad communem regularem vitam amplectendam tandem emolliti Annô circiter 1063. accessêre, proùt ipse Beatus testatur. Nivernenses Hugone eorum Episcopo adnitente eodem annô reformati sunt, ùt apparet ex charta ejusdem Hugonis. Lietbertus Episcopus Cameracensis *ejectis quibusdam Clericis in Ecclesia S. Autberti negligenter nimis, & inordinatè servientibus, tandem Regulares Canonicos de communi viventes, & nihil proprium habentes, & ejusdem professionis & Ordinis Abbatem constituit.* Quemadmodùm loquitur ipse sanctus in sua charta donat: data An. 1066. In Dania: *Egino Dalbojensis Episcopus utramque Sconiæ Parochiam, scilicet Lundensem, & Dalbojensem gubernandam recepit, qui mox Lundæ sedem Episcopalem constituens, apud Dalbojam Præposituram fratrum regulariter viventium esse præcepit*, juxta Adami Bremensis

L. de sep. urbis Eccl.

Spicil. Dach. t. de vita S. Petri Piperacen.

Opusc. 34. at. 35.

Spicil. t. 6. p. 439.

L. 1 Dipl. belg. c. 36. & Spicil. in vita S. Lietb c. 57.

testimonium. Annô 1074. Lanfrancus Archieppus Cantuariensis *Ecclesiam in honorem B. Gregorii Papæ composuit, in qua Canonicos posuit, qui regulariter viverent.* ùt narrat Wilhelmus Malcuesb. Wratislaus Bohemorum Rex Primus *Collegium Canonicorum Regularium in Arce Pragensi erexit, in quo, dum res agitur Divina, non Præpositus tantùm, sed Decanus & Sacerdos, Diaconúsque, & Subdiaconus rem Divinam facientes Episcopalibûs ornamentis utuntur.* Referente Langio. ad An. 1021. *Annô Domini* 1084. *Reicherspergg Castro Wernherus præpotens Bojus, super flumine Oeno Pataviens. Diæcesis, uxor ejus Dietperga, soror Gebhardi Archi-Episcopi Salisburgensis: Is post mortem unici filii Gebhardi, & uxoris, cum oriretur lis jam eô vivô inter agnatos ejus de hæreditate, castrum demolitur, Divo Michaeli templum dedicat, Canonicis Regularibus attribuit.* Ut scribit Aventinus, & in Chronico Reicherspergensi legitur: Ut alia exempla, testimoniáque plurima mittamus. Ex quibus sanè dilucidè convincitur, quàm egregium fructum in pauco tempore Ecclesia per sparsum illum reformationis Canonicæ sementem collegerit: Igitur minùs solidum est, quod Gerardus comminiscitur, *viros aliquot, quos pietas & religio afficiebat, inter se inquirentes, quâ ratione damna Clericalis status integritati illata repararent, in eam sententiam discessisse, ut votivam vitam Clericalem instituerent.* Sicut enim indubitatum est, hanc jam diù anteà fuisse, sic certissimum eam à viris his piis institui non potuisse; sed hi viri ipsi, ùt plurimùm, erant Episcopi, & horum omnium caput, summus Pontifex, qui Reformationis Canonicæ primum lapidem movit, fundamenta posuit, ac tandem gratiâ Divinâ concurrente in felicissimum effectum deduxit. Quòdsi enim *institutio* hæc fuisset, & non *Reformatio*, certè allegari non possent documenta, quibûs primò doceatur, eandem *dudum* ante hæc tem-

Hist. Eccl. L. 4. C. 46.

L. 1. de gestis Pontif. Angl. in Lanfranco.

In Chron. Citizen.

L. 10. Rapsodiar. apud Hund. p. 2. f. 155.

tempora fuisse suspiratam, atque repetitam; insuper Regulares Canonicos ante hanc jam exstitisse, & tales quidem, qui expropriationi impensè viverent. Utrúmque autem manibûs penè contrectandum Lectori jam obtulimus: Nam Reformationem, non institutionem vitæ votivæ in Clero desideratam dixit Nicolaus, quòd sedi Apostolicæ frequentior inde jam querela venerit. Frequentior, inquam, unam ex pluribus enarremus: Annô 1023. Joannes sedem Episcopalem Lucensem suscepit. De hoc ait Ughellus, quòd ipse *per omnem Diœcesim suam Canonicos ad communem convictum traduxit*, sed quantis non laboribûs? utpotè cùm orando, deprecando, suadendo, & comminando necdum aliquid proficeret sedem demum Apostolicam imploravit, Leonem nonum obtestans, & ad tanti operis executionem auxiliatricem operam implorans, cui summus Præsul obtemperans litteras expedivit datas sub Anno 1051. 4to idus Martii. *Canonicis Principalis, ac majoris Ecclesiæ in civitate Luca Deo, ac S. Martino Confessori Regularem vitam inibi ducendo, & castitatem servando famulaturis.* Ut inquit ipse in dictæ Bullæ titulo, & in ipso ejus decursu decernit, ut *ipsi Canonici omnia, quæ ad communem usum regulariter vivendi modò habent, rata sint illis, ac confirmata, & nulla ratione violentur, & si Dominus Deus humilitatem Ecclesiæ suæ misericorditer respiciens Ecclesiam eorum ab uxoratis presbyteris, & omninò à Dominica oblatione repellendis liberaverit, pro incestis casti, pro immundis mundi restituantur, & bona, quæ habent Ecclesiastica, quæ illi luxuriosè vivendo dissipaverant, in communem usum canonicè cohabitantium redigantur.* Fecisse id quidem Canonicos sub Joanne, aliquatenùs colligimus ex hac Bulla, verùm novo insultu sub Gregorio Septimo in hos fortasse iterum labascentes opus fuisse, ejusdem hujus sancti Præsulis Epistola docet: Ubi

Vide Ughel. Ital. sac. t. 2. in Ep. Luc.

L. 6. Ep. 11.

inquit, *cùm apud vos essemus sæpissimè vos per nos, & per Confratres nostros admonuimus, uti secundùm Privilegium Antecessorum nostrorum, sancti videlicet Leonis Papæ, & Victoris, quod ipsorum, tunc Canonicorum vestræ Ecclesiæ rogatu, ipsi Ecclesiæ fecerunt, communem, regularémque vitam duceretis &c.* Neque autem dubitandum, sicut ex Lucensi, sic ex aliis quoque Ecclesiis Galliæ, Hispaniæ, Germaniæque querelas identidem advenisse, quæ communem vitam multis in locis dilapsam ingemiscerent, anhelarentque remedium, quam in his non minùs Provinciis longè antea exstitisse, id est, ante hanc à Nicolao definitam reformationem, nemo, ùt puto, rerum Historicarum peritus potest ignorare. Fecêre id ùt plurimùm adhuc suis in Diœcesibus Episcopi propria authoritate, eò potiori, quò hoc à se expeti posse, atque prætendi ex ipsius instituti Canonici ratione evidentiùs noverant. In Ecclesia Gerundensi jam Annô 1019. Petrus Episcopus in ipsa Cathedrali sede, ùt docet cartha donationis, constituit cum sua sorore Erucessende: *Domum Canonicam, ubi, qui Deo militare cuperent, canonicè viverent, atque Congregationi Canonicæ non solùm de rebus Ecclesiasticis, sed etiam de suis ad in commune vivendum sufficienter dederunt.* Porrò, quod notatu dignum est, jam sæculô decimô ineunte talem constitutionem, in nullo ab illa seu Nicolai seu Alexandri secundi diversam legimus fuisse in Carnotensi Diœcesi: Agaunus ibidem Episcopus, Annô enim 930. monasterium penè dirutum in honore S. Petri dicatum ipse à fundamento reædificavit, mox inquit, in Cartha donat: *Canonica institutione Clericorum cunctorum graduum inibi Deo servire sanctam exercendo Religionem jussimus. Tempore siquidem pacis jam olim splendidè locus ille viguit, in Canonicis Domino militantibus, & in exteris bonorum operum*

Apud Baluz. Marc. Hisp. Col. 1016.

Gallia Chr. t. 1. p. 481. veter. Edit.

rum bene decertantibus. Hundius pariter ex authenticis documentis de Frisingensi Ecclesia sub Gotscalco decimo sexto Episcopo ad Annum 995. hæc enarrat. *Cùm autem ad ipsum, & Capitulum spectaret præbendas conferre, concluserunt, ut nullus aliquod beneficium cum præbenda possideret, neque fratres super alios extollerent, ac superbirent. Ita erant unanimes, ut nullus aliquid suum esse diceret, & quidem rectè, sicut D. Augustinus Monasterium Clericorum instituit, & secundùm regulam vivere cæpit.* Denique cùm Otho Imperator circa Annum 971. Episcopatum Misnensem erigeret Burchardus ab Adalberto Episcopus consecratur: Qui statim à Joanne 13. simul cum Episcopio ipso confirmatus *Collegium instituit Canonicorum, & Sacerdotum Christi, qui, instar temporum suorum, primò omnia habere communia, simúlque una vesci mensa, & in uno condormire loco, Canonicas horas, & Divina officia pariter, & cum multa celebrare dignitate, ac reverentia &c.* Ecce quis Othonis tempore usus? qui mores vivendi Canonicis fuerint, cùm *instar temporum suorum* ipsi Misnenses instituerentur, ut *omnia haberent communia?* Sic ergò verè dicebat in Romano illo Concilio Hildebrandus, quòd *dudum nonnulli* (imò extra Italiam fortè quàm plurimi) *noscerentur perfectæ charitatis igne inflammati communem vitam, exemplô primitivæ Ecclesiæ amplexi*, neque istud ex solo proposito, & pia voluntate, habes enim ex Hildebrandi apertissima relatione Clericos dudum communem vitam amplexos, ipsósque illos esse, qui aut *suô*, aut parentum *votô* NB. (nam tunc temporis parentum vota valebant locò liberorum, ùt cuique cognitum) non libera, vel pia solùm voluntate peculiaritatem reliquerant: Quòd si enim non votivam vitam intellexisset vir sanctus, nunquam dixisset *post recedentes, propositi semel arrepti apostatas:*

T. I. f. 72.

Apud Sur. t. 3. in præf. vitæ S. Benno.

Quis enim pia solùm voluntate susceptum statum dimittens apostata nuncupabitur. Vita ergò illa communis dudum antea in tot locis vigens, quamvìs & in multis relaxata verè votiva erat, & votivo-Apostolica, atque adeò quidem in multis ipso hoc sæculo undecimo votiva, ut etiam ubi regula Aquisgranensis assumpta fuerat, egregiè floreret, quod hìc memorare oportuit, ut scilicet ijs quóque viam præcludamus, qui fortasse hujus regulæ beneficiô existimant vitam communem non inclusisse votivam. Confirmationem inde suppetimus: Ermengaudus Episcopus Urgellensis in Hispania, ùt habetur in Charta donat: ab ipso collata Annô 1010. in suo Episcopio vitam Canonicam instituit, & providit: *Ut Canonici S. Mariæ* (Ecclesiæ Cathedralis nimirum) *ibi quotidie Deo servientes viverent in communia, cùm constet post Apostolicam institutionem, gloriosissimum imperatorem Ludovicum, authórem, dispositorémque esse vitæ Canonicæ, cujus studiô instituta pariter, & firmata.* Quod factum est per regulam Aquisgranensem, quam Ludovicus Urgellensibus observandam miserat. Ex hac ergò regula Ermengaudus vitam suos Canonicos docuit *communem*, & quidem *votivam*: nominat enim *Apostolicam institutionem*. Et quod amplius, ipsum quóque Ludovicum per suam regulam huic institutioni inhæsisse insinuat, quod adhuc apertiùs colligitur ex verbis successoris hujus Ermengaudi, nempe Eriballi, qui sedem Urgellensem Annô 1040. tenuit, tunc congregatâ ibidem Synodô, Præsidente Eriballo, Orator Concilii inter alia sic præfatus est: *Venerabiles nostri Magistri, amici Dei, & discipuli ejus electi prædicando fidem placeat vobis, ut sicuti vivitis unanimes cibô spirituali sine ulla divisione, sic communiter congregati in unum etiam vivatis cibô carnali, & hoc juxta Exemplar Apostolorum, prout in*

Marc Hisp. Col. 975. & 976.

Ibidem.

in eorum actis refertur: Bona ſua vendebant, & pretium eorum ponebant ad pedes Apoſtolorum, diſtribuebatur unicuique, prout cuique opus erat. Hujus cauſa Exemplum ſequens Chriſtianiſſimus Rex Francorum Ludovicus unum conſtituit locum, ut Miniſtri Eccleſiæ coadunarentur in illum, & ſumerent carnalem victum: Quatenus ſine excuſatione agerent Dei miniſterium, qui locus rectè nominatur Canonia, quia ibi Eccleſiaſtica & Divina obſervatur regula, Canon enim græcè, Regula dicitur latinè. Ecce iterum, unde Canonicis vox *regularitatis* obvenire potuit. Unde præterea regulæ Aquisgranenſis ſumenda Apoſtolicæ communis, votivæque vitæ præceptio. Unde denique à nobis jam aliàs obſervatum, Regulam Aquisgranenſem ex origine ſua talem haudquaquam fuiſſe, qualem aut Hildebrandus, aut Petrus Damianus, aliíque ejusdem graviſſimi Cenſores caſtigârunt. Vix, ac ne vix crediderim ſine interpollatoris cujusdam malitia caput illud 115. ſic, prout nunc legitur, ſubſtitiſſe, & puriùs haud dubiè in Eccleſia Urgellenſi, multísque aliis Clericorum monaſteriis (ubi eo tempore, quo hæc regula divulgari cæpit, ſæculô ſcilicet octavô *in plerisque locis ordo Canonicus pleniſſimè* aliunde *ſervabatur*) comparuiſſe. Alioquin in ſimilibus locis regula illa diſordinatio potiùs, ac diſciplinæ laxatio nominanda fuiſſet, quàm regula: quod piiſſimus Imperator, & tot ſanctiſſimi Præſules Concilio illi Aquisgranenſi præſidentes, intendiſſe nunquam ſupponendi ſunt. Ex his demùm omnibus cumulatim productis teſtimoniis diſcimus, & regularem vitam ante hanc à Nicolao decretam reformationem floruiſſe, apud non paucas Canonicorum Societates, & hujus Pontificis oraculô, cùm in multis tamen locis eadem utcunque dilapſa fuiſſet, egregiè reſtitutam; ac denique Gerardum de Boſco exinde advertimus unà cum ſibi adhærentibus utcunque hallucinari, dum contendit ſæculô undecimô originem Canonico inſtituto votivo alligare, nec argumentis ullis id apprimè evincentibûs, proùt mox declaravimus: Quod itaque ipſe *reformationem* ſatiùs dixiſſet, hoc *inſtitutionem* nuncupavit; & dum paſſim ſæculô undecimô, ſi unquam aliàs, legit Canonicos ad hanc à ſede Romana conſtitutam reformationem convolâſſe, ipſe nec ducem, nec auſpicem hujus advertens, nec petram illam Apoſtolicam, unde talis exciſa eſt reſtauratio, ſparſim protuberâſſe æſtimavit reformationis illius profeſſores.

Verùm ſupereſt, ut poſtrema à Gerardo, ac plerísque recentioribus objici ſolita diſſolvamus: nempe, etſi ex his concludi omninò debeat, Canonicos, eósque Regulares, imò & voto adſtrictos ante ſæculum undecimum longísque præviis temporibûs atteſtante Hildebrando, aliîsque ad hanc veritatem certiſſimis teſtimoniis concurrentibûs, exſtitiſſe; at inferri exinde neutiquam poſſe, hos Canonicos ejusdem ſpeciei, propaginísque fuiſſe, qui à ſæculo undecimo *Ordinem, ac Regulam S. Auguſtini ſe ſequi, & obſervare profitentur.* Neque enim apud Canonicos veteres ulla hujus memoria, videtúrque incongruum iſtud tali inſtituto appropiare: quo modo enim, qui una ſerie, una ſpecie, ac propagatione ab Apoſtolis derivatus eſt, dicíque ideò non idealiter, aut exemplari modô, ſed ſpecificè, ac inſtitutivè Apoſtolicus ordo debuerat, dein ſine ullo urgentis rationis pondere, ſine ulla veterum monumentorum prærogativa, adeò ſe immutare potuit (quin ſpecie alius eſſet) ut & ſe Ordinis S. Auguſtini poſthac nuncupari vellet, & Regulam S. Auguſtini profiteretur?

Reſpondeo hanc objectionem nec malè, nec ſine pondere urgeri, quæ cum prolixiorem declarationem ſolutionémque requirat, eam ſequenti capiti (ne in præ-

ſens

ſens nimiam rerum acervemus congeriem) ſubmittimus. Sic igitur

CAPUT II.

De re, Nomine, ac ſpecifica ſubſiſtentia Canonicorum Regularium S. Auguſtini.

Tria, quæ II. ſæculo ac deinceps novæ ſpeciei cauſam reformatis tum Canonicis attribuiſſe videntur, examinantur: nempe noviter adjectus Ordo, Nomen S. Auguſt. & regula ejusdem.

EXpedivimus Priori capite, quæ originem noſtro inſtituto noviter aſſertam immediatè attingebant. Nunc de ijs paulò ampliùs inquirendum cauſis, ob quas ſeveriùs in nos animadvertunt, maximéque moventur adverſarii noſtræ ſententiæ, ne antiquiorem origini Ordinis noſtri Epocham quàm ſæculo 11. affixam ſtatuant: ſunt eæ præcipuæ, quas ultimò locò prioris capitis notavimus, nempe Nomen, Ordo, ac Regula S. Auguſtini. De his tribus itaque præſenti capite agendum, & inquirendum, quô modô Canonici Regulares priſtini ſine ulla ſui inſtituti ſpecifica immutatione, Nomen, Regulámque S. Auguſtini aſſumpſerint. In hac verò quæſtione pleraque rememoranda cupimus, quæ in prioris partis capite ſecundo de notis diſcretivis unius inſtituti ab altero præcipuè ex Philoſophiæ principiis præmiſimus, & monſtravimus, per quid totius alicujus moralis ſpecifica tum ſubſtantia, tum differentia conſtituatur. Hîs ſuppoſitis, primò tractabimus de ordine, deinde de Nomine, ac denique de Regula S. Auguſtini. (Elucidar. I. 2 Elucid. 10. ſect. 7. n. 1360.)

I. *An ordinis nomine à ſæculo II. cæperit Canonicorum Regul. inſtitutum vocari, & hic quidnam in priſtina eorum ſpecie infima immutaverit?*

Ordo (ùt notat quoddam inſtitutum Religioſum) teſte Pereyra ſic dictus eſt, *quòd, cùm nihil ſit aliud, quàm habitudo prioris ad poſterius, ſitque potiſſimum triplex, ſcilicet temporis, naturæ & dignitatis, & hic poſtremus videtur tribuiſſe nomen Ordini Religioſo, qui propterea ſic appellatur ex habitudine ſubditorum ad ſuperiores, qui inter ſe variis gradibûs diſtinguuntur, item ex habitudine mediorum ad finem, & ex Religioſa obſervantia votorum, ac regularum inter ſe rectè diſpoſita, & connexa.* Ex hoc patet diſcrimen inter Ordinem, quem antonomaſticè ſtatum Religioſum dicimus, & Ordinem Clericalem. Qui ſignificat (eodem Pereyra referente) *certum quemdam gradum, ſive ſtatum Clericorum, ad certa miniſteria Eccleſiaſtica conſecratum.* (Ibidem l. 3. Eluc. 5. ſect. 1. n. 1645.) Hoc modô ſumptus, antiquiſſimum uſum in Eccleſia obtinuit, ùt apparet ex Cypriani l. 2. Ep. 5. aliíſque. Unde dum apud veteres frequenter ejus mentio occurrit, non aliud innuit, niſi ordinem aliquem, ſeu gradum Clericalem, aut certum quidem, ac benè diſpoſitum modum vivendi, agendi &c. non tamen ſtatum Religioſum noſtrô modô ſumptum; utpote, qui ad hunc ſignificandum vix ante ſæculum octavum uſum habuiſſe videtur. In Sueſſionenſi enim Synodo An. 744. Can. 5. legitur: Ut *Ordo Monachorum, vel ancillarum Dei ſecundùm regulam ſanctam ſtabilis* permaneat &c. quamvìs & iſto Canone, vox *Ordo* potiùs ad denotandam regularem illam diſpoſitionem, quàm ad ſtatum Religioſum interpretandum intelligi poſſit. Generaliter igitur vix certum tempus aſſignandum eſt, quô *Ordo*, idem erat, ac ſtatus Religioſus, proùt eodem nunc utimur. Cùm ergò præcipuè de inſtituto Clericali quæſtio ſit, illud ante ſæculum undecimum nunquam ſub hoc nomine videtur comparuiſſe: Ratio verò hujus eſt, quòd, ſicut Eccleſiaſticum ſeu Clericale inſtitutum (quod ſæculare dicimus) nunquam hoc nomine intitulatur, ſic neque id factum eſt ante introductum inſtitutum Canonicorum Regularium S. Auguſtini, qui mox, ùt regulam, noménque hujus ſancti Doctoris aſſumpſerant, pariter ordinem conflarunt, quem S. Auguſtini nuncupare cæperunt, ex quo ſanè apparere dilucidè videtur, novum ordinem in Eccleſia per hoc emer-

fiſſe, cùm anteà non fuerit. Hæc quidem à quodam nupero objecta de Ordine (noviter inſtituto) memini, quæ quia cum illa pariter obſervatione incidunt reſpiciente ipſas Congregationes poſt ſæculum undecimum inter Canonicos Regulares ortum ſuum adeptas, utrique ſatisfacturi parti, ſic reſpondemus.

Sicut Nomen Congregationis, ſic & Ordinis antiquitùs uſurpatum apud Canonicos.

Certiſſimum eſt, nec diffiteri poſſumus, Congregationes eô modô ſumptas, quô plura Collegia, ſeu Monaſteria ſub uno capite (quod ùt plurimùm *generalem* nominamus) reguntur, præcipuè in noſtro inſtituto ante ſæculum undecimum non exſtitiſſe, imò nec diù poſt illud: Primam enim Congregationem, quam novimus, Frigdionaria eſt, de qua Conſulendus Pennotus noſter, & de qua nos inferiùs, dum de Congregationibus Canonicorum conſultò agemus, hujus tamen, ſtrictè loquendo, initia vix ante ſæculum decimum quintum aſſignabimus, nam quod de Congregatione Aroaſienſi Authores tanquam Annô 1090. exortâ ſcribunt, quódque pariter Congregationi Frigdionariæ, ac Lateranenſi circa hæc tempora, aut etiam longè priora aptari poteſt, dicendum neutiquam eſt de Congregatione ſtrictè, ſed latiùs ſumpta, proùt citatô locô declaramus; unde, cùm Lateranenſis Eccleſia circa Annum fortè 1068. ſub Alexandro II. per Canonicos S. Frigdiani Lucenſes reformaretur, non inde ſequitur Congregationem talem (de qua hìc ſermo eſt) fuiſſe exortam. Aliud enim longè eſt, unum monaſterium ab altero reformari, aliud utrumque in unam Congregationem coaleſcere: illud diù antea, quàm ſæculum undecimum illuxerat, maximè verò hac ætate factum eſt: iſtud, ùt diximus, ante ſæculum 14tum haud equidem. Illas ergò Congregationes Clericorum (quæ nil aliud prætendebant, quàm certam communem in quodam monaſterio, ſeu clauſtro Canonicorum vitam, ac ſocietatem) quis diffitebitur paſſim à tempore S. Auguſtini floruiſſe? dum nos ſuperiori parte primâ monſtravimus, eaſdem nec à tempore Apoſtolorum uſque ad eundem S. Patrem unquam totaliter defeciſſe: Neque autem hìc rursùs ea iteranda eſt quæſtio, an hæ communitates, ſeu Congregationes eô modô regulares fuerint, ut votivæ meritò dicerentur? reſolvimus enim hoc qualecunque dubium parte ſecunda. At an eædem ſic dictæ Congregationes ejuſdem ſpeciei cum noſtris haberi ac jure cenſeri valeant? in hoc Cardo præcipuè verſatur. Negant planè id recentiores quàmplures, &, ùt dixeram, argumentis ex ipſis cauſis in titulo hujus capitis notatis. Neque enim, ajunt, ullus ordo Canonicorum, qualem à ſæculo undecimo conſpicimus, ulla talis Congregatio exſtitit. Verùm, qui hoc obtendunt, quàm planè ſe ignaros arguunt veterum rerum? quid enim manifeſtiùs, quàm ante ſæculum undecimum ſtatum Clericalem verè dictum fuiſſe ordinem, nec talem ſolùm dictum, ſed reipſa eâdem formâ ſubſiſtentem. Sæculô enim decimô, cùm in perverſiſſimos mores univerſus Anglicorum Canonicorum, ſeu Clericorum in ſocietate viventium ſtatus dilapſus eſſet: Narrat Osbertus (ejuſdem temporis ſcriptor) eorum Annô 976. evulſionem mandatam à Joanne 13. hôc modô. *Ordo*, inquit, *Clericalis eâ tempeſtate plurimùm erat corruptus, & Canonici cum Presbyteris plebium, voluptatibus carnis plùs æquô inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens, Authoritate Joannis Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis, apud Regem obtinuit, quatenùs Canonici, qui caſtè vivere nollent, Eccleſiis, quas tenebant, depellerentur.* En *Ordo Clericalis*, non aliter, quàm eodem tempore ſtatus Monachorum dici ſolebat Ordo monaſticus. Congregationem Canonicam ſeu Canonicorum, nec non & Ordinem, Chro-

L. 1. C. 45. & L. 3. C. 4.

In vita Dunſtani die 19. Maij c. 38. apud ſur.

Chrodegangus sua in regula nominat: nam, Cap. 37. dicitur: *Vitetur in hoc* **Ordine Canonico** *omnis præsumptionis occasio, id est, ut nulli liceat quemquam parem suum excommunicare &c.* Ubi clarissimè *Ordo* accipitur pro *statu Clericali*, quidni Religioso, ùt suprà descripsimus? Congregationem verò toties repetit, ut eam plùs, quàm decies ibidem reperiamus. Aldricus Episcopus Cenomanensis Annô 837. reformans clerum suum, *Canonicum Ordinem* eorum, nominat *Ordinem sanctorum Patrum*, sic enim ipse in Charta, seu privilegio à se dato Annô 837. *solicitus* inquit, *de Conversatione fratrum, & Canonicorum, ut quod multo, seu, ùt ferebatur, nullo transacto tempore antea habuêre, claustrum haberent, in quo Canonicè, & regulariter conversarentur, Religiosè, ac Canonicaliter Domino Deo famulantes, secundùm Canonicam institutionem, ac sanctorum Patrum Ordinem.* Carolus denique Calvus Annô 850. privilegium cessit Canonicis Parisiensibus, in eo ajt ipse: *Ut ejusdem Congregationis Canonici, vel fratres, à via rectitudinis, & observatione Canonica recedere nullum patiantur obstaculum, sed deputatis sibi rebus contenti absque necessitate, & inopia* **Canonicum Ordinem** *tenere, & sine prævaricatione, quantùm humana sinit fragilitas observare queant.* Rodulfus Cadurcorum Comes filium suum clericis adscribi procurans suis in litteris inquit: Se *cum uxore sua Aiga filio suo dilectissimo Rodulfo, quem ad* **Clericatûs Ordinem** *Deo, & Bertranno viro Religioso vice Sancti Petri tradunt, instar patrimonii quandam villam cessisse &c.*

Apud Baluz miscel. L. 3. p. 63.

Tom. 2. Capit. Col. 1459.

Annal Mab L. 32. n. 23. ad an. 838.

Sed dices, Ordinem Clericorum, seu Canonicorum sæpiùs quidem in documentis sæculô undecimô antiquioribus nuncupari, verùm ùt plurimùm per eum notari, non statum Religiosum, sed aut Ordinem seu dispositionem Canonum, aut ipsos ordines sacros. Sic planè impropriè quidam ex nostris, dum de Salisburgensi Ecclesia in vita S. Ruperti legunt, hunc Sanctum Juvavii duo monasteria instituisse, unum Clericorum, alterum sanctimonialium, & earum conversationem rationabiliter disposuisse, *sicut Ordo Canonicus deposcit*, per hæc verba, *Ordo Canonicus*, ordinem Religiosum, & quidem Canonicorum Regul. intelligendum esse prætendunt, in hac enim, & aliis huic æqualibus assertionibus, nemo non videt *Canonicum Ordinem* idem esse, ac Canonum Dispositionem, id est, præscriptos Canones Conciliorum in monasteriis, locísque sacris à Monachis æquè, ac Clericis, seu Virginibus sacris observari oportere; quod apertiùs adhuc probari videtur ex mente Magni Gregorii qui L. 12. Ep. 1. (cùm Conradius Episcopus Fortunatum Abbatem sine causa deposuisse delatus esset) rescripsit, eundem restituendum, sed non antea, quàm in illis partibus, ubi res acta est, examinata causa fuisset, *uti*, inquit, *Canonicus Ordo deposcit*, id est, Canonum ordinatio: Eôdem modô idem Gregorius loquitur Ep. 54. L. 11. prætereà in aliquibus documentis *Canonicus Ordo* idem est, ac *Ecclesiasticorum graduum ordinatio.* Sic enim in vita S. Quinidii legitur: *Ipsum Ecclesiastico favore aliquando præventum, ut in Vasensi Ecclesia Diaconi officium sortiretur, quod per omnes gradus decurrendo Canonico Ordine servus Domini promeruerat.* Vult nempe vitæ scriptor innuere, eum sine saltu, legitimè, hoc est, juxta Canonum præscriptionem, quam *Canonicorum Ordinem* vocat, fuisse ordinatum &c. quòd si ergò tam diversus est veterum hujus vocis usus, ut manifestè monstretur per eam potiùs Canonum dispositionem, quàm Canonicum Ordinem, seu institutum significari, certè præstabit potiùs generaliter huic significationi inhærere, ita, ut quoties ante sæculum undecimum legendus occurrit *Canonicus Ordo*, di-

Vide Mab. Ann. L. 10. n. 28.

Boll. die 15. Febr. in vita S. Quinidii cap. 2. n. 5.

dispositio, ac præscriptio Canonum, non institutum intelligatur Canonicum.

Respondeo, inanem fore velitationem, si per *Ordinem Canonicum*, seu semper dispositiones Canonum, seu semper institutum Canonicum interpretandum esse decernamus, notum est omnibus veteres Scriptores usurpantibus, quàm parùm sibi in eodem sensu verborum constent; quod nos alibi jam demonstravimus, ubi de voce *Regularis* egimus. Sic profectò, & per *Ordinem* Canonicum (quod ambigi nec potest, nec debet) quandóque intellexêre Concilia, atque Scriptores medii ævi *dispositionem Canonum*, & quandoque ipsum *statum*, seu *institutum*, quemadmodùm & ipsa vox *Canon*, multas, eásque diversas obtinuit significationes, & ipsum verbum *Canonicus*, ùt videre est in Cangii Glossario. Verùm nihil inde evincitur à parte adversa, nisi, ut utrímque similem locum legentibus necesse sit & majori attentione uti, & prudentiâ, quâ discernere ex ipso contextu liceat, an per *Ordinem Canonicum* hic vel ille eruendus sit sensus: Unde quemadmodùm certum est, in allegato vitæ S. Quinidii loco, per ordinem Canonicum ipsos gradus Ecclesiasticos notari, & in textibus S. Gregorii, ipsam dispositionem Canonum, sic econtrà indubitatum est in sententiis à nobis relatis, per ordinem Canonicum non aliud posse prudenter intelligi, nisi Ordinem institutúmque Canonicum: Quod observari ab ijs cuperem, qui, qua data voce æquivoco sensui facilè aptanda, mox eandem in suum commodum, emolumentúmque detorquent, ita, quidem, ut, cùm quidam in Cap. Caroli legeret: *Volumus - - - ut Canonici secundùm Canones, & Regulares secundùm regulam vivant.* Quantocyùs generali usurpatione decerneret, ergò hæc vox *regularis* est opposita voci *Canonicæ*, quapropter cùm *regularis* idem notet

L. 5. c. 137.

quod *monachus*, seu hominem votivum, *Canonicus* notabit *clericum sine regula*, id est, quòd *non sit votivus*, adeóque tum Canonici omnes vixerunt sæculariter, econtrà soli Monachi *votivè*, quia *regulariter*. Quæ sanè (meâ opinione) planè inconveniens est explicatio, atque illatio: nam cùm semper Canonici prætenderent absolutè discriminari à monachis, præcipuè Caroli magni tempore: ac præterea monachi se ideò vel maximè regulares dicerent, quòd secundùm regulam monachilem (quam magno tunc conamine tuebantur) viverent, ex quo regulares quóque meritò antonomasticè audierunt: Econtrà cùm Canonicis ipsi Canones essent pro norma vivendi, non video, quàm æquiori, aut conventiorî titulô discriminari simul à Monachis potuissent, & ad debitam sui instituti rationem dirigi, nisi dum jubebantur ipsi vivere secundùm Canones Patrum Canonicè, sicut Monachi secundùm regulam suam monasticam regulariter. Si enim in usu fuisset, ut potiùs Canones Patrum regula idiomate latinô nuncuparentur, & regula monachorum Canon, tunc Canonici dicti fuissent regulares, prout, id nunc in usum venit, & Monachi appellati fuissent Canonici, quemadmodùm nonnulli nunc dici desiderant. Ergò manet à nobis asserta veritas suo illæsa in stadio, dum monstravimus, instituto Canonico per hanc vocem *Ordinis* nihil omninò sæculô undecimô novi in re, nec in nomine accessisse; non in nomine, ùt monstratum; neque in re, cùm enim docente Pereyra Ordo Religiosus sic appelletur, cum ex habitudine subditorum ad superiores, tum ex habitudine mediorum ad finem, tum ex Religiosa observantia votorum, ac regularum inter se rectè dispositorum, & connexarum, quia hæc omnia ordinatissimè observata diù ante sæculum undecimum apud plurimos Canonicos reperiuntur, quem-

quemadmodùm per geminas præcedentes partes ostensum est, profectò in re perfectus Ordo exstitit Canonicus.

2. *An, quòd undecimo sæculo reformati Canonici sub nomine S. Augustini innotescere cœperint, novo instituto Originem dederint?*

Verùm urges difficultatem, aísque: non tam quæstionem institui, Ordo an talis fuerit, dictúsque ante undecimum sæculum, Canonicus, quàm, an innotuerit priori ætate unquam ipsum complexum *Ordo*, nempe, *Canonicus S. Augustini?* sicut igitur proferri ne unicum testimonium potest hujus; sic certum esse debet, Canonicos, proùt Ordinem S. Augustini constituunt, atque formant, verè à sæculo undecimo incœpisse, atque hæc est de Nomine quæstio, non tamen contemnenda.

Hic enim ex parte est aries ille validissimus, qui tot aliàs pro nostra sententia firmissimè perdurantes animos subvertit, ut mentem, calamúmque suum adversariis nostris in triumphum litarent, isti ergò aheneo muro certis (ùt prætenditur) solidísque firmato argumentis obsistendum est, quod ut fiat, advertimus: Diversas Ordinis Canonici Vices, atque eventus per decem priora sæcula tam evidenter contigisse, quales nos priori utrâque parte descripsimus, ut planè hominem supinæ ignorantiæ reum condemnare oporteret, qui illud negare præsumeret.Ittereà apprimè pensanda est illa saltem à sæculo quinto (ut ne quid adversariis hic repetendum obtrudamus) Clericorum socialiter viventium in Ecclesia occidentali subsistentia, à sæculo inquam quinto, à quo neminem adhuc ex opposita parte scio communem vitam clericis negasse. Jam inquirendum juxta adversarios, quænam instituti hujus fuerit forma? declarabit eam nobis eruditissimus Thomassinus, juxta quem erant ab origine jam institutæ Clericalis societatis, ùt plurimùm duo Clericorum Seminaria, proùt in Augustini institutione perspeximus: & in Concilio Toletano quarto Annô 633. celebrato colligit idem Scriptor, quòd *duplex aperiatur Seminarium*; *alterum*, inquit, *in ipso Episcopali Palatio*, *unde Episcopus Presbyteris & Diaconis suis cinctus, in eos & cum eis in Diœcesin suam omnem radios spargit sanctimoniæ & pietatis, cui nè perditissimi quidem obtrectatores possint dentem infigere. Alterum in ædibus Ecclesiæ proximis, ubi Clerici Juniores omnes sub disciplina degunt sanctissimi Senis, cujus oculos nec ad momentum effugiunt &c.* Part. 1. L. 3. c. 5. Hanc normam Clericos sociandi, & in communi vita conservandi, ipse deducit per omnia subsequa sæcula, hi verò ipsi cum Episcopo unum corpus, unámque societatem conflantes sæculô septimô, eôdem teste, dici cœpêre Canonici, & quidem, ùt ipse prætendit (in quo tamen nunquam suffragamur) *dicebantur, & Canonici habebantur, quòd Canoni matriculæve Ecclesiæ essent inserti, ut stipendiorum ejus fierent participes.* Ibid. c. 7. n. 15. Ibid. cap. 8. n. 4. Vivebant illi quidem sub obedientia Episcopi, erant Ecclesiæ perpetuâ stabilitate illigati, nec minùs castitatis votô stringebantur. Sed *tempore Pipini & Caroli Magni cœpêre dici Canonici* (ejusdem Thomassini verba referimus) *non ampliùs ab illo Ecclesiæ Canone, seu matricula, cui inscripti erant, sed à Canone seu regula vitæ, quæ ipsis servanda indicebatur.* Ib. c. 9. n. 1. Tunc *Clerici cœpêre, quoad fieri poterat, in Congregationes, & communem vitam aggregari, iisque proponebatur servanda regula, quam pro Clericis suis ita collectis Crodogangus Metensis Episcopus ex Canonibus exsculpserat.* Ib. n. 3. & 9. Indéque *ex ijs alii erant Ecclesiæ Cathedralis collecti, scilicet intra, vel juxta ædes Episcopales, ac in ijs cum ipso viventes Episcopo, sub ipsomet, aut alio Præposito; alii collegialium erant Ecclesiarum, qui nimirum sub Præposito agebant, seu in civitate extra ædes Episcopales, seu etiam ruri: alii in Cœnobiis, monasteriisve agebant sub Abbate - - - singulis verò istis generibus commune erat claustrum, refectorium, dormitorium cum suo seu Episcopo, seu Præposito, seu Abba-* Ib. n. 2, 5. 6. 7. &c. & P. 3. L. 3. C. 6. n. 3. 7. Ib. c. 9. n. 2. 3. 7. 11.

ib. n. 1 6. 7. 8. 14. *Abbate. Eorum qui sub Abbate in monasterio degebant, duo erant genera, alii monasticam vitam nunquam amplexi fuerant, alii ab ea desciverant, ac relaxatâ ejus fibulâ cœperant Clericorum potiùs, quàm Monachorum vitam agere.* ibid. c. 2. n. 96. 9. n. 5. *Et istæ prorsus omnes Congregationes, capituláve Canonicorum monasteria vocabantur.*

3\. *Canonici quinque sæculis prioris ævi, diversis quoad modum institutis viventes non distinguebantur specie ab invicem. Palmam tamen etiam tunc tulisse Augustinus sua reformatione ostenditur.*

Hæc ergò summariter erat per quinque saltem sæcula juxta Authorem præfatum norma vivendi Canonicorum, multùm planè, ùt apparet, mutata, multísque subjecta vicibus, seu nomen, seu vitam vivendi respicias, & tam in se diversa, ut sæculô sextô alii longè fuisse appareant, quàm sub Carolo Magno, aut Ludovico pio: & quid de regula dicam? certè non solùm successivis, sed ijsdem temporibus, si sæculô septimô Canonicus hoc nomen à regula mutuari cœpit, illud non poterat nisi ad summum in Metensi Ecclesia fieri, cùm saltem diù non legamus, hanc, quam Thomassinus Primam Canonicorum regulam adstruit, in alia loca divulgatam, imò in omnia nunquam. Atque hinc eodem tempore alii à regula, alii à matricula dicendi erant Canonici; alii vivebant secundùm Chrodegangi regulam, alii paulò pòst secundùm Aquisgranensem, alii secundùm Canones præcisè à regula. Sed hæc tanta Canonicorum diversa vivendi forma, cuperem edoceri, an tum tot diversas in Clerum induxerit vivendi species? ego certè ad hoc affirmandum nunquam adducar, quamdiù, in Authoribus & Scriptoribus antiquis non reperero hanc diversam formam vivendi discrimen ipsorum Canonicorum constituisse. De Monachis certum habemus, adeò eos in multis locis exorbitâsse à regula, ut alii hanc ne quidem nossent ampliùs, alii jam se Canonicos, jam Monachos, jam neutrum dicerent, ùt inquiebat magnus Carolus, alii eidem districtè inhærebant. Et tamen omnes hos tam diversimodè viventes Monachos ejusdem speciei, & quidem (sub præfato Principe) Benedictinæ æstimabat antiquitas, cur istud? dicebant enim hanc diversitatem vivendi non inducere diversam speciem ordinis, sed Reformationem expetere; hinc ex merito objectivo ijdem omnes censebantur, quamvis non æqualiter regulæ, suæque formæ præscriptæ vivendi se accomodarent omnes. Quidnam ergò prohibebit, ut idipsum de universo per priora decem sæcula Clero asseramus; habebant omnes suam formam vivendi ex Canonum præscriptis, recalcitrabant nonnulli; laborabant viri identidem Religiosi, urgebant Concilia, minabantur Reges, ac Principes, quique suìs locìs, cùm viderent, non posse violentiâ laxatos simul supprimi animos, qui adeò jam in liberiorem vivendi modum exarserant, diversissimìs subventum est mediìs, atque hinc tam discrepantes normæ inductæ, ut alii remissiùs, alii arctiùs regerentur, non tamen ullô modô exinde, alia, & alia species Clericorum, seu Canonicorum emersit, sed omnis illa diversitas exspectabat quandam applanantem & in unum modum vivendi colligentem reformationem; hæc quoties attentata sit, nos hactenùs abunde ostendimus: illa quæ sæculô quartô ab Augustino ordinata est, profectò omnium, quæ hanc sequebantur, validissima fuit, & nunquam non saltem aliquibus in locis intimô à multis Clericis affectu suscepta. Certè quamvìs sciam Bernardum Guidonem scriptorem longè juniorem esse, quàm ut Synchroni cum sancto Ruricio Episcopo Lemovicensi sæculô quintô vivente scriptoris Authoritatem sibi conciliet, nunquam tamen adeò tantum virum reijciam, quin ab eo edocear, saltem Ruricio Augustinum ad Clerum suum reformandum summo in amore fuisse: *Sanctus Ruricius* (verba sunt Guidonis) *creditur, locum suprà Vigennam fluvium,*

Vide Mabil. alias à nobis hac de re citat.

Apud Lab. Bibl. t. 2. f. 277.

Vide etiam Gall. Christ. t. 2. f. 575.

vium, ubi commune Cœmeterium erat in honore S. Augustini Episcopi dedicâsse, et instituisse ibidem sub S. Augustini regula Canonicos Regulares. Julianus Pomerius disertè laudavit Hilarium Arelatensem Episcopum cum Clericis sibi in communi societate conjunctis, ideò *quòd Augustinum in Ecclesiasticis laboribus operosum in omni sua actione compositum secutus sit.*

De vita Contemp. L. 2. c. 11.

Egbertus Eboracensis Archiepiscopus cùm Præfationem in suas excerptiones Canonum adornaret, in eadem, Canones quid sint, & quorum? explicat, omniúmque Patrum tamquam Primicerium nominat sanctum Augustinum, *Canones*, inquit, *dicimus Regulas, quas sancti Patres constituerunt, in quibus scriptum est, quomodò Canonici, id est, Regulares clerici vivere debent, Augustinus Aurelius Episcopus dicit, ut nulli sacerdotum suos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. & nè excusatio de ignoratione nascatur*, vel *per oblivionem aliquid negligatur, frequenter in hoc libello, quasi in speculo prospiciant, quod Canonum est Regulis definitum.* Ecce Egbertus qui sæculô octavô, medium temporis, attingente vixit, jam rememorat regulæ Augustinianæ fragmentum ex cap. 10. & quidem eâ hîc observantiâ, ut totam regulam Canonum locò habere videatur: ait enim Augustinum dicere, ut *in hoc libello prospiciant, quod Canonum est regulis definitum.* Hinc meritò hæc regula tam dilucidè ipsorum Canonum locò habebatur, ut plurima ex illa decerperentur ad Clerum informandum, ipséque Egbertus, eandem & Augustino, & regulæ suæ prærogativam defert, quam ipsis Canonibus, eorúmque institutoribus. In Concilio Parisiensi annô 829. convocato, dum de reformatione Cleri ageretur, à sanctis, & Zelô Dei inflammatis Patribus totus Clerus ad acta Apostolorum conspicienda & post hæc non ad aliam nisi sancti Augustini vitam imitandam demandatur. Chrodegangus quoque in sua regula cùm aliàs nullius, tum maximè Augustini Præceptoris sui in hac sibi proposita Clericali reformatione meminit: nam Cap. 52. præcipuam reflexionem intendit ad cap. 5. regulæ, suadétque correctionis modum dicens: *Nihilominùs cavendum est, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant, sed potiùs, ut ait B. Augustinus, sint criminum persecutores, & hominum liberatores, oderint vitia diligant homines.* Id est, ùt regula ait: *Cum dilectione hominum & odio vitiorum.* Concilium denique Aquisgranense, nil penè consultius, ac de proposita industria, quàm sermones illos de moribus Clericorum suæ regulæ ex Augustino inseruit: & quemadmodum ex Ticinensi superiùs advertimus, siquidem huic regulæ vir doctissimus in quodam sibi prævio Exemplari tertium quoque sermonem additum reperit, quem nunc ex eadem avulsum in Labbei editione desideramus, profectò, id eò verisimilius esse videtur, quò tempore Gratiani, id est, sæculô duodecimô, adhuc conjuncti hi sermones sic in antiquissimis Codicibus legebantur, ut primus esset, qui incipit: *Charitati vestræ*, secundus: *propter quod:* & tertius. *Primum propter quod:* quæ ipsa est formalis Augustini regula, illic tamen, ùt sermo, non ùt regula inserta. Igitur abundanter demonstratum est, quantùm prioribus, ante undecimum, sæculis, in societatibus Clericorum, præcipuè disciplinam Clericalem zelantibus Episcopis, aliísque Ecclesiæ proceribus Augustinus semper exemplar fuerit, ac Prototypon exoptatissimæ reformationis; nec Nomen ejus etiam in disciplinæ Ecclesiasticæ relaxatum Clerum inducendæ unquam adeò delituisse inter oblivionum tenebras, ut quasi novum quid, atque antea inauditum procudissent, qui sæculô undecimô Cle-

L. 1. c. 21. Concil. Par. 6.

Vid. Corp. Jur. Can.

Sensim, ùt solet in rebus moralibus speciem non mutantibus fieri, Augustini no-

men apud Canonicos prævalere ad usum cœpit.

Clericos ad votivam vitam, eámque strictiorem, firmiorémque observandam revocantes, Nomen illis Augustini quodammodo attribuerunt. Sensim quidem hoc ipsum factum fuisse novimus, utpote cùm primùm sola Augustini suaderetur identidem imitatio, ùt mox vidimus: Quò magis autem vires suas constituta à Nicolao Secundo reformatio obtinebat, eò ampliùs Augustini nomen inter hos feliciores Clericos audiri cœpit. Sensim, inquam, cui enim incognitum? etiam alios subinde sanctos Patres de sua institutione fuisse laudatos, de quibus nos priori parte multa, cùm de regula Urbani, Gregorii, Sylvestri, Hieronymi &c. ageremus.

4.

Cùm una infima species Sæculô undecimô ac duodecimô esset omnium Canonicorum Regularium, quidam tamen eorum dicebantur vivere secundùm regulam Sylvestri, alii Urbani, alii Gregorii, alii Augustini, ex quo evidenter inferendum, nec regulam ad specificandum institutum aliquid conferre posse, nec Augustini aut regulam aut nomen quidquam in Can. Reg. specie infima immutásse.

Porrò si demum totam (in qua actu sudamus) quæstionem in potissimo suo, quò tendit, scopo attendamus, apparebit, Augustini nomen sæculô undecimô ac duodecimô usque ad Innocentii Secundi Concilium, sic Canonicis fuisse donatum, sic ab his ipsis etiam repetitum, ut neutiquam intenderetur per hoc illis novum institutum, ordinémque asserere: Verùm hac unica de causa, quòd, cùm passim tam Collegiorum Fundatores, quàm benefactores, ipsíque ad pristinam formam restauratores, Augustini vitam, ac institutionem, seu potiùs Clericalis, ac Apostolicæ vitæ restitutionem, Augustini inquam, præ cæteris omnibus Patribus, pro Regula, ac Exemplari proponerent, eò, quòd facilè omnibus reliquis hic sanctissimus Doctor, sicut in aliis sapientiæ suæ limpidissimæ præceptis, sic vel maximè in Clericalis vitæ informatione palmam præriperet, nomen demum Canonicis istis intimìs medullìs inhæreret, cujus Doctrinâ se eruditos agnoscerent. Intereà illud quoque non omittendum, quòd, quamvìs Augustini prærogativa identidem in litteris fundationum, restaurationum, aut dotationum, reperiretur, nequaquam tamen id fiebat cum exclusione solitæ ab antiquissimis temporibus formulæ, quâ semper Clerici dirigebantur ad regulam, ac instituta Patrum servanda, idipsum etiam hìs, undecimô scilicet ac duodecimô Sæculô, imò & subsequìs frequenter occurrit. Ex quo reipsa nihil planè ad speciem instituti nostri referebat, seu nos ùt antea, sic ad hodiernum diem, aut simpliciter Canonicos Regulares, seu Sylvestrinos, seu Gregorianos, seu Apostolicos, seu demum Augustinianos nominarent, qui nos ideò potiùs Augustinianos à Sæculo undecimo, & deinceps semper usitatiori consuetudine dicere maluerunt, quod & nomen & vitam Augustini nostros æmulari summâ curâ ac sollicitudine viderent, eò quidem securiùs, & ad veterem speciem infimam votivæ Clericalis vitæ conservandam in nobis cautiùs, quòd negari à nemine possit, quotquot seu à magno Gregorio Romæ, ac Cantuariæ, seu à S. Eusebio Vercellis, seu ab Hilario, Rigoberto, Paulo Virdunensi, Chrodegango, aliísque innumeris alibi locorum sanctis viris, reformati ad Apostolicam normam vivendi genuini Clerici noscerentur, nullus eorum, tam presse, támque analogicè id præstitisse comperiretur, quàm magnus Augustinus. Hinc quotquot ab eo tempore, à quo Augustini nomen in instituto nostro liberiùs insonuit, tam Scriptores, quàm Historici hac de re quamvìs doctissimi, ac circumspecti disseruerunt, nunquam aliam rationem assignare, aut voluerunt; aut potuerunt, cur nobis adeò Augustinum familiarem fecerimus & nomine & imitatione, nisi quia hunc sequentes hujus nomine gloriantes, Patrum instituta, Apostolicam vivendi normam, ac denique, ut verbo dicamus, verum illud Clericale institutum nos possidere certissimè profiteremur, quod ipse Sanctus se cum Clericis suis tenere publicè contestatus est, scilicet, Apostoli-

cum

cum, ac ab Apostolis ipsis primitùs observatum. Hujus asserti testimonia expedit tamen ad dilucidandam apertiùs veritatem isthìc producere. Et quidem, ut candidè procedamus, præcipuè præstabimus illa, quibûs doceamur, eô tempore, quô maximè adversarii nostri contendunt, Augustini nomine nobis (Sæculô nempe undecimô, duodecimôve) appropriari cœptô, specificè distinctum institutum per nos, pérque hanc modificationem fuisse exortum; eô, inquam, ipsô tempore, & adhuc diù posteà, Patres, Fundatores, ac Restauratores, suis in litteris non solùm Augustinum non meminisse, sed, quod mireris, hos, quos ejusdem speciei cum quibuscunque genuinis, verísque tum Canonicis Regularibus, ipsísque Augustinianis æstimabant, jam sub regula Sylvestri, jam Eusebii, jam Urbani, jam simpliciter sanctorum Patrum vivere jussisse; quod profectò salvâ apertissimâ contradictione, aliter explicari nequit, nisi (prout reipsa est) dicamus, illos ipsos Canonicos, quos Augustinianos nominare cœpêre, exinde ab Augustino dixisse, quòd eorundem præceptorum, quorum aut Gregorius, aut Eusebius, aut Sylvester, aut Urbanus, hic egregius Ecclesiæ Doctor Restaurator fuerit, atque Director. Hinc facilè aliis Augustini locô Eusebius, aliis sylvester nominandus præplacuit, cùm non tam reformationis Principem, quàm finem attenderent: alioquin, si ad unum nomen, institutúmque Augustini tanquam novum, specie à veteri distinctum, sese reflectere oportuisset; certè aut ii, qui secundùm S. Sylvestri regulam vivere jubebantur, specie distincti censendi erant, aut ignorâsset ipse, vel somniâsset potiùs (dum hanc chartam confecit) Hugo Nivernensis: somniâsset, inquam, cùm viro huic sanctissimo, & Zelô disciplinæ regularis pleno, sanâ mente incidere non potuisset eam regulam Canonicis in Ecclesia S. Stephani institutis admittere, quam nosset diversam imprimis Canonicorum regularium speciem esse, eámque adeo singularem, ut vix fortè per totam Galliam ullum aliud sub hac regulæ forma (ùt adversarii volunt) existeret! deinde quoque optimè calleret, quàm, rectè tunc, undique aliàs Augustinus in monasteriis Clericorum, seu Canonicorum regularium florere quodamodò inciperet: nam annô 1061. Anna Franciæ Regina sylvanectis fundavit S. Vincentii Monasterium, in charta autem sic loquitur: *quatenùs*, inquit: *ibi quieti & tranquilli religiosi viri, Domino servientes, mundo renuntiantes, regularem, id est, Sanctorum Apostolorum, & B. Augustini, quæ scripta est, vitam Canonicè amplectentes vivere valeant.* hæc Canonicorum ab Anna Regina ad vitam Apostolorum & B. Augustini amplectendam institutio facta Hugonem Nivernensem Episcopum latere non potuit, sicut nec Petri Piperacensis in Arvernia annô 1062. qui teste vitæ Scriptore *suô relictô Archi presbiteriô, Præsulis Durandi functus Consiliô, assumpto habitu canonico, oneréque mundi deposito, Deo militaturus perpetuò, suffultus Fratrum geminô solatiô, Piperacum venit, annô Domini millesimô supra sexagesimum secundô, Deus autem in unum plures ei adunavit, regularium, qui sequantur victum Apostolicum secundùm dictum Augustinicum nihil habentes in hoc mundo proprium.* Nec denique Rajambaldi Arelatensis Archiepiscopi, qui æquè Canonicos suos Metropolitanos ad strictiorem vitam, &, ùt inquiunt Sammarthani, *ad Canonicorum regularium institutum amplectendum adduxit, qui sub regula S. Augustini militant*, ídque circa an. 1061. aut paulò pòst. Has secundùm Augustinum factas institutiones, pluresque alias, quas referre haud opus est, Hugo certè noverit, neque tamen inde persuasus, potiùs regulam suos Canonicos dixit S. Sylvestri, quàm Augustini profitentes, cur quæso, istud? nisi,

Gall. Chr. prior edit. t. 4. p. 950.

Spicil. t. 2. f. 155.

si, quòd eò omnium horum virorum respiceret intentio, ut Canonici votivam suam vitam instituerent secundùm normam, ac regulam Apostolorum, Sanctorúmque Patrum: hinc, sicut quidam in suis institutionum chartis Augustinum, alii Sylvestrum, alii Urbanum nominaverunt, sic quidam solam regulam definiêrunt Sanctorum Patrum, alii huic addidêre Augustinum, alii solam nominârunt *regularem*, *communem*, secundùm *Canonicam regulam*, secundùm *Canones* &c. *vitam*, & tamen omnes hi in unum Specie infimâ ordinem intendebant: cùm demum sensim, ac, ut ita dicam, pedetentim semper observantiores ritus in ipsa Canonicorum claustra assumerentur, & quasi magis, magísque regularis norma induceretur vivendi quoad vestitum, distributionem diurnam, pensum quotidianum Divini officii, atque sic, cùm præcipuè cernerent nostri hinc inde novas religiones parturiri in Ecclesia, quarum quævis nomen, regulam, ritúmque vivendi distinctum ab alia observaret, id sibi nominis, ritúsque elegêre, quod expedire instituto conservando nossent, nec tamen pristinæ suæ antiquitati quidquam derogaret. Sed, dum nos diximus etiam eo ipso tempore, quô aut cœpit aliquantò avidiùs nomen Augustini apud Canonicos vitam regularem viventes audiri, aut jam longè deinde ejusdem nuncupatio apud eosdem invaluit; adhuc tamen chartas, ac documenta exstare tunc confecta, nomen Augustini aut neutiquam, aut mixtim continentia, quàmvis certò pro Canonicis Regularibus hujus infimæ speciei data, hoc probandum est inductione adhuc magìs evidenti: annô 1174. Guala Bondanus Episcopus Vercellensis Canonicos S. Bratholomæi extra muros Vercellis, ad regularem vitam amplectendam persuasit, sed, ùt in monumento vetustissimo exstat, modô, formâque à S. Eusebio

Italiæ Sacr. tom. 4. f. 782.

præscriptâ: Hæc ejusdem verba: *Convenerunt in præsentia Domini Gualæ Vercellensis Episcopi, & Fratrum suorum Canonicorum B. Eusebii, quidam Religiosi viri divinâ misericordiâ inspirati, videlicet Dominus Guilielmus vir sapiens, & dilectus Præpositus Ecclesiæ Congregationis B. Bartholomæi foràs Civitatem Vercellarum sitæ, cum Fratribus suis Clericis, & conversis utriusque sexûs, profitentes se velle vivere secundùm formam regulæ, & Canonicam institutionem B. Eusebii - - - - - posteà verò Dominus Guilielmus Præpositus cum fratribus suis Canonicis, & utriusque sexûs conversis, dudum se votô obligaverunt, ac firmiter promiserunt, deinceps se vivere sine proprio, secundùm formam regulæ, & statûs, ùt Canonici B. Eusebii, útque solent Canonici Regulares, ibique statim Dominus Episcopus, ne tantum bonum diutiùs differretur, acceptô Consiliô Fratrum suorum Canonicorum, dedit authoritatem, & licentiam, ut sicut promiserant, sic de cætero in perpetuum irrevocabiliter observarent.* subscriptus est huic chartæ tanquam originariæ ipse *Guala Ecclesiæ Vercellensis Minister.* Hi itaque S. Eusebii regulam profitentes erant Canonici Regulares, & tales quidem sicut alii: promiserunt enim non solùm secundùm formam regulæ S. Eusebii vivere, sed ùt Canonici Regulares, scilicet sine restrictione ad hos, vel illos, sed genericè; sicut enim propositio prior, dum dicunt se victuros ùt Canonicos B. Eusebii, videtur esse restrictiva, sic mox subjecta est explicativa, & exceptiva: quasi scilicèt dicerent, licèt spondeamus nos victuros secundùm regulam B. Eusebii, non tamen alii aut esse, aut censeri volumus, quàm quales sunt quicunque Canonici Regulares. Istud in hac sua promissione nunquam asserere potuissent hi Eusebiani Canonici, si non compertum, receptumque fuisset, illum assumptum vivendi modum apud Canonicos Regulares nihil in quæsita instituti specie immutare, sive secundùm hujus illi-

úsve

úsve S. Patris nominatam regulam, quippe quæ generaliter tendebat ad solam, & unicam vivendi formam Apostolicam, atque Canonicam, hoc est, vivere sine proprio, ac votivè in communi, & saluti animarum incumbere. Hi ipsi namque Canonici usque ad annum 1512 perseverantes se habuerunt inter Canonicos Regulares S. Augustini teste Ticinensi nostro apud Pennotum. Neque ullum exstat documentum, quô erueretur, cùm regulam S. Augustini reciperent, sub aut paulò post Innocentii tertii decretum, se in novum Canonicorum regularium ordinem transiisse.

L. 2. c. 28. n. 5.

Gall. Chr. t. 1. in instr. p. 28.

Geraldus Secundus Caturcensis Episcopus in charta sua, quâ gratulatur Ecclesiam Caturcensem à laicorum, ac sæcularium possessione personarum summô se studiô revocâsse, mox inquit, *usibus Fratrum Canonicam vitam regulariter voce, & conversatione professorum, quo Divina præsidio pietatis, Consilio & authoritate Domini Hugonis Venerabilis Cluniacensis Abbatis; & Domini Hugonis Lugdunensis, & Domini Amati Burdegalensis Archiepiscoporum, Apostolicæ sedis Legatorum; Consiliô quoque, & Authoritate Domini Ricardi Bituricensis Archiepiscopi, & omnium Suffraganeorum, tam Episcoporum, quàm Abbatum &c. ibidem & in Caturcensi Ecclesia communiter victuros esse institui&c.* facta reformatio videtur circa an. 1090. nihil verò in hac testamenti Charta de S. Augustini, Sylvestri, Eusebii &c. regula, neque de cujusdam nomine; ánne verò quisquam ideò dixerit alterius speciei Canonicos Regulares Caturcenses tunc fuisse institutos?

Miræ. Dipl. Belg. l. 1. c. 36. superiùs jam relatum.

Lietbertus Episcopus Cameracensis annô 1066. amotis Canonicis proprietariè, ac sæculariter nimis viventibûs, substituit Regulares in S. Huberti Ecclesia: Hæc diplomatis à se dati, Clerique reformati forma: *Est quoddam*, inquit, *monasterium infra muros Cameracæ civitatis in honore SS. Apostolorum Petri & Pauli sanctique Autberti Confessoris ejusdem civitatis Episcopi, ibidémque corpore quiescentis consecratum, ubi retrò deserviebatur officio Canonicorum, quibûs injunctam servitutem negligentibûs, cæpit locus ille vilescere, & indies à prioris honorificentiæ statu declinare, hoc ego considerans condolui, cæpique animò volvere qualiter meliùs ad divinum cultum possem relevare. Tandem Zelô DEI animatus, & fidelium nostrorum consiliô roboratus, Regulares Canonicos de communi viventes, & nihil proprium habentes, & ejusdem Professionis, & Ordinis Abbatem eo in loco constitui* &c. Ecce *Canonicos Regulares*, ecce *Ordinem*, ecce *Professionem*, sed ne verbum Lietbertus seu de Regula, seu de Augustino memorat, sufficienter sibi de infima specie providens, quod Canonicos Regulares nuncuparet, de *communi viventes*, ideo per omnia suos Successores obtestabatur de conservatione, ac provectione hujus instituti in dicta Ecclesia dissertè expetens, ut ejusdem Canonicis *suæ professionis* Abbatem semper præficiant &c. profectò sibi ipsi injurius hâc chartâ Lietbertus fuisset, si, quam Canonicorum Regularium Professionem, Ordinémque tam impensè conservandam expetiit, tot penè speciebûs Canonicorum Regularium, quot regulîs, nominibûsque sub quibus viverent districtè existentibûs, non certam nominâsset; nisi id unum sibi præfixum habuisset, omnes Canonicos Regulares tum temporis eandem speciem in re, formámque exhibuisse, quamvìs non sub una regula S. Augustini, aut Nomine. Cùm in monte S. Eligii idem Lietbertus (ùt testatur Lambertus Atrebat. Episcopus in privilegio huic monasterio dato 1097.) Clericos Regulares de communi viventes, suorum consiliô fidelium ordinâsset, eísque Abbatem suæ Professionis præfecisset, mox dictus Lambertus eosdem Clericos non aliter nuncupat, nisi Canonicos religiosè, & absque proprietate viventes. *Concedimus*, inquit, *inibi Canonicis* Mir. cit. cap. 43.

 reli-

religiosè & absque proprietate viventibus cum Consilio, & authoritate Atrebatensis Episcopi licentiam eligendi juxta timorem Dei, & Sacros Canones, Magistrum, & Abbatem. Neque per omnia, quæ exstant documenta legitur, quo tempore, aut quâ viâ hi, qui semper inter legitimos Canonicos Regulares recensiti sunt Eligiani, Augustini regulam sibi nomenque assumpserint: quamvìs id ex parte sub Joannis Morinensis Episcopi ætate (cùm Canonicus Eligianus ipse circa finem undecimi sæculi factus est) ejusdem coævus, atque familiaris Joannis de Collemedio contigisse insinuet: ex parte inquam, id est, quoad electionem regulæ: sic enim is scribit, cùm præmisisset hunc S. Joannem ab altero Joanne primo Abbate Eligiano in gremium fuisse susceptum. *Quem* inquit, *idem vir Domini summâ suscepit alacritate, & gaudiô, uberes omnipotenti DEO gratias agens, de tanto sibi divinitùs collato solatio. nam quia B. Augustini regulam ipse in eodem monasterio observabat, suisque imposuerat observandam, ejus religionem & prudentiam non mediocriter in hoc opere sibi arbitratus est esse necessariam.* &c. Verùm quamvìs Joannes de Collemedio regulam nominet S. Augustini, nunquam adducar, ut credam, ipsum hanc in individuo regulam intellexisse, quam certam tempore Decreti per Innocentium an. 1225. emanati, quivis regulares, hi & Canonici sibi assumere in formalibus debuêre. Ratio verò mea est, quòd tum per regulam seu S. Augustini, seu Eusebii, seu SS. Patrum (proùt aliquoties monuimus) nil aliud horum temporum scriptores intellexerint, quàm normam vivendi Apostolicam: indè cumprimis est, quòd semper in chartis, privilegiísque, ubi de nulla regula, aut norma vivendi secundùm Patres, aut aliquem eorum fit mentio, identidem memoretur vitæ communitas, atque expropriatio, aut saltem ipsa regularitas, sub qua nequaquam ipsi formalem regulam intellexisse censendi sunt, sed normam vivendi Apostolicam, seu, ùt in quibusdam instrumentis legitur, secundùm regulam Apostolicam, hoc est, votivè, ac sine Proprio. Unde dum narratur Lantoniensium Canonicorum professio regularis, ac Canonica ab Authore vitæ Roberti Betuniensis, Episcopi Herefordiensis, vixisse dicuntur non aliter, quàm secundùm regulam, & vitam sub sanctis Apostolis constitutam. Certè regula Apostolica nulla potest in forma proferri, sed intelligitur ipsa vita, modúsque vivendi Apostolicus, qui consistit in expropriatione votiva, in communi societate, & in salute animarum procuranda; hanc sicut Apostoli re potiùs, quàm scriptis observaverunt, posterisque in exemplo reliquerunt, Augustinus pariter imitatus est: ideò & possidius non dixit Augustinum sibi regulam *confecisse*, sed *vixisse* secundùm regulam jam traditam, jam exstantem, scilicet *secundùm regulam sub Sanctis Apostolis constitutam.*

Bol. t. 1. Jan. die 27. cap. 2.

Angliæ sacræ t. 2. f. 302.

Cùm Lambertus idem Atrabatensis Episcopus confirmaret suô privilegiô Aroasiensem fundationem ab Heldemaro, & Conone inceptam sub instituto pariter Canonico: in illo instrumento annô 1097. dato, inquit ad Cononem: *unde & te in eo, quo es, loco & ordine, & successores tuos Religiosè, & Canonicè inibi victuros hâc donamus libertate, ut tantùm Episcopo respondeatis, & in manu ejus, in libertate spiritûs maneatis. Contradimus etiam tibi, & per te legitimis successoribus tuis, cum Fratribus inibi religiosè, & absque proprietate viventibus, atque victuris in augmentum pacis & quietis &c.* vides vitæ Canonicæ assumptæ explicatam speciem infimam, ac proprietatem, scilicet vivere religiosè cum fratribus, hoc est, *Socialiter & absque proprietate*, verè nempè Apostolicè, sine ulla regulæ cujusdam designatione.

Apud Miræ. cit. 644.

Cæterùm, cùm etiam hîs temporibûs magni fieret Augustini mentio non se determinabant scriptores strictè ad regulam S. Augustini, sed dicebant Canonicos vivere, aut secundùm vitam, aut secundùm instituta præcisè S. Augustini. Exstat apud Sammarthanos charta Aluisi Episcopi pro Canonicis Regularibus Mareolensibus. Ibi sic legitur: *Beati Amandi de Mareolo Ecclesiam omni ferè religionis rigore destitutam, & inhabitantium Clericorum insolentia domûs DEI vigore calcato pessumdatam, in religionis statum, & decorem debitum reformare curantes, Clericos Regulares in eam constituimus, qui sæcularibûs abjectîs, secundùm instituta B. Augustini sine intermissione Deo serviant &c. Instituta*, non *regulam* Aluisus nominat, idem dicens, quòd hos Canonicos vivere eô modô velit, & secundùm eam institutionem, quam Augustinus observavit cum Clericis suis.

T. 3. in instrum. Gal. Chr. col. 74. an. 1138.

Denique ut rei plus quàm nimiæ finem demus, cùm cœnobium seu collegium Reichersspergense initiô sæculi duodecimi fundaretur, & à Chuonrado Archiepiscopo Salisburgensi amplè dotaretur, in litteris à se datis idem sic ait: *notum ergò esse volumus tam præsentibus, quàm futuri temporis hominibus, nos ad sustentationem Christi pauperum in Reichersperg Deo sub communis vitæ regula servientium & amodò, serviturorum quædam contulisse.* En habes hìc à viro sanctissimo, & quô nemo penè illîs temporibûs meliùs novit, quæ sit S. Augustini regula, quódque Canonicorum Regularium institutum? habes inquam, quæ illa sit? nempè non alia, quàm *communis vitæ*, qui ergò paupertate votiva simul vixerant Canonici, hoc ipso se vivere jure dicebant sub regula S. Augustini, quia degebant *sub regula communis vitæ.* Hinc optimè sanè observatur, quod Author Chronici Reichersspergensis de Gerhoho annotavit, à nobis hìc aliquantò enarratiùs dandum, quàm hactenùs ab aliis hanc ipsam materiam tractantibus factum sit, ut solidè ad rei veritatem liceat devenire: sic ergo de Gerhoho Chronista: *Jam verò*, inquit, *diu erat, quòd & vitæ cœnobitalis propositum gestabat in animo, ad quam rem, ut liberior fieret, non solùm fratres suos, sed & Patrem, & Matrem nova in Christo, ac sanctæ Conversationi parturivit. Itaque duobûs fratribûs suis adhuc puerîs, Patre quoque & Matre sub regularis vitæ proposito in Raittenbachensi cœnobio collocatîs, & ita ab omnibus quæ ad eum pertinebant, expeditus, cœnobitalis vitæ propositum, quod diu mente conceperat, jam ut in partum erumperet, tempus erat. Igitur dimissâ prædiviti Canonicâ, & nobili civitate Augusta, ad monasterium Clericorum prænominatum Reitenbach divertit, magìs eligens cum Christi pauperibus pauperem vitam gerere, quàm habitare in tabernaculis, vel in domibus laqueatis peccatorum. Illic ergò quasi Angelus Domini susceptus est, ubi veste pretiosa, & coma capitis depositâ, ac mutatô sæculari habitu gregibus Domini conformatus, ac consociatus est. Tum verò quantô ardore, ac studiô iter communis vitæ arripuerit, quantóque Zelô rectitudinis accensus vixerit, testis est ei omnis illa Ecclesia Reittenbachensis &c. unde confratres suos, non solùm dictîs, sed & exemplis ad servandas bonas consuetudines arctioris vitæ & instituta sanctorum Patrum sine intermissione provocabat, & etiam arguebat &c. ardebat itaque totus incomparabiliter per inextinguibilem sanctissimæ dilectiouis ignem ad DEum, & per infatigabile animæ ejus studium ad communis vitæ decorem. Nec enim satiabatur illîs diebûs dulcedine illâ mirabili, quod inveniebat legendô in excerpto de dictis Sanctorum, de vita Canonica, quô & eatenùs pro regula usi fuerant fratres sui. Sed exquirebat omni animadversione, quomodò vivendum esset secundùm regulam Patris nostri Augustini, vel quæ esset illa regula, secundùm quam vivere professus fuerat. Quæ regula tamen in illis locis non inveniebatur: sed nec in aliis locis ejusdem professionis. Pro qua*

Hund. metrop. Salis. p. 2. p. 156.

Chron. Reichers. editione Ludevvigiana ad an. 1169. p. 297.

quare necessarium duxit Romanum adire Pontificem, cum quibusdam fratribus de claustro: quatenùs regulam, quam unà cum omnibus communiter fuerat professus, claustro illi, cui erat obligatus, stabiliret, quod & factum est, hinc contigit, ut quorumdam invidorum & desidiosorum, quorum vita dissimilis fuit, per hoc animos & odia contra se vehementissimè concitaret. Hæc ibi: colligimus verò ex his:

Primò: Canonicos in Germania non solùm se sancti Augustini dixisse; sed & regulam professos esse, quamvis quæ sit illa regula nescirent: at unde hoc? profectò liberum sit aliis, quod libuerit, sentire, nos ex principiis hactenùs datis, aliam causam allegare nequimus, nisi, Canonicos Reitenbuchenses, ad normam omnium aliorum, se nuncupâsse de nomine S. Augustini, quòd scirent primam eámque celeberrimam Clericalis instituti reformationem ab ipso fuisse felicissimè consummatam, ipsámque non solùm subsequis temporibûs nunquam interiisse, sed ad summum sic elanguisse, ut penè cum ipso & memoria, noménque Authoris evanesceret, *penè*, inquam, non *omninò*, hinc Ivo Carnotensis noster. (Epist. 213.) Quòd inquit, *communis vita penè in omnibus Ecclesiis defecerit, non Authoritati, sed desuetudini & defectui adscribendum est.* Hoc tamen è languore quamprimùm iterum resipiscere cœpit dicta reformatio, ipsum quoque Augustini nomen auditum est crebriùs, propriè, & ex industria tanquam dignissimi Authoris hujus sæpè dictæ reformationis, non verò tanquam legislatoris (intellige legem, seu regulam strictè sumptam) hoc enim certissimum esse tum ex antecedentibus satìs docemus, tum ex sequentibus magìs intelligetur: Quibus ad tertiam hujus capitis simul quæstionem devenimus, & colligimus

5. (*Cur, & quô modô Canonici*) Secundò ex mox producto chronistæ Reicherspergensis loco Canonicos Reittenbuchenses sæculô undecimô, ac duodecimi adhuc initiô se scripsisse S. Augustini, seque ejusdem regulam fuisse professos, & tamen Gerhohus eximio affectu in Augustinum exardescens, cùm sciret se ejus regulam professum, inquirebat, quæ illa esset? sed non reperiebat, eò quòd *regula illa tunc in illis locis non inveniebatur.* Imò quod maximè observandum, nec in aliis locis ejusdem professionis, adeóque quotquot tunc, id est, sæculi undecimi fine, & exordiô succedentis erant Canoniæ Regulares (saltem dicamus in potiori parte Germaniæ) non habebant regulam S. Augustini, & tamen eandem profitebantur, quæ ergò erat illa, regula, quam ignorabant, quomodò ignorabant illam, si profitebantur? videtur certè res ista manifestæ contradictionis, aut supinæ socordiæ in dictis omnibus monasteriis, quod tamen asserere nunquam audebo, si perpendo non solùm eodem tempore celeberrimos viros, qui disciplinam clericalem in illis locis implantaverant, verùm etiam fundatores, quos non possum tam inertes, atque imperitos arguere, ut peterent Canonicos Regulares secundùm regulam, vel instituta S. Augustini vivere, & tamen eam operam non impenderent, quâ regula illa haberi posset. Quis hoc unquam de monasterio aliquo S. Benedicti, aliorumque SS. Monachorum factum comperiet? profectò nemo. Atque ut magìs insistamus, Chonradus proùt apud eruditos compertum, & scriptor vitæ S. Gebhardi testatur: *inter cæteros Salisburgensis Ecclesiæ dignos per ipsum profectus, majoris Ecclesiæ Clericorum vitam in melius reformavit, & communem vitam Canonicorum S. Augustini ibi initiavit annô Dominicæ incarnationis* 1121. (Vita S. Gebhardi apud Canis. t. 3. f. 441.)

Hainricus Frisingensis Episcopus in privilegio concessô annô 1102. Dietramzellensi monasterio à Dadascalco Tegernseensi Abbate fundato, ait: *quod ordinem secundùm regulam S. Augustini inviolabiliter obser-*

Regulares sub regula S. Augustini vivere dicantur?

servare constituit. &c. Annè ergò hi egregii viri obligaverint Canonicos sub regula S. Augustini vivere, quam ipsi ignorassent? dico itaque, certissimum esse, hoc tempore non aliò respexisse omnes seu Fundatores, seu Benefactores, seu Reformatores Canonici instituti, nisi ad ipsam normam illam vivendi ab Augustino in suum clerum inductam, quæ illis pro regula erat, atque adeò, jam regula, jam institutio, jam vita dicitur S. Augustini, proùt in testimoniis adductis vidimus. Ergò quid demùm regula Augustini novum Canonico instituto attulerit? jam sensim observare licet. Erat nempe in aliquibus plùs, in aliis minùs nota ipsa sancti Augustini regula, ab aliquibus observabatur formalis illa, quam habemus, ab aliquibus solùm quoad quædam capita, cùm integra ne quidem adesset, ab aliis denique tantummodò attendebatur substantia, quam Augustinus suis quoad expropriationem, & vitæ societatem præscripserat, cæterùm ad manus ejs erant excerpta Patrum, & quidem, si conjecturare liceat, quædam fragmenta ex ipsa regula Aquisgranensi, habebant iidem, de quibus agimus, Reicherspergenses Canonici, ipsique Reittenbuchenses, ubi tunc Gerhohus professus, atque Canonicus sub regula S. Augustini exstiterat, quámque excerpta Patrum chronista nominat: Audi Raderum totum nostrum discursum dilucidantem: hic enim, cùm legisset Gerhohum regulam, quam professus fuerat, ignorasse, sic prosequitur: *equidem*, inquit, *cùm hæc Reicherspergensi volumine sincerè perscripta viderem, primùm damnavi temporum, & hominum id loci viventium socordiam, qui vota susciperent, suámque fidem Deo conceptis verbis adstringerent, se has, illásve horum Patrum, vel illorum leges secuturos, & interim eas ipsas leges nescirent, inibi etiam ignoratas, nec conscriptas, nec exhibitas iis, qui ad eas nomen profiteri debebant. Enimverò ubi me collegi, animadverti ea fuisse tempora, quibùs plerique religiosorum virorum leges non cereis tabulis, membranis, Chartisque inscriptas circumferebant, sed in usu, tractatione, mente, cordibus, moribus, & exercitatione habebant, ùt olìm Ecclesia Christiana, priùsquam Evangelii præcones sua præcepta in litteras referrent. Sic quippe idem auctor paulò suprà de Gerhoho, tum verò quantô ardore & studiô iter communis vitæ arripuerit, quantóque Zelô rectitudinis accensus vixerit, testis est ei omnis Ecclesia Raitenbuchensis, testes sunt ei omnes longè, vel propè pôsiti, ad quos fama sanctæ conversationis ejus pervenit &c. Hæc Auctor Reicherspergensis de Gerhoho, verùm quod suprà excerpti, de dictis SS. Patrum, de vita Canonica mentionem facit, observa lector, omninò hic illa antiquissima ex SS. PP. sententiis excerpta, & collecta intelligi, quæ ante 600. annos etiam in Cœnobio Pollingano legebantur, sub Hildeberto primo ejus monasterii Præposito, quæ hodiéque in antiquissimis ibi membranis exstant, quamvis ultima capita desiderentur, sunt autem 59. sed tantùm 28. supersunt ultimis paginis abrasis, juvat indices capitum duntaxat huc transferre, ubi constet, quæ fuerit norma ejus familiæ, quam appellant D. Augustini Regulares.* Subjungit dein Raderus ipsorum capitum Regulæ illius titulos. primi cap. *quòd Canonica institutio cæteris supereemineat institutionibùs.* est in aquisgranensi regula 115ta. 2di capit. *quid sint res Ecclesiæ.* est in Aquisgr. caput 116. tertii capit. *quòd diligenter munienda sunt claustra Canonicorum.* est in Aquisgran. 117. in Chrodegangi cap. 13. apud Labbe. cap. 3. quarti capit. *ut in congregandis Canonicis modus sit discretionis.* est in Aquisgr. cap. 118. in Chrodegangi cap. 3. quinti capit. *de his, qui ex familia Ecclesiæ solùm Clericos congregant.* est in Aquisgr. cap. 119. in Chrodeg. cap. 5. sexti cap. *qui Clerici Ecclesiastica accipere debent stipendia* est in Aquisgr. 120. in Chrodegang. cap. 6tum. capitis denique undecimi *ut Canonici Cucullas Mona-*

Bav. S. in vita Gerhohi.

chorum non induant. est in Aquisgr. 125. in Chrodegangi 53. in Labbei editione hæc capita desiderantur &c. Patet itaque habuisse Pollinganos, Reicherspergenses, Reittenbuch. Canonicos (quibus necdum formalis nostra Augustini regula innotuerat) Regulam, aut Aquisgranensem, aut Chrodegangi præ oculis, aut, ùt vidimus, fragmenta ex iisdem, juxta illud, quod Nicolaus Desnos à nobis aliàs relatus observavit, scilicet: quòd expuncta apud Regulares ea fuerint, quæ sæcularitatem, vel proprietatem in ipsa sapiunt, fortasse & illa, quæ privata Collegia minùs, aut nullatenùs respiciunt, proût sunt, quæ Episcopos attingunt. Verùm quamvìs hi ad antiquorum Canonicorum mores, regulam seu Chrodegangi, seu Aquisgranensem præfixam haberent, dicebantur tamen sub regula Augustini vivere, quemadmodùm iteratò insinuaveram, ob instituti sequellam. Neque tunc curæ illis erat de certiori ab Augustino præscripta regula inquirere, donec quidam erant, qui arctiùs & nomini, & instituto, reformationíque noviter susceptæ animos devincirent, regulam ejusdem Sancti penitùs inquirerent, hinc desiderium hujus Gerhohum planè Romam devexit, haud dubiè ad Honorium 2dum, qui eô tempore ab anno scilicet 1124. adusque 1130. universæ Ecclesiæ præfuit, cúmque sciret Gerhohus eundem ipsum ex Canonico Regulari Lateranensis Patriarchii primùm Archidiaconum Bonnoniensem, dein Papam effectum, prætereà omnem nosse disciplinæ regularis genuinam in Clericis normam ex Lateranensi Archisterio tanquam ex ipso fonte hauriendam: illuc, nec sine fructu quæsito, perrexit, regulam petitam obtinuit, sícque præclarissimo regimine Canonicos suos paulò pòst Præsul Reicherspergensis effectus omni sanctitate erudivit. Dicant ergò adversarii, quam ex regula S. Augustini à nobis liberè, & sine omni præjudicio instituti à nostris decessoribus susceptâ, quam, inquam, nobis novitatem, aut speciei Canonicorum regularium pristinæ mutationem affingere valeant? an, quòd per regulam novum obtinuerimus nomen, si istud? ergò & specie inter se differebant, quotquot aut Chrodegangi, aut Sylvestri, aut Eusebii, aut Aquisgranensis Concilii regulam assumpsêre: an quòd regula, Augustini nomen nostris novâ methodô, novâque instituti ratione imposuerit? at hæc nominis impositio neque fuit de instituti ratione, nec de exigentia regulæ; nam sicut antiquitùs Canonici nullum sibi, aut de loco, aut de reformatore, aut de ipsis fundatoribus Apostolicis nomen adjecerant, sic idipsum nec sæculô cumprimìs duodecimô factum fuisset, nisi id tempora potiùs, morésque eorum exegissent, erat quippe illa tam fertilis ætas, ut non solùm Ordo S. Benedicti in plures se classes dispertiret, sed alii quoque novi Religiosorum Partus Ecclesiæ accrescererent, qui cùm universim proprium sibi instituti nomen asciscerent, illud jure meritô, imò necessariò magìs sibi & Canonici Regulares adjungere debuerunt, quò congruentiùs sese ab aliis reformationem istam suscipere renuentibus distinxerant, utpotè quòd se non minùs Regulares adhuc vocandos prætenderent: hinc Chronista Reicherspergensis his temporibus Synchronus, dum narrat factam à Conrado Archiepiscopo Salisburgensi reformationem Canonicorum suorum in Metropolitana Ecclesia, ipsos reformandos, *Regulares*, sed non sine nota nominat, dum inquit: *Cœpit in ipsa Episcopali Sede Salisburgensi Canonicam vitam instituere, quam & ipse professus erat,* ***Regularibus, vel magis Sæcularibus Clericis****, qui usque ad illud tempus in eadem sede fuerant ordinati, quique Canonicam vitam profiteri apud se non deliberabant, aliàs ab eodem*

L. 2. de Can. sæc. c. 16. in fine.

Ad An. 1121.

eodem Episcopo cum bono charitatis constitutis. Ut itaque discrimen inter se, aliósque constituerent, quid convenientius, quàm quòd Augustini, nempe sui Ordinis primi Reformatoris, assumpserint nuncupationem? Et quid demum multis? cùm omnibus documenta antiqua perquirentibus pateat, Augustini nomen ante Sæculum duodecimum quamvìs subinde in Chartis, & Privilegiis, Bullisque Pontificum, uti & regula ejus legeretur, attamen effectum non esse, ut ideò Augustiniani Canonici dicerentur, sic exempli causâ Ludolfus Decanus Tullensis, cùm juxta Tullum Leucorum Abbatiam Canonicorum Regularium instituisset, Bertoldus ejus temporis scriptor ait: *Eum Clericos secundùm B. Augustini regulam vivere professos congregâsse*, & Urbanus secundus fundationem sub hoc tenore confirmat, ut *Clerici illius loci regulam S. Augustini in perpetuum custodiant.* Innocentius quoque secundus ad Abbatem S. Memmii Catalaunensis scribit, *ut nullus ibi nisi Regularis Canonicus, & secundùm B. Augustini regulam subrogetur*, ut alia omittam: Neque tamen seu Tullenses, seu Catalaunenses, tunc Augustiniani dicti sunt, usque ad sæculum fortè decimum tertium exortum, quô ab Innocentio tertio regulæ formali S. Augustini sic omnes genuini Canonici addicebantur, ut inde & nomen communi vulgi vocabulô obtinerent. Licèt autem penè ultrà integrum sæculum hæc communis nomenclatura distenderetur, ne vulgariter Canonicos Regulares afficeret, tamen nemo negabit, saltem Ivoni Carnotensi ultimam, eámque post Augustinum facilè omnium celeberrimam restaurationem esse reddendam: vixit autem Ivo ad annum usque 1115, & creditur eandem incæpisse juxta Sigebertum annô 1078. dixi: saltem Ivoni, cùm extra aleam sit, jam anteà hanc reformationem, & quidem ante tempora Nicolai, & Gregorii floruisse, ùt alibi animadversum est. Sicut ergò Ivoniani Canonici regulares tot lustrìs sine regula, nominéque formali S. Augustini viventes (postquàm utrumque obtinuerant) alii à priori suo instituto non evaserunt, neque ullam in eis speciem assumpta Augustini hæc in codice signata regula aut nomen tunc immutavit, sic neque modernis Augustinianis Canonicis veterum legitimis, certísque successoribus recens, distinctúmque institutum à pristino ob susceptum *Augustini nomen* erit obtrudendum. Verùm quamvìs regulam S. Augustini identidem, dum de ejus nomine egimus, meminerimus, expedit tamen, ut promissis satisfacturi de eadem quoque ad præsentem quæstionem requisita expediamus, potioribûs ad peculiare caput inferiùs referendum rejectis.

Bertold. Histor. sui temp. an. 1095.

Sigebert. in Chron. p. 843.

6. *Obviatur in hoc puncto quibusdam dubiis.*

Qui igitur à S. Augustini regula Canonicis Regularibus imposita speciem sui Ordinis infimam constituere conantur: sequentibûs præcipuè motivìs se persuaderi dicunt. Primò quidem: quòd, ùt jam alibi notatum est, regula sit velut anima ordinis cujuscunque, à qua ipsa sic speciem infimam obtineat, ut sine ea ne quidem subsistere possit; cùm itaque Canonici non nisi undecimô sæculô eâ insigniti sint, inde quoque eorum ordinem speciem infimam contraxisse oportet. Secundò: Canonici Regulares sicut specie subalternâ dantur multi, diversíque, ita specie infimâ ab invicem discernuntur, ut juxta propriam eorum sententiam soli illi computentur inter veros, ac genuinos Canonicos Regulares Apostolorum successores, & Lateranensis Congregationis tamquam supremi totius Ordinis capitis membra genuina, qui se scribunt Ordinis S. Augustini, at hæc infima specificatio non provenit aliunde, nisi ab assumpta regula, ergò species infima Canonicorum Regularium ab ea sola exorta est. Sicut exempli cau-

causâ Monachorum ordo jam à ſæculo tertio pro certo exiſtebat, ſed in ſpecie quadam ſuperiore, vel ſubalterna, exinde autem ad ſpecies infimas contractus eſt, cùm Baſilius in Oriente per regulam ſuam conſtitueret Ordinem ex nomine ſuo poſtmodùm dictum Baſilianum: Benedictus autem in Occidente per extraditam à ſe regulam, exordiretur ſpeciem infimam religioſi inſtituti pariter ab illius nomine nuncupati Benedictini. Denique tertiò: Regula S. Auguſtini, ſeu ſcripta viris, ſeu fæminis, videtur eſſe Monachilis, ita, ut eam ſuſcipiens, & ſecundùm illam profitens Canonicus Regularis talem formam inſtituti induat, qualem regula (quæ ordinem, ùt obſervatum eſt, animat) ipſa continet, ſcilicet Monachilem, hoc verò apertè eſt aliam in Canonicis Regularibus ſpeciem formare, eò quòd ipſos (ut analogiam cum antiquis Canonicis comprobent) neutiquam Monachos, ſed Clericos eſſe oporteat. Ad hæc ſingula, reſponſa noſtra, ùt par eſt, ſubjicimus, reſervatô ultimô, quod capite 6. per totum conſultò tractabimus.

Regula non poteſt ſimpliciter dici ordinem religioſum ad ſpeciem infimam conſtituendam animare.

Ad primum reducimus, quæ jam aliàs de regula velut anima cujusque ordinis diſputavimus; certum enim eſt, ordinem quemvis non ſimpliciter dici poſſe à regula animari, niſi cum reſpectu ad decretum Innocentii III. dum enim dupliciter regulam diſtinximus, negari nequit, eam primô modô ſumptam, quandoque ne ſufficere quidem, aut ad conſtituendam certam ſpeciem ordinis, aut animandam; quod apparet in regula SS. Baſilii, Benedicti, & ipſius Auguſtini, cùm enim illæ ſint utcunque generales, iſta dici poteſt generaliſſima: ut ideò meritò dixerit peritiſſimus Chronici Windes: ſcriptor Joannes Buſchius, *nullam Religionem, nullam cujuſcunque ordinis, & conventûs perſonam, regulam beati Auguſtini ad plenum poſſe obſervare ſine certis conſtitutionibus, loca, & tempora orandi, vigilandi, dormiendi, reficiendi, tacendi, loquendi, actus, & officia cunctorum officialium ſingillatim exprimentibus.* Quô ſtante, dici non poterit regula S. Auguſtini anima Ordinis Canonicorum regularium tamquam ad ultimam, & infimam ſpeciem informans, ſed, ùt alibi abundè obſervavimus, alia requiruntur ad illam plenè conſtituendam, & quidem, cùm hujus tamquam cujusdam totius moralis partes conſtitutivæ deſumantur (in causa deſignandi ultimi diſcriminis ab omni alio) à merito objectivo, fieri poteſt, ut ſecundùm diverſitatem temporis aliæ, & aliæ partes expetantur, quamvìs totum illud non exinde ſpeciem diverſam induat; exempli causâ videmus Sacrificium Miſſæ, ſi eſſentiam conſecrationis excipias, adeò diverſas partes tam integrales, quàm accidentales ſucceſſu temporis, & ex diverſis decretis ſummorum Pontificum obtinuiſſe, ut (ſicut jam alibi diximus) ſi homo plebejus, & rerum Eccleſiaſticarum minùs gnarus videret modernum ſummum Pontificem, ſanctum Petrum, aut Paulum, ſimúlque cum illis privatum quemdam hodiernum Sacerdotem celebrantes, crederet indubitatè, omninò ſpecie diſtincta ſacrificia, quamvìs reipſa ejusdem ſpeciei ſit noſtrum, cujus fuit S. Petri, aut Pauli, ùt per ſe patet. Idipſum planè de Sacris Ordinibus, ſeu inſtitutis Religioſis ſentiendum, etiam quoad ſpeciem, quam ſæpiſſimè diximus, non componi ex origine ſua per regulam certam, ſed ſolùm hoc fieri ab eo tempore, quo ſenſim nova Pontificum decreta ad firmius Religionum emolumentum conſtituendum emanârunt; ſic de neceſſitate & eſſentia Religioſi inſtituti eſt ab ejuſdem Innocentii tertii ætate, confirmatio, & aſſenſus ſummi Pontificis, ita quidem, ut hoc expreſsè non habito, religio ſit nulla, invalidaque omnis Profeſſio, quamvìs ante illam conſtitutionem hic

Part 2. cap. 4.

L. 1. c. 23. in Chron. Wind.

De offic. & pot. Epiſ. p. 3. alleg. 50. n. 47.

hic nullatenùs requireretur: unde Didacus de la mota apud Barbosam eruditè observat: quòd *ante concilium Lateranense non erat necesse quærere approbationem Religionum à Papa, sed approbatione Episcoporum instituebantur, Innocentius enim tertius in eodem Concilio Lateranensi prohibuit, ne ullus novus institueretur sine approbatione sedis Apostolicæ.* Quòd si verò approbatio summi Pontificis Religiosis institutis pristinis superaddita, nihil operabatur ad speciem novam, & infimam superinducendam, cur eam superinduxerit regula, à qua longè minùs meritum objectum distinquendi ordinis videtur dependere, quàm à dicta approbatione, cui propriè incumbit simul decernere, quis, qualísve ordo ille sit, qui approbatur? Habitum quoque, seu vestitum tam necessariò unaquæque religio requirit, ut jam *talis quis esse ex habitu præsumatur, qualis is esse, cujus habitum fert, comprobatur.* Cùm tamen olim etiam inter specie diversas religiones modica, aut nulla observaretur habitûs distinctio, cuculla propria erat vestis Monachorum, vestis linea clericorum, non tamen determinabat ad speciem infimam, proùt per se planum est. Nunc tanta est discretio vestium religiosorum, ad infimam usque speciem, ut ipsa determinet. Taceo alia (de quibus sufficienter per decursum jam egimus) religiosi cujusque instituti speciem infimam componentia, quæ olim ad eam non requirebantur, quæque licèt successu temporis accederent, speciem illam non immutabant, sed solùm magis firmabant id, ob quod partes istæ additæ sunt. Quamdiu ergò non tales partes exigebantur, vî quarum ex merito objectivo censebatur ordo in aliam speciem transire, tamdiu idem in sua idenditate antiquitatis perdurare censendus erat; atqui talis pars Ordinem immutans æstimari non poterat regula, Innocentius enim tertius, qui primus hanc partem tamquam essentialiter constitutivam imposterum cuivis Religioni addendam jusserat, non dixit, ut exinde, & ab hac determinatione, aut assumptione regulæ Ordo quisque suam originem inciperet computare: quinimò ipse agnoverat Ordinem Canonicorum Regularium in specie sua infima planè fuisse formatum, antequàm hoc decretum de Regulis cuique Ordini amplectendis ederet; utpotè jam plus, quàm integrò sæculô sua in reformatione novissima subsistentem.

Cap. Judex de sent. ex comm. in 6.

Ac urgebis: Regulam Canonicis Regularibus non incæpisse speciem infimam attribuere cum Decreto Innocentii, sed anteà, tum scilicet, cùm inciperent ipsi Canonici se eidem submittere, adeóque non ab Innocentii decreto, sed à tempore assumptæ à Canonicis Augustinianæ Regulæ desumenda hujus Ordinis origo est, sicut æquali computu, ac æstimatione Ordo S. Benedicti ab assumpta per Monachos hujus B. Fundatoris Regula exortus esse ab omnibus dicitur.

Respondeo: sicut regula speciem infimam non attribuit ex Decreto Innocentii, sic longè minùs ex anteriori acceptatione illius, tum enim longè aliud erat regulam aliquam aut tenere, aut secundùm eam vivere, quàm ut inde inferri posset, quòd eandem amplectentibus species infima certi instituti, ac Ordinis accesserit: Sicut enim nunquam negamus regulam post Concilium Lateranense constituere essentialiter speciem quandam subalternam Ordinis Religiosi, semper autem diffitemur id de specie infima, sic id longè magis, ut observemus, locum habet ante illud Concilium, adeò, ut ne quidem speciem subalternam hæc, illáve determinata regula ordinaret; sed respiciebatur tum in quovis instituto finis particularis, cui dein accomodè eligebatur à profitentibus talem Ordinem regula hæc, vel illa, nec multùm considerabatur, an talis Monastica, an Clericalis sit?

7. *Sola electio, & acceptatio certæ regulæ speciem infimam instituti religiosi non attingit.*

hinc eſt, quòd Canonici tot Regulas ante Concilium dictum reperiantur habuiſſe. Alii enim, ùt ex documentis à nobis allatis proſtat, dicebantur vivere ſecundùm Regulam S. Euſebii, alii S. Iſidori, alii S. Hieronymi; alii ſecundùm Regulam Chrodegangi, alii ſecundùm Aquisgranenſem. Sed num in his Canonicis ſpecies infima non reperiebatur? maximè certè: quia omnes vivebant ſecundùm eundem finem particularem, & eos ritus obſervabant principales, ſcilicet, qui tum requirebantur ad conſtituendam ſpeciem infimam. Neque prætendenda analoga rituum, ſtatutorum, aut ceremoniarum ratio in infima ſpecie Canonicorum, utpotè clericorum, quos ad eam nunquam tam peculiaria requiſita alligare poterant, Quemadmodùm Monachos: hi enim adæquatè à certa regula dependebant, unde & Regulares dicti ſunt, Canonici autem nunquam dependebant à certa determinata regula, ſed à Canonibus Clericalibus, à quibus & *Canonici*, & cùm poſtmodùm eisdem arctiùs ſe devovebant *Regulares* quoque ſunt nuncupati. Quod ergò ſemel, iterúmque diximus, id centies repetimus, regulam ſpeciem infimam Ordinis Canonici nunquam conſtituiſſe, ſed ad ſummum ſubalternam, quod ipſum & nunc præſtat Auguſtiniana apud veros genuinóſque Canonicos, quæ ab his ante tempora aſſumpta eſt Innocentii Tertii, ſeu Concilii Generalis Lateranenſis; non ideò, ut exinde ſpecies certi ordinis conſtitueretur, ſed ut ſe quodammodo *Religioſò* vivendi *ritui* Monachorum accomodarent, qui tum vitâ ſuâ ſanctâ tantum applauſum meruerunt in Eccleſia, ut Canonici ipſi gauderent, ſi vitam, morésque eorum ſalvô tamen inſtitutô Clericalî imitari poſſent. Unde jam ſæculô nonô inſtillabant Patres Aquisgranenſes Monachorum Canonicis imitationem, dum dixerant: *In cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus Canonicorum à Monachorum diſtare non debere vitam.* Sæculô decimô Nicolaus primus æſtimabat ſapienter *Clericos Religioſos à Sanctorum Monachorum conſortio non putari ſejunctos*, denique Innocentius Tertius idem Nicolai dictum confirmaverat. Præterea cùm Auguſtinum undique ſonarent, deprædicaréntque, tanquam principem inter Clericorum Reformatores, Eccleſiæ primi Præſules, atque Doctores, eò libentiùs hujus regulam præ aliis quibuscunque ſuprà fatis ſuſceperant, quò eam norûnt Apoſtolicæ Clericali vitæ eſſe conformiorem.

Conc. Aquis. c. 115. apud Gratian. c. 20. q. 3. c. 4. Cap. quod Dei timorem &c.

Quamvìs, ùt mox diximus, & id certum, Canonicos noſtros ſub primæva illa reformatione regulam ſuſcepiſſe S. Auguſtini in ſubſtantia potiùs, quàm in littera. Nam frequentiùs legimus obſervatum, Regulam S. Auguſtini à Conciliis, vel Summis Pontificibus in ſuis decretis pro Authoritate hujus, illiúsve peculiaris conſtitutionis ab ipſis factæ allegari, cùm tamen in ipſa ne reperiretur quidem: hôc modô legimus in Con. Mont-Peſſulano annô 1214. Can. 26. definitum Can. 26. & 27. ut *Canonici Regulares ſuperpelliceis ſemper utantur, niſi erit de permiſſione regulæ &c. aut juxta Regulam B. Auguſtini.* Et tamen hæc ne quidem indirectè quidpiam habet de uſu, aut non uſu ſuperpellicei. Unde doctiſſimus Thomaſſinus, cùm anteà dixiſſet: *Circa annum milleſimum ſuprà centeſimum cæpiſſe Canonicos Regulares veſtiri nomine, & gloria Auguſtini, eò quòd clerum Auguſtini omninò æmulabantur pari terrenarum omnium abdicatione*. Subjungit: *Id enimverò eſt, quod videtur tunc ſignificatum fuiſſe per regulam, ùt dicebant, Auguſtini.* Nempè Regula Auguſtini dicebatur, tunc primariò, & principaliter, mos ille renuntiandi terrenis, & proprium repudiandi, quem in ſermonibus geminis de moribus clericorum erat reperire. Hinc quidquid in clero conformiter ad vitam, & mores Auguſtini requirebatur, dicebatur id præ-

præscribi juxta Regulam Augustini. Confirmat hæc Annæ Reginæ diploma Sylvinectensibus S. Vincentii Canonicis ab ipsa fundatis concessum, in quo ipsa disserte inquit: *quatenùs ibi quieti, & tranquilli religiosi viri, Domino servientes, mundo renuntiantes, regularem, id est, Sanctorum Apostolorum, & B. Augustini, quæ scripta est, vitam canonicè, amplectentes, vivere valeant.* Idem ergò innuere volebat piissima hæc Regina, dum statuit, ut *Canonici regularem illam B. Augustini vitam, quæ scripta est, amplecterentur,* quod alii eôdem ævô Fundatores, ac Benefactores, vel Reformatores intellexerunt per regulam S. Augustini. Certè ex hac nostra observatione facilè dissolventur dubia illa, quæ nobis frequentiùs sæculi undecimi, duodecimíque historia nostra quoad regulam obsternit; ut ex uno Reicherspergensi Chronico colligimus, professos scilicet Canonicos Regulares nostrates illis diebûs fuisse regulam S. Augustini, cùm tamen ignorarent, quæ eadem esset? professio hæc se extendebat ad vovendam eam vitam, quam Augustinum cum suis Clericis observâsse in sermonibus suis scriptam legerunt: ignorantia verò regulæ respiciebat talem, qualem Canonici undique scriptam (quámque nos primam diximus, sive strictiori sensu, ac stylô nostri ævi acceptam) apud Monachos authore B. Benedicto, vel Colomanno &c. vigere cernebant: cùm itaque appeterent Canonici, in hoc puncto formalis habendæ regulæ, non esse Monachis inferiores, regulâ autem Augustini, quam profitebantur, hactenùs principaliter respiceretur ipsa vita votivo-Apostolica Augustini; ista qualiscunque emersit regulæ, ut ita dicam, nescientia, simúlque demum major formalis regulæ habendæ cupido: cui certissimè opinor primum saltem in Germania superiori subsidium Gerhohum præstitisse, qui dicitur, ideò, ut formalis regulæ notitiam obtineret, Romam convolâsse, quam eò faciliùs repertam ipsi habebant, quò certiùs passim jam inter Canones ejus fragmenta referebantur, & tanquam directricem legitimam Clericorum colendam, atque observandam sciebant.

Ex hoc verò discursu colligi abundè potest, quidnam Augustini regula conferre potuerit ad novam speciem infimam Canonicis Regularibus impingendam, maximè eô tempore, quô necdum decretum aliquod, ut qualemcunque speciem Ordinis Religiosi constitueret certa ex approbatis regulis, emanavit, quôque Clerici Canonici, id est, Regulares, solùm in eo speciem infimam formabant, cùm à proprietariis per vitam votivam se discernerent, quod tunc ad eam constituendam sufficiebat.

8. *Regula S. Augustini non erat, quæ prima Canonicos ad expropriationem arctabat.*

Sed adhuc subnectis, aísque: dici non posse Canonicos Regulares ante susceptam Augustini regulam ejusdem speciei fuisse cum succedentibus: aliud enim est, esse Canonicum, imò & Regularem, quod nomina continuata bis significant, sed ex eo numero, qui *licèt vitam aliquam communem in claustro, seu monasterio sevârant, ad nullam tamen bonorum abdicationem obligarentur: aliud Canonicum Regularem S. Augustini, seu regulam S. Augustini professum, qualem hodie vix eruditus quisquam ante sæculum duodecimum possit agnoscere.* Canonicus ergò Regularis ante susceptam Augustini regulam nullus erat votivus, seu expers proprietatis: quantùm igitur Canonicus Secularis specie differt à Canonico regulari nostro tempore, tantùm distabat Canonicus qualitercúnque dictus regularis à Canonico regulam S. Augustini professo. Respondeo: qui hæc objicit iterum se rerum veterum minùs gnarum esse prodit, solô Conciliô Romanô sub Nicolao II. Annô 1059. celebratô totam hanc objectionem confutante, utpote

pote in quo non solùm ad oculum declaratur sæculô undecimô, sed & antea (Hildebrandus enim hac de re loquitur non tanquam nuper enascente sed dudum nota, atque recepta) Clericos votivos exstitisse, verùm etiam ex eo discitur, nequaquam Professionem regulæ Augustinianæ Canonicos primùm ad vitam votivam coarctâsse. Diximus sanè, neque id superfluum erit ampliùs repetere, Clericis Canonicis maximè sæculô undecimô ferventissimè inhæsisse, ut æmularentur Monachorum perfectionem in iis, quæ cernerent cum Clericali instituto suo sic componi posse, ut prodessent vel maximè ad stabilem religiosam pietatem, obessent minimè instituto Clericali. Professionem votivam (tacita illa fuit, an explicita, de qua non est, cur disputetur) viguisse in Clericis, non omnibus quidem, at certissimè (continuatis temporibus) maximè in Ecclesiis collegiatis, atque Cathedralibus ab origine nascentis Ecclesiæ, tam manifestè monstravimus unanimî Doctorum, Scriptorum, ac denique veterum monumentorum calculô, ut qui his testimoniis, atque argumentis resistit, prodat satis cujus spiritûs sit, cum quo nobis luctari ultrà nec expedit, nec libet. Stante hac veritate, nihil moror in assignanda profitendi methodo, minùs pugno, an professi fuerint olim, ùt nunc ad certam regulam, nec ne? hoc enim speciem non immutat. Benedictinos diù eam formulam non habuisse, quam nunc, ut profiterentur obedientiam secundùm regulam S. Benedicti nemo ignorat, neque tamen (cùm antea aut explicitè voverent stabilitatem, & conversionem morum suorum, & obedientiam coram DEO, & Sanctis ejus, aut solùm implicitè) proùt illud diù fiebat in Gallia (per susceptionem habitûs monastici) quidquam alterabat in specie illa monastica Benedictina: itaque multò minùs in Clericis, seu Canonicis votivis, ùt sæpè advertimus. Hinc frustrà se torquent adversarii, per hoc speciem diversam obtrudentes Canonicorum, qui illam formulam profitendi secundùm regulam S. Augustini non habuerant, ab aliis, qui postmodùm eam receperant: Canonicorum enim votivorum speciem infimam non operabatur professio secundùm regulam certam, sed secundùm vitam Apostolorum, hinc alibi adduximus formulam professionis explicitam, seu litteralem Canonicorum de Valleja adhuc hodie (quantùm scio) consuetam, cui ne verbum de regula S. Augustini insertum, quin nec nomen sancti hujus legislatoris. Idem videre est in altera S. Joannis Senonensis, aliisque compluribus. Ut igitur inanis sit muscipula species diversas capiendi ex regula S. Augustini, aut professione secundùm eam facta; quæ solùm ideò, successu temporis introducta est, ut regulariùs omnia, firmiúsque ordinarentur, non verò, ut species infima immutaretur. Unde veritatem omnimodam transcripsit doctissimo Solerio San-Genovefanus Canonicus Prevost dictus hoc ipsum dubium objicienti, dum hæc habet. *Concludis lectô Catellô S. Raymundum nostrum non esse, auctórque es mihi, eundem scriptorem consulam, idem locô assignatô perspecturus. Facta admitto, & principia, quibus inniteris. At conclusionem inde tantillùm diversam elicio. Paradoxon videbitur. Sine obsecro, rem explicem. Æquivocationis ratio, quantùm licet colligere, inde oritur, quòd Canonici Regulares hodierni S. Augustini regulâ, & institutô gloriantes, diversi censeantur, ab iis, qui ipsos præcesserunt, sub simplici appellatione Canonicorum Regularium, seu Canonicorum vitam communem in monasterio ducentium, qua in suppositione versari videtur tua difficultas. At enim pace tua dictum est, non est ea hypothesis nobis norma, ad quam expendendum sit, utrùm Sanctus aliquis nostris rectè annumeretur.*

Vide Caramuel, Comment. in regul. n. 512. & Mabill. ann. Ben.

1. Jul. in vita S. Raym. mox à nobis citat.

Id

Id nobis sat est, rationabiliter dubitari non posse, quin Sanctus iste, de quo quæritur, Canonicus fuerit, vitæ communis, & Regularis observator, quamvis nolim inferas, eâ præcisè causâ verè enuntiari, talem fuisse Canonicum regularem B. Augustini, cavebo equidem, ne titulus iste Sanctis nostris omnibus promiscuè tribuatur, sed iis duntaxat, qui tali nomine insigniti fuerunt, dum viverent, quiqúe sæculô 11. *posteriores sint: aliis qui ea tempora præcessêre solùm competit appellatio Canonicorum regularium, aut potiùs Canonicorum vitam communem ducentium.* Sic Canonicus iste San-Genovefanus. *Cujus sanissimæ Sententiæ* se quidem subscribere Solerius adstruit, at, ùt adverto, non ad mentem adstruentis intellectæ, volebat Præpositus per vitam Communem Canonicis ante sæculum duodecimum assertam, non aliam esse nisi votivam, ùt ex contextu patet, alioquin quæstio in supposito suffocaretur, Solerius verò illam censet, quam *corporaliter*, non bonorum *expropriatione* Communem superiùs in Raymundo adstruxit, utpotè §. 3. n. 27. regularem vitam cum bonorum proprietate componens, atque ideò negans secundùm regulam S. Augustini Sanctum Raymundum vixisse, ex quo patet Solerium vitam votivam in Canonicis alligare regulæ S. Augustini, quod quantùm absit, superiùs deduximus, & hîc ipse Præpositus in sua Epistola innuit, dicens: *Id nobis satis esse, rationabiliter dubitari non posse, quin Sanctus iste, de quo quæritur, Canonicus fuerit, vitæ communis, & regularis observator.* Quod ipsum est dicere, ac votivus: atque talis, jure, ac meritò censeri debet ejusdem speciei infimæ Canonicus Regularis, cujus sunt moderni S. Augustini. Nec velitandum est hoc in passu de nomine, cùm rem habeamus, scilicet, quòd essent ejusdem expropriationis vinculô conspicui, quò alii sæculum undecimum succedentes, & libera mente regulam, noménque S. Augustini suscipientes; hanc enim vitam à nobis vulgarî vocabulô votivam, olim communem, regularémve dictam fuisse, jam primâ parte probavimus.

Vide acta SS. in S. Raym. Tolos. 3. Jul. comment. præv.

Verùm adhuc obstabis dicendo, quòd si ad speciem infimam Canonicorum Regularium constituendam nihil contulit aut regula, aut nomen Augustini susceptum, ergo dimissâ hodiédum hâc regulâ, aliâque susceptâ eadem adhuc species infima perdurabit, quod esset absurdissimum admittere, cùm possent iidem Canonici assumere regulam S. Francisci, aut S. Benedicti, atque hinc appellandi essent Ordinis S. Benedicti &c. absque eo, quòd existerent à pristinis Canonicis specie diversi.

Respondeo imprimis, aliter profectò esse discurrendum post Lateranensis Concilii decretum: voluit illud omnes regulares obligare, primò ad suscipiendam regulam; secundò: etsi non formalibûs verbis, at declarativè colligitur pariter prætensum fuisse, ut aut secundùm regulam susceptam, aut saltem secundùm Fundatoris nomen se quivis Ordo Religiosus posthac nuncuparet: observârunt id Canonici eò proniùs, quò Augustinum dudum sibi ultrà sæculum integrum (tanquam sui ordinis restauratorem) fecerunt proprium, & undecimô jam sæculô complures Pancarthæ Ordinem S. Augustini ipsam Canonicam votivam vitam nominandam prodidêre. Hinc liberum ampliùs nequaquam esset sine expresso Pontificis consensu relictâ Augustini regulâ, ac nomenclaturâ, ad aliam convolare. Intereà tamen eôdem admissô nequaquam negaverim, speciem eandem Canonicorum perduraturam tamdiù, dum non simul ex merito objectivo, aut immutato fine eorum particulari, aut tam notabiliter aliîs speciem infimam presśè constituentibûs partibûs (inter quas præcipuè vestitus computatur) subversis censerentur novam speciem induisse,

Vide Raymbal. Arelat. diploma de an. 1065. Gall. Christ.

duisse, quod experimur in pluribus Canonicis factum, de quibus inferiùs agemus.

Respondeo secundò: præscindendo à decreto prædicto, & supposità eâ (quæ olim, atque ante Concilium Lateranense, regularibus suppetebat) in hoc puncto libertate, certum esse, per solam commutationem regulæ Canonicos Regulares speciem suam infimam non immutaturos, sicut olim species alia non fuerat inter eos, qui regulam S. Isidori, vel Hyeronimi profitebantur, vel S. Augustini. Intereà autem, quia experientiâ certissimorum veterum documentorum constat, Canonicos Regulares genuinos sæculô undecimô, cùm ampliorem reformationem susciperent, passim, atque successu temporis omninò, ac unanimiter se regulæ, nominíque D. Augustini devovisse, hi ipsi, solíque, qui usque hodie se Augustinianos Canonicos nuncupant veterum Canonicorum, & ipsorum primævæ Ecclesiæ votivorum Clericorum legitimi Successores computantur.

Neque, quod in hac secunda responsione asseruimus, absurdum dicendum est, eò, quòd ex dictis, probatísque constet, imò & inductione habeamus, à regula per se nihil specifici in Ordinem quemdam influere: patet id à regula S. Benedicti, quæ equites religiosos, quamvìs monastica, nunquam Monachos facit, neque regula S. Augustini, licèt clericalis, Eremitas à quibus observatur, ad clericale institutum transportat, regula enim religiosum quidem institutum, at speciem ejus infimam nequaquam componit. Atque hinc jam ad secundum adversariorum argumentum transeundum.

9. *Species infima potest in institutis religiosis cum respectu esse subalterna.* Ad quod dico, verum omninò esse, dari in Canonico instituto Speciem subalternam hoc tempore, sicut & datur in monastico, at nego planè hoc assertum pristinis quoque temporibûs locum invenire: potest enim in moralibus dari species infima, quæ tamen successu temporis respectivè (quamvìs secundùm se non immutetur) evadat in speciem subalternam; manifestissimam instantiam nobis subministrat ipse ordo Benedictinus, hic cùm usque ad sæculum undecimum per se speciem infimam monastici instituti juxta omnes formaret, tum demum cæpit in speciem respectivè subalternam erigi, cùm diversæ ex hoc ipso congregationes orirentur, quam in rem Mabillio audiendus: *cùm tot*, inquit, *patronos & fautores tunc haberet respublica monastica, non mirum, quòd per ea tempora tantoperè propagata fuerit. Hinc ordo monasticus, qui unum ad id tempus corpus* (scilicet Benedictini instituti, ùt jam alibi scripserat) *etiam post ortam illustrem Congregationem Cluniacensem constituerat, postmodùm in varias congregationes, quasi totidem inferiores ordines dividi, ac distinqui cæpit, earúmque exemplô Cluniacensis idem ordo dictus est &c.* In præf. ad tom. 4. annal. Ben. en! ùt ordo Benedictinus cum speciem infimam constituens, dein in plures inferiores se se quasi subdiviserit, adminiculô Sanctorum Virorum DEI Spiritu in illis agente, quì, dum regulam Benedictinam, aut alioquin monasticos instituto Benedictino solitos ritus amplecterentur, in quibusdam tamen aut rigore alio, aliavé vivendi methodo assumpta ab eo descíscerent, novas specie infima Congregationes conflarent, nováque nomina inducerent; at illi primæ propagini, nihil demebant, quò minùs in sua priori infima specie persisteret, quamvìs earum respectu quædam quasi subalterna conspiceretur, neque inde novus ordo dicebatur exempli causâ S. Vitoni, vel Cluniacensis Congregatio: idem ergò dicendum cum respectu erit de Canonico, qui ad exemplum aliarum congregationum inde resultantium nomen sibi aut Lateranense, aut S. Rufense assumpserat: omnia hæc (imperturbatâ specie infima à tempore Apostolorum constitutâ) facta

facta sunt successivis sæculis; ut majus, clariusque cujusvis discrimen aucupari liceret, quô antea opus non erat, cùm alius clericalis in Ecclesia ordo non esset: patétque inde, neutiquam hocà regula provenisse, quinimò scimus Congregationes Canonicorum Regularium specie diversas æquè regulam S. Augustini profiteri, quales sunt Præmonstratenses, Sancti Jacobi de Spata, S. Antonii de Vienna, S. Mariæ de Metri, seu de Pænitentia &c. Verùm non propriè, ac strictè Augustinianos dici, utpotè quorum institutum purum non est ex instituto Clericali Augustiniano, sed monastico mixtum, ùt inferiùs pluribûs docebimus. Quibûs simul confidimus præsentis capitis quæstioni nos satisfecisse, satisque comprobasse, Canonicos Regulares per hoc, quòd regulam, nomen, vel ordinem, secundùm quem nuncuparentur, assumpserint, nequaquam sibi novam speciem infimam Religiosi Canonici instituti cum pristini non levi injuria, arrogâsse.

CAPUT III.

An Canonici Regulares S. Augustini sint inter Monachos censendi?

I. *Cautio præmittitur huic tractandæ quæstioni.* Cùm hactenùs per geminas Exegesis nostræ partes toti essemus in vindicando Canonico instituto à Monachili, nunc postulat ordinis ratio, demonstrare, an & Canonici Regulares nostrates extra Monachorum sortem constituendi sint? Ut verò in limine hujus quæstionis me declarem; protestor sanè, difficillimo impulsu me agi; mallémque excussô calamô, & rupto labore animum ad longè alia, quàm ad hanc materiam tractandam diverti. Causam quæris? dicam, ùt sentio; nullus equidem in eo sum, ut Canonicum institutum nostrum reputem monachile, tale scilicèt, quale quidam adstruere conantur: at, quid demum indè evincam? nisi fortè, cùm illud à Monachismo eliberavero, penè in sæcularismum præcipitem; quot enim prô dolor! sic nostrîs temporibûs affecti sunt, ut, ne inter Monachorum gregem numerentur, mores induant sæculares? Imò omnibus relaxationem disciplinæ quærentibus hæc jam gnome in usu est: *nolo haberi Monachus.* Adeò scilicet multis perosus est Monachismus, ut plenîs alîs malint in perversos mores avolare, quàm Monachi credi; & dum tales esse aversantur, non dicam, inter imperfectos religiosos, sed ne quidem inter tepidos Christianos persistunt; nescientes intereà, quàm sanctissimum execrentur institutum: illud omninò, quod, si non omnibus fidelibus, profectò clericis, Canonicisque toto nisu est æmulandum. Quare priúsquam præsentis quæstionis scopum attingam, præcavens dico cum Doctissimo Largio nostro: *In Canonicis Fratribus meis tam sanctæ professionis existimationem integram esse cupio, unde & illud non verebor nostrates Canonicos hôc locô admonere, ut probè capiant, qua de causa ipsos de Monachorum numero dejecerim. Neque enim hoc feci eô consiliô, eô fine, ut Regulares Clerici efferant se insolenter, velut Monachis superiores, & ad ea probra, quæ sæculares homines monasticæ professioni nunquam non objectârunt, addere aliquid suum incipiant. Næ pessimus est à me susceptus labor, si quid hujus spiritûs scribendo cuipiam attulero? Finis, cujus causâ, Canonicos Augustinianæ regulæ professores, ùt clericos, à monachis segregare institui, is imprimis est, ut se iidem Canonici noverint submissione sui vel ipsis Monachis antecellere debere.* Praef. disq. de Ord. Can. §. quanquam. **Clericatus ipse per sese omninò est ministerium humilitatis, per quod clerici humilitate decrescant.** *Nec solùm humilitatem concipiant ipsi, sed & infundant in populos, & verè etiam peccatorum superbiam portent, & abstergant apud Deum.* Ivo de reb. Eccl. ser. 2.

Eos igitur, ut qui aliis de plenitudine sua largiantur, vel ipsis Monachis humiliores esse oportet, & opus est. Clericatum elegistis, inquit, ad omnes Clericos Ivo Carnutensis, id est, mundo renuntiare, & cum habitu humilitatis affectum promittere humilitatis, alioquin si paupertatem, & humilitatem, quam præfert habitus corporis, & figura capitis, in corde non habetis, timeo ne cum hypocritis sit pars vestra. Ad extremum dicam ego ùt re perspectâ liberiùs: obedientiæ Canonicæ votum, quô nos Regulares, sive Canonici Clerici consecramur, nec quidquam aliud est, quàm professio religiosæ sanctitatis, secundùm hunc modum, ùt est apud Mag. Petrum Comestorem: tria sunt, quæ Canonicis Regularibus Pater Augustinus præstitit, mediocritas, castitas, humilitas. Jam verò fieri non potest meâ quidem sententiâ, ut hujus humilitatis sensum hodie tenerent Canonici Regulares, si quod fastidium habuerint ad Nomen, ritúsque Monachorum. Ostendi passim in hisce disquisitionibus, quàm aptè clericis congruat, quidquid de vestium nostrarum forma, quamvis jam inusitata, quidquid de culpis ritè expiandis, de vitæ privatæ studio, de corporis inclinationibus, atque prostrationibus, cæteris instrumentis religiosæ humilitatis, atque pænitentiæ præfinit disciplina nostra regularis. Id quidem paulò enucleatiùs à me præstandum fuit, Canonicorum quorumdam gratiâ, qui, cùm se prorsus clericalibus studiis dediderint, non adeò sunt propensi in eandem disciplinam, quippe quam è Monachorum penu esse in nos collatam autumant. Verùm hoc, quidquid est apud nos disciplinæ regularis, utcunque à Monachorum propriâ disciplinâ sejunctum est, nunquam vulgaribus hominibus videbitur non esse monasticum. Quare, si Monachorum nomen Fratribus nostris, si Monasticæ qualiscunque nota professionis offensioni est, consequens est, ut ipsi nimirùm clerici præcipuam disciplinæ nostræ regularis partem (utar dicendi causâ verbis humilioribûs) velut publicam pænitentiam, & humilificandi monachi disciplinam à se deprecentur. Itáne verò humiles erimus? itáne Clericalis humilitas exhorrescet metu humanæ contemptionis, unde est ista ad Monachi nomen excepta offensio? aliò nos certè Augustini, & Canonicorum nostrorum exemplum vocat. Jam Augustini ætate, probro esse cæperat Monachi appellatio. Adeò tamen ab hoc probri genere non timuit, ut cùm Monachi nomen à se revera alienum esse sciret, ultrò excogitarit singularem Monachi notionem; quam, si licentiùs urgere quis velit, nemo Clericus societate quavis Ecclesiastica implicatus effugere valeat. Augustini exemplô majores nostri Canonici Ordinis Professores sibi nequaquam de Monachorum appellatione pertimuerunt, dum se regulari disciplinæ etiam humiliori submittebant, quin se potiùs ingeniosos præstitêre, quò cappa Canonicorum clausam, & perforatam sacci cujusdam instar, coronam latiùs patentem, ipsum linum vi, atque impressione multiplici præparatum, & cætera clericalis ordinis insignia ad religiosæ humilitatis, atque pænitentiæ disciplinam traducerent. Quare fratres nostri Canonici, nisi à Clericali perfectione, & majorum suorum exemplô degenerare seipsos volunt, sanctorum Monachorum humilitatem, & regularem vitam nunquam non debent habere in maximis. Hæc vir iste modestissimus. Optarem sanè, ut priùsquam caput istud quicunque nostrûm sua in quæstione scrutari agressus fuerit, hæc, quæ præmisimus, seria mente pervolvat, attendátque, an non compertum sit? Canonicos Regulares, quò magìs monasticô institutô sese absolvere conantur, eò liberiùs & à norma Canonicè vivendi aberrent. Anné enim est hoc Canonicè vivere, *contra Canonum decreta* (verba profero Adhelmi Schireburnensis) *& regularis vitæ normam custô interducto, phaleratáque venustate carnalem staturam comere, ac altitudinem corpoream membratim, ac particulatim perornare, subuculam Byssinam, sive Hyacinthinam, tunicam coccineam, capitium, & manicas sericas, clavatas Galliculas rubricatis pellibûs ambire, antias*

Inter Opera Petri Bles. Bibl. PP. t. 24.

L. de Laud. Virg c. 28.

tiis frontis, & temporum cincinnos calamistro crispare? & tamen nisi vestis, sæcularium arte, decurtata resplendeat, nisi cincinni pleno diapasmate consperisi candescant, nisi mores ipsi in complementis, fictâue eloquentia inter continua mundanorum hominum consortia fallant, atque fallantur, in promptu judicium est, hominem à similibus curialibus nugis sese abstrahentem Canonicum regularem non esse, sed Monachum. Exstat in historia Anglicana à Walsinghamo viro gravissimo descriptum cujusdam Canonici Regularis è suggestu dicentis præconium, quô ipse pro his à Monachismo (tam stolidis prætensionibus) se vindicare quærentibus Canonicis præclarè planè sententiam dixit, hæc Walsinghami verba: *Ille*, inquit, *Canonicus Licestriæ, ut pateret, quàm imperfectè vivendi normam didicerat ex doctrina Sanctorum, asseruit in quadam prædicatione sua, se solummodò laudare suum ordinem ex hoc, quòd cæteris ordinibus erat propior, & conformior vitæ sæculari. Qui, ut erat in Ceremoniis propior, optabat, ut in habitu conformis esset, hoc solùm eis deesse ad gradum perfectionis asseruit, quòd in habitu essent Sæcularibus disconformes. Monachorum vitam, & aliorum Religiosorum imperfectionem esse dicebat, quòd pluribus observantiis astringebantur.* Sic egregiè omninò pro laxitate Ordinis Canonici, ac in favorem omnium perversa amantium intonabat hic disciplinæ desertor, ac prostitutus Encomiastes; cui omnes illi palmam deferunt, qui dimissâ regularis disciplinæ fibulâ monachismum aversantur, turpissimóque prætextu prærogativæ Canonicæ omne illud à se amoliuntur, quod hominem religiosum in sua obligatione conservat. Nequaquam nos pro talibus præsens caput instruimus, sed rectâ viâ progredientes demonstrabimus quidem, primò Canonicos Regulares veros, ac genuinos, atque, ut dicitur, ex essentia instituti sui Clericos esse, nihilque sibi per novissimam illam sæculô undecimô, ac deinceps assumptam reformationem asscivisse, quô in Monachismum è clericatu mutati legitimè probarentur: Intereà tamen, secundò: explanabimus, ea quæcúnque à malevolis, ac disciplinæ regularis impatientibus ex Monachismo emendicata clericatui dispendia creduntur, huic vel maximè, ad sui instituti conservationem, clericalémque innocentiam tuendam conducere, & desiderari.

Walsingh. hist. Angl. ad an. 1382.

2. Antequam verò hujus nostri propositi partem expediamus, necesse est, quandam animadversionem præmittere, quâ explicare oportet, quidnam propriè sit reformatio, & an non ipsa per sese cuidam instituto subinducta solebat novam ejusdem speciem formare? nam *reformare* significat, *in aliam formam ponere*, ùt observat Pereyra, hinc religiones reformatæ non possunt se propriè dicere ejusdem speciei cum instituto originario, cùm enim forma det *esse rei* juxta Philosophum mutatâ priori formâ per reformationem in formam aliam, ipsum institutum acquirit aliud esse rei, ideóque aliam subsistentiam, seu aliam speciem. Sic plerique volunt, Præmonstratensium ordinem (quamvis Canonicorum Regularium) esse specie distinctum ab illo, quem primum nuncupamus. Teste Carramuele Ordo Cisterciensium de communi penè omnium opinione nova videtur, atque distincta religio: eadem de multis aliis ordinibus reformatis passim est sententia. Si ergò, ùt prætenditur, sæculô undecimô tam celebris instituti Canonici facta est reformatio, ut tum primò, regula, nomen, ordóque secundùm modernam formam à pristina totô propè cælô distinctam obtineret, profectò tam nova, aliáque forma inducta non potest nisi aliud, distinctúmque institutum, adeoque verè, ac propriè sæculô undecimô vel duodecimô exortum probare: quòd si istud, planè consequetur, per as-

Reformatio alicujus instituti non continuò novam formam inducit

Pereyra Elucid. 11. L. 2. sect. 5. n. 967. ex leg. rectiùs ff. de public.

Theol. reg. in comment. reg. S. Ben. disp. 35. f. 97. n. 353.

assumpta illa media ordinem quoque ipsum monasticum evasisse.

Ut huic argumento Ordine, ac fundatè respondeamus, notanda, & observanda erit reformationis quidditas, quid nimirum per illam in sensu præsenti intelligamus? Definit eam Pellizarius, aitque: *reformare* idem esse, ac *iterum formare*, & formare nihil aliud esse, quàm *rem constituere in suo esse. Dicendum est nomine reformationis hic intelligi restitutionem religionis per inobservantiam regularis disciplinæ jam collabentis, aut collapsæ ad pristinum esse.* Inquit Pellizarius. Unde juxta Barbosam de natura verbi: *reformare* est tantùm *in parte tollere.* L. jurisprudentium 7. § adeo 6. ff. de part. Glosa cap. statutum: verbô: *reformandum* de rescript: in 6. *reformare enim est aliud, quàm in totum tollere* L. unic. §. cum triplici. 2. ibi unde vel *tollitur*, vel *reformatur* C. de caduc. toll. L. vectigalia 14. de public. Ex quo patet juxta hanc legem: *reformare est in aliam formam ponere*: id est, rem aliquam non totaliter, sed quoad eam partem, secundùm quam corrupta, vel depravata est, aliam formam obtinere, imò non tam aliam hujus partis locò, quàm pristinam, eámque integram, & perfectam restitui.

Man. regul. de bonis sta. Rel. tr. 165. n. 1.

Reformatio potest dupliciter considerari: in quantum scilicèt ordo, vel monasterium reformatur secundùm substantialia, aut quasi substantialia; vel in quantum reformatur secundùm accidentialia: secundùm ista, assumpta reformatio, certum est, quòd speciem non mutet, si scilicet ea aliâ formâ non induatur, quæ per talem reformationem meritum objectivum immutet, ita, ut juxta prudentûm, & eorum, quorum discernere interest, calculum, æstimetur à pristino instituto diversus talis ordo, vel locus, & novam in re speciem constituens. Sic quamvìs Ordo Præmonstratensis nihil haberet in substantia, hoc est, in fine tam generali, quàm particulari diversum ab ordine Canonicorum Reguularium S. Augustini, cùm tamen per illam à Norberto intentam reformationem accidentia Ordinis, seu partes Ordini Canonico adjectæ *Demum* adeò apparuêre, & in re fuêre diversæ â partibus Ordinem Canonicum antiquum constituentibus, ut vi meriti objectivi secundùm prudens judicium hominum, maximè eorum (quorum intererat discrimen agnoscere, atque statuere) diversam, & distinctam formam censerentur induxisse, per hanc reformationem secundùm accidentia etiam distinctus ordo habebitur. Reformatio secundùm substantialia iterum duplex esse potest. Aut enim fit illa per introductam novam substantiam, quam priùs non habuit? ùt si exempli causâ Canonici Regulares reformarentur, fierentque Carthusienses, vel Benedictini: aut fit, dum substantialia temporum, hominúmque injuriâ ita alterata inveniuntur, ut penè nec speciem instituti requisiti præseferant, quod esset, si votorum nulla esset observantia, finis etiam particularis omninò negligeretur; atque tum nova reformatio nihil immutaret in specie, sed formam illam corruptam tolleret, & alteram, expetitam scilicet, & quâ ad substantiam illius instituti quasi resuscitandam, atque renovandam opus est, induceret. Sic identidem ordines reformatos legimus sine sui vel minima ex merito objectivo immutatione, dico, ex merito objectivo, quod, certum est, aliquando solùm, ac unicè discriminis manifestandi facultatem continere, ita quidem, ut, cùm emergunt dubia non exilia, an hoc, illúdve monasterium, hæc, illáve Congregatio sit in specie originarii ordinis habenda? exposcenda sit ex merito objectivo discrepantia, vel identitas. Exemplum clarissimum prostat in Congregatione S. Salvatoris Bononiensis, cujus originem, ac vicissitudines novimus ex Pennoto, cùm enim post plures alterationes, atque discrimina eò demum res devenisset, ut Canonici Rhenani, aliis

Vide plura, quæ de discrepantia hujus ordinis ab instituto nostro discurrimus in descriptione Monasterii S. Nicolai Furni.

l. 2. c. 31. & seq.

aliàs de genuino,& antiquissimo instituto Canonicorum regularium, an. 1430. usque ad unicum priorem Franciscum Ghislerium nomine, quin ipsa quoque monasteria usque ad unum S. Salvatoris Bononiæ defecissent; ut suo Ordini qualitercúnque Ghislerius succurreret, in auxilium Canonicos Scopetinos specie à nostris distinctos authoritate Pontificia Martini quinti accersivit: hi verò, cùm Ghislerio dein minùs placerent ob diversum institutum, ingratè suscepti demum in lites cum eodem Priore devenêre, illis suum institutum illibatè servandum obtrudentibûs, hôc verò pristinum suum, atque genuinum præponente. Dum denique transactio in id decidit, ut Scopetini mutato solo colore scapularis scilicet Grisei in album, cappæ quoque Griseæ in nigram, cæteróquin manerent in sua, quam habuerant, institutione. Tum excrescente in eximiam, & præclarissimam (ùt hodie experimur) congregationem hôc manasteriô S. Salvatoris, exorta est quæstio, an eadem sit de genuino instituto Canonicorum Regularium censenda? an sic reformata, ut novam speciem, velut exempli causâ Præmonstratenses constituant? Renuebant enim non pauci eandem pro genuina agnoscere, hinc quidam mendicantes Florentiæ præcedentiam prætendebant (velut idem Pennotus citatô locô narrat) præ dictis Canonicis, eò, quòd illos inter genuinos agnoscere non possent, sed inter taliter reformatos, qui novam speciem ordinis constituerent. Res ergò ex merito objectivo decidenda fuit, unde ad Sedem Pontificiam appellatum est, à qua tria privilegia emanavêre, unum à Callixto III. an. 1456, alterum à Sixto IV. an. 1471, tertium à Julio II. an. 1512, In quibus declaratur, *eò, quòd ipsi secundùm regularia instituta Canonicorum regularium profitentur, & degunt*, ac *Rochettum, proùt alii Canonici prælibati* (id est, Lateranenses) *deferunt*, *eos fuisse*, *& esse veros Canonicos Regulares*, *& quòd iis Scapulare non tanquam de substantia*, *aut specie ordinis*, *sed solùm tanquam insigne claustralium super Rochettum portandum ex speciali munere*, *& devotione donatum exstiterit*. Hinc pro veris Canonicis regularibus ab ipsa sacra sede certâ scientiâ, & Apostolica Authoritate declarati sunt. Ex hoc exemplo ulteriùs inferri potest, ad reformandum institutum aliquod hôc secundô modô requiri, ut presè, & strictè redintegrentur amissa, & reformentur difformata; sed possunt in talem formam reduci, quæ hìc, & nunc videntur expedire ad talem statum reformatum in sua subsistentia meliùs conservandum, etiamsi in prima sua institutione non adfuerint. Sic exempli gratiâ, dum domum aliquam cernimus ob tectum stramine opertum, aut alias partes minùs solidè factas minari ruinam, eam tegulìs obtegimus, partésque illas firmiorî formâ, figurâ, arte, ac industriâ munimus. Pariter quoque in republica non continuò novæ leges, nováque forma regnandi ejusdem speciem immutant: Romanum imperium semper idem substitit, quamvìs aliquandò Democraticè, aliquandò Aristocraticè, demum Monarchicè regeretur: Hæ enim formæ non erant ad immutandam speciem Romani imperii, sed ad solidiùs conservandam, diversìs fatis sic expetentibûs assumptæ. Et profectò quis non insanire hominem diceret opinantem? toties novam speciem alicujus imperii oriri, quoties novæ leges constituuntur, quibus tamen illud necessariò innititur, ut constans perduret. Ideò videmus prædictum imperium Romanum in tot discordias, intestináque bella discissum fuisse, quamdiù non salutares leges succesêre, sed nec istæ perennes; cùm certum sit, oportere quandoque easdem immutare. Quò respexit Thucydides dicens: *verum est*, *antiquas leges retinendas* Lib. I.

esse

esse immotas, tunc, cùm certa pax est, sed cùm alii astutè nobis insidiantur, novîs quoque artibûs opus est. Itaque & in republica quadam spirituali, ac religiosa non statim arguendum est, speciem illius esse immutatam, cùm novîs legum, rituumque subsisdiis adjuvatur, si modò imprimis certa successio, secundò eadem species, formâque ex merito objectivo perdurare videatur: quod hìc incidenter, & ex abundanti annotatum volumus pro iis, qui fortè legitimam successionem adhuc nobis disputare parant.

Nam evidenter comprobatum est, eosdem ipsos Canonicos, imò & Regulares, exempli causâ in Ecclesia Lateranensi, hôc modô reformatos fuisse, non introductis, aut novo ordine, aut specie diversîs religiosîs: sed iidem analogica perduratione Canonici, in quibus teste Joanne Diacono Alexander Papa secundus *renovavit Communem Regularium Canonicorum vitam*, ad hanc tanquam ad formam sibi ex instituto competentem, per defectum autem propemodùm amissam reducti sunt; & iidem hi, ut in sua reformatione meliùs stabilirentur, paulò pôst regulam Sancti Augustini sunt amplexi. Quod ipsum de reliquis in Italia, Gallia, Germania, ferendum est judicium.

Musæum Ital. t. 2. f. 569. in Append. Ord. Rom.

Hîs præmissîs, ex se apparet, reformationem illam celeberrimam undecimô sæculô cæptam, sempérque ex hinc Rigore præclariore donatam, accedentibûs scilicèt indies accuratioribûs cautellîs constitutionum, rituumque inductorum, neutiquam in antiquissimo Canonico Ordine tale quid immutâsse, aut addidisse, per quod ipse à quoquam erudito, ac cordato viro dici posset novum specie Ordinem, & quidem Monasticum evasisse. monasticum, inquam, de hoc enim in præsentiarum quæstio instituta est. Assertum verò nostrum sequentibûs argumentîs stabilimus.

Primò: manifestum est, exstare testimonia tam certa, & authentica per illa sæcula, & tempora (quibus vel maximè Ordo noster Canonicus adeò videbatur ob assumptos voluntarios regularis disciplinæ rigores, monasticos mores induisse) semper illum pro genuino instituto clericali, omnimodis à Monachismo distinctum comprobantia, ut, si in illis circumstantiis pro tali æstimatus est, longè magìs nostra ætate, utpotè quâ austeritas illa utcunque iterum rationabilibus de causis remissa est, eadem videatur sibi ingenitâ prærogativâ gaudere. Testimonia verò illa, cùm amplissimè producta apud Largium nostrum exstent, non censerem isthìc reproducere, nisi ad id me præcipuè moveret ejusdem libri apud multos nostræ Germaniæ Canonicos, aut etiam extraneos penuria, quibus in favorem, quædam tantùm adduxisse sufficiet. Imprimis igitur exstant in ipso jure tria consequenter capitula unum Gregorii septimi C. nullus 1. q. 3. in eo sic decernit: *nullus Abbas, vel Monachus Canonicos Regulares à proposito professionis Canonicæ revocare, & ad monasticum habitum trahendo suscipere audeat, ut Monachi fiant &c.* editus est hic canon in Concilio Educensi. Alterum est Urbani secundi, in quo ait: *Mandamus, & universaliter interdicimus, ne quis Canonicus Regulariter professus, nisi (quod absit) publicè lapsus fuerit, Monachus efficiatur.* Tertium est ejusdem Pontificis ad Abbates S. Rufi, in hoc inquit: *statuimus, ne Professionis Canonicæ quispiam, postquam Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit, alicujus levitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu, ex eodem claustro audeat sine Patris, & totius Congregationis permissione recedere &c.* omnia hæc capitula sæculô undecimô edita sunt; paulò scilicet inde, dum illa à sanctis Patribus instituta Canonicorum reformatio stabilem, firmúmque jam pedem in plurimis monasteriis fixit, ac illæ novæ reformationis constitutiones ordinem ipsum Apostolica authorita-

3. *Canonici regulares per reformationem 11. sæculô factam nequaquam speciem sibi monachismi induxerunt.*

Vide Authorem nostrum f. 597. & seq. per totum.

re affecerunt, si solam fortasse regulam Sancti Augustini excipias, secundùm quam quidem jam in multis locis profitebantur, non tamen habebant codicem ipsum saltem ex Decreto Ecclesiæ, ùt priori capite observavimus. Tunc ergò, cùm dubitari non posset Canonicorum Regularium S. Augustini dudum firmatum exstitisse institutum, attamen ob hanc reformationem neutiquam à summis Pontificibus tanquam Ordo æstimatus est Monachilis, quamvìs enim optimè calleam, etiam inter ipsa monastica instituta similem, proùt superiora capitula decernunt, legem haberi, & non cujusvis monasterii Monacho licitum esse ad alium æquè Monachilem Ordinem transvolare, velut id apud Carthusienses, & Camaldulenses constitutum est, id tamen in nullo eorum decreto tam generaliter enuntiatum reperitur, ne scilicèt aliquis eorum *Monachus* efficiatur. Illa enim esset in terminis contradictio, sonaret quippè, ne *Monachus* fiat *Monachus*. Ergò apertè infertur Canonicum Regularem inductâ Augustinianâ, sæculô undecimô, reformatione Monachum non fuisse, cùm generali voce prohibeatur, *ne Monachus fiat*. Ergò sæculô undecimô extra controversiam stamus, Canonicos Regulares inter Monachos recensitos non fuisse, si verò non inter istos, itaque inter clericos; aut aliam speciem adversarii divinent, quam nulla historia, nulla monumenta produnt.

Neque id factum sæculis subsequentibus. Sæculô duodecimô, ac sequenti quamvìs arctiori, ac longè severiori vinculo se nostri illigarent Canonici, ita quidem, ut in disciplinæ Regularis observantia multis essent tum Monachìs attentiores; nihilominùs, ùt Clerici à Monachis absolutè diversi habentur: an. 1148. Eccesia S. Genovefæ Parisiis (teste pervetustâ ibidem asservatâ scripturâ cujusdam antiqui Evangeliorum libri calci insertâ) de statu Canonicorum Sæcularium ad regularem ordinem est mutata, hic verò regularis ordo non alius erat, nisi Augustinianus noster: nam author vitæ S. Wilhelmi his Synchronus temporibus cap. 1. ait dissertìs verbìs: *Ordinem B. Augustini in Ecclesiam B. Genovefæ privilegiô Domini Papæ Eugenii, ac Christianissimi Regis Ludovici immutabiliter confirmatum fuisse inductum*, & quidem primus Prior cum 12. Canonicis assumpti sunt ex domo (ùt idem Author narrat) S. Victoris, quæ initiô hujus sæculi Canonicos non minùs regulares, eósque sub regula S. Augustini obtinuit tantæ observantiæ, ac austeritatis vitæ, ut Sugerius Abbas liberrimè assereret in Epistola ad Eugenium Papam data, dicens: *quia nullam penes nos religiosiorem in suo statu novimus Ecclesiam.* Ipse quoque Jacobus de Vitriaco testatur in sua historia occidentali *hunc conventum tunc quasi lucernam Domini supra candelabrum positam, non solùm propinquam civitatem, sed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminâsse, & ad charitatem inflammâsse.* Et quidem, si observantiam singulariter nosse postulas, idem Vitriacus subjungit. *Hi siquidem prudentes, & honesti viri extra Parisiensis urbis tumultum seorsim congregati, suprà firmum, & stabile fundamentum regulæ S. Augustini institutiones honestas, & salutares statuerunt. Nigrìs siquidem cappìs, & tunicis albis, induti, pellibûs agninis, & lineìs utuntur camisiis, carnes in refectorio non manducant. Certis temporibûs, & horìs constitutis infrà terminos suos manibûs corporaliter laborant. Circa primam, vel secundam noctis horam ad Matutinas surgentes in Hymnìs, & Psalmis, & Canticis spiritualibus Domino suaviter, & devotè jubilando, residuum noctis plerumque expendunt. Æstatis autem tempore à vespera usque ad auroram nocturnum frequenter protrahunt officium. Semel autem in anno omnes hujus ordinis Abbates Parisiis apud S. Victoris Ecclesiam, ubi generale capitulum celebratur, congregantur.*

Apud Boll. in vita S. Wilhelmi 7. Ap. Comm. præv. n. 13.

Cap. 24. hist. occid.

gantur. Post Divinæ prædicationis epulas delicatas, & suaves, de his, quæ ad religionem, & ordinis instituta pertinent, unanimiter pertractantes. Confer ista cum qualicunqne penè Monachorum Congtegatione, an non simillimum deprehenderis in S. Victoris floruisse; & tamen nec hi, nec S. Genovefæ, adeò Monachi habebantur, quin manifestum eorum à stricto Monachismo discrimen agnosceretur: nam cùm à Rege Ludovico, & summo Ecclesiæ Præsule Eugenio Canonici tunc sæculares ibidem cedere Cluniacensibus Monachis locum cogerentur, id perficiendi munus Sugerio Abbati san-Dyonisiano demandatur, qui in propria Epistola ad Eugenium scripta testatur: ubi Monachos eos, quos ibidem collocare oportebat, jam accersisset, subitò, *proxima die ferè tertiâ, aut quartâ, quâ designatum Abbatem, & Monachos in Ecclesia eadem ponere proposueramus, ecce præfati Canonici, videlicèt cantor, & alii, à facie vestra redeuntes mutatam pro bono pacis sententiam, in Canonicorum Regularium positione nobis reddiderunt.* Causam verò hujus mutationis allegat scriptor vitæ B. Wilhelmi, iis, ùt diximus Synchronus temporibus: scilicèt, quòd *faciliùs ex contumacibus illis ad regularem vitam ipsorum, quàm ad habitum & consuetudinem Monachorum converterentur.* Ex quibus verbis apparet, si Canonici Regulares ejusdem habiti fuissent instituti cum Monachis, vana fuisset concertatio illa sæcularium Canonicorum, ut per illos potiùs, quàm istos Ecclesia S. Genovefæ restauraretur. Anselmus Havelbergensis sæculi duodecimi scriptor inter Monachos, & Canonicos Regulares discrepantiam manifestam adducit, dum enim quorumdam describit insolentiam, mirantium tam varias Christianæ Religionis formas, simul ait: ex illorum ore: *ecce videmus in Ecclesia Dei, quosdam emergere, qui pro libitu suo insolito habitu* Spicil. Dach. t. 1. f. 163. c. 1. *utuntur &c. & nec Monachos, qui sub regula B. Benedicti militant, nec Canonicos, qui sub regula B. Augustini Apostolicam vitam gerunt, imitantur.* Alii itaque sunt Monachi, alii Canonici alióquin sub S. Benedicti regula hos, sicut illos nominasset. Eodem sæculô Innocentius tertius quendam Canonicum Regularem S. Rufi, *quòd habitu Canonicorum Regularium rejecto, sine Abbatis sui licentia in Monasterio Malleacensi susceperit ordinem, & regulam Monachorum, jubet ad Ecclesiam redire priorem, ubi & memorialem cucullam eum deferre oporteret.* L. 2. epist. 11. edit. Baluz. Profectò, saltem id non ideò districtè, & quidem in pænæ formam constituissent summi Pontifices Canonicis Regularibus, ut cucullam memorialem deferre cogerentur transeuntes sine licentiâ Canonici ad Monachismum: cur *cucullam*, & quidem *memorialem*, nisi ut indicio sit, se alium à suo instituto ordinem fuisse amplexos? hinc glossa in verbo *Memorialem*, inquit: *non quòd sit Monachus, sed ratione prioris maleficii.* Agnoscit itaque glossa Canonicum Regularem, non esse Monachum. Verùm, si ulla post sæculum undecimum tempora videntur Canonicos Regulares inter Monachos locasse, ea sunt, quæ sæculum decimum quartum, quintúmque constituerant, dum scilicèt passim ad normam Monachorum Congregationes illæ etiam Canonicos Regulares in diversis monasteriis commorantes ad unum corpus sub uno supremo capite victuros colligebant. Quales præcipuè fuêre Congregatio Frigdionaria, Lateranensis, Aroasiensis, ac Windesemensis: ab his etenim tantus susceptus est rigor, ac ad invidiam Monachorum disciplinæ regularis observantia; ut & Monachi vulgariter audirent, & hôc nomine seipsos nuncuparent. Sic si ex centum exemplis, vel unum Kempensem nostrum suis in elucubrationibus attendamus, patebit, frequentissimè, ab eo suos Canonicos Monachi nomine appellari, sermo-

ne enim ad Novitios ait: *O frater monache, qui sanctitatis speciem geris habitu, & nomine, claude ostium oris tui.* Eodem serm. p. 3. *ô Religiose Monache, & sectator arctioris vitæ, noli ab assumpta cruce recedere.* Huc referendum Epitaphium, seu *Euchiridion boni Monachi*, & aliud intitulatum *vita boni Monachi.* Pater Georgius Pirkhamerus sæculô decimô quintô Prior Carthusianorum Norimbergæ edens libros Thomæ à Kempis de imitatione, eum *Monachum* vocat, *fuit* inquit, *Thomas de Kempis professus Monachus Fratrum Ordinum Canonicorum Regularium.* Joannes Mauburnus ipse Canonicus Regularis in venatorio suo ait: *Canonici generali nomine Monachi dicuntur.* Neque tamen ideò ab ingenito sibi Clericali jure ullô modô etiam hac ætate exclusi sunt, imò pro genuinis Clericis disserté agniti: nam annô 1420. Martinus Papa Windesemensibus privilegium confirmationis pro incœpta Congregatione concedens, in ea neutiquam hanc congregationem tanquam recenter enatam, sed genuinam Augustini post Apostolos plantationem profitetur: *Admirabilem*, inquit, *pulchritudinem, quâ splendet, & splenduit quasi quâdam varietate circumdata, ipsa mater (Ecclesia) retroactis temporibus adjecit plurimùm Ordo noster. Qui sicut à suis primordiis post beatos Apostolos Christi per regularia S. Patris Augustini instituta, luculenter per orbem effloruisse dignoscitur, ita etiam nunc divina propitiante gratia his novissimis temporibùs eundem ordinem in monasteriis vestris per disciplinæ regularis, & fraternæ visitationis observantiam, felici pullulatione reflorere gratulamur &c.* Vides ex his Martinum Windesemensibus æqualitatem Augustiniani instituti Clericalis asserere: & certè, ut de Windesemensi, Aroasiensi, aut aliâ quâcunque Ordinis nostri arctiori, & monastico vivendi rigore sese obligante Congregatione in causa Monachorum (quorum nomen liberrimè non rarò sibi assumpserant Religiosi Canonici) dicam, quod sentio, indubitatum est, omnes has Congregationes sicut per severiorem susceptam disciplinam nunquam se à genuino Canonico instituto separare intenderant, sic ejusdem infimæ speciei semper tum cum Lateranensibus, cum aliis quibuscunque suspecti sunt, atque agniti. Scribit de hac arctiori forma vivendi assumpta à Windesemensibus Joannes Buschius, observat autem consulcò, quòd Authoritate Episcopali primùm constitutiones regulæ suæ additas observaverunt, & *non solùm*, inquit: *ad præmissa, sed etiam ad arctiora Ordinis nostri instituta non coacti, sed spontè, & bona sua voluntate semper se anhelare opere, & sermone, aliisque documentis successivè demonstrârunt.* Igitur quidquid seu usurpatione nominis, seu districtione observantiæ harum Congregationum Canonici à monachismo mutuâsse videntur, adeò abest, ut id omne eos inter Monachos collocet, quin potiùs discernat; ex eo, quòd totum illud assumpserint *non coacti*, sed *spontè*, & *bonâ suâ voluntate*: aliud enim longè est, vî ordinis, ac instituti obligari ad certa constituta, aliud ea liberè suscipere salvâ ordinis, in quo DEO militant, substantiâ. Nam licèt juxta omnium Doctorum sententiam Monachismo proprium sit sibi soli vivere, & juxta Canonem 22. Concilii Dingolfingensis annô 772. celebrati certum habeatur, Monachos qualescunque *curam animarum tanquam statui suo congruam neutiquam probare potuisse, neque ex Canonibus, neque ex decretis Patrum, neque ex regula vitæ ipsorum.* Non tamen institutum suum exinde in substantia immutârunt, cùm passim eis hæc cura demandaretur, tanquam vocationi suæ spontanea, atque libera, & à qua quisquis Monachorum se expedire voluerit, nihil proposito suo auferet, atque subver-

L. 1. Chron. f. 69.

tet; sic major, strictiórque observantia, aut Monachilis nominis usus, ne minimùm quidem præjudicabit substantiæ instituti Canonico-Clericalis.

4. *Sicut Congregatio Lateranensis, extra omnem ambigendi locum est clericalis, quamvis, & nomine, & regulari observantiâ sæpè Monachismum æmulata, sic idipsum de aliis ejusdem speciei Canonicis erit asserendum.*

Præterea experimentô liquet, omnes has Congregationes (quarum nos paulò pòst specialem Elenchum producemus) esse eiusdem speciei infimæ cum Canonicis Lateranensibus, & tam parùm ab invicem distinqui, quàm Congregatio exempli causâ S. Vitoni à Congregatione Cassinensi, aut S. Mauri &c. hinc, sicut Lateranenses Canonici semper inter genuinos Clericos ab ipsis Pontificibus, ac quibuscunque viris eruditis habiti sunt, quamvìs multi eorum se Monachos scriberent, imò Congregatio ipsa arctissimam vivendi normam (prout constitutiones Lateranenses testantur) & Monastico instituto penè conformem eligeret; sic nec alia quæcunque hujus Canonici Ordinis cænobia, conventus, aut Congregationes, à genuino instituto Clericali excludi prudenter possunt ideò, quòd liberè strictiori disciplinæ se addixerint, cùm tamen eidem principali instituto indemniter adhærent. Ex quo demum observo, omnia ea testimonia, quæ pro Canonicis Lateranensibus, aliísque suo in clericatu stabiliendis, & à Monachismo penitùs discernendis decertant, quibusvis aliis in specie infima Canonicorum Regularium S. Augustini contentis Congregationibus, collegiísque ob Analogicam rationem convenire. Ideò, cùm Benedictus duodecimus constitutiones annô 1339. ederet pro generali reformatione Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, omnes sub hac specie infimâ contentos agnovit, & profitebatur *eorum Religionem à Christi gloriosis Discipulis in primitiva Ecclesia sacris institutionibus stabilitam fuisse*, atque hanc Clericalem, non Monachilem esse, juraque Clericatûs, prout à Monachismo plenè, & directè distincti, eidem competere claris per decursum indiciis consignat. Prætérquàm enim, quod in his, utpotè de re nota decernentibus, nunquam Monasticum institutum, nunquam Monacho-Canonici, nunquam denique Monasticè, aut Monasterialiter, aut secundùm Monasticam, sed semper secundùm Canonicam normam vivere, Canonici Regulares, morésque suos componere instruantur, insuper omnis institutio immediatè ad sacros Canones, more scilicet erudiendorum Clericorum, non Monachorum dirigitur, ipsâ quoque in promulgatione Authentica an. 1339. harum constitutionum, eæ non Monasticæ, sed Canonicales dicuntur: *super publicatione* (inquit tabularium) *constitutionum Clericalium noviter editarum per D. N. S. Papam &c.* sicut verò hæ constitutiones non solùm Lateranensibus presse dictis Canonicis, sed omnibus ejusdem instituti præscriptæ sunt, sic omnes ejusdem clericalis, & à Monachismo distincti Ordinis sunt computati, ac ipsi quoque Windesemenses, utpotè quòd hi (cùm sibi peculiares constitutiones eligerent) ab ipso summo Pontifice Martino quinto absolverentur observatione Benedictinarum, quibus tanquam veri, ac genuini Canonici aliàs illigati fuissent.

Ex tabulario Apamiensi apud Large in Append. p. 533.

In Bulla relata à Foppens t. 3. nov. Collect. dipl. part. 2. cap. 158.

Denique, quod præcipuum est, cùm sæculô 16. controversia oriretur inter Canonicos Regulares Lateranenses, & Cassinenses Benedictinos de præcedentia, causaque commissa esset tribus doctissimis Cardinalibus, ipsa verò sententia definitiva, in favorem Canonicorum Lateranensium promanasset, totum penè argumentorum pondus in unum Clericatum dictis Canonicis assertum concurrebat, quô adæquatè à Monachis distincti comprobabantur: ùt patebit, integrum processum, ipsamque Pii quarti definitivam Bullam perlegenti, ex quo infertur, tunc Lateranenses Canonicos pro veris Clericis, & à Mona-

Apud Tamburni de jure abb. t. 1. disp. 25. q. 1. per tot.

na-

nachiſmo diſcretis habitos fuiſſe. Cùm igitur & Windeſemenſes, & alii quicunque ſub hac ſpecie infima contenti ejuſdem ſint identicè cum Lateranenſibus inſtituti, eadem ratio pro horum quoque Clericatu pugnabit.

5\. *Nomen Monachi datum Canonicis regularibus, non ob æqualitatem finis particularis, ſed generalis, in quo omnes Religioſi dicendi Monachi.*

Secundò: quamvìs Canonicis Regularibus frequenter nomen Monachi, tum à ſemetipſis attributum ſit, tum ab aliis, obſervatô modô, & penetratâ loquendi ratione, nunquam ideò Monachiſmi nota iiſdem affingi poterit; pro quo obſervandum, præter illa, quæ de latiori ſignificatione Monachiſmi in priore parte diſcernimus, etiam in jure *Monachi* nomen diverſimodè conſiderari: aliquando enim Monachus præciſè Religioſum, ſeu votis illigatum notat, aliquando verò Monachum ſtrictè talem: ita juxta omnium eruditorum ſenſum, Canonicum Regularem tam parùm illa, quæ præciſè Monachum, ùt talem attingunt, obligant, quàm parùm quemcunque Canonicum ſæcularem. Juxta doctrinam Panormitanni enim *in Pœnalibus, & exorbitantibus appellatione Monachi Canonicus Regularis non venit.* Et ratio deſumitur ex S. Thoma: qui tam clarè ordinem noſtrum à Monaſtico diſtinguit, ut clarius adferri nil poſſit, aic enim: *utraque religio Monachorum ſcilicet, & Canonicorum Regularium ordinatur ad opera vitæ contemplativæ, inter quæ præcipua ſunt ea, quæ aguntur in divinis myſteriis, ad quæ ordinatur directè ordo Canonicorum Regularium, quibus per ſe competit, ut ſint Clerici Religioſi. Sed ad religionem Monachorum non per ſe competit, ut ſint Clerici, ùt habetur in Decreto* 16. *q.* 1. hæc Div. Thomas, qui unus ad totam hanc diſcrepantiam Canonicorum Regularium à Monachis ſtatuendam ſufficere poſſet. Verùm, ut adhuc luce majori revelemus hanc veritatem, ipſum Navarrum noſtrum ſic doctiſſimè diſcurrentem, & Parnormitanni aſſertum hìſce comprobantem audiamus. *Pro quo* inquit, *primò facit*, *quòd Canonici Regulares quatenùs ſunt tales, ſunt Clerici &c. at Monachi, quatenùs tales, non ſunt Clerici &c. & conſequenter appellatione Monachi non venit Canonicus plùs, quàm alius Clericus.*

In C. quod Dei timorem de St. Monach. & Can reg. S. Th. 22. q 189. art. 8. ad 1.

Secundò: quòd pro longè diverſis nominatur in Rubr: de ſtat. Mon. & Can. regr. & in cap. quod Dei timorem.

Tertiò: quòd laxiori regulæ Canonici, quàm Monachi inſerviunt. Die. cap. quod Dei tim.

Quartò: quòd adeò ſunt diverſi, quòd graviter vetantur Canonici tranſire ad Monachos. C. mandamus 20. *q.* 3. *cùm igitur lex pœnalis non debeat excedere proprium caſum, nec exorbitans à jure Communi deceat extendi ad alium caſum, conſequens eſt, quòd non ſolùm lex pœnalis, vel exorbitans diſponens de Monacho, non comprehendit Canonicum Regularem, ſed neque alia non pœnalis, nec exorbitans, plùs, quàm alios Clericos, cùm nec ex proprietate verbi, nec communi modô loquendi, neque ex latu ſignificatione Canonici comprehendantur appellatione Monachi, & ita dictum Panormit. non ſolùm eſt verum, ſed etiam ampliandum ad leges non pœnales, & non exorbitantes.* Hæc Navarrus.

Cùm itaque Canonici Regulares cum Monachis conveniant in ſubſtantia ſtatûs Religioſi, hinc quod Monachis interdicitur, aut præcipitur ùt Religioſis, ad Canonicos quoque Regulares extenditur; non verò, quod illos attingit, ùt Monachi ſunt. Et quamvìs quidem ſæpiùs jura tum in præceptivis, tum inhibitoriis cauſam ſtatutæ ſententiæ firment in Monachiſmo, apparebit tamen conſideranti, ut ſi ea ſimul Canonicos Regulares reſpiciant, tum Monachiſmum non plus notare, quàm ſtatum religioſum. Unde dum cap. *porrectum:* de regularibus dicitur, *quòd Monachum, non facit habitus, ſed profeſſio regularis.* Ad ipſos quoque Canonicos Regulares hoc capitulum extenditur; quia *Monachus* plus hic non dicit, quàm *Religioſus.* Deinde,

cùm Canonici ob diversitatem instituti aliquando prætenderent sibi jus postulandi competere, eò quòd id quidem Monachis olim interdictum esset, non Canonicis, opus erat peculiarî Innocentii tertii sententiâ, quâ ab hoc jure Canonicos quoqúe arcendos decerneret. ùt est cap. *ex parte* de postulando tit. 37. ex quo ipso apparet, in iis, quæ specialiter Monachos attingunt, in Canonicos non cadere, nisi singulare in illos tanquam à Monachis distinctos decretum feratur.

6. *Discrimina complura adducuntur Canonicorum regularium à Monachis, præter jam superiùs relata.* Profectò enim non tralaticia, neque colorata, sed specifica, ac fundata discrepantia Monasticum inter, atque Canonicum institutum reperitur, dudúmque ab omnibus eruditis cordatis viris agnita est. Nam ut pluribûs intermissis, solùm aliqua, eáque obvia proferamus; quanta non diversitas Monachum inter & Canonicum? inprimis quoad ipsam regulam, quæ ideò propriè à Canonicis recepta est, ut sub ea Deo voveant, ac militent, quia est regula non qualiscunque, sed Clericorum: talisque, præcipuè tum æstimata est, atque extra omnem controversiam habita, cùm primùm sæculô undecimô passim à Canonicis recepta, ac demum servanda per Innocentium tertium in Concilio Lateranensi firmabatur, ùt videre est apud Gratianum, qui medium sæculum 12. vixit, quíque illam in inscriptione ad cap. quando. dist. 86. talem respectivè nuncupat, utpotè quòd ipsa tanquam tertius sermo de vita clericorum antiquissimis codicibus insertus fuerit. Adde, quòd eadem regula nihil planè Monachile, ùt tale referat, uude quamvis aliqua D. Benedictus ex ea in suam transtulerit, multa tamen addere, & accumulare oportebat, ut Monachilis efficeretur, prout utramque conferenti patebit.

Vide etiam cap. cum ad. de St. Mon. &c. Deinde Monacho ùt tali, velut Navarrus noster observat ex cap. carnem de conserv. dist. 5. vetatur esus carnis, saltem in refectorio, & ex speciali privilegio ad hunc præcipuè in Germania nostra dispensantur; at Canonico Regulari hic esus est licitus, ùt per se patet. Et dum à quibusdam, velut de Aroasiensibus habemus, mos abstinendi à carnibus receptus est, id non contigit ex instituti ratione, sed ex libertate propriæ pietatis.

Tertiò: monachis inhibitum est camiseis lineis indui, ùt habetur expresśis terminis cap. *cùm ad monasterium*, ad quod neutiquam clerici obligantur. Præterea vestitûs diversitas Monachi à Canonico Regulari tanta est, ut major intercedere vix possit, & quia cuculla, atqúe scapulare proprius est Monachorum habitus, ùt est can. *mandamus* 19. q. 3. Canonicorum vestitus proprius, & ordini, suô modô, essentialis est vestis linea. Monacho totus vestitus (Clement. ne in agro § statuimus de stat. mon.) quoad omnes partes decernitur, & sumitur ex S. Benedicti regula C. 55. Canonico nihil aliud determinatur nisi vestis linea, & notabilis habitûs fuga, sicut in hanc rem scribit, & explanat Hugo noster Victorinus. *Talia*, inquit, *debent esse vestimenta Clericorum, in quibus nihil notari possit novitatis, nihil quod pertineat ad superbiam, & vanam gloriam. Non tenera vestis sacerdotem, sed munditia mentis ornant Clericum.* Videatur de discrimine habitûs Monachilis, & Canonici Tamburinius.

De stat. Mon. c. 35.

in cap. 6. Reg.

Quartò: quidquid de Canonicis in jure statuitur, exceptis iis, quæ religioso instituto suo refragari videntur, etiam ipsos Canonicos Regulares attingit, etiamsi expressa horum denominatio non fiat, hinc privilegia quoque eorum istis conferuntur, ùt docet Barbosa de Canon. declarans Canonicos Regulares esse propriè Canonicos, & nomine Canonicatûs (in favorabilibus tantùm) etiam Canonicatum Regularem venire, quod de Monachismo nemo unquam dixerit, hinc Renatus Chopinus in suo Mona-

De jure Abb. c. 1. Disp. 26. q. 1. per tot.

Barbos. de Can. & dign. c. 1. n. 7.

Monastico de Canonicis sæcularibus, & regularibus junctim tractans sic scribit: *quòd*, inquit, *promiscuè isthic Canonicos sæculi cum Regularibus committam, & similia utrinque producam rerum judicatarum exempla, facit utriusque sodalitii affinitas, vetus communio, quam satis apertè indicat Arelatensis quartæ synodi cap.* 8. *de monasterio Canonicorum, qui votivæ religionis professoribus adæquantur. Specialiùs verò Aquisgranensis Concilii Proceres, Canonicis quibusque præscripserunt cænobium, id est, cænobitarum more communem victum, cultúmque vestium plenè religiosum &c.* Michael quoque Franchez vir eruditissimus: *conveniunt*, ait: *Canonici Regulares cum sæcularibus in omnibus privilegiis sæcularium in eo, quod regulæ non contradicit, quare omnia, quæ de sæcularibus dicuntur, regularibus profectò applicantur.* Quòdsi ergò vitam regularem, disciplinámque religiosam excipias, quæ sæculares non vinculat, aliàs non nomine tenùs, nec abusivè, sed jure, ac rationis identitate Regulares iidem Canonici sunt, qui sæculares: quod an de Monachis dici, aut somniari possit? quivis eruditus arbiter esto! quòd itaque nomen *Monachi* nostratibus Canonicis Regularibus frequentiùs attribui consueverit, id ex eadem ratione provenit, quæ jam olim eosdem etiam ante sæculum 11. fecit tales nuncupari: hanc assignat Nicolaus Primus sæculô decimô, dum ait: *Non putamus, quod absit, Canonicos Religiosos à Sanctorum Monachorum vita, & consortio sejunctos.* Concilium quoque Aquisgranense nonô sæculô eam ipsam statuit dicens: *quòd in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, Canonicorum à Monachorum non debeat distare vita.* Unde & subsequis temporibus hujus nomenclaturæ causa eruitur, sic Innocentius tertius *Canonicos Regulares* edixit: *à Sanctorum Monachorum consortio non putari sejunctos*, sic Concilium Coloniense *clam non esse asseruit primam Canonicorum originem monasticæ disciplinæ fuisse.* Sic Richardus primus Dux Normaniæ. *Lugebat errores Canonicorum à Monasticis præceptionibus decidentium.* Verùm, ùt apparet, hæc Monachilis nuncupatio Canonicis data aliud non insinuat, nisi substantiam instituti religiosi, ex quo enim tempore Monachi nomen, quasi identicè, simúlque individuè involvere cæpit vitam votivam, antonomasticè hoc nomen in usum venit, ut Religiosum hominem notaret, & quidem inde etiam clericis tribueretur, semper tamen id apud juris peritos cum debita cautela factum est, atque faciendum: quò illa Pellizarii doctrina respicit: dicentis: *nomen Monachi juxta frequentiorem usum non tribui Clericis regularibus, sed solùm illis religiosis, qui propriè sunt Monachi, siquidem juxta primævum jus, ac institutionem, Monachi à Clericis distinguebantur.* 16. *q.* 1. *per multa capita. Unde fit, ut quando jura, præsertim odiosa volunt comprehendere omnes religiosos, simpliciter loquantur de Regularibus: ut Concilium Trident sess.* 25. *cap.* 1. *de regul. & seq. (quæ vox est universalis) aliàs expressè nominando Monachos, & Clericos, aut Canonicos Regulares ut Clement.* 1. *de statu Monach. quod tamen non procedit in favorabilibus, ac in iis, quæ per se solùm respiciunt substantiam, aut decentiam status religiosi: in his enim nomen Monachi ampliatur, ut comprehendat etiam Canonicos Regulares, & alios quoscunque religiosos; ùt constat ex cap. ex parte. de postulando: & indicatur in cap, post translationem de renuntiat. qua de re Suarez t.* 4. *de relig. tr.* 9. *L.* 1. *C.* 7. *n.* 9. *Lezana t.* 2. *C.* 2. *n.* 1. *&* 2. *Peyrin. t.* 1. *privil. constit.* 12. *Julii.* 2. *num.* 2. *Miranda t.* 1. *q.* 10. *a.* 5. *Sanchez L.* 6. *Mor, cap.* 13. *n.* 1. hæc Pellizarius ad verbum, quæ ideò isthuc transtulimus, ne hac in re aliquid videamur ex affectu scripsisse; patétque exinde, quanta non solùm olim, sed continuatis temporibûs ad ætatem usque nostram discrepantia semper à quibus-

L. 2. tit. 3.

L. de Cathed. Eccl. cap. 31. n. 21.

Cap. præsens 4. caus. 20. q. 3. Can. 115.

Decret. Greg. C. quod Dei timorem tit. 35.

Conc. Col. part. 3. c. 4.

Dude de gestis Normannorum L. 3. p. 155.

Tom. 1. de regul. Tit. 5. c. 3. sect. 1. q. 6. n. 11.

buscunque viris eruditis agnita sit inter Monachos, & Canonicos Regulares, & quæ demum ratio fecerit, ut sæpiùs Canonici monasticô titulô donarentur, neutiquam tamen ideò illis Monachismo in præjudicium sui instituti adhærente.

7. *Discrimen modicum inter duorum institutorum actualem vitæ conversationem non facit ipsorum æqualitatem quoad rationem præstitutorum diversorum finium particularium.*

Quintò: licèt his temporibus modicum videatur discrimen, inter quosdam Monachos, & Canonicos Regulares S. Augustini, si regulam, habitúmque excipias, id tamen nequaquam evincit Canonicos Regulares in Monachismum abiisse, sed fortasse, quibusdam Monachis illud Caroli Magni dici posset, quod de Martinianis Monachis superiùs adductum est. Præterea nihil ad immutationem instituti refert, si ejusdem sectatores, atque Professores, striĉtiorem quandam sibi assumant normam vivendi, quæ nec citra, nec ultra regulam, ipsúmque instituti finem particularem exorbitat. Unde quamvis quidam nostrûm maximè in Congregationibus constitutiones severiores statuerent, quàm vita clericalis per se admittere videatur, cùm tamen in modernis circumstantiis huic non obsistant, potuêre *illas in* firmiorem assumptæ disciplinæ subsistentiam condere, & amplecti. Neque unquam auditum est, ideò aliquod monasterium Canonicorum Regularium suum institutum clericale amisisse, quod striĉtiùs disciplinæ regulari tuendæ inhæserit, laxitates illas in evagationibus, & conversationibus inutilibus cum mundanis, in ornatu vestium, in comendis capillis, in lusibus, jocis, ac scurrilitatibus, nec Christiano quandóque homini, ne dicam, religioso convenientibus, refrænans, & severiori etiam censurâ animadvertens &c. non, inquam, id unquam auditum est, nisi fortè, ab illis ipsis, qui solùm sibi gloriæ ducunt, & Canonicæ institutioni conforme prætendunt, quò magis ad sæculares mores accedunt, ùt suprà diximus.

Deinde constat, ex opposito fieri posse, ut aliquod institutum in multis quasdam suæ primævæ restrictionis remissiones obtineat, quales à summis Pontificibus ordini Monachorum concessæ cuique jus Canonicum perquirenti in patulo erunt, neque nostrûm hìc est peculiariter ea recensere, in quibus temporum successu Monachi utcúnque normæ Canonicorum propiores sunt facti, pro quo noscendo adeat, cui scrutari vacat, præ cæteris Alexandri natalis historiæ Eccles. tom. 7. sæc. 13. & 14. Petri Blesensis t. 24 Bibl. SS PP. ser. 50. Petri Abb. Cluniac. ibid. tom. 22. Librum 2. Epist. 2. Tractatum Joannis Abbatis de professione Monachorum apud Pezium Anecdot. tom. 1. part. 2. & præcipuè partem illius tractatûs tertiam. Landspergium, Nebridium Mindelheimium, aliósque tum Ascetas, tum Canonistas abundè hac de re agentes. Id fortasse patentius est, quàm quòd â nobis volentibus dissimulari possit, etiam quibusdam è Monastico pro se verè sanctissimo, ac laudatissimo instituto, neque unquam prærogativis eximiis indigo, nomen Monachi (quod tamen summæ Sanctitatis esse, sancti Patres passim attestantur) adeò viluisse, ut longè malint Canonici, & à se, & ab aliis dici, nescio, an & haberi, talésque esse &c? Cæterùm, & illud hìc non omittendum, quod præfatus à nobis Pellizarius n. 10. præcedenti, inter Canonicos regulares, Monachósque discrimen constituit, respondens quæsito, per quæ maximè religio constituatur monachilis? aitque constitui *tum ex eo, quòd per se ordinatur ad ea, quæ aguntur in divino cultu; cùm aliàs clericalis religio per se ordinetur ad spiritualia ministeria versantia circa proximos: tum quia utens mediis proprio fini accomodatis ex vi sui instituti non vacat studiis, neque aliis exercitiis ordinatis ad salutem proximorum: tum quia habet proprium habitum, nempe cucullam juxta illud: ensis*

ensis militem, cuculla Monachum, stola sacerdotem indicat; tum quia servat genus vitæ austerioris, quò ad victum, vestitum, lectum, & similia, quô modô Suarius ex S. Thoma supponit tanquam differentiam certam inter Canonicos Regulares, & Monachos, quòd Canonici non tenentur abstinere à lineis indumentis, à quibus Monachi tenentur abstinere, colligitur ex Suar. sup. tr. q. L. 1. c. 7. n. 6. 7. 8. 9. Hæc ille.

Quòdsi verò deprehendas, Monachum & uti lineis, & æquali cum Canonicis moderamine victum, vestitum, lectúmque obtinere &c. non tamen inde concluseris, Monachum ejusdem ideò esse instituti cum Canonico, rationem disparitatis sumpturus ex ipsius juris, legísque dispensatione, in qua certô certiùs omnis discretio fundatur: inde enim sole meridiano elucebit clariùs illud, quod Canonicus Regularis secundùm sui Ordinis speciem jure, & ex instituto obtinet, Monacho ex privilegio, & eorum, quorum leges, aut interpretari, aut remittere interest, gratiâ advenire. Hinc quamdiu specifica monastici instituti ratio non tollitur, tamdiu Monachus alius à suo instituto supponi non potest, & id, quod ex privilegio obtinuit, nunquam ejusdem essentiæ proprium asservari valebit. Cùm enim *ad privilegii dati usum nemo cogatur*. Abb. Cap. quod Clericis num. 41. de foro compet. Ideò monachus nullus obligatur ex se ad clericalia munia obeunda. Atque hoc ipso obligatio clericalis nunquam erit, aut asseri poterit Monachismi constitutivum; finis enim Monachi particularis, per quem in sua specie constituitur, est cura salutis propriæ, non alienæ; quod tamen neutiquam exclusivè intelligendum velim, non enim Monachismi finis est exclusivus immediatè finis particularis clericalis (quamvis utriusque conjunctionem tanquam rem difficilem semper antiqui Patres æstimaverint) potest enim id participativè fieri, ut, cùm Amor perfectus docente S. Thoma sit summè activus, ac communicativus sui, ubi se contemplatio per bonam, ac fundatam radicem in Monachismo firmavit, facilè illa dein exiliat, effundátque in utilitatem proximi. Quapropter piissimus Alvarez de Paz contemplationis effectus laudabiles enumerans dicit: *quia anima hac pace* (id est internâ per contemplationem acquisitâ) *cumulata, jam perfecta est, & Cor Filiæ, & sponsæ habet, ideò nititur reliquias hujus pacis, quam sentit, in proximos effundere, eósque ad omnem profectum juvare: id cupit, & obtinet. Nullas enim vidi proximis utiliores, nullas verbô potentiores illis, quas Deus in perfectam contemplationem admittit &c.* atque ideò nequaquam æstimati unquam sunt Monachi vi suæ Professionis, ut ab animarum cura excluderentur. Aliud enim est, institutum aliquod esse incompatibile cum altero, aliud, secundùm suam specificam rationem, & in essentia sua non involvere; illud de Monachismo nunquam asseremus, istud cum omnium Doctorum calculo propugnamus. Hinc eruditè iterum observavit sæpè citatus Pellizarius, quòd, quamvìs non repugnet, ut Monachi quoque insistant ministeriis spiritualibus, quæ circa proximos exercentur: *at id*, inquit, *non faciunt, nisi prout participant de vita activa, quod utique non repugnat.* Unde in hoc, idem Author discrimen inter *religionem monasticam*, ac *veram clericalem propriámque* ponens, ait, quòd *ista per se ordinetur ad Divina ministeria circa proximos exercenda*, illa verò solùm *participativè*, indéque istam dividi asserit in *Canonicos Regulares, presbyteros simplices*, ac demum *presbyteros Regulares*, nunquam autem in *Monachos*, quasi scilicet hi aliquam inter veros, propriósq; clericos classem constituerent.

Vide Gregor. M. l. 3. Ep. 11. & Frodoard. l. 2. c. 8.

Tom 3. de Inquis. pacis l. 5. parte 2. cap. 6. n. 12.

Loc. cit. n. 18.

8. Ex his verò universim hactenùs deductis colligimus omninò, quid de illo asserto sentiendum? quô à *Mox ex.*

planatus marginalis numerus amplius elucidatur. P. Fr. Schmier. in sua juris-prud. l. 3. tr. 1. p. 163. sect. 1. §. 2. n. 14.

quopiam recentiori dicitur: *ex Religiosis alii dicuntur Monachi, alii Canonici Regulares. Has inter varii varias differentias assignant, quorum tamen in jure Canonico vix ulla probatur, præterquàm, quòd Canonici minus strictam regulam, quàm Monachi profiteantur juxta text. in cap. quod Dei timorem &c. qua de causa Gonzalez ad dict. cap commemorat, Canonicos Regulares verè Monachos esse, Monachorúmque jure, & nomine, exceptis nonnullis casibus ubique censeri per textus irrefragabiles in cap. præsens Clericus 4. XX q. 3. cap. post translationem 11. de renuntiat. cap. ex parte. 2. de postulando. Cap. ad nostram 5. & cap. seq. de Confirmat. util. vel iutili cap. de regular. 25. de simonia Extrav. viam Ambitiosæ 1. de Regular. inter Comun.*

Nam præterquàm, quòd hoc effatum ex hactenùs dictis satìs labile, ac infirmum appareat; adducta quoque ex Gonzalez probatio, & prætensa irrefragabilitas textuum nuda est, atque inanis jactantia: quòd si enim omnes adductos textus perquiramus, liquebit ad oculum, primò: ea omnia præcisè Canonicos Regulares ùt Religiosos, seu, proùt Pellizarius notaverat, ùt regulares respicere, atque obligare. Secundò hìs ipsìs textibùs potiùs comprobari contrarium, & maximè discrimen Canonicorum declarari à Monachis: nam, si eadem esset ratio Canonicorum in specie infima cum Monachis, ùt quid hi allegati textus speciatim de Monachis loquuntur, iterúmque Canonicos suo nomine speciatim nuncupant? nisi quia alioquin sub nomine Monachorum non veniunt, adeóque jura, dum Canonicos obligare volunt, peculiariter denominant, quô opus non esset, si Canonici per se inter Monachos strictè tales computarentur. Sed brevî Analysî præstat ipsa allegata capitula disquirere. Igitur cap. *Præsens Clericus.* est decretum Nicolai primi, qui præledit ab anno 858. ad an. 867. adeóque sæculô nonô, quòd si tum prætendat allegatus Author Canonicos ejusdem speciei fuisse cum Monachis, certè habebit tot sibi refragatores, quot rerum veterum scriptores. In hoc capitulo textus irrefragibilis hic est. *Non enim putamus (quòd absit) Canonicos religiosos à sanctorum Monachorum vita, & consortio sejunctos.* Glossa ait per Canonicos religiosos intelligendos quidem Canonicos regulares, at eô consiliô, ùt Pontifex velit illud (de quo Capitulum loquitur) Clericum aut fieri Monachum, aut Canonicum, cùm non minùs hic religiosus sit, quàm ille, & observat Guido in hoc Capitulum, verbò: *quia unusquisque*, per hunc textum Pontificem innuere discrimen inter Monachum, & Canonicum, *nam*, inquit, *certum est, quod alia est regula Monachorum, alia Canonicorum regularium secundùm causam præcedentem q. 3. c. 1. & 2.* ex quo habemus, quàm irrefragabilis sit hic textus pro identica specie Monachi, & Canonici regularis; nempè in una, & sola generali convenientia instituti religiosi fundata, ùt sæpè notavimus ex irrefragabilibus textibus tam juris, quàm D. D. Cæterùm eruditissimis viris diversitas Canonicos inter, & Monachos tam certa est, & obvia, ut Rodericus decretum Concilii Tridentini de ordine sacro insignitis activam vocem in Ecclesia regulari habentibus ad solos Canonicos regulares inter religiosos extendi docens, hanc causam imprimis assignet, quòd illa verba, *vel à regulari Ecclesia*, solùm in Ecclesiis Canonicorum regularium verificentur, *quæ vocantur propriè Ecclesiæ*, inquit, *prout ait quidam Canon. C. nullus 19. q. 3.* dein mox subdit ad rem nostram dicens: *Et in hoc à domibus religiosorum differunt, quæ monasteria, pia loca, vel religiosa vocantur, ùt ait Paulus de Castr. in Auth. ingre. in princ. & hæc est una differentia inter Canonicos Regulares, & Monachos inter multas alias* (nota hæc verba qui dicis: quòd *in jure vix ulla probetur*) *quæ colliguntur*

Quæst. Can. & reg. t. 2. q. 51. art. 5. Sess. 22. c. 4. de reform.

tur per Doctores. Ne verò hanc differentiam quis existimet esse inanem, ac frivolam, observanda est causa ejusdem, quam ibidem allegat: sic scribens: *Certum est, quòd Ordini Canonicorum Regularium per se competit, ut sint Clerici, ùt docet D. Thomas, & colligitur ex quodam Canone, & ita in principio Monachi non erant Clerici, ùt inquit quædam Glossa, Abbas, Innocentius, Calderinus, & probant Archidiaconus, Cardinalis Florentinus, & Sylvester. Monachus enim non præsupponit Clericatum, nec sufficientiam, & idoneitatem ad ordines, ùt inquit quidam textus junctâ suâ Glossâ, ideò omnino Laico potest conferri Monachatus, ùt inquit Abbas, ex quibus verìsimiliter colligitur, quòd Concilium Trident. non prohibuit religiosis, ut voce activa non gauderent, nisi ordine sacro fuerint insigniti: & licèt in multìs æquiparentur Canonici Regulares, & Monachi, quia regula non est sejuncta à sanctorum Monachorum consortio, ùt multis juribus junctis suis glossis probatur, & tradunt Abbas, & Jason, & Petrus de Ruberto inter consilia Federici, & Oldradus. At in hac materia correctoria, & pœnali, non est cur verba Concilii loquentia in Ecclesiis Canonicorum Regularium extendantur ad monasteria Monachorum.* Hæc Rodericus.

Itaque rationem hujus differentiæ figit vir doctissimus in Clericatûs essentia Canonicis regularibus propria, non Monachis: hoc est in fine particulàri, quô si isti ab illis præter *alias multas* differentias non discrepant, haud video inter omnes religiosos ordines ullum dari specificum discrimen. Cùm igitur hæc diversitas tam certa sit, ac evidens omnibus jura penitiùs nec lippienti oculô scrutantibus, certè textus illi, qui ex opposito videntur Monachismum cum instituto Canonicorum Regularium confundere, sunt accomodè ad ipsam scilicèt substantiæ religiosæ æqualitatem interpretandi, quod in secundo textu cap. *post translationem* observatur: ubi quamvìs expresìs terminìs habeatur, ideò Joachimum (quem Laymanus Ignatium vocat, neutrum tamen Ughellus in Episcopis Sarzanensibus, seu Lunensibus collocat, quamvìs hujus ipsius Joachimi meminerit in Episcopis Faventinis) antea Episcopum Lunensem, dein Canonicum Regularem S. Frigdiani licèt postulatum non posse ad Episcopatum Faventinensem assumi, quòd Constantinopolitani Concilii Capitulum videbatur obviare, in quo statutum est, *ut quicunque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulteriùs ad Pontificatum resurgat. Unde contra dictum Concilium nullatenùs videbatur eorum postulatio admittenda.* Hic casus ergò, quia emersit de Canonico Regulari, quorumdam mala intelligentia causavit, ut dicerent, ex hoc capitulo clarè innotescere Canonicos Regulares esse irrefragabiliter Monachos etiam stricto jure; dum tamen manifestè patet, Innocentium soli inhæsisse illi principio, quô receptum est, ne quis regularem, aut religiosam vitam ob crimen commissum ex Episcopo professus ad Episcopatum assumatur, unde ideò in Summa dissertè dicitur: *Episcopus, qui propter crimen renuntiavit Episcopatui, & ad religionem transivit, ad Episcopatum reassumi non potest. Secùs, si renuntiavit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam.* Ad *religionem* inquit Summa, non ad *Monachismum.* Quod universim apud omnes Jurisperitos, quotquot plurimos perquisìeram, reperi, Religiosos nempe omnes hoc decretum complecti, & per illud, non strictum Monachismum, sed generaliter religiosum statum intelligi: videatur Glossa in hoc C. Barbosa, Laymanus, Abbas &c. Quòd si igitur ob hoc Capitulum Canonicos Regulares specie identica inter Monachos reputaveris, ratio adversa allegari nequi-

quibit, cur inde non omnes Clericos regulares ſtrictè Monachos facias, cùm iſtud non ſolos ſtrictè Monachos, Canonicósque regulares, ſed omnes religioſos obliget.

Cap: *ex parte* Adverſariis evidenter refragatur: nam in eo Innocentius Canonicis Regularibus opinantibus vî ſui inſtituti licere (quamvis jam ſemper Monachis prohibitum fuerit) tanquam clericis in forenſibus *advocati officium* exercere, interdicit: ſed nunquid ideo, quòd eos inter Monachos Pontifex collocet? minimè certè: hæc ejus clauſula: *conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd idem judicium de Canonicis Regularibus, quod & de Monachis*, quantum ad ſupradicta *credimus obſervandum, licèt de Monachis in Canone ſpecialiter ſit expreſſum.* Cùm ergò exceptio firmet regulam in contrarium, ubi Innocentius ait: *quantùm ad ſupradicta*, innuit diſſertè ſe in aliis Canonicos eidem judicio, cui Monachos, utpote ab his diverſos non ſubijcere. Quòd verò hac in re idem judicium ferendum aſtruat de Canonicis, quod de Monachis, doctiſſimè advertit Laymanus dicens: *quæ de Monachis in jure ſtatuta reperiuntur, non ob propriam qualitatem ſolitudinis, ſed ob generalem rationem Religionis, per quam à mundo abſtracti, Dei Cultui ſe totos tradiderunt, ea de omnibus ſaltem clauſtralibus Religioſis intelligenda ſunt, ita ſumitur ex hoc C. & notat ſingulariter Abbas hìc n. 1. ſæpe enim fit, ut in conſtitutione aliqua ſpecies aliqua præcipua pro genere ponatur, ita ut ob identitatem rationis* (hoc notes velim, ne identitatem rationis cum identitate ſpecifica inſtituti religioſi confundas) *etiam in aliis ſpeciebus locum habere debeat. Quemadmodum in hoc ipſo cap. nomen Abbatis ſumitur pro quocunque Prælato regulari.* Hæc vir iſte clariſſimus, clarè diſcurſu iſto indicans, quàm irrefragabilis ſit hujus capit. textus ad evincendum, *diverſitatem inter Canonicos, & Monachos vix ullam probari.* Unde & in juris Canonici repertorio, ubi Advocatos agere etiam Clericis in minoribus conſtitutis inhibitum eſſe dicitur, hoc ipſum capitulum *ex parte*: citatur; ut appareat, ſicut Canonicis Regularibus, ita & Clericis ipſis ſæcularibus hoc capitulum eſſe decretum.

Vide Repertorium Stögeri titulô advocati, qui eſſe poſſint, verbo Clerici in ſacris &c.

Denique capitulum iſtud, quàm ſiniſtrè adferatur in adverſæ partis ſubſidium, ſolus ſufffecerit Doctor Angelicus, qui, ut probet diverſitatem inter Canonicos Regulares, ac Monachos, hoc ipſum capitulum citat: hæc ejus verba 2. 2. q. 188. ait. 2. ad 2. *licèt*, inquit, *eadem ſit ratio de Monachis, & omnibus aliis religioſis quantùm ad eſſentialia vota religionis, tamen ſi attendatur decretalis* de poſtulando, *diverſum judicium ferendum eſt de* Canonicis Regularibus, *ac de Monachis.*

Capitula *ad noſtram*: & *porrecta*: incongruè citantur ad propoſitum, nam, dum ibidem de Canonicis ſtatuitur, ut confirmatio à Regularibus ſuper temporali adminiſtratione etiam à Papa impetrata (ſuppreſſo regularitatis nomine in ſupplici) nulla ſit, id ſic de regularibus omnibus decernitur, ut ne nomen Monachi memoretur: ùt patet ex omnium Doctorum ſenſu. Idem de capitulo *de Regularibus* ſentiendum: ſcilicèt eundem reſpectum haberi Canonicorum Regularium cum Monachis in iis, quæ ſub ſtatûs religioſi ratione in jure ſtatuuntur de Religioſis omnibus in commune viventibus, niſi ſpecialia obſtent, ùt ſuperiùs advertimus, & apud Laymanum eſt reperire, dum conſultò cavet: *ſecùs dicendum eſſe de iis, quæ de Monachis decreta ſunt, ob ſpeciale eorum inſtitutum, quo à Regularibus Canonicis diſtinquuntur. Videlicet ut magis vitæ contemplativæ, & ſtrictiori Diſciplinæ addicti ſint.*

In 3. decret. C. quod Dei timorem ſummar, n. 3.

Ex quibus denique patet etiam reſponſio, atque explanatio ultimi adducti capituli Extravag. tit. 8. de regular. *viam ambitioſæ* C. 1. neque

que enim ibidem alius sensus, aliúdque jus, quàm in citatis erui potest, ubi Martinus quartus mendicantibus universis viam præcludit, convolare *ad religionem non mendicantium*, prout dissertè hujus capituli titulus, ac summa dicit, & patet ex glossa. Porrò hinc conspicimus illam textuum irrefragibilitatem, quam ex Gonzalez pars adversa præ-tendit. Neque juvat dicere praxim hodiernam, & stylum curiæ Romanæ hanc identicam rationem Canonicorum cum Monachis confirmare, quô Monachi prædicatum Canonicis Regularibus solet adjungi, licèt omittatur in aliis expeditionibus ad alios clericales ordines. Hæc enim ipsa asseruntur quidem, sed nullô argumentô probantur, & quamvìs id admittamus, certum est, Curiam Romanam inhærere stylo semper veteri, & assumere (quantum materiæ præfixæ expeditio patitur) methodum scribendi antiquam, ipsísque verbìs planè in jure olim receptìs uti. Unde facilè discrimen apparet, cur in litteris ad clericales ordines reliquos datis, eadem curia Monachi nomen non memorat, secùs in aliis ad Canonicos Regulares directis: quotquot enim præter hos assignaveris, recentiores sunt, ad quos, cùm veteris styli norma nulla exstet, recentiorî modô scribendum erat, intereà tamen ineluctabili manente omnium Doctorum suffragiô, non solos Canonicos Regulares, sed etiam reliquos Clericos Religiosos *nomine Monachi* venire, in iis quæ statum religiosum in communi attingunt. Præthereà sicut fortè allegari, quod asseritur, potest, sic ex opposito prostant Bullæ summorum Pontificum tam dilucidè inter Clericos genuinos recensentes Canonicos Regulares, ut ne una adferri valeat, quæ eodem styló, eâdem sententiâ, ac denique æqua paritate inter genuinos Clericos, Monachos collocet. Nobis difficile non esset testimonia hujus asserti nostri peculiariter producere, si expedire judicaremus paginas has re omnibus eruditis aliundè perspectâ, & patulâ ex Bullis Eugenii quarti, & quinti, Innocentii tertii, &c. depromptâ, inutili penè labore implere. Quare suffecerit solùm horum hìc memoriam fecisse, & invincibilibûs argumentìs monstrâsse, seu veterî, seu recentî stylô Canonicis Regularibus Monachi nomen attributum repereris, plus inde sanô, atque juribus accomodatô judiciô te non collecturum, aut probaturum, nisi Canonicos Regulares, sub generali religiosorum nomine etiam Monachi nuncupationem, obligationemque capessere.

9. Atque ex his omnibus tandem elucet, ordinem Canonicorum Regularium S. Augustini, per accidentia illa, in subsidium firmandæ demùm stabili successu reformationis assumpta, neutiquam speciem Monachilem induisse, neque censeri posse ejusdem, cum Monastico instituto strictè sumpto, speciei, sed sicut illum summi Pontifices, omnes à partium studio expediti scriptores, Doctorésque Clarissimi, genuinè clericalem, & ex essentia sua diversum semper à Monachismo censuêre, ita ipsi quoque Canonici Regulares S. Augustini, prout à primæva institutione sua continua successione descendentes, tanquam veri, ac genuini clerici, & penitùs à Monachis (ut speciem certam, infimámque ordinis religiosi constituentibus) distincti habendi sunt, atque suspiciendi. Dixi *à Monachis distincti, ùt speciem certam ordinis constituunt.* Ne scilicet institutum nostrum omninò ab omni Monachismo exorbitare incautus assererem. Sicut enim illud tanquam veritati, ordinique nostro dissonum adstrui nunquam posse, hactenùs demonstravimus, sic simul ex adductis argumentis instruimur, istud negari nequaquam posse, quamdiu scilicet, ille vigor, illáque observantia in ordine nostro floruerit, ut se ab

Nulla strictior observantia Canonicos Regulares ad Monachismum, ùt oppositum Clericatui, transfert: at laxata habena propè manifestum periculum est, ad sæcularitatem.

ab antiquissimo instituto votivo-clericali descendere per continuam propagationem, & illibatam primæ Disciplinæ Regularis conservationem ex testimoniis, & argumentis evidenter productis possit gloriari.

Unde hîs omnibûs accurratè perpensîs, & discrepantiâ Canonicos Regulares, inter atque Monachos ad trutinam examinatâ, manet certa illa, atque inconvulsa assertio, eosdem nostrates Canonicos, Clericos licèt genuinos, atque ex instituto suo, tamdiu Monachismum à se penitùs abrogare nequidquam posse, quamdiu se votivæ vitæ sectatores profitebuntur, & regularis disciplinæ cultores: ast neutiquam ideò, quasi Monachismus vitam votivam ex essentia sua importet, hoc enim inaniter, ac frivolè assereremus, cùm constet, Monachos multos fuisse, quamvìs nec regulam, nec Consilia Evangelica votivè profiterentur, ac primitùs, seu originariè per Monachum, non denotatum fuisse hominem religiosum, sed solitarium, ac à mundi curis utcunque abstractum, neque hæc solitudo tam presse requirebat separationem corporalem (qualis potiùs eremiticæ, vel anachoreticæ vitæ propria erat) sed quamdam solitudinem in unitate spirituali, id est, fraterna Charitate firmatam, prout eam adductus alibi S. Augustinus descripsit. Unde & Cœnobitæ vocari solebant Monachi, parúmque intererat hoc significandi modo etiam clericos Monachi nomine insignire, præcipuè, cùm passim etiam tempore Hieronymi, Augustini, Ambrosii, occidentalis Ecclesia doceret Monachos ad imitationem orientalium ex Basilii præscripto contemptum terrenorum votô profiteri: verùm quomodocúnque talis votivus Monachus solus esse dicebatur, exposcebat vî sui instituti, ut suæ solùm saluti incumberet, & quæ alienam attingeret, illis curandam relinqueret, qui Clericatui deputabantur, quæ omnia ex hactenùs dictis manifesta sunt. Hinc Monachi nomen ideò, vel maximè ad clericos quoque votivos non rarò signandos translatum est, quòd & isti in unitate viverent, terrena contemnerent, ac demum, cùm Monachi maximo nisu præcipuè quintô, sextóque sæculô votis, seu Evangelicis Consiliis profitendis, ac observandis insisterent, ubi in comparatione eorum clerici perpauci hanc vitam, saltem tam strictè, & cautè custodirent, Monachismus tum passim ad significandam vitam votivam, & religiosam assumptus est. Neque jam suos clericos Augustinus ab hoc nomine eximere voluit, cùm dixit: *quare non appellemus nos Monachos, cùm dicat Psalmus, ecce quàm bonum &c.* In Ps. 132. atque sub hac nominis notatione, næ ego injurius in omnem statum religiosum sum, ipsúmque institutum meum, si illud à Monachismo, fratrésque meos à Monachi appellatione vindicare præsumam, ut asserere exinde cogar, nullos Clericos, aut unquam antea, aut hucusque religiosè, regulariterqúe vixisse? quia enim *clam non est*, ùt inquit Concilium Coloniense, à nobis aliàs citatum, *Canonicorum primam Originem Monasticæ disciplinæ* (hoc est regularis, ac votivæ) *fuisse*, hominis ignorantis esset, imò vitæ religiosæ osoris, qui, ubi se Canonicum Regularem profitetur, hac ratione tamen à Monacho penitùs distare ediceret: *neque credatis*, inquit ad suos Canonicos Nicolaus Cusanus, *multum inter vos, & Monachos differre: nam una fuit consideratio Sanctorum, quòd in abdicatione proprietatis rerum mundi, in mortificatione carnis, atque in resignatione libertatis arbitrii consisteret recessus de hoc mundo, ut Deo adhærere in spiritu possent.* L. 3. serm. accepistis. Hinc Hugo noster Victorinus, dum de religiosorum abusionibus quibusdam agit: ac inter reliquas pro quinta in eos invehitur, qui sæcularium hominum consortia diligunt, & se Conciliis Principum, atque nobilium libenter L. 2. de claustro animæ c. 16. in princip.

in-

ingerunt, quos uno nomine curiales nuncupat, hæc eruditè, ac sanctè scribit: *quoniam*, ait, *de curiali Monacho pauca dicturi sumus, notandum fateor, ut de Canonico, seu converso curiali eadem sentiamus. Licèt enim diversus sit habitus, idem tamen debet esse religionis affectus, ut non affectent vestibùs placere, sed moribùs.* Nihil omninò inter Monachum, & Canonicum Regularem differt, si morum requisitam pietatem, conversationis modestiam, votorum observantiam attendas, utrobíque æqualis est supremo Regi nuncupata promissio, æquale vinculum, & utrobíque quoad religionis substantiam exspectandum, aut violati juramenti supplicium, aut ex illo observato præmium meritorum.

Scio quidem, sicut discrimen per se est Canonici à Monacho, sic fortasse ex majori, minoríve obligatione sanctitatis Monachilem statum jam olim æstimatum fuisse perfectionis majoris, unde Helmoldus sæculi duodecimi scriptor agens de Episcopis Raceburgensibus, dum narrat Evermundo successisse Isfridnm Canonicum Regularem. *Successit*, inquit, *Isfridus priùs quidem Præpositus in Jerechovve, vir magnæ religionis, quia in eadem præpositura non ùt Canonicus, sed ùt Monachus vixerat. Quod tamen in pace Canonicorum Regularium dixerim; quia quamvis plerique Canonicorum sanè, & justè vivant, Monachus nomen est summæ sanctitatis, & huic nomini nihil perfectionis deesse debet: sed hoc paucorum est. Inde est, quòd sæculares ignorantes discretionem Ordinis Monachorum, & Canonicorum Regularium ipsos Canonicos Monachos appellare consueverunt.* Verùm non in hoc discrimen quispiam ponendum existimet, eadem enim via perfectionis (quæ in Monacho intenditur, imò, quæ à Monacho exigitur) in Canonico Regulari quasi supponitur, non tam pænitentiæ, quàm innocentiæ prærogativâ, ùt docent Canones: hinc neutiquam Canonicus sibi blandiri de liberiori vita potest, *eò quòd regulæ inserviat laxiori*, ùt inquiebat Innocentius Papa. Observandum namque est, quid summus Pontifex per hanc intellexerit *laxitatem*; scilicèt non eam, quam quidam Libertini interpretantur, effrænem, dissolutam quidquid agendi potestatem, sed eam discretionem, qua in omnibus mediam viam religiosæ disciplinæ amplectendæ regula proponit, sícque respectu rigoris, ac arctitudinis majoris ab aliis tribus regulis præscriptæ hæc laxior, id est, moderatior est, atque indulgentior. Laxitas enim juxta Canonistas idem est, ac *opportunior*, & *commodior* agendi ratio, ùt habetur apud Archidiac. cap. si quem de procur. L. 6. hinc pessimè sibi consulit, qui ex regulæ discretione viam laxitatis parat, & mundanæ conversationis: legendus hac in re Hugo noster Victorinus, Joannes Trullus, Simon Berlinus, & ex novissimis Philippus Picinellus Abbas Generalis Congreg. Lateran. apud quos reperietur, quàm sanctè, regulariter, & secundùm vulgarem loquendi modum etiam monasticè cuique Canonico Regulari vi regulæ suæ sit vivendum: nam, ùt inquit mox dictus Picinellus, in *Augustini regula excellenter delineatæ visuntur religiosæ virtutes, & exemplar absolutæ perfectionis illic olivis coronata apparet pax, & concordia*: unanimes habitetis in domo: *illic Apostolica paupertas longissimè à compendiis sæculi, & sordibus vanitatum remota emicat &c.* unde & Mauburnus noster Asceticæ, & Canonicæ disciplinæ dignoscendæ Magister eximius omnem possibilem disciplinam regularem docens suos Canonicos, eísque commendans, illud denique ait: *Disciplina est conversatio bona, & honesta, cui parum est, non mala facere, sed studet etiam in his, quæ benè agit, per cuncta irreprehensibilis apparere, ut fiat illud beatissimi Patris Augustini, ut in incessu, statu, habitu, & omnibus moribus*

Marginal notes: Chron. sclav. apud Leibnit. t. 2. f. 642. l. 2. c. 26. — Cap. quod Dei timorem de St. Mon. & Can. Reg. — Roset spir. P. 1. dist. 1. cap. 4. per tot. §. 3

bus nihil fiat, quod cujusquam offendat aspectum, sed quod deceat Canonicam sanctitatem. Hæc (quam à nobis magnus Augustinus exposcit) sanctitas iisdem fundamentis firmatur, eadem disciplina erigitur, quâ & sanctitas Monachorum, nihil in hac ab eorum obligatione sejungimur, qui non minùs, quàm illi, religiosi, id est, Deo religati sumus, nam ùt inquit Odo noster: *Si nostrum nomen, & habitum consumamus, non benè convenit vocari regularem Canonicum, & verbis, & operibûs illicitis distortum, non unquam benè concordat caput rasum, & cor superbum, cappa religiosa, & lingua litigiosa: parùm prosunt ea, quæ foris sunt humilitatis indicia, si intùs in mente dominatur superbia: parùm prodest, in modum pænitentis caligas truncatas habere, & de perpetratis malis nullum dolorem pænitentis sentire, parùm prodest, quòd corona in capite dilatetur, si in corde refrigescens charitas coarctatur: parùm prodest, alta tonsura, si non tenetur in sermone mensura. Igitur nostrum exteriorem habitum attendamus, & quid nobis admoneat intendamus.* Sic Odo. At tu forsan reponis, hæc ipsa omnia dicta ordinis, maximè quæ vestitum concernunt, Monachismum olere; cùm passim jam apud Canonicos, & cappæ illæ, & dilatatæ tonsuræ ideò superiorum qnoque ordinatione non solùm abolitæ sint, verùm & vestitus honestior, & incessus pollitior, & tonsuræ illius locò capillorum fictorum invaluerit usus, & qui Canonici, se minùs civilitati modernæ in remissione disciplinæ accomodant, jure inde inter Monachos fore computandos. Verùm si ista solidiùs ruminentur, dudum experimur, neminem adhuc è nostris ideò, quòd, sæcularibus moribus sua conversatione propior, imo ne integrum monasterium (si, quas nescio laxitates admisit, & tantum non omninò, saltem specie tenùs, votorum professionem in suis neglexit, atque inter Clericorum sæcularium collegia computatum est) à viris doctis Monachismô fuisse absolutum: quin semper adverteram, ut jam antea notavi, disciplinæ observantiam quibusque scriptoribus nullum planè offensionis lapidem exstitisse, ut ob eam nobis clericatûs prærogativas, juráque abnegarent. Prætereà, dum fortasse etiam ab imperitis sæcularibus, tales Canonici vestitu mundano se ornantes, claustrum effugientes, & mundanæ diu, noctúque conversationi adhærentes, à Monachismo alieni quidem (tanquam prærogativæ causâ, sed sat ludicræ) censentur: à prudentioribus intereà, maximè post tergum, effrænes, & religiosi statûs pervaricatores culpentur. Nam si verum est, quod idem præfatus Odo etiam *ad disciplinatos Canonicos* ait: *oculos detrectatorum vitiosè, & malitiosè frequenter respicere, & ad ipsos diligenter, sed non causâ dilectionis intendere, opera non ad imitandum, sed ad lacerandum considerare, verba eorum non causâ ædificationis, sed potiùs causâ detractionis auscultare, & si in eis aliquid reprehensibile viderint, exultantes, & insultantes deridendô, & subsannandô blasphemare*: quantò magìs de talibus ejusdem Ordinis verba audientur, quæ ille mox subjungit: *videte quales Regulares Canonici, videte quantùm sint cupidi, quantùm superbi, quàm iracundi, quàm invidi. Ecce Regularis ille cupidè aliena diripuit, ecce illi contumeliosa verba respondit, ecce non solùm cum extraneo, sed & cum fratre suo litigium habuit.* Si, inquam, verum est, hæc, similiáque judicia in innocentes, aut saltem innocentiam religiosam tueri volentes, & ex sola fragilitate labentes à sæcularibus ferri, an ab obtrectationibus illos liberos opinabimur, quos totus mundus manibûs palpare potest ab instituti sui ratione vanô evitandi Monachismi effugiô, reipsa autem vetitæ libertatis, ac assuetæ temeritatis causâ desciscere, & ad eos mores sæculares declinare, quos in ipsis Laicis Christianis dignum

Spicil. Dach. t. 3. f. 532. ep. 4.

num est reprehendere. Et quid quæso, in tutamen nostræ perversitatis superiorum ordinationem, atque licentiam nobis arrogamus? quasi nempe Canonum decreta, votorum obligationes, regulæ denique præcepta non palàm ostenderent, neque superiorum jus, authoritatémque tam alti Dominii esse, & absolutæ potentiæ, ut quod in vinculi regularis dissolutionem, & Professionis religiosæ violationem cedit, unquam ab iis sine gravi noxa

Sess. 25. c. 1. concedi possit, aut disponi: unde Concilium Trident. adhortans superiores religionum omnium, ait: omnis cura, & diligentia à superioribus adhibeatur - - - *ut ab illis (quæ ad suæ professionis perfectionem ùt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectivè essentiam, nec non ad communem vitam, victum, & vestitum conservandum pertinentia sunt) non recedatur; cùm compertum sit ab eis non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim illa, quæ basis sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conservata; totum corruat ædificium, necesse est.* Neque unquam metuendum, Canonicum Ordinem nostrum è nativo suo Clericatu in Monachismum, dilapsurum eorum judiciô, quorum interest cujusvis instituti rationem, finem, ac prærogativas in antiquitate originis suæ tueri, si in hoc solùm aut monachi habeamur, aut simus, quòd Monachorum Charismata meliora æmulantes disciplinam regularem etiam ad illorum æqualitatem sectemur. Etenim monet Aquisgranense Conci-

C. 113. ad calcem Augustinianæ Regulæ lium: *Ut sanctorum Patrum sententias, quibus Clericalis ordo ad benè vivendum instruitur, sedulè perlegat, & diligenter pertractet, quisquis Canonicam professus est vitam. Quas, cùm bene perscrutatus fuerit, patenter inveniet, quòd illi non enervatè, sed religiosè vivendum sit.* Religiosè, inquam, quæ vita, quia tum ipsorum Canonum calculô, tum communi SS. Patrum, Doctorúmque usu *monastica* dici solet, sicut ea omnibus Canonicis regularibus, ac ipsis Monachis, Religiosísque universis præcipitur, sic à quovis Canonico regulari sine ullo unquam sui clericalis instituti à stricto Monachismo penitùs discreti præjudiciô ambobûs brachiis securè complectenda suadetur, atque conservanda.

CAPUT VI.

An aliquod notorium discrimen adferri possit, quô Canonici regulares à sæculo undecimo specie distincti habendi sint à Canonicis prioris ævi.

MUlta hactenùs produximus, quæ Canonicorum Regularium exordium, non sæculo undecimo, sed antiquissimis, iísque Apostolicis temporibus, ponderosîs vindicârunt argumentîs; sed necdum ab iis omnibus difficultatibus nos eliberavimus, quas tot sæculorum evolutorum vicissitudines generare potuerunt, ut illis, quasi quibûsdam repagulîs expediti viam planam in declaranda identica propagatione nancisci valeamus, hinc dignum censui earum saltem præcipuas, quæ apponi, à quacunque demum adversante parte possunt, retexere, & possibili explanatione, enodare.

Primum igitur, quod inter Canonicos quamvìs Regulares sæculô undecimô antiquiores, & alios eôdem recentiores discrimen indicare videtur, est votum solenne, quô isti adeò illigantur, ut, teste Navarrô, ad constituendum religiosum requiratur: hinc, cùm hæc votorum solemnitas ante sæculum undecimum nullatenùs apud Canonicos, quamvìs dictos Regulares, viguerit, alia certè modernorum, ab iis asserenda species apparebit. 1. *Voti solennitas vel simplicitas nil faciunt ad specificandum instit. relig.* Comment. 1. de regul. n 18. §. vigesimum tertium, quod ad &c.

Huic difficultati obviavimus secundùm potiorem partem, dum de votis pristinorum Clericorum disputavimus, quæ ideò recolenda erunt: intereà adiicimus, solennitatem votorum dupliciter considerari posse, substantialem scilicet, & accidentalem; illam diversimodè constitui, Authores tradunt, quidam, ùt Pellizarius, aliíque eam fundant in ipsa professione emissa cum certis ceremoniis, ac solennitatibus in religione approbata, quæ professio simul conjuncta habeat votorum essentialium nuncupationem. Alii, Bonacina, Castropalao, & novissimè clarissimus Augustinus Michel cum communi eam consistere ajunt in duplici effectu juris, scilicèt in *indissolubilitate*, & *inhabilitate*. Cùm econtrà vota simplicia hunc neutrum juris effectum sortiantur: huic sententiæ tanquam communi nos superiùs subscripsimus, Accidentalis solennitas, juxta omnes, consistit in illa solennitate extrinseca, & publica acceptatione Ecclesiæ; solenitatem votis clericalibus fuisse à principio Ecclesiæ suô modô annexam facilè esset probare, si hac in re tantô dubiô urgeremur, cùm certum sit nuncupationem expressam voti saltem castitatis, & stabilitatis, sive obedientiæ ab ipsis Ecclesiæ primordiis publicè, & in facie Ecclesiæ corámque Episcopo fieri consuevisse, de qua re latè Thomassinus in sua veteri, nováque Ecclesiæ disciplina, at solemnitatem essentialem, sicut posterioribûs temporibûs inductam, ita non esse religioso statui essentialem, indubitatum videtur, hìncque non convincit Navarrus, dum ait, vitam religiosam solennitate constitui votorum, neque enim ipse difficultatem resolvit cum cit. loc. n. 19. v. dixi. cum in Consil. regul. 49. n. 4. cur summus Pontifex declaraverit Scholasticos Societ. verè esse religiosos, quamvìs vota non nisi simplicia emittant. Certum enim, summum Pontificem sine lege non locuturum; nisi eidem compertum fuisset religionem subsistere, & talem esse posse cum votis merè simplicibus, nunquam id in societate asseverâsset. Solennitas enim, ùt aliàs diximus, & ex jure constat cap. unico de voto in 6. ex sola institutione Ecclesiæ est inventa, constátque de Monachis tanquam certum; eos, dum veri religiosi essent, necdum tamen solennitatem hanc suis religiosis votis adjectam habuisse: quis enim ea asserat in S. Benedicto, S. Mauro, alíisque? nemo tamen sapienter negaverit, ideò religiosos non fuisse: quamvìs ergo ex moderna Ecclesiæ ordinatione, exceptâ præfatâ Societate, religio non agnoscatur sine solennitate votorum, talem tamen exstitisse etiam diù in ipsis Canonicis regularibus S. Augustini in comperto habemus, & licèt id factum non fuisset, demonstro tamen ineluctabilî argumentô Canonicos regulares S. Augustini, etiam prout solennibus votis emittendis adstrictos, nec specie infima distinctos esse à Canonicis sola simplicitate votorum se Deo sacrantibus. Certum est, & nos idipsum ex antedictis supponimus, differentiam specificam compositorum moralium desumendam esse à merito objectivo distinctionis moralis, sed inter Canonicos simplici voto, & Canonicos solenni adstrictos nullum intercedit meritum objectivum ex simplicitate, & solennitate votorum desumptum, ob quod illi involverent inter se differentiam specificam, ergò isti ab aliis ob diversitatem solennitatis & simplicitatis votorum nec in specie infima discernuntur. Quòd si enim ex hac diversitate per simplicitatem, & solennitatem votorum resultante meritum objectivum causare posset inter geminos Canonicos regulares specificam differentiam, ea fundaretur in specifica diversitate voti solennis, & simplicis, sed simplicitas, & solennitas votorum ne quidem inter se ipsas specie differunt,

De vot. relig. tr. 4. c. 1. sect. 1. n. 11.

Theolog. Can. mor. P. 1. sect 3 punct 3. n. 17.

runt, sed solùm accidentaliter, & ex institutione Ecclesiæ, ùt habetur in cap. *rursus*. Docétque Hyacinthus donatus, eò quòd liqueat, *cùm simplex votum apud Deum non minùs obliget, quàm solenne pro eo, quòd juravit temerè, pænitentiam agat, & votum, quod Deo fecit, studeat observare* ùt ait Canon. præterea differentia specifica compositorum debet sumi à diversitate principii pro diversitate temporum, aut locorum diversas partes essentiales exigentis, hinc si idem principium exigeret partes essentiales diversas pro diversitate temporum, & locorum, illæ diversæ partes non arguerent differentiam specificam: rursùm, si idem principium non exigeret quidem diversas tales partes, illæ tamen pro diversitate locorum, & temporum accidentibus speciem non immutantibus efficerentur, neque tunc differentia specifica oriretur, hoc autem fit per ipsam votorum solennitatem, utpotè, quæ solùm accidentaliter votis adveniens in ipsa quoad speciem suam nihil immutat, alióquin sequeretur Monachos S. Benedicti postremi ævi specie esse distinctos ab iisdem Monachis medii ævi; insuper, & in ipsa Societate JEsu dari duplicem instituti ejusdem speciem, utpotè inter ipsos Scholasticos, & Professos solenniter ejusdem Societatis. Adde his, quæ superiùs de simplicitate votorum discurrimus, & argumentationem habebis dilucidam, atque perfectam. Nihil itaque ad imutationem speciei infimæ conferre potest votorum seu simplicitas, seu solennitas, cùm ipsi instituto per se, & secundùm suam exigentiam hæc planè accidat. Si enim illa sola constitueret statum religiosum in suo esse, prætereà autem stante, eam ex sola institutione Ecclesiæ invectam esse, sequeretur necessariò hunc quoad suam substantiam inventum non esse divinum, ex eo, quòd Christus principale quid intermisisset, scilicèt solennitatem. Neque dicas, nec ipsam simplicitatem voti à Christo determinatam fuisse: dico enim illam certò quoad substantiam decretam fuisse (licèt non quoad modum) in quantum nempe vota religiosa ad hoc, ut religiosum statum constituant, oportet necessariò esse saltem simplicia, ùt per se manifestum est. At solennitas illa, sicut nec quoad substantiam, nec quoad modum, nec quoad nomen tempore Apostolorum, aut cognita fuit, aut usitata, utpotè, quòd testante Bonifacio Papa voti solennitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa, ita ad statum religiosum simpliciter constituendum eam fuisse requisitam nunquam dici potest. Hæc observanda cuperemus ab iis, qui pristina tempora ex modernis ponderant, quibus recolendum est cap. penult. de consecr. ubi dicitur: *juxta varietatem temporum, jura variari.*

Hyac Don. de sta. Rel in Com. t. 1. q. 9. n. 1.

L. 1. c. 16.

Cap. unic. de vot. & vot. red. L. 3. decr. tit. 14.

2. *Nec Dominii plena per paupertatem votivam, solennémque abrogatio, nec usus rerum diversitas, nec eam, reliquáque vota vovendi nova forma speciem immutare valent.*

Secundum discrimen inter Canonicos Regulares modernos, & veteres seu prioris ævi, adstruitur in ipsa paupertate votiva, specie, ùt præfertur, diversam normam, & quidem tripliciter sibi obtinente. Primò in dominio: secundò in usu: tertiò in forma vovendi. In dominio prætenditur à parte adversa disparitas, quòd modernis Canonicis illud per votivam paupertatem omninò tollatur, secùs ad veteres: in usu verò, quòd idem his plenè fuerit concessus, cùm modernis sit planè restrictus: ac denique in forma vovendi, quæ ante sæculum saltem decimum ne quidem apud ullum Canonicum, vel Clericum usu erat recepta.

Ad hæc discrimina ordine respondeo, primúmque in dominio rerum fundatum dico, nunquam apud omnes Canonicos tale fuisse, si strictè sumatur: quòd si ita? ut per illud non excludatur capacitas rei possidendæ, disponendæ, ordinandæ, donandæ &c. attamen dependenter à superioris voluntate, privétque potestate à Prælato independenter rebus tan-

quam propriis utendi, habeo, quod quæro; talem enim paupertâtem multos voviſſe, & cuſtodiiſſe, in priori parte probavimus, quamvis nunquam abnuamus, ſemper Eccleſiam aluiſſe etiam Clericos ſine paupertatis voto viventes. Omnes igitur quatuor paupertatis gradus ex Suario aſſerti requirebant à voluntate ſuperioris dependentiam, & qui ultimò obligabantur, quamvis laxiſſimò, tum uſum rerùm, tum poteſtatem habebant cum reſpectu ad ſuperiorem ſuum. Quòdſi verò modernis temporibus teſte Pelizar. eſſentia voti paupertatis (non obſtantibus reformationibus iteratis) capacitatem hanc dominii non excludit, cur eam in Canonicis antiquis deſideremus? igitur in hoc prætenſo diſcrimine nullum firmatur diſcrimen. Certum enim eſt, quamvìs fortaſſe pauci, aut nulli poſt Concilium Tridentinum reperiantur Canonici Regulares, qui hôc modô velut antiqui votum ſignatè paupertatis depromant: ſcilicet cum conditione capacitatis dominii retinendæ; attamen id fieri poſſe, & factum eſſe diù poſt ſæculum undecimum, duodecimúmque jam aliàs oſtendimus. Quòdſi verò mox declaratum à nobis eſt, ſolennitatem, & ſimplicitatem votivam nihil in ſpecie infima immutare poſſe; etiam hæc capacitas, vel incapacitas dominii ſalvâ votivæ paupertatis ſubſtantiâ nullam in ſpeciem infimam Canon. regul. inducet diſcrepantiam. Unde ad ſecundum devenientes diſcrimen quoad uſum rerum, ne minimam reperio latere difficultatem; uſus iſte apud hodiernos Canonicos Regulares (quos totus eruditus mundus ejusdem ſpeciei infimæ agnoſcit) adeò tamen diverſus eſt, ut in quibusdam collegiis priſtinum omnimodis adæquet, hujus teſtimonium aſſerti, qui dilucidè cupit, adeat Navarrum noſtrum, apud quem reperiet, quis uſus rerum Canonicis regularibus Hiſpaniæ ſit ſolitus, imò non ſolùm Canonicis,

T. 1. tr. 4. c. 2. lect. 1. n. 17.

Comment. 3. de regul. n. 25.

ſed & ipſis Monachis, ita quidem, ut (verba ipſius admetior) *certa portio panis, vini, & reliquorum neceſſariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu, iis diſtribuatur, alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menſtruas, vel annuas, ita, quòd nil ultra teneantur eis Eccleſiæ, & Monaſteria ob ullam neceſſitatem tribuere, nec contra ipſi teneantur eis reſidua reddere, ſed ſuô commodô vel damnô ea reſervent, vel inſumant, modò nil profanè impendant, & reſidua in uſus pios convertant.* Hic modus vivendi, conceſsúſque rerum uſus, neſcio, an diſpar argui poſſit à modo veterum Canonicorum? ut adeò hæc una inſtantia ad totum allegatum diſcrimen ſubvertendum ſufficiat. Addamus tamen ex abundanti, quid etiam in modernis tum Canonicis, tum Monachis, cum qualibuscunque religioſis non medicantibus uſus admittat? Docet id Doctiſſimus Pellizarius tota quæſtione ſecunda diſ- Supra n. 23. & ſeq.
ſertè de Canonicis Regularibus diſcurrens. Nos id, quod ad præſens negotium præcipuum eſt proferamus: ſcilicèt, an non obſtante decreto Concilii Tridentini ſeſſ. 25. cap. 2. de regul. inhibente, ne ulli regularium liceat bona immobilia, cujuſcunque qualitatis fuerint, tanquam propria poſſidere, vel tenere &c. an inquam Canonicus Regularis, cui externus amicus, Conſanguineus, vel quiſcunque dedit centum aureos ad ſuum libitum expendendos, poſſit ex licentia Superioris ſui eos tradere alicui ſæculari, ut cenſum, ſeu prout vocamus, intereſſe, ſibi quot annis ſolvat, dum vixerit, ipsóque Religioſô defunctô, ſæcularis hos aureos ſibi retineat? Quæſtionem habemus pro Religioſo Canonico quoad uſum (certè ſi affirmativè ſequatur) laxum ſatis, & haud diſtinctum à veterum Canonicorum hunc uſum eſſe, concedere oportebit, ùt patet conſideranti. Igitur Pellizarius reſpondet, & ait, *poſſe*, ſi centum illi aurei ita conceſſi ſint, ut concedens no-

noluerit Dominium transferri in monasterium, sed omninò cedere in usum ipsius Canonici, & ipse hoc idem intenderit, secùs, si ita dati sint, ut eorum Dominium transierit in Monasterium. Ratio responsionis est, quòd in priori casu illi centum aurei nullatenùs sint Monasterii, adeóque ex præfata ipsorum distractione nullum ei infertur damnum, in posteriori autem casu illi aurei sunt Monasterii, nec in eorum distributione, nempe, si post mortem religiosi cedere sæculari illi deberent, res ejus utiliter geritur, nisi fortè ille sæcularis esset benè meritus de Monasterio: tunc enim de licentia Superioris legitimi fieri posset talis donatio, utpotè non gratiosa, sed remuneratoria. hæc Pelliz. Eodem usu gaudebant pristini Canonici, quibus licebat uti rebûs sibi donatis, donare quoque aliis, quæ alióquin obtinebant, at res Ecclesiæ non licebat dispergere, neque in alios, quàm pios usus convertere, minùs donare extraneis, id colligimus ex regula Chrodegangi, id ex Justiniani Imperatoris legibus, id ex Gregorio Magno, id denique ex Augustino, dum inquit ad Bonifacium Epist. 50. *si quæ nobis sufficiunt possidemus, non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem quodamodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.* Hinc Pomerius productis exemplis Evangelicæ paupertatis in Paulino Nolano, & Hilario Arelatensi: *unde* inquit: *datur intelligi, quod tales, ac tanti viri (qui volentes esse Christi Discipuli) renuntiaverunt omnibus, quæ habebant: & idcirco scientes, nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum non eas vindicaverunt in usus suos ùt proprios, sed ùt commendatos pauperibus diviserunt, hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed aliis possidere, nec habendi cupiditate Ecclesiæ facultates ambire: sed eas pietate subveniendi suscipere. Quod habet Ecclesia cum omnibus nihil habentibus habet commune.* Sic Pomerius. Quod utinam multi nostrates Religiosi adverterent, quos, dum pauperes mundus novit, in Religioso statu opulentos suspirat, quibus dici illud posset, quod Isidorus de Pelusio: *unde ei tantæ opes, qui extrema paupertate laboravit, atque ab Ecclesiæ facultatibus divitias sibi comparavit?* Sanè contingit id non infrequenter, ut tandem hoc modo, *fiant divites laboriosi* (qui sua in religione dimiserant) *fiant pauperes delicati*, dum invenerunt, quod in mundo nunquam habuissent. Quòd si tamen hic paupertatis defectus in quibusdam Monasteriis reperitur, non continuò arguendum est, id ex instituto inductum, sed inferendum, nil mirum fore, si abundantior rerum usus præcipuè sæculô nonô decimóque in Canonicis votivis inolevisse legatur tanquam corruptela, non firma constitutio.

Cod. l. 1. de Ep. & Cler. leg. 33. Greg. M. l. 5. ep. 1. — l. 2. de vit. contempt. c. 9. — L. 2. ep. 127.

Deinde quod attinet formam vovendi, admitto eam omninò diversam, præcipuè, ex quo certæ nobis formulæ profitendi patuerunt. Nego tamen inde inferri posse speciei infimæ instituti Canonici causatum discrimen. Quid enim ad mutandam speciem conferre posset diversus vovendi stylus; cùm eadem perduret substantia? olim, certum est, ùt plurimùm sub obedientiæ, vel castitatis solius voto, reliqua fuisse contenta, maximè cùm formulæ tales exstent in quibusdam nostris Monasteriis adhuc tum solitæ: nam Navarri tempore, dum in monasterio Parracensi Canonicorum Regularium quidam contendebant, se ideò non esse religiosos, quòd professi fuerint per hæc verba, *voveo obedientiam secundùm regulam B. Augustini*, non vovendo expresè castitatem, & paupertatem, eosdem cum Patronis suis idem vir doctissimus ignorantes arguit, parúmque sapientes, ídque declarat ab eo, qùod juxta C. 1. de regula. in 6. §. pen. & fin. sufficienter fiat professio per solam delatio-

Coment. 1. de regul. n. 18 verb. secundò quia.

tionem habitûs longiori tempore, & seriò. Ex quo patet, nihil conferre ad speciem instituti, quâ quis formâ se Deo in eodem devoveat, seu verbis expressis, seu interpretativis, seu signô &c.

3. *Ad institutum religiosum infima specie tale non requiritur professio ad certam regulam.* ibidem. Quòd si reponas discrimen in eo esse, quòd juxta eundem Navarrum nulla sit professio, quæ non fit ad certam regulam, hæc ejus verba: *non sufficit vovere in modo vivendi, etiam approbato pro bono, etiam per sedem Apostolicam, nisi approbaretur etiam pro regula religionis propriæ inductiva: ut colligitur ex Glos. Clem. &c. eodem de sent. excom.* Respondeo: hanc professionem secundùm regulam à tempore Innocentii tertii præscriptam tam parùm immutare speciem ordinis, quàm immutet voti solennitas, cùm æquè ista, ùt illa sit religioso instituto extrinseca, nec speciem constituat, ùt aliàs diximus. Quòd si verò requiras, regulam saltem aliquam anteà fuisse requisitam, ad quam jurare oportebat eos, qui religioso statui se devinciebant, ajo, hanc in Canonibus, & vel inde proùt regulam S. Augustini, illam scilicet, quam sub tertio sermone de vita Clericorum in suis collectionibus Gratianus retulit, continentibus, omninò talem exstitisse, cui se profitendo submittebant, quotquot veteres Canonici sub Episcopis suis, aut Abbatibus, Prælatísque profitebantur: meminit talis professionis Hildebrandus in Concilio illo Romano sub Nicolao secundo annô 1059. habito, dum ait: *simul quoque placeat sanctitati vestræ, ut recitetur professio illa, qua usque nunc in hac Romana urbe Clerici instar primitivæ Ecclesiæ communiter victuri, seipsos obligare sunt soliti.* (Apud Mab. Annal. Ben. tom. 4. in Append. n. 76. & 77.) Exstat talis antiquissima professionis formula in quodam pervetusto codice Corbejensi, quam hìc inserere dignum duximus: éstque tenoris sequentis: *cùm aliquis sæcularis sæculo renuntiare voluerit, vitámque Canonicam elegerit*, convocatis omnibus fratribus in Capitolium, illum in medio statuat, ejúsque desiderium, ac petitionem cunctis patefaciat, atque præcepta regulæ, & morem Ecclesiæ proponat, & ut secum benè recogitet, si hæc servare velit, admoneat: melius est enim non incipere, quàm post incæptum apostatare. Quòd si hæc omnia se servaturum, Deo annuente spoponderit: ducatur in Ecclesiam, eóque ante Altare prostrato, & dicente tertiò; suscipe me Domine, secundùm eloquium tuum, & vivam, & non confundas me ab exspectatione mea. Respondeatur versus: suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Psalm. Magnus Dominus. Miserere mei Deus. Ecce quàm bonum. Cum gloria Patri. Kyrie eleyson, Pater noster - - - - Et ne nos. Salvum fac servum tuum. Deus meus. Mitte ei Domine &c. Esto ei &c. Nihil proficiat &c. Domine exaudi &c. Dominus vobiscum &c. Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, miserere populo tuo &c. alia: Deus qui renuntiantibus sæculo &c. alia: Deus, qui non mortem peccatoris &c. tunc eum osculentur omnes, & tradant ei per codicem suam societatem. Deinde seipsum, & res suas, quas Deo devovit, in manibus Præpositi offerat. Professio sequitur.

Ego Frater N. Sacerdos, aut Clericus, vel conversus, stabilitatem corporis mei Ecclesiæ B. N. promitto coram Deo, & Sanctis reliquis ejusdem Ecclesiæ in Præsentia Prælatorum Domini N. & N. & cæterorum fratrum, & emendationem morum meorum, præcipuè in castitate, in communione, in obedientia secundùm gratiam mihi collatam à Deo, & facultatem virium mearum. † Ipse subscripsi.

Hujus professionis formulæ videtur meminisse in sua prima Epistola Odo Richardinus, qui vixit, scripsítque sæculô duodecimô. In qua Professionis Ceremonia, habemus mentionem regulæ: *præcepta regulæ, & morem Ecclesiæ proponat.* Ac qualis ea sit regula omninò, reticetur,

tur, similem formulam L. 1. regulæ Portuensis reperimus: cum dicitur: post hæc præsentibus fratribus, prostrati in medio legant Chartulam continentem hæc, vel similia verba: *Ego N. meipsum omnipotenti Deo offero, & servitium, ac stabilitatem meam his Sanctorum pignoribus, obedientiam quoque Prælatis hujus Ecclesiæ secundùm Deum, & ordinem vestrum in eo promitto.* Neque aliter profiteri solebant Canonici Carnotenses de Valleja, nisi quòd adderent *se servaturos castitatem, & communis vitæ societatem* &c. *secundùm Canonicam institutionem.* Et hoc diù post regulam S. Augustini jam receptam: ex quo patet, Canonicorum Regularium formam profitendi, tam veterum, quàm recentiorum eandem fuisse, & eam non secundùm aliam expresè regulam, quàm Canonicam institutionem. Quamvìs non ignorem, etiam exstare antiquiores formulas, quæ regulam S. Augustini nuncupent, sed hanc ipsam ùt Canonicam: exempli causâ qualis est illa Canonicorum Aureæ Vallis apud Pictones: *Ego Frater N. trado me Ecclesiæ S. Petri de Aurea-Valle coram Domino Abbate N. & reliquis Fratribus, ita ut ab hac die jam non liceat mihi collum excutere à jugo Canonicæ Regulæ, de cætero castè, & communiter, Deo Authore victurus: & in hoc loco sub regula S. Augustini totâ vitâ meâ Deo serviturus.* Aut illa, quam multæ Ecclesiæ tam Cathedrales, quàm aliæ in in usu habuêre. *Ego Frater N. offerens trado meipsum Ecclesiæ B. Mariæ Piperaci, & promitto obedientiam secundùm regulam B. Augustini &c.* aut denique illa Abbatiæ de Malo-Leone. *Ego Frater N. offero meipsum divinæ pietati serviturum in Ecclesia sanctæ Trinitatis Mali-Leonis sub Canonica Regula S. Augustini sine proprietate &c.* omnes hæ formulæ docent, professionem ad infimam speciem Ordinis Canonici factam, non cum respectu ad regulam primô, sed secundô modô sumptam, scilicet intelligendo *Canones* per *Canonicam institutionem*, aut ipsam quoque *Canonicam* regulam S. Augustini: patétque inde, si Canonicorum Regularium sæculô undecimô reformatorum, ùt prætenditur, per regulam S. Augustini nova species infima, distinctáque à prioribus Canonicis surrexisset, profectò, hanc tam substantialem partem, quâ ad talem speciem determinabantur, nunquam in sua professione enuntiare omisissent, quia verò eadem hæc regula non tam ad speciem infimam determinat, quàm ex decreto summi Pontificis legitimum, approbatúmque ordinem religiosum denotat, ideò ex hinc respectus ille ad hanc regulam factus est, ut scirent profitentes, quam ex quatuor approbatis ab Ecclesia regulis à tempore constituti Innocentiani Decreti, Canonici secundùm suam institutionem Canonicam amplecterentur.

4. *Neque certa vovendi formula.*

Cæterùm, quod dicitur, formulam certam vovendi apud veteres Canonicos non fuisse consuetam, malè ex silentio veterum documentorum conficitur, nam exstat dissertum testimonium, sæculô quintô Clericorum Professiones (quas Episcopis) & Episcoporum obedientiæ promissiones (quas ipsi Metropolitanis exsolvebant) scriptîs signatas non fuisse: cùm enim dictô sæculô Anastasius Metropolitanus Thessalonicensis promissionem obedientiæ scriptô extorqueret ab Attico, qui noviter creatus erat in Epyro Metropolita; Leo Papa hoc pro injuria reputabat: *Legebatur in litteris tuis, quod frater Atticus chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat, in qua signum prodebatur injuriæ. Hinc concluditur*, inquit Thomassinus: *Ad Pontificatum usque Leonis Magni, & ad annum Christi 450. inauditas fuisse has obedientiæ promissiones scriptô editas, nec vel ab Episcopis, vel à Clericis* Unde facilè ex paritate rationis concluditur, cur antiquissima primitivæ, aut etiam succrescentis à tempore Constantini Ecclesiæ, carthularia

Epist. 84.

Vet. &c Eccl disc. p. 2. l. 2. c. 44. n. 1.

laria professionis desiderentur; utpotè, quòd ea scriptô non fieret. Verùm in Concilio Tolentano undecimo annô 675. jam expressæ professionis emittendæ fit mentio: *placuit huic sanctoConcilio*, inquit Canon. 10. *ut unusquisque, qui ad Ecclesiasticos gradus est accessurus, non ante honorem consecrationis accipiat, quàm placiti sui annotatione promittat, ut fidem Catholicam sincera cordis devotione custodiens, justè, & piè vivere debeat, & ut in nullis operibus suis Canonicis Regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem, atque obsequii reverentiam preæminenti sibi unusquisque dependat.* Huic non dissimiles formulas professionis clericalis plures est reperire, at an scriptis, sub genuina professionis solitæ norma? necdum deprehendi: neque id multùm refert, cùm fortè nec Monachi tales à tempore S. Benedicti sint de facili producturi, licèt ex regulæ instituto saltem petitionem suam cap 58. manu scribendam legamus fuisse præceptam, sufficítque professionis clericalis apud antiquissimos Canonicos memoriam exstare: qualiscunque demum illa fuerit, discrimen ideò inter illos, & nostros minimè urgebit.

Vide Nebr. Mindlh. fol. 125. de scripta professione per hoc Concil intelligenda.

5. Tertium discrimen adducitur in causa finis particularis, qui quemadmodum juxta nosipsos propriè unum institutum à sui Origine, & quoad speciem infimam distinquit ab altero, sic Canonicos Regulares modernos distinquet à pristinis, teste enim Mauburno in suo Roseto ex Guilielmo Parisiensi, *Canonici Regulares moderni ad officium divinum consecrati sunt, & ordinati*, imò ùt quidam decernunt, est eorum finis propriè particularis chorus, ut sine eo nec Canonicus esse posset Regularis: quod tamen olim non fuisse se patet, cùm finis particularis, ísque principalis esset salus, seu cura animarum, & chorus tanquam pars vitæ contemplativæ relinqueretur peragendus Monachis.

Canonico: Regul. finis Particularis simpliciter Princi palis est vita mixta, adeóque vita tam contemplat. in choro, reliquisque spiritual. exercitiis consistens, quàm vita activa.

Vide Cornel. Barth. pond. sanct. n. 14.

Deinde, non videtur Apostolos, quemadmodum vitam activam, sic & contemplativam ex instituti peculiaris ratione; sed solùm liberè observâsse, nec istam, quemadmodum illam fuisse professos, neque enim hujus ulla, aut in ipsis Apostolicis actis, aut Patrum assertis testimonia prostant. Respondeo: me supponere ex S. Thoma, & communi D D. apud Navar. & S. Antoninum. vitam contemplativam aliam esse *publicam*, aliam *privatam*, illa se habet circa divina mysteria, ista circa vitæ propriæ, ac salutis curandæ rationem, illa dirigitur ad gloriam Dei, & cultum ejus publicè apparandum, ac promovendum, nec non ad salutem proximi: ista ad eundem cultum inter solius cordis penetralia fovendum, nec extenditur ultra propriæ salutis limites. Quemadmodum autem negari non potest, Apostolos divina mysteria, cultúmque Dei ex instituti sui ratione coluisse, sic adstruenda pariter in illis est contemplativæ vitæ publicæ, adeóque vitæ verè mixtæ professio: unde patet in hac vitæ mixtæ observatione, Canonicos Regulares cum Apostolis omninò convenire: nam quamvis religio tam Monachorum, quàm Canonicorum ordinetur ad opera vitæ contemplativæ, dum tamen Sanctus Thomas ait, quòd *inter illa præcipua sunt ea, quæ aguntur in divinis mysteriis*, mox subjungit: *ad quæ ordinatur directè ordo Canonicorum Regularium, quibus per se competit, ut sint clerici religiosi, sed ad religionem Monachorum non per se competit, ut sint clerici, ùt habetur in decreto* 1. c. q. 1. hæc S. Doctor. exinde habemus, eandem vitam contemplativam publicam ex fine sui instituti convenire Canonicis, quæ conveniebat Apostolis, & quidem directè, ac per se; præterea vitam hanc Monachis non competere per se, sed alteram, id est privatam: quòd verò Canonici huic quoque, seu privatæ incumbant, eô modô fit, quô Monachi incumbunt publicæ,

Nav. comment. 4. de regul ab init. S. Anton. p. 3. tit. 16. c. 4. §. 1.

1. 1. q. 189.

licæ, nempe solùm accidentaliter. Quod ipsum fecisse Apostolos, qui ea (quæ Lucas act. c. 4. notat.) cum Patrum commentatione perlegerit, dubito, an negaturus sit.

Vide Cornel in acta loco. cit.

Ad quæsitum verò ex chori obligatione discrimen dico, omninò falli eum, qui credit finem simpliciter principalem Canonicorum Regularium S. Aug. chorum esse. Dico autem *simpliciter principalem*; ut observem debitam in ipsis finibus Religiosorum statuum particularibus discrepantiam. Ipse enim finis particularis potest iterum geminatò dispesci, prout alibi diximus, & id certum est in religione nostra, utpote, quæ finem particularem genuinum habet fundatum in vita mixta, quam ex instituto profitemur: quia autem finis unus præcedere solet alterum, hinc dici posset, vitam contemplativam intendi tanquam finem *quô*, vitam autem activam tanquam finem *qui*, cùm enim actorum 6. dicerent Apostoli: *nos orationi, & ministerio verbi intenti erimus*: apparet, ideò eos orationem præmisisse ministerio verbi, id est, vitam contemplativam activæ, ut innuerent per hanc tanquam certum, securúmque medium procedi ad alteram: unde Suarius: *Clarum est*, inquit: *cum illo* (id est, fine salutem animarum intendente) *conjunctam fuisse præcipuam partem vitæ contemplativæ*, *sine qua non poterat esse status ille undequaque perfectus*, *prout esse debuit*. Hic ergò genuinus finis, intrinsecus (ut ita dicam) ex origine instituto Canonico est, neque separari potest, nisi ipsum institutum aut specificè mutetur, aut penitùs tollatur. Difficultas exinde autem emergit, quòd, cùm finis ille, *ut quo*, seu vita contemplativa (quam saltem ùt pars, chorus constituit) solùm tanquam medium ad finem alterum scilicèt ministerium verbi fuerit olim expetitus; jam intendatur tanquam finis *qui*, eò quòd Canonicus Regularis videatur totius obligationis rationem habere positam in peragendo choro, prout passim Canonistæ tradunt. At se vehementer decipiunt, qui sic sermocinantur; cùm certum sit utrumque finem suô modô tanquam Principalem à Canonico instituto intendi, neq; præcisè finem contemplativæ vitæ unquam constitutum fuisse solummodò ùt medium ad finem activum, sed reverâ æquè tanquam finem *ùt qui*, sicut alterum (loquor de vita contemplativa publica) hinc finis ille, qui est salus animarum procuranda, non tanquam simpliciter principalis, id est, solus, & unicus præfixus erat, sed & finis vitæ contemplativæ; ubi hoc modo objicientes videntur offendere in intelligendo hoc fine, opinantes totam vitam contemplativam consistere in propriæ vitæ salute, per duplicem illam viam purgativam, & illuminativam sic procuranda, ut unicè constituatur in extirpandis vitiis, & implantandis virtutibus, quod tamen erroneum est: ipsa enim vita contemplativa verum, ac nobilissimum finem habet amorem, laudémque Dei. Hinc Cassianus vitam potiùs activam in emendatione morum ponit, & vitiorum expurgatione, theoricam verò, id est, contemplativam, in cognitione rerum divinarum, quæ se summè conjungit cum amore divino: cùm enim contemplatio sit pars orationis, dicatúrque mentalis, hæc conjuncta cum vocali, perfectissimam componit vitam contemplativam, & quidem prout eadem innectitur divinis mysteriis publicè celebrari solitis, ipsa quoque publica est, & omnimodè illa, ad quam paulò antè ex S. Thoma audivimus Canonicos Regulares ex fine sui instituti directè, ac per se ordinari. Cæterùm vita contemplativa, in quantum chorum, seu laudem divinam decantandam respicit, est omninò sic cum vita activa componenda atque pensanda, ut neutri religiosus vitæ mixtæ addictus, minùs, saltem, quantùm in se, attribuat: quod ipsum legimus fecisse Salvato-

t. 3. de stat. relig. c. 2. n. 10.

Collat. 14. c. 1.

Serm. 2 1 0.

vatorem noſtrum, cujus alternatas vices jam in pernoctando in oratione, jam iterum in verbo Dei prædicando Evangeliſtæ identidem commemorant. Porrò chorus ſecundùm Canonicam inſtitutionem, imò antiquiſſimorum Patrum traditionem adeò Clericis ſemper ſolitus erat, atque conſuetus, ut non opiner, fore eruditum, qui eandem ignoret, aut ſe legiſſe neget. Exiſtimo itaque hac in re, nec operæ pretium eſſe teſtimonia producere, cùm paſſim, & penè in omnibus libris de orationis publicæ, & de chori frequentia, & vetuſtate tractantibus iſta inveniantur. Quod igitur objicitur, Canonicos regulares S. Auguſtini hodiernos pro fine ſuo ſimpliciter principali ſolum, & unicum habere chorum, omninò negatur: habere tamen ex priſtina Canonum inſtitutione, & à longè plùs, quàm mille annis chorum pro fine partiali tanquam in vita mixta (contemplativam publicam ſuô modô conſtituente) certiſſimum eſt. Hoc verò ſuæ antiquiſſimæ inſtitutioni adverſari, neſcio, an eruditus quis aſſerere poſſit? niſi id etiam de omnibus Canonicis ſæcularibus aſtruat, quorum obligatio horas in choro decantandi perſpicua eſt. Neque jam video huic debili objectioni multùm inhærendum. Hinc ad aliud tranſimus.

6. *Canonicorum regularium institutum non potest dici tertium quoddam genus in statu religioso, id est, Monacho-Clericale.*

Quartum diſcrimen quidam effingunt in eo, quòd dicant nos Canonicos Regulares S. Auguſtini eſſe quoddam in ſtatu religioſo tertium genus, nempe nec puros Monachos, nec puros Clericos, ſed *Clerico-Monachos:* Econtrà priſtinos Canonicos fuiſſe abſolutè, & ſine omni Monachiſmo Clericos: quod probare ex ipſis Canonibus, & Pontificum decretis conantur: ajunt enim, omnes conſtitutiones, quotquot emanârunt, quibus Canonici regulares in æquali forma cum Monachis definiuntur, recentiores eſſe ſæculô undecimô, ſeu illa reformatione in ordinem Canonicum inductâ; atque hanc cum Monachis æqualitatem neutiquam ante tempora iſta oſtendi poſſe, cùm tunc Canonicos nullum poſſet decretum attingere in Monachos latum, utpotè longè ab illis diſtinctos: hæc autem benè perpenſa, profectò non qualecunque, ſed ingens arguunt inter utroſque diſcrimen. Hunc dirum Achilem in ordinem noſtrum ſaltem ſecundùm potiorem partem Eminentiſſimus Cardinalis de Luca animavit, ſuô ſubtiliſſimô, ac divinô planè ingeniô partum non indignum. Cui, æquum eſt, ut penitiùs immoremur.

Supplem. tr. de benefic. disc. 115. per tot & in annal. ad Conc Trid. disc. 35.

Certiſſimum equidem eſt, Monachorum quotquot decreta emiſſa, quæ in Canonicos regulares devoluta ſunt, reformatione illa notiſſimâ recentiora eſſe, & monſtrari nequire ante illa tempora Canonicos unquam ex decreto juris ſic Monachis æqualiter habitos fuiſſe, ut factum eſt eadem reformatione tranſacta: & rem longè magis urget ea circumſtantia reductionis Canonicorum regularium ad certam religionem clauſtralem, ut in hoc planè analogicè vivere comprobentur cum Monachis, quod antea nunquam contigit. His tamen non obſtantibus, dico, nullatenùs tertiam hanc ſpeciem à Canonicis regularibus conflari, imò nec ullam, per iſtos, talem dari poſſe: jam enim copioſiſſimè declaratum eſt in prioribus duabus partibus, nihil planè adferri ab adverſariis quoad inſtitutum, imò nec quoad complures ritus, modóſque vivendi clauſtraliter, pro quibus non exhibeantur exempla, ac teſtimonia, etiam à priſtino Clero unâ ſociali vitâ Canonicè coadunato obſervata. Unicum pro valido argumento aſſumamus Metenſe Collegium, imò non erravero, ſi me extendam ad totam Diœceſim, quam S. Chrodegangus illâ ſuâ notiſſimâ regulâ erudivit. Secundùm hanc debebant vivere omnes Canonici omnium collegiorum Diœceſis Metenſis; ſed quâ normâ putamus, eam re-

regulam fuiſſe inſtructam? cogor verba viri eruditiſſimi adducere Lucæ Dacherii Benedictini, *adeò*, inquit, *ipſi Codegrando altè menti, ac memoriæ inſita fuerat regula S. Benedicti - - - ut verba illius, ſententias, periodos, quin etiam capitula identidem, Canonicis condendo leges, ſua effecerit, tacito duntaxat Monachi - - - Canonici nomen ſuppoſuit.* Hæc Dacherius, & profectò rem ſic eſſe, ipſa collatio utriusqne regulæ dabit. Confer etenim prout ea à Labbæo edita eſt caput primum Codegrandi, ubi de humilitate cum 7. S. Bened. ſecundum, ubi de ordine congreg. cum 63. tertium ubi de cuſtodia clauſtri cum 22do. quintum, ubi de officio divino in nocte, cum octavo. Septimum, ubi de diſciplina pſallendi cum 19. Decimum nonum, ubi de opera manuum quotidiana, cum trigeſimo quinto. Decimum octavum, ubi de his, qui in levioribus culpis delinquunt, cum quadrageſimo ſexto. Undecimum, ubi de Zelo Dei, quem debent ſervi Dei habere, cum ſeptuageſimo ſecundo. Duodecimum, ut non præſumat alter alterum cædere: cum ſeptuageſimo. Vigeſimum quartum, ubi de ſeptimanariis coquinæ: cum trigeſimo quinto. Vigeſimum ſextum, ubi de cellario: cum trigeſimo primo. Vigeſimum ſeptimum, ubi de de portario: cum capite tertio &c. & Dacherium veriſſima locutum fuiſſe reperies: ſed hem! ſi his temporibûs talis ab aliquo ſuperiore poteſtatem habente omnibus per integram Diœceſim ſubjectis Monaſteriis Canonicorum Regularium conſtitutio præfigeretur, nunquid jam quarta ſpecies (ne dicam tertia) effingi deberet pro his Canonicis, utpotè, quòd in re penè totam regulam Benedictinam haberent, quam vitâ, & converſatione imitarentur. Cur autem, quæſo, non illi Metenſes Canonici, nova tum ſpecies aſſerti? cur, cùm Paulus Diaconus librô de Epiſcopis Metenſibus de hac regula à Chrodogango tradita ſcriberet, effatus eſt: *Quòd hic Clerum adunavit, & ad inſtar cœnobii intra clauſtrorum ſepta converſari fecit, normámque eis inſtituit, qualiter in Eccleſia militare deberent, quibus annonæ, vitæq; ſubſidia ſufficienter largitus eſt, ut perituris vacare negotiis non indigentes divinis ſolummodò officiis excubarent, ipsúmque Clerum abundanter lege Divina, Romanáque imbutum cantilenâ, morem, atque ordinem Romanæ Eccleſiæ obſervare præcepit, quod uſque ad id tempus in Metenſi Eccleſia factum minimè fuit.* Cur inquam, non addidit, hos ipſos Clericos Metenſes hôc modô novum Ordinem conſtituiſſe Monaſtico-Clericalem. Quódque ampliùs advertendum; legimus veteres ſeu Epiſcopos, ſeu alios Zelatores ſanè plurimos (quales fuêre ſanctus Amandus, S. Rigobertus, S. Paulus Leonenſis, S. Ludgerus, Carolus Magnus, Ludovicus pius, aliíque) quòd Canonicos clericos in talem vitæ normam, talem diſciplinam coarctaverint, ipſam monaſticam, ſi non quandóque excedentem, certè adæquantem; ut ideò Canonicorum collegia, Monaſteria, quin & ipſi Canonici, *religiosè, regulariter, clauſtraliter*, imò & *monaſticè*, converſari dicerentur, pro quo totus hodiernus Monaſterienſis Epiſcopatus, certè juxta doctiorem, fideliorémque criſim, ùt alibi docebimus, ex ſuo nomine perhibet teſtimonium. Attamen nullus antiquus ſcriptor ideò vel ſomniâſſet de ſimili reformatione dicere, quòd novum clericalem ordinem, tertiam quandam ſpeciem inter puros Monachos, & puros clericos fundaverit, inſtituerítve: ſed aut, quòd clerum ad meliorem vivendi formam reduxerit, aut quòd reſtituerit in illo collabentem, ſeu penitùs collapſam &c. cur verò iſtud? profectò non aliam comperio latitare cauſam, niſi quòd ſcriptores illi, clericalis inſtituti obligationem, in quo propriè conſiſteret, penitiùs adverterent, & fideliùs explicarent, optimè gnari, quid

Spicil. t. I. in monito ad reg. Chrodeg.

Apud Labbæ t. 10. conc. in præfa. ad hanc reg.

quid in sua specie infima religionem aliquam constitueret: neque iis ratiocinationibus inhærentes, quas per sæcula undecimum subsequentia annuatim penè suppeditârunt novi in Ecclesia exsurgentes ordines, per quos quasi species in speciem dividebatur, & nova identidem excogitanda dabantur prædicamenta, ut non solùm novus ordo unus ab altero distinqueretur, sed, ut per similes advenientes qualitates optimè quidem à viris piissimis pro varietate decoris Ecclesiæ adinventas, ab inquietis, prurientibúsque ingeniis autem distortas, novæ identidem formalitates prætenderentur, quasi, dum tales necessariò adstruuntur in ordinibus novis, requisitæ quoque sint in antiquissimis. Cuperem sanè scire ab his effingendarum specierum patronis, si sæculô undecimô vixissent, cùm alius in tota Ecclesia Catholica ordo non existeret, proùt ex Langio suprà notavimus, nisi ordo Canonicorum Regularium S. Augustini, & Ordo S. Benedicti, quasnam ipsi partes constitutivas in Ordine Canonicorum Regularium allegâssent, ut in sua specie idem infima agnosceretur, ut acutiori ingeniô, quàm ipse Angelicus Doctor, determinâssent hanc, ne unquam cum alia futura nova specie confunderetur.

Longè aliter igitur in reperiendo discrimine unius ordinis ab altero, & in declaranda specie infima cujusque instituti discurrendum est. Monstravimus equidem id ipsum jam in prima parte ex præfato Angelico Doctore, dum diximus eundem discrimen Ordinis Canon. Regul. & Monachorum hoc ponere: *quòd Canonicis Regularibus per se competat, quòd sint Clerici Religiosi, sed ad religionem Monachorum, non per se competat, ut sint clerici.* Atque in hoc discrimine speciem infimam collocavit Canonici Ordinis, & meritò quidem: nam, cùm idem viveret usque ad annum 1274. tunc complures jam ordines tum Monachorum tum mendicantium, tum militarium exstitère in Ecclesia, nulla tamen sibi obrepente difficultate, solùm particularem Canonicorum Regularium finem isthic allegat, per quem istos à Monachis distinguat: & cui suppetit judicii, discretionísque æquitas, facilè apprehendet, eum de Canonicis Regularibus non qualibuscunque, sed de ista specie infima, quos vulgus Ord. S. Augustini nuncupat, fuisse locutum; quamvis fortè tunc potiori jure, quàm nunc (à quodam recentiore scriptore) & ipse Ordo S. Dominici sub ea potuisset computari, utpotè qui verè clericalis est, sed quia idem præter finem istum etiam habet alium particularem, nempe paupertatem in communi, utpotè, quòd hic ordo sit mendicantium, ipse Sanctus Thomas eundem hunc suum ordinem distinguit ab ordine Canonicorum Regularium, non scrutans in isto aliquod medium, aut qualitatem, vel finem discrepantem, sed eum scit residere in suo, quippè quòd certum sit & cuique rem pensiculatiùs investiganti patescat, recentioribus, & succedentibus ordinibus accessisse nova media, novâque Consilia, quibûs se discernerent, neque has qualitates in pristinis esse quærendas, præcipuè verò id locum habet in clericali.

Salvô igitur Doctissimo alioquin eminentissimi Cardinalis de Luca, & omnium cum ipso sentientium judiciô, atque opinione, huic suffragari in illa tertia specie Canonicorum Regularium tanqnam *Monachorum - Clericorum*, non video cur, aut quô modô quis possit. Ad hanc enim astruendam concurrere aliud nequit, nisi periculum alioquin confusionis in discernendis ordinibus; at hanc institutum nostrum sicut nunquam causaverat, ita neque hîs temporibus ullo modo causabit. Persistit enim jure, ac meritô in prærogativa suæ antiquitatis, qua saltem etiam juxta adversarios alius ordo non evasit, quàm

Margin notes: 22. q 189. art 8 ad 1. — Vide Gravis[o]n in sua hist. Eccl t 4. p. 17. & t. 5. p. 132. col. 2.

quàm fuerat ſæculô undecimô, duodecimóque; aſt tunc nemo illum tanquam tertiam quandam ſpeciem aſſeruit inter Clericos Regulares purè tales, & inter Monachos puros. Inquirantur enim omnes ſummi Pontifices, Epiſcopi, Fundatores, Hiſtorici &c. ſinguli conclamant pro ejuſdem puro, ac mero clericatu, eúmque fortuitò potiùs, quàm conſultò Monachos dicunt, eò demum res dilabitur, ut ſe firment in antiquiſſima. tum Aquisgranenſi, tum Innocentii tertii aſſertione, quâ dicere placuit: *Canonicorum in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus à Monachorum non debere diſtare vita.* Cæterùm eos ſemper tanquam primæ diſciplinæ Regularis Apoſtolicæ, ac clericalis agnoſcentes genuinos ſucceſſores.

Aquisgr. concil. c. 115.

7. *Rationes ab adverſa parte propoſitæ diſſolvuntur.*

Verùm ne videamur hujus adverſæ aſſertionis rationes effugere, ad illas quoque expungendas progredimur. Et quia ſe iſtæ, aut in ipſis Canonum allegationibus (ùt ſupra retulimus) firmant, aut in iis, quæ circumſtantiam illam clauſtralis religionis concernunt, eadem hic diſſolvenda ſunt. Canones à ſæculo undecimo Monachiles in Canonicos lati, quid in illis diſcriminis fecerint, quídque ad talem tertiam propugnandam Monacho-clericalem ſpeciem conferant, nobis potiſſimùm ſubſequens caput quintum oſtendet. Porrò prænotamus ex Divo Thoma, differentiam unius religionis ad alteram principaliter quidem attendi ex parte *finis*, ſecundariò autem ex parte *exercitii*: ubi obſervandum cùm Pellizar. per iſtud exercitium nihil aliud intelligi, niſi media ad finem convenientia, hæc verò univerſaliter firmantur præcipuè in omnibus Conſiliis traditis à Salvatore noſtro per ſuum ſacrum Evangelium, quorum triginta enarrat Cornelius à Lapide in ſuo commentario prævio ad Evangelium Math. his innixi omnes ſacrorum ordinum fundatores, conſiderato inprimis fine principali, quem intenderant, præſcripſerunt jam plura, jam pauciora, eáque, ùt plurimùm, talia, quæ ipſis videbantur ad finem præfixum obtinendum efficaciùs conducere. Hinc S. Thomas docet, ipſum quidem finem principalem eſſe de ſe loquendo abſolutum, econtrà exercitium eſſe reſpectivum ad finem: *quia* inquit, *exercitium non quæritur propter ſe, ſed propter finem.* Unde & infert, unam religionem præeminere alteri, non ſecundùm quantitatem exercitii, ſed ſecundùm proportionem ejus ad finem intentum, eò quòd in collationibus Patrum introducatur ſententia B. Antonii, qui prætulit diſcretionem (per quam aliquis omnia moderatur) jejuniis, vigiliis, & omnibus hujuſmodi obſervantiis.

2. 2. q. 188. art. 6. de varieт. Relig. tr. 16. 3. n. 4.

Ibidem.

Primaria, & de ſubſtantia religionis omnis diximus eſſe tria conſilia paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Hæc ex ſe nullam faciunt religionum diſcrepantiam, verùm accedunt in quavis religione alia obſervanda conſilia non ſub tali formali obligatione, velut illa tria, ſed ſuô modô ſub culpa aliqua, vel pæna, & quidem arctiùs in aliquibus religionibus, in aliis mitiùs. Hæc omnia prudenter combinanda ſunt, ac diſcernenda, à quibus tota noſtra reſponſio dependet. Ordo Canonicorum Regularium quomodocunque conſideretur quoad ſubſtantiam, eò quòd Ordo Religioſus ſit, debet convenire cum Monachiſmo in iis, ſine quibus religio, aut omninò exiſtere nequit, aut ſuo vigore privatur, talia ſunt tum finis, ad quem quævis religio dirigitur, tum media partim ſubſtantiam ejus conſtituentia, nempè vota, partim cooperantia ad finem: at dum finis jam iſte, jam ille à religionibus diverſis intenditur, dúmque media ipſa diſparata eliguntur, hinc oritur religionum diſcrepantia, non quoad exercitium abſolutè, ſed reſpectivè ad finem conſideratum: ipſa enim media relata ad finem, ejus quaſi naturam

Lector amice confer iſta cum iis, quæ prima parte diximus, ut ea magis diluci-dentur.

turam induunt; quod patet ab instantia, nam oratio exempli causâ sacerdotis publicè Deum deprecantis aliâ formâ vestitur ratione finis, quàm eadem oratio, quæ peragitur à quodam privato laico. Ex quo certum est, Ordinem Canonicorum Regularium non solùm ab origine suæ institutionis habuisse finem suum particularem, sed & præter consilia tria Evangelica, alia quoque, quibûs tanquam mediis faciliùs ad assequendum finis sui particularis effectum perveniretur: cùm autem dubitari non possit, hunc ordinem prout altissimum, sibi finem quoque præclarissimum præfixum habuisse scilicet partim divinum cultum, & vitam contemplativam, partim curam salutis animarum; hinc requirebantur non obvia quæque consilia, sed selectissima ad eundem, non quidem absolutè in se considerata, sed respectivè, exempli causâ ad animarum curatorem requiritur cumprimis innocentia vitæ, & perfectissima tum corporis, tum animæ castimonia, hanc Canonicus Regularis ideò vovet, sed ad eandem ipsam assequendam, & tutè conservandam requiruntur media, in consiliis Evangelicis contenta; sunt ea diversa, afflictio corporis per labores assiduos, per nuditatem, per jejunia &c. jam quæritur, non quænam ex his consiliis, seu mediis in se sint arctiora, sed quæ ad castitatem obtinendam efficaciùs concurrant? sic certum est, durissimè homini cadere, gravem laborem, aut nuditatem, maximè frigore urgente: sed ad hanc virtutem conducere videtur magìs jejunium, quamvìs non adeò castigativum, unde Cajetanus in responsione ad tertium inquit: *in exemplo de mediis ad continentiam servandam attende, quod non exempli tantùm, sed veritatis doctrinam continet. Nam pauperes nudos vacare etiam generationi perspicimus, famelicos autem, & sitibundos nequaquam, juxta illud: sine cerere, & Bacho friget Venus: meliùs ergo medium ad continentiam servandam est abstinere à cibo, quàm carere caligis, aut calceis, & quàm laborare, & hujusmodi.* Igitur consilia, quæ videbantur maximè huic instituto congruere, excogitabant identidem SS. Patres, & ea in Canonum formam redigebant, Canonicísque observanda suadebant; ac quandóque demandabant, neque multùm hærebant, unde aut ex cujus viri sancti, doctíve sententia talia eruerent, quasi timerent, ne fortè impingerent exinde in quandam confusionem, aut commixtionem unius ordinis cum altero: quia enim totam discriminis rationem ipsi ponebant in fine particulari cujusque instituti, non angebantur, si jam aliqua decerperent ex regula S. Benedicti, ùt fecit Chrodegangus, jam ex regula Hieronymi, Eusebii, Sylvestri, Gregorii: ùt Aquisgranenses Patres. Ex quibus demum elucet, cur post sæculum præcipuè undecimum Canones tot editi sint Canonicos Regulares cum Monachis æqualiter stringentes: prima ratio educitur ex illa ab omnibus penè Ecclesiæ proceribus attentata, ac expetita Canonicorum in pristinam disciplinam regularem non qualiscunque, sed stabilis, & obfirmata reductio. Tot hactenùs editi Canones Patrum, Conciliorúmque tum æcumenicorum, tum Provincialium, tum Synodalium, necdum tamen potuêre inconcussum adeò murum relaxationi opponere, quin malis quorumdam effrænium artibus diffringeretur: conniventia verò, ac clementior eorumdem canonum interpretatio, remissióque, quem in hoc passu demum effectum sortita sit ex Hildebrando, Petro Damiano, Ivone Carnutensi perspeximus. Ergò ad radicem securis ponenda erat, & ferrô recidendum malum, ne pars sincera traheretur: hinc canones severiores constituti, regularis observantiæ meta ad limites arctiores contracta est. Neque opinandum, adeò cæcè à Patribus instituti Canonico-

nico-Clericalis optimè gnaris, ista Monachis communia decreta etiam ab hoc tempore Canonicis imposita fuisse, ut aut non attenderent, eadem sic iisdem aliquando obfutura, ut è prærogativa suæ antiquissimæ institutionis in recentiùs excogitatum, inventumqúe tertiæ speciei ordinem Monastico-Clericalem deturbarent. Aut miscentes quadrata rotundis mallent ex Canonicis talem novam speciem ordinare, quàm pristinam reformare: nequaquam planè istud. Sed nôrunt viri doctissimi, nihil omninò inde clericali religioni præjudicandum: & ut rem acu tangamus, quod pridem notum erat omnibus, imò & consultum, tunc, cùm hæc laudatissima reformatio ramos suæ indeficientis viriditatis in omnem planè terram extendere ordiretur, etiam summi Ecclesiæ Præsules adjutrice manu, scriptis dare, & explicare in perpetuum roboris monumentum constituerunt. Adducantur enim omnia à sæculo undecimo Pontificum decreta, nihil in iis novi reperiemus, nihil adeò singulare, quô Ordo Canonicus ad aliam institutionem translatus argui posset: solùm quædam consilia ad statum suum servandum solidiora perquisita fuêre, atque adjecta, quæ nunquam asseri poterunt, eum in sua individuitate antiquitatis mutâsse, vel maximè ex eo, quòd quæcunque demum media etiam ex monasticis ritibus deflorata Canonicis observanda præscriberent, neutiquam ex se sufficere possent ad aliquam novam speciem constituendam, utpotè, quòd hôc ipsô, ac assumpta essent cum respectu ad finem Canonicum, ac Clericalem, non jam formam monasticam haberent, sed eam, quam ipse finis (cujus respectu assumebantur) complectitur, induerent. Hæc autem ipsa.

8\. *Ostendi. tur: Canonicos ad quietem claustralem se recolligentes non ideò aliam speciem Clerico monachiiem assumpsisse.*

Rationem secundam produnt, nempè, cùm præcipuè sæculô septimô, ac deinceps numerus Clericorum sic augeretur in Italia, Gallia, atque Germania, ut operarii abundantes reperirentur, colligi aliquantò quietiùs quidam quærebant Canonici in Ecclesiis præcipuè Cathedralibus, otiô spirituali magìs, magísque fruituri: sed quia inimicus homo dormientibus superseminare sua solet zizania, quò plùs congregationes tales ab externa animarum cura vacabant, eò magìs nullis cum peculiaribus constitutionibus restrictæ, torpere quâdam inanî desidiâ cœperunt. Occurrebant solertiores Episcopi, insultabat, ac obstrepebat quorumdam dissoluta pervicacitas; hæc causa prima fuerat inductarum peculiarium regularum, Canonum, ac institutionum diversarum, verùm istas sæcula ævum supremum longè antecedentia experta sunt; inducti monastici ritus in Collegia Canonicalia diù ante sæculum undecimum, solùm quòd necdum legali totius Ecclesiæ more in Canones redigerentur. Dyonisium exiguum sæculô sextô, necnon & Ferrandum, Cresconium, Martinúmque Braccarensem collectionem Canonum edidisse scimus: sed cujus præcipuè curâ laudabatur, atque excipiebatur primùm, Ivo Carnotensis in Gallia fuit sæculô undecimô, & post hunc Gratianus sæculi duodecimi mediô. Uterque horum multa jam inseruit disciplinam regularem monachis communem concernentia, quæ præcipuè fundantur in obligatione votorum: apprehendebatur enim à reformatoribus ordinis nostri sanctissimis æquè, ac doctissimis, quantùm ad finem particularem conduceret, etiam providere de mediis illis, quibûs substantia religionis optimè conservaretur; hinc si quid perspicerent huic seu in voto obedientiæ, seu castitatis, seu paupertatis obesse, quô procliviùs violaretur, statutum, vel Canonem aliquem in occursum talis mali condebant, quod ùt diximus, eò faciliùs ordinare poterant, cùm Canonici in congregationibus constituti

tuti magis intra seipsos domi collecti vivere consuescerent, & solùm aliqui eorum ad Parochias exteras, vel etiam urbanas exponerentur, reliquis choro, divinóque ministerio in claustro deservientibus, & suo tempore (non assiduè, ùt olim, cum pagana, hæreticáque illuvies omnia penè loca inundaret) animarum curæ deputandis. Absque dubio autem mox, ùt talis restrictio Canonicorum inter septa regularia, atque ut ita dicam, monastica facta est, se quidam hujus reformationis aut inimici, aut saltem fastidiosi, utpotè Monachismum in talium animo nimiùm redolentis, cæpêre velut insolitum clericalibus institutis, & præjudiciosum reprimere, atque execrari, tales Regulares viros ex cætu clericali proscribere, jurium, ac prærogativarum clero debitarum incapaces proclamare, ob analogiam nempe cum Monachis, quâ illigatos censebant præcipuè à tempore Romani Concilii annô 1063. habiti, in quo dum Alexander secundus Canonem illum vulgavit: 35. *præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iisdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem servaverint, juxta Ecclesiam, quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesia competit communiter habeant.* Petrus Damiani huic Concilio præsens, canonísque præfati sedulissimus executor peculiarem methodum hujus communis, castæque vitæ tradebat: nec id sine optato effectu, proùt ipse fatetur opusc. 34. aliàs 35. & de eo Joannes Monachus in vita cap. 15. nec minùs Romæ Hildebrandus, in Gallia Ivo Carnutensis, qui ut adhuc arctiùs disciplinæ regulari devinciret Canonicos, primus fortè fuerit, ut speciali affectu regulam S. Augustini servandam, & eligendam ad ritum quasi Monasticum Canonicis suis persuaderet, proprium omne habendum interdiceret, discessionem aut evagationem sine Præpositi, vel congregationis licentia extra claustrum vetaret &c. verùm omnes talium adversantium rumores, quàm impotentes fuerint ad qualecunque his (sanctiorem, Apostolicámque communem vitam suscipientibus Canonicis) novæ originis præjudicium, antiquorúmque jurium surreptionem imponendam, satis ipsi tum summi Pontifices tunc præsidentes, tum Ivo demonstrat. Cùm enim quæstio hanc ob causam apud Paschalem secundum annô 1100. moveretur, an Canonici Regulares possent, ùt antea (cùm liberiore disciplinæ aurâ fruerentur) ad curam animarum applicari, respondit Pontifex in Concilio Pictaviensi hôc annô celebratô, posse omninò, hic ejusdem Canon. *Clericis Regularibus jussu Episcopi sui baptisare, prædicare, pænitentiam dare, mortuos sepelire liceat.* Canon. 9. ejusdem Conc. pict.

Opposuerat se omnibus Canonicis Regularibus in Diœcesi Lemovicensi consistentibus ejusdem Episcopus, ùt videtur Humbaldus, inhibuerátque illis eandem animarum curam exercendam, eò quòd se *Regulares* dicerent; fortè deceptus opinione *Regularitatis*, quam ita vulgus æstimabat Monachismo strictè sumpto æquivocam, ut hoc ipsô, quòd quis se regularem diceret, Monachus crederetur, neque id de Humbaldo mirum, qui ejus acta legerit. Dissolvit errorem patentissimô argumentô Ivo in Epistola ad Galterum Præpositum Stirpensis Ecclesiæ hac de injuria ab Humbaldo illata conquerentem: *quantum*, inquit Ivo, *intellexi ex litteris à vestra parte mihi nuper oblatis, graviter fert vestra fraternitas, quòd Lemovicensis Episcopus, in synodo agens, interdixit Regularibus Clericis, & regimen animarum & confessionem pænitentium; qui rectiùs quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitùs removisset, quibus tantò plùs displicet aliena malitia, quan-* Epist. 69.

quantò longiùs discesserunt à sua: hæc tamen prohibitio licèt aliquo forsitan livore Canonici Ordinis facta esse videatur, quantò salubrior, tantò fraternitati vestræ debet esse acceptior - - - - - hoc interim ad inquisita respondeo, quia Clerici Regulares ab hoc officio nec penitùs sunt removendi, nec indiscretè admovendi: nam si penitùs removerentur, Canonico ordini indigna fit injuria, cui tantò securiùs est credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ suæ corrigendæ &c. ubi præcipuè adverto, ex hoc Epistolæ contextu elucere, primò: quid causæ fuerit, cur sæculares clerici, regulares arcere conarentur à regimine animarum, uti & ab aliis clericali statui competentibus prærogativis? existimabant jam tum hunc statum regulari disciplinâ vestitum statum esse pænitentiæ, quem adeò alienum esse volebant à clericatu, ut soli Monachismo proprium dicerent; authoritate hujus opinionis ex Hyeronimo desumptâ: dum dixit: *Monachus non docentis, sed plangentis* id est, pænitentis *habet officium.* Intereà non intelligentes duo in regulari instituto præcipuè fore observanda, nempe; quæ in eodem ex *instituti ratione* præstantur, & quæ ex *occasione* ejusdem instituti fieri possunt. Quamvis ergò ex instituto Monachi *plangentis*, non *docentis* habeant officium, exinde non sequitur, quòd Regulares Canonici dum *docentis* officium continent, *plangentis* nequeant habere aut exercitium, aut facultatem, cùm & ipsos sæculares clericos, sæpè ad pænitentiæ gravissimæ lamenta legamus confugisse; qualis ille fuerat Joannes reclusus ad sancti Martini de campis Basilicam clericus, atque sacerdos, & sanctus Bulfi-laicus, de quo Bollandistæ, ac denique alii sexcenti: qui quamvis genuini clerici essent, nec regularibus tum in communi societate votis adstricti, ad loca deserta pænitentiæ causâ confugerant, non tamen animarum solicitissimam curam deponebant.

C. Monachus 16. q. 1.

Annal. Ben l. 61. n. 55.

Neutiquam igitur ex se unum officium excludit alterum, nisi ipsum adversetur institutum, quale est Monachismus. Hinc autumo, cùm Innocentius tertius decrevisset, Joachimum illum (de quo supra) vel juxta alios Joannem ex Lunensi Episcopo Canonicum factum Regularem, expetitum ad infulam Faventinensem, non esse assumendum, eò, quòd sibi pænitentiæ locum resignato Episcopatu priori elegisset: id Canonicorum Regularium Ordini in suo clericatu nihil planè officere. Quod enim in Monachis reale est, & ex instituti ratione, in Canonicatu potest esse personale, & ex occasione exercendæ virtutis: certissimum námque etiam in Ordinis Canonici monasteriis dari occasionem amplissimam pænitendi; sed neque hanc defuisse pristinis temporibus in Clero indubitatum est. Qui ergò etiam ad monasteria Canonicorum ex Episcopatu deflendorum criminum causâ descendit, dignum est, ut Innocentii judicium sustineat; non, quòd Ordinem Canonicum elegerit, sed quòd in Ordine Canonico pænitentiæ se submiserit, *Monachorum more*, quorum dum potest, & oportunitatem habet, pænitendi assumere disciplinam, debet & restrictionis subire sententiam. Patet igitur, Clericos illos imperitò planè laborâsse supposito, quos omnes Ivo perstringit, dum de Episcopo Lemovicensi inquit: *Quòd rectiùs quidem fecisset, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitâsset, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitùs removisset, quibus tantò plùs displicet aliena malitia, quantò longiùs discesserunt à sua.* Hæc à propria malitia discessio nihil est aliud, quàm regularis vitæ susceptæ studium, quod dum Clericatui jungebatur, ne minimè quidem eundem in Monachismum (docentis officium excludentem) transferebat. Secundò: dissertè Ivonem memorare *indignam Canonico Ordini injuriam fieri,*

si ideò ejus Professores ab officio regendarum animarum removeantur, quòd regaliter viverent, utpotè tali eò certiùs in totum ordinem redundante, quò convenientiùs regulariter viventibus hic ordo propriè asseritur: quòdsi enim agnovisset Ivo, per hanc regularem reformationem, novam speciem Canonici Ordinis, & quidem Monastico-Clericalem fuisse exortam, nunquam tam generaliter, maximè in ipsius facti, imò & juris quæstione asseverâsset, simpliciter Ordini Canonico inferrì injuriam: nempè, quòd ab eo jure deturbaretur, quô tot sæculis imperturbatè gaudebat. Hinc, ut idem S. Præsul clarissimè monstraret, neque se, neque Alexandrum secundum, neque Petrum Damianum, nec alium quemcunque huic reformationi incumbentem intendisse novam erigere speciem alicujus religionis, sed inhæreri antiquis vestigiis, & resuscitari solùm, quæ erant collapsa, firmioribúsque nonnullis fulcimantis pro duratura perseverantia illud muniri, cùm idipsum quoque in Aurelianensi Episcopatu controverteretur, Ivo ad Joannem Episcopum sequentia exaravit: *Venerunt ad nos quidam fratres, qui in Episcopatu vestro communiter vivunt, solicitè quærentes, utrùm Clerici regulariter viventes Parochias regere possint, & animarum habere custodiam? quibus hoc respondi, quia in primitiva Ecclesia nullus constitutus est rector animarum, nisi de communi vita assumptus, quia nemo rectiùs custos præponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs custos est factus vitæ suæ, quod nullo in loco meliùs probatur, quàm inter eos, in quibus regularis vita vigere videtur, quibus tantùm displicet aliena malitia, quantùm priùs displicuit sua. His rationibùs freti constanter asserimus, non esse audiendos, qui Clericos regulariter viventes à regimine animarum judicant repellendos, quia sæculo renuntiaverunt; sed ideò potiùs ad hoc assumendos, quia voluptates, & pompas sæculi contempserunt. Non enim mundi contractus est animas à vitiis avocare, & ad virtutum celsitudinem provocare; ideò convenientiùs ista docent, qui ea, quæ dicunt, opere complent, quàm ii, qui sunt Doctores legis, & non factores. Non tamen ad hoc officium alii assumendi sunt, nisi quos vita, & doctrina commendat, & Episcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat. Hæc fraternè scripsi dilectioni vestræ, ut eorum, qui sua quærunt, rapacitatem adversùs pusillum Dei gregem compescatis, & in clericali militia quietè vivere faciatis.* Vides ex his communem vitam, quam primitivæ Ecclesiæ propriam agnovit Ivo, & suorum Canonicorum dicere; adeóque eandem, nec dissimilem specie distinctam, eadémque jura his appropriare ob æqualitatem rationis, quæ Clericis primitivæ Ecclesiæ. Clerici autem ab Ivone per decursum, & Canonici semper dicuntur, sanè genuini, nec Monachismo commixti: ut doceat vir sanctus, injuriam fieri illis inhibitione finis sui præscripti curam animarum exercendi, à quo solùm Monachi arcebantur, & quidquid esset regularitatis in Canonicis Monachismum sapientis, per respectum ad finem purè clericalem etiam Clericale esse, neque Monasticum, solúmque tale per quandam æquivocationem nuncupari.

Epist. 213.

Cæterùm tertiò: optimè idem observat, non tamen ad hoc officium alios assumendos esse, nisi quos vita, & doctrina commendat, nam hæc præcipuè causa fuerat, cùm passim ad parochiales curas homines avolarent nullis meritis, nulla pietate, scientiáque instructi; ut compluribûs comitantibûs vitiis laxitas morum, & Ecclesias, & contentas sub illis oviculas in baratrum præcipitaret miseriarum: labes simoniaca, fornicaria contubernia, aliáque crimina sæculis decimô, undecimôque adeò in clero quasi ingravescebant, ut in consuetudinem, imò legem apud nonnullos cogerentur. Testis omnium locô Arialdus Martyr sit, qui

qui cùm in concubinarios Clericos (jure sibi conjugia prætendentes, beneficiáque Ecclesiastica hæreditaria transscriptione prolibus, nepotibúsque relinquentes) graviùs insectatur, ab iisdem execrandâ planè impietate occiditur an. 1066. His itaque malis viri virtute, dignitatéque Ecclesiastica insignes obviare conantes, dum cupiebant non qualescunque ex scabioso grege, sed selectos, & dignos regimini animarum præficere, pristinam illam legem, morémque Apostolicum revocârunt, *ut nullus constitueretur Rector animarum, nisi de communi vita assumptus.* Sed gravissimos motus hic modus in relaxatis Clericis excitavit, ùt vidimus, & ex tunc semper quædam conamina ex utraque parte adhibita: hinc, ne (qui regularitatem amplectebantur) inter genuinos, & juribûs consuetis gaudentes Clericos haberentur: inde, ut generalis totius Cleri reformatio fieret, vel saltem omnes Canonicæ Congregationes ad hanc redigerentur. Quod patet ex Petri Damiani Ep. 6. l. 1. ex quo, cujus quæso animo occurrere posset, ut crederet, seu summos Pontifices, seu alios quoscunque Præsules attentare aut voluisse, aut potuisse, Canonicos omnes ad novam speciem monacho-clericalem adducere? cùm ipsi potiùs horum Regularium genuinum Clericatum contra laxatos defenderent, atque tuerentur, semper iisdem principiis inhærentes, se statum Canonicum neutiquam à suo instituto pristino avocare, sed restituere ad amissam disciplinam. Hæc verò ùtùt erant certa, diversa semper agebant in hominibus judicia, & quò ampliùs alióquin tam felix, & ab omnibus piis exoptatissima reformatio excipiebatur, eò magìs impediebatur ab adversariis, & osoribus regularis disciplinæ. Ex quibus perspicimus fontem genuinum, unde successu temporis usque ad nostram ætatem tot instituto nostro contrariæ, præjudiciosáque opiniones à multis viris quoque doctissimis propugnatæ emerserint? instabant ordinis Canonici Præsules ipsi, ac Patres (quotiescunque cernerent, irrepere in eum cujusdam malitiæ occasionem) ut mox authoritate pontificia abscinderetur: sícque magìs magísque regularitas quidem ipsâ stabiliri cœperat, sed & ex altera parte manes suos patiebatur clericalis instituti integritas; quò enim ferventiùs invigilabatur per nova adita decreta disciplinæ, eò callidiùs reperiebant hujus reformationis hostes, ut eidem jura clericalia derogarent. Ut enim plurimorum, quæ nobis suppeterent, exemplorum unum solùm adducamus: cùm Ivo sufficienter vindicâsset suis Canonicis ingenitum clericatum, júsque ad regimen animarum; ecce tibi, mox ex ipsis Regularibus his, seu reductis Canonicis quidam dilatabant fimbrias suas, & nescio, qua ambitione prætendebant jus sibi quoque competere perpetuitatis, seu dein ad proprias suis collegiis tanquam matricibus unitas, seu alienas Parochias, vel beneficia applicarentur. Gravissima hæc erat præmissæ obedientiæ labefactatio, quæ si dissimulandô tolerata fuisset, haud dubiè sola suffecisset, ut omnem conatum incæptæ reformationis corrumperet, hinc malo huic jam summi Pontifices ipsi supposuêre manum. Sed nemo clariùs nobis hujus negotii fata suggeret, quam Ivonis in fervore Canonicæ reformationis præclarissimus æmulator Stephanus Tornacensis. Erigebant se, ùt dixi, sub hoc viro sanctissimo tales Canonici, detractabántque obligationem dimittendi, quod semel obtinuerant, Ecclesiasticum beneficium; ursit rem, nec inani conamine, Stephanus epistolâ 109. ad Alexandrum tertium, in qua sic loquitur: *præter communes Ecclesiæ Dei pressuras, quibùs nova monstra diebùs nostris Christum iterum crucifigunt, & de Patrimonio ipsius animarum tributa in delicias lascivientes effundunt, clamat regularium Pater Augustinus re-*

Vide Bar. ad annum 1061. & crit. Pagii ad an. præf.

gulam auream, quam ab Apostolis mutuò acceperat diripi, frangi, & pedibûs conculcari, inter hujus corruptionis, & insaniæ filios tanquam mortiferæ cohortis duces erigunt capita Canonici S. Joannis Suessionensis, regularem in se præferentes habitum, & sæcularem obitum inferentes &c. per obedientias, inobedientes vivunt, nec Abbati revocanti, nec corrigenti volunt acquiescere, nec credere corripienti, hujus nequitiæ suæ velamentum, & excusationis opponunt causam, auctoritatem Episcopi &c. succurrit lamentanti Stephano Alexander, decrevítque mox, ut posthàc absque contradictione alicujus Personæ Ecclesiasticæ, vel sæcularis, in potestate sit Abbatis, liberè religiosos suos ponere in obedientiis, vel ad claustrum revocare. Verùm cùm hæc manualitas ad similitudinem iterum Monachorum Canonicos afficeret, ac intereà indies strictior susciperetur norma vivendi à quibusdam eorum, nova commentandi pro his Monachismi exorta est occasio; præcipuè cùm ipsi aut nimiùm anxii, aut potiùs juri suo robustiorî clypeô provisuri in omnibus propè emergentibus casibus, ubi Monachilis observantia alumnos suos arcere solebat, & non nisi Pontificii oraculi definitio expetenda erat, pariter ad hanc communem sedem recurrerent: hinc jam sub Alexandro tertio (sed incassum: ùt inferiùs pluribûs exponemus) conabantur quidam probare Canonicos Regulares ad Episcopatus promotos non posse uti iis communibûs vestimentis, quibûs utuntur ad hanc dignitatem evecti genuini clerici, sed oportere eos sequi ritum Monachorum. Recrudescere lis ista ampliùs cæpit sæculô decimô quintô, decisio à Leone decimo in favorem lata est Canonicorum Regularium. Verùm quidquid in his, similibúsque causis iidem à sede Pontificia obtinerent, notam Monachismi affictì abolere apud Censores plùs quàm nimios non poterant: quin eò magìs semper ab adversantibus huic instituto resuscitabatur, quò plures edebantur Canones, quibûs illi inter arctiores, & Monachis communes consuetudines constringebantur: suggerentibus illis, hæc omnia summorum Pontificum effata, quæ clericatûs jus Can. Reg. affirmabant, non esse juris asserti, sed gratiæ, aut privilegii ex favore concessi.

Porrò si rem penitissimè perspiciamus, cur Canonicis Regularibus tam presè jura sua in disceptationem vocentur, atque qui tot gravissimis summorum Pontificum oraculis participes facti sunt Monasticorum favorum, ad odiosa quoque, ùt dicere solemus, adigantur, tota ratio versari comperietur in propria sua, eáque laudabilissima (licèt in principio liberrima) voluntate, quâ, dum aliàs neutiquam nisi ad communem Apostolicam vitam, ùt inquit Alexander secundus *reassumendam* rogabantur, potiùs quàm compellebantur, postmodùm novis identidem in subsidium perseveraturæ, ùt diximus, disciplinæ constitutionibûs, mediísque præscriptìs, atque assumptìs, illud propemodùm hac sua pietate reportàrunt, ut à prima sua institutione ob eam ipsam causam, quâ illam tueri firmiùs sperabant, pertinaciùs perturbandi quærerentur. Verùm quàm insolidè, nullóque veritatis evincentis argumento? ex adductis à nobis solutionibus, atque responsis clarissimè apparet.

Ultimum demum discrimen inter hodiernos Canonicos Regulares, & clericos præcipuè à magno Augustino ad regularem vitam reductos movet Doctissimus Thomassinus, quod hìc adducere ideò consultum putavimus, ut (cùm quibusdam placeat, Augustinum ordini nostro seu authorem, seu restauratorem negare, asserentibus, hunc sanctum Doctorem institutum formâsse à nostro specie omninò diversum, eorum verò argumenta penè in unum congerat præfatus Thomassinus) in hujus contextu

textu perscrutando reliquis etiam à quocunque moveri solitis difficultatibus respondeamus. Sic ergò ille.

Superest, inquit, *paucis perstringenda Seminarii Augustiniani Clericorum dissonantia vel consonantia cum Canonicis Regularibus extremæ hujus Ecclesiæ ætatis. Et hi enim nomine, & multò magìs Augustini virtutum æmulatione gloriantur. Magna est autem imprimis consonantia, ultrò enim Clerici sunt, triplici solenniori votô obligati, communem vitam agentes, clericalibúsque functionibus omnibus deditissimi. Sed & dissonantia est nonnulla, Augustini enim clericos nulla à clericis aliis vestis specialis disjungebat, nisi communium vestium modestia quædam singularis, mensæ eorum non inferebantur nisi olera, & si quid carnium ibi adderetur, iis non alii, quàm vel hospites, vel infirmi vescebantur. Vinô quidem non penitùs abstinebant, & eò discrepabant à Monachis, quibus perpetua tum quidem carnis, & vini abstinentia indicebatur. His adde, quòd seminarii Augustiniani clerus, clerus erat ipse Ecclesiæ Cathedralis, una domô, mensáque cum Episcopo utens, continentiam non vovebant, nisi dum sacro initiabantur ordine. Obedientiam non profitebantur nisi Episcopo ipsi, qui superior, Præpositúsque eorum ipse erat immediatus; nec eam profitebantur nisi in ordinatione ipsa sua. Unde & quod ad obedientiam, & continentiam pertinet, omnia ipsis cum clericis quibuslibet aliis majoribus communia erant. Evangelicam paupertatem clerici Augustini tum profitebantur, cùm ordines sacros susciperent, qui eâ demum lege eis conferebatur.* Hæc universim discrimina profert Thomassinus. Fortasse tamen istis adhuc ab adversa parte adjungi posset discrepantia quædam, eáque non exigua sese insinuans in ipsis S. Augustini clericis religiosis, & iis, quos nostra Canonica religio complectitur. Nam cùm ex ipsis Thomassini verbis appareat, vota ab Augustinianis clericis priùs emissa non esse, quàm sacrô ordine initiarentur, exinde inferendum liquidò esset, nullos planè in ea congregatione conversos aut susceptos fuisse, aut suscipi potuisse, eò quòd clericali instituto repugnet, ut illud conversi laici, finísque Principalis in hoc intenti incapaces profiteantur: hinc necessariò sequi, institutum modernum Canonicorum Regularium, quod conversos Laicos in suum gremium assumit, longè ab Augustiniano distinctum existere. His ergò propositis dubiis, opus est, ut ordine respondeamus.

Primam de discrepantia vestitûs difficultatem ex parte jam alibi expedivimus: Augustini vestitum distinctum non solùm à Laicali fuisse, sed & talem, qualem complures moderni Canonici portant, antiquitatis laudatissimæ vestigia in candoris integritate retinentes; breviter explanabimus, cùm quæstionem agamus exilis negotii: quia enim ex ipsius sancti Augustini testimonio distincto à laicis vestitu clericos suos incessisse novimus, nil obstat, ut à paritate rationis, idipsum de sancto Patre affirmemus, utpore qui disertè inquit, *de communi accipiam mihi ipsi, cùm sciam commune me habere velle, quidquid habeo. Nolo, talia offerat Sanctitas vestra quibûs quasi ego solus decentiùs utar.* Cùm autem eodem in sermone diceret, *talem habere debeo, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere Presbiter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere; quia in commune accipio.* Manifestè innuit, se de vestitu quotidiano clericis congruenti, non laicali disserere: alióquin neutiquam solos Presbiteros, Diaconos, Subdiaconos nominasset, sed simpliciter, de vestitu homini cuicunque modestiæ studioso competente discurrisset. Præterea scriptorum communis alióquin est sensus (proùt alibi fusiùs loquebamur) per lineam, de qua in eodem sermone Augustinus: *nemo det Byrhum vel lineam tunicam, seu aliquid nisi in commune,* vestem se illam intellexisse

se, quam usque nunc Canonici in signum suæ institutionis portant, quámque antiquissimis temporibus discretivam monstravimus esse clericalis professionis; hâc sanctissimum Patrem, usu quotidiano & extra sacra, vestitum incessisse, didiscimus ex Epistola 218. ad Sapidam Virginem scripta, ubi dicit, se *tunicam illam* (haud dubiè lineam) quam illa suo Germano inter Augustinianos clericos induendam, sed jam antea defuncto miserat, pro suo usu accepisse, *feci*, inquit, *quod desiderâsti - - - missam abs te tunicam accepi, & quando hæc ad te scripsi, eâ me vestire jam cæperam.* Ut nil hîc de interiori habitu memoremus, quem non minùs distinctum colore certô fuisse, non pauca sunt, quæ persuadent. Et dum nos aliàs pro candido peroravimus, eò firmiùs in hac opinione persistimus, quò certius est, nullum tempus assignari posse, quo hic candidus vestitûs clericalis color primùm clericis proprius factus sit: ita quidem, ut ad hodiernum diem summus Ecclesiasticæ Hyerarchiæ Præses non alio nisi albo colore in suo communi indumento utatur, nec ejus rei ullum constet initium: ex quo concludi legitimè potest, antiquissimum hunc coloris ritum esse, & nullâ ejus initium memoriâ assequendum. Atque hæc de vestitu Augustini, suorúmque clericorum distincto dixisse satis sit, simúlque remonstrâsse Thomassini primam dissonantiam de vestitu inter Augustinianos Clericos, & Canonicos nostrates observatam nullam esse.

Novæ edit. 218. veter. 148.

Secundum discrimen, mensam S. Augustini solis oleribûs provisam asserens, idem forsitan esse posset, quod & veteres Benedictinos à modernis discerneret, utpotè apud quos, dum passim tam sanctè per B. Benedictum observata regula fuerat, *ut carnium quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio, præter omninò debiles, & ægrotos.* Nunc ea penè communiter recepta est cum superiorum absque dubio legitima dispensatione, quod si non immutat speciem infimam in instituto monastico, cur in clericali? quibus longè magis liberum est ex sui institutione aut vesci carnibus, aut abstinere: fecit id Augustinus, fecêre & tempore aliquo Windesemenses, Portuenses &c. quod sicut non ex instituti essentia, seu præscripto ritu, sed libera voluntate receptum est, sic potuit sine ejusdem immutatione dimitti, quamvis & hæc à carnibus abstinentia prout Monachis tunc solita, nunquam in Augustino tam patulè probari possit: *neque in dexteram*, inquit: Possidius, *neque in sinistram declinans, mensâ usus est frugali, & parcâ, quæ quidem inter olera & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites vel quoscunque infirmiores continebat.* Si propter quoscunque infirmos, ergò & propter se ipsum, utpotè qui testatur serm. 1. de vita & mor. cler. *se per ætatem quidem senuisse, sed per infirmitatem corporis olim senem esse.* Et eandem imbecillitatem, seu ægritudinem corporalem confirmat Epist. ad clerum hypponensem, apud quem se de dilatione sui adventûs excusat. *Noverit*, inquit, *dilectio vestra, nunquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria servitute, quæ sæpè sanctos Fratres, & collegas meos etiam labores marinos & transmarinos compulit sustinere, à quibus me semper non indevotio mentis, sed minùs idonea valetudo corporis excusavit.* Denique Ep. ad Profuturum innuit symptomatis se affligentis qualitatem, ex qua satis colligi potest assiduus quidam corporis languor. *Secundùm spiritum*, inquit, *quantùm Domino placet, atque vires ipse præbere dignatur, rectè sumus. Corpore autem ego in lecto sum, nec ambulare enim, nec stare, nec sedere possum Rhagadis vel Exochadis* (obstructas seu intumescentes Hæmorrhoides intelligit) *dolore & tumore.* Dein rursùs certum est, ex ipsius Possidii testimonio, eum semper vinô usum fuisse: *sem-*

Cap. 39. reg. Bened.

De vita S. Aug. c. 22.

Ser. 355. n. 7.

Ad popul. & Cler. Hyp. Ep. 122.

Ep. 38. ad profuturum.

In vita c. 21.

semper autem, inquit: *vinum habebat, quamvis modicè, & temperanter, quia noverat, & docebat ùt Apostolus dicit, quòd omnis Dei creatura bona sit, & nihil abjiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem. Et ùt idem Augustinus in suis confessionum libris posuit, dicens: non ego immunditiam Obsonii timeo, sed immunditiam cupiditatis. Scio enim Noe omne genus carnis, quod cibo esset usui, manducare permissum, Eliam quoque cibô carnis refectum. &c.* Hæc & plura in testimonium manifestum (Augustinum, & carnibûs, & vinô usum fuisse) Possidius.

Verùm quod jam discrimen in eo statuit, Augustiniani Seminarii clerum illum ipsum Cathedralem fuisse, unâ domô, mensâque cum Episcopo utentem, non satis apprehendo, in hoc speciem velle distinctam astruere, aut tantam discrepantiam, quasi Canonici Regulares hodierni non Cathedrales, essent diversi specie à Cathedralibus, licèt Regularibus: quod tamen (quia quibùsdam ipsis Canonicis Regularibus Cathedralibus hoc tempore affirmare lubet) expedit Authorum classicorum indubitatâ sententiâ diluere. Itaque hac in quæstione audiendus Emanuel Rodericius vir sanè omnium calculô doctissimus.

Magnum, inquit, *in præsentiarum solet dubium agitari, utrum Regulares Canonici Cathedralium Ecclesiarum ejusdem sint ordinis, & conditionis cum reliquis Canonicis Regularibus. Pro cujus gravis dubii explicatione advertendum est, quod Joannes Trullus asserit: quòd non defuerunt olim, nec hodie desunt, qui hanc levem opinionem sint secuti, sibi suadentes Canonicos Regulares Ecclesiarum Cathedralium non esse ejusdem religionis, & ordinis cum Reliquis Canonicis Regularibus, Monasteriorum & collegiatarum insignium Ecclesiarum. Ad quam opinionem refellendam, duo fundamenta jacit idem Author. Primum fundamentum est, quamvis Ecclesia Cathedralis Canonicorum raro, aut nunquam monasterium, aut cænobium appelletur, quia tamen regularis est, verissimè monasterium est, atque cænobium, & conventus, siquidem vulgare est, sub nomine Ecclesiæ Monasterium etiam intelligi, atque comprehendi. Hinc est, quòd divus Augustinus in sua regula, octo in locis, regularium Canonicorum domum, & monasterium nuncupaverit, quæ tamen Ecclesia Cathedralis est. Secundum fundamentum est, ubi est idem religionis habitus essentialis, eadémque solemnis professio, ibi idem est ordo, & ratio, hac enim ratione, atque discrimine universæ religiones à se invicem discrepant, & secernuntur. Quibûs præjactis fundamentis hanc firmam proponit conclusionem dictus Author. Omnes Canonici Regulares tam Ecclesiarum Cathedralium, sive monasteriorum, ejusdem ordinis, & religionis sunt, quoniam ubi est eadem habitûs essentialis, & professionis ratio, ibi est eadem juris dispositio, sed universi Canonici Regulares eandem professionem emittunt, eundémque habitum gerunt, nempe togam lineam, igitur omnes Regulares Canonici etiam Cathedrales sunt cum reliquis ejusdem ordinis, & religionis. Et hoc constat ex traditis à D. Antonio Florent. dicente in Ecclesia Cathedrali Oxamensi in regno Castellæ sub Didaco Episcopo instituti sunt Canonici Regulares, è quorum numero, & Canonicus, & Superior B. Dominicus, qui erat professus secundùm regulam B. Augustini, quam posteà suis Fratribus Prædicatoribus tradidit. Et Innocentius tertius hanc rem nobis insinuavit, Cantuariensi Episcopo scribens: innotuit nobis, quòd Wigorensi Ecclesiâ destitutâ Pastore, Prior, & Conventus ejusdem loci Magistrum M. Archi-Diaconum Eboracensem in Episcopum elegerunt. Et idem Innocentius ait, cùm Wintonensis Ecclesia Pastore vacaret, Archidiaconus cum suis fautoribus Salubien. Decanum, Prior verò, & complices ejus præcentorem Lincon. in Episcopum elegerunt. In quo loco glossa summaria Vintonensem Eccl. siam, & Priorem habere, & Conventum esse affirmat, ergò Canonici illarum Ecclesiarum Cathedralium Regulares erant, id, quod & Joannes*

annes Andreas asserit. Id ipsum etiam probatur ex alia decretali. ibi G. qui in tua, & Tolosana Ecclesia est Archidiaconus constitutus, & in utraque Ecclesia regulariter professus, quo in loco ait glossa Canonicum Regularem posse fieri Archidiaconum. Præterea id constat ex aliis juribus C. cùm super electum, & in C. sicut nobis de regul. junctâ glossa, in quibus legibus Canonicos Bethlehemiticos & Nazarenses emittere solitos professionem secundùm regulam divi Augustini, dareque consuevisse habitum lineum, qui proprius est habitus Canonicorum Regularium, & sic in dispositione illorum jurium locus ille Canonica vocatur, & pro verbo profiteri, *glossa utitur verbô Monachari: sed has prædictas Ecclesias Cathedrales esse, compertum est ex registro Innocentii tertii, ergò Canonici Cathedrales sunt etiam regulares cum cæteris. Sunt & alia quàmplurima juris Canonici loca, quæ rei præpositæ stabiliendæ non parùm conducunt, ea tamen ad amputandam fastidiosam prolixitatem prætermittimus: si quis verò ea de re plura nosse cupit, perlegat Augustinum Ticinensem in propugnaculo Canonici Ordinis, qui rem & copiosè, & luculenter perstrinxit:* Hæc Rodericius.

Addamus hìc: si Cathedrales Canonici Regulares distincti essent à reliquis in specie instituti, seu ordinis, hæc distinctio aut se haberet (præter ea, quæ supra ex Trullo Rodericius meminit) ex parte majoris, minorísve laxitatis, qualis allegatur in capitulo, *quod Dei timorem*, inter Monachos, & Canonicos quoad regulam laxiorem &c. aut ex parte præeminentiæ tum ipsius Ecclesiæ, tum Præsidentis? utpotè, quòd ibidem soleat saltem in Ecclesiis non exemptis, Episcopus Prælati, seu Superioris Principalis prærogativam tenere. Sed neque ista vel in minimo obsunt analogicæ rationi Canonicorum Cathedralium, & non Cathedralium: non excellentia Prælatorum, quid enim ad speciem ordinis refert, an Episcopus, an eô minor præsit? nec unquam auditum est, ex superiorum dignitate (ordinem aliunde non attingente) ipsius religionis speciem discerni. Neque etiam laxior vivendi ratio, quæ quomodocunque eam fortasse Cathedrales prætendant, libertatis, non juris ullius est indicium. Et certè, si ex laxitate discrimen eruimus, aut nunquam sæculô duodecimô Ecclesiæ celeberrimæ Arausicana, Albiensis, Arelatensis, Caturcensis, Eugubina, Narbonensis, Toletana, Tolesana, Oxamensis, Barbastrensis, Salisburgensis &c. Cathedrales tunc, dum Regulares erant, aut nunquam regulares, etsi ùt Cathedrales non solùm regulam S. Augustini earum Canonici profiterentur, sed eâ morum quoque, vitæque integritate, disciplinæque religiosæ observantiâ præeminerent, ut fortè vix, ac ne vix per-multos inferiores, quamvìs sanctè, piéque usquedum conversantes, Regulares Canonicos æstimare possis eorum inculpatam vivendi normam adæquare. Apage igitur, cum hoc laxioris modi vivendi discrimine, quô se tales (prô dolor) Cathedrales jam sæpiùs non in aliam religionis, vel sacri instituti, sed sæcularitatis speciem commutatos, fuêre experti.

Aliam iterum diversitatem insinuat Author in qualitate emissionis votorum, imprimis hanc ipsi ordinum sacrorum susceptioni affigens; dein obedientiam non nisi Episcopo dicens præfatos Clericos Augustinianos fuisse professos: ex quo forsitan quidam inducti sunt, ut iisdem omnem omninò votivam vitam abjudicarent, utpotè, quòd Clerici S. Augustini votum Evangelicæ pauperratis, & ipsam obedientiam non immediatè Deo, sed ipsi Episcopo, vel Præposito nuncuparent; cùm autem votum sit promissio deliberata Deo facta de meliori bono, si fiat promissio ex causa obedientiæ solùm Episcopo, vel Confessario, vel Parocho, talis voti rationem non obtineret.

Ac

At qualiscunque difficultas utrinque appareat, in re aut levis est, aut omninò nulla, quid enim gratìs asseritur Clericos Augustini vota sua nonnisi ad susceptionem ordinum Deo litâsse, cùm contrarium ipse nos doceat Augustinus, sic loquens in citato sermone de vita Clericorum: *Sanè*, inquit, *hoc noverit charitas vestra, dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicunque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, & commune illud faciat: Ecclesiam habet, per quam Deus nos pascit. Ego dedi dilationem usque ad Epiphaniam, propter eos, qui vel cum fratribus suis non diviserunt, & dimiserunt, quod habent apud fratres suos, vel nondum de re sua aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima.* Nihil hic de ordinatione, aut susceptione majorum Ordinum S. Pater memorat, sed solam inducit, aut *divisionem rerum*, quam ante professionem peragendam desiderat, lapsu Januarii commotus: aut *legitimam ætatem*, quæ præfixis ordinum sacrorum annis neutiquam alligata erat. Ordinum, inquam, sacrorum: ipso enim Thomassino teste, Subdiaconatus non solùm (P. 1. c. 31. n. 2. 3.) per priora quinque sæcula, sed & Gregorii tempore necdum inter sacros ordines computabatur, hujus primùm decretô ad continentiam obligabantur profitendam. Itaque Augustini tempore nepos ejus Patricius Subdiaconus ideò solùm de sua qualicunque paupertate, quod statuerat, nondum fecit, partim, quòd Matris vita impediebat, quia inde vivebat: partim verò, quia exspectabatur in illo etiam legitimæ ætatis accessus, ut, quod faceret, firmissimè faceret: Augustini ergò decretum non erat, admittere ad votorum emissionem tum, ubi in sacris ordinabantur, sed cùm legitimam ætatem accedentem haberet vovere intendens. Ætatem attendit Augustinus non illam, quam jura requirunt ab impubertate liberam, sed quæ adeò sufficiens esset ad disponenda testamenta, & legata, ùt vocamus, pia, ut nulla cura, aut occasio obtrectantibus præberetur. Certam ergò professionis religiosæ epocham assignare in Clericis Augustini non video, an quis possit? sed quid hæc ad instituti religiosi iis temporibûs constituendam speciem, substantiámque? utpotè, cùm nil interérat, quando, sed utrùm voverint, & nec istud modernis attendatur temporibûs, cùm quivis ad vota religiosa profitenda sit aptus, si modò Concilii Trident. decretò 16. annum compleverit: seu dein multis lustris eundem superaverit, seu in sacris constitutus diù jam Presbyterum egerit. His igitur facillimè dimissis, ad alteram partem transeundum de vôtis Episcopo, non Deo præstitis ab Augustini Clericis.

Notat ex Lessio Laymannus professionem talem fore nullam, quæ (Lib. 4. tract. 5. c. 1. n. 7.) fieret Confessario, vel Episcopo, *cùm*, inquit idem, *tali votô non subjiciantur spirituali jurisdictioni, quippe, quæ à Christo medio eius Vicario summo Pontifice provenire debet, quare cùm ejusmodi hominum subjectiones Ecclesia, ejúsve supremus Pastor non acceptet, & approbet, ideò nec Ecclesiasticæ personæ efficiuntur.* Et Lessius invalidæ Professionis eum decernit, qui Prælato eandem despondet potestatis sibi à Christo in taliter profitentem datæ extorri: objicítque sibi, posse scilicèt quempiam se (Less. l. 2. c. 41. de St. relig. dub. 1. n. 10. & 11.) alteri subjicere, eligendo eum in Superiorem, eíque promittere castitatem, obedientiam, & paupertatem: sed respondet, eô casu non habiturum potestatem spiritualem, sed solùm naturalem, quam nemo alius, nisi vovens ipse detulerit, hanc verò non fore jurisdictionis requisitæ. Hæc ex duobus istis Authoribus attulisse, refutâsse est, quod de nullitate voti obedientiæ in Clericis S. Augustini prætexitur, apparétque, totam objectionem fucô illitam esse, & inanî commentô. An enim Clerici illi Augustino vovisse dicuntur, tan-

quam extraneo homini, & Episcopo eosdem non attingenti? an tanquam legitimo, certóque Superiori, atque Prælato? cui tanta in subditos suos Clericos jurisdictio competebat, quantam vel in quocunque Abbate, aut religioso Prælato fas est reperire: utpotè, quòd eorum tunc authoritati ab Ecclesia plenissimè committeretur instituta religiosa approbare, Monasteria fundare, & seipsos quoque tanquam legitimos Superiores præficere. Fecit id Basilius, Gregorius Nazianz. Joannes Chrisost. Athanasius in Oriente, Eusebius Vercellensis, Ambrosius, Cæsarius, Arelat. aliíque in occidente, quin quod Didacus de la motta apud Barbosam observat, ante Concil. Lateransf. sub Innocent. III. *Non erat necesse quærere approbationem religionum à Papa, sed approbatione Episcoporum instituebantur.* Quòdsi jus istud Episcopis fuit, ut religionem approbarent, quantò magìs concedendum erit, ut pridem ab Ecclesia approbatam, aut in suam Diœcesim, aut in propriam Cathedralem inducerent, esséntque ipsi immediati Prælati, eò potiori potestate, quò evidentiori gaudebant in ea instituenda authoritate? Et quod amplius est, si jus istud legitimi Superioris personam in aliqua religione sustinendam Episcopis denegemus, certè longè magìs illud abjudicandum erit viro privato quantúmcunque etiam pio, ac sancto, quid igitur de sanctissimo in Occidente Monachorum Patriarcha Benedicto? quid de eius fulgentissimo ordine pronunciabimus? cujus dum passim ad annum 520. scriptores initium affigunt, profectò sententiam suam eò minùs salvare poterunt, sub sancto Benedicto professos veros Religiosos fuisse, quò certiùs constat hunc sanctum virum nec ulla Episcopali jurisdictione aut ornatum fuisse, aut munitum: neque ullìs summorum Pontificum decretìs ante magnum Gregorium specialiter ejusdem

De offic. & potest. Ep. p. 3. alleg. 56. n. 47.

Vide Tambur. de jure Abb. t. 2. disp. 24.

ordinem approbatum reperimus. Intereà annìs plùs minùs octoginta fluentibùs, quorum intervallò hic idem quantùm in Italia, Galliáque profecerit, Ostiensem historiam hujus sancti Ordinis deducentem consulenti patebit. Quamvìs enim Joanne tertio, vel Pelagio annô 548. aut 568. Longobardìs Cassinense Monasterium devastantibùs ejus loci Monachi Romam confugientes ab eodem Monasterii cujusdam construendi licentiam obtinerent, non tamen exstat, illos sub alia, quàm quorumcunque Monachorum forma in dicta urbe tanquam communi omnium Deo servientium præsidio fuisse receptos; maximè dum isti scriptores hujus præclari ordinis testantur, regulam tanquam Monastici instituti animam non ante, quàm sub præfato magno Gregorio fuisse approbatam. Manet ergò extra omnem aleam indubitata responsio, Episcopis, Confessariis, Parochis emissum votum nullô profitentem vinculô religionis ligare, si iidem non simul legitimi in religione Superioris personam sustineant; si secùs? nemo Authorum id asseverabit; alióquin rursùm periculosô fluctuaret navigiô mox nominatus celeberrimus ordo, de quo testatur Caramuel, in Professionis formula passim hæc verba neo-profitentes efferre. *Ego Frater N. promitto stabilitatem meam, conversionem morum meorum, & obedientiam vobis Reverendo Domino N. Abbati, & Successoribus vestris, coram Deo, & omnibus Sanctis ejus &c.* Vides hìc Professionem, seu promissionem obedientiæ *Abbati* fieri *coram* Deo, quòd si ergò tam liberaliter Episcopo, non Deo promisisse obedientiam Clericos Augustinianos dixeris, ideò eorum vota à vera religiosa Professione excludens, non video, quam discrepantiam in hac Ordinis Benedictini Professione designes; nisi dicas in eo haberi, quòd hæc Abbati fiat tanquam approbatæ religionis Prælato, è contrà Seminarium

Vide Anal. Mab. n. 1. & Onuphr. de 7. Eccl.

Comment. in reg. S. Ben. n. 513.

rium Augustini Clericale fuisse, Religiosum non fuisse. Redis igitur eò, ubi primò sistendum est, Augustinum, & Episcopum fuisse, & Clericalis religionis in sua, seu Diœcesi, seu Cathedrali Ecclesia legitimum, immediatúmque Prælatum: neque effugies, nisi tunc sæculô quintô (dicam penè, & sextô) nullum statum religiosum, ne quidem monasticum exstitisse contenderis contra torrentem omnium eruditorum.

Denique jam ad supremum descendendum est dubium, quod conversos in nostra religione non raró suscipi solitos concernit; breviter illud expediamus, neque enim necesse est diù inhærere objectis illis, quæ dudum ante nos viri doctissimi diluerunt. Unum Pelizarium audiamus: quærit is, an religiosi Laici (quos vocant conversos) veniant in jure nomine clerici? Respondet, non venire in odiosis. Dein ad rem nostram subdit: *hi námque dici possunt esse ex religione clericorum regularium, non tamen dici possunt clerici regulares, sicut neque conversi Canonicorum Regularium dicuntur Canonici Regulares, esto sint de religione Canonicorum Regularium.* Hæc Pellizarius, eâ vel maximè ratione juris inductus, quòd divo Thoma Duce, ipsísque summis Ecclesiæ capitibûs semper id affirmantibûs, omnes melioris notæ, nullarúmque partium studiosi authores conclament, Canonicos Regulares vi instituti sui Clericos esse, cùm igitur Canonicus non solùm sanctitatem, id est, regularem vitam, sed & clericatum includat, secundùm strictiorem, & nativam Ethimologiam suam Canonicus sine clericatu esse nequaquam potest, dixi secundùm nativam Ethimologiam suam, non enim ignoro etiam Laicos præbendarios non raró Canonicos dictos, at remotiùs illud: sicut & sæcularis sine voto, & solitudine Monachus appellari valet, imò & appellatus est, nomen illud solùm ex quadam similitudine participans.

Dissolvimus igitur, quæ adhuc dubia occurrere poterant discrimen moventia inter pristinos Regulares, seu Clericos, seu Canonicos, & nostros modernos: neque diffidimus satisfecisse nos iis, quibus tamdiu adversari in animo est, usque dum elucentem videant veritatem, quod certè omnium est scientiam cum virtute amantium. Verùm, dum ex his quidem eluctati sumus, grandis adhuc nobis in alia difficultate restat via, quam, cùm potuissemus inter ipsa hæc relata dubia recensere, consultò in novum formandum caput distulimus, utpotè prolixiori calle metiendam. Sic igitur.

CAPUT V.

An Canonici Regulares moderni siquidem veterum Clericorum genuini Successores, sint capaces beneficiorum sæcularium.

Cùm in rebus similibus idem sit ferendum judicium C. in causis 19. de sent. & re judic. C. super. 4. de stat. Monach & can. non difficulter præsenti quæstione expediremur, dum per hanc totam exegesim monstravimus simillimam modernorum, ac pristinorum Canonicorum sui instituti rationem, ex quo concludendum omninò esset, ubi est par utrobíque, & analogica ratio, ibi par quoque debet esse jus, & conditio. Sicut igitur pristinis Canonicis ex finis sui præscripto, nullo legum Canonicarum attente limite, competebat capacitas ad qualecunque demum regimen animarum, sic sanè hæc ipsa derogari, aut abnegari sine gravi præjudicio Canonicis Regularibus nec hodiernis posse videtur.

Verùm non tam facilis via panditur, quâ ex arena hujus ingentis controversiæ abire liceat, utpotè

tot scriptoribûs, authoribûsq; adeò confusam, perplexámque reddentibus, ut contra evidentissimum ipsorum Canonicorum Regularium jus (quô etiam ad sæculum usque 16. imperturbatè fruebantur) à recentioribus Doctoribus penè conclamatum sit. Nos ipsius primò quæstionis statum, dein obortæ controversiæ circumstantias, modúmque, ac demùm opinionis nostræ sensum, & fundamenta dabimus, adversantium objecta sat nervosîs argumentis expedituri.

1. *Origo hujus controversiæ sunt beneficia Ecclesiastica, quorum natura, & modus ideò breviter hìc disquiritur.*

Beneficiorum Ecclesiasticorum naturam, & qualitatem Canonistarum more isthìc explicare, non fert instituti nostri intentio, & operis hujus proposita restrictio, saltem eò collimans, ne ultrà metam nimiùm excurramus: de his, qui amplissimam ennarrationem desiderat, Thomassini prolixum de beneficiis tractatum requirat. Solùm ex eo sequentia annotamus.

Beneficia in Ecclesiasticis bonis, ea dicebantur, quæ ex agris, ac fundis Eeclesiæ alicui donabantur, aut legabantur, & exinde ab Episcopis, ac Præsulibus Ecclesiæ laicis ad usum concedebantur, ut hi pro regni, Ecclesiæque tuitione stipendia facerent: eadem verò bona leguntur quoque clericis, monachísque fuisse commodata, ut hi usumfructûs ex iis perciperent, dominio in rem ipsam imperturbatè penès Ecclesiam permanente, unde in canone 23. Concilii Aurelianensis primi annô 511. habiti legitur. *Si Episcopus humanitatis intuitu vineolas, vel terrulas clericis, vel Monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas; etiamsi longa transiisse annorum spatia probantur, nullum Ecclesia præjudicium patiatur, nec sæculari lege præscriptio, quæ Ecclesiæ aliquid impediat, apponatur.*

Verùm successu temporis beneficium Ecclesiasticum demum dici cæpit, *jus illud perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale, authoritate Ecclesiæ constitutum.* ut videre est apud Pereyram: cùm enim passim construerentur Ecclesiæ Parochiales, hísque annecterentur certi proventus cum ex decimis, tum aliis bonis Ecclesiæ illi ex liberalitate fidelium collatis, Episcopi aliquotam ex his portionem assignabant ad honestam sustentationem unius, vel plurium Presbiterorum, qui ibidem constituti plebi, quæ animæ necessaria sunt, constanter administrarent. Dicitur autem *jus perpetuum*, quia tali beneficiô donatus, ne quidem ad libitum Episcopi eôdem privari poterat: unde Concilium Nemausense anni 1096. vestigiis antiquissimis insistens *sacerdotes*, inquit, *quando regendis præficiuntur Ecclesiis, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, ubi & in tota vita sua Deo deserviant, nisi Canonicô degradentur judiciô.* Neque tamen sub beneficii Ecclesiastici nomine solæ veniebant Ecclesiæ Parochiales, verùm etiam quidquid erat temporalium bonorum, quæ Ecelesiæ possidebant, ut ex iis fructus clerici perciperent, qualia sunt, agri, fundi, domus &c. sed quia isthìc presè de beneficiis, proùt ea non solùm proventus, sed & officium quoddam constituunt, loquimur, illam ampliorem de beneficiis suggerendam notitiam dimittimus.

Elucid. l. 2. Elucid. 19. n. 1284.

Can. 9.

Erant igitur Clerici quicunque in ipsa sua ordinatione certo titulo affixi alicujus Ecclesiæ, seu collegiatæ, seu Parochialis, seu demum alicujus Capellæ Principis, aut Ecclesiastici ministerii in aula ejusdem perficiendi. Unde iidem vel annuos redditus percipiebant, juxta illud, *dignus est operarius mercede sua,* vel si in communitate vixerant, cùm circa recentiora tempora inducerentur illæ præbendarum distributiones, ipsa quoque dein beneficia tali Ecclesiæ innexa suas partitiones sustinere cogebantur, Luc. 10. 7.

2. *Beneficia quæcunque Monachis in propriis*

Beneficia autem ex nostro sensu alia dabantur regularia, alia sæcularia, item alia curata, alia simplicia, & sine animarum cura. Regu-

persona olim providere prohibitum. gularia nuncupantur, quæ solis Regularibus solent esse propria, id est, quæ illis Ecclesiis, seu congregationibus uniuntur, in quibus vita communis, seu votiva viget, non solùm monastica, sed & clericalis; hinc utrisque ex liberalitate Fundatorum, ac Benefactorum donabantur fundi, agri, aliáque bona quàmplurima, præterea Ecclesiæ, oratoria, Parochiæ cum omni jure, & obligatione: illud consistebat in perceptione redditúum tali loco annexorum, ex quibus resultabat beneficium cum officio; istud in quodam onere, ob quod redditus concedebantur; quale est in beneficio curato, Sacramentorum administratio, Prædicatio Evangelii &c. in simplici autem, certus orationis pensus, sacrificii missæ celebratio, certæ diei, locóque affixa, ùt & applicatio pro hac, illáve intentione &c. hæc universim beneficia regularia sic constituta sunt, ut ea extraneis non conferrentur. Et quamvìs Monachis dici inhibitum esset (ùt aliàs monstravimus) per se Parochiis, ac Beneficiis curatis præsidere, à sæculo tamen undecimo hac in re diversimodè nutabatur, quibusdam Monachis curâ animarum concessâ, negatâ aliis: certè ab Urbano III. circa annum 1186. decretum editum, *ut in Ecclesiis, ubi Monachi habitant, populus per Monachum non regatur, sed capellanus, qui populum regat, ab Episcopo per Consilium Monachorum instituatur, ita, ut ex solius Episcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quàm dispositio, & totius vitæ pendeat conversatio.* Econtrà Urbanus IV. annô 1254. Abbati S. Audäeni concessit, ut à Monacho regi, & administrari posset Parochia, quæ sui proprii monasterii Ecclesia erat.

Can. 13. Concilium iterum Turonense an. 1239. graviter vetat: *ne Monachi in Ecclesiis Parochialibus deserviant, nisi ab Episcopo in casibus præmissis curam receperint animarum.* Concilium quoque Coloniense sæculô adhuc 16tô renuit admittendos generaliter monachos, etiam ad Parochias proprio monasterio incorporatas regendas, sed voluit ea committi Presbiteris sæcularibus. Quamvìs hoc decretum temperaret in *viris Monasticis, quos*, inquit, *regularis vitæ exemplô, & doctrinæ salutis disseminatione insignes comperiemus, apud Ecclesias parochiales relicturi, & confirmaturi sumus.*

Hæc Monachorum à propriis etiam parochiis regendis arctatio fundabatur præcipuè in eorum notissima institutione, ne scilicèt, qui vitam purè contemplativam profitebantur, per activam in suæ vocationis obligatione distraherentur. *Minimè tamen Canonicis Regularibus.* *Cænobitæ, quos Monachos appellamus*, inquit Petrus Bles. *ne alter alterius onere premeretur, singularem quisque sui custodiam elegerunt. Inde est, quòd nec baptizare, nec aliis prædicare, nec pænitentias injungere eis licet.* Verùm hæc omnia minimè Canonicos Regulares attingere mox idem subjungit, dum ait: *vos autem imitatores Apostolorum multitudinis, quorum cor est unum, & anima una, vobis & aliis providere potestis, & debetis.* *Serm. 36.* Indubitatum igitur Parochias, seu beneficia curata Monasteriis Canonicorum Regularium incorporata, seu in quantum regularia sunt (quamvìs identidem Monachi hoc super negotio, & lacesserentur, & prohiberentur) semper liberè ab iisdem fuisse provisa, quibûscunque inani velitatione, vitæque sanctioris odiô adversùm hoc jus inflammatis, semper quoque repressìs. At, cùm illud quoque negari non possit, olim (ùt testatur Ivo Carnotensis) nullum constitutum esse Rectorem animarum, nisi de communi vita assumptum, hæc consuetudo, imò sanctissima lex longè aliam obtinuit faciem, cùm beneficia proprio nomine inciperent *sæcularia* nominari, profectò non antea, nisi dum ipsi quoque clerici, Canonicíve alii Regulares alii Sæculares dicebantur. Verùm priùsquam ista deducamus, oportet beneficii sæcularis obtinere notitiam. *Epist. 215.*

3. *Beneficium sæculare cum regulari in substantia idem, inde tamen controversiæ præsentis sumpta origo, ut Canonicis Regularibus indies majori nisu quidam incapacitatem ad sæcularia beneficia obtruderent, ex quo simul ejusdem circumstantiæ edocentur.*

Certum porrò est quoad substantiam unum ab alio, id est, regulare à sæculari beneficio non discerni: ideò verò sæculare dicitur, quòd conferri soleat clericis omni religiosorum voto,& regula solutis, ùt inquit Pereyra L. 2. Eluc. 19. n. 1284. ex quo facilè colligitur beneficii sæcularis à regulari discrepantia, neque ullum beneficium ex natura sua prætendere sæcularitatem, aut possideri, administrarique quoad officium à sæculari. Imò ùt annotavit Ivo citatus contra Humbaldum Episcopum Lemovicensem Clericos Regulares à beneficiis curatis arcentem, quòd rectiùs fecisset, *si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitâsset, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitùs removisset.* Nihil autem tempore Ivonis, sæculôque undecimô, discrepabant inter se beneficia sæcularia,& regularia: dúmque Canonicis noviter reformatis invidia, livórque demere jus ad curam animarum nitebatur, non ea quæstio erat de capacitate ad beneficia *sæcularia*, sed, cùm se isti inter limites regularis observantiæ continere inciperent, ab aliis tanquam Monachi simpliciter ab omni animarum regimine repellendi judicabantur, & hujus incapaces æstimati sunt non minùs, quàm Monachi ipsi. Atque inde Ivonis repetita obtestatio, quâ Canonicos reformatos, Clericos dicit, & ob regularitatem susceptam, neutiquam clericatui obnoxiam, aut adversam, potiùs assummendos remonstrat esse ad regimen animarum: *Nam constanter asserimus*, inquit, *non esse audiendos, qui Clericos regulariter viventes, à regimine animarum judicant repellendos, quia sæculo renuntiaverunt: sed ideò potiùs ad hoc assummendos, quia voluptates & pompas sæculi contempserunt:* Et ratio hujus in promptu est, cùm enim usque ad sæculum penè decimum tertium mirum in modum inveherentur non pauci scriptores,atque Doctores, quin & antistites multi contra nonnullos Clericos plùs æquô sua quærentes, & nulla Ecclesiæ approbatione, ac sensu bona ejusdem dirripientes, proùt quosdam eorum acerbè adeò perstrinxit Damianus, & hujus veritatis testimonia ex Gerhoho Reicherspergensi aliísque dilucidè patent; ideò facilè tunc demonstrari poterat, Clericum regulariter viventem, id est, quem vita, & Doctrina secundùm observantiam sui instituti ordinata commendat, præ alio votis non obstricto curæ animarum præficiendum. Præterquàm quòd cum non quærebatur, an beneficium, cui præficere oportebat regularem clericum, *sæculare* seu tale esset, quod solis clericis sæcularibus competebat? an *regulare*, seu quod monasterio regulariter viventium uniebatur? qui enim unius capax est habitus clericus, sive Canonicus regularis, nullum discrimen subire cogebatur in altero, diversè sanè à Monachis, quibus, licèt concederetur in quibusdam Provinciis, aut Diœcesibus, ut curatis locis proprio monasterio unitis præessent, arcebantur tamen ab extraneis; non, quòd illa regularia, ista sæcularia essent, sed quòd Monachis de jure cura animarum non conveniret. Hinc ut Parochiis propriis præficerentur, privilegium erat præcipuæ benevolentiæ, eò laudabiliùs concessum, quòd Monachis utilissimum esset, quæ iis propria erant, à seipsis provideri: at nulla suppetebat causa, ut talis licentia etiam ad extranea beneficia extenderetur.

Occurres hìc dicendo, etiam Canonicis Regularibus dissertè, & æqualissimè sicut Monachis concessum ex privilegio fuisse, ut Parochiis proprio tantùm Monasterio unitis præessent. Sic Urbanus Secundus ad Canonicos Regulares Suessionenses: *Præsentium*, inquit, *litterarum authoritate concedimus, ut in Parochianis Ecclesiis, quæ ad vestrum Monasterium pertinent, regulares vobis liceat claustri vestri clericos ordinare, qui Ecclesiis ipsis serviant, &*

& populi adjacentis Parochiam, salvo Episcopi jure debito, solicitè procurare non negligant. Hinc Thomassinus: *Nova tunc*, ajt: *Fuisse videtur ea Concessio. Si enim vetustus is fuisset usus, aut arbitrarius, non adiisset Pontificem Abbas, ut ea potestate donaretur: aut non rogasset saltem, nisi ut suum sibi confirmaretur jus. Nempe novitas tum ipsa Canonicorum Regularium instituti.*

P. 1. l. 3. c. 22. n. 5.

Verùm hallucinatur vehementer Thomassinus, novam hanc concessionem æstimans, & eam novitati Canonicorum adscribens; utpotè, qui aut non advertit, aut advertere noluit, illìs temporibûs tam certò, quàm quô nil certius, clericale institutum intimè sibi habuisse innexam vitam mixtam adeóque curam animarum exercendam; hoc in Petro Damiano, hoc in Ivone, hoc in Petro Blesensi, hoc in Anselmo Havelbergensi, aliísque passim legisse Thomassinum quis ambigat? ut adeò de inconsiderantia absolvi non possit, talem concessionem novitati Canonicorum adscribens, quos Clericos genuinos fuisse ipse passim affirmat, quósque vi instituti sui à cura animarum prohibendos in nullo illorum temporum decreto invenerat. Aliter igitur hæc intelligenda est Urbani concessio, & cautiùs perpendenda: quod ut fiat, ponderanda est Canonicorum Regularium eâdem ætate apud omnes qualitas, & habitum de iis judicium. Primò scilicet, an æstimati fuerint distinctum à clericali instituto conflare ordinem? secundò: an censerentur quibûsdam prærogativìs clericatui propriìs destituti? Tertiò demum: cùm in quibusdam sedem pontificiam appellarent, an id fecerint Canonici, ut sibi privilegium, novámque concessionem obtinerent, an alia de causa? Itaque indubitatum est ipsô sæculô undecimô exstare monumenta certissima, quibus convincitur Canonicos Regulares nihil novi & à Clericali instituto diversi incepisse, hoc agnoscebant omnes illorum temporum Scriptores, alióquin inaniter eos Clericos nominassent. Urbanus ipse secundus Cluniacensium Monachorum sicut comprofessus, ita summus amator, in diplomate eis concesso, quô licentiam tribuit omnes cujuscunque ordinis, ac professionis suscipiendi, ajt: *Clericos quoque Regulares, quos Canonicos vocant, qui vel in locis suis salvari non possunt, vel pro necessitatibus ad loca vestra confugiunt suscipiendi, & ad vestrum propositum admittendi licentiam impertimur.* Isarnus Episcopus Tolasanus, cùm annô 1083. suæ sedis Canonicos Regulæ Augustinianæ addiceret, nequaquam voluit, ut inde novum ordinem amplecterentur, distinctúmque à Clericali, sed solummodò, ut ad pristinam disciplinam reduceret, unde, *deliberavi*, inquit, *divina inspiratione, Ecclesiasticum vigorem ad pristini status lineam totis nisibûs corrigere. Statui siquidem, habitâ deliberatione, ut quicunque Clericorum abhinc & deinceps corpori voluerit communicare Ecclesiæ prælibatæ, mancipandum se noverit rigori Canonicæ vitæ: verbi gratiâ, ut nihil sibi proprium habeat, vel etiam (quod absit) dicat, omnes unà prandeant &c.*

Bibliot. Cluniac. col. 522. dipl. an. 1098. edito.

Apud Catell. in monument. occid. p. 874.

Canonici territorii Condatensis in monasterio S. Antonini Mart. agente Amato Episcopo Oleronensi regularem vitam assumpserant, sed non aliam, quàm Clericorum, id iterum Urbanus Secundus disertè præcipit in litteris ad hos Canonicos datis: *Canonici*, inquit, *regulariter vivere, & communiter vivendo, propriúmque non habendo, tam Apostolorum, quam Beatorum Hieronymi, & Augustini de conversatione communiter viventium Clericorum studeant instituta servare &c.* Similia exempla passim leguntur in antiquis documentis: ut adeò omnem ambiguitatem exsuperet, ipsô sæculô undecimô Canonicos Regulares inter clericos, nec qualitercunque, sed jure, & antiquissimâ consuetudine fuisse æstimatos, utpotè

potè quorum erat, non novi cujusdam ordinis fundamenta ponere, sed, ùt dicebat Isarnus, Ecclesiasticum vigorem *ad pristini status lineam totis nisibûs corrigere*. Hoc verò dum fiebat, non video, quô præjudiciô iidem vel unâ prærogativâ Clericatui propriâ orbari potuissent, quos summi Pontifices Paschalis secundus, ipséque, qui nobis negotium facessere videtur, Urbanus Secundus adeò inter puros, verósque Clericos habuêre, ut ille apertè fateatur, *Canonicis*, & his, *Regularibus à Patribus dispensationem verbi Dei, prædicationis officium, baptismum, reconciliationem pœnitentium semper creditam fuisse propter ordinis altitudinem*. Iste verò ideò teste S. Thoma, *Canonicos prohiberet* (exceptis specialibûs casibûs, ùt suprà retulimus) *transire ad Monachos, quòd istis per se competat, ut sint Clerici Religiosi, quia directè ordinantur ad ea opera, quæ aguntur in Divinis mysteriis, sed ad Religionem Monachorum non per se competit*. Et novimus, quàm districtè illa ætate Monachi arcerentur à regimine extraneo animarum. Quod ipsum confirmat Glossa, & Abbas, aliíque complures à nobis alibi citati. Denique Ivo ipse Carnotensis, quô nemo meliùs, nemo accuratiùs instituti nostri rationem investigavit, aut agnovit, quantùm omnem clericalem prærogativam sartam, tectámque Canonicis Regularibus voluerit, ejus à nobis jam productæ Epistolæ clamant: Atque hunc sanctum virum ejúsque Divinum in reformando Clero Spiritum, an putamus Urbanum ignorasse, cui Ivonis amicitia dudum in deliciis erat, ut eum propriâ manu in Episcopum Carnotensem consecraret? Dum itaque (ut ad tertium deveniamus) in quibusdam aut Canonici Regulares sedem pontificiam accederent, aut Pontifices summi peculiariter aliqua decernerent; sanè improvidè exinde concluditur, ea privilegii obtinendi, aut concedendi gratiâ fuisse facta: exstat Urbani Secundi altera bulla Canonicis ipsis Bellovacensibus, quibus S. Ivo Abbas ad annum 1092. juxta Baronium, aut 1090. juxta Pagium (quod nos alibi discutiemus) præerat, data, ejusdem planè formulæ, qualis, quæ ad Suessionenses superiùs laudata, ex quo colligendum, non potuisse hæc verba quibus Pontifex, ajt. *In Parochianis itaque Ecclesiis, quæ ad vestrum monasterium pertinent, Regulares vobis liceat claustri vestri Canonicos ordinare, qui & Ecclesiis ipsis religiosè serviant, & adjacentis populi Parochiam secundùm timorem Dei salvo Episcopi jure debito sollicitè procurare non negligant*. Non potuisse, inquam, hæc Pontificis verba esse dispensatoria: non enim credibile est, Ivonem suæ reformationis Canonicæ jura occultâsse Bellovacensibus, ut hi crederent, se tanquam Monachos egere tali dispensatione. Imò patet ex Epistolis, quas iisdem jam ùt Episcopus scripserat, qualis est 31. & 32. & 288. se in ordine Canonico nihil immutâsse, nec ullam abrogasse clericalem prærogativam, si unam excipias Beneficiorum personalem perpetuitatem: Atque hæc fortâsse illud compluribus offendiculum fuit, quô crederent, eô certiùs Canonicos Regulares Monachorum more ad omnem curam obtinendam incapaces vigore suæ reformationis redditos, quòd velut illi stabiliri in beneficio aliquo adepto non possent. Verùm apparet ex bulla, seu decreto Alexandri Tertii ad Canonicos Regulares Noviomenses, Innocentii Tertii ad Nemanenses, & ejusdem ad Uticenses, Benedicti denique 12. in constitutionibus suis ad totum ordinem Canonicum: Apparet, inquam, hanc restrictionem neutiquam factam fuisse postulante instituti reformatione, sed congruentiâ regularis disciplinæ. Cùm enim, ùt Innocentius, inquit, Religiosi Prioratibus & aliis similibus administrationibus præsidentes impetratis confirmationis litteris se asserent,

Tom. 2. Monastici Anglic. ad Canon. Colchestien. epist. 11.

2. 2. q. 189. art. 8.

Vide Sigebert. chron. ad an. 1092.

Non privilegii obtinendi in similibus casibus, sed jura sua firmiùs tuendi causâ Canonici summorum PP. decreta expetunt.

In Bar. ad an. 1092. n. 2.

Exstat hæc Bulla integra apud Auth. disq. Ord. Can. in Append. f. 525.

rent, nulla ratione suis Prælatis subesse, sicque ad libitum bona distraherent, & consumerent monasteriorum; malevola planè erat ista libertas, religiosæque paupertati, atque obedientiæ imò toti communi vitæ summè injuria: indéque optimè factum, ut perpetuitas beneficiorum personalis etiam in Clericis Regularibus rescinderetur. Neque inferri potest ex hoc, Canonicum Regularem penitùs ad omne beneficium reddi incapacem, cùm beneficium ex natura sua sit jus perpetuum. Respondet enim
L. 2. c. 34. dub. 1. Lessius, beneficia non officere manualitatem regularibus solitam: nam beneficia dicuntur perpetua, non quia non possunt auferri, sed quia instituta sunt, ut semper durent. Et quod præcipuum: perpetuitas ista non se affigit nisi illi, cui beneficii possessio propriè congruit, qui est in quovis Monasterio Prælatus seu Abbas, Religiosus verò beneficium administrat solùm vicariò modô: neque ipse secundùm jus beneficiarius dici potest.

Cæterùm ut ad priora revertamur. Urbanus, qui Suessionensibus, sicut Bellvacensibus, licere dicit regulares clericos in Parochianis Ecclesiis ad monasterium pertinentibus ordinare; nil aliud intendit, nisi declarare contra insultantes, & livore in reformationem Canonici Ordinis armatos, jus pristinum eidem perstare incorruptum. Neque multùm velitamur, etiam Canonicos Regulares ipsos hac in causa summam sedem appellasse, tanquam certum omnium controversiarum, & præcipuè jurium conservandorum Asylum: ut, ubi infestarentur à quibusdam adversariis tanquam beneficiorum, ac animarum regendarum (ex quo reformati, & quasi Monachiles facti essent) incapaces, supremi judicis oraculô decerneretur imperturbata juris possessio, & inconvulsa ratio sui instituti. Hæc ergò genuina causa fuerat emissi ab Urbano ad Suessionenses Canonicos decreti: scilicèt, non ut iidem tanquam jure deficiente privilegiô donentur, sed ut hôc solidè Ordinem Canonicum contra oppugnantes Pontifex tueretur. Mirúmque est, potuisse Thomassinum dicere, *quòd si vetustus is fuisset usus, aut arbitrarius, non adisset Pontificem Abbas, ut eâ potestate donaretur. Aut non rogasset saltem, nisi, ut suum sibi confirmaret jus* Nam si legisset vir doctissimus totam ad Suessionenses Canonicos Bullam ab Urbano extraditam, simúlque observasset eandem confirmativam fundatæ Suessionensis Canoniæ paulò antè, id est annô 1076. per Theobaldum Episcopum Suessionensem, eâdem formâ, eôdémque tenore, quô dein annô 1093. confirmata est Ecclesia S. Quintini Bellovacensis ab Ivone ad regularem statum annô 1070. reducta: cognovisset simul hanc ipsam bullam nequaquam concessionem novam fuisse regendi Parochias per proprios religiosos, sed jurium explanativam, proùt omnes confirmationum Bullæ esse consueverunt. Nihil itaque novi Canonicis Regularibus hâc sæpè dictâ Bullâ accessit, nihil pariter pristini juris recenti Ivonis reformatione ademptum est, sed si quid paululùm immutatum ad stabiliendum disciplinæ vigorem, id nunquam clericali instituto præjudicare, aut potuit, aut debuit, sicut ipsius Ivonis testimonia disertè explanant.

Beneficia ergò qualitercunque sæcularia dicenda olim à Canonicis Regularibus administrata fuisse, indubitatum est, utpotè quòd à Monachis in jure clericali planè discernerentur, unde in Concilio Pictaviensi annô 1100. sub Paschali secundo decernitur Can. 10. ut *Clericis Regularibus jussu Episcopi sui, baptizare, prædicare, pænitentiam dare, mortuos sepelire liceat.* Econtrà Canone 11. statuitur de Monachis: *ut nullus Monachorum Parochiale ministerium Presbiterorum, id est, baptizare, prædicare, pænitentiam dare præsumat.* Insuper usque ad sæcu-

lum decimum sextum comperimus Canonicos Regulares plures adhuc Ecclesias Cathedrales propriò jure possedisse, atque nullo contradicente ad Parochias, & beneficia quæcunque promotos fuisse, neque minùs alios quoque Cathedralibûs inferiores, de quibus certam notitiam habemus, eosdem ad beneficia, ipsósque Canonicatus sæculares accomodatos eô jure, ac ritu, ut quamvìs in professione regulari produrarent immobiles, attamen veste, & habitu ipsis Canonicis Sæcularibus conformarentur, ùt observat Eminentissimus Cardinalis Petra in suo commentario. Et qui Canonicorum maximè in Gallia regulariter viventium acta sæculô duodecimô, atque decimô tertiô perquiret, reperiet ingentem planè numerum Canonicorum illorum non solùm Parochias suis monasteriis unitas, sed & extraneas, atque, ùt dicere solemus, sæculares copiosissimè providisse, cúmque de his nedum ea perspectio, ac providentia constituta esset; saltem non ubique, ut Canonici his beneficiis præpositi ad nutum sui Abbatis, vel Prælati amobiles essent, atque inde non pauca religiosæ disciplinæ infesta obtingerent, hinc Stephanus Tornacensis Epistolam Innocentio transscripsit, quâ obtestatur restringendam per ipsum talium Canonicorum temeritatem.

Epist. 179. Bibl. SS. PP. t. 25. f. 41. *Apud nos*, inquit, *regularium ordo in plenam vobis gratiarum actionem assurgit. Laborat, & murum se opponit contra filios inobedientiæ, qui extra claustrum sub obtentu Parochialium curarum morari desiderant, atque mori. Satagentes, ne per Abbatem suum quando excesserint corripi valeant, & corrigi, sed ad defensionem Episcopi se vertentes, per pecuniariam pœnam Canonicam redimunt disciplinam; si pestis ista convaluerit, perit Ordo Canonicus, pereunt & sanctorum Patrum regularia instituta, solvuntur fines, & funes obedientiæ, & erunt Collegiis nostris tot Abbates, quot Presbiteri Parochiales. Verùm perhibemus testimonium, quod ab exordio ordinis nostri Parochiales Canonicos nostros in Episcopatibus, in quibus sunt, liberè, & absque ulla contradictione pro necessitate, vel utilitate Ecclesiarum nostrarum, vel pro suarum correptione culparum consuevimus amovere &c.* hæc Stephani verba (dum inquit, ad defensionem Episcopi se vertentes) innuunt, Canonicos ab ipso præprimis illos argui, qui Parochias sæculares Episcopis, non verò Abbatibus Canonicis subjectas quoad jurisdictionem immediatam tenebant. Atque hos non minùs poscit vir sanctus lege manualitatis constringi, quàm illos, in quos dudum jam lex eadem lata fuerat, Parochiis ipsi monasterio unitis præfectos: unde & glossa in capitulo: *quòd Dei timorem* indubitanter asserit, quòd Regulares *Canonici licitè possint eligi ad regimen Ecclesiarum utilitatis causâ, & de jure communi.*

Profectò: dum illud Ivonis perpendimus in primitiva Ecclesia nullum constitutum fuisse Rectorem animarum, nisi de communi vita assumptum, & si observamus una ex parte, seu summorum Pontificum, seu aliorum sanctitate non minùs, quàm doctrinâ conspicuorum virorum unanimem consensum olim pro Canonicorum Regularium capacitate ad quæcunque beneficia obtinenda, ex altera verò parte invidiam, livorémque (ut cum Ivone loquar) talem non tantùm jam prohibitionem, sed ipsam quoque incapacitatem hac maximè ætate contra ordinem Canonicum prætendentium, quid ad ista nobis aut discurrendum, aut sentiendum superesse possit, cuíque cordato æstimandum relinquimus. Id præcipuè admirantes, adeò quibusdam probari, si Ordini Canonico jura, prærogativæ, privilegia, & quidquid demum illum aut unquam discrevit ab aliis, aut in suo esse constituit rescindantur, ut quasi, nescio, quam justitiæ palmam se detulisse opinentur, dum non sine aperta injuria in eundem debacchan-

bacchantur. Verum est, ostendimúsque ipsi, cùm primùm Canonici primævæ regularitatis disciplinam reinduerent, jam à quibusdam illos infestatos fuisse, ac impugnatos, sed tolerabile id malum erat, cùm ex adverso præponderaret semper eidem patrocinantium authoritas: at ubi nunc quasi solus, inermísque relinquitur, & ab adversariis undique impetitur, piaculum esset: si eidem adeò suis in juribus periclitanti, diuturnô, & plùs quàm Pythogoræô silentiô extrema imminere dissimularemus.

Hâc itaque causâ impulsi, animatique volebamus optimè dispertitâ omnium quæsitorum, dubiorum, & objectionum serie sic præsentem de capacitate Canonicorum Regularium ad beneficia quæcunque disceptationem proponere, atque resolvere, ut nihil planè desiderari ad completam explanationem hujus posset. Verùm cùm hanc materiam tam enucleatè tractaverit Clarissimus, ac Reverendissimus, déque Ordine nostro meritissimus Abbas D. *Cæsar Benvenuti* in suo opere, quod consultò de hac capacitate conscripsit, ipsíque Summo Ecclesiæ Præsuli Clementi duodecimo annô 1732. dicavit, eò solidiorî argumentô, quò doctioribûs ipsa in urbium Principe Roma approbationibûs munitum, & documentîs clarissimîs firmatum: quódque ideò optaremus præcipuè ab iis non negligi, qui materiam de beneficiis tractantes non tam rationibûs intrinsecîs, aut legitimîs authoritatibûs commoti, quàm rumore vano unius, alteriúsve Scriptoris inducti mox Canonicos omnes ad incapacitatem monasticam ablegant, & condemnant inauditos. Cùm igitur hanc materiam præfatus Clarissimus author omnibûs resolutîs dubiîs quasi ad unquem tractaverit, & vix quidquam nobis de eadem agendum permiserit reliquum, solùm Recentiorum Scriptorum adversantium dubiis dissolvendis immorabimur, ipsáque illa juris Canonici capitula objici solita, qualia cap. Monachi: de statu Monach. cap Monachi de sentent. excom. cap. sanè de regul. cap. super eo de regul. cap. prætereà. De præb. & dignit. &c. utpotè à sæpefato eruditissimo Authore plenè enodata, fidenter dimittemus. Maximè ex eo, quòd recentiorum scriptorum sensus capacitatem Canonicorum Regularium impugnantium se in hodierno usu fundent, dum dicunt: non tantùm Monachos, sed etiam Canonicos Regulares hodie probabiliùs esse incapaces beneficii sæcularis etiam Parochialis, suis monasteriis non plenè uniti spectatô punctô juris. Nos sententiam priùs tuebimur nostram, dein objectis argumentis satisfacturi.

Pichler sum. Jurisprud. tit. 5. de præb. n. 15. & seq.

4. *Capacitatis ad beneficia duplex discrimen attenditur.*

Sciendum prævìè, capacitatem istam ad beneficia dupliciter considerari posse, scilicet, aut ùt fundatam præcisè in jure, aut ùt in ipsa persona ex instituto, illa præcisè obtinetur ex juris declaratione, ita quidem, ut quamvìs de se quidpiam alicui personæ non congruat, fit tamen, ut ei ex jure aliquo positivo incipiat esse debitum. Sic exempli causâ, certum est, hominem actu clericum (in quantum præcisè consideratur ejus status, aut persona) esse beneficii capacem; sed si dein perpendantur juris cautiones, latere facillimè poterit aliqua incapacitas: nempe si desit probitas, scientia, aliáque requisita, quæ dignitatem, ac meritum ex jure constituunt, vî quorum capax redditur. Unde in nostro casu, aliud erit asserere Canonicos Regulares non esse capaces, capacitate se fundante in jure aliquo exceptivo, vel positivè prohibente eos ad beneficia sæcularia promovendos; aliud, eosdem esse incapaces vî sui instituti. Cùm enim jus de se nullum verum clericum incapacem enunciet, hinc oportebit, Canonicis Regularibus tale institutum astruere, ut sic demum vigore hujus incapaces reddantur: nam ùt sæpè advertimus, Monachismus non ex jure ali-

aliquo prævio decernente, sed ex sua propria institutione est incapax alicujus regiminis animarum, quia Monachus ex origine sua *plangentis, non docentis habet officium*, atque hanc incapacitatem nulla jura tollere possunt; cùm ei ex natura indita sit. At, dum dicitur cap. doctos 21. & cap. moderamine 23. *Quod docti, & probi Monachi Clericorum officia celebrare possunt, beneficiisque Ecclesiasticis perfrui.* Id non fit ex capacitate instituto Monastico intrinseca, sed ex libera juris dispositione, ac gratiosa admissione, ùt per se patet juxta S. Thomam junctâ Glossâ. Ut igitur ex natura sua Canonici Regulares habeantur incapaces beneficiorum sæcularium, id provenire deberet, aut quòd non Clerici, sed Monachi sint: verùm hoc quisquis adstruit, inanis velicationis reus arguitur, utpotè, quòd tot manifestis pro genuino Canonicorum Clericatu adductis rationibus acquiescere nolit, quod tamen nos inferiùs ultroncè probabimus; aut quòd eis jura, seu Canones officiant, quibûs ipsi incapaces, & inhabiles declarentur; at, neque ista, si genuinè, & solidè considerentur, unquam hanc incapacitatem declarârunt: neque ipsi quoque adversarii (quotquot à tempore Concilii Tridentini textus, vel declarationes adduxerint) probabunt, iisdem Canonicos dici beneficiorum incapaces, sed ad summum solùm ab illis arceri, atque prohiberi, quàm longè autem diversa inter se sint *incapacitas*, & *prohibitio*, ex supradictis satis apparet.

Quòd si jam à nobis positiva pro capacitate Canonicorum Regularium argumenta requiras, en tibi eorum amplissimum campum!

5. *Canonicos Regulares utraque capacitate gaudere ostenditur.* Primò: Quæsitum est annô 1213. occasione Ubaldi Plebani ad S. Gabinum, an Canonici Regulares præfici possint, sintque non *dispensatione juris*, sed vigore instituti capaces, ut Beneficio cuidam sæculari præficiantur? dubium resultavit ex decreto Concilii Lateranensis tertii, in quo dicebatur: *Ne Monachi singuli per villas & oppida, per quascunque Parochiales ponantur Ecclesias:* Quô decretô caveri duo videbantur, ùt apparet ex Capitulo, *quod Dei timorem:* Nempe, tam, ne Monachi sine expressa dispensatione ad Parochias ponantur extraneas, quàm ne ibi resideant singuli, id est, sine socio: utrúmque Canonicis Regularibus eôdem Canone injungi decertabant eorum adversarii, fluctuabant Canonici ipsi, hinc appellanda Innocentii sententia, sed hic dissertissimè pronunciavit pro Canonicis, sic omnium antehac Authorum est explicatio, primò; *Annuendum*, ajt, *duximus postulatis*, scilicet, ut Plebani officium exercere possit in Parochia sæculari Canonicus quamvis Regularis. Secundò: Ut etiam exercens Plebani officium unum Canonicum Regularem secum habeat ad cautellam, sed solùm *si commodè fieri possit*. Non verò obligatione absolutâ, prout ea ligabat Monachos, ídque, quòd usque ad id tempus de Canonicis Regularibus nihil adhuc specialiter cautum fuerit per ullum decretum; adeóque, sicut eis per se, & ex natura instituti clericalis competebat capacitas ad sæcularia beneficia, sic etiam eandem usque dum habebant ex jure positivo. Hinc Gonzalez: *Innocentius*, inquit, *tertius consultus fuit, non ut dispensaret cum Plebano S. Gabini, ùt vulgò creditur, sed ut exponeret, interpretaretúrque prædictam prohibitionem Concilii Lateranensis.* Cùm igitur Pontifex apertè dicat de Canonicis Regularibus specialiter non caveri, insinuat dilucidè eosdem nec istô decretô contineri, nec in odiosa hac prohibitione sub nomine Monachorum venire. Fagnanus in idem Capitulum: *Argumentum*, ajt, *non procedit in Canonicis Regularibus, quia ipsi de jure præfici possunt Ecclesiis Parochialibus, ùt est casus in hoc capite, ubi decretum Lateranensis Concilii, quô Mo-* In hoc cap.

Monachi prohibentur præfici Parochialibus Ecclesiis, declaratur non habere locum in Canonicis Regularibus. Laymanus in hoc idem Capit. n. 3. *licèt*, inquit, *quæ de Monachis sub ratione ſtatûs religioſi in jure ſtatuta ſunt, etiam ad Canonicos regulares, & omnes religioſos in communi viventes transferri debeant, argum. c. 2. hoc tit. & notavit Hoſtienſis: ſecùs tamen eſt dicendum de iis, quæ de Monachis decreta ſunt, ob ſpeciale eorum inſtitutum, quô à Regularibus Canonicis diſtinguuntur, videlicet, ut magìs vitæ contemplativæ, & ſtrictiori diſciplinæ addicti ſint: quare Pontifex hic ajt, quod de Monachis eſt decretum, ne ad Parochiales Eccleſias promoveantur, id ad Canonicos Regulares non eſſe transferendum.* Omitto Gloſſam, Zipæum, Wieſtnerum aliósque innumeros (brevitatis gratiâ) unanimiter aſſerentes præfatô Capitulô Canonicis Regularibus Jus approbari ad aſſumenda ſæcularia beneficia.

Loc. cit. art. 8. §. unico. Secundò: Refert laudatus ſuprà Reverendiſſimus Abbas Benvenutus duas CanonicorumRegularium formulas, unam de anno 1407. ſequentis tenoris. *Voveo, & profiteor, & promitto - - - obedientiam, & caſtitatem, & vivere in communi ſine proprio, & quod nunquam acceptabo aliquod beneficium Eccleſiaſticum cum cura, vel ſine cura, extra, vel intra dictum ordinem ſine conſenſu, & voluntate congregationis noſtræ, vel capituli noſtri renuntiando omnibus juribus, privilegiis, & conſuetudinibus &c.* Alteram de anno 1414. quæ ſic ſonat: - - - *Et quòd nunquam acceptabo aliquod beneficium Eccleſiaſticum, ſeu Eccleſiam cum cura, vel ſine cura, intùs, vel extra ordinem absque licentia, conſenſu, & voluntate capituli noſtri &c.* Illa formula ſolita erat Lateranenſibus, hæc Venetiis exiſtentibus Canonicis: Utràque perpensâ manifeſtè patet ſæculô decimô quintô Canonicos Regulares Beneficiorum ſæcularium capaces fuiſſe jure, & ex inſtituto: utpotè quód ad ea obtinenda ſolam prætenderent capituli, aut congregationis conſenſum. Imò quod amplius, hæc eadem ſub ipſis penè terminis profeſſionis formula annô 1628. impreſſa eſt, & inſerta conſtitutionibus Lateranenſibus, quòd Patres Congregationis nunquam feciſſent, ſi tunc ſublata Canonicis iſta capacitas fuiſſet; aut ſi eam ſibi ex jure non competere agnoviſſent.

Tertiò: Beneficia præcipuè curata ſæcularia per ſe non repugnant regularibus, cùm enim beneficium ſit propter officium C. ult. de reſcr. in 6. & Beneficii, vel præbendæ uſus introductus ſit, ut qui in Eccleſia debitum ſervitium præſtat, ab eadem Eccleſia, pro dignitate, & officio ſufficienter ſuſtentetur, quia *qui Altari ſervit, de Altari vivere debet* C. ex his 21. Ca. Eccleſiaſticis. 67. 12. q. 2. Sæculare verò Beneficium aliquod non ex alia cauſa dicatur, niſi ſolùm appellativè; utpotè quòd eidem clericus ſæcularis præſit, nec ideò Beneficium in ſe ullo modo alteretur, ſi eidem præſit Regularis: imò fortâſſe convenientiùs ei quoad officium accideret, ob quod Ivo Carnotenſis aſſeruit, rectiùs quidem factum iri, ſi *omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitarentur, quàm regulariter viventes à Dominicarum ovium cuſtodiâ penitùs removentur:* Cùm denique omnia beneficia Eccleſiaſtica ſeu curata, ſeu ſimplicia ſecundùm officium prætendant certum Dei cultum, & Sacramentorum adminiſtrationem &c. quis adeò hebes? ut aſſerat, hæc à Regularibus minùs peragi poſſe, quàm à ſæcularibus: dicente Ivone citato, *non eſſe audiendos, qui Clericos regulariter viventes à regimine animarum judicant repellendos, quia ſæculo renuntiaverunt: ſed ideò potiùs aſſummendos, quia voluptates, & pompas ſæculi contempſerunt. Non enim mundi contractus eſt animas à vitiis avocare, & ad virtutum celſitudinem provocare: ideò convenientiùs iſta docent, qui eà quæ dicunt opere complent, quàm ii, qui ſunt Doctores legis, & non factores.*

Non igitur resistit officii qualitas Regulari; sed nec ipsum Beneficium, ùtpote, quòd regulari æquè congruat vivere de Altari, cùm servit Altari, quotidianâ id experientiâ docente. Sola ergò disconvenientia regularis ad beneficium sæculare in his tribus fundari potest: aut quòd omne beneficium tale prætendat esse clericale, aut quòd discrepans personarum professionis, habitúsque institutum non sit in eodem Beneficio conjungendum (quod fieret, dum sæculare regulari copularetur) aut denique quòd jure communi receptum sit, ut sæcularia sæcularibus, regularia Regularibus conferantur.

Verùm ad primum respondeo: quamvìs id locum plenissimum habeat in Monachis, quibus ex suo instituto nunquam convenit, ut sint clerici; id tamen neutiquam asseri posse de Canonicis Regularibus, qui ex natura rei, & ex sui instituti exigentia clerici sunt, prout hoc abundè declaravimus.

Ad secundum dico: hanc discrepantiam, seu dissonantiam sæcularitatis, & regularitatis in eodem Beneficio nihil planè operari, quòd si enim hæc tam contraria, & Ecclesiasticæ œconomiæ adeò difformis esset, nunquam id non solùm consuetum, sed & cum applausu, ingentíque Ecclesiæ fructu multis sæculis usurpatum fuisset. Prætereà si Beneficiorum sæcularium origi-nem accuratiùs intuemur, reperiemus ea per se (velut superiùs observavimus) sæcularitatem ad sui substantiam, vel conservationem non includere, sed omninò accidentale illis esse, quòd *sæcularia* potiùs, quàm *regularia* dicantur: cùm fortè ante sæculum duodecimum nomen istud ne quidem ullum beneficium afficeret. Hinc appellatio sola ipsi beneficio adjecta modicam, aut nullam dissonantiam arguet, dum illud à regulari clerico administrabitur. Ex quo apparet quoque quid dicendum de iis beneficiatis regularibus, qui junguntur clericis Sæcularibus ob difformitatem professionis atque vestitûs: quòd enim arguatur dissonantia, si in eodem Collegio præsit clericus Sæcularis, subsint autem eidem regulares, causa est, cùm inconveniens esse videatur, corpori regulari paupertatem profitenti præfici caput proprietatem possidens, & subditum regularem ad regulæ observantiam adstringi à Prælato hâc nunquam instructo, aut obligato. Ex adverso, dissonantia non obstat, si corpori sæculari præficiatur caput regulare, habet enim clericus regularis omne id, quod expedire potest ad bonum regimen clericorum sæcularium, hinc ne illud fiat, exstant Summorum PP. pecularia decreta, út cuique notum. Econtrà istud nunquam fuisse inhibitum, imò hodiedum fieri, patet (ut ex plurimis exemplis unum adducamus) in præpositura Arscotensi ubi præpositus, Cantor, & Plebanus regularis ex gremio assumitur Abbatiæ Gertrudianæ Canonicorum Regularium Lovanii, Decanus, reliquíque Canonici sunt sæculares. Huc conferendum cap. cùm causam 27. in quo tractatur de electione cujusdam Presbiteri sæcularis *Boni* nomine ad Præposituram Canonicorum Regularium ad S. Petri in Etruria: restitit huic electioni Brunus vir piissimus cum quibusdam melioris notæ confratribus; delata res est ad Summum Ecclesiæ Judicem, decisáque in favorem Bruni, sibíque adhærentium, *quia*, inquit Pontifex, *debemus attendere, non solùm quid modò factum sit, sed quid potiùs faciendum? discretioni vestræ taliter respondemus, quòd, cùm secundùm legem divinam non sit in bove arandum, & asino, nec quisquam debeat vestem induere de lana, linóque contextam, irritetis electionem prædictam, & compellatis præfatum Presbiterum, alióſque clericos non professos, ut vel B. Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutam profiteantur, & servent: aut ipsam Ecclesiam omninò dimittant.* Patet hinc, noluisse Innocentium, ut

Historia Mechlin. p. I. f. 241.

ut regularibus, aut præesset capue sæculare, aut ejusdem sæcularitatis existentes Clerici Canonicis Religiosis commiscerentur, exemplô ex scriptura desumptô. Disparitas verò, seu dissonantia ista quamvìs componi potuisset in æqualitate clericalis instituti, noluit tamen hanc Pontifex ob periclitantem regularitatem: quia, ùt inquit Barbosa in hunc locum: *nemo, qui non est professus religionem, est regulari præfecturâ dignus.* Supponitur enim altiorem, & perfectiorem statum conscendere, & regimen suscipere eorum, quorum necdum observantiam didicit: quàpropter dum conceditur ex jure, ut in Ecclesiis Cathedralibus Regularibus possit sæcularis clericus in speculam Episcopalem elevari subditis Religiosis præficiendus, id fit ob excellentiam dignitatis Episcopalis, ùt notat hìc Layman, *quæ regularis professionis defectum supplet.* Gloss. in cap. quod Dei tim. 5. verbo: regimen. Verùm ex hoc decreto minimè inferendum est, neque regulares posse præfici sæcularibus; nam disparitas patet manifesta, ùt observat Fagnanus, quia quilibet *Regularis est instrictus in regula clericali, non econtrà*: cap. officii infra eod. & dum Regularis clericus vivit cum sæcularibus, non propriè dici potest, cum *arari in bove, & asino:* aut *vestem indui lana, & lino contextam*, clericus enim regularis omnes eas complectitur prærogativas, quas habet sæcularis. Et si etiam de habitûs discrimine quæstio verteretur, Clericus Regularis semper se potest accomodare honesto vestitui clerici sæcularis secundùm morem Patriæ ferendo interiùs vestes religioni congruentes, id est, lineam breviorem, quam saroccium vocamus: hinc Eminentissimus Cardinal. Petra in cap. quod Dei timorem attendens Consilium, seu morem adhibendi socium in Parochiis, quibus præest Canonicus Regularis, desuevisse, ait: *indéque etiam habitûs forsan retentio non fuit adhibita, quódque tamen habet locum eò magis, si agatur de beneficio simplici, & de Canonicatu in Cathedrali, quia non convenit habitus regularis talia obtinentibus.* Atque id fieri à Canonicis nostris maximè in Italia, beneficia sæcularia obtinentibus, pridem edoctus sum. Patet igitur, nihil omninò incommodi operari dissonantiam professionis, minimè verò dissonantiam solius nominis, quô clericus regularis obtinet beneficium sæculare.

1. parte Dec. l. 1. de elect. c. cùm causa n. 15. & 16.

Denique ad tertium repono, & explano ad amussim tam originem, quàm causam hujus textûs: *sæcularia sæcularibus, regularia regularibus.* Originem quidem cum Benvenuto nostro alligans Concilio Lateranensi annô 1516. celebrato, eò, quòd nullum, ante istud Concilium, documentum exstet, ex quo confici possit, hoc axioma usitatum fuisse. Nam Concilium Viennense non probatur textum illum in his verbis notasse, scilicet: *homines disparis professionis, vel habitûs simul in eisdem monasteriis non sócientur:* quamvìs dici possit certô modô eundem in istis fundari, ut nempe regularia solis regularibus conferantur: proùt notat Navar. At minimè exinde sequi (ut sæcularia sæcularibus solis, & non quoque Regularibus conferri possint) patet ex antedictis.

Celebr. hoc concilium an. 1311.

Tom. 2. tr. de reddit. Eccles. mon. 55. n. 6.

Causam verò hujus textûs, seu axiomatis reperimus fuisse concordata illa inter Regem Galliæ Franciscum primum, & Leonem decimum; qui inter alia & hoc pactum constituerunt, ut, cùm Rex nominandi jus obtineret ad Episcopatus, Abbatias, & Prioratus electivos in suo regno, non alios nominaret, quàm cuique statui congruos, regularibus scilicet dignitatibus, Regulares, sæcularibus sæculares. Sed hæc conventio lex generalis totam Ecclesiam obligans dici non valet, cùm solùmmodo inter limites ipsius pactantis, Regis scilicet Galliæ consisteret, alióquin non esset major ratio etiam de aliis concordatis

id

id ipsum asserendi, quod quis admittet? prætereà, cùm ad hanc usque diem nullo jure, nullo supremi judicis Ecclesiastici oraculô decretum sit istud axioma; sed solùm à quibusdam scriptoribus in usurpationem potiùs, quàm legitimam legem assumptum, patet inde, quidnam iste textus per se, maximè extra partes Galliæ (quamvis, & de istis controverti posset) operari queat. Et quia sæpefatum axioma extra illa concordata nulli Canoni insertum legitur, nec ad generale quoddam decretum ab aliquo Summo Capite usitatum, non potest illud ad alium sensum detorqueri, nisi ad quem in his concordatis significandum acceptus est, sic autem tit. 18. dictorum concordatorum legitur: *volumus autem&c. ut tam graduati simplices, quàm nominati beneficia in mensibus eis assignatis vacantia petere, & consequi possint secundùm propriæ personæ condecentiam, & condignitatem, videlicet sæculari a sæculares, & religiosi regularia beneficia Ecclesiastica, ita quod sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia prætextu cujusvis dispensationis Apostolicæ, & econtra religiosus sæcularia beneficia petere, aut consequi minimè possint.* Ex quo contextu elucet, quid summus Pontifex cum Rege Christianissimo per hoc assertum sæcularia sæculares, & Religiosi Regularia intenderit, nempe, ut sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia, & religiosus sæcularia beneficia in iisdem mensibus consequi minimè possit: ergò solùm de tempore certo facta est limitatio, atque exceptio, eáque non ob incapacitatem, sed alia motiva (quæ apud Horduinum hæc concordata referentem legi possunt) nihil planè ad hanc conferentia. Cæterùm id verissimum esse, demonstrat praxis post hæc concordata, ipsis in Canonicis Regularibus fieri solita. Nam, ùt testatur Reverendissimus Benvenutus noster, ex Clarissimi Bibliothecarii S. Genovefani Epistola sibi an. 1713. scripta: à Parlamento Rothomagensi lata est in favorem Canonicorum Regularium annô 1631. sententia, eos ad beneficia sæcularia assumi posse, *& actu*, inquit idem vir clarissimus, *Pater de Launaii absque ulla dispensatione, ac nemine contradicente primariam dignitatem obtinet capituli sæcularis S. Spiritus in civitate Corbejensi, quæ non longè distat Parisiis: actu*, id est, *tunc*, dum scribebat Bibliothecarius S. Genovefanus, hoc est, annô 1713. octavô id. sept. ergo in Gallia, & quidem in ejusdem prima Metropoli, id est, Parisiis, unde concordata ista robur, vitámque sumpsêre, videntibus, & non contradicentibus iis, quorum alióquin interest regia decreta tueri, Canonici Regulares hodie sine Apostolica dispensatione sæcularia beneficia obtinent. Ex quo clarissimè conficitur, verba illa *sæcularia sæculares* &c. neutiquam eum sensum formare, quem nunc scriptores quidam violenter extorquent: alióquin indubitanter, eundem præprimis observandum curarent Parisienses. Denique si quando aut Patribus, aut etiam posterioribus Conciliis hoc axioma usuvenit, certè aliô stylô reperiri non poterit, nisi, ut illud propriè ad Monachos, nunquam ad Canonicos referrent. Sic Concilium Bituricense annô 1583. celeb. *Monachi*, inquit, *beneficiis curatis non præficiantur. Generi enim per speciem derogatur.* C. dudum 14. de Præb. in 6.

Vide quoque Alex. Nat. ad sæc. 16. & Thomass. de Benef.

Quartò extant exempla quàmplurima, quibûs probatur, Canonicos Regulares passim ad beneficia sæcularia sine omni dispensatione Pontificia fuisse assumptos, non alia de causa, nisi ob agnitam eorundem capacitatem, quæ si defuisset, semper eos æqualis cum Monachis lex obligâsset. Nam præter adducta superiùs refert eorum complura Pennotus noster, quæ, cùm facilè inquiri possint, consultò omittimus: his addendi Autho-

L. 2. cap. 72. per tot.

thores numerô, doctrináque eximii in sententiam nostram plena penu convolantes, ipsísque ex adversâ parte, si numerum spectes, longè superiores, si (hac saltem in controversia) eruditionem, certè non minores, ac ideò quoque perspicacioris judicii, & solertiæ majoris, quòd suæ assertionis fundamenta neque è trivio, neque ex aliorum solùm incauta relatione producant, sed fontem, originémque inquirant, ex quo illimia hauriant, atque veriora, proùt paulò infrà videbimus, dum contrariantium argumenta scrutabimur. Demum notamus recentiorum Authorum Phalangem totam ad pessumdanda jura nostra adeò præfractè conjurantium, unico inniti *Oraculo*: quod dum suam à nobis declarationem assequetur, succumbet haud dubiè pariter eidem affixa opinio. Itaque jam superest objicientinm fundamenta præmissâ tamen novissimâ facti specie aperire, atque dissolvere.

6. *Argumenta in contrarium resolvuntur, præmissâ notitiâ eorum, quæ præcipuè recentiores Ordini Canonico in hac quæstione adversarios pararunt.*

Primum, atque præcipuum statuitur in Concilii Tridentini sess. 14. cap. 11. de reform. explicatione. Nam, dum in eodem dicitur: *Nemo cujuscúnque Ordinis Prælatus, vel Superior vigore cujusvis facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi ut in ordine ipso, ad quem transfertur sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat: ac taliter translatus, etiamsi Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia etiam curata, omninò incapax existat.* Hoc capitulum plures viri doctissimi sic explicârunt, ut ex eo educerent, apertè argui, Patres Concilii Canonicos Regulares non solùm capaces beneficiorum sæcularium ab antiquo censuisse, verùm per hoc ipsum novo jure in sua capacitate firmâsse. Nam cùm dicerent, quòd regularis ab uno ordine ad alium translatus, seu, ùt inquiunt, *taliter translatus* ad beneficia sæcularia etiam curata omninò incapax existat, *etiamsi Canonicorum Regularium fuerit*, sequitur, si in ordine Canonico translati non sint, hanc incapacitatem non contrahere, hinc doctissimus Thomassinus: *Jure*, inquit, *novissimo post Concilium Tridentinum eâdem Canonici Regulares gaudent licentiâ obtinendi Parochias, cùm eô illos non exuerit Tridentina synodus, nisi cùm ab uno ordine in alium transilierunt. Ex ea enim inconstantia, & levitate jure reformidatur, ne libertatis potiùs libidine agantur, quàm suæ, alienæq; salutis charitate; itaque justæ hinc emersère causæ sæcularibus illos arcendi beneficiis: nam regularia regularibus à Concilio semper permittuntur - - - hoc ergò Concilii testimonio liquidum fit, excepto hoc instabilitatis casu, Canonicos Regulares posse semper Parochiis sæcularibus donari, non regularibus tantùm, hoc est, Ordini unitis.* Hæc Thomassinus.

Dum igitur juxta Concilii præfati locum Canonicis Regularibus omnigenum jus non solùm capacitatis ad beneficia sæcularia, sed & ad effectum consequendum asserere oporteret, proùt interpretatio quoque Congregat. Concilii Urbinat. die 15. Junii 1602. decrevit, dicens: *Congregatio Concilii censuit decretis ejusdem Concilii, Canonicum Regularem non prohiberi obtinere Beneficia curata sæcularia, nisi fuerit ex his translatis, de quibus habetur in decreto Cap. 11. Sess. 14.* Attamen nunc alia ejusdem Concilii declaratio, aliúdque decretum refertur, eò ordini nostro præjudiciosius, quò severius, ipsáque authoritate loquentis ponderosius. Nam cùm plùs quàm 500. annis suo jure Canonici Regulares in causa hujus capacitatis ad beneficia sæcularia fruerentur, emanavit an. 1581. decretum jussu Gregorii XIII. Papæ, quô cùm iidem Canonici non nisi ex indulto Pontificio ad beneficia sæcularia promovendi decernerentur, recrudescere hæc dudum transacta Controversia cæpit. Et licèt quidem, quod declarationem attinet, quam Gregorius XIII. ad Cardinalis Antonii Caraffæ quæsitum edixit

(cùm vim legis per se non obtinuerit, & ad modum solius Rescripti, neque tanquam comprehensiva Concilii edita fuerit) facilè probari posset cum morte declaratoris extincta: Recentius tamen Clementis X. decretum die 18. Martii 1671. promulgatum illud est, quod nobis non exile facessit negotium, eò avidiùs à recentioribus quibúsque Canonistis divulgatum, quò studiosiùs plerísque eorum inhæret animis, calamum (ùt vires ingeniúmque suppetunt) in Canonicorum Regularium privilegia, juráque stringere, &, ut loquar cum Reverendiss. Capacitatis (de qua loquimur) Vindice Cæsare Benvenuto, *cùm de iisdem Canonicis Regularibus sermonem instituunt, silentiô supprimere, quæ iis mirabiliter prosunt, eáque nimiùm, quæ obesse cernunt, exaltare.* En decreti Clementini formam atque promulgationem, non solius declarationis, sed universalis legis more, ritúque productam.

7. *Gregorii 13. primùm dein Clementis 10. decretum resuscitat controversiam 100. ampliùs annis transactam.*

Cum felicis recordationis Gregorius XIII. aliique nonnulli summi Pontifices ejus successores ad regularem disciplinam in congregatione Canonicorum Lateranensium Ordinis S. Aug. magis, magisque firmandam, decretis suis mandaverint, ne dicti Canonici curam animarum in Ecclesiis sæcularibus exercendi juxta constitutionem Innocentii Tertii recolendæ mem. incipientem. Quod Dei timorem &c. cæteróquin capaces ad hujusmodi curam in prædictis Ecclesiis exercendam admittantur. Quorum Decretorum observantiam retinendam esse non semel declaratum fuit: asserentibûs verò econtrà quibûsdam dictorum Pontificum mentem haud fuisse certâ perpetuâ lege latâ Innocentianam constitutionem prorsùs abrogare: sed imò illorum decreta, seu mandata cum ipsis exspirâsse, ac propterea pro diversitate temporum diversas forsan editas fuisse declarationes, nec uniformem servatam praxim.

Ideò ex prædictis non infrequentes dubitationes, & controversiæ subortæ nascuntur, ob quas Religiosa quies perturbari facilè posset, accuratiùs in hoc sacro ordine custodienda, cùm illius Apostolica instituta Primævam disciplinæ, ac sanctimoniæ antiquorum Clericorum imaginem, ac symbolum referant, quibûs ipsa nascentis Ecclesiæ primordia florebant.

Quapropter ad hujusmodi dubitationes explicandas, & controversias definiendas, atque ut magis accuratâ disquisitione eorum Canonicorum Spiritus, & vocatio dignoscatur, qui dum in tranquillitate Montis Sion cælestium contemplatione suavissimè pascuntur, ad frangendum in valle lacrymarum panem parvulis (videlicet in claustro) ad regimen descensuri Parochialium invitantur: sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & regularium præposita, re maturè examinatâ, atque auditô P. Procuratore Generali dictæ Congregationis Lateranensis, speciali sibi authoritate per sanctissimum Dominum nostrum Clementem Papam Decimum vivæ vocis oraculô attributâ, declarat, statuit, atque decernit, ut imposterùm futuris perpetuîs temporibûs nemo ex Canonicis Regularibus Ordinis S. Aug. Congregationis Lateranensis, quamvìs non translatus ad curam animarum in Ecclesiis sæcularibus, etiam de jure Patronatûs in perpetuum, seu ad tempus quocumque titulo exercendam admittatur, nisi præter Abbatis Generalis licentiam, expressum quoque sedis Apostolicæ indultum accedat, quod juxta sacrorum Ministrorum penuriam, & prout animarum postulabit utilitas in contingentibus casibus concedetur: ita, ut quælibet collatio, institutio, & deputatio in favorem hujusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsùs, atque inanis censeatur, & sit: ac nulla etiam triennali longior possessio iisdem suffragetur. Canonicus verò cui ejusmodi concessum fuerit indultum ad mentem præfati Innocentii Tertii (si commodè fieri possit) socium unum ex suo Ordine, & Congregatione secum habeat, cujus in iis, quæ Dei sunt, & Regularis observantiæ, tam consortiô, quàm solatiô perfruatur.

Ca-

Cæterùm si fortè aliqui ex præfatis Canonicis, ante hujus decreti promulgationem ad curam animarum in hujusmodi Ecclesiis Parochialibus exercendam, quoquo nomine saltem cum licentia sui Abbatis Generalis jam admissi reperiantur; eadem sacra congregatio itidem speciali sibi authoritate per sanctissimum Dominum nostrum attributâ benignè indulget, ut illis (quatenùs aliud non obstet Canonicum impedimentum) in hujusmodi exercitio curæ animarum, juxta collationem, institutionem, seu deputationem per ipsos jam obtentam licitè valeant (socium juxta prædicta, secum habendo) continuare.

Non obstantibûs, quòd suprascripta omnia, & singula in præsenti decreto contenta, supradictâ constitutione Innoc. III. aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam necessariò, & individuè exprimendis, nec non illorum etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, formulâ Professionis in eo ordine, & Congregatione emitti solitæ, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clausis, aut ex causa, & titulo oneroso sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis: nec non irritantibus decretis etiam motu proprio, & certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibûs approbatis, & innovatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus, & formis specialis, & individua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset tenoris hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitùs omissô, & formâ in illis traditâ observatâ inserti forent, præsentibûs pro expressis habendis, quibus quoad ea, quæ præsentibus adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris &c. Eadem sacra Congregatio Sanctitatis suæ Authoritate specialiter, & expressè derogat, cæterisque contrariis quibuscunque.

Et ne præmissorum ignorantia à quoquam prætendi possit, voluit eadem sacra Congregatio, ut supradictum decretum in Valvis Basilicarum S. Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Urbe, ac in Acie campi floræ, útmoris est, affixum omnes, ad quos pertinet ita arctet, & afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset, útque ejusdem transumptis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsùs fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ hac die 18. Martii. 1671.

Fateor, cùm primùm hoc decretum subijceretur oculis, nescio, quô affectu abreptus, cæpi intra meipsum tantùm non omninò damnare præsentium temporum infelicissima fata, quæ penè solùm, & unicè conjurare videntur in præjudicium, & omnimodam depressionem ordinis nostri, aliàs, ac olim tot summorum Pontificum oraculìs tot purpuratorum Præsulum gratiis encomiisque exaltatum.

Scrutabar insuper hujus iniquæ sortis causam, & omninò magna ex parte reperiebam fontem è domesticis derivari, atque suppressis aliis, quæ memorari possent, non minimum esse, quòd (emergentibûs licèt hìs præjudiciis) nemo sit, qui jura diripientibus obsistat, aut impugnantibus respondeat: atque hoc est, quod mirum in modum cor meum ad quandam animi molestissimam abjectionem prostravit, cùm adhuc cernerem, tanquam levissimam quandam auram à multis hæc omnia dissimulari, ac negligi, ubi aliarum intereà religionum, ordinúmque viri Zelatores egregiô, præstantíque fervore imperturbatè tum scriptis, tum aliis conatibûs veritatem juribus suis patrocinantem ad applausum, & magnam etiam Summorum Capitum recomenda-

 tio-

tionem explicant, atque tuentur, elidentes adversariorum occurrentia tela cautissimâ providentiâ, & egregiè metuenda fortè à summa sede decretorum talium fulmina præpedientes. Profectò accusavi non mediocriter hac in re nostram (sit venia verbo) vecordiam, quòd avidissimè optemus, imò, & prætendamus dici, haberíque Canonici Regulares, hoc est, clerici ex essentia tales, Apostolicarum institutionum genuini, ac analogici imitatores, jurium clericalium legitimi successores, & cùm undique in illis amittendis impetimur, quid, nisi taciturnitate nostra certè culpabili etiam volentes privamur. Utque de aliis nihil memoremus; hoc Clementis X. decretum jam antè annos plus, quàm sexaginta emissum (si solos Lateranenses, & S. Salvatoris Bononienses utpotè ad aram ipsam luctantes excipiam) tam altô silentiô, tam tranquillè divulgatum est ad conterendam ipsam qualemcunque capacitatem vix adhuc in reliquiis quibusdam Canonico Ordini usque dum spirantem, ut, quamvìs plurimùm recentiorum libris insereretur, nec quisquam ad tam manifestè injuriosam usurpationem hujus decreti tanquam capacitati inimici (quod tamen Clemens nunquam enunciavit, aut decerni voluit, uti ipsum illud decretnm demonstrat) è Canonicis obsistere conaretur. Usque dum demum hìs novissimìs diebûs antiqui zeli, amorísque in ordinem nostrum ardore adhuc egregiè inflammatus Reverendissimus D. Cæsar Benvenuti tractatum, seu opus edidit pro demonstranda inconvulsa, ac imperturbata etiam post istud emanatum Clementis decretum capacitate Canonicorum Regularium ad beneficia, quæcunque sæcularia. Verùm quia prodest hac in re etiam Germaniam nostram attentam reddere, & dum ejus quoque in limitibus non ita pridem cuidam Canonistæ novissimè placuit adversùs capacitatem istam Canonicorum Regularium integrô penè paragraphô intonare, assumptô præcipuè in subsidium suæ impugnationis hôc Clementinô decretô: prætereà cùm opus illud à præfato Reverendissimo Authore, utpotè Romæ editum, rariùs fortè in partibus nostris etiam inter doctas manus reperiatur, sicut meritò suspicari possumus citato Canonistæ eundem tractatum defuisse (neque enim video, quâ aliàs mente, ac judicio capacitatem Canonicis Regularibus abnegare potuisset, ùt mox declarabimus) hinc quæ idem Reverendissimus Author aliquantò prolixiùs digessit, hìc succinctiùs referemus: quædam tamen alia ad enucleandam ampliùs veritatem adjicientes, & enixè supplicantes, ut *quisquis vestrûm sapiens est, veniat, & faciat, quod Dominus imperavit.* Vos alloquor quotquot estis Ordinis Canonici devoti professores, ac filii, quid autem Dominus per sanctissimum suum Vicarium imperaverit, hìsce accipite.

Vide citat. à nobis P. Pichler sum; juris. pr.

Libro, cui tit. opus de capacit. Can *Reg.* ad benef. Ecclesi. sæc. (dicatum summo *PP.* Clementi 12.) per totum ac præcipuè art. 10. & sequ.

8. Cùm igitur præfatum decretum post sufficientem divulgationem omnes Canonicos stringere inciperet, & effectu longè severiori, quàm ipse summus Pontifex, & sacra congregatio unquam intenderet; factum est, ut annô 1693. quidam Canonicus Regularis *Archangelus Giorgi* Congregationis S. Salvatoris ab aliquo Patrono nominaretur ad suscipiendam Parochialem Ecclesiam S. Mariæ terræ Sarmati jurispatronatûs comitum Scotti civitatis Placentiæ, præsentatione ad Episcopnm Diæcesanum directâ, Dubium, *an P. D. Archangelus Georgeus Canonicus Regularis S. Salvatoris præsentatus ad Archipresbiteratum sæcularem cum cura animarum valeat institui absque indulto Apostolico, & cum sola licentia ejus Generalis:* inde exortum est, quòd crederetur decretum illud Canonicos Regulares Congregationis Lateranensis disertè obligare; adeóque, cùm illo congregatio S. Salvatoris non notetur, neque eam huic esse obnoxiam: præ-

Canonici Regulares ad finem prioris sæculi apud summum PP. Innocentium XI. & dein ad hujus initium apud Clementem XI. decreti illius novam disquisitionem faciendam supplicant: & causam, non juxta hactenùs emanata PP. decreta, rescripta, oracula seu summorum PP. seu congregationum, sed secundùm jus commune Concil. Trid. pro-

fessionem & institutum Can. Reg. examinandam, ac decidendam, summam sedem excerant, & assequuntur.

præfatô igitur dubiô à Diæcesano Placentino sacræ Congregationi extraditô, eadem sequens decretum emisit: *sacra congregatio Concilii censuit unienda esse decreta hac de re edita per manus circumferenda, & causam proponi formiter in sacra Congregatione, auditis omnibûs Procuratoribûs Generalibûs Canonicorum Regularium, & præsenti casu Secretario cum Sanctissimo pro concessione indulti cum clausula tamen*, quatenus opus est, *& factâ relatione Sanctissimo, Sanctitas sua sub die* 19. *ejusdem mensis Novembris benigniter indulsit D. Georgeo præfato, ut ad Ecclesiam Parochialem præfatam præsentatus institui, illámque valeat retinere, ac sententiam Sacræ Congregationis approbavit, etiam quoad capiendam resolutionem citatis omnibûs Procuratoribûs Generalibûs Canonicorum Regularium, & super ea breve Apostolicum expediri jussit, ut omnibus innotescat, & lex omnibus præscribatur imposterùm omninò servanda.* Hæc decretum istud.

Ut verò ipsam quoque relationem Sanctissimo, factam ab illustrissimo Secretario Pallavicinio, cognitam habeamus, illam hìc subiicimus ex Italico ad faciliorem legentium usum in latinum translatam.

Congregatio Canonicorum Regularium Lateranensium, Viennensium, Pramonstratensium, S. Georgii in Alga, & S. Salvatoris essentialiter Clerici, & à tempore Apostolorum destinati ad regimen Ecclesiarum sæcularium (intellige per Prolepsim; ùt aliàs monuimus) *habent ex instituto suo, & regula, ut promoveri valeant ad Beneficia, & Parochias Sæculares cum sola licentia sui Generalis, hæc facultas restricta est per decretum Sanctæ Memoriæ Clementis Decimi, qui voluit, ut præter licentiam sui Generalis, expressum Apostolicæ sedis indultum accedat; unde Canonici S. Salvatoris declarârunt se hoc decreto non comprehendi, & prætendunt se adhuc posse gaudere &c. sacra verò congregatio mandavit, ut decreta unirentur, & ut observarent hac in re varias Canonistarum sententias, quódque ipsa decreta non omninò servarentur, censuit eadem S. Congregatio supplicandum esse in casu præsente vestræ Sanctitati, dignetur concedere indultum ipsi Oratori, ut ad unienda hæc decreta, citari valeant omnes Procuratores Generales, & inde velit Sanctitas vestra motu proprio stabilire, & enuntiare normam, quam observandam, ac tuendam habeant in simili eventuro casu, & cùm intereà orator impediretur à possessione Parochiæ, dignetur sanctitas vestra indultum eidem dare, quatenus opus est.* Hæc nomine tam congregationis, quàm oratoris illustrissimus, ac sagacissimus Secretarius: demum suam supplicationem concludens his verbis: *Et ita sublatis vivæ vocis oraculo varietate Opinionum, diversitate decretorum, cessabit tantus Rumor.*

Facta hæc sub Pontifice Innocentio duodecimo: at causæ terminatio ultrò, quàm sperabatur, distenta est. Intervallô enim viginti annorum, id est, annô 1713. sub Clemente XI. Generalis Congregationis Lateranensis primùm comparuit cum suis sibi subditis Canonicis; porrectô humilibûs precibûs supplice libellô ipsi Sanctissimo sequentis tenoris: quòd pariter in latinum vertimus. Afforis hæc legebantur: *Sanctissimo Domino nostro Papæ Clementi undecimo pro Procuratore Generali Congregationis Lateranensis.*

Beatissime Pater.

Procurator Generalis Congregationis Lateranensis vestræ Sanctitati humillimus Orator demississimè repræsentat, suos Canonicos Regulares Lateranenses esse veros Clericos primitivæ Ecclesiæ ad Apostolos descendentes, & eosdem quoad institutum suum renovatos à S. Augustino semper hactenùs professos fuisse quartum votum, ut non aliter nisi cum licentia solius Superioris sui Generalis habere possint beneficia cum cura, vel sine cura, intus, vel extra religionem, qualem professionis formulam in originali ab ipsis emissam videre licet ab anno 1412. *& eadem in ipsis constitutionibus eorum impressa habetur ab anno* 1565. *proùt hic in annexo transumpto*

sumpto adfertur, & talis facultas nativa etiam comprobatur ex constitutione Innocentii tertii in cap. quod Dei timorem de statu Monachorum &c. & ex immemorabili consuetudine. *Et cùm huic eorum facultati, ac naturali capacitati, temporibûs recentioribûs sine legitimo fundamento contrariari incipitur, ipsa sacra Congregatio Episcoporum & Regularium die 18. Martii annô 1671 absque examine conformi punctô adeò gravi, ac ponderoso, solummodò accepta simplici, & obvia informatione Procuratoris Generalis tunc existentis, decretum edidit ab ipso sanctæ memoriæ Clemente decimo vivæ vocis oraculô confirmatum, in quo additur, prædictos Canonicos beneficium curatum sine indulto Apostolico obtinere non posse, idque sine ulla adjecta ratione, cùm potiùs in confessô habeatur in eodem ipso decreto, nimirum: Canonicos præfatos esse capaces de jure, & formula professionis.*

Intereà tale decretum suum effectum integrum non obtinuit, cùm eô non obstante dicti Canonici in sua possessione immemorabili perdurârunt, obtinentes beneficia cum cura, vel sine, extra religionem, exemplorum talium quàm plurimorum vestigiis inhærentes, insuper cum authoritate Episcoporum & Archiepiscoporum, qui nec difficultatem habuerunt dandi institutionem, & possessionem prætactis Canonicis beneficiorum curatorum.

Tandem casus emersit, quô hæc resuscitata est controversia in sacra congregatione Concilii, in una Placentina præsentationis. *Dum quidam Canonicus Regularis S. Salvatoris à Patrono præsentatus est ad aliquam sæcularem Parochiam, examinatô autem conformiter illô articulô, an dictus Canonicus præsentatus esset capax cum sola licentia sui Superioris Generalis, & sine indulto Apostolico? Eadem congregatio sub die 14. Nov. 1593. non obstante decreto Congregationis Episcoporum, & Regularium, ordinavit, ut causa formiter proponeretur à citatis omnibus Procuratoribus Generalibus Canonicorum Regularium, ut fieri possit una lex universalis in similibus casibus observanda, hócque decretum sacræ Congregationis Concilii approbavit sanctæ memoriæ Innocentius duodecimus, adjungens, quod resolutio à sacra congregatione decreta confirmanda sit per breve Apostolicum, ut omnibus innotescat, & lex omnibus præscribatur imposterùm omninò observanda, ut lectô decretô pariter annexa videatur Apostolica confirmatio.*

In tali statu rerum non poterant quamprimùm Canonici Regulares Lateranenses adducere suas rationes, non enim erant tunc in ordine, præterea deficiebant eis expensæ, hinc non poterat causa eorum in Congregatione Concilii proponi, restabat hic articulus indecisus, manebátque decretum suspensum à Congregatione Episcoporum, & regularium constitutum, per decretum posterius Congregationis Concilii. Nunc autem se promptos iidem Canonici offerunt ad decisionem causæ, ut una lex perpetua observanda stabiliatur. Cujus effectus commissus est uni advocato Romanæ curiæ, qui tractatum componat in sensu puræ, & genuinæ veritatis supra hanc controversiam.

Supplicatur igitur Summæ Clementiæ vestræ Sanctitatis, dignetur ordinare, ut hæc eorum causa à Congregatione Concilii, à qua eadem jam dudum dependet, dignoscatur, & decidatur prævio examine constituto in mero punctô juris communis Concilii Tridentini, professionis, & instituti D. D. Canonicorum, independenter, & præcisivè ab omnibus resolutionibus, & decretis sacrarum Congregationum, judicatis quorúmque tribunalium, rescriptis, & oraculis summorum Pontificum tam favoralibus, quàm contrariis ordini Canonicorum Regularium à temporibus Gregorii XIII. usque in præsens emanatis, cum integra facultate, & clausula avocatoria aliorum tribunalium ad hoc conducentium, & necessariorum, qui &c.

Responsum verò clementissimum à sua sanctitate repositum fuit.

Jux-

Juxta petita.

Tom, 5. comment. ad constit. Apost. p. 521. §. in quo,

Hinc Eminentissimus Cardinalis Vincentius Petra: *Annis*, inquit, *præteritis, recurrentibus Procuratoribus Generalibus, sanctæ memoriæ Clemens XI. ipse demandavit, ut Congregatio Concilii examinaret in puncto juris, Concilii Tridentini, & ex vi Professionis, & instituti dictorum Canonicorum, independenter ab omnibus resolutionibus, & decretis sacrarum Congregationum, judicatis tribunalium, rescriptis, & oraculis summorum Pontificum tam favorabilibus, quàm contrariis Ordini Canonicorum Regularium à temporibus Gregorii XIII. an dicti Canonici sint capaces Beneficiorum curatorum, & Canonicatuum sæcularium?*

Hæc ergò totius causæ facies usque ad hodierna tempora, ut hinc colligi satìs possit, quo animo affecti hactenùs illi authores scripserint post emanatum Clementis XI. rescriptum, ubi pristinis præjudicantibus principiis inhærendo, aliud adducere in suæ affectionis favorem non libuit, maximè novissimè præfato Authori Canonistæ, quàm Gregorii XIII. dudum ab ipso Gonzalez in secunda operis sui editione tam infirmum æstimatum decretum, ut eô etiam cognitô diceret confidenter: *Cæterùm re maturè considerata, contrarium, in hac secunda impressione procul dubio teneo. Tum quia, cùm de jure communi Canonicus Regularis possit obtinere Ecclesiam Parochialem, dicto capite, quod Dei timorem: de statu Monachorum, cum suprà adductis ex numero* 49. *nisi expressè inveniamus aliquid dispositum in contrarium, non est inducenda correctio: tum etiam, quia ne dum per Concilium Tridentinum reperitur aliquid derogatum, imò potiùs videtur approbatum, dum dicit, quòd tales Canonici translati de uno in alium ordinem, non possunt obtinere beneficia curata, & sic quoad non translatos censetur Concilium Tridentinum approbare dispositionem juris communis. Nec sufficit aliquandò noluisse Gregorium XIII. qui poterat posteà velle, & voluntas non reducta ad actum legis, vel dispositionis, nil operatur. Præterea cùm voluntas Gregorii XIII. nullâ lege, vel constitutione desuper relictâ, exspiraverit cum ejus morte.*

Gonz. super octav. Cancellar. regulam Gloss. 7. n. 5. cæterùm &c. edit. sec. Romæ 1641.

Atque hæc quidem Gonzalezii retractatio à sæpè fato authore altô silentiô suppressa, sed mox præjudiciosum aliud fidelissimè relatum Clementis X. decretum. Intereà iterùm omninò suppressum Clementis XI. rescriptum, quô præcipitur, non secundùm hactenùs emanatas resolutiones, decreta, indicta, rescripta, & oracula, sed secundùm *Jus Commune*, *Concilium Tridentinum*, *Professionem*, & *institutum Canonicorum*, causam istam cognoscendam esse. Quod si præfatus Scriptor fecisset cum compluribus aliis, & quidem methodo (proùt quidem aliàs Canonistis competit) ab omni partium studio, alienâ ac liberâ, sui juris in pauco tempore haud dubiè omnes haberet ordo sacer Canonicus propugnatores. Verùm quia minimè latet, decisionem causæ inter scriptores eò esse delicatiorem (fortè multis & periculosiorem) quò per eam (in favorem veritatis enunciatam) labefactari, aut saltem vacillare videtur quorumdam nunc secura possessio: hinc omnes præcipuè hujus causæ domesticos, & quorum jam res agitur oportet obtestari, ac obsecrare, ne tanti negotii immemores, suorúmque jurium prodigi, dissimulent, negligántque occasionem, tempúsque nunquam ampliùs rediturum. Nostrûm est, causam nostram tueri, ac ad libram æquitatis ea argumentorum statuere pondera, quæ animos non solum veritatis, justitiæque amicos, sed etiam passionibus irretitos aut convincere possint, aut redarguere. Apprehendite arma, & scutum viri eruditissimi, quicunque estis ordinis nostri luminaria sapientiæ, atque scientiæ dignè æstimanda, venite in adjutorium periclitantis alióquin *præcipuæ* in ordine nostro prærogativæ, hæc enim (si una aliàs) inter primas est, quæ

nos è Monachatu vindicat, in jure, & essentia clericali à tot sanctis Patribus, Doctoribus, Ecclesiæ Præsulibus, & sapientissimis viris assertâ confirmat, antiquitatem defendit, & quidquid demum decoris, quidquid honoris nobis obvenire credimus, quô propriis quasi suffultus meritis, ab Ecclesia piissima, ac beneficentissima matre ordo noster dignatus est, per hanc novô, ut ita dicam, fulcimentô stabilietur. Hoc enim modô fieri poterit, ut quam intra claustri penetralia Canonici nostri pietatem, sanctitatémque morum, scientiæ prætereà, & doctrinæ egregiam sibi disciplinam compararûnt, eam dein talî suppeditatâ ad beneficia sæcularia, ut plurimum dignitatibus Ecclesiastis ornatâ promotionis occasione, publico manifestare, in bonum Ecclesiasticæ Hierarchiæ calamo, ac sermone effundere, sícque ingentem ordini nostro laudem atque commendationem valeant parturire. Neque verò hæc persuadere velim, ut vos ad quandam inde captandam inanem gloriam, aut ambitionis spiritum enutriendum provocem; sicut enim nec Augustini, nec Ivonis, nec Stephani Tornacensis, nec Thomæ Aquinatis, Navarri, aliorúmque omnium pro capacitate vestra concertantium mens unquam fuit, januam per illam superbiæ, evagationi, laxitatíque aperire, sic eadem longissimè quoque à meo hoc Consilio, persuasionéque remota est. In eo siquidem totus hæreo, ut superioribus nostris unum supplex obsignem, quod Ivo noster edixit: *Quia Canonici Regulares ab hoc officio nec penitùs sunt removendi, nec indiscretè admovendi; nam si penitùs removentur Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantô securiùs est credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ suæ corrigendæ. Si qui ergò sunt in Collegio vestro viri prudentes, & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ad præsentiam* Cit. epist. ad Galter. stirpens. quæ est 69.

Episcopi &c. & ad Joan. Aurel. *ad hoc officium alii assumendi non sunt, nisi quos vita, & doctrina commendat, & Episcopalis authoritas ad hoc agendum idoneos probat.* Quòd si hoc à Præsulibus nostris Reverendissimis observatum fuerit, ut non nisi, qui virtute simul, ac scientiâ præcellunt ad oblata beneficia promoveantur, illud sine omni virtutum, religiosæque modestiæ invidia fiet, quod suprà optavimus. Ep. 213. suprà.

Verùm, quia non sufficit, aliis laborem suasisse, propriis viribûs corpore languentibûs: en oneri, si non quantùm debemus, saltem quantùm valemus, manum, robúrque supponimus, & ab adversa parte objecta argumenta sequentibûs responsis diluimus. Ad quod

Prænotandum: nos hic neutiquam iis dissolvendis immorari posse, quæ passim contrariæ sententiæ Authores ex allegatione declarationis, & decretorum sacrarum Congregationum maximè à Gregorii XIII. temporibus emanatorum pro scuto suo proferre consueverunt. Imprimis enim illa, quæ est Gregorii decimi tertii Rescriptô suffulta, suam explanationem, & responsionem jam ex Gonzalez adductô contextu habet. Clementis verò decimi decretum, quamvìs in multis explicari posset, & librari, attamen quia illud per decursum in exenterandis objectionibus non raró memorandum occurret, simul, & ea, quæ in illo adversa sunt, dilucidabimus. Cæterùm toti in punctô *Juris communis*, *Concilii Tridentini*, *Professionis*, & *instituti nostri* (quia hoc solùm jam à nobis ad probandam causam nostram à summa sede, & sacra Congregatione Concilii prætenditur) occupabimur. 9. *Clementissimæ resolutioni huic ultimæ inhærentes, capacitatem Can. Reg. in dubium versam, tum resolutione argumentorum adversæ partis, tum rationibus positivis stabilimus, ac demonstramus.*

Prætereà observo: ea quæ de instituti nostri ratione, tanquam ex natura sua clericali hìc inferenda essent, cùm passim per decursum hujus nostræ Exegesis, firmis rationibûs probata dederimus, repetitam crambem nolle nos producere, sed

ſed benevolum lectorem ad argumenta jam relata dimittimus, ſolùm quibûsdam ad rem magìs conducentibûs memoratìs. Et quia in hoc ipſo capite poſitivam capacitatis probationem non inermiter hactenùs, ſed (ùt ſperamus) eam intelligere volentibus ſolidè deduximus, nunc eandem potiùs libet per reſolutiones dubiorum objectorum, quàm ulteriora poſitiva argumenta continuare.

Denique adverto: dubium reſolvendum malè à pleríſque ad capacitatem ſeu habilitatem Canonicorum ad beneficia ſæcularia torqueri, ita quidem, ut per decreta allegata Gregorii XIII. & Clementis evincere cupiant, Canonicos Regulares ex hinc *abſolutè* incapaces decerni. Annotavimus enim jam ad initium hujus capitis duplicem poſſe allegari capacitatem, unam quæ adſtruitur Canonicis ex natura ipſius ſui inſtituti, aliam, quæ illis aſſerta videtur ex jure. De illa diſceptari non poteſt, niſi demandentur una cum ſuo inſtituto ad ordinem Monachorum, quod quàm improvidè quidam affirment, abundanter jam probatum eſt, & adhuc probabitur, quantùm neceſſe fuerit. De iſto verò res nunc in controverſia eſt, quámque primùm omnium ſecundùm ordinem aſſignatum ſuſcipimus enodandam.

Regularitas non adverſatur curæ animarum &c.

Primus itaque adverſantium aries, quò capacitatem Canonicorum Regularium ad beneficia ſæcularia aggrediuntur, eſt obſiſtentia juris communis, ajunt enim, jura omnia conclamare religioſis ſua clauſtra eſſe, in quibus alantur, & vivant, neque regularibus convenire, ut frequentiæ Populorum ſe immiſceant, ob quam etiam illam dicunt emanâſſe adversùs Canonicos Regulares (quia tales ſunt) declarationem Gregorii XIII. & Clementis X. cui tanquam juris communis declarativæ inhærendum firmiter eſſe arbitrantur.

Reſpondeo. Regularitatem, ſeu profeſſionem regularem, planè gratìs adduci, tanquam beneficiis ſæcularibus adverſam, alióquin quot abſurda ſequerentur? certè nulla potuiſſet unquam fundari religio vitam activam intendens, ſi regularis vita excluderet acceſſum ad frequentiam populorum, imò ſi veteres hiſtorias perquirimus, quot turmas regularium extra clauſtra convertendis populis, & adminiſtrandis Sacramentis legemus inſervientes; inde tam eximiè, plerorúmque Religioſorum merita in Eccleſiam Catholicam creverunt, inde ab ipſa tot illis privilegia, ac exemptiones conceſſæ. Et quid vel de noviſſimis inſtitutis religioſorum ordinum dicam? nónne Patrum Societatis, Patrum Theatinorum, Piarum Scholarum &c. omnis penè ſui propoſiti actio eſt ad frequentiam populorum? neque tamen inde minùs regulares, religioſíque dicendi. Et ſi hæc ratio ſubſiſteret, non ſolùm Regulares arcendi eſſent à beneficiis ſæcularibus, verùm etiam à Parochiis proprio monaſterio plenè unitis. cùm nulla, in ratione frequentiæ populi, ac abſentiæ à clauſtro poſſit dari differentia inter ſæculare, & regulare beneficium.

Denique quod ad rem noſtram maximè facit, obſervent oportet regularitatis reſtrictionem prætendentes, hanc neutiquam generaliter ſumendam eſſe in cauſa iſta; certum námque, & Monachos ſtrictè tales, & clericos dici, eſséque regulares: malè ergò quod Monachile ex ſe inſtitutum regulare expetit (ſcilicèt ſejunctionem ab omni populorum frequentia) etiam clericis obtruditur, in quibus regularitas ipſa ad hoc ordinata eſt, ut per eam benè ac ſecundùm omnem virtutem eruditi, poſtquàm ſatìs cuſtodes facti *ſunt vitæ ſuæ, rectè præponi poſſint cuſtodes vitæ alienæ*, ùt inquit ſæpè relatus Ivo noſter. Quòdſi verò jam communi conſuetudine etiam Monachis ſtrictè talibus conceditur præeſſe curæ animarum, & in frequentia populorum

rum conversari, cur Canonico Regulari inhibeatur, cui id incumbit non solùm ex instituto suo, prout latè probatum est, verùm etiam jure communi?

10. Sup. cap. quod Dei timorem. *Ex jure communi Canonicis Reg. competit capacitas &c neque aliud positivum adferri potest, nisi geminum quod in quæstione versatur.*

Unde Fagnanus, inquit, ipsi (id est, Canonici Regulares) *de jure præfici possunt Ecclesiis Parochialibus, ùt est casus in hoc capite, ubi decretum Lateranensis Concilii, quô Monachi prohibentur præfici Parochialibus Ecclesiis, declaratur non habere locum in Canonicis Regularibus.* Et hoc *de jure communi antiquo*, tam certum est, ut ne controverti quidem prudenter possit. Solùm difficultatem jus novum suppeditat: verùm, si & istud penitùs scrutemur, videbimus universim illud in declaratione Gregorii XIII. & Clementis X. quidem fundari, cùm aliud decretum nunquam, præter hæc duo, adferri possit, at quia monstravimus, declarationem Gregorii nullum jus induxisse testante Rota: *Decretum Sac. Congreg. auctoritate ejusdem Gregorii factum, nunquam fuit promulgatum, dum contrarium post tempora Gregorii semper servatum fuit; ultra, quòd supra dicta declaratio non emanavit per viam legis, sed fuit quædam prohibitio temporalis, quæ cum ipso Pontifice evanuit.* Hæc Rota. Quæ fortè tantam authoritatem habuit in explicanda mente Gregorii, quantam Cardinalium declaratio in illo decreto condendo. Hinc quoque nec tanquam explanativam juris communis ab authoribus hac de re scribentibus (utpotè quæ cum morte sui principis exspiraverit) assumendam esse facilè consequitur. Alterum verò Clementis decretum, quamvis alióquin summoperè venerandum, quia tamen jus nunquam induxit, proùt mox infrà ostendemus, videtur emanâsse non illis conditionibûs, & circumstantiis vestitum, quæ legem aliquam communiter obligantem comitantur, maximè, cùm apertè protestentur in sua supplica Canonici Lateranenses ad Clementem undecimum sanctissimæ memoriæ, id decretum factum esse *sine fundamento legitimo, sine examine tam gravi puncto conformiter præmisso, cum sola simplici informatione Procuratoris Generalis*, ac denique verè *illud suum effectum non obtinuisse:* summus quoque Pontifex agnoverit Canonicorum supplicam adversùs decretum illud benè fundatam, hinc & concessit novum examen: quódque maximum, ut illud institueretur, non de legitimitate illius decreti, sed de jure, & instituto Ordinis Canonici, ex quo meritò inferendum, Sanctissimum Patrem perspexisse illi decreto aliquid de legitimate legis obligantis deesse.

Apud Benvenut. cit. f. 89. n. 2. cujus citationes ibid vide certâ notitia ab ipso adductas.

Addamus insuper, quòd si Clementinum decretum secundùm sensum ab adversariis intentum, mox, ùt sufficienter promulgatum est, scilicet ab anno 1671. obligâsset, inde jam nemo Canonicorum Regularium Lateranensium potuisset sine indulto expresso summi Pontificis, & ex sola licentia sui Superioris ad beneficium aliquod sæculare promoveri, exstat autem usus in contrarium, ùt patet in supplica, ergò meritò concludendum, decretum illud non strinxisse, adeóque eidem plenitudinem obligationis defuisse.

Quòd si dicas, jus commune Canonicis Regularibus in hoc casu adversans satis fundari in recepta illa regula inter Beneficialistas, & Canonistas ex Trident. sess. 14. C. 10. de refor. & sess. 25. C. 21. de regul. recepta, vi cujus beneficia sæcularia sæcularibus, regularia regularibus conferri debent, ita, ut aliàs collatio sit irrita, nisi adsit dispensatio Pontificia, secundùm regulam Cancell. 42. repono præterea, quæ de hac regula superiùs attigimus, eam neutro loco citati Concilii hoc modô, ùt prætenditur, referri, proùt legenti patebit: quòd si etiam factum fuisset, dico, adhuc Canonicis Regularibus per illam in sua capacitate nihil derogari, nec jus commune illis ab ipso hoc Concilio assertum infringi: nam si adver-

versariis placet, declarationes in favorem Canonicorum à Fagnano, & Pignatello productas (tanquam minùs approbatas à summis Pontificibus, aut, si sufficienter approbatas, violentâ tamen explicatione) torquere ad intelligendam solam capacitatem Parochialium regularium, ac pleno jure unitarum ideò, ut evitetur contradictio: licebit, imò necesse erit, jure longè potiori regulam hanc explicare, ne Canonicis Regularibus per ipsam jus interturbetur etiam ab ipso hoc Concilio assertum. Sicut enim nulla regula sine exceptione, sic nec ista, quòd námque Concilium Tridentinum non obstante hâc regulâ citatis locis productâ Canonicos Regulares eadem sess. 14. cap. 11. sub illa regula non comprehenderit, sed in suo jure capacitatis intactos teliquerit, testatur declaratio Cardinalium apud cit. Fagnanum, & Authores id confirmant cum glossa communiter, exceptis solùm iis, qui putant, locum illum aliter explicatum à sacra congregatione sub Greg. XIII. & postmodùm sub Clemente X. explicationes Canonicis faventes subvertisse. Quia verò nos demonstravimus, utrumque locum ab adversariis oppositum nihil in subvertendo jure communi operatum fuisse, ac præterea neque illam declarationem sub Gregorio XIII. factam propriè dici posse explicativam Concilii, cùm in supplici libello non petatur locus Concilii explanari, sed planè disperatè quæratur: *An Generalis Canonicorum Regularium possit suis dare facultatem assumendi beneficia sæcularia?* neque Clementis X. utpotè quæ, dum simpliciter dicit, Canonicum Regularem etiam non translatum in posterum ad curam animarum in Ecclesiis sæcularibus non admittendum &c. sat apertè innuit, aliàs, & ante hanc declarationem taliter non translatum admissum jure fuisse; apparet hinc, quàm inaniter ad explodendam declarationem Cardinalium pro Canonicis Regularibus emanatam confugiatur ad hæc duo decreta, quorum neutrum satis subsistere, ex adductis à nobis argumentis convincitur. Dein, si hæc regula adeò generaliter obstringeret, certè Authoribus passim, post Concilium Tridentinum scribentibus occurrere nequivisset, ut eâ perspectâ attamen pro favore Canonicorum Regularium pugnarent, nisi simul novissent, qua mente, consilióque ipsa à Concilio præfato usurpata fuerit: nempe, quòd citato cap. 10. Sess. 14. de refor. hanc non tanquam generalem regulam statuat, sed mandet in favorem regularium; ne in eorum beneficia se sæculares intrudant, & dispari instituto officiant potiùs Ecclesiæ ordinatissimæ varietati, quàm prosint. Idipsum legitur in cap. 21. sess. 25. ut adeò pro favore contrariæ partis nihil omninò elici ex his locis possit, longum enim discrimen est, sæcularem beneficio regulari, & regularem præfici beneficio sæculari. Nam, ùt aliàs advertimus, regulari non deficit congrua qualitas ad regendas animas in beneficio sæculari, at facilè obtingere potest, ut deficiat in Clerico sæculari requisita circumspectio ad regendos homines in beneficio regulari, maximè, si illi ipsi regulares existant, de quibus propriè concilium citatum loquitur. Ex quo demum inferas regulam illam *sæcularia sæcularibus, regularia regularibus conferenda*, nullo stricto, ac universali jure, sed privata solùm Beneficialistarum usurpatione fuisse receptam: & quamvìs eadem secundùm partem posteriorem satìs authoritate Conciliorum, ac summorum Pontificum fuerit firmata, nunquam tamen secundùm priorem: patétque inde, quòd sanctissimè hodiedum illa observetur etiam à summis Pontificibus, ne scilicet sæculares homines præficiantur regularibus, minùs autem altera, præcipuè, cùm adhuc ho-

hodie videamus Canonicos Regulares sæcularibus beneficiis summô Ecclesiæ emolumentô præfici, proùt exempla in Romana Provincia passim prostant, & hodie adhuc taliter promoti existunt in Italia, Gallia, atque Hispania.

Causam ulteriorem si requiras, dico eam præ reliquis esse præcipuam, quòd Canonicus Regularis omnes dotes Clericales ad curata munia obeunda expetitas in statu respectivè perfectiori possideat, quàm Clericus sæcularis: firmat enim, & quasi ornat illas prærogativa vitæ votivæ, ac regularis, nam prætérquam, quòd in fine sui instituti vitæ scilicet activæ cum quovis Clerico sæculari ad amussim conveniat, ánne ideò debet esse deterior, & arceri à cura animarum, quòd comparandæ in beneficio Ecclesiastico opulentiæ nunquam inhiare temerè possit votô paupertatis cohibitus? ánne ideò à frequentia populorum arcendus, quòd plurium annorum certamine carnem jejuniis, aliisque religiosis exercitiis domans securiorî castitatis clypeô munitus in apricum prodeat? Anne denique ideò sub modio abscondendus claustrali, quòd præclaræ obedientiæ studiô actitatus eò feliciùs, prudentiúsque sciat alios regere, quò solertiùs edoctus est antea subesse? mirandum itaque vehementer, posse aliquorum adversariorum in hac materia calamum adeò acui in exaggeratione incapacitatis provenientis ex regulari vita, quam præstaret potiùs omnes habere, quotquot animis curandis præficiuntur, proùt optavit Ivo Carnotensis: Hæc enim Clericatui innexa, quàm eximiè prosit, & ministerio Ecclesiastico conducat, Ivo, aliique dudum agnoverunt. At dum quorumdam doctorum virorum sententiâ regularitas dicitur vî juris communis à cura animarum arcenda, intelligenda est illa, quæ sic vitam contemplativam intendit, ut omninò excludat activam: strictè scilicet illa monastica, quæ neutiquam Canonicum afficit regularem. Decretum Clementinum, quod adeò nervosè ab adversariis assumitur ad jus commune Canonicis Regularibus subvertendum, si benè perpendatur, illud potiùs apprimè confirmat: ait enim differtè illos cæteróquin capaces esse ad hujusmodi curam in prædictis Ecclesiis (sæcularibus nimirum) exercendam. Unde, quo judicio quidam ex hoc decreto incapacitatem concludant, non apprehendo: maximè cùm ab hoc jure communi asserendo nec ipsi dicti decreti conditores deflectant: qui enim legerit, reperiet illud in nullo argumento, & jure communi contrario capacitati Canonicorum fundari, utpotè eodem manifestè reclamante. Quamdiù námque his abrogari non potest certus, & essentialis finis sui instituti, neque valet iisdem negari jus ad illud, cùm verò finis ille sit ipse Clericatus, etiam admittendum est jus, in quo idem fundatur. Hinc Cardinalis Petra ipse affirmat *de jure communi Canonicos Regulares esse capaces beneficiorum sæcularium.* Tom. 1. commentar ad constit Apos. pag. 11.

Si igitur conferamus huc ea, quæ hactenus tum in præsenti capite, tum per decursum hujus exegesis de Clericatu Ordini Canonico ex essentia competente diximus, jus commune confectum habebimus, quidquid demum obtrudant in contrarium adversarii de jure communi deficiente. Cùm enim universim in jus novum, atq; illud quidem solum, & unicum concidat, quod in Gregoriana, & Clementina declaratione firmatur, quia Clementis XI. auctoritate, non ex his declarationibus, sed ex aliis probationibus argumenta pro jure communi, vel contra illud ab utraque parte concertante producenda sunt, apparet dilucidè, à tempore hujus novissimi Papalis rescripti, id est, ab anno 1713. nihil pro re sua agere, qui, ut Canonicos Regulares à capacitate requisita ad beneficia sæcularia ex-

excludant, suam sententiam in his duabus declarationibus stabiliunt, sed inquirenda illis sunt aliâ jura, atque decreta, quibûs in suo sensu triumphent, quæ an comperturi sint, vehementer addubito. Nos intereà securis passibûs ad secundum punctum digredimur. Scilicet Professionis Canonicæ, de qua quidem tanquam genuinè clericali, quia plurima jam præmisimus, pauca isthìc delibâsse sufficiet.

Picbler cit. n. 37 ad 2. verbo ad, de. Docet sæpè à nobis hoc capite memoratus ex recentioribus Canonistis, cùm juxta Navarrum, & Fagnanum *nomine Monachorum etiam in odiosis veniant Canonici Regulares, ubi reperitur eadem ratio:* Hinc eosdem incapaces esse beneficiorum sæcularium, utpote, quòd æquè, ac Monachi arcendi sint, ne scilicet à claustris abstrahantur ad vivendum inter sæculares. Considerandà hìc occurrit Professio Canonicorum Regularium, quæ nobis ostendet in hoc ipso casu diversitatem rationis. Pro qua

II. *Professio Religiosa non obstat per se.* 21 q. 189. art. 8. ad secundum. Iterùm recrudenda sunt, quæ de Monachorum, & Canonicorum Regularium instituto differit Angelicus Doctor: *Utraque*, inquit, *religio scilicet Monachorum, & Canonicorum Regularium ordinatur ad opera vitæ contemplativæ, inter quæ præcipuè sunt ea, quæ aguntur in Divinis Mysteriis, ad quæ ordinatur directè Ordo Canonicorum Regularium, quibus per se competit, ut sint Clerici Religiosi: sed ad Religionem Monachorum non per se competit, ut sint Clerici.* Ex his D. Thomæ verbis manifestè eruitur, quòd, cùm per se competat Canonicis Regularibus, ut sint Clerici, eos quoque per se vovere, seu profiteri Clericatum, omnis enim Professio voventem alligat non solùm ad substantialia religionis, sed etiam ad certum modum, seu finem vivendi approbatum in quavis religione, ùt docet Navarrus, &

Navar. Conf. 49. de regul. Peliz. tr. 3. c. 1. n. 2. Pelizarius. Unde Canonicus Regularis profitens vota, profitetur etiam finem particularem per se ab ordine Canonicorum Regularium intentum, scilicet Clericatum, ùt patet ex Doctrina D. Thomæ. E-contrà Monachus non profitetur Clericatum, hinc certissimè infertur, Monachum fini sui instituti nunquam adversaturum, si Clericatum non suscipiat, secùs Canonicum Regularem, nisi specialis quidam divinus instinctus aliud ordinet, proùt de quibusdam Canonicis Regularibus factum legimus, quod Sacerdotium suscipere renuerint: at id tam parùm fini principali Canonicorum adversatur, quàm Monachorum, quòd id suscipiant.

Concludo autem ex hoc discursu (Monachi, ac Canonici Regularis assertô discrimine) Professionem Canonici Clericalem, quamvìs regularem jus prætendere ad curam animarum, atque inde apparere, falsum esse, quod in nostro quæsito, Capacitatis Canonici Regularis ad beneficia sæcularia eadem sit ratio cum Monachis: est enim quæstio de fine particulari utriusque instituti; penitùs ergò abnegandum, regularitati adeò illigatam esse abstractionem à vivendo inter sæculares, & inclusionem in claustro, quod probant religiones clericales propè omnes, ùt superiùs diximus. *Imò potiùs ipsa prætendit in Canonico Regulari hanc capacitatem.*

Docere itaque præsumit, quod ignorat, qui ajt Canonicos Regulares in hoc passu cum Monachis æquali jure censeri: nescit enim finem Canonici Regularis, & instituti rationem, quam ex D. Thoma priùs discere debuisset, & ex aliis doctissimis viris: Certè Eminentissimus Vincentius Petra, quamvìs propenderet in sententiam incapacitatis Canonicis affigendæ, neutiquam ex æqualitate monastici instituti illam probaverat, sed ex solis declarationibus Gregorii, atque Clementis, dum enim expresè ajt Canonicos Regulares *quoad curata de jure communi esse capaces juxta Capit. Quod Dei timorem: de stat. Monach. sed dubium*, inquit, *aderat, an ex vi Concilii, vel ex decreto supradicto sub Gregorio XIII. aliqua evenisset prohi-* Tom. 5 p. 521. §. opinor.

 bitio,

bitio, ibique adduxi varias Doctorum sententias, & motiva hinc inde urgentia, sed prohibitio extra dubitationem fuit ex dicto decreto Congreg. Ep. & Regularium sub Papa Clemente X. annò 1671. Considerans verò idem Eminentissimus Cardinalis instituti rationem ob hanc de jure communi capaces Canonicos Regulares enuntiare ne dubitat: nam cùm pluribus in locis declarâsset Canonicos Regulares ab Apostolis institutos, propagatos, ac restauratos ab Augustino, eorum proprium munus ostendit esse clericatum, hinc de Ecclesia Lateranensi discurrens, *ne*, inquit, *Ecclesiæ Matricis cultus diminueretur, fuit institutus proprius clerus dictæ Basilicæ, ut in Spiritu proficeret, ac munera Ecclesiastica, ut par erat, in sancto illo loco persolveret sub Regula Divi Augustini, idque evenit tempore Divi Leonis magni post annum* 440. *proùt refert Cæsar Franciotti Clericus Regularis Lucensis: sed magis communiter tempore Gelasii primi circa annum* 495. *ut scripsit Onuphrius Panvinus ex Archivo Lateranensi.* Hæc vir iste purpuratus, dignoscens sanè ex Clericatu essentialiter Canonicis Regularibus indito (proùt id Pius IV. Benedictus XII. aliíque Summi Pontifices in universim omnes de instituto Canonicorum Regularium senserunt) etiam jura clericatui propria omninò convenire. Et incauta planè videtur esse instantia in re illa extorta, ubi maxima comparere debet disparitas: nam licèt juxta Doctrinam D. Thomæ datam, in iis, quæ religioso statui sunt essentialia, cum Monachis æquiparentur, in illis tamen ritibus regulari alióquin instituto congruis, sed fini particulari aut obstantibus aut omniò adversis, convenire æquali censurâ nunquam possunt. Unde præcipitur non solùm Canonicis Regularibus, sed omnibus Religiosis Clericis, certa claustralis custodia, & abstractio à sæcularibus, at nequaquam stricta illa, quæ demandata est Monachis. Nam claustralem hanc custodiam Caroli Magni, Ludovici Pii, Chrodegangi Metensis, aliorúmque plurium tum Episcoporum, tum Principum lege præscriptam fuisse Canonicis novimus, quamvìs negare nemo queat, stetisse cum illa capacitatem eorundem ad quæque beneficia sæcularia. Et multum erit, si adversarii monstraverint, aut ex jure, aut constitutionibus quibuscunque Canonicorum, talem claustralis custodiæ severitatem his præceptam esse, qualem Monachis, æqualíque in hac utrosque lege censeri: cùm apertissima experientia probet contrarium, utpotè multis Canonicorum Regularium cænobiis, seu Collegiis actu existentibûs, in quibus, si ad summum liberum ingressum mulierum excipias, alióquin ne toto diurno tempore claustri januæ occluduntur. Neque dimetienda est obligatio à libera strictioris disciplinæ acceptatione, proùt hanc multæ Ecclesiæ Canonicorum præprimis in Germania sunt amplexæ. Non enim ideò Canonicorum Regularium conditio debet fieri deterior, aut juribûs sibi competentibûs privari, quòd vitæ magìs regulari, & claustrali se accomodent: alióquin nemo ex Canonicis prudentiùs, juríque suo conservando providentiùs, atque laudabiliùs faceret, quàm qui dimisſâ habenâ regularî sæcularem libertatem assumeret. Profectò, cùm sæculô undecimô, duodecimôque reformarentur Canonicorum diffusi mores per summos Pontifices, ac Episcopos complures, nemo eorum ob hanc reformationem quidquam derogari voluit iis de privilegiis, ac juribus, tanquam clericali prærogativa insignitis, nemo eos ex tempore illo dixit posthàc non ampliùs inter Clericos, sed Monachos computandos. Legimus equidem, illâ ipsâ ætate multa monasteria ad castra Monachorum convolâsse, alia verò reformationem Canonicam assumpsisse, tantò semper discrimine, ut dum illi à Clericorum gremio separabantur, isti inter Clericos

D. Ber. ep. 2. 87. 348. 349. &c. Rup. in reg. l. 4. c. 8. 9. 13. &c. Philip. Harven. l. de contin. Cler. c. 103 & & 104. Laur. Leod. hist. Epis. Virdun. spicil. t. 2. Gero. Dorab. Chron. ad an. 1163 Pet. Clun. l. 1. ep. 28. Heriman. de restaur. Abb. S. Mart. Tornac. spicil. t. 2.

eos inconvulsè, ac imperturbatè permanerent, velut id ex scriptoribus illius ævi manifestum fit. Lege enim Ruperti Tuitiensis Comment. in Regul. S. Benedicti, Divi Bernardi Epistolas complures, Philippum Harvengium, Laurentium Leodiensem, Gervasium Dorobernensem, Petrum Cluniacensem, Herimanum Abbatem Tornac. plerósque Monachos, & ex eorum testimonio cognosces, quanta tum Monachos inter, ac Canonicos Regulares ob Clericatum propriè talem his indivisibiliter annexum fuerit asserta diversitas. Ad quid autem Canonicis Clericatum vendicârunt viri quique eruditissimi; nisi, ut viverent, sicut Clericos decet, finémque obtinerent Clericorum? quòd si itaque in hoc discrepat finis Canonicorum Regularium à fine Monachorum, ut hi *plangentis, non docentis habeant officium* ex textu Hieronymi: *Illis verò per se competat, ut sint Clerici*, juxta D. Thomam communiter receptum; certè, cùm Monachi ex fine suo perpetuò arcendi sunt à sæcularium consortio, Canonici, quamvis regularis vitæ studiô, ex antiquissima consuetudine, claustri custodiâ sint muniendi, dum tamen occasio se offert, satisfacturi fini suo, cui obsequuntur, præfixos claustri limites securi commutant cum licito consortio mundanorum.

Professio itaque Canonicorum Regularium ex fine instituti sui desumitur, qui, quia clericalis est, etiam ipsam clericalem esse oportet, neque in hoc respicienda est litteralis formula, sed voventis intentio sese ad hunc certum statum determinantis. Sicut autem certum est, profitentem in statu Canonicorum Regularium intendere finem, quem hic sibi præfixum habet, scilicet clericalem (qui finis profectò inculcatur, & explicatur profiteri volentibus) sic, & intendit media ad finem secundùm votorum suorum observantiam amplecti, gaudeféque iis juribûs, quæ fini huic connectuntur. Unde dum expresse Lateranensium profitendi forma continet, obligátque voventem, *nunquam acceptare aliquod beneficium Ecclesiasticum cum cura, vel sine cura &c. sine consensu Congregationis, vel Capituli, renuntiando omnibus juribus &c.* Supponit necessariò hoc jus statui Canonicorum (in quo hæc professio fit) adeóque, & ipsi professioni inesse, & solùm restringit profitentem, ne hoc jus sine consensu suorum Superiorum arripere præsumat, útpote jam olim per Ivonem Carnotensem, & Stephanum Tornacensem cautione hac de re factâ: Itaque in re professio Canonicorum Regularium capacitatem istam ad beneficia curata involvit. Neque dicas, sufficienter hanc clericalem capacitatem in Canonicis Regularibus salvari, ùt respicientem beneficia regularia, & planè monasterio unita. Respondeo enim, ab adversariis dandam esse discrepantiam, cur si Canonicus (qui est ex essentia clericus) asseritur capax beneficii Regularis, non sit capax beneficii sæcularis. Neque enim, ùt regularis est, quidquam de jure clericali compatibili cum regularitate, ad religiosum statum (non prout contractum ad Monachismum strictè talem, sed secundùm se consideratum) requisita dimittit, sed, quæ jura Canonicus Regularis habuit sæculis pristinis, eadem sibi retinet etiam tempore præsente, utpotè sine particulari (illa jura prætendente in statu Canonico) neutiquam immutatô, quod patet ex testimoniis evidentibus: etenim authores etiam originem instituti nostri vellicantes, securi, certíque nobis clericatum genuinum, atque intrinsecum asseverant, atque intactum relinquunt, solùm si quosdam modernos sciolos, aut livore nimio tabescentes excipias, sed inde nihil alióquin apud eruditos promerentes. Quòd si enim quocunque conatu quis urgeat Theatinos, Barnabitas, Jesuitas &c. non esse

esse clericos, ideò quòd regulares sint, risum merebitur, non applausum. Longè potiori jure quisque doctus de Canonicis id Regularibus dicit, quorum professio tam Clericalis est, quàm cujúsque demum Clerici Regularis. Hinc est, ut, qui ex eruditioribus Ordini Canonico Clericalia quædam jura abnegare laborant, non ex ratione instituti argumenta suscipiant, sed ex jure novo, & declarationibus, aut prohibibitionibus, scientes instituti rationem sibi obsistere, utpotè clericalem, atque ideò eodem jure, eâdémque prærogativâ gaudentem, quâ clericatus universim. *Cui enim eadem natura, idémque status competit, easdem quoque proprietates, ac prærogativas competere necesse est.* Ut inquit Card. de Luca de regul. eadem autem natura inest clerico regulari secundùm clericatum, quæ sæculari, ex eo enim, quòd clericatui supperaddatur regularitas, à prærogativis clericatûs non est arcendus, sed potiùs iis magìs honorandus, *constanter asserimus*, inquit Ivo: *Non esse audiendos, qui clericos regulariter viventes à regimine animarum judicant repellendos, quia sæculo renuntiaverunt: sed ideò potiùs ad hoc assumendos, quia voluptates, & pompas sæculi contempserunt.* Sic Ivo prudentiùs certè, quàm multi hoc tempore scriptores, disseruit, quibus id unum contradictionis suppetit argumentum, nempe; Canonici *Regulares* sunt, ergò ob hanc *Regularitatem* omnium beneficiorum sæcularium incapaces. Quasi nimirùm id culpæ, aut pænæ regularitas omni homini votivo imponat, ut ideò, quòd se Deo arctiùs obstringat, ministerio Evangelii deservire non possit. Neminem regularitas secundùm se jure isto destituit, sed solùm prout illa ad hunc, illúmve ritum vivendi contrahitur. Regularis quis est Monachico ritu? incapacitati subscribo, hanc Patres ipsi, & Monachismi strictè talis Fundatores statuêre, ut nemini, nisi Deo, ac sibi ipsi intra claustri penetralia vivere obligarentur. At regularis clericatum professus, ut à jure clericali, atque hoc ipso à capacitate illa, de qua loquimur, excludatur, idem esset, ac si dicerem, ut homo, nullum jus habeat id, quod hominis est, operandi. Hæc de capacitate Canonicorum quoad punctum suæ professionis.

Disc. 19. n. 5.

12. *Denique & ipsum institutum Can. Reg. hanc capacitatem necessariò involvit.*

Cùm verò professionis qualitas cum ipsa instituti ratione debeat concordare, neque religiosus aliud profiteri possit, quàm suum institutum exigat, nósque abundè ostenderimus, Canonicorum Regularium institutum ex natura sua esse clericale, nemo eidem inficiabitur capacitatem ad illa, ad quæ clericatus ipse finaliter ordinatur, neque eam ad sola beneficia regularia cum nupero authore constringet, utpotè iisdem rationibûs pro capacitate ad beneficia quoque sæcularia dudum pugnantibûs. Etsi enim ad speciem huic obesse videatur clementina: cùm rationi. Et ipsius Trident. cap. 10. sess. 14. ne scilicèt homines disparis professionis, vel habitûs socientur, reipsa tamen hæc capacitati Canonicorum Regularium ad beneficia regularia non repugnant, proùt apertìs, firmìsque illud argumentìs monstravimus. Manétque conclusio, ex rationibus à summo Præsule Clemente undecimo petitis, & in puncto juris communis, Concilii Tridentini, vi professionis institutíque repertis, Canonicos Regulares ùt pristinìs temporibûs, sic & modernìs esse capaces ad omnia beneficia non solùm regularia, sed sæcularia quoq; assumenda. Nihílque restat, nisi, ut cum Doctissimo Gonzalez optemus, nempe *quia hæc quæstio adhuc decisa non est per sedem Apostolicam, & si sæpiùs disputata in sacra Rota, tandem ab eodem ipsa clementissimè declaretur, atque decernatur.* Neque dubitamus, ab hac sede justitiæ, ea (quæ hactenùs profectò à multis adversè sentientibus attentata sunt) consuetâ, atque ingenitâ sollicitudine ad ple-

plenum rectitudinis tramitem, ultimámque sententiam fore revocandam: ut, dum pro capacitate ista, tot illustrissimi, clarissimíque Doctores, tot inviolata jura, denique professio ipsa, ac instituti natura decertat, eadem ab hac Sanctissima, & æquissima Sede perpetuò sui assensûs oraculô confirmetur. Quod futurum eò certiùs confidimus, quò pro allegata, & probata capacitate hac talia fundamenta producimus in causa Professionis, ac instituti nostri, quæ summis Ecclesiæ Judicibus semper sufficientia fuêre, ut jura Canonicorum Regularium intacta, inviolatáque tuerentur. Hæc enim ab Eminentissimo Cardinale Joanne Bap. Cicada, & Michaele Saraceno, Scipione Lancellato, Jacobo Portio, seu Imola Pyrrho Tharro, Agabito de Magistris, Vincentio Parentio, Sanctissimo Ecclesiæ Præsuli Pio quarto proposita tanto sunt ingenitæ justitiæ recepta amplexu, ut tum ipse, tum plurimi iisdem subscriberent Cardinales in testimonium veritatis. Neque unquam aut credendum, aut opinandum est, sanctissimam Apostolicam Sedem, quæ illa seu Scipionis Lancelloti viri doctissimi, seu Joannis Cicadæ, Michaëlísque Saraceni, seu aliorum præfatorum Doctorum argumenta pro certissimo Canonicorum Regularium clericatu, juribúsque huic annexis pugnantia accuratissimâ trutinâ ponderata, pluries audita, dubiisque in contrarium emergentibûs ad plenum discussis, sub sæpefato Pontifice primùm, rursus inde sub Pio quinto constantissimè roboravit, approbavit, atque stabiliit, nunc contrario motu ad eam sententiam definiendam, deflexuram, quâ unâ omnia hactenùs non solùm Pontificia oracula, sed ipsum quoque institutum Canonicum in fine essentialiter intento esset subvertendum: non, inquam, hæc de Sede ista sacratissima, ac justissima unquam erit pertimescendum; utpotè cui, quò liberius est independenter ab omnium partium studio definire congrua æquitati, ac veritati, eò certiùs, atque submissiùs tanquam divino enuntianti oraculo obeditur, & non nisi à perversis, ac inquietis ingeniis resistitur.

Denique, cùm *contra statuta Patrum mutare aliquid hujus sacræ sedis non possit auctoritas, & apud eam inconvulsis radicibûs vivat antiquitas, cui decreta Patrum sanxêre reverentiam.* Cap. contra 25. Q. 1. Posteáquam jura hæc nostra *documentorum intercedentium authoritate* monstravimus esse firmata cap. posteáquam 26. q. 2. nulli dubitamus, ab hoc supremum istius *controversiæ in Ecclesiæ arbitrum, neutiquam discessurum.* Cap. eodem. Et vestigiis decessorum Sapientissimorum inhærendo ea definiturum, quæ ordinem nostrum in asserta hactenùs, sempérque defensa veterum clericorum tam jurium, quàm instituti successione confirment.

CAPUT VI.

An regula S. Augustini, quam Canonici Regulares profitentur, sit Monachilis, & quibus scripta?

Cùm sæpiùs per decursum exegesis nostræ de regula disputemus, tot quæstiones à nobis dissolutæ sunt, ut vix quidquam supersit, quod non anteà discutientes complanavimus: Nam, si ea, quæ tum priori parte, tum superiore quarto capite de ipsa relata sunt, perpendantur, quis non sufficientia sibi argumenta suppeditata agnoscit, quibus quæcunque in præjudicium Ordinis Canonici objici possunt, liberrimè refutentur? Una hæc, quam huic capiti præfiximus, quæstio penè intacta hactenùs relicta est, planè ideò, quòd aliquantùm fluctuaremus, an eam huic operi inserere dignum esset? utpotè, quòd ad rem nostram ne

ne minimùm referat, regula S. Augustini sítne Monachilis, an clericalis? vel sítne scripta viris, fæminísve? discimus id ex hactenùs deductis discursibus, quibûs declaratum est, quidnam demùm regula ad speciem instituti religiosi operetur?

I. *Causæ præsentis quæstionis dissolvendæ referuntur, & ejusdem partitio.* Verùm consideratis inde aliis occurrentibûs causis, necesse duximus, de hac ipsa sacra regula notatam, in titulo capitis, quæstionem resolvere, quarum præcipuæ sequentes sunt. Primò: quòd Canonici veteres sæculô undecimô reformationis ordinis nostri Principes, si non omnes primô aggressu, certè tunc, cùm de litterali, seu sub strictiori sensu accepta regula solliciti essent, non aliam sibi, quàm hanc ipsam assumpserint, moti haud dubiè non solùm ipsius præclarissimi authoris prærogativâ, sed præcipuè ideò, quòd eam inter omnes regulas, tunc notas, clericali statui summè congruam reperirent: atque, ut verbô dicam, genuinè Canonicam, & Clericalem. Secundò: quòd à tempore cumprimis demandatæ per Concilium Lateranense sæculô duodecimô cuíque instituto religioso certæ regulæ, magnæ (ùt decet) eidem soleant prærogativæ adjudicari, nullâque regula sit, quæ non prægrandibûs encomiis à se profitentibus consuevit extolli; quinimò hâc ætate non parùm ad ipsius instituti præeminentiam, ac qualitatem conferat, regulæ habitudo. Ut adeò neutiquam in vanum nos laboraturos speremus, si præcipuè hæc duo allegata in capitis titulo quæsita ad incudem revocaverimus, sæpiùs jam ab aliis scriptoribus, & quidem diversimodo planè affectu tractata: scilicet, an regula S. Augustini sit Monachilis, an clericalis? & cui primùm scripta, viris, an fæminis?

Iteratò tamen præmonemus, nos tractatum hunc de regula non agere, ut inde à dubiis ab adversa parte de instituti nostri ratione objici solitis expediamur, cùm ad hæc quæstiones de regula motæ in substantia nihil conducant. Quia etenim (ut brevissimis verbis loquamur) ex tot evidentibus argumentis à nobis propositis, patet regulam in determinando ad speciem infimam, certámque instituto religioso nihil penitùs operari posse, sed prioribûs multiplicitatem religionum præcedentibûs sæculis, solùm finem particularem, succedentibûs verò, alias partes ex merito objectivo requisitas (non regulam, nisi ad solam substantiam ejusdem, aliud est enim constituere rem in suo esse morali, aliud ejus differentiam, atque discrimen) unam religionem ab alia discrevisse, hinc quidquid de regula, hac in causa, nobis opponitur, tanquam impertinens ad statum quæstionis, dimittimus. Quid námque Clericis exempli causâ S. Pauli, Theatinis, aliísque regularibus intersit, secundùm Augustinianam regulam, an Benedictinam profiteantur? Secundùm regulam, inquam, repeto enim, quod jam aliòs dixeram, differentiam esse in hoc, quô quis *profitetur regulam*, vel *servare regulam*, & in eo, quô quis profitetur *secundùm regulam*, vel *obedientiam secundùm regulam*, quamvis Suarius in suæ quæstionis proposito modicum discrimen esse velit, quod nostræ hìc observationi non obsistit, nam hanc satis insinuat S. Thomas, dum inquit: *In quibusdam religionibus cautiùs aliqui profitentur, non quidem regulam, sed vivere secundùm regulam, id est, tendere adhoc, ut aliquis mores suos informet secundùm regulam, sicut secundùm quoddam exemplar. In quibusdam autem religionibus adhuc cautiùs profitentur obedientiam secundùm regulam, ita, quòd professioni non contrariatur, nisi id, quod est contra præceptum regulæ &c.* Et S. Bernardus superiùs à nobis relatus expressam discrepantiam facit inter professionem ipsius regulæ, & secundùm regulam, dum ait: *Qui se ideò perjurum*

rum putat, quòd ad punctum regulam non observat, videtur mihi non satis attendere, quid juraverit, nemo quippe, cùm profitetur, spondet regulam, sed determinatè secundùm regulam, sui quisque conversionem, suámque deinceps conversationem sese pollicetur dirigere. Hoc est, pollicetur se servaturum ea, quæ quoad substantiam in regula præscribuntur, non verò, quæ etiam quoad litteram. Unde susceptæ Canonicis Regularibus Augustinianæ regulæ observandæ causa erat, quòd ipsa præscriberet, jam alióquin ùt plurimùm per Canones illis suô modô præcepta: ut adeò nihil consultiùs occurreret, quàm, dum determinare se oportebat ad aliquam regulam assumendam, illam amplecterentur, quæ Canonum observationem aliunde contineret: nequaquam intereà ad litteralem, & hanc certam (útque talis est) regulam se obligando. Unde si præfati Clerici Regulares profiterentur secundùm regulam Benedictinam, inde non obligarentur ad ritum officii Divini Benedictinum, nec ad illa præscripta jejunia, nec ad labores designatos manuales, nec denique ad illas specificas pænas, & mulctas à regula illa præscriptas, eò quòd tantùm secundùm regulam profiteantur, id est, observare se spondeant ea, quæ in regula quoad substantiam suæ religionis præscribuntur. Neque igitur ideò evaderent Benedictini, aut Monachi, ùt patet in Equitibus religiosis secundùm hanc regulam profitentibus. Quod ipsum cum proportione de Canonicis Regularibus enuntiandum, sempérque observandum, eosdem non à regula simpliciter, sed ab ipso suo Reformatore nomen Augustinianum assumpsisse, háncque propriè causam primariam fuisse, ut, quem Restauratorem suum nossent, ejus & regulam amplecterentur, seu, ùt in multis litteris fundationum legitur, vitam profiterentur S. Augustini. Cæterùm videri hac de re potest Ardo in vita S. Benedicti Anian. ubi ait: *Multa regula implere jubet, sed permulta sunt, quæ usus explere quotidianus expetit, ipsa tamen reticet - - - - - nonnulla autem præcipit, quæ aut propter concordiam unitatis, aut certè propter observantiam honestatis, seu propter considerationem fragilitatis commutantur.* Si ergò hoc Monachis Benedictinis licuit in regula sibi specificè determinata, apparet facilè, quid Canonicis in sua?

Regulam novimus in Augustini Codicibus triplicem reperiri, aut strictiùs loquendo quadruplicem, una exstat Tom. 1. oper. S. August. post librum 2. de Genesi contra manichæos, titulum referens: *Regula B. Augustini ad servos Dei.* Estque, paucissimis exceptis, illa eadem genuina, quam omnes actu Canonici tenemus, atque profitemur. *Dixi paucissimis exceptis*, sic in antiquis codicibus nostræ M. SS. Biblioth. annos quadringentos, & ultrà referentibus, iisque omnibus concorditer, illud initium: *Ante omnia fratres charissimi diligatur Deus, deinde proximus, quia ista præcepta sunt principaliter nobis data*, desideratur. Altera prostat Tom. 2. & Epist. 211. (quæ aliàs numerabatur 109. & à novissimis operum S. Augustini editoribus censetur scripta circa annum 423.) monialibus data unàcum Epistola præfertur jam à prima operum Augustini typographica editione, facta per Augustinum Dodo Canonicum Regularem an. ùt vult Gesnerus 1504. (aut veriùs, ùt habent novissimi editores an. 1495.) operâ Joannis Amerpach, Basileæ. Videtur verò idem Dodo hujus typographi curâ anteà, id est, annô 1493. edidisse librum Epistolarum hujus sancti Doctoris (quem eô typô ad manus tenemus, primô foliô seu frontispiciô excisô, in cujus fine sola habetur impressoris prædicti annotatio) & quidem proùt eas in diversis reperit M. SS. unàcum hac dicta Epistola, cui assuta pariter regula ista est fæminarum, multa hinc

2. *Regula quadruplex Augustino adscribitur.*

hinc inde addita habens, quæ superior, quam nos primam nominavimus, non refert.

Tertia reperitur Tomo 1. operum S. Auguſtini in appendice, & incipit. *Communi definitione decrevimus.* Hanc omnes D. Auguſtino abjudicant, refert titulum. *Regulæ Clericis traditæ fragmentum.* Ex quo patet, hanc quamvis inter opera D. Auguſtini M. SS. inventam, nunquam integram comparuiſſe editoribus.

Quarta denique quæ ab editoribus in citata appendice mox ſubjungitur, & ſecunda dicitur. Incipit. *Ante omnia fratres chariſſimi diligatur Deus, deinde proximus, quia iſta præcepta principaliter nobis ſunt data. Qualiter autem oporteat nos orare &c.* Pariter communi calculo eruditorum abjudicata Auguſtino. De his igitur regulis peculiaris nobis inſtituenda eſt, juxta propoſita, inquiſitio. Quamvis enim plures authores circa D. Auguſtini regulam ſuam mentem etiam pro parte noſtra explicuiſſe, ac ſolidis argumentis comprobâſſe non ignoremus, opinamur tamen in eo nos ſaltem reliquis amplius quidquam feciſſe, quòd rem tractare conati ſimus aliquantò ordinatiùs, ut, & propugnatores noſtræ ſententiæ, & oppugnatores, ſi non ſolidiùs in propoſitis argumentis, ſaltem clariùs in relata veritate informentur.

Itaque, quam nos primam regulam nominamus, eam viris ſcriptam ab ipſo S. Auguſtino, alterámque fæminis longè poſt hujus S. Doctoris obitum ab aliquo aſſertam eſſe requiſitis argumentis probabimus.

3. *Regula à nobis ſecundô locô relata (quæ fæminis ab Auguſtino ſcripta traditur) multimodis probatur,*

Primò: Regula illa prima in antiquiſſimis typo datis editionibus non reperitur hoc ordine, quô eam collocarunt Eraſmus, & poſt illum editores Lovanienſes, ſcilicèt poſt librum 2. de Geneſi, ſed ponitur poſt librum de bono diſciplinæ, qui in editione tam veteri, quàm novâ, ad appendicem ùt dubius Auguſtini partus rejectus eſt. Ex hoc autem conficio, regulam olim apud ſcrutatores operum S. Auguſtini, quæ nunc libro 2. de Geneſi ſubjicitur, certum locum non habuiſſe, adeóque nec adhuc tali illigari poſſe, maximè quoad computum Chronologicum. Pro certo tamen opinor, eandem ſcriptam eſſe ante annum 400. nam tempore eodem juxta veriorem Scriptorum S. Auguſtini Chronologiam (idipſum annotantibûs editoribûs) ſcriptus eſt liber de opere Monachorum, in eo verò aliquid inſerit ex ſua hac regula quodammodò decerptum; ut hinc S. Doctor prudenti judiciô cenſeatur illud opus, quod ex inſtituto ſcripſit, priùs exaraſſe, quàm diſperſos textus ex eo certiſſimè deſumptos, ut colligitur ex communi ſtylo modóque ſcribendi tum ipſius S. Auguſtini in aliis ſuis operibus, tum aliorum Patrum, ac Scriptorum. Sic Capit. 19. n. 22. ajt: Neque propterea in militia Chriſtiana ad pietatem *divites humiliantur, ut pauperes ad ſuperbiam extollantur*, nullô modô enim decet, ut in ea vita ubi fiunt Senatores *laborioſi, ibi fiant opifices otioſi, & quò veniunt relictis divitiis ſuis, qui fuerant prædiorum Domini, ibi ſint ruſtici delicati.* Hæc (cùm Auguſtinus non de ſolis Monachis, ſed de Monachis cum reſpectu ad converſos de Gentiliſmo Chriſtianos ſcriberet, ùt patet totum contextum conſideranti) aliquantùm immutavit, dum in regula ad ſolos ſuos Clericos, ajt, *terrena, ac vana non quærant, ne incipiant eſſe Monaſteria divitibus utilia non pauperibus, ſi divites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.* Et iterùm: *Ne contingat deteſtanda perverſitas, ut in Monaſterio, ubi, quantùm poſſunt, fiunt divites laborioſi, fiant pauperes delicati.* Deinde quaſdam Phraſes hinc inde inſpergit, quibûs in regula conſultò uſus eſt, ut, dum dicit, ſi autem ad iſta vacare ſervos Dei certîs intervallîs temporum *ipſius infirmitatis neceſſitas cogit &c.* item ſi ſaltem *habebant aliquid in hoc ſæcu-*

ejus primigenius partus haud eſſe.

Cap. 14.

Cap. 17. Cap. 21. Cap. 22.

sæculo &c. est Phrasis ex Cap. 1. n. 4. item *in eandem labem pestifera Contagione imitantur.* Est Phrasis ex Cap. 6. n. 8. &c. Patet hinc, sanctum Doctorem assuetis regulæ Phrasibûs isthic usum fuisse, quòdsi verò dicta regula ab Augustino ante tractatum de opere Monachorum exarata est, rem confectam habemus, originariam, de qua controversia agitur, viris, non fæminis scriptam, utpotè cum Epistola illa 211. monialibus data sit circa annum 423. adeóque 23. annis post librum de opere Monachorum.

Secundò: Regula modô, temporéque prænotatô typis exarata, est antiquior, tum illâ, quæ editione Amerbachii subjungitur libr. de Genesi. Annô 1495. tanquam operum D. Augustini ordine impressorum antiquissima, curâ Dodonis Canonici Regularis (uti superiùs advertimus) tum illâ, quæ Epistolæ 109. seu 211. novæ edit. assuta est luci datæ 1493. illa enim edita est, annô 1489. in qua impressione regula his dissertis verbis inticulatur: *Incipit Regula Augustini Episcopi de communi vita Clericorum.* Et in fine, his clauditur. *Explicit Regula S. Augustini Episcopi de communi vita Clericorum*, hinc dubitari vix potest editorem hujus, aliis M. SS. exemplaribûs, iisque certioribûs usum fuisse, quàm Dodonem, neque iis confictis, aut erroneis, cùm alia quoque opuscula accuratè cum legitimis editionibus concordent. Quare, dum in editione Basileensi regulæ præfigitur titulus: *Regula ad servos Dei*, non videtur illa jure etiam antiquitatis eam veritatis prærogativam obtinere, quam altera editionis Argentinensis utpotè omnium antiquissima: dico, editorem priorem aliis exemplaribûs usum fuisse, *iisque certioribûs*; movet me ipse titulus genuinus, & verus, quamvis non obesset Authoris intentioni, si etiam *clericos*, locò, *servos Dei*, posuisset. At quia horum nomine Augustinus adeò in operibus suis generaliter usus est, ut sine ulla restrictione jam laicos, jam Monachos, jam clericos servos Dei nuncuparet, proùt, vel obiter hujus S. Doctoris Scripta percurrenti manifestum fiet, hinc ex hoc ipso videtur titulus iste, *regula de communi vita clericorum* accomodatior, imò accomodatissimus esse ad ipsum regulæ totius contextum, eò, quòd tota, & unica sit ad communem vitam informandam. Certè evidentissimè conijcere datur, hanc regulam, proùt in hoc codice Argentinensi refertur, ex eodem M.SS. antiquissimo desumptam fuisse, ex quo Corbejensis illius vetustissimi, milléque annos præferentis exemplaris descriptor eandem hanc regulam exseruit, cum eodem illo exordio: *Ante omnia &c.* quod pariter ibidem reperitur. Quòdsi enim Corbejensis ille codex mille annos præsefert, computando ab anno 1700. quo opera D. Aug. per editores Benedictinos prodierunt, idem reducendus erit ad sæculi septimi initium, igitur longè majorem antiquitatem præseferet antographum, vel apographum, ex quo Corbejensis descripta est regula, quàm omnia alia exemplaria, quæ exordium illud non habent. Cùm verò tum Epistola 109. (adversariorum solus, ac unus Achylles) tum regula *ad servos Dei* nullum habeant tam antiquum exemplare, ad quod seu à Dodone, seu à Lovaniensibus, seu denique à novissimis editoribus collatæ sunt, sequitur illud Corbejense maximæ esse Authoritatis, atque hinc, & regulam Argentinensem, utpotè apprimè cum Corbejensi concordantem. In nova edit. est epist. 211. Quia igitur regula Corbejensis ad viros scripta ob sui non solùm, sed maximè ob exemplaris Antographi seu apographi, ex quo illa desumpta est, vetustatem adhuc majorem, scripta est ad viros; miror, ob authoritatem Vidingi, & Stellartii potuisse tantum sibi aliorum virorum doctissimorum assensum nancisci regulam illam Epistolæ 109. adjunctam: utpotè cujus nul-

nullum ex iis exemplaribus, ad quorum fidem hæc collata dicitur, eam vetustatem solùm præfert, quam unus codex Corbejensis: recensita enim est cum M. SS. Sulpitiano, cum codicibus Belgicis, cum codice Collegii Fluxensis apud Tolosates, cùm S. Victoriano Parisiensi, cum Vaticanis duobus; nullus autem horum, Corbejensem (ùt patebit conferenti) antiquitatem attingit.

Unde quicunque exordium illud regulæ abnegant in Corbejensi M.SS. & Argentinensi impresso repertæ, alia ratione non fulciuntur, nisi, quòd Epistolaris regula illud non præseferat: verùm tantæ considerationis hæc ratio, quantæ illa ipsa regula Epistolaris, cujus Analysim ideò pro argumento nostro assumemus. Igitur

Tertiò: Regula illa fæminis scripta non potest esse primigenia, imò nec ab ipso S. Augustino qualitercunque ad fæminas scripta, vel translata. Nam imprimis, ùt eruditè observat noster Largius, regula illa talia continet, quæ nec fæminis aptari commodè possunt, & ibidem superaddita multa apparent, tortuosa, atque coacta, quid enim illud: Cap. 10. Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibûs placere, sed moribûs, additur *nec sint vobis tam tenera capitum tegmina ut retiola subter appareant.* Legit hæc penè omnia verba assutor, & transversor regulæ in Augustino L. de S. Virginit. Cap. 34. *Pro tumidis umbonibus capillorum, sive tegminibus, ita teneris utuntur, ut retiola subtus posita appareant.* Pariter, & aliud, quod sequitur, *capillos ex nulla parte nudos habeatis, nec foris, vel spargat negligentia, vel componat industria,* móxque velut emendicatum centonem regulæ inseruit, ut inde hanc fæminis magìs propriam faceret. Adeò verò gratis hoc punctum adjicitur, ut cum Augustinus Epistol. 245. ad Possidium dicat de mulieribus conjugatis, quòd *capillos nudare fæminas, quos etiam caput velare Apostolus jubet, nec maritatas decet.* Credi nec possit sanctimonialibus præscripsisse, rem aliundè communi tunc lege prohibitam, & præprimis in hac regula, quam compendiosissimè exarâsse, ipse contextus docet. Dein voces illæ *sorores, fæmina &c.* aliquando duriter applicantur, cùm in textu masculino planissimè fluant, ùt est illud: magìs quippè innocentes non estis, si *sorores* vestras, quas indicando corrigere potestis &c. item illud: illi ergò timeat sancta fæmina displicere &c. item: non *ab una teste* argui, certè alia voce Augustinus usus fuisset, *testis* locò, si primigeniè hanc regulam fæminis scripsisset; denique illud, qui non vult dimittere *sorori* &c. præthereà n. 14. dicitur, lites, aut nullas habeatis &c. addita hac observatione. *Neque enim ad solos viros pertinet, quod scriptum est, qui odit fratrem suum homicida est: sed sexu masculino, quem primum Deus fecit, etiam fæmineus præceptum sexus accepit.* Vana hæc videtur digressio, & superflua, utpotè cùm in libro tum de viduitate, tum de virginitate non minùs textus masculinum sexum respicientes inducat, sine ulla tali observatione: & in hac ipsa Epistola, dum consulit, ut *non habeant pænitentiam Judæ proditoris, sed potiùs lachrymas Petri Pastoris,* certè, aut pariter explicanda fuisset hoc modo masculini ad fæmineum applicatio, aut Petri locò, Maria pænitens assumenda. Non fecit id Augustinus, sciens se scribere, fæminis peritioribus, & applicandi normam per se intelligentibus. Rursum ad quid supervacaneum illud, dum dixerat, ita sanè, ut nulla sibi aliquid operetur: additur. *Sive unde induatur, sive ubi jaceat, sive unde cingatur, vel operiatur, vel caput contegat,* sensus & stylus ab alio adeò fluido, & plano, omninò recisus, imò & abundans. Iterum de Balneis: *Lavacrum etiam corporum, usúsque Balneorum non sit assiduus, sed eò, quô solet, intervallô temporis tribuatur, hoc est, semel in*

men-

menſe. Hic textus prætérquam, quòd in numeris neutiquam cum reliquo certo ſtylo conveniat, inſuper gratis balnearum uſum fæminis deſtinat, ùt infrà videbimus. Ultrò incongruè planè, pené injuriè ad notam virginum modeſtiam loqui videtur. Rurſum: non autem carnalis, ſed ſpiritualis inter vos debet eſſe dilectio, jungitur: *Nam quæ faciunt pudoris immemores, & fæminis fæminæ, jocando turpiter, & ludendo, non ſolùm à viduis, & intactis ancillis Chriſti in Sancto propoſito conſtitutis, ſed omninò nec à mulieribus nuptis, nec à virginibus ſunt facienda nupturis.* Quid quæſo hìc de Virginibus nupturis regula? dum dirigitur ad Deo actu conſecratas, adeóque nunquam nupturis: ut nil dicam de iterato ſtyli diſcrimine cuique patente, ac obvio. Iterum n. 15. & 16. quàm incondito ſenſu, ac ſtylo illa reſonant: *Præpoſitæ tanquam matri obediatur, honore ſervato, ne in illa offendatur Deus.* Ad quid enim hæc interjectio, in regula virorum eò prudentiùs non reperta, quò apertiùs purum Auguſtini ſenſum exhibente. Item honore coram *hominibus* Prælata ſit vobis. Item diſciplinam libens habeat, *metuens* imponat, cùm Superior eam inviolatoribus imponens id faciat ùt judex, adeóque non *metuens*, *ſed metuendus* corripiendis. Atque hæc in ipſo diſcrimine ſcribendi obſervâſſe non inutile fuerit, cùm id anteà necdum factum fuiſſe dignoſcamus, mirantes, nullum hactenùs hanc ob cauſam, regulam iſtam diſcrimen, notámque ſuppoſititii partûs ſubiiſſe, maximè, cùm ex mente doctiſſimorum virorum illa abrupta transgreſſio à litteris correptoriis ad ipſam regulam, hanc per ſe reddat Epiſtolæ iſtius partem omninò ſuſpectiſſimam.

4\. *Virgines ſacræ ſub S. Auguſtino non habebant præ-*

Verùm accedit his omnibus argumentis aliud longè, meô quidem judiciô, efficaciſſimum. Cauſantur adverſarii noſtri ad augendum ſuæ probationis pondus malè à nobis regulæ verba, terminósque uſurpari, ídque præprimis fieri, cùm de præpoſito, atque de presbitero in eo agitur, utpotè officiis ideò (ùt ajunt) affictis Auguſtini clericali congregationi, quæ tunc nunquam conſueta erant apud eandem ſocietatem, ſed ſolùm apud Virgines ſacras; quibus, cùm presbiter intendebat omnibus, & ideò major apud hunc authoritas illa reſidebat, de qua regula repetitò loquitur: hinc Nebridius à Mindlheim in antiquario monaſtico (non minùs iſthìc, quàm cùm Auguſtinum inter Eremitas Auguſtinianos reputat aberrans à vero) *quid*, inquit, *ibi*, (id eſt, in regula, ſi viris ſcripta fuiſſet) *pro viris cum Epiſcopo habitantibus presbiter facit: Præpoſito inquit tanquam Patri obediatur, multò magìs presbitero, qui omnium veſtrûm curam gerit.* Totum pro ſanctimonialibus eſt hoc, quæ ſuprà præpoſitam habebant presbiterum, quô maximè in ſpiritualibus regebantur, de quo habetur in Concil. Carth. 3. *ut inconſultô Epiſcopô Virgines non conſecret.* Nos perquiſivimus hujus Nebridianæ oppugnationis fundamentum, ſcrutantes ſcilicet in Auguſtini (quæ hanc rem reſpicere poſſent) documentis, an verum ſit, hæc nomina Præpoſitæ, atque Presbiteri ſanctimoniales propriè Auguſtiniani temporis attinere, minimè clericos? reperimus autem totum hoc fundamentum commentum eſſe, & excogitatum effugium, ita quidem, ut difficultatis hujus ipſius ratio adverſarios, non nos mirum torqueat. Nam ſi, ùt vult adverſæ ſententiæ fautor Nebridius, ideò regula non potuit ſcripta eſſe originaliter viris, quia in ea mentio Presbiteri, pariter nec ſcribi debuit ſaltem Virginibus, quarum Epiſtolæ aſſuta eſt: utpotè quæ longè certiùs nullum tunc presbiterum habuêre, talem nempe, qualem regula prætendit, inveſtigetur enim tota Epiſtola 211 uſque ad verba, ſed *potiùs lacrymas Petri Paſtoris*; cùm non ſemel occur-

ſtitutum ſibi ordinaria jurisdictione (ad regulæ tenorem) præter præpoſitam, Presbiterum, ſed præpoſitum, ſolúmque vicariò modò, & in caſibus jure exceptis presbiterum, id eſt loci Parochum, locò Epiſcopi.

currat mentio præstandæ obedientiæ ipsi præpositæ, intercurrit & sancti Patris cautio quoad præstitutum à se iisdem Virginibus, *Præpositum*, nunquam autem dictum Presbiterum: audiatur vir Sanctissimus ipse loquens. Causa monialium altercantium esse prætendebatur nova præposita succedens nuper demortuæ sorori S. Augustini, hanc sic commendat: *Omnes*, inquit, *quæ illuc venistis, ibi eam aut sanctæ præpositæ sorori meæ servientem, placentem, aut etiam ipsam præpositam, quæ vos suscepit, invenistis: sub illa estis eruditæ, sub illa velatæ, sub illa multiplicatæ, & sic tumultuamini, ut eam vobis mutetis, cùm lugere deberetis, si eam vobis mutare vellemus. Ipsa est, quam nostis, ipsa est, ad quam venistis, ipsa est, quam per tot annos habendo crevistis. Novum non accepistis, nisi* **Præpositum**, *aut si propter illum quæritis novitatem, & in ejus invidiam contra Matrem vestram sic rebellastis, cur non potiùs id petistis, ut ipse vobis mutetur? si autem hoc exhorretis, quia novi, quomodo eum in Christo venerabiliter diligatis, cur non potiùs illam? in vobis námque regendis sic præpositi Rudimenta turbantur, ut magis velit vos ipse deserere, quàm istam ex vobis famam, & invidiam sustinere, ut dicatur, non vos aliam quæsituras fuisse præpositam, nisi ipsum cæpissetis habere* **Præpositum.** Patet ex his clarissimis Augustini verbis, præter præpositam, virginibus sacris adjunctum fuisse *Præpositum*, qualem illum? an presbiterum, talem scilicet, prout in regula designatur, quis prudens id asserat, cùm evidenter *Præpositum*, non *Presbiterum* nuncupari reperiamus? Præpositum, inquam tam cautè, & repetitis vicibus, ut si etiam aut præter hunc præpositum, Virgines illæ prætensum presbiterum habuissent, hac occasione componendæ pacis nunquam eum reticuisset Augustinus. Et quid ultrò, *novum*, inquit, *non accepistis, nisi præpositum - - - novi, quomodò eum in Christo venerabiliter diligatis.* Item *in vobis regendis præpositi rudimenta turbantur.* Ergò Præpositus regendis Virginibus præfectus erat, quod ob apertum textum innegabile est: hoc verò regimen aliud esse non poterat, nisi animarum, & quantum ei ab Episcopo delatum fuerat. Nihil itaque presbitero cum monialibus. Et certè, si quid hic etiam juris habuisset in illas, an putamus, Augustinum (immediatè regulam tanquam partem Epistolæ subnectentem) adeò præter præpositam reticuisse præpositum in illa, quem dissertè trinis vicibus memorat in ista, ut ad solum presbiterum post præpositam omne jus deferat, quem in Epistola ne meminit quidem. Profectò, cui hæc observatio benè perpensa non sufficit ad credendum, regulam non solùm partem nequire esse hujus Epistolæ, verùm ob hoc ipsum, quod illa solius presbiteri post præpositum, ista solius præpositi post præpositam faciat mentionem, adeóq; adæquatè disparata tum Epistola, tum regula officia consignet, nec fæminis ullo modo fuisse scriptam, hunc veritati planè inimica timeo habere lumina, ad eam discutiendam.

Sed adhuc validiùs huic insistendum est argumento, & demonstrandum, *consultò* Augustinum de monialibus scribentem *præpositam*, & *præpositum* meminisse, econtrà in regula *præpositum*, & *presbiterum*, ídque verè ideò, quòd moniales non haberent quibus regulariter obtemperare cogerentur, nisi præpositam, tanquam superiorem immediatam, dein præpositum, qui non alius erat, nisi earum confessarius, ac demum Episcopum, & hujus solùm locò Presbiterum, modô scilicet non nisi Vicariô respectum ad eas habentem. Clerici Augustiniani habebant *Præpositum*, *Presbiterum*, & ipsum quoque suô modô *Episcopum*. Probo istud, & imprimis (ut supra) irrefragabili ipsius S. Augustini testimoniô ex hac Epistola erutô, utpotè in quo non potuis-

tuisset se continere S. Pater à proponenda, & inculcanda hoc in litigiorum turbine, authoritate, atque censoriô judiciô ipsius Presbiteri, si illius tanta, & generalis erga moniales prælatio fuisset, qualis hujus in regula depingitur: cumprimis id fecisset, ut eandem hanc præeminentiam iis tunc imprimeret, cùm videret tali pacificatore maximè opus esse, cùm ipse se in sua persona jam subtraxisset, *nolens venire ad dissensionis potiùs augmentum, quàm ad pacis gaudium:* Sed si noluit Augustinus, cur non causam imposuit tractandam Presbitero, si talis assiduò (ùt volunt adversarii) monialibus præesse solebat, cur solam mentionem facit de Præposito eis regendis destinato? profectò ideò, quia Presbiter, tantummodò specialissimâ, & singillatim delegata ab Episcopo authoritate gaudebat respectu monialium, hoc negotium verò quod intestinum, domesticum, simúlque celandi scandali causâ perficiendum fuerat, præstabat committere Præposito, qui solus, atque aliunde hujus dissidii supponi debuerat abundantem notitiam ex cohabitatione habuisse, quam apud moniales nunquam illis temporibûs obtinebat Presbiter.

Hic enim (de cujus officio, atque prærogativâ jam alibi requisita disseruimus) præcipuum officium suum habebat in eo, ut solitam, & Canonicis legibus præscriptam animarum curam exerceret erga omnes suæ Parochiæ unitas oves, seu animas. Qualis est administratio Sacramentorum excepto ordine, & confirmatione (extra signatam Episcopi voluntatem) prædicatio verbi divini, & huic dein concatenata instructio ad omnem Christianam perfectionem obtinendam, atque hujus juris generalis prærogativâ, si quem Parthenonem in Parochia sua habuerat, præerat quoque monialibus, minimè verò in iis, quæ harum directionem claustralem concernebant, nisi consultò, & ex proposito Episcopus quid simile eidem demandaret, aut nisi exceptô casu religiosus ipse religiosis præesset, quod ad hanc quæstionem nihil adfert. In ipso Conc. Carthag. 3. *sic definitur. Ut Virgines sacræ, si parentibûs, à quibus custodiebantur, privatæ fuerint, Episcopi providentiâ, vel Presbiteri, ubi Episcopus absens est, in monasterio Virginum, vel gravioribus fæminis commendentur, ut simul habitantes invicem se custodiant.* Demonstrat hic Canon, nullum aliud Presbitero jus adesse, nisi ut Virginum sacrarum (quæ parentibûs viventibûs extra claustralem adhuc custodiam convivebant, nec tum adhuc degebant in monasterio) tamdiu curam habeat, dum sub potestate Parentum immediatè adhuc suberant tanquam Parochianæ propriè tales eidem; hinc congruebat, orphanis factis quàm primùm de monasterio providere, quod benè, & cautè à Presbitero tanquam loci Parocho fieri (si Episcopus abesset) præcipitur, nempe *ne passim vagantes*, ùt inquit Canon, *Ecclesiæ lædant opinionem*, quia itaque istud respiciebat Ecclesiæ decorem, meritò id defertur (Episcopo absente) Presbitero: verùm quamprimùm illa monasterium ingressa erat, nihil planè Presbiter ultrò conferre potuerat, nec ullum in eam sibi jus vindicabat, ita quidem ut inconsultô Episcopô Presbiter ne consecrare quidem easdem auderet, velut à Can. 36. alleg. Conc. idipsum decernitur & Can. 3. Conc. Carthag. 2. denique adductum pro nobis habemus exemplum ineluctabile, Virginibus sacris regendis præsticum fuisse præpositum ab Augustino, Presbiteri verò (hôc modô, quô regula loquitur) nec Augustiniani temporis perquisita Concilia, nec ipsius viri sancti universa scripta ullum vestigium protrudunt. Secundò: stante (ut negari ex allegatis nequit) hac veritate, quâ regula scripta viris, non fæminis propugnatur, planissimè, tum ipsa hæc ad moniales data Epistola, tum regula, pro-

An circ. 400. apud Mirand. Can. 33.

proùt originariè viris complanata, & legitimè primo tomo Augustini operum inserta, cum titulo: *Regula de communi vita Clericorum*, explicatur, atque seipsâ omnes etiam ad speciem contradictiones putatas aufert, quæ alióquin nunquam nisi retorto, & planè coacto sensu ad sanam intelligentiam reduci possunt. Nam subsistente nostrô assertô, verùm erit, proùt Epistola sæpè relata 211. clamat, imprimis Virgines vixisse sub Præposita, quæ earum primam curam intenderet, deinde sub Præposito, qui in spirituali directione iis ab Episcopo Præfectus officium sustineret Confessarii, eas quoque causas in regulari observantia occurrentes complanaret, quæ in jus necdum adhuc caderent ipsius Episcopi, tanquam principalis, ac supremi earum Directoris. Hinc cùm in eadem Epistola nulla mentio Presbyteri ad lites illas complanandas, sed Præpositæ, ac Præpositi fiat. Insuper ex Conciliis eruatur Presbyterum haud in Moniales eam authoritatem habuisse, quam regula fæminis scripta prætendit, sequitur hinc in eas jus nullum nisi exceptis specialibûs (ùt diximus) casibûs fuisse, id est, nisi in quantum Parochiæ suæ subderentur. Proùt autem in regula præcipitur (ut, quæ spiritualem directionem concernunt, ad Presbyterum deferantur) monialium respectu nullâ, hac in re, eminebat idem prærogativâ, adeóque à Virginibus sacris longissimè aberat hæc in Presbyterum observantia.

Verùm quoad Augustini Clericos perbellè hic idem locus ratione Presbyteri explicatur, imprimis enim habebat hæc sacra societas Præpositum, cui ut ex Ebbone aliàs advertimus, incumbebat cura interior, & exterior, huic superintendebat Presbyter, qualis Monasterio suo Valeriano, dum adhuc Parochum Hypponensem agebat, Augustinus ipse præfuit, ad Episcopatum adeptus alium sui locò constituit, talis profectò erat Bonifacius ille, cui Spes nomine in minoribus constitutus validas turmas concivit, ut dissertè ex Epistola 78. n. 35. Augustini colligitur; qui locus ideò egregiè assertum nostrum illustrans legendus erit. Diù hic modus regendi subditos Clericos, perduravit, usque dum successu temporis unum officium in aliud coalesceret, aut omninò in quibusdam Clericorum Monasteriis tolleretur. Certè, cùm in Cathedralibus Ecclesiis hodiedum Archipresbyteratûs officium conspicimus, in Collegialibus dudum novimus sublatum. Jam tempore Chrodegangi non videtur in causa disciplinæ multùm ampliùs ad Archipresbyterum fuisse respectum, sed ad solum Præpositum, quin tunc Archipresbyteri, & Præpositi officium sic in unum ipsis quoque non raró in Cathedralibus Ecclesiis coaluisse, ut uno nomine Præpositi denotarentur, velut observat doctissimus Thomassinus: nam cum illud Concilii Aurelian. 5. adduxisset Can. 20. *Ab Archidiacono, seu Præposito Ecclesiæ singulis diebûs Dominicis requirantur &c.* P. 1. l. 2. c. 18. n. 5. Sic ait: *Qui hic Præpositus dicitur, is mihi quidem non alius, quàm Archipresbyter videtur esse, ejúsque rei conjectura duci potest ex Canone 20. Concilii quarti Aurelianensis, collato cum Canone 43. Synodi Antiscodorensis. Hôc enim ultimô Canone Archipresbyter nominatur, qui aliô dicebatur Præpositus.* Sic ergò Presbyteri proùt in regula nominati sensim authoritas tota descíscebat in Præpositum, atque inde emanare apud nos difficultas cæpit, quis nomine Presbyteri intelligendus esset, cúmque multi rerum veterùm parùm soliciti subsistentiam metirentur à præsentibus, regulam negabant scriptam viris, quòd Presbyteri meminisset, qualem nunc nulli Collegio suprà Præpositum præesse reperimus. Verùm, qui adductis Thomassini verbis perspexerit, jam septimò sæculô Archipresbyterum (id est, Presbyterum, ùt aliàs monuimus) cum

Præ-

Præposito unam personam commixto quoque nomine confecisse, facilè assentietur successu temporis (ubi Præpositi in communitatibus Clericorum indies augebatur Authoritas) factum esse, ut Presbyteri, seu Archipresbyteri nomen in Ecclesiis maximè Collegialibus exspiraret, & summùm ad Archidiaconum, ob jurisdictionis Ecclesiasticæ præeminentiam transferretur: hinc hodiedum Præpositi, qui simul Archidiaconi sunt, in Ecclesiis tam Cathedralibus Regularium Canonicorum, quàm Collegialibus existunt. Neque verò hoc mirum, regulæque, aut menti Augustini injurium quisquam arguat, quòd (vivo sancto suam societatem clericalem informante Præpositô Presbyterô, ac demum Episcopô) jam Presbyter omninò deficiat, aut ejus locò Archidiaconus fit, qui simul Præpositus, nunquid enim, & in regula D. Benedicti de Decanis, & Præpositis Cap. 21. & 65. agitur, & tamen gratum hodie Monasterium Benedictinum, quod hîs officiis gaudeat? intereà tamen id observabile, posse hunc ipsum superiorum ordinem in regula designatum planissimè ostendi, si dicamus, qui tempore Augustini officium Præpositi, nunc apud nostros sustineat Decani, & qui tunc Presbyteri, nunc Prælati ipsius, vel Abbatis. Hinc Hugo Victor. Suprà Cap. 11. reg. *pertinebit*, inquit, *Ad Præpositum, & ad eum, qui custos est ordinis, ut ad Presbyterum, cui major est authoritas, id est, ad Abbatem referat, quidquid per se secundùm Canonicam regulam non potest definire, quòd si in Congregatione, ubi est Ordo Canonicus, non est Abbas, sed Episcopus, ipse Episcopus Presbyteri nomine designatur.*

Tom. 2. oper. loc. cit.

Confer jam, quisquis obsistis, tuæ sententiæ fundamenta, & ex iis doce, quomodò id factum sit sine manifesto, aut memoriæ lapsu, aut improvidentiæ, ut, dum Augustinus in Epistola Præpositam, & Præpositum meminit, Presbiterum ne nominet quidem, cujus tamen tantam auctoritatem deprædicat in regula. Ais, id factum, quòd Præpositi mentio occurrerit ob dissensionem, quam noviter institutus causâsse credebatur, verùm nihil hoc ad rei causam: nam quid Præpositus cum Monialibus, cujus officium soli designatur in regula Præpositæ? ergò vî regulæ Præpositus *regendis illis* omninò fuisset superfluus, præterea etsi Præpositi solùm occasione dissidii meminisset, cur non in regula æquè officium descripsit hujus à se disertè nominati Præpositi (ut hôc modô tolleret de futuro occasionem dissidii, quod ipse fassus est, oriri potiùs ob novum Præpositum, quàm Præpositam debuisse) sed solius Præpositæ, & Presbyteri? Denique effugium ultimatò suppetet nullum. Ut nil dicam, ne crambem repetam, de inconcinna planè illa allegatione præsidentis Presbyteri, cujus regularem in moniales jurisdictionem tam modicè salvabunt adversarii, quàm combinaturi sint, expressum Præpositum in epistola, cum ejus negatione in regula.

5. *Regula pro fæminis compilata ad sæculum fortè octavum, vel noni initium, ansam ad hanc translationem dantibus longè anteà S. Cæsario, aliisque, qui multa excerpta ex genuina virorum pro dirigendis virginibus deflorârunt, Tempore verò Augustini, atque ab ipso scribi non potuisse fæminis, multa præter jam su-*

His verò declaratis, assertâque viris originariè S. Augustini regulâ, eâ scilicet, quæ in primo Tomo Oper. August. reperitur edit. Parisiensi antiq. post lib. 2 de Genesi. Nova autem post lib. de vera religione, & intitulanda, non ùt in his editionibus, sed ùt in antiquissima suprà adducta legitur: Regula de communi vita Clericorum: Superest, ut paucis alteram partem nostræ conclusionis expediamus, scilicet: regulam fæminis, nonnisi post mortem S. Patris arrogari cæpisse, & quidem eô, quô in Epistola 211. exstat textu, tempore fortassis ad summum Benedicti Anianensis, sæculi scilicet noni initiô. Hæc sequentibûs confirmo.

Primò: Regula illa ex hoc ipso, quòd ab adversaria parte adstruatur esse pars Epistolæ 211. fictitia est, & partus Augustino supposi-

perius alla-ta persuadent. tus, quia Epistola illa non potest eandem ùt partem includere, à qua penitùs est disparata, ergò, si ex favore adversariorum aliud, nisi in hac Epistola diversorium inter opera D. Augustini obtingere nequit, omninò eliminanda erit, & fictitia reputanda. Eam verò esse ab Epistola disparatam, probat totus ejusdem contextûs innexio, atque modus scribendi, nam si omnes Epistolas, quarum 271. novissimi editores referunt, discutiamus, occurret semper stylus ille cum maximè solitus Epistolaris, qui quidem suô modô succisè, nunquam tamen inconcinnè, atque inconnexè fluit: at regula ad hanc epistolam, si connexio attendatur, adeò dissimilem se habet, atque aliorsum, quô nihil dissimilius. Fuerat enim totum suffarcinatoris illius, atque assutoris ingenium, & fraus in eo, ut, cùm jam repeviret antiquissimam regulam scriptam viris, eámque ampliùs eliminare nequiret, huic fucum appicturus Epistolæ illigaret, partim impositurus legenti, quòd sicut Epistola ipsa, ac regula prima fronte considerata stylum Augustini genuinum proferret, ita dubitari non posset unum, atque inseparatum sancti viri partum esse; partim, ut suæ fallaciæ emendicaret asyllum: si enim regulam pro fæminis scriptam solam, exulémque, velut illam virorum reliquisset, veritatis per se indigá haud dubiè relegata fuisset. Præcipuè cùm pro hac alióquin levissimæ rationes decertent. Quódque ampliùs certum est, in M. SS. Codicibus illam Epistolam præferentibus, regulam eidem subnexam penitùs, & longè esse avulsam: nec æstimari posse in illis, partem cum dicta Epistola componere. Præterea hi codices antiquissimi non sunt, & fortasse jam in istis ab Amanuensibus provisum, ut regula Epistolæ subnecteretur, ut aliunde jam fæminis accomodata præcipuè contiguum sibi locum isthic inveniret. At subsequens impostor demum plenam fraudem inducturus sic eam Epistolæ innexuit, ut unum planè corpus præsentaret. Sed apud eruditos profecit minimè, ipsâ suâ ignorantiâ censuram in eum ferente, quòd non saltem stylum imitatus, per unam, alterámve connectendi particulam intexuisset Epistolæ regulam. Quia ergò contrà communem, & omnigenum Augustini stylum est, adeò inconcinnè rem unam subdere alteri, sine ulla prævia hujus facti ratione, nemo persuaderi poterit, hanc regulam cum Epistola Virginibus sacris fuisse exaratam. Adde, ipsos novissimos operum Augustinianorum Editores neque Epistolæ à regula integerrimam separationem ignorasse, quam in antiquis M. SS. codicibus eôdem modô, & deprehenderint, & agnoverint, quis dubitet? cùm eam ipsam in illis, se perspexisse propriîs oculis, vir clarissimus Molinetns testatur.* Mirum sanè, quòd id tamen viri alióquin cordatissimi in notis super hanc ipsam Epistolam adeò reticuerint, ut potiùs contrarium asseveraturi ad titulum ejus hæc adjicerent: *In M. SS.* inquiunt, *inscribitur, objurgatio contra sanctimonialium dissensionem: additúrque in quibusdam, & post increpationem earum regularis informatio. Apud Possidium etiam in indiculo Joannis Ulimmerii, & in nostro cap. 7. recensetur hisce verbis: Sanctimonialibus abjurgatio, & regula.* Verùm an ideò, quòd in ipso Possidii indiculo hujus Epistolæ cum regula fiat mentio, confecta est causa, quæ regulam, ùt Epistolæ partem vindicet monialibus, scriptam. Dum nobis neque Ulimerii indiculus, neque editorum tantæ unquam authoritatis erunt, ut convincant, Epistolam illam cum regula certò à Possidio fuisse memoratam. In editione Parisiensi an. 1576. Joannes Molannus vir nullo planè partium studio implicatus, & operum Augustinianorum scientissimus, de hoc Possidii Indice scri-

* Reflex. Sur. L. antiq des Chan. Reg. p. 13.

Tom. 2. in præf. ad vit. S. Aug.

scribit sequentia: *Edidimus autem Indiculum Possidii cum B. Augustini vita, prout Villariæ, & Lobiis ille M. SS. exstat, nam, qui antea Lovannii cum sermonibus de diversis, editus erat, is & ordinem immutatum habebat, & quædam addita, quæ in M. SS. non deprehendimus. Nec tamen arbitror, eum mala fide usum fuisse, qui primus indiculum in lucem edidit, sed dum sæpius Lipsii, Costerii, & aliorum apud Regulares nostros Martinianos describeretur, humano fortè errore factum est, ut quædam ex marginibus in contextum irrepserint.* Igitur quem à se laudatum, examinatúmque Indiculum Possidii vitæ Augustini subjicit Molanus, dum repetitis lectionibûs discussimus, certi affirmamus nec Epistolam illam, nec ei annexam regulam vel verbô memorari. Obtinuerint fortè, haud difficulter concedam, tum Ulimmerius, tum editores novissimi talem fortè M. SS. codicem, quem aut anteà Lovannienses cum sermonibus de diversis excuderant, quibus dum quædam addita sunt, indubiè, & hic titulus irrepserit: aut cui in contextum involaverit Amanuensium vitiô tale quid, quod solos marginis limites sibi licitos habebat. Quòdsi, & in editorum novissimorum M. SS. humano errore factum sit, condonemus & istis, qui eôdem fatô errorem approbârint.

Secundò: Regula Sancti Augustini ita primigeniâ phrasi viris consultò, & ab Authore suo intenta, atque scripta est, ut ne quidem commodè, nisi quibûsdam aut explicatis, aut adjectis, imò nec sic planè fæminis uno genere masculino in fæmininum translato, applicari tunc potuerit, ac intelligi. Ut illud, *neque enim quando proceditis, viros videre prohibemini, sed appetere, aut ab ipsis appeti velle &c.* certè quod hic accomodè, & regulariter de viris, iisque clericis dicitur, quibus ob civilitatis rationem, quâ oportebat non viris solùm, sed & fæminis aspectum liberum affabilem, & moribus Evangelicis decore conditum præbere, ut eò utrumque sexum lucrari daretur ad spiritualem confidentiam, velut Apostolus dixerat: *Omnibus se omnia factum esse, ut omnes Christo lucrifaceret.* Istud ipsum ineptissimè conceditur sacratis Deo fæminis, quæ eò magìs prohibendæ erant, in publico processu viros aspicere, quò cautiùs tempore jam S. Augustini provisum est, Virgines sacras ab omni etiam remoto virorum aspectu arcendas. Legendi hac de re Ambrosius, Hieronymus, quin & ipse Augustinus: *Dominica Virgo*, inquit, *primitùs publicos debet vitare conspectus, & platearum frequentiam declinare, atque in domo posita, lanificium insistere, vel lectioni Divinæ.* Item ibidem, *Dominica Virgo non oculis erectis, aut lætis, sed pronis ad terram cum vultu procedat.* Et in Ps. 50. de lapsu Davidis oculìs ad eum illicientibûs scribens: de omni continentiam observare conante, ait: *Quod damnat Deus devitare cupientes, ab aspectu securo abstinent oculos, non eos defigunt in pulchritudinem carnis alienæ &c.* Quòdsi Augustini testimoniô, cuique homini Christiano ad Virginalis pudicitiæ custodiam necessaria erat abstinentia oculorum ab aspectu etiam securo, id est, de se nullum lasciviæ objiciente periculum, an tam liberè monialibus dicet, viros aspicere in platea publicè procedentibus prohibitum non esse, & monialibus non quibuscunque, sed monasterio conclusis, velatis, Deóque integrè sacratis? Anne ista concordare possunt cum eo, quod de his Virginibus scribit S. Doctor L. de moribus Eccl. n. 68? dum ait: *Hæc est vita fæminarum Deo solicitè, castéque servientium, quæ habitaculis segregatæ, ac remotæ à viris quàm longissimè decet, piâ tantùm illis Charitate junguntur, & imitatione virtutis, ad quas juvenum nullus accessus est, neque ipsorum quamvis gravissimorum, & probatissimorum senum, nisi usque ad vestibulum necessaria præbendi quibus in-*

De sobriet. cap. 2. tom. 9.

digent, gratiâ &c. confer ista cum præfato loco regulæ, & vide, quô ad invicem nexu concordent? præ-
P. 1, L. 3, tereà illud: *Quando proceditis simul*
c. 46. n. 2. *ambulate, cùm veneritis, quò itis simul state*, ineptè planè ad fæminas trahitur, quasi scilicèt, cùm necdum propriis Ecclesiîs provisa essent, omnes simul procedere ad Divina per plateas oporteret, ùt observat Thomassinus. Sicut enim certum mihi est, tempore Augustini moniales monasterio inclusas propria sua oratoria jam habuisse, saltem tanta, ut sufficerent ad obeunda sacra mysteria, ita nullus dubitandi locus est, easdem hîs publicîs processibûs, ac evagationibûs, ullô modô indiguisse. Profectò cùm legimus Virgines sacras comparuisse in publico, id intelligendum esse de iis, quæ paternîs adhuc domibûs continebantur, cuíque loca illa legenti facilè patebit: etsi etiam juxta adversarios vî regulæ moniales habuêre oratoria, eáque sibi propria, non communia populo, ùt colligitur ex contextu, hoc ipso non indigebant publico processu, ad commune aliquod templum. Verùm ultrò, seu hoc, seu illud concedatur, cùm ille publicus exitus, de quo n. 10. agebatur, meliùs explicetur, n. 13. dum dicitur. *Nec eant ad Balneas sive quócunque ire necesse fuerit, minùs quàm tres* (ubi meliùs in regula viris scripta legitur, minùs quàm duo, vel tres, estque hæc lectio genuina) *nec illa, quæ habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus ipsa voluerit, sed cum quibus Præposita jusserit, ire debebit.* Inconvenientissimum planè statutum pro Virginibus in monasterio positis, atque conclusis elicitur. Utpotè, quibus primitùs ad summum concessum erat, simul comitante ipsâ Præpositâ (ùt citatus testatur Thomassinus) Ecclesiam Mysteriorum Divinorum causâ adeundi, nec ulla alia unquam admittebatur monasterialibus exeundi venia. In hac regula tamen adeò liber exitus conceditur, ut solùm de Sodali adjungenda tota sit cautio. Et quid frequens ille balnearum usus? qui tamen rarissimus esse solebat apud ipsas quoque fæminas sæculares, ùt referunt acta antiqua. Porrò lavacra ista, seu balnea computabantur ùt plurimùm inter corporis illecebras, sic narrat Palladius de Sylvania sorore Ruffini Expræfecti, quòd, cùm ipsa comes navigando fieret cuidam Jubino Diacono, *hic* C. 141.
nimio æstu afflictus refocillaturus corpus, pedes, & manus aquâ lavit, Silvania molliciem hanc increpans dicebat se ætatis annum agere sexagesimum, & præter extrema manuum, pedem, vultum reliquáque membra omnia ne aquâ attigisse unquam. Certum est, balnea à religiosis hominibus maximè fæminis semper aversata fuisse. Sed, quod adhuc magìs inconvenientiam arguit, est impostoris hanc regulam fæminis ab Augustino scriptam effingentis supina inadvertentia, utpotè quòd scribat: *Lavacrum corporis, usúsque* balnearum *non sit assiduus.* Item paulò inferiùs: *Nec eant ad* balneas, *sive quocunque &c.* dum regula virorum expresè ponit nec eant *ad balnea*, superiorem verò textum, nempe: *Usúsque* balnearum *non sit assiduus* planè omittit. Non itaque advertit assutor improvidus discrimen inter *balneas*, & *balnea*, illæ erant publicæ termæ, ista privata, atque penitùs separata, ùt plurimùm aut domestica, aut monasteriis ipsis propria, & ob ipsius balnei subsistentiam ab iis quandoque remota, neutiquam tamen cuique obvia. Hanc observantiam notavit Venerab. Beda L. de Orthograph. & ex eo doctissimus Pamelius in Cyprianum: Nam, De discip. & hab.
& hic, & Hieronymus, ipséque Virg. in
S. Augustinus accuratè *balneas*, & notis n.
balnea distinguunt. Quis verò adeò 60.
Augustinum desipuisse credet, ut Virginibus velatis, atque in monasterio constitutis duodecies per annum concedat, imò quasi demandet *Balneas*, id est, lavacra illa publica adire, quas summoperè, & Cy-

Ibidem. Cyprianum Charthaginensem Episcopum, & quosque alios Patres reprobâsse reperimus. Imò, & *balneorum* usus cautissimè admittebatur, maximè dum accedebat quædam liberior corporis denudatio, ùt videre est apud S. Athanasium serm. ascet. de vita relig. hinc circumspectè S. Augustinus in sua genuina regula viris data, lavacrum corpori solùm tum non denegandum ajt, cùm infirmitatis necessitas cogit, & unica balnea, hoc est, lavacra domestica memorat facienda, non voluptatis, sed sanitatis amore: neutiquam verò balneas.

Denique textus ille magnam observationem deposcit: *Quicunque in tantum progressus fuerit malum, ut occultè ab aliqua litteras, vel quodlibet munus accipiat &c.* Ut refert Corbejensis mille annorum codex: *Si ab aliqua:* Ergò presse, & consultò hic locus vetiti, ac impudici amoris commercium, seu per litteras, seu per munera nutriendum cohibet; &, ùt jam anteà observavimus, codex ille antiquissimus, non est hujus regulæ Autographus, non enim eam refert, tanquam opus aliquod, seu tractatum inter reliquas ejusdem Augustini, sed est codex regularum, & inter reliquas refert hanc ipsam ad verbum, proùt eam insertam habemus primo tomo post libros de Genesi. Hinc regula hæc descripta supponitur ex alio codice antiquiori, æquè pro viris accomodatam, præseferente. Adeóque textus ille scriptus viris inaniter ab adversa parte sugillatur, tanquam malè viris applicatus, quibus illicitum esset vi hujus, litteras ab aliquo accipere, cùm disertè fæminum non masculinum genus litteras, aut munus mittentis enuntietur. Ideóque à neotericis regulam edentibus non benè ponitur *ab aliquo.*

Quòdsi necdum hanc Viris à S. Augustino scriptam concedas, regulam perquire S. Cæsarii, vixit hic sæculi sexti initiô (obiítque annô, ùt computat Pagius 542.) igitur non omninò multis annis post Augustinum, cui summo ardore devotionis intenderat. Hic ad finem sæculi quinti, hoc est, annis circiter 60. aliquot, post mortem S. Augustini Parthenonem suæ sorori construxit, regulámque condidit: at ubi ex suo spiritu multa, tum quoque ex Regula S. Augustini quædam selecta congessit. Verùm hìc attendendum, quam sibi Cæsarius regulam præfixam habuerit, scriptam, seu accomodatam viris, an fæminis? certè viris, patet id ex apertissimis textibus. Conferamus aliqua.

Ad an. 453. Vide Gall. Chr. t. 1. Arelat. Archiep.

In Regula S. Augustini pro viris Cap. 7.	*In Regula S. Cæsarii.*	*In Regula S. Augustini fæminis aptata Ep. 211.*
Lavacrum etiam corpori, cùm infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur; fiat sine murmure de Consilio medici, ita, ut etiamsi nolit, Jubente Præposito facit, quod faciendum est pro salute.	Lavacra etiam, cujus infirmitas exposcit, minimè denegentur, sed fiat sine murmuratione de Consilio medicinæ, ita, ut etsi lavari nollet illa &c.	Lavacrum etiam corporum *usúsque balnearum non sit assiduus, sed eo, quo solet intervallo temporis tribuatur, hoc est, semel in mense.* Cùm autem infirmitatis necessitas cogit lavandum corpus, *non longiùs differatur*, fiat sine murmure &c.
Cap. 8.	*Cap. 31.*	*Cap. seu n. 14.*
Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis: ne ira crescat in odium, & trabem fa-	Lites nullas habeatis secundùm illud Apostoli, servum Dei non oportet litigare; aut si fuerint,	Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis: ne ira crescat in odium, & trabem faciat

ciat

ciat de festuca, & animam faciat homicidam sic enim legitis: qui odit fratrem suum, homicida est.	quàm celeriùs finiantur: ne ira crescat in odium, & festuca crescat in trabem, & efficiatur anima homicida. Sic enim legitis: qui odit fratrem suum homicida est.	de festuca, & animam faciat homicidam, *neque enim ad solos viros pertinet, quod scriptum est, qui odit fratrem suum homicida est, sed sexu masculino quem primùm Deus fecit, etiam fæmineus præceptum sexus accepit.*
Cap. 10.	***Eod. Cap.***	***Ex eod. Cap.***
Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta *unde* facta sunt vulnera.	Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta *unde* facta sunt vulnera.	Non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, *ex quo* facta sunt vulnera.
Cap. 11.	***Cap. 32.***	
Ipse verò qui vobis præest non se existimet potestate dominante, sed charitate serviente felicem.	Ipsæ verò *quæ vobis præsunt* cum charitate, & vera pietate discretionem, & regulam studeant custodire &c.	Ipsa verò non se existimet potestate dominante, sed charitate serviente felicem.

Confer jam amice lector, lectiones istius cujúsque regulæ, & tuô scrutare judiciô, hinc perpensa à sinistris, quæ viris, illinc à dextris quæ fæminis scripta prætenditur, quam sibi regulam Cæsarius præfixam habuerit cum hinc inde ex illa, integra fragmenta decerperet. Certè apud me firmè constitutum est, ut si Cæsarius fæminis scriptam regulam, & quidem, ut asseritur, secundùm omnem textum ab Augustino conditam præ oculis habuisset, dum Cap. 31. de litibus ex Augustini regula agit, cautionem illam, *neque enim ad solos viros pertinet, quod scriptum est: qui odit fratrem suum &c.* Legens, nunquam adijcere suæ regulæ omisisset: prætereà ubi, & in ipsa regula n. 20. præcipit *non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibûs placere sed moribûs.* Et in recapitulatione n. 7. *moneo specialiùs, ut sicut jam diximus* (nempe n. 40. & 41. in regula) *vestimenta lucida, vel cum purpura, vel cum bebrina nunquam in usu habeant, nisi tantum laja, & lactina. Capita nunquam altiori ligent, quam in hunc locum mensura de incausto fecimus. Omnia opera in commune faciant.* In his, inquam, locis, si Cæsarius regulam fæmininam præ manibus habuisset, dum adjecta his verbîs: *Non sit notabilis habitus vester &c.* subsequa, *nec sint vobis tam tenera capitum tegmina &c.* item illa: *ita sanè, ut nulla sibi aliquid operetur; sive ubi jacet, sive unde cingatur, vel operiatur, vel caput contegat &c.* legisset, credi non potest, hos eum saltem contextus intermissurum, quæ adeò instituti rationem videntur definire: & quid de balneis? quæ vir sanctus eò cautiùs omninò dimisit, quò certiùs habuit, fæminis neutiquam eô modô, quô in fictitia illa regula præscribuntur, convenire. Ut nil dicam de exitu, de carnali dilectione &c. Verùm, cùm de his omnibus nihil constaret Cæsario, ac providentissimo sensu perspiceret, de balneis, de publico Virorum aspectu &c. nihil planè cum fæminis tractandum esse, utpotè solis viris, occasione se offerente, cavenda, hinc omittere jure debuit, quæ applicare nequivit. Neque dici potest, sanctum Cæsarium regulam fæminis scriptam ignorâsse, aut obtinere non potuisse. Respondeo enim, utrumque talia reponentem vacillaturum in sua pro fæminis concertatione, si regulam jam tum, id est, paulò post mortem Augustini, viris accomodatam

datam admiserit. Non enim adversior ratio erit eam Augustino synchronam addicere, quàm tam modico intervallo, ne quidem definiendo, tantis dissitis (ùt est Arelatum ab Hyppone) spatiis pro viris cognitam affirmare; maximè, cùm nulla ratio, nulla monimenta illorum temporum indicent, quô factô factum sit, ut ipsa à fæminis ad viros transferretur: quod priùsquam fieret, dissuadebant regulæ aliæ, ut S. Fulgentii, S. Basilii, ipsiúsque aut Cæsarii, aut Tetradii, quæ, cùm actu haberentur, ad quid illa Augustinianæ regulæ fuisset translatio, si aliundè non existeret. Econtrà ejusdem pro viris scriptæ, fæminis autem accommodatæ adsunt manifesta indicia; utebantur hâc regulâ complures sancti Patres, ùt ipse S. Benedictus, aliique post illum. Sed primus, qui ejus fragmenta ad dirigendas fæminas transtulit, Cæsarius erat, quid dein factum sit, ignoratur quidem, verùm ad hanc sic transferendam Cæsarium primum fundamentum posuisse, sunt, quæ persuadent. Ego, quia regulam primitùs viris, & quidem clericis scriptam asseveranter inferiùs probabo; pro nunc, dum de fæminarum regula quæritur existimo, hanc ad mores earum informamdas translatam fuisse sæculô octavô, cùm Canonicarum Virginum passim renovata institutio ad similitudinem Canonicorum urgeretur; de quo nos inferiùs dissertiùs agemus. Nam cùm Virgines sacræ tum viverent votis quidem obstrictæ, sed ùt clericales, prætendebant liberiùs aliquantò, atque remissiùs haberi. Disciplinâ ideò frequentiùs vacillante, identidem de præscribenda illis solidiori normâ vivendi cogitatum est. Profectò has virgines, non strictè Monachas (quales omnes ante tempora Caroli Magni suo Benedictino Albo adscribere conatur Mabillonius) sed sub institutione Canonica, & à Monastica, seu, ùt tunc dicebant, regulari distincta vixisse, passim exempla vetera comprobant. Sic sanctum Fridolinum sub initium jam sæculi sexti in Seckinga insula ad Rhenum Ecclesiam construxisse sub honore S. Hilarii, illícque Canonicam Sanctimonialium vitam constituisse in vita Baltherus scribit. Hæ Sanctimoniales Virgines erant clericales (non monasteriales, seu Monachæ) quales tum temporibûs, & longè anteà extitisse inferiùs probabimus: vixit enim Baltherus circa initium seculi decimi, quo tempore vitam S. Fridolini testimoniis certis suffultam Notkero Balbulo S. Galli in Helvetia Monacho dedicavit. Adeóque pro indubitato Baltherus habuit, Sanctimoniales Seckinganas ad Canonicam, non Monasticam vitam à S. Fridolino fuisse conductas: utpotè, quòd sæculô nonô, ac decimô vita Monachorum nunquam diceretur Canonica. Dum igitur Baltherus dixit, illic Fridolinum Canonicam sanctimonialium vitam constituisse, dicere voluit, tales Virgines sacras à Fridolino institutas fuisse, quales suo tempore Canonicæ erant, etsi tali tempore non Canonicæ, sed potiùs clericales nuncuparentur, aut Ecclesiasticæ in occidente; utpotè ubi tardiùs quàm in Oriente Nomen Canonicorum, & Canonicarum inaudiri cæptum, ùt alibi ostendimus. Atque de his passim quæri potest, quâ regulâ dirigerentur, de qua quæstione multi, multa: nos sanè, ùt ex antiquis monumentis, ac maximè Conciliis colligimus, æstimamus easdem, sicut Clericos Canonicos: secundùm decreta Canonum, Conciliorum, ac præcipuè secundùm particularem ipsis plerúmque ab Episcopis præscriptam normam vixisse, sicut & S. Augustinum, cùm sororem suam in Parthenone à se condito primam Præpositam ordinaret, dubitaríne poterit, regulam eidem mox simul extradidisse? at profectò non illam Epistolæ 211. adjectam, quippè quæ multis annis post mortem sororis (quam-

Ann. Ben. L. 17 n. 31. & alibi sæpiùs.

L. 1. C. 13 n. 6.

Acta SS. 6. Mart. Comment. præv. n. 2. & in Append. p. 901.

(quamvis diù, teste Possidonio, viduæ Deo servientes, multóque tempore usque in diem obitûs sui præpositæ Ancillarum Dei viventis) scripta traditur ab ipsa parte adversa. Quis enim crederet Augustinum Episcopali non solùm, sed & Fundatoris sollicitudine impulsum non antea monialibus regulam scripsisse, quàm, cùm discordiis earum, & tricis ad hanc urgeretur? At inquis, regulæ illius sorori datæ nulla notitia exstat: fateor, non exstat; quid inde, si cum pluribus aliis (quæ longè magis amissa dolemus) tractatibus, & hæc monialium regula disparuerit? quemadmodùm Cæsarii solis monasterii à se fundati filiabus sacris præfixa regula nota est, potuêre fuisse & aliæ. Verùm cùm sæculô septimô Episcoporum eò respiceret jam maxima sollicitudo, ut sub unam (quantùm saltem fieri posset) vivendi normam hæ Virgines clericales colligerentur, tum demum de regula generaliori cogitatum fuerit. Unde à S. Fridolino institutarum Seckingæ sæculô, ùt diximus sextô, Virginum quis ædipus augurabitur, regulam observatam? pariter & Nivellensium sub S. Gertrude Abbatissa sæculô septimô;? Quamvis enim D. Amandum sciam S. Gertrudem velâsse, ipsúmque eruditissimum Mabillonium pro aris, & focis certare, ut Gertrudi Monachatum vindicet: nobis difficile non erit suo tempore monstrare, quàm certò Nivellenses semper Canonicæ ab Origine suæ fundationis, nunquam Monachæ fuerint, cùm intereà suffecerit, ex Coævo vitæ scriptore notâsse. *Gertrudi sanctæ puellæ capillos adinstar Coronæ fuisse abscissos, ubi à Matre Deo sacraretur.* Quod an Monachabus illo tempore, an solis Virginibus Canonicis fieri consueverit, facilè resolvet, & in nostram pro Canonicis sententiam ibit, qui se rerum veterum expertum probare voluerit. Itaque has Nivellenses Virgines, sed & alias Hamburgenses sub Diva Odilia, *quæ omnes secundùm illius verba elegerunt Canonicam Regulam.* Nec eas primas, sed alias profectò longè decedentes, utpòtè, quòd hæc Canonica Regula tanquam jàm nota, & recepta alióquin memoretur, has inquam, omnes, quam putamus CanonicamRegulam tenuisse? sanè vix me aberraturum credidero, dum nuncupaveroAugustinianam: conjecturas ad certam propè veritatem educendam subjicio. Sanctam Radegundem legimus quamvis Monachæ veste indutam, Monacham non fuisse, sed Virginem Clericalem, seu Canonicam, utpotè quam S. Medardus Noviomensis Episcopus manu superposita consecravit Diaconam, quod non Monachicis, sed Clericalibus Virginibus proprium tum erat officium, ùt omnia veterum documenta probant. Hæc verò S. Radegundis cum pluribus sibi conjunctis Sodalibus, profectò non erat sub regula S. Benedicti, nunquam enim eam tacuisset Fortnnatus huic sanctæ Reginæ familiarissimus, illius de ista versus rem explicant, dum sic canit:

Boll. 17. Mart. in vita cap 1, n. 3.

Apud Mabill. sæc. 3. Ben. p. 2.

Sur. 13. Aug in vita n. 6, &c.

Fortun. l. 11. c. 3.

Cujus sunt epulæ, quidquid pia regula pangit,
Quidquid Gregorius, Basiliúsque docent.
Acer Athanasius, quod lenis Hilarius edunt,
Quos causæ socios lux tenet una duos.
Quod tonat Ambrosius, Hieronymus atque coruscat,
Sive Augustinus fonte fluente rigat.
Sedulius dulcis quod Orasius edit acutus
Regula Cæsarei linea nota sibi est. &c.

Quòd-

Quòdsi *Augustini* ex his Fortunati versibus, *fontem fluentem*, & *Cæsarei regulam* tanquam *lineam* Radegundi *notam* conferamus, jam sensim elucebit, & Augustini, & Cæsarei regulam huic sacræ Reginæ sic in unam confluxisse, aut certè utramque tam sedulè fuisse cognitam, ut ad utriusque præcepta, mores tam suos, quàm sibi subditarum Virginum temperaret, cùm adeò tot sanctorum Virorum, ac Patrum lectionem eligendam plùs ex Augustini, quàm Cæsarii regula disceret. Hinc facilè inferre licebit, quæ regulæ Augustinianæ fragmenta, jam à Cæsario ad fæminas docendas translata, conspexerat, ipsámque (Fortunatô tantùm non manifestè contestante) in Augustino totam, ac genuinam legerat viris scriptam (quod à Cæsario dimissum erat) à quodam sibi familiari, ac fortasse hoc ipso Fortunato ex integro transferri ad instruendum sexum sequiorem Deo sacratum curasse. Non enim aliunde, nisi ex Augustiniana regula crediderim sic primariò sororibus suis vivendi formam instillâsse, ut, si vitam ejusdem à sanctimoniali Bandonivia sibi subdita, atque convivente scriptam percurramus, regulam ipsam Augustinianam egregiè elucere ex illa advertamus observatione Bandoniviæ dicentis: *Quanto amore congregationem suam prosecuta sit, nemo vel centum linguis explicare queat, instituit ipsa, ut mensæ illis assidentibus, semper lectio adhiberetur, ne solæ fauces haurirent cibum, sed aures etiam susciperent Dei verbum:* Quamquam verò omninò discam ex epistola Radegundis ad Episcopos Galliæ seipsam fateri: *Congregationi à se Christo præstante collectæ regulam, sub qua S. Cæsaria degit, quam solicitudo B. Cæsarii antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum Patrum convenienter collegit, adscivisse:* Non adversabitur tamen his verbis, si dicamus, cùm Radegundes Augustini regulam, quamvìs adhuc cum viris originariè accomodatam inter ejus opera reperiret, pariter in *speculum animarum* suis sororibus proposuisse, atque, ut securiùs mentem earum ad hujus quoque observantiam inclinaret, ad fæmineam nomenclaturam transtulisse, operâ seu, ùt diximus, Fortunati, seu ipsius fortè prænominatæ Bandoniviæ. Id certissimum, Virgines istas regulæ se sancti Benedicti ante sæculum nonum non subjecisse, quô tempore, & haud dubiè, quando magnum illud Ludovico Pio imperante Concilium Aquisgranense celebrabatur, per Benedictum Ananiensem traditô cunctis Monasteriis Monachorum tam virorum, quàm Sanctimonialium, *uniformi secundùm regulam S. Benedicti incommutabili more* (ùt habetur apud Mab.) hæ quoque Virgines in eandem ipsam juraverint normam vivendi. Attamen, ùt colligitur ex earum statu apud Flodoardum, paulò post reformationem hanc, necdum omninò requisita unitate religiosâ convenientes sic se invicem separabant in norma vivendi, ut aliæ strictiorem, & singulatim definientem omnia regulam S. Cæsarii, aliæ potiùs generaliorem S. Augustini amplecterentur. Benedictus Ananiensis suam concordiam regularum confecit ipso Ludovici prænominati piissimi Regis tempore, in ea reperitur regula S. Augustini scripta viris, sed, & altera aptata fæminis, & quidem jam subjecta illi Epistolæ 211. quid si eôdem Authore hoc factum sit? ut pio stratagemate, quas moniales nulla verborum virtute persuadere poterat ad amplectendam regulam D. Benedicti, saltem moveret ad Augustinianam, astû tunc securiori, si diceret hanc regulam esse ab Augustino fæminis scriptam, neque sanctitati viri per hoc quidquam detraho apud eruditos, qui nôrunt veteres Monachos, quàm se egregiè triumphâsse censuerint, si quid tam piâ frau-

Apud Sur. cit. n. 18.

Greg. Turon. l. 9. hist. c. 42.

Ibid. in vita.

Annal. Ben. t. 2. n. 51. ad an. 817. L. 3. hist. Rhen c. 27. in ep. Hinimari ad Monial. S. Radeg.

fraude eviceranc. Certè doctissimus Henschenius: *Nimis, inquit, multis exemplis heu quotidiè discimus, mediô ævô fuisse complures, quibus pulchrum, ac licitum visum est, pro pietate mentiri, ut loquitur Harigerus Lobiensis Abbas in gestis Pontificum Tungrensium.* Benedictus igitur, ut non solùm Monachis, sed & monialibus suâ concordiâ regularum prodesset, primóque ostenderet regularum diversarum Authores, exin verò, & regulam D. Benedicti ideò præ cunctis reliquis persuaderet amplectendam, *quod B. Benedictus* (ùt ipse hìc in præfatione sua scribit) *suam à cæteris assumpsit regulam, & veluti ex manipulis unum strenuè contraxit manipulum:* Regulas omnes regulæ S. Benedicti adjunxit, & inter has S. Augustini duplicem, unam viris, alteram fæminis aptatam: quod providè, & consultò ab ipso factum, velut enim legimus, multi Monachiles Parthenones ad Canonicos mores transvolârunt, qui haud dubiè se regulîs diversîs, iisque laxioribûs munjerint, ac inter eas etiam S. Augustini, cùm verò per suam concordiam Benedictus remonstraret, regulam S. Benedicti etiam aliquot manipulos ex regula S. Augustini continere, censuit vir piissimus hôc modô laxatas Moniales iterùm ad viam monasticæ, & quidem Benedictinæ conversationis eò suaviùs reducendas, quò evidentiùs appareret Benedictum ea quoque docere, quæ in regula sua Augustinus: hanc verò hoc tempore monialibus cognitam fuisse, exhibet Eugenii secundi decretum in Romano Concilio à se an. 826. coacto editum, sequentis tenoris: *Mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulares vivunt, juxta B. Augustini regulam vitam suam in meliùs corrigant.* Sic sanè Canon iste Eugenii videtur exactè alludere ad decreta Concilii Aquisgranensis anni 817. in quibus præcipitur tam viris quàm sanctimonialibus fæminis vivere secundùm regulam S. Benedicti, cùm verò in eodem Concilio regula specialis ederetur pro Virginibus Canonicis, hæcque Summæ Sedi insufficiens omninò videretur, jam Eugenius iste annô post Aquisgranense Concilium nonô eandem ad regulam S. Augustini observandam ablegavit, dudum cognitam, sed non tam sub forma fæminis, quàm viris scriptam. Nam, ùt apparet ex altero Concilio sub Eugenio tertio: *Sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, juxta Beatorum Benedicti, & Augustini rationem vitam suam in melius corrigere jubentur.* Juxta *rationem*, inquam, cùm enim ex sola Benedicti Ananiensis editione, nullâ alióquin Authoritate fulta, regula fæminis aptata compareret, privatâ, non communiter receptâ notitiâ, Eugenius ad rationem potiùs, quàm regulam mulieres dirigit. Tam Benedicti, quàm Augustini, utpote ab utroque viris, non fæminis (nam de regula à S. Benedicto suæ sorori tradita nihil isthic occurrit) scriptam, in qua igitur rationem vivendi tam Monachæ haberent, quàm Canonicæ, neutri tamen parti primigeniè: Monachæ imitabantur normam Monachorum S. Benedicti, hinc regulam eorum æmulabantur: idipsum dic de Virginibus Canonicis ex utriusque Eugenii decerto, hinc subjiciebantur regulæ S. Augustini.

S. Odiliam observavimus Canonicam regulam præ Monachica elegisse, rationem ejus vitæ Author subnectit, ubi rogatis sororibus suis, utrùm Canonicam, an regularem vitam ducere vellent? regularem præeligentibus respondisse dicitur: *Scio, meæ charissimæ sorores, & Matres, vos promptissimas esse ad omnia aspera, & dura pro Christi nomine toleranda, sed timeo nos, si regularem vitam elegerimus, maledictionem à successoribus nostris incurrere, quia iste, ùt scitis, locus valdè incompetens est, & laboriosus regulari vitæ, adeò ut nec aqua nisi cum magno labore adipisci potest hìc &c.* ista *regularis vita* (ùt patet ulteriora de hac S. Odilia

Tom. 6. Maji ad diem 10.

Vide Ardonem in vit. B. Bened. Anian. apud Boland t. 2. Feb. die 12. c. 9. n. 41. Tom. 8. Conc. Lab. p. 103.

Annal. Fuld. apud Mabil. Ben. Ann. l. 28, n. 51.

Vide Conc. Rom. sub Nicol. II. aliàs à nobis relatum

Loc. cit. apud Mabill.

lia perlegenti) loco huic incompetens erat abstractio à conversatione solita cum extraneis, & consuetudine extra monasterium honestis de causis exeundi, rectè secundùm Canonicam regulam, & quidem S. Augustini, quæ, dum Virginibus aptabatur, admittebat quoque illis exitum, unde haud dubiè Odilia cum suis sororibus notam jam habuerit Augustinianam regulam circa annum 667. fortè ex D. Radegundis monasterio sibi jam aliquantò apertiùs cognitam: quamvìs necdum ad sexum fæmininum translatam saltem vulgariter quemadmodùm id factum est sæculô octavô, quòdsi enim Monachæ Virgines poterant sibi virilem S. Benedicti regulam ad imitandum habere præfixam, cur non Canonicæ, & Clericales Virgines virilem S. Augustini.

Ergò præcipuè Benedicti Anianensis studiô factum judicamus, ut Augustiniana regula fæminis informandis etiam in stylo, seu phrasi earum aptaretur. Cui postremò adjungimus, fieri nunquam potuisse, ut si Augustinus regulam suam scripsisset fæminis, ipsique illi Epistolæ addidisset, adeò illa sub modio latuisset, primò sub Eugenio, aut Benedicto Ananiensi è tenebris emersura: qui enim fæminis scriptam volunt, liberè asserent (saltem quibus nulla monialium species, nisi Monacharum usque ad sæculum octavum occurrit) eas ipsas ab Augustino institutas fuisse Monachas; quòdsi ita? enuntient, cur solertiæ Augustini in his informandis tanta illata sit strages, ut unàcum ipso, moniales, & regula occultarentur, & in tam injuriosam oblivionem deciderent, quod aliàs ne ulli quidem SS. PP. Monachos, vel Monachas erudientium regulæ factum legimus. Certissimum autem, regulam S. Augustini ante Benedictum Anianensem, id est, ante initium sæculi noni nunquam comparuisse, fæmineâ phrasi velatam: quamvìs enim privata quadam devotione forsan ipso Canonicorum studio illa pro quibusdam Virginibus sic transferri potuerit (de quo tamen nobis necdum constat) eò jure tunc neutiquam in apricum prodire ausa est, quô nunc quorumdam præjudiciosô planè asylô fulcitur; quod indubitatè factum esset, si ante sæculum nonum pro fæminis scripta innotuisset aut Episcopis, aut qualibuscunque demùm Parthenonum fundatoribus. Res hæc penitiùs considerata multum certè nostræ assertioni ponderis conferet, apud quemque eruditum.

Expeditâ nunc geminâ quæstione, an scilicet fæminis scripta, & quando illis aptari cœperit? superest, ut ad alteram transeamus, cui virorum instituto ab Augustino ipso tradita sit, Monachis, quos ab ipso informatos magna solicitudine fuisse, passim scripta illius insinuant, an clericis à se in monasterio constitutis? 6.

Regulam genuinam S. Augustini Viris Clericis, non Monachis scriptam fuisse ostenditur.

Monachis regulam attribuunt omnes Monachi, si qui eam viris scriptam affirmant: Clericis verò complures eorum, qui aliundè Augustino, & Monasterio ab se constructo Monachismum abnegant. Nos quia hanc sententiam jam statuimus, pariter, & regulam clericis non Monachis scriptam sequentibus vindicamus.

Augustinum Clericos suos ex asse in omni pietate informâsse, ambigere nemo potest, qui vel solos duos sermones de communi vita Clericorum percurrerit, & præclarissimi hujus speculatoris indefessam ad omnes sibi subditos perspexerit vigilantiam. Quòdsi verò, ùt patet propriò Augustini testimoniô, sic ipse cum *Clericis suis vixerat in domo illa, quæ dicitur domus Episcopii, ut, quantum possent, imitarentur eos sanctos, de quibus loquitur liber actuum Apostolorum, nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia, ac denique secum habuerit Monasterium Clericorum.* Profectò, ut clericos in monaste- Serm. priori.

rio isto congregatos secum assiduè viventes, & quidem secundùm vitam, normámque Apostolicam (id est, ordinatè, atque composité) sine lege, sine regula, sine certa vivendi dispositione, ad hoc unum tantùm obligaret, ut expropiatè viverent, asserere nunquam sinit sanctissimi viri nimius disciplinæ ordinatissimæ Zelus, atque affectus. Scripsit ipse integrum tractatum de ordine, in quo affatim demonstrat solo ordine omnia rectè perfectèque agi: & alibi, ajt, *nullum ibi bonum esse, ubi nullus est ordo:* & de regula in Ps. 31. Conc. 2. inquit: *Stet regula, ut quod pravum est, ad regulam corrigatur*: Qui ergò tam ordinis, quàm regulæ necessitatem ad formandos mores, actiones, totiúsque instituti religiosi seu clericalis observantiam summè noverat expedire; an credamus, eundem committere potuisse, ut solos secum viventes Clericos (quos profitebatur *providere bona non solùm coram Deo, sed, & coram hominibus, & ideò conversationem suam esse ante oculos commendatarum sibi ovium, ut dicere audeant imitatores mei estote, sicut, & ego Christi*) sine regula, & religiosæ disciplinæ præscripto dirigeret? absit longè à nobis, ut hoc de Augustino sentiamus, quin, cùm ipse tantâ curâ ageretur, Monachos conservandi intrà vigorem disciplinæ, ut de illis integrum tractatum scriberet ad instantiam Aurelii Carthaginensis Episcopi, asseverare necessariò oportet, neque suis clericis moderandis præscriptione certæ regulæ defuisse. Sed, quia in hac assignanda, diversæ opiniones concertant, nos partim, ut initiò hujus capitis promissis satisfaciamus, partim, ut hanc quæstionem articulatè enodemus, primò de quatuor regulis Augustino adscribi solitis, dein de certa illa clericorum, ejúsque fatis discurremus.

De nat. Boni, cap. 23.

Serm. cit. n. 1.

Regulæ, quas nos tertiam, quartámque dicimus, omnium calculô Augustino abjudicantur: sic enim Doctores Lovanienses in sua censura ad hanc geminam regulam: *Doctorum, inquiunt, consensus, unicam tantùm agnoscit S. Augustini regulam, quæ hanc appendicem præcessit* (viris nempè accomodatam, ùt suprà notavimus) *ideóque sequentes regulæ, seu potiùs regularum fragmenta, tam ex stylo, quàm ex Doctorum virorum consensu Augustini esse negantur.*

In aprend. ad tom. I. edit. Paris. an. 1614. p. 366.

Prior regula, quæ incipit: *Communi definitione decrevimus*, præfertque titulum: *Regulæ Clericis traditæ fragmentum:* nihil sibi præcipuè antiquitatis mereri videtur; in hoc enim testimonio recentissimorum editorum operum S. Augustini subscribendum, dum ajunt: *Apud Lucam Holstenium, in codice regularum, parte secunda, Consensoria Monachorum inscribitur aptiore titulo. Attamen receptam dudum in hac appendice inscriptionem mutare visum non est, præsertim destitutis veterum librorum auctoritate: quippè nullum hujus opusculi M. S. exemplar reperimus.*

In append. Edit Antverp. an. 1700. t. I. p. 637.

Seu ergò hunc, seu illum titulum præfixum conspiciamus, nostri haud intererit pro quocunque eorum pugnare, qui malumus certiora, & antiquitati Augustinianæ aut indubitatè coæva, aut propiora inquirere. Hôc igitur relictô fragmentô, ad alterum transeundum, quod in editis regula secunda, à nobis quarta nuncupatur: de hoc fragmento potiùs, quàm integra regula observandum, quod Editores monuerunt: *Contulimus, inquiunt, istud opusculum ad Exemplar Corbejense ante mille annos, uti videtur, exaratum, in quo - - - - co- dice opusculum absque titulo sic incipit:* ante omnia &c. *Sed ad hæc ultima verba* de vestra salute. *Amen. Continenter, & in eodemmet versu* subijcitur regula S. Augustini viris aptata ---- cum hisce verbis in fine, *explicit regula S. Augustini.* Igitur ex horum testimonio, verbis illius proœmii: *Ante omnia fratres charissimi diligatur Deus, deinde & proximus, quia ista præcepta principaliter nobis sunt data.* Mox codice Corbejensi subnectitur: *Qualiter autem nos oportet orare, vel psal-*

psallere &c. & hic immixtus paragraphus finitur: *Hæc autem in nomine Christi fideliter, & piè observantes, & vos proficietis, & nobis non parva erit lætitia de vestra salute. Amen.* Mox prosecutio fit, *hæc sunt, quæ ut observetis, præcipimus in monasterio constituti. Primò propter quod in unum &c.* Ex quo patet genuinæ, nostræque primæ regulæ Augustinianæ illud fragmentum infartum fuisse: quod incipit: *Qualiter autem* &c. hócque ante mille annos, id est, saltem ad initium sæculi 6ti. ipsum enim fragmentum præseferre tempora, Sanctô Cæsariô Arelatensi antiquiora, demonstrat regula hujus S. Viri, nam quemadmodùm superiùs produximus, parallelas inter regulam S. Augustini genuinam, virísque propriam, & regulam S. Cæsarii; sic produci possunt inter hanc, & fragmentum, de quo loquimur. Quia regula S. Cæsarii C. 15. ait: *Nemo sibi aliquid judicet proprium, sive in vestimento, sive in quacunque alia re.* Et in fragmento legitur: *Nemo sibi aliquid vindicet proprium, sive in vestimento, sive in quacunque re.* Dein cap. 16. inquit Cæsarii regula: *Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne simili judiciô pereat murmuratorum.* Fragmentum: *Nemo cum murmure aliquid faciat: ùt non simili judiciô murmuratorum pereat.* Regula Cæsarii ait: *Matri post Deum omnes obediant Præpositæ deferant: sorores ad mensam taceant, & animum lectioni attendant, si verò aliquid opus fuerit, quæ mensæ præest, solicitudinem gerat.* Fragmentum: *Patrem suum honorent post Deum, Præposito suo deferant. Sedentes ad mensam taceant, audientes lectionem. Si autem aliquid opus fuerit Præpositus eorum sit solicitus* &c. Ergò Cæsarius regulam S. Augustini cum hoc fragmento sicut in veterrimo Corbejensi codice exhibetur præ manibus habuit, cùm regulam suam ipse componeret, adeóque, & fragmentum istud Cæsarii tempora, id est, sæculi quinti finem, aut æquavit omninò, aut potiùs superavit. Verùm ut ad cardinem rei propositæ deflectamus, hoc jam nobis fragmentum regulæ Augustinianæ immixtum facesset negotium, clericisne scripta sit ista, vel Monachis? quamvis enim fragmentum sæpefatum abnegetur Augustino, Monachismum tamen potiùs redolet, quàm clericatum: hinc, ubi fortè Augustinus originariè regulam suam Monachis tradidit, ipsi per modum Scholii hoc adjecerint fragmentum, fortasse aut in margine, aut ad calcem paginarum, unde paulò pòst, in ipsam regulam receptum fuerit. Dico per modum Scholii: nam quædam disertè refert explanandi causâ, *qualiter autem nos oportet orare, vel psallere describemus:* est aperta explanatio capitis secundi de oratione: dein illud: *Operentur à manè usque ad sextam, & à sexta usque ad nonam vacent lectioni, & ad nonam reddant codices.* Explicat capitis Noni §. seu N. 2. *Codices certâ horâ singulis diebùs petantur:* Præterea illud: *Sedentes ad mensam taceant &c.* explanat cap. 3. n. 3. *cùm acceditis ad mensam donec &c.* denique: *si opera monasterii mittantur fratres vendere, sollicitè observent &c.* item: *à mane ad opera sua sedeant &c.* declarat cap. 7. n. 6. ubi dicitur *nullus sibi aliquid operetur &c.* reliqua, quæ hinc inde inferuntur, quasi ex ipsa regula repetita assumuntur. Verùm hæc omnia, ùt antiquissima sunt, ita manifestant, solis Monachis fuisse propria, adeóque & regulam, & quidem Augustino vivente, cùm fragmentum istud, non possit diù sancti hujus legislatoris ætati successisse. Quòd si verò nihil adeò apertè in hoc fragmento Monachismum saperet, certè istud esset, dum dicitur: *Si opera monasterii mittantur fratres vendere, sollicitè observent, ne quid faciant contra præceptum &c.* hoc scilicet proprium erat Monachorum, in monasterio laborare, & dein ex labore confecta vendere, ut inde sibi victum, vestitúmque conducerent. Huc totus Augustini tractatus collimaverat de ope-

opere Monachorum, ùt legenti patebit. Neque istud cum temporis tali lege exigebatur à clericis; quamvìs enim eis labor manuum consuetus esset, ùt patet ex vita S. Fulgentii, & ex Conciliis sæculi quarti, quinti, & sexti; ac præcipuè Carthag. quartô, ubi Can. 52. præcipitur: *Clericus victum, & vestitum sibi artificiolô, aut agriculturâ, absque officii sui detrimento quærat.* Et
Can. 53. Carthag. tertii: *Omnes Clerici, qui ad operandum validiores sunt, & artificiola, & litteras discant.* Attamen non eâ obligatione clericis injungebatur, ùt Monachis; maximè dum dicitur in illo fragmento: *si opera monasterii mittantur fratres vendere &c.* Hæc venditio propria erat Monachis, quibus bona immobilia non suppetebant, unde ex suis manufacturis divenditis vivere eogebantur, at hoc non erat in more clericorum, cùm expresse legamus Augustinum cum clericis suis bona immobilia possedisse.

Utut autem ista sint, & omnimodis admittamus, fragmentum istud non solùm redolere Monachismum, sed verè Monachis esse scriptum, nunquam inde ex hoc ipso fragmento contrarium resolvo. Regulam Clericis traditam à S. Patre jam asserui, & confirmabo assertum ultrò. Hanc regulam, dubitare neutiquam possum, adeò inter solos Augustini clericos hæsisse, ut non etiam paulò pòst Monachis saltem Urbanis nota fieret, atque vel ex eo acceptior, quòd ab Augustino condita, cujus quidquid doctrinam sapiebat, atque eruditionem, passim omnibus in deliciis, & amoribus erat. Inquiramus illorum temporum Monanachos, institutáque eorum, ubertim ex regula S. Augustini decerpta hinc inde ad eos informandos
In vita cap. 20. reperiemus. Sic S. Fulgentius ad regulæ Augustinianæ institutum ordinavit teste Fernando, ut esset Monachis & clericis suis adunatis, *communis mensa, commune cellarium, communis oratio, simul & lectio*, S. Benedictus, ùt asseverant editores, præceptiones non paucas *ex ipsa* transtulit in regulam suam: idipsum reperire est in regula Columbani, aliisque pluribûs, ac antiquissimis. Verùm nullibi apud Monachos Augustini regula sola, puráque apparuit, immixtæ identidem aliæ, singularésque præceptiones, quod fecit author regulæ Tarnatensis. S. Benedictus, & hic ipse, quisquis scholia isti, quam editores regulam secundam, nos quartam diximus, adjunxit. Ex quo manifestè docemur, puram, genuinámque S. Augustini regulam tam Monachis, quàm Monachabus insufficientem fuisse regendis, eò, quòd iis peculiaria præcepta necessaria sint. Solis clericis attemperata erat, atque conveniens, clericis inquam, Augustini ævô viventibus: certè, jam penè apud nos constituimus, sic veritatem præsentem digerere, ut conferremus omnia regulæ membra cum clericorum illorum instituto, atque monstraremus dilucidè, nec pluribûs, nec paucioribûs, imò nec aliis legibûs Clericos Augustiniani Monasterii potuisse constringi, quàm, quas speciatim regula ista continet, sed nimiæ prolixitati modus imponendus erat, hinc solùm observamus: regulam ab Augustino pro certo scriptam fuisse, quamprimùm Presbiter ex Valerii Hypponensis liberalitate in horto hujus monasterium clericorum teste Thoma Aquinate (Possidium, & Augustinum sapientissimè interpretante) constituit, & *vivere cæpit secundùm regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* Unde & Possidius, cùm hæc verba præmisisset, regulæ ipsius substantiam, & exordii quasi fragmentum subjungit, dum ait: *Maximè, ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique, proùt cuique opus erat.* Quod ipsum S. Augustinus tanquam totius regulæ suæ basim, ac fundamentum præfinit, atque præstituit. Clerici ergò, cùm ple-

plerique aut in minoribus essent, aut accingendi de proximo ad clericatum, hâc regulâ dirigebantur, in victu, vestitu, conversatione, bonîs moribûs, virtute obedientiæ, ac castitatis, sicut expedit, homines instituere ad clericalia munia, & ministeria Ecclesiastica assumenda. Hinc quoque de his dissertè, & signatè nihil inseritur, utpotè quòd Augustinus se quoad ista referret ad consuetos Canones, quos quævis Ecclesia aliunde præscriptos habuerat; insuper per regulam istam solùm intenderet religiosæ vitæ firmam plantam figere, quæ suô modô distinctas regulas habet à ministeriis Ecclesiasticis, & hæc illas quodam modô jam supponunt. Cæterùm haud dubium, cùm Sanctissimus Vir ad Episcopatum pervenisset, & eandem formam vivendi in majorem, secum habitantem, clerum induxisset, quam in minoribus jam dudum effinxerat, regulam etiam huic tradidisse, eò quòd nihil ipsa doceret, non etiam majori clero ad amussim conveniens, ùt patebit consideranti. Sic ergo initium, incrementúmque sumpsit hæc laudatissima regula propriè, ac primariò in ipso clero Hypponensi. Neque incidere cuipiam posset, ut asserat hanc regulam primitiùs Monachis, aut etiam monialibus ab Augustino scriptam, qui modò animum solidiùs intendat; partim ad Monachorum consuetudines, partim ad solicitudinem absolutam planè, & exactissimam S. Patris, qui sicut singulariora præcepta hîs ipsîs in pura nostra, ac genuina regula contentîs, clero suo, seu minori, seu majori tradere non potuit, ita econtrà optimè novit ex regulis aliis Monachorum tum passim florentibus, ùt S. Basilii, S. Pachomii, aliorúmque, quàm accuratè ad quamvis horam adstringendæ sint, & alligandæ eorum functiones. Lege, quæso, regulam horum duorum Sanctorum, & confer Augustinianam nostram, quantùm inter se discrepent: identidem Monachis sua vocatio, obligatio professionis, cum iterata hujus nominis inculcatione oggeritur, distribuuntur precum pensus, Diurni, atque horarii certi ritus, ceremoniæ, silentia, pænitentiæ pro excessibus &c. ùt patet in regula cænobiali S. Columbani, & ipsius quoque S. Pachomii, nec minùs S. Basilii, Benedicti &c. nihil de his in regula S. Augustini reperitur. Et opinabimur, qui tam exactus fuit in allegandis obligationibus, ac inculcandis moribus Monacho congruis, cùm de opere eorum scriberet, nihil se memoraturum de his omnibus in regula sua, quæ longè magìs ista expetiisset, quàm unquam tractatus ille? Prætereà legantur Augustini Epistolæ, & liber de moribus Ecclesiæ, reperientur ibi Paræneses complures de Monachis, támque exactæ descriptiones ipsorum æquè, ac moniali um, ut, dum de illis agitur, manuum opera, decanorum officia, atque Patrum, necessária victui, redundantium ciborum in egenos distributio, & quidquid penè Monachi exactam institutionem respicere potest, egregiè enarretur, cùm intereà hæc omnia desiderentur in regula. Nihil ibi Augustinus de Præposito, nihil de Presbitero, sed *Decanos*, ac *Patres* Monachorum Superiores nominat: è converso in regula nihil *de silentio*, *de decreto claustri*, *de excommunicationibus*, *de certo ordine Psalmorum* (qui tum temporibûs accurratissimè intendebatur à Monachis, ùt videre est in omnibus eorum regulis) de *quotidiano manuum opere*, & aliis compluribus. Cur verò? nisi quia ista clericis præscribere nec potuit, nec debuit, utpotè quibus non tale otium unquam suppetebat, & solius propriæ curæ studium, quale Monachis. Itaque

L. de mor. Eccl. n. 67. tom. I. edit. nov.

Tempore S. Augustini non crediderim regulam istam ab aliis, quàm clericis observatam fuisse, sed cùm, eo obeunte, civitas Hypponensis, tota

tota penè Africa Wandalorum impietate turbaretur, cum eadem eò liberiùs non solùm clericis, sed ipsis Monachis cæpit esse norma vivendi. Nam si fides Thomassino, ad medium (quin & ultrà) sæculi quinti, Monachis in Gallia nulla usque dum regula erat. *Necdum,* inquit, dum de regula Cæsarii, & Aureliani Monialibus data discurrit: *Ullam observavimus regulam Monachorum in Galliæ monasteriis. Opuscula enim Cassiani, etsi informandis Monachis aptissima sint, regulæ tamen ne speciem quidem præferunt. Monasteriorum autem sive Sancti Martini apud Turones, sive Lerinensis, sive Augustodinensis, sive Arelatensis regulam adhuc nullam deprehendimus. Parisiense monasterium seu San-Dyonisianum Privilegium ab Episcopo accepit, non regulam. Unum illud præcepit Rex, ut jugis ibi noctes, diésque celebraretur Psalmodia, Monachis in plures, & alternantes turmas divisis; sicut in monasterio Sancti Mauritii in Sabaudia, & Sancti Martini apud Turones.* Quòd si igitur tum Monachis in Gallia nulla erat regula, certè cùm Presbyteri Africani, Augustiniani alumni, & convictores in Italiam, ipsásque Galliæ partes dispergerentur, regula magni hujus viri sic innotescere potuit, ut complura Galliæ, Italiæque monasteria non solùm pervaderet, sed etiam informaret. Quid, quòd cum fortàsse factum sit, ut Augustini regulam, Tarnatenses, vel Agaunenses (de quorum discrimine isthìc non discepto) admixtis regulæ quartæ paraphrasibûs suam facerent. Nam, ut eam nobis Holstenii fides exhibet in suo codice regularum, pars ejus posterior ferè tota ex regula nostra constat; Prior autem ex sanctorum Patrum Pachomii, & Cæsarii, uti, & ex ea (quam nos quartam dicimus) aliàs secundâ, conflatur. Hoc igitur modô innotescere regula nostra genuina Monachis potuit, quæ, cùm passim diversis peculiaribus præceptis permisceretur, occasionem dedit fragmentis inde re-

Part. 1. l. 3. c. 24. n. 4.

Vide Ann. Ben. t. 1. append n. 5. de reg. & mon. Tarnat.

fulcantibus, & à minùs cautis pro genuino Augustini partu creditis, at ab eruditioribus demum in appendicem tanquam apocrypha rejectis. Isthìc autem ultrò observo de hac ipsa nostra genuina regula Augustiniana: in Concilio Romano sub Eugenio secundo (annô 826. juxta Petavium) editum fuisse libellum quinque Capitulorum, Canonicum nuncupatum, in quo tres sermones reperiuntur præviô titulô de communi vita clericorum. Primus est: *Propter quod volui.* Secundus: *Charitati vestræ:* qui nunc in editis sunt 355. & 356. Tertius: *Hæc sunt, quæ, ut observetis, præcipimus in monasterio constituti.* Hos tres sermones consequenter præfato libello insertos testatur Pennotus noster, quem falsitatis arguere, nescio an quis audebit? virum alioquin cordatissimum, maximè in suis referendis documentis: hinc, quamvìs in nova editione hujus Concilii apud Labbæum nulla dictorum 5. capit. fiat mentio, certè poterat Pennotus tale exemplar habuisse, quod subterfugit Labbæum. Ex hoc verò ingens lux nobis affulget, cui propriè loco in S. Augustini operibus affigenda sit regula illa, quæ titulum ad *Servos Dei* refert, & novissimè, vagè ponitur post librum de vera religione. Cùm enim tempore Eugenii secundi, id est, sæculi noni initiô, hi tres sermones de moribus clericorum supponerentur, imò haberentur ad invicem illigati, & teste Augustino Ticinensi, in ipso quoque Concilio Aquisgranensi (proùt aliàs observavimus) eodem ordine, & nexu panderentur, evidens penè est, eâ ætate regulam ipsam sic sermonibus prioribus subjectam à S. Augustino fuisse; & id congruentiâ longè majori, quàm unquam Epistolæ illi 211. ut, cùm anteà narraret describerétque substantiam instituti, populóque referret, qualiter ipse cum clericis suis viveret, ad clariorem demonstrationem ordinatissimæ normæ vivendi à se, suísque

Rationar. temp. tom. 3. in Canonio Concil. p. 221.

Tom. 5. nov. edit.

Penn. l. 1. c. 19. n. 1.

quę ſuſceptæ regulam quoque ipſam adijceret, non tanquam unius ſtyli ſerie ad ſermonem ſecundum, ſed nexu, & convenientia unius ejuſdémque tractandi propoſiti, quod Auguſtinus præ manibus habuit, ad inſtituendos ſimul, & à calumnia vulgi ſuos clericos vindicandos.

Præterea colligimus, regulam manifeſtè clericalem agnitam fuiſſe generaliter ſæculi noni initiô; utpotè quam, & Aquisgranenſes Patres in ſuo Concilio, & Eugenius in ſuo protulêre ùt talem; neque, dum Eugenius mulieres (quæ ſe Canonicas dicebant) ad regulam S. Auguſtini ablegavit, ideò inferri poteſt, eam ab Eugenio fæminis ſcriptam creditam fuiſſe, alióquin dum & Monachæ ad regulam S. Benedicti obſervandam decernebantur, etiam iſta fæminis ſcripta erit aſſerenda, quod nemo eruditorum propugnat. Ex quo ſimul patet, Benedicti Anianenſis ad fæmineos mores translatam Auguſtinianam regulam, nullô modô tunc effeciſſe, ut ea crederetur originariè fæminis ſcripta: neque enim Concilium Aquisgranenſe, cui haud dubiè adfuerit Benedictus, neque Eugenius, tam diſertè eam cum duobus ſermonibus protuliſſent. Agnovêre igitur viri doctiſſimi regulam hanc ab Auguſtino ſuis clericis traditam; ac cùm ſimul perſpicerent Clericos Canonicos non poſſe ſtatim quâvis regulâ Epiſcopali generaliter obligari, hinc unà cum ſermonibus duobus S. Auguſtini tam regulæ Aquisgranenſi, quàm libello quinque Capitulorum Concilii Romani immixta eſt: Solummodò, ut ſic principiò cernerent, quicunque erant relaxati Canonici, quâ regulâ, quô inſtitutô, quâ denique laudatiſſimâ diſciplinâ vixerint olim ipſi quoque Cathedrales (maximè informante præclariſſimo Eccleſiæ lumine cum plurimùm ab omnibus fidelibus ſuſpecto, & celebrato S. Auguſtinô) ac ſenſim ad hanc compendiariam atque diſcretiſſimam, moribúsque clericalibus optimè attemperatam regulam amplectendam allicerentur. Profectò, cùm nullis viribûs, nullâque ſcrutandorum veterum documentorum ſolertiâ indagari, ac obtineri valeat, quodnam monaſterium, quæve Eccleſia prima fuerit, quæ regulam S. Auguſtini ſub certa, ac peculiari ſuimet formâ ſuſceperit, ſed ipſa antiquiſſima, quæ exſtant, hujus regulæ aſſumptæ monumenta doceant, ac ſupponant jam anteà illam apud Canonicos ſaltem aliquos viguiſſe; legitimè concludendum autumo, ſenſim eam dimiſsâ tam Aquisgranenſi, quàm illô quinque Capitulorum librô Eugenianô in Collegiis multis Canonicorum prævaluiſſe, ſicque factum, ut, dum ſemper magìs ſe diſcriminarent Canonici proprietarii ab expropriatis, & ſtrictè ſecundùm normam Auguſtinianam viventibus, regula quoque Aquisgranenſis mutilaretur eô modô, quo Desnoſius obſervavit, dicens: *Revera ſibi occurriſſe, & ſæpiùs luſtranti tabularia Canonicorum noſtrorum, ita ut expuncta videantur ea, quæ ſæcularitatem, vel proprietatem in ea regula ſapiunt, & econtrà luſtranti cartularia ſæcularium collegiorum, occurriſſe ob oculos eam regulam, ita, ut ea quæ D. Auguſtinus pro clericis inſtaurandis ſcripſit, oblitterata cernantur.* Aquisgranenſem autem regulam diù viguiſſe in iis monaſteriis, in quibus actu introducta fuerat diſciplina regulæ Auguſtinianæ, docent nos Chronicon Reicherſpergenſe, nec non & Salisburgenſia acta ſub Arnone Archiepiſcopo, & Conrado ejus poſt tria circiter ſæcula ſucceſſore: quæ jam aliàs fuſiùs tractavimus.

Can. Sæc. & reg. l. 2. c. 16. in fine.

Cæterùm: quò magìs illuceſcere Canonicorum animis cæpit genuina Auguſtini regula, eò magìs hi, qui regulari vitæ capeſſendæ inhiabant, demptis ſuperfluìs, & prolixioribûs Aquisgranenſi regulæ inſitis, demum ſolam illam exceperunt. Econtrà votivam vitam renuentibus Aquisgranenſis regula ſub-

subsidio esse debebat, at neutiquam primigenia. Unde, & isti suo proposito adversa tanquam redundantia dimiserunt, &, ut patet ex Petro Damiano, obligationem expropriationis omnibus indiscriminatim Canonicis objicienti *ipsos regulæ suæ librum protinùs obtulisse, ad regulæ suæ* (Aquisgranensis scilicet) *auctoritatem rediisse, eáque sibi proprietatis peculium concedente pati se præjudicium causatos fuisse.* Patet, inquam, ex hoc testimonio Damiani, regulam consultò à quibusdam, iísque non paucis proprietariis, occultè mutilatam, ac saltem Damiano se negligentiorem præsentâsse; alióquin non adeò detonuisset adversùs illam, si genuinam comperisset. Regula sic dupliciter culta atque vestita, demum unam relaxationis faciem obtinuit, cùm à regularibus planè dimitteretur, & à sæcularibus proponeretur sine periodis illis quæ expropriationem inculcaverant: Unde cumprimis oportuit regulam eliminare, seu tertium illum sermonem S. Augustini. Nam, quòd alii relinquerentur, erat, quia narrationem potiùs facti antiqui referrent, quasi ampliùs non imitandi, econtrà tertius, ipsa nempe regula formam exhibeat manifestè præceptivam, & conscientiam cum Synteresi urgentem. Quapropter facilè contingere potuit, ut tam Binnio, quàm Labbæo, tale exemplar regulæ Aquisgranensis occurreret, cui jam delumbata erat regula S. Augustini, quam tamen in suo invenerat Ticinensis.

Hæc ergò fata, hæ vicissitudines regulam S. Augustini à sui origine usque ad sæculum 13. agitârunt, dum demùm ipsa plenô jubare (opitulante summæ Ecclesiæ Præsule) iterùm propria esse cæpit communi applausu Canonicis omnibus, quæ usque ad ea tempora semper intra privatos parietes sui observantiam obtinebat: ut primò inter Hypponenses, & quosdam in Gallia, tum & Eboracenses in Anglia, inde Aquisgranenses, denique inter universos votivo-apostolicæ vitæ Canonicos contineretur.

Atque ista de regula S. Augustini disseruisse, esset sanè, quod titulum præsentis capitis planè expediret, verùm, cùm quædam sint, quæ fortè necdum tot argumentis à nobis propositis dissoluta creduntur, iis breviter satisfacere oportet, ut demum finem huic quæstioni imponere impunè liceat.

7. *Regula S. Augustini sæculô 16. potiores Patronos nacta est, eam viris, quàm fæminis scriptam vindicantes, ita quidem, ut quodammodò adversa sententia tanquam temeraria argueretur.*

Pennoti tempore, id est, sæculi decimi septimi annô quadragesimô quartô, adeò certa erat sententia regulam primam, seu genuinam penitùs fæminis abjudicans, ut idem vir doctissimus scribere incunctanter potuerit (cùm Erasmi opinionem pro fæminis certantem præmisisset) dicens: *Verùm istud Erasmi commentum non tanti erat ponderis, ut non posset silentiô à nobis præteriri: illud magìs admiratione dignum, quòd inter Catholicos nonnulli alióquin cumprimis pii, & docti, ob Erasmi ratiunculas in ejus sententiam siverint se adduci, & propter quas obsecro rationes &c?* (subjungit hìc eas, quas nos mox per responsa nostra dabimus, & diluemus) demum concludit: *Hâc igitur sententiâ tanquam falsâ, & non solùm contra rationem, sed contra communem omnium Catholicorum consensum rejectâ, solum tertium dubium &c.* Ex his Pennoti verbis infero, ejus tempore certum, regulam nostram Augustinianam ab ipso Authore viris scriptam, traditámque fuisse, unde Riccardus Enomannensis in Antidoto ad censuram Erasmi per facultatem Parisiensem probata annô D. 1539. *Cùm tot* inquit, *retrò sæculis tam multi Doctores, & præclari viri hanc crediderint regulam S. Augustini traditam viris, quin & commentariis illustraverint simul, & sedes Apostolica approbaverit, nescio, si tot Ecclesiæ proceribus neglectis quispiam inveniatur, usque adeò insani cordis, ut uni Erasmo Monachorum nomen tam graviter insectanti adhæreat.* Et

Vide Pen. l. 1. c. 19. n. 6.

cùm

cùm Pennotus mirari non dubitet, inter Catholicos reperiri potuisse, quamvis perpaucos, qui sententiæ Erasmi adhærerent; pariter concludo, illos *perpaucos* sententiam Erasmi non minùs, quàm seipsos suspectos de opinione quasi in fide minùs securâ reddidisse, id est, tanquam temerariâ, & comuni sensui Catholicorum Doctorum adversante: magis enim istos, totámq; Parisiensem facultatem movere debuerat Juris Canonici authoritas, quàm quævis privati commentatoris ratio. Dum enim illud per Gregorianos censores exactissimè ab erroribus quibuscunque, & maximè in restituendo (aut saltem censurando) cuivis Canoni prævio titulô, suo genuino Authori, lectioníque primigeniæ purgabatur; Canones illi quatuor ex regula S Augustini (nostrâ nempe) sic allegantur, ut aut iis præmittatur titulus simpliciter: *De vita Clericorum* velut c. quando 4. dist. 86. aut sermo tertius: *De communi vita Clericorum.* Ut c. Non vos judicetis 5. q. 5. & c. non dicatis 12. q. 1. & c. Nec solo 32. q. 5. ex quo habemus Censores Gregorianos accuratè contulisse hos textus cum ipsa regula S. Augustini, quæ illis in antiquissima editione opusculorum Augustinianorum Parmensi an. 1481. (velut ipsi ad Cap. *quando necessitas* annotant) tertius sermo erat *de communi vita Clericorum.* Adeóque tunc adhuc constitisse, regulam duobus sermonibus adjectam tertium confecisse, quem dein perversum illud hominis scioli, atque præfracti ingenium (quod sermones ad fratres in eremo pro partu S. Augustini genuino obtrusit, tantúmque effecit, ut apud multos plausum obtineret) confudit, causavítque, ut pristinam suam fidem penè amitteret, ac unàcum reliquis illis centonibus sermonum ad fratres in eremo eò faciliùs illius consarcinatoris operâ crederetur à sexu fæmineo ad masculinum translata, quò securiùs diu jam Epistola illa 211. ad sanctimoniales unà cum assuta regula inter legitima S. Augustini opera defenderetur. Verùm si observatum fuisset, jam Ivonem in suo opere Decretorum illud ipsum Capitulum: *Quando:* maribus, non fæminis loquens protulisse, haud ambigam, adversè sentientes citiùs in nostram abituros fuisse sententiam: præsertim collatis iis, quæ superiùs adducta regulam evidenter probant Epistolæ illi 211. Benedicti Ananiensis, aut alterius Augustinô longè junioris operâ fuisse appositam, & ad mores fæmineos instituendos translatam. Ivo par. 6. c. 184.

8. *Rationes sententiam contrariam propugnantes nullius ponderis apparent. Et primò quidem ea, qua regulam fæminis scriptam tuentur.*

Cùm verò Erasmus ille plures successu temporis sui commenti assertores sit nactus, ita quidem, ut ex ipsis Canonicis Regularibus duo non contemnendæ doctrinæ alióquin viri, nempe Nicolaus Desnos, & Nebridius Mindlheim eidem subscriberent non tantùm, sed propè nimiô æstu tuerentur, horum potiùs (quàm Vidingi aut Stellartii) provocatione commoti cumprimis, deinde aliorum quoque argumentis satisfaciemus. Igitur opponunt isti: regulam pro fæminis scriptam textu ipsô, ac stylô probari, *quid nobis*, inquit *Nebridius*, *cum faciendis indumentis, stramentis, operimentis, & cingulis, quid cum lavandis vestibus? & quid ibi pro viris cum Episcopo habitantibus Presbiter facit? Præposito*, inquit, *tanquam Patri obediatur, multò magis Præsbitero, qui omnium vestrûm curam gerit.* *Totum pro Sanctimonialibus est hoc, quæ supra Præpositum habebant Presbiterum &c.* Alter autem, nempe Desnojus, specialem, & ex visceribus causæ propugnationem ducturus Erasmum profert sic loquentem: *Contextus regulæ arguit, solis fæminis esse scriptam, nonnullis enim immutatis accomodârunt viris, quæ pro fæminis tantùm scribebantur. Velut ubi de modestia cultûs præcipit fæminis, non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus. Et alibi: quod sic pro fæminis dice-*

cebatur. In omnibus motibus vestris non fiat, quod cujusquam illiciat libidinem, pro viris sic accomodatum est, quod cujusquam offendat aspectum. Item quod præcipitur: ut duo, vel tres simul procedant, de lavandis propriis vestibus, de operando in commune, aliáque permulta, maximè conveniunt fæminis, parùm autem congruunt clericis illius temporis, quorum tum major erat & libertas, & dignitas &c. Addit Desnojus vim maximam facere in hac regula D. Augustinum, ut sine expressâ præpositæ licentia Epistolæ non accipiantur &c. *præclarè* inquit, *quidem pro mulierculis, ac puellis, quarum semper magnum imminet castitatis periculum - - - - sed pro viris, non video tantam integritatis aleam, nec tam imminens ex Epistolis periculum, maximè clericis, quibus ex muniis, quæ circa plebem obeunt, multæ aliæ ad salutis jacturam patent viæ.* Subjungit dein de Præposito difficultatem jam à Nebridio notatam. Denique ait: quòd *in calce regulæ alludat D. Augustinus ad formæ studium, speculum, odores, quibûs fæminarum genus peculiariter delectatur &c.* certè ait Erasmus, *nihil est in hac regula pro viris, quod cum fæminis non possit esse commune. At quàm multa erant præscribenda, de Presbiterorum, Diaconorum, Concionatorum officiis, si regulam clericis scribere voluisset Augustinus.*

Dimisso textu in regula fæminarum de stramentis, operimentis &c. assuto. Monstratur Clericos operibus manuum vacâsse.

Respondeo, supponóque ex dictis, atque probatis regulæ pro fæminis scriptæ textibus illis, stylum Augustinianum ne quidem sapientibus, nihil planè deferri posse, quidquid ex iis, seu Desnojus cum Erasmo, seu Nebridius conantur demonstrare: vide, & confer secundùm regulas criticas styli dignoscendi apud Amortium nostrum, in sua Philos. p 676. Elemento 6. circa phrases 17. circa voces. 19. circa juncturam partium orationis. 23. & 24. circa harmoniam partium, & deprehendes diversitatem styli rectè in iis, quæ in regula virorum absunt, & alteri fæminarum reperiuntur inserta. Ut adeò his immorari nè quidem dignum æstimemus, ipsis incumbit adversariis ostendere, textus illos in regula fæminarum apertos non adscititios esse, quos tamdiu tales credemus, quamdiu ex regula critica ad oculum habemus styli discrimen, dissonantiam Phrasium, ac partium juncturam (alióquin semper in suis Epistolis observari à S. Patre solitam) omninò deficientem inter Epistolam illam 211. & mox subjectam regulam. Hîs igitur sicut clarè jam probatîs, ita pro certo suppositîs, repono ad primum: id operum clericis in regula injunctum, quod tunc operandum clericis consuetum fuit. Scire amas, quid ergò operari eos oporteret? ex Augustino monstrabo. Quærit ille L. de opere Monachorum, an qui Evangelium annuntiavit, cogatur operari, quod dum multîs deducit, resolvit, ministros Evangelii cogi non posse ad operandum; cùm Paulus dicat, Dominum ordinâsse iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Verùm licèt ex hoc legitimè concludatur, clericis non eam necessitatem incumbere, quam Monachis ad comparandum victum, & vestitum, operibus manuum intendere, expedire tamen hoc illis manifestè ex eodem divo Paulo remonstrat, quem multîs probat, laborâsse manibûs: *ut* inquit: *ipse Evangelizans sine sumptu ponam Evangelium:* id est, inquit S. Augustinus, *ut non sit credentibus sumptuosum Evangelium, ne putent ad hoc sibi Evangelizari, ut id Evangelistæ quasi vendere videantur.* Cùm enim Paulus prædicaret gentibus, jure suo vivendi de altari uti noluit: sed, ut dicere posset, se nullius argentum, aurum, aut quidquam concupivisse, suis manibûs se transigebat, & quæ comparare poterat, iîs victum sibi, vestitúmque curabat; operabatur manibûs, & tamen Evangelio prædicando non deerat. *Quando autem,* inquit Augustinus, *soleret operari, id est, quibûs temporum spatiîs, ne*

ne ab Evangelizando impediretur, quis possit comprehendere? sanè quia & diurnis, & nocturnis horis operabatur ipse non tacuit. Sicut autem tam Paulo, quàm cæteris Evangelistis operari placebat, non tantùm, ut, quemadmodùm dictum est, gentibus debitores non essent, aut suspicionem suppeterent, quasi Evangelium nundinarentur, sed etiam ne otiô, aut pigritiâ difluerent: sic Augustino non solùm animo erat, Monachis opera manualia persuadere, verùm etiam clericis. Audi, quid in eodem libro ipse dicat. *Dicet aliquis* (verba sunt Augustini) *quid ergo prodest Servo Dei, quòd, prioribus actibus, quos in sæculo habebat, relictis, ad hanc Spiritualem vitam, militiámque convertitur, si enim adhuc oportet tanquam opificis exercere negotia? quasi verò* (respondet huic objectioni S. Pater) *facilè possit verbis explicari, quantùm prosit, quòd Dominus diviti Consilium capiendæ vitæ æternæ requirenti ait, quid faceret, si vellet esse perfectus ut venditis, quæ habebat, & indigentiæ pauperum distributis, eum sequeretur. Aut quis tam expedito cursu secutus est Dominum, quàm ille, qui ait, non in vacuum cucurri, nec in vacuum laboravi, qui tamen opera ista præcepit, & fecit? - - - - quam ob rem etiam illi, qui relicta, vel distributa, sive ampla, sive qualicúnque opulenta facultate, inter pauperes Christi pia, & salubri humilitate numerari voluerunt; si corpore ita valent, & ab Ecclesiasticis occupationibus vacant (quanquam eis tam magnum animi sui documentum afferentibus, & ejusdem societatis indigentiæ, de his rebus, quas habebant, vel plurimum, vel non parùm conferentibus, vicem sustentandæ vitæ eorum res ipsa communis, & fraterna charitas debeat) tamen, si & ipsi manibùs operentur, ut pigris ex vita humiliore, & ob hoc exercitatiore venientibus auferant excusationem, multò misericordiùs agunt, quàm, cùm omnia sua indigentibus diviserunt. Quod quidem si nolunt, quis audeat cogere? quibus tamen invenienda sunt opera in monasterio, etiam si à corporali functione liberiora, sed vigilanti administratione curanda, ut nec ipsi panem suum, quoniam jam communis factus est, gratis manducent: nec attendendum est, in quibus Monasteriis, vel in quo loco indigentibus fratribus, quisque id, quod habebat, impenderit, omnium enim Christianorum una respublica est:* Hæc Augustinus, nec de una specie Monachorum, sed de omnibus relicto sæculo Christum sequentibus locutum fuisse, contextus ipse satis demonstrat, insinuátque omnibus monasteriis hanc debere esse consuetudinem, adeóque, & clericalibus, ut *dum ab Ecclesiasticis occupationibus vacant*, labore aliquo se occupent constituti in eo religiosi. Hinc ipse de se testatur confirmátque mox dicta: *Dominum JEsum testem invoco super animam meam, quoniam, quantùm attinet ad meum commodum, multò mallem per singulos dies certis horis, quantùm in benè moderatis monasteriis constitutum est, aliquid manibùs operari, & cæteras horas habere ad legendum, & orandum, aut aliquid de Divinis litteris agendum liberas: quàm tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati.* Quòd si Augustinus optabat ut Episcopus, nec indignum credebat munere suo, manibùs operari certis horis per singulos dies, & quidem quantùm in benè moderatis monasteriis constitutum est, an continuò, ut hujus puncti gratiâ abnegare regulam Augustinianam clericis possimus, asseverandum erit, solum hujus sancti viri monasterium non tam benè moderatum fuisse, ne in eo aliquis Clericorum manibùs operaretur. Et quid hæc non convenire clericis illius temporis adstruitur? *Quorum tum major creditur fuisse, & libertas, & dignitas,* sanè dum hæc Desnojus ex Augustini ætate metiri conatur, ipse se eorum temporum ignarum arguit. Quæ enim, quæso, tunc Clericorum in monasteriis viventium libertas, & dignitas? ut iis regulæ punctis subjici aut nequirent aut

aut nollent, quibus nunc omnes hujusce Professores subijciuntur? an enim major in paupertate libertas, aut in conversatione regulari laxitas, aut in morum corruptellâ temeritas olim, quàm nunc, & quidem in Augustini monasterio extitit? dum ipse dissertè dicit: *Credo ante oculos vestros esse conversationem nostram, ut & nos dicere fortâssis audeamus, quamvis illi multùm impares, quod dixit Apostolus, imitatores mei estote, sicut, & ego Christi, & ideò nolo, ut aliquis de nobis inveniat malè vivendi occasionem: Providemus enim bona, ut ajt idem Apostolus, non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis, propter vos fama nostra non pollui, sed pollere debet in vobis.* Dein enarrans exactissimam suorum paupertatem asserit: *Omnes fratres, & clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patritium nepotem meum tales inveni, quales desideravi.* Nempe, ùt anteà dixerat, *ut nemo sibi haberet aliquid proprium.* Denique subjungit, & quidpiam de disciplina regulari, illud nempe: quod necesse erat ex ipsa regula sua memorare populo, ut scirent, quid eos quoque ex instituto præscriptæ à se regulæ respiceret; ne observantiam religiosam turbarent, *exhortor*, inquit, *vos fratres mei, si aliquid vultis clericis dare, sciatis, quia non debetis quasi vitia eorum fovere contra me, omnibus offerte, quod vultis, offerte de voluntate vestra, quod commune erit, distribuetur unicuique, sicut cuique opus erit.* Hæc ad eam legem reduxit, ubi inquit: *Consequens ergò est, ut etiam cùm quis suis filiis, aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus in monasterio constitutis aliquam contulerit vestem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum - - - in rem communem redactum, cui necessarium fuerit præbeatur.* Ultrò. *Si fortè in nostra domo, vel in nostra societate æger est aliquis, vel post ægritudinem, ut necesse sit eum ante horam prandii reficere, non prohibeo religiosos, vel religiosas mittere eis, quos eis videtur, ut mittant, prandium tamen, & cænam extra nemo habebit.* Hoc punctum ad caput tertium de jejunio, & refectione reflexit. Itaque Augustini clericis tantâ disciplinâ, & morum integritate restrictis injuriam infert, qui libertatem affingit. Nec minùs, quod de dignitate prætenditur, in Clericis Augustinianis procul abfuisse comperitur: nam longè in aliis dignitas clericalis, atque Cathedralis olim suspiciebatur consistere, quàm nunc: dum dignitas ista aliter defendi vix creditur, nisi morum, conversationis, & corporis mollitie, otiô, atque vanitate, longè hæc abfuêre ab Augustini Clericis: Unde, & ad Hilarium Syracusanum scribens sanctus Præsul, cùm n. 38. laudâsset operantes manibûs suîs excellentiora Christi membra, his dein non solùm seipsum, sed & clericos suos annumerat: *Ad hoc propositum*, inquit, *quantis possum viribûs alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est.*

Cap. 7. n. 7. reg.

Ep. nov. ed. 157.

Hinc denique Thomassinus annotavit de sæculi quarti, quintíque Clericis, dixítque: *Quamquam nulla lege, nullóq; necessitatis vinculô ad opus manuum clerici obligarentur: plurimi tamen eorum in eam laudem incubuêre suâ sponte, tantóque majore gloriæ proventu. Si ex opere, & labore manuum sibi quoque gloriam ingentem peperêre Monachi, laicique fideles, id illi nec secuti, nec consecuti sunt, nisi exemplô, & imitatione Apostolorum, hoc est, principum cleri. Itaque non exemplô Monachorum clerici ad operandum manibûs illecti sunt; sed exemplô potiùs cleri diutiùs ante in eam laudem præeuntis, & Monachi, & Laici eam perfectionis semitam arripuêre, nemo sanus sibi persuaserit ad imitationem Apostolorum vehementiùs exæstuâsse Laicos quàm Clericos. Optimè convenit dignitati, & decori clericatûs cum iis artibus omnibus, quæ tantò honestiores, & liberaliores sunt, quantò earum, & utilitas major est, & necessitas*

P. 3. l. 1. c. 9. n. 1. & 2.

ſitas ad omnia vitæ præſidia. Si eas aſpernabiles, viléſque exiſtimant, qui gloriâ ſæculi ſuperbiunt: quibus plerúmque vilis virtus, in pretio, & honore vitium eſt; eo argumento plùs ſatìs conſtat, quàm nullum ij honeſti, nullum decoris ſinceri guſtum habeant. Hæc vir iſte eruditiſſimus, ex quo Deſnojus colligat, quid contra opera manuum in clero Auguſtini aſſertum, libertatis, & dignitatis clericalis prætenſione evincat.

Verùm ubi ſimpliciter Clericos Auguſtini operibus manuum vacantes probavimus, ſupereſt, ut modum, qualitatémque monſtremus. Duplex ſuperiùs Clericorum monaſterium ab Auguſtino conſtitutum oſtendimus, in uno novella erat plantatio, & ùt plurimùm eorum, qui ad miniſteria Eccleſiaſtica ritè aliquando obeunda erudiebantur. In altero conſiſtebant in ſacris jam initiati; quamvìs & alios fortè adhuc conſociatos fuiſſe, planè negari non poſſit: nam ubi dixit Auguſtinus ſer. 2. n. 3. *Nuntio ergo vobis, unde gaudeatis. omnes fratres, & clericos meos, qui mecum habitant, Presbiteros, Diaconos &c. tales inveni, quales deſideravi.* Sic explicari poteſt, ut, quos fratres, & Clericos omnes nominavit, quoſcunque ſub ſua cura (utriusque monaſterii ſcilicet) intelligeret; at dum dein peculiari enumeratione ſolos Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos deſcripſit, id faceret, non deſcendendo ad minores, quòd illi præcipuè plebem reſpicerent, utpotè miniſteriis publicis jam deputati, econtrà iſtorum intra clauſtri penetralia viventium mores, vitaque modicùm adhuc attineret ad vulgum paræcialem, ut de eorum converſatione ratio redderetur; maximè, cùm horum multi nec annum ætatis attigiſſent, ut ſuis renuntiarent. Omnes hos Clericos tam majoris ſcilicèt, quàm minoris monaſterii, eadem regula dirigebat, priùs tamen iſtos, quàm illos, iſtis certa opera quotidiana determinatarum horarum ſpatiò potuiſſe injungi, imò injuncta fuiſſe, non video negandum ex allatis principiis; hæc opera, quænam fuerint, quamvìs pro certo allegari nequeant, exiſtimo tamen talia, quæ communiter in monaſteriis fuère ſolita; ùt ſunt librorum deſcriptiones, hortorum cultura, ſaltem, quæ leviori operâ in iis peraguntur, qualis eſt ſarculatio, ſeminatio, plantatio arborum, deputatio germinum, ac ſtolonum, fructuum, florum, ſeminum collectio. Dein rerum domeſticarum proviſio, qualis eſt culinæ, cellarii, veſtiarii quoque, nempe ipſarum veſtium nova, veterum locò, ſubſtitutio, ac reparatio, infirmarii, ac dormitorii cura, conſervatióque &c. quæ omnia certos labores, ac opera manualia expetebant, neque dicas Auguſtinum in regula, dum ait: *Ut nullus ſibi aliquid operetur; ſed omnia opera in unum fiant:* non qualecunque opus mox deſcriptum, ſed intelligere expreſsè mechanica, qualia ſunt, Sartorum, Sutorum, Textorum, Patagiariorum, & ſimilium, quæ certè Clericos dedecere videntur, maximè Cathedrales illos in Epiſcopio, cum ſancto Auguſtino habitantes. Reſpondeo primò, neutiquam ullum horum operum dedecuiſſe etiam Cathedrales Clericos, ſi modò legamus Hilarii Arelatenſis acta, ubi vitæ ſcriptor ait: *Cùm primùm ſpeculatoris ſuſcepit officium, in ſeipſo primùm monſtravit, quemadmodùm congregatio mundum contemneret, corpus deſpiceret, laboribûs fatigaretur, manuum quoque operibûs continuis veſceretur &c. manducandi neceſſitas incumbit, ſemina jaciamus, vini perceptio præſumenda eſt, vineas excolamus.* Unde & Gennadius dicebat de eodem S. Hilario: quòd ipſe, jam ùt Epiſcopus, pro reficiendis pauperibus etiam ruſticationem contra vires ſuas, homo genere clarus, & longè aliter educatus exercuerit. Et ne dubitemus congregationem iſtam clericalem fuiſſe, qualem extra omnem ambi-

L. de Scriptoribus Eccl.

biguitatem vir rerum historicarum peritissimus Thomassinus agnoscit,
P. 3. l. 3. c. 9. n. 7. dum ait: *Hilarius Episcopali sede decoratus, exemplô suô Clerum omnem suum adduxit, nempe communis vitæ societate sibi devinctum, ut sacris altarium functionibus laborem adjiceret manuum, & operis sui proventibûs pauperes sustentaret.* Jam alibi ostendimus, quantus Augustini imitator Hilarius fuerit, & suæ doctrinæ æmulator percupidus: quia ergò sciebat Augustinum in pauperes liberalem, ut, cùm aliquando Hippone negotiô Ecclesiæ, propriáque infirmitate impeditus abesset, litteris Clericos suos argueret, de omissa pauperum cura: *Nuntiatum*, inquit, *est mihi, quòd morem vestrum de vestiendis pauperibus fueritis obliti, ad quam misericordiam, cùm præsens essem, vos exhortatus sum, & nunc exhortor, ne vos vincat, & pigros faciat contritio hujus mundi &c.* Videtur mihi per hæc verba Augustinus non solùm suorum Clericorum incusare pigritiam spiritualem, quâ misericordes in egenos esse negligerent, verùm & corporalem, quâ requisita in pauperes dona labore manuum suarum procurare cessarent: *Morem*, inquit, *de vestiendis pauperibus oblitos esse: de vestiendis* inquam, non alendis tantùm: hinc credibile, Clericis S. Augustini suos conformâsse Hilarium, ut *altarium functionibus laborem adjicerent manuum, & operis sui proventibûs pauperes sustentarent.*

Respondeo secundò, transmittóque Clericos Cathedrales S. Augustini laboribûs Sartoriis, textrinis, aut sutrinis occupatos non fuisse, solúmq; minoribûs illis, quos paulò antè enumeravimus, se transegisse; minimè tamen assentimur regulæ locum præsignatum solos hos ab adversa parte adductos labores intelligere: quòd si enim hos labores Augustinus per locum istum regulæ in suis desiderasset, fanè nunquam meliùs, quàm prævié id enuntiare potuisset, ubi ajebat: *Vestes vestras in unum habeatis, sub uno custode, vel duobus, vel quot sufficere potuerint ad eas excutiendas, ne à tinea lædantur.* Excussores, custodésque nominat, at de iis perficiendis, seu de constituendis sarcinatoribus &c. ne verbum memorat. Deinde, cùm de distributione vestium ex communi, & sub communibus custodibus qualiumcunque earum depositione differit, mox subjungit, *ita sanè, ut nullus sibi aliquid operetur, sed omnia opera vestra in unum fiant.* Nempe cautelam apponit, ut si fortè, aliquorum sic infirmitas toleretur, ac dissimuletur, ut non qualemcunque obviam vestem (proùt aliàs communis distributio requireret) sed eam quis rursus, ac quasi ideò jam sibi peculiarem obtineat, quam ante deposuerat, inde tamen sibi eam jam non tanquam particularem operetur, aut vendicet, sicut nihil sanè sibi proprium facere audet, aut singulare, sed omnia opera, id est, quidquid agimus manualiter, sic perficiamus, ut præ omnibus bonum commune attendamus, & pro bono communi laboremus. Innectit planè sapientissimus Legislator unum alteri, & ex uno infert aliud, ut sicut vestimenta, quæ inter qualiacunque opera nostra computantur, nobis peculiaria facere non audemus, ita nihil quoque alióquin operemur, quod non primariò prosit, atque tendat in bonum commune. Unde Trullus noster hunc locum explicans: *Modum*, ait, *ostendit, quô omnia opera communia sint facienda, videlicet majori studio, frequentiorique alacritate, quàm propria opera fierent, id quod & Pauli testimoniô comprobat, & facilè exponit; quare plurimùm aberrant à vera religione, qui ad communia opera sunt negligentes, inepti, & tristes, ad propria verò fortes diligentes, & hilares.* L. 4. in c. 16. reg. Humbertus idipsum exponens in eundem sensum coincidit, dum inquit. *Notandum circa hoc, quòd reperiuntur interdum aliqui religiosi, qui ad opera communia modò sunt impotentes, modò negligentes,*

tes, modò querulosi, & tristes, ad propria verò fortes, & diligentes, & læti, hoc est, quod in loco communitatis, singularitatem inducit, singularitatis enim est, talia sectari. Eôdem modô explanat hunc textum Hugo, ut inde meritò colligamus, S. Patrem verbis illis: *Ita sanè, ut nullus sibi aliquid operetur:* nequaquam vim suam posuisse in qualitate, seu specificatione operum, sed in modo operandi, quidquid demum illud sit, quod agimus, nempe, ut rem comunem magis curemus, quàm omne id, quod nostrum privatum comodum respicit; hinc nihil omninò ad punctum istud regulæ conducit, seu opera manualia, seu purè mechanica, seu litteraria, seu etiam interna sint, omne enim operabile per istud ad bonum commune, non privatum præ illo, curandum dirigitur. Quod verò cùm ita sit, patet, quàm prudenter hac regulæ dispositione ipsi quoque Cathedrales Clerici ab Augustino informati sint.

Neque rursùs opponas clericis majoribus operum istorum qualemcunque ordinationem præscribi non potuisse, eò quòd continuìs excursionibûs distenti talibûs districtionibûs occupari nequiverint. Excursiones enim istas neutiquam adeò continuas fuisse facillimè reperiet, qui vel unicum illud Possidii accuratiùs perlegerit; *Cum* In vita ap. Sur. n. 25. *ipso semper clerici, unâ etiam domô, ac mensâ, sumptibûsq; communibus alebantur, & vestiebantur, & ne quisquam facili juratione etiam ad perjurium decidisset, & in Ecclesia populo prædicabat, & suos instituerat, ne quis juraret, ne ad modicum quidem. Quòdsi prolapsus fuisset unam de statutis perdebat portionem. Numerus enim erat suis secum commorantibus, & convivantibus poculorum præfixus. Indisciplinationes quoque, & transgressiones suorum à regula recta, & honesta, & urgebat, & tolerabat, quantûm decebat, & oportebat &c.* Item, dum de conversione Firmi Manichæi narrat, ait: *Intra Monasterium sedente S. Augustino coram nobis, ad pedes ejus genibûs provolutus sese jactavit &c.* Ex his, & subsequentibus patet omninò, Clericos S. Augustino cohabitâsse non solâ mensâ, sed & perdiù, atque cum disciplina regulari, quidquid Desnojus dicat contra Pennotum, Possidium per regulam rectam, & honestam non intellexisse regulam nostram, sed solam regulam honestatis, quam aliàs normam rectè agendi, aut synteresim appellamus. Admissa enim hâc Desnojanâ explicatione, non excluditur opinio illa, quâ asseritur, etiam per regulam propriè talem Clericos suos Augustinum rexisse, quia indisciplinationes, & transgressiones, de quibus Possidius, plùs insinuant, quàm solam regulam honestatis, involvúntque simul certum, & peculiarem modum vivendi præscriptum, aliàs non dicerentur indisciplinationes, & transgressiones, sed peccata, quæ sunt quidem transgressio legis graviter, aut leviter prohibentis, sed legis Divinæ, non religiosæ, id est, regulæ, contra quam violatam, propriè, ac simpliciter dicitur, indisciplinationes, ac transgressiones fieri, colligitúrque satis Possidium non solam regulam honestatis (proùt vulgariter à moralistis, aut legistis sumitur) sed regulam *religiosos homines dirigentem*, intellexisse, quid enim aliàs habuissent diversum Clerici Augustini à quibuscunque inferioris propositi, quos tamen ideò distinguit à veris religiosis, quòd hi regulariùs, & striĉtiùs Deo servirent, quàm illi? Igitur Augustino cohabitantes clerici, quamvis certìs temporibûs occuparentur ministeriô Divinô peragendô, habebant tamen tempora, horásque præfixas, quibus suæ quoque saluti incumbebant, & occupationibûs religiosìs domi distinebantur: neque enim tota, unáque cura plebis Diœcesanæ clericis imponebatur Cathedralibus, sed patet ex Epistolis S. Augustini, in plures Parochias fuisse suam Diœcesim dispertitam, quibus Clerici ab ipso

ipso S. Præsule præficiebantur. Hinc Possidius ait, clerum à S. Augustino sufficientissimum Ecclesiæ dimisisse; ut adeò, sicut vir sanctissimus in omnibus dispositionibus suis ordinatissimè procedebat, sic provideret tantum clericorum numerum, ut & monasteriis suis clerici non deficerent, & tamen plebi fidelium debita ministeria divina administrarentur. Quapropter & ipsas excursiones, indubium est, regulariter fuisse à S. Augustino ordinatas, quemadmodùm ex regula colligitur cap. 4. ubi ait: *Quando proceditis simul ambulate.* Et cap. 7. *nec eant ad balnea, sive quocunque ire necesse fuerit, minùs, quàm duo, vel tres.* Neque in istis verbis offendiculum ponendum, nempe: quòd si viris scripta fuisset regula, Augustinum potiùs alios exitus primariò, quàm *ad balnea* fuisse nominaturum: scilicet exempli causâ, nec *eant ad Evangelium prædicandum*, aut *ad Ecclesiam*, aut ad *Divina peragenda* &c. *minùs, quàm duo, vel tres.* Respondeo enim, S. Patrem consultò exitum ad balnea præmisisse, ac nominâsse, nam de exitu ad peragenda negotia spiritualia jam scimus quid constitutum fuerit à SS. Patribus, tum in provisionibus infirmorum, tum in ministeriis divinis peragendis, ubi semper Presbiteri adjunctum habebant certum numerum clericorum, qui eis assistebant, in omnibus à se licitè administrandis, conficiendísque Sacramentis: unde ista in regula designanda non erant, verùm exitus ad balnea, aut alia loca, quò alióquin is necessarius fuerat, causis, seu forensibus, seu domesticis exposcentibûs, cùm aliàs nulla regula pressè exstaret, quo ritu in publicum procedere deberent clerici, eundem in hoc regulæ loco declarat, conformiter ad Evangelium: in quo legimus, & Christum discipulos suos binos misisse, quam doctrinam plerique Religiosi nunc imitantur. Ex quibus demum omnibus liquet, locum illum de labore, de exitu, processúque non sine teste in publicum, convenientissimè clericis Augustinianis applicari. Quæ verò à Nebridio de faciendis indumentis, operimentis, & cingulis, aut à Desnojo de illicio ad libidinem in regula virorum mutatis verbis dicuntur, ea jam (interpolatione evidenter demonstratâ) resolvimus.

Clericis non inconveniens lavare vestimenta, & quò modò regulæ textus propriè intelligendus? In hunc locum regulæ: *Indumenta vestra secundùm arbitrium Præpositi laventur sive à vobis, sive à fullonibus c. 7.*

De lavandis vestibus, an viris religiosis congruat, ambigi potest ab eo, cui minùs causa illa (quæ sub hac Augustini lege reconditur) innotescit: ast ego, etsi Monialibus regulam scriptam assererem, id negare, ob ea, quæ me hac de re legisse comperi, nunquam præsumerem. Unus isthìc nobis Humbertus sufficiat, nolo enim ob tam leve argumentum nimiùm excurrere, etsi possem. Hæc ille, *quia,* inquit, *sunt aliqui, qui designantur hoc facere in propria persona; addit sive à fullonibus, condescendendo, infirmitati eorum.* *A vobis,* verò dicit, *quia potiùs à fratribus est facienda semper ea res, vel saltem frequenter. Et hoc tribus de causis. Primò propter vitandum infirmorum scandalum, interdum enim in vestibus, maximè quæ carni adhærent, inveniuntur immunditiæ, etiam quæ accidunt sanctis in somnis: quasi res pudendæ sæcularibus, & maximè, & semper mulieribus. Religiosorum est enim tanquam perfectorum, cavere etiam à licitis propter scandalum infirmorum. Secundò propter majus præmium: Meritum enim surgit ex opere proprio, non alieno, quia unusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem, secundùm Apostolum. Tertiò propter humilitatis exemplum; sic S. Martinus etiam famulo serviebat. Hinc est etiam, quòd in religionibus approbatis, ipsimet lavant scutellas, pedes, capita, nec per extraneos permittuntur ista fieri, novi ego quendam, qui in sæculo magnæ fuit Auctoritatis, & vanitatis: qui factus religiosus, observatâ horâ, acceptâ aquâ, ibat ad loca secreta mundans defædatas sedes: quid autem mirum, si hoc*

hoc faciunt homines Deum timentes, cùm ipse Filius Dei laverit pedes discipulorum? Non debent ergò aliqui dedignari in religione, si imponitur eis, ut lavent indumenta. Hæc Humbertus sæculi 13. scriptor. Quæ si Nebridio (cui alióquin lectio non exigua, & eruditio tribuenda) occurrere, cùm ista scriberet, mirum, quòd lavare indumenta adeò inconveniens clericis religiosis judicaret, & quidem S. Augustini, quos non minori certè nisu Pius Pater *humilitatem* amplecti exhortabatur, quàm Dioscorum illum hominem sæcularem, cùm ei scriberet, ut huic se tota pietate subdat; nec aliam sibi ad capessendam, & obtinendam veritatem viam muniat, quàm quæ munita est ab illo, qui gressuum nostrorum, tanquam Deus, vidit infirmitatem. *Ea est autem prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas, & quoties,* inquit, *interrogares, hoc dicerem; non quòd alia non sint præcepta, quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia quæcunque benè facimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & apposita, cui adhæreamus, & imposita, quâ reprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia, &c.* Profectò si Windesemenses nostros Canonicos observo, qui prima Apostolorum, ùt Buschius testatur, atque Augustinianorum Clericorum vestigia premere ad amussim conabantur, non solùm horum vestimentorum lavacra, sed longè viliora video exercuisse servitia. Et quid? dum Nebridius ipse Epist. 36. ad finem stupenda adfert humilitatis, & abjectionis religiosæ exempla etiam ab ipsis Archiepiscopis patrata; stupeo vehementer ab eo longè his faciliora clericis S. Augustini denegari: aut certè, cùm ista inducit, vel ipsos Canonicos suos ab imitatione tantæ virtutis eximit, quòd nolit leviores humilitatis actus, quales sunt propria lavare vestimenta, in eorum primis reformationis Augustinianæ Patribus reperiri. Nos tamen, & in hoc aliquid dimittamus; ut si etiam clericos Augustinianos ab isto humilitatis labore absolvimus, hunc contextum viris scriptum probemus. *Indumenta,* inquit, *vestra secundùm arbitrium Præpositi laventur, sive à vobis, sive à fullonibus, ne interiores animæ sordes contrahat mundæ vestis nimius appetitus.* Finis ergò principalis hujus qualiscunque legis est considerandus, qui non in personis ad lotionem designandis ponitur, sed in modo, ideò disserte adjicitur, ut hæc lotio vestium fiat secundùm arbitrium Præpositi. Huic, ùt aliàs docuimus, incumbebat cura tam interiora, quàm exteriora necessaria corporis respiciens: ideóque ejus arbitrio relinquitur, quando vestes lavandæ, ac mundandæ sint. Hinc Trullus noster: *Lavare vestes jubet, idque, vel ab ipsis fratribus, vel à fullonibus, eóque tantùm tempore, quod juxta Præpositi arbitrium fuerit assignatum, eò quòd immodicus vestis mundæ appetitus interiores animæ sordes, quæ multò fædiores, turpiorésque sunt, contrahere solet.* Ex quo discimus, cavere præcipuè hac lege sanctum Patrem voluisse, nimium nitorem, ac cultum; nam, cùm clerici ejus veste clericali tunc solitâ candente incederent; prætereà, velut ex ipso S. Augustino discimus Epistolâ ad Sapidam, afforis tunicâ lineâ tegerentur * hæ genuinæ vestes, cùm facilè quotidianô usu sordescerent, lotione quandóque egebant, verùm ne ista nitoris potiùs, quàm honestatis ergò quæsita, dum sordes averteret corporis, immunditiam superbientis mentis contraheret, modum à Præposito observandum in lavandis his vestimentis præscripsit. Dum igitur inquit: *Indumenta vestra secundùm arbitrium Præpositi laventur sive à vobis, sive à fullonibus:* Libertatem reliquit in designandis personis, ut in hoc nullum præceptum poneret, sed consuetudinem admitteret, qualiscunque illa esset, seu laventur ab ipsis

Marginal notes: Ep. 118 n. 22. — In Chron. suo l. 1. — L. 4. in cap. 16. reg. f. 691. — *T. 2. ep. 263. Vide etiam Cangium verb. *Tunica.* ubi aliquot exemplis docet, per eam intellectam fuisse vestem Clericorum propriam.

ipsis religiosis, seu ab extraneis, atque ad hoc opus deputatis, scilicet fullonibus. Prætereà, cùm ait, *sive à vobis*, etiam istud metonymicè edicere potuit, ut non tam ipsos clericos, quàm quos ipsi sub se servos habuerant, notaret, quales sermone posteriori de vita, & moribus clericorum commemorat, dum de Eraclio loquitur: *Aliqui servuli*,
N. 6. v. 10. inquit, *ei reliqui fuerant, jam pridem in monasterio viventes, quos tamen gestis Ecclesiasticis manumissurus est hodie:* Sic Exod. 49. dicitur *lavent vestimenta sua, & sint parati in diem tertium*, certè hæc lotio non prætendebatur, ut fieret ab unoquoque ex populo, sed suffecerat, si mulieres, & ad hoc obsequium destinatæ personæ laverint illa. Unde, si etiam admittamus lotionem clericis tanquam minùs congruam præceptam non fuisse, legem tamen istam, proùt totum contextum complectitur, eisdem optimè, prudentissiméque traditam apparet, perpensâ observatione nostra, quasi nimirum dicere voluerit: *Laventur sive à domesticis curæ vestræ deputatis, sive ab extraneis ad tale opus destinatis operariis, quales fullones sunt.* Nunc ubi Desnojus, aut per eum potiùs Erasmus, modestiam cultûs præceptam, inhibitum notabilem habitum &c. sugillat, mirandum est, neutrum se ad verba Hieronymi reflexisse: scribit is ad Oceanum, aítque:
Ep. 54. *Si lector, si Acolythus, si Psaltes te sequitur, non ornentur veste, sed moribûs; nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur.* Et ad Eustoch. *Omnis his*, inquit, *cura de vestibus, si benè oleant: si pes laxa pelle non folleat. Crines calamistri vestigiô notantur, digiti annulis radiant: & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris sponsos magis existimato, quàm clericos.* Nec minùs Concilium Carthaginense quartum. Can. 45. statuit: *Clericus professionem suam, & in habitu, & in incessu probet, & nec vestibûs, nec calceamentis decorem quærat.* Cujus sicut

De custod. Virg.

Augustinum nemo dicere ausit ignarum fuisse, ita suæ regulæ idipsum inseruisse, quis improbabit?

Ultrò: Quod Nebridius de Presbytero, Præpositóque objicit, quia jam latissimè superiùs discussimus, lectorem eò remittentes ad alia divertimus: nempe ne sine Præpositæ expressa licentia Epistolæ accipiantur &c. ùt iterùm occurrit Desnojus cum Erasmo suo: ergò existimant hi vanam viris hac lege cautelam imponi, nimísque delicatam; utpotè quibus multæ aliæ (eæque longè graviores) ad salutis jacturam pateant viæ, maximè clericis. Verùm hac de re Humbertum audiamus: *Signanter dicit vir sanctus, si in tantum progressus fuerit malum, innuens: quòd est non leve malum, sed magnum valdè, si Religiosi aliquid illicitè accipiant, id est. sine licentia, quod vocat occultè fieri, quia fit sine licentia Prælati, quanquam autem hoc semper sit vitandum, & tanquam malum cavendum; tamen specialiùs cavent viri sancti à litteris, & munusculis accipiendis à mulieribus, & ideò dicit Hieronymus: dulces litteras, & crebra munuscula sanctus amor non habet. Hujusmodi enim olent amantium stultum amorem, & sunt species mali, à qua cavendum est secundùm Apostolum. Item per hæc inspecta reducitur mulier ad memoriam: per quod solet sanctos Diabolus infestare &c.* Non igitur leve malum censendum est, quô carnalis alieni sexûs amor aquiritur atque nutritur: tales enim aphrodisiæ litteræ plerúmque consequuntur aspectum, & figentem in fæminas oculum, quæ dum sanctus Pater adeò graviter reprehendi jubet, graviori certè malo subjicit ipsas litteras, quibûs venerea concupiscentia jam in actum prodit. Eundem verò has maximè litteras notare, docemur ex Corbejensi codice, mille (ùt ajunt, testantúrque Editores) annos præseferente, adeóque exemplari, quod nunc exstat, vetustissimô: in eo verò dissertè dicitur: *Quicunque autem in tantum &c. ut occultè ab aliqua* litteras &c. hæc

Etiam viris graviter inhibitum occultè Epistolas, aut munera accipere.

hæc *occulta* litterarum, & quidem *ab aliqua* acceptio duplicem evidenter malitiam arguit, primò, quòd occulta, adeóque gravissimè suspecta, nam, út inquit, Job 24. 15. *Oculus adulteri observat caliginem.* Nunquam enim virtus horret apricum, latebras vitium quærit. Secundò, quòd *ab aliqua*, si enim omnium Doctorum calculo cavetur gravissimè, ut quisque religiosus, imò non solùm religiosus, sed quisque clericus devitet, quantùm potest, vana cum fœminis colloquia, sic quidem, ut monente Basilio: *Ubi nos etiam ipsa necessitas ad id adegerit, ab ipsis non secùs, atque ab igne cavere oporteat: adeò, ut quàm ocyssimè nullâ morâ ab istis nos extricemus.* Quid gravius, & periculosius, quàm cum mulieribus ludere Epistolarum familiaritate, atque confidentiâ. Etsi enim nulla exstet occasio, hoc litterarum comerciò in actum prohibitæ carnalis conversationis excedendi; an gravissimi tentationum stimuli non sufficiunt? ut expositâ, ac repetitâ talium litterarum lectione animus fornicetur, imò polluatur, & corpus. Qui sanus est, & mille novit pericula castitatis, apprehendet omninò, quàm providè, justéque magnum malum dixerit Augustinus, litteras ab aliqua occultè accipere, si enim justæ, si piæ, si ad virtutem compositæ forent, cur accipiantur *occultè?* id est, non solùm ignorante, sed (si nosset) invitô superiore.

Cap. constit. monas.

Cæterùm si quis opponat, sanctum Patrem hoc contextu neutiquam litteras, aut quodlibet munus ab aliqua, sed ab aliquo accipiendum inhibuisse, licèt enim Corbejensis codex vocem *ab aliqua* præseferat, standum esse omnibus potiùs reliquis exemplaribus, quæ universim *ab aliquo* insertum habent, prout ille ipse, quem suprà citavimus annô 1489. operâ Martini Flach impressus, & præfigens regulæ titulum: *Incipit regula Augustini Episcopi de communi vita Clericorum.* Respondeo verum esse, omnes impressos libros referre, *ab aliquo*, & hunc ipsum, quem nos citavimus; at hoc errore librarii faciliùs obtingere potuit, quàm, ut in toto titulo deviaret. Dum autem nobis laborem non facessit, etsi hanc quoque vocem admittamus, non multùm in ea cum adversariis velitabimur: Nam, si etiam Augustinus presè viris scripsit, magnum malum exaggerans occultè *ab aliquo* litteras, vel quodlibet munus accipere, id nullátenus regulam viris minùs scriptam evincet; Etenim præmissis his verbis: *Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inveniendis, prohibendis, indicandis, convincendis, vindicandisque peccatis diligenter, & fideliter observetur*, satis indicat, se à singularitate unius corripiendi vitii, jam ad generalem legem ponendam transire, & qui hactenùs libidini per peculiares præceptiones metam, frænúmque posuit, nunc ad aliud malum non minùs religioni (imò magis, quàm omnem hactenùs descriptam oculorum temeritatem) impediendum, castigandúmque procedere: ideò præmisit verba illa: *etiam in cæteris inveniendis:* ut iterum transitionem statueret ad novam speciem mali avertendam. Quæ verò illa? nisi quam in perdito filio suo Januario deploraverat; unus ille principalis penè causa fuisse videtur, duplicis sermonis à se plebi Hypponensi expositi de moribus, & vita Clericorum, ut unius tam graviter delinquentis malitiam à cæteris innocentibus paternâ solicitudine dimoveret. Ideò pro tertio sermone regulam adjectam indubitatè supponimus, ut istâ monstraret toti vulgo, quâ disciplinâ vivere juberentur: ideò quoque hoc punctum (novi vulneris dolore sauciatus) aliquantò acerbiùs proponit, *tantúmque*, id est, tam grave malum nuncupat, *litteras*, aut *quodlibet munus* occultè accipere, ut cunctis insinuet, quàm solertissimâ circumspectione

ne omnem etiam speciem habendi proprii hac lege abolere contendat.

Moveri ad hanc legem prohibendarum litterarum occultè accipiendo poterat per casum Januarii, haud dubiè occultis litteris hæredes [contra votum suæ expropriationis] instituentis.

Legat jam, qui nobis adversatur, sermonem priorem (quia non vacat eundem totum hìc tantâ prolixitate inserere) legat, inquam, & observet, quantùm pius Pater adversùs proprietarium illum Januarium intonet: *testamentum; inquam, fecit Presbiter, & socius noster, nobiscum manens de Ecclesia vivens, communem vitam profitens, Testamentum fecit, hæredes instituit. O dolor illius societatis, O fructus natus, non de arbore, quam plantavit Dominus! &c.* ait autem, quòd hæredes, non hæredem instituit, in eóque præter Ecclesiam etiam alios (exclusô filiô, & filia, quas habebat) hæredes scripsit, prætereà *diù tanquam de suo jurans, quia ipsius erat, non filiæ: diù*, id est, longè ante mortem: at cui juravit, suum esse, non filiæ? profectò non Augustino, nec clericis sodalibus suis, alióquin non diceret Augustinus: *Remansit illi quædam pecunia*, id est, argentum, *quod diceret esse filiæ suæ &c. factum est, ut ipsum argentum quasi puellæ servaretur* &c. ergò Augustino, societatíque suæ religiosæ pecuniam tradidit quasi filiæ suæ, sed aliis, id est, hæredibus juravit esse proprium suum, quis ambigat hanc occultam malitiam hæredes constituendi occultis litteris fuisse peractam? Similia enim occulta commercia (dum colloquiis plerumque diffiditur) litteris peraguntur. Non meminit Augustinus, an *Testamentum* Januarii *scriptum*, ipse, suíve, post mortem ejus repererint; an sibi ab iis extraditum sit, quos dixit hæredes: scriptum tamen illud fuisse, certum est, alióquin non subdidisset Sanctus illud: sed *Ecclesiam scripsit* hæredem, profectò, ut testamentum scripsit, sic occultâ collusione sua per litteras arcana Consilia Januarium compluribùs revelâsse, Augustinus prudenter supponere potuit: atque aliundè perspiciens, quanta mala causare in communi societate valeant occulta Epistolarum commercia, & præter illas recepta munera; legem istam eò nervosiùs statuit, culpámque exaggeravit, quò recentiori fatô expertus est in Januario, in quam extremam malitiam hæc ipsa perducant: addit ad rem nostram non ineptè Caramuel. dico, inquit, *vix majora esse iu cœnobiis pericula, quàm quæ ex litteris orta. Quà homo non potest, transit charta, quando ille audiri nequit, hæc legitur, & quoties aut tangitur, aut aperitur, toties nocere potest.* Et si tam levis esset litterarum receptio, cur non minùs idipsum D. Benedictus suis cap. 54. inhibuit? *Nullatenùs*, inquit, *liceat Monacho nec à parentibus suis, nec à quoquam hominum, nec sibi invicem litteras, aut Eulogia, vel quælibet munuscula accipere.* At inquis, id præceptum Monachis est, alia certè attenditur ratio clericorum, quibus ista eò minùs vetantur, quò magìs inter homines vivere coguntur. Verùm clericis, quibus sua claustra, regularísque disciplinæ limites (ùt in Augustini monasterio observatum) statuebantur, ea dignè inhibebantur commercia, quæ tantò fuère periculosiora, quantò suppeditante, & concessâ licèt apertâ conversatione, sua occultatione denotabant se esse malitiæ gravioris. Verbô: insinuat hìs universim Augustinus, quanta severitate præscindere occasionem illius malitiæ incurrendæ conetur, quâ se æternùm, sed frustra deplorandæ fortassis Januarius addixit pænitentiæ. Hinc & in secundo sermone de muneribus conferendis loquens obtestatur, ne per hoc vitia clericorum suorum contra ipsum foveant, sed quidquid dederint, commune fiat: quod idem est, ac, ne quidquam occultè muneris, litterarúmve accipiatur.

Comment. in reg. S. Aug. F. 550. n. 1959.

Denique, ut ad ultima Erasmi objecta deveniamus, opinatur ea, quibûs ad formæ studium, per speculum, per odores, per pulchritudinem Augustinus allicit ad regulæ observantiam, fæminis pruden-

denter aptari, minimè viris, utpotè quibus graviore pondere rationis, ac veritatis sint proponenda motiva. Egregiè sanè ista, quæ si tam facilè regulam fæminis probarent scriptam, nunquam aut D. Paulus ipse (ex quo textum de odore Augustinus desumpsit) aut speculi similitudinem vir sanctus potuisset inducere, nisi fæminis loqueretur. Sed frivola ista præstat prudenti dissimulatione præterire, quàm inutili contentione refutare. At jam opponis cum aliis, aísque, regulam fæminis scriptam, saltem æquè, ac viris negandam non esse, eò, quòd Epistola illa 211. nimis apertè tum ob sui antiquitatem, tum ob styli consonantiam seipsam probet genuinum partum esse S. Augustini. Fatetur quidem id Pennotus ipse, satísque sibi est, viris quoque
L. 1. c. 18. n. 2. scriptam vindicare, sic enim ille: *esto*, inquit, *fæminis tradita fuerit*, *quid obstat etiam clericis in monasterio cum eodem Augustino*, *& sub illius cura degentibus priùs traditam esse?*

Intereà, ùt paucissimi sunt, qui adstruunt, regulam à S. Augustino esse utrique sexui præscriptam, sed plerique ex adversa parte, qui solis fæminis, eò, quòd totus contextus mores fæminarum, non virorum informandos respiciat; sic certum nobis, regulam ab origine sua solis viris propriam esse voluisse S. Augustinum, eò, quòd, quidquid fæmineæ illi Epistolæ 211. assuta regula peculiariter continet, adscititium, ac interpolatum esse se ipso prodat, prout superiùs clarè ostendimus. Certè si S. Cæsarius, sicut Epistolam, ita & regulam huic adjectam tenuisset, nunquam fragmenta suæ regulæ inserta ex nostra potiùs, quàm ex fæminea accepisset, quod tamen factum à se evidenter explanavimus. Cùm verò totus adversariorum clypeus in una illa firmetur epistola, satis, supérque arenosò fundamentò ostensò, non superest, quod nos à semel concepta, veritatíque maximè consona opinione dimoveat.

Ultrò cum Coriolano, ejúsque sequ ecibus dices: Regulam Eremitis, non Clericis scriptam præter relata jam à nobis, maximè probare illa ipsa loca, quæ nos ex libro de opere Monachorum citavimus, ex quibus apparet Augustinum Monachis suis identidem regulæ præscriptæ memoriam inculcâsse. Prætereà Censores Gregoriani Juris Canonici, à nobis superiùs citati, ajunt in regula (quæ pro tertio sermone de communi vita Clericorum habetur) ad Monachos orationem converti, ergò agnovêre hi viri doctissimi regulam scriptam fuisse Monachis, non Clericis. Denique Monachos quosdam, & quidem urbanos regulam Augustinianam coluisse sæculò quintò, vix controverti poterit ab illo, cui dictò tempore, ratio vivendi Monachorum quorumdam penitiùs fuerit perspecta. 9. *Neque, Monachis scriptam regulam fuisse, ullâ argumenta evincunt.*

Respondeo ad primum: Ex textibus è regula in libro de opere Monachorum repertis neutiquam concludi posse eam Monachis scriptam fuisse, quotquot enim textus ex hoc referuntur, ab Augustino consuetudine styli, non prærogativâ regulæ inducuntur, alióquin certissimè saltem unò, alterôve locò Monachos ad præscriptum suæ regulæ reflexisset, quod tamen ne indirectè quidem fecisse deprehenditur. In Epistola quoque ad Dioscorum ex sua regula videtur depromere, dum inquit: *Vitia quippe cætera in peccatis*, *superbia verò etiam in rectè factis timenda est.* Ep. 118. n. 22. In regula ajt: *Alia quippe quæcunque iniquitas malis operibus exercetur*, *ut fiant*, *superbia verò etiam bonis operibus insidiatur*, *ut pereant.* Sicut autem nemo dixerit ex hoc concludendum, Dioscorum regulæ Augustinianæ fuisse illigatum, sic malè inferret, qui diceret, ideò hanc eandem regulam scriptam Monachis, quòd, quæ in ipsa disseruit, paritate occurrentis objecti etiam in libros ad eos scripto retulerit.

Ad ſecundum dico: Cenſores Gregorianos intelligere potuiſſe Monachos latiùs ſumptos, ſub quorum nomine frequentiùs in jure, *Canonici* comprehendi conſueverunt. Verùm ſi verba cenſorum accuratiùs luſtrentur, apparebit tam in cap. *non dicatis*. Quàm in cap. *nec ſolo*. Nominari Monachas, non Monachos: ſcilicet, dum ajunt, hæc verba etiam in Ep. 109. nunc 211. reperiri, ſed in qua oratio ad *Monachas* convertitur. Nihil ergò à cenſoribus adverſarii pro Monachis extorquebunt.

Demum ad tertium ajo, confirmóque jam dicta, me neutiquam obſiſtere, potuiſſe Monachis urbanis regulam Auguſtinianam obtingere, ídque fortàſſe ipſorum clericorum Hypponenſium ſubſidiô, qui Monachi dein ſuâ induſtriâ ſcholia addidêre, hodiedum in regula (ab Editoribus ſecunda nuncupata) exſtantia. Verùm conſtanter diſſentio eam à S. Auguſtino Monachis, aut Eremitis fuiſſe traditam: nam, ut nil dicam, quòd ipſa multa in ſe vitæ Eremiticæ quaſi incompoſſibilia contineat, de quibus noſter Pennotus cit. locô requirendus. Inſuper nulla ratio ſuadet, ut credamus, Auguſtinum regulam, quam clericis diſſertè propriam eſſe voluit, eámque tam generalibus præceptis formatam, Monachis tradidiſſe. Quaſi non tantæ ſagacitatis fuiſſet, ut qui adeò peculiari ſtylô librum ſcripſerat de opere Monachorum; nequiret aut nollet, ſi oportuiſſet, ſingularem, ac inſtituto magìs congruam pro iiſdem Monachis exarare.

Hæc ſunt quæ luculentiùs de regula S. Auguſtini exponere oportuit, ut quibus hac in re debitores eramus, ſecundùm vires, quæ ſuppetunt, ſatisfaceremus. Cæterùm, quia in rebus antiquiſſimis, dum deſunt certa monumenta declarandæ veritatis, conjecturæ adjecto probationum, ac rationum pondere maximam ſuppeditant vim perſuadendi, ac præter ea non minimam prærogativam conferunt authoritates virorum eruditiſſimorum eandem ſententiam propugnantium: duobus Canonicis Regularibus, & uni non ſatìs ſibi conſtanti Eraſmo, doctiſſimos oppono, ac pietate eximios Hugonem à S. Victore, Joannem Mauburnum, Martinum Navarrum, Auguſtinum Ticinenſem, Joannem Trullum, ut nil dicam de clariſſimis noſtri ævi ſcriptoribus ex eodem ordine noſtro. Coriolano verò cum toto Eremitarum ordine aſſerente aut fæminis, aut Monachis Eremitis ſcriptam, quamvìs fortàſſe in concurſu (ùt quibusdam eorum placet) & clericis: totum ordinem ſufficio Prædicatorum, unâ voce, unô calamô cum Thoma ſuo, atque Humberto teſtantium clericis, non Monachis regulam iſtam primigeniam eſſe. His addimus Urbanum ſecundum, Petrum Damianum, Bernardum Clarevallenſem, Robertum Holcot, Robertum Arboricenſem, Robertum Richardinum, totam Academiam Pariſienſem, ſacram Congreg. Conc. quâ Eraſmi hanc de regula opinionem Novitiam periculoſam, & ſuſpectam rejecit, Doctores Lovanienſes, & Paduanos apud Card. Tuſcum, alióſque penè innùmeros: inter quos, vel ipſi quoque Editores operum Aug. noviſſimi poſſent recenſeri, niſi (neſcio, quo ducti affectu) maluiſſent ſuppreſſâ illâ veritate (quæ Epiſtolam 211. ex antiquiſſimo documento totaliter à regula ſeparatam exhibuiſſet) aut diſſimulatâ, perſonam talem induere, quâ, ſi parti uni plus fortè favere cenſerentur, ſaltem minùs obeſſent alteri: hinc illa verba. *Inde* (id eſt, ex regula ſanctimonialibus aſſerta) *eam depromptam, viriſque aptatam fuiſſe obſervant præter alios Bern. Vidingus, & Proſper Stellartius, ambo Auguſtinianæ* (id eſt Eremit.) *familiæ alumni, ac noviſſimè vir eruditus Nic. Deſnos &c. Quæ res ut ita ſe habeat, certè jam diu eſt, cùm virorum inſtituendis moribus adhiberi capit, quippe perantiquæ*

Ber. l. de præc. & diſpen. c. 1. & 7. Rob. Hol. c. 7. l. ſap. lect. 95. Rob. Arbori l. 2. de cœlib. Robert. Richar. comment. in reg. Cardin. Congr. ap. Cruſen. p. 1. c. 20. Card. Tuſcus t. 1. pract. concluſ. 39.

In admon. ad regulam ad ſerv. Dei. t. 1. operum S. Aug. pag. 590. edit. antverp.

tiquæ Tarnatensis regulæ partem facit potissimam, laudatur in concordia regularum à Benedicto Anianæ Abbate, quódque è re nostra est, hic admonere, in codice Corbejensi mille annos præferente continetur viris accommodata. Hæc illi: fuisset sanè permaximè, & è re Editorum horum, admonere, Epistolam illam in antiquissimis codicibus manu scriptis passim reperiri à regula separatam, ut ex testimonio Molineti ipsi privatim confessi sunt, cùm tamen eam aliter longè ediderint. Neque hìc opus fuisset, adeò ex sententia Vidingi, Stellartii, & Desnoii hærere, atque, ut ita se habeat, fluctuare, ne potiùs diceretur virorum instituendis moribus *primitùs* adhibitam fuisse, quàm *diu*.

Atque hæc de Regulæ Augustinianæ vicissitudinibus seu fictis, seu veris, Controversiísque diversorum ingenió suscitatis disceptâsse sufficiat.

CAPUT VII.

De diversis Congregationibus Canonicorum Regularium, déque discrimine eorum, & identitate.

I. *Congregationis duplex genus ostenditur.* Congregationum duo genera superiùs posuimus, aliud, quô intelligendæ sunt ipsæ societates in uno monasterio, collegióve viventes, aut in aliquo toto ordine, eò quòd sæpe videamus in bullis, ac privilegiis Pont. sub nomine Congregationis totum aliquem ordinem designari, velut doctè observavit Thomas Jorichius tract. de multip. accept. Congregationis, quo nomine passim ab antiquis scriptoribus in unum sociati clerici, Monachíque insigniebantur. Sic vitæ S. Hilarii scriptor: *Cùm primùm, inquit, speculatoris suscepit officium, in se ipso primùm monstravit, quemadmodum congregatio mundum contemneret. Congregatio*, id est, collecta illa clericorum societas, cui in Cathedrali Ecclesia Episcopus præerat Hilarius. Id ipsum intelligebat Julianus Pomerius, dicens: *Propter hoc fortâssis in Congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant. &c.* In Concilio quoque Aquisgranensi hæc vox sæpiùs occurrit, ùt cap. 119. 120. 121. 135. & 138. nec minùs apud Chrodegandum in sua regula, uti & in litteris Fundationum &c. aliud verò Congregationum genus tardiùs innotuit, & non solùm homines denotat in aliquo monasterio coadunatos, sed unà cum illis plura quoque monasteria. Hanc unionem Benedictinæ familiæ primariò adscribendam esse profectò nemo dissentiet, qui sæculi noni decimíque statum utrumque Ecclesiasticum, ac Monachilem perscrutans Odonis Abbatis Cluniacensis acta perlegerit, atque inde pauló pôst invenerit, hujus præcipuè operâ factum, ut sicut is complura monasteria à Monastico rigore jam penè in sæcularismum delapsa, non solùm ad pristinam Benedictinæ regulæ observantiam reduxit, verùm etiam novo disciplinæ fervore stabilivit, sic eadem ipsa cænobia sub unius capitis supremi (quem Generalem vocare placuit) obedientia persisterent, & ad invicem coadunatis plurimorum spiritualium membrorum viribûs virtutem conjunctam firmiorem constituerent, atque fortiorem. Certè hæc Congregationis secundô modô acceptæ species quantùm ad conservationem ordinum contulerit, usque nunc patentissimô fructu experimur. Inde accidit, ut hoc verè divinum inventum plurimæ successu temporis Religiones, seu ordines æmularentur, neque ullô modô ambigebant nostri quoque majores, se huic adeò quibuscunque demum institutis religiosis salutari normæ sollicitâ imitatione conformare, in hoc planè certi, atque securi, nihil minùs sibi quàm præjudicii cujusdam onus imposituros, ubi Pauli magni Apostoli consilium assecuti fuerant dicentis

Marginalia: Apud Sur. 5 Maji & apud Bol. — De vita contemp. l. 2. c. 10. — Vide Mab. Ann. Ben. tom. 4. in præf.

centis, ut quisque *æmuletur Charismata meliora.* Anne opinabimur, inde vel leviſſimam maculam clericali gloriæ (ſanctiſſimorum quorumcunque Monachorum, egregiæ virtutis aſſimilatione) fore inferendam? ſi haud ullius dedecoris notæ nos incuſandos confidimus, jam nunc ardentiſſimô deſideriô appetitores nos eſſe, ut æqualis cum ipſis gloriæ coronâ aliquando præmiemur. Etenim hæc imitata veſtigia nequaquam nobis inſtituti noſtri rationem antiquitùs expreſſam immutant, quin potiùs firmiorem greſſum proceſſuris in via ſolitæ religioſæ perfectionis promovent. Inanes hi ſunt, atque panici timores, & non niſi (fræna excutientium) argumenta, dum ajunt, has, ſimileſque Congregationes inter Canonicos inſtitutas neceſſariò deijcere illos in numerum Monachorum, utpotè quæ ſolæ Monachiſmum ſapiunt. Poſſent ita digitô tanquam vana deliramenta monſtrari, poſſent oſtensîs pluribûs actu exiſtentibûs, atque præclarè florentibûs genuinorum clericorum Congregationibûs elidi, poſſent denique ipsîs manifeſtîs ſummorum Pontificum privilegiîs refutari; verùm, non tanti ſunt hæ oppoſitiones habendæ, ut in iis reijciendis nos diutiùs detineamus. Itaque propoſitæ quæſtioni ſatisfacturi, ſolùm duo deducenda aſſumemus: Primò, an Canonici Regulares (poſtquam ſe in certas Congregationes diviſerunt) ſint hôc ipsô ab aliis, ſine tali confœderatione ſeu olim, ſeu actu exiſtentibûs, ſpecie diſtincti? ex eo, quòd hæc monaſteriorum adunatio, ob multos novos, diſtinctóſque ritus videatur novam ſpeciem introducere ordinis: alióquin comprehendi non poſſet, quid demum illud ſit ultimatò diſcretivum, quô unus ordo ab altero diſcriminatur, præſertim, cùm certum ſit dari Canonicos Regulares à ſe invicem ſpecie diſtinctos.

Secundò: Quænam ſint præcipuæ Congregationes, quamvis ab invicem numerô, non tamen ſpecie diſcrepantes? Præthereà, quid de aggregationibus in pluribus monaſteriis conſuetis ſit ſentiendum?

Cùm jam à ſæculo penè quarto, pace non ſolùm Eccleſiæ utcunque per Principes in occidente Catholicos refloreſcente, verùm etiam clericorum numerô mirum in modum adauctô, inciperent aliquantò uberiùs multi eorum ſe intra religioſæ quietis clauſtra continere, ibique cum ſolido virtutum exercitio, tum ſcientiæ ſcripturarum divinarum vacare; quantò magìs hæc clericorum ſocietas ſua incrementa per ſucceſſiva ſæcula conſecuta eſt, tantò ampliùs Eccleſiæ Præſules operabantur, ut eadem ſtabiliùs firmiúſque conſervaretur. Videbant enim ingentem exinde reſultare profectum; nam exercebantur hi intra clauſtrum in Paleſtra virtutum, & perficiebantur aliquamdiu, ab omni cura ſæculi remoti clerici tyrones iis præcipuè prærogativis, quas expetere oportebat ab his, qui ad ſpeculam promoti aliis præficiebantur, ut ad viam æternæ ſalutis certa lege, mediiſque apprimè ad hanc conducentibûs quosque ſibi ſubditos dirigerent. Hinc, ùt videbimus in noſtra Monaſteriorum, ac Collegiorum deſcriptione, excellentiſſimorum virorum ſeminaria clericalibûs inſtitutîs conſpicua, temporibûs à prædicto ſæculo quarto decurrentibûs conſecuta eſt Gallia, Anglia, Italia, Hiſpania, nec non noſtra fertiliſſima Germania. Quot enim viros ſcientiâ, virtutéque eminentes (& quos Roma dudum ſuo Sanctorum albo communi decreta veneratione inſcripſit) illa non genuit, & ad hanc excellentiam provexit? quanta diſciplinæ, morúmque ſanctitas ſæculô ſextô eluxit in Metropolitana Trevirenſi ſub ſancto Nicetio, Ruſtico, ac præcipuè Magnerico Magno illo Cleri Reformatore? velut altero Auguſtino, ſæcu-

2. *Cauſa, & occaſio congregationum ſecundò modô ſumptarum, apud Clericos Canonicos introductarum.*

sæculô septimô sub sanctô Modoaldo, Numesiano, Lutvvino: sæculô octavô sub S. Hildolpho, & Veomado: sæculô nonô sub celeberrimo illo Wazone, Hetti, vel Hattone, atque Henrico? & sic deinceps. Idipsum comperimus de Ecclesia Coloniensi, Leodiensi, Bambergensi, Herbypolensi, Nordgaviensi, aliisque penè omnibus; ut nil dicam de minoribus clericorum Collegiis propemodùm innumeris, perpetim fundatis à piissimis principibus, quibus tum vix meliora regnis, provinciisque suis emolumenta, ac robustiora adversùs hostium omnium insultus propugnacula poni posse videbantur, quàm religiosorum virorum claustra, atque amplissimè dotata, optimorum armorum, ac propugnaculorum locò preces assiduas opponentia. Verùm, ut se omnis habet humana conditio (quæ quædam velut statera perniciosæ mobilitatis bilance agitur) nunquam præclarissimus quicunque disciplinæ regularis fervor eam perseverantiæ metam obtinuit, ut illi non identidem laxatorum quorumdam perversitas obluctaretur. Videbantur enim sæpissimè in eadem societate quasi multiplicis generis, ac instituti homines, cùm tamen quæsiti, omnes se ejusdem professionis statum tenere prætenderent: erant aliqui Regulæ Canonicæ ad amussim obsequentes, & Apostolicæ Communionis egregii imitatores; alii titubabant quodammodò, & dum haberi cuperent inter sanctiores, eorum tamen mores sectari aut pigebat, aut pudebat, ne cùm clerici essent, Monachi censerentur; alii laxiori tramite incedentes propugnare præsumebant tanquam jure quopiam, saltem in disponendo, debitum sibi rerum Dominium, quod Ecclesia iis non nisi connivendo dissimulare cogebatur: alii denique in præceps dilabentes, cùm clericos se fingerent potiùs, quàm probarent, multis sæcularibus hominibûs vixêre deteriores, & communitati cuidam, magnatum patrociniô, sociabantur, non, ut clericali fini, sed carni, sanguiníque inservirent, pro quibus egregiam planè animadversionem Innocentio Papæ zelosissimus noster Gerhohus transcripsit: dúmque hi multarum turbarum, subversæque in plurimis locis religiosis disciplinæ præcipui authores exstitêre, identidem (quemadmodùm sæpiùs per decursum hujus exegesis meminimus) summi Pontifices, aliíque præsules, nec minùs sæculares Principes adlaborârunt, omnémque lapidem moverunt: ut tanto malo mederentur. Apprehensa sunt diversa quidem remedia, sed quibûs (quamvìs jamjam labens Ecclesiastica pietas fulciretur) non tamen ita stabilita est, quin malevolorum insultante astutiâ propediem novam ruinam metueret. Nulla reformatio vitæ Canonicæ, ac clericalis post Augustini primam operam efficacior, fertiliórque videbatur, quàm, quæ sæculô undecimô, duodecimóque apud plerosque Canonicos invaluit, verùm & ista suos manes temporum lapsu est passa, ut nova rursùs subsidia vacillanti virtuti submittere necesse esset. Profectò ea cumprimis sese obtinuisse gloriari potest Ecclesia S. Ruffi prope urbem Avenionensem; nam, cùm annô (juxta calculum Pagii) 1084. quatuor Canonici Cathedralis Avenoniensis, strictioris observantiæ clericalis fervore illecti Ecclesiam S. Ruffi extra muros Avenionenses incolere cœpissent, paulò pòst (odore suavissimæ conversationis suæ non solùm per totam Galliam, sed & Italiam, atque Hispaniam, aliásque finitimas regiones diffusô) tantum sibi sodalium eandem disciplinam verè Apostolicam, atque clericalem eligentium numerum asciverunt, ut etiam integra huic societati se monasteria Clericorum submitterent, & sæculô duodecimô jam circa *quingentas Abbatias, atque prioratus* * sibi sub-

Crit. Bar. ad an. 1039. n. 11.

* Sic in terminis Au.

gustinus Ticinensis dilucidar. par. 2. § de propag. Can. Ord. in Eccl. Aven. mal. lem tamen adhærere hunc numerum restringentibus ad 112. apud Re. .. atum Chopp. in monast. l. 2. tit. 1. §. 20.

subjectos videret. Hujus inter tam restrictum tempus amplissimè propagatæ Congregationis fuerat primus plantator, ac Præses vir integerrimus Arbertus; loquimur autem hic de congregatione secundô modô sumpta; nam quantis in monasteriis ad invicem non subordinatis, cum regula Canonica, vitáque Apostolica, cum regula ipsa S. Augustini viguerit, partim ostendimus, partim abundè subsequens monasteriorum descriptio explanabit. Hinc Arberto se submittentibus pluribus collegiis, ipsi primùm Abbatiæ munus delatum est, cùmque sub eo in congregationem præclaram hæc coadunatio sufficienter excresceret, demum ab ipsis summis Pontificibus amplissimis privilegiis fuit communita: de quibus, quia hic agere non suppetit capitis titulus, atque propositum, solùm, quæ rei nostræ sunt, attendentes dicimus, hanc congregationem omnium inter Canonicos Regulares primam fuisse. De hac Anselmus Havelbergensis (Author tum ob doctrinæ, ac integerrimæ vitæ, tum ob antiquitatis præstantiam plurimùm respiciendus) sequentia disserit. *In hoc statu Ecclesiæ apparuerunt viri religiosi, amatores veritatis, instauratores religionis, Augustinus Hypponensis Episcopus, collectis non falsis fratribus vitâ Apostolicâ praelegit vivere, quibus etiam regulam vivendi in communi præscripsit. Cujus vestigia sequens quidam religiosissimus. N* de sancto Ruffo in Burgundia tempore Urbani Papæ surrexit, qui collectis in eadem Canonica professione fratribus totam illam provinciam primò illuminavit, & paulatim eandem religionem in diversas regiones disseminavit.* Nempe per religionem intelligendo congregationem, ne sibi ipsi contradicere Anselmus videatur. Haud dubiè viri isti quatuor, Zelatores Canonicæ disciplinæ egregii conspexerint, quantos Cluniacensis reformatio in Benedictino ordine felices sit sortita progressus, exinde quàm maximè, (quòd tot monasteria in unam congregationem) tam gloriosa charismata æmulantes, ut Apostolico instituto suo non minorem firmitatem statuerent ad talem societatem non tantùm hominum, sed ipsorum quoque monasteriorum plurima concitârunt, ac opportunô planè successu inchoârunt, propagârúntque.

Vixit circa an. 1149. spicil. dach. tom. 1. f. 168.

* Nempe quem superiùs nominavimus Arberium, ùt notat de la Barre &c. Gallia Christ. tom. 4. edit. veter.

De hac congregatione potest cumprimis quæstio illa agitari, an scilicèt cum sui exordio novam religionem Canonici instituti induxerit, specie diversam ab illis clericis universis, qui hactenùs regulariter, votivéque vixerant? Non tamen aliud hic urgeri potest, nisi quòd ipsa congregatio per sese discriminis tantum intulisse videri posset, ut specie distinctum institutum censeretur; nam, quæ de regula S. Augustini, aliísque reformationis notis sæculô undecimô inductis objiciuntur, jam aliàs plenè dissolvimus, hic neutiquam odiosâ crambe repetenda.

Ergò partes illæ congregationem aliquam constituentes, ùt plurimùm notabiliores solent esse sequentes. Primò: officia, ac dignitates aliàs non solitæ, ut *Generalis, Diffinitoris, Procuratoris, Visitatoris &c.* secundò: ad rigorem omnimodum disciplinæ informatæ constitutiones. 3tiò: peculiares ritus tum horarum Canonicarum, aliarúmque cæremoniarum Ecclesiasticarum, tum statutorum perdiù observandorum. Quartò: capitula generalia certis annis celebranda, item dietæ annuæ, 5tò: sublata professionis localis stabilitas, iis maximè canonibus, ac decretis (quæ eam semper à pristinis sæculis severissimè clero injunxerat) obsistens; nempe: ne ab illa Ecclesia etiam authoritate Episcopali quisquam dimoveatur, cui ordinationis jure *immatriculatus*, aut intitulatus est; unde multi, saltem ex parte, nomen quoque *Canonici* derivare conantur. Hæc simul sumpta, si insuper diversitatem vestitûs adjungas, ingens, speciéque ab illo di-

distinctum institutum necesse erit fateri, cui conformiter vivunt alii Canonici, nulli congregationi illigati, quales plurimos est reperire in Germania, si solos Windesimenses, ac Forerianos excipias.

Verùm, quantúmcunque hæc videantur ad primum intuitum formare distinctum in congregationibus institutum, nihil planè efficiunt. Cúmque ista universim ab una penè resolutione dependeant, solidè observandum est, per quid præcipuè Ordo Canonicorum Regularium hodie in sua specie infima fundetur.

3. *Meriti objectivi ratio in hac quæstione solidè observanda.* Sciendum igitur: Quòd, cùm (velut identidem docuimus) tota instituti alicujus species meritum objectivum respiciat, fieri omninò possit, ut ejusdem ultimò discretivum, temporis successu, immutetur, absque eo, quòd species ipsa aliam formam induat, aut sic in se alteretur, ut alia sit æstimanda; quod in totis moralibus sæpiùs obtingere extra controversiam est. Ratio autem hujus præcipua se fundat in qualitate totorum moralium; nam, cùm in his nulla pars de se sumpta sit de essentia ipsius totius, quævis etiam poterit immutari, non tamen immutatô secundùm meritum objectivum eôdem totô morali. Ponamus enim, Ecclesiam aliquam vetustissimam multorum sæculorum; hæc moraliter semper eadem æstimatur, quamvis fortè ne lapidem, aut pugillum cementi primæ structuræ ampliùs contineat. Sed dices, hoc facilè admitti, neutiquam verò illud, quod nos intendimus, nempe etiam partem discretivam immutari hôc modô posse, nisi solùm, si ipsa illa pars moraliter reputetur eadem: hoc autem nobis nihil profuturum, eò quòd mox allegata Congregationum qualitas talis sit pars cum suis adjunctis discretiva, ut ne similem quidem, minùs moraliter eandem dixeris cum prioribus, ante has assignari solitis, ùt liquet consideranti.

Respondeo: Quamvìs etiam nova pars aliqua adjungatur, quæ secundùm se sit noviter discretiva totius moralis, exin tamen non sequi, speciem infimam per hanc in se *absolutè* discerni, sed solùm respectivè: sic exempli causâ assumamus iterùm Romanum imperium ex omnibus regnis antiquissimum, hoc olim se discernebat per diversa sibi propria discretiva, atque inter reliqua etiam per leges amplissimè, ac magnificè latas, verùm harum legum complures, aut penitùs abolitæ, aut earum locò substitutæ aliæ, quarum jam præcipua habetur, ùt notum est, Aurea Bulla, quæ Electionis Imperatoriæ formam, jus Electorum, atque privilegia, aliáque complura Imperium totum concernentia complectitur, hæc autem quasi Imperii anima in suis decretis respicitur, neque tamen ullatenùs speciem infimam ejusdem aliam effecit, sed imperium permansit idem, quod fuerat anteà. Pariter idem observare possumus in ipsa sanctissima Ecclesia Catholica, quàm universaliter Romanam dicimus, hanc unam Calvinistæ, & Lutherani horrent, cùm Ecclesiam Christi alióquin, & Catholicam, & Apostolicam admittant, horrent, inquam, ajúntque *Romanam*, ante tempora fortâsse ad summum Gregorii VII. non fuisse Ecclesiam, nec talem dictam: Verùm etsi talis fortâsse ad initium, & aliquot sæculis dicta non fuisset, cùm dein ad discrimen aliarum sese suprà Romanam sedem elevantium, qualis erat aliquando Constantinopolitana, sic pressè præter originarias prærogativas, quòd esset una sancta Catholica, Apostolica, etiam *Romanam* nuncuparet, nunquid ideò effecta est specie infimâ religionis alia? addo, eandem hanc ipsam sacratissimam matrem nostram omnimodis ab omni Heterodoxa Ecclesia discerni specie infimâ, & quidem eandem, non tamen eâdem semper notâ discretivâ, quoad modum, seu respectivè, nam propter has ipsas

ipsas sectas exorientes, quot non oportebat novas, ut ita dicam, leges condere, adornare ritus, quin etiam alias, & alias modificationes assumere? inviolatâ tamen Evangelicæ veritatis, ac sanctitatis substantiâ, mansit, & ipsa in sua specie infima, una, sola, salvifica, una speciosa, ac formosa Christi Sponsa, non aliter, quàm si novo quidem splendidioríque vestitu compta è posterioribus sæculis processisset, quæ initiô velut adhuc parvula exilior, & martyrum sanguine purpuranda, magnorúmque Doctorum splendore, atque fulgore primùm ornanda, totíque orbi venustissimè exhibenda subsistebat, comparuit ergò nostris temporibus *aliter*, sed non *alia*.

Sciendum secundò: Aut potiùs ex dictis recolendum, reformationes ordinum non semper, nec omnes novis religionibus causam, speciémque dare: nam, ùt diximus, quamdiu reformatio non usque eò procedit, ut ex merito objectivo, ac præcipuè juxta æstimationem, & judicium eorum hominum (quorum propriè interest, tale discrimen agnoscere, atque declarare) nova religio ex tali reformatione resultans decernatur, nihil omninò eadem ad novam speciem constituendam operabitur. Sic, quamvis certum sit, quod Cassinensis Congregatio longè junior sit, quàm Cluniacensis (cæpit enim Congregatio S. Justinæ Cassinensis (ùt narrat Tamburinius) annô circiter 1503.) & monasterium Cassinense penitùs se ipso substiterit, soli Romano Pontifici subjectum; attamen, cùm dein Congregationi S. Justinæ uniretur, eadem cum Cassinensi cænobio sic in unum coaluit, ut jam Congregatio ipsa nuncupetur Cassinensis: Præterea forma reginis planè nova Cassinensi monasterio à tempore reformationis ne minimum quid novæ speciei induxit, quin, & cum Cluniacensi Congregatione ejusdem Ordinis institutíque Benedictini perduraret; quamvis in constitutionibus non paucis disconvenirent; ita quidem, ut ad invicem graviter concertarent nonnulli, malléntque locô discedere, quàm talem reformationem, quas hæ Congregationes inducebant, admittere, ùt pluribûs narrat Lambertus Schaffnaburgensis, & Paulus Langius. Quòd si verò tanta obtingat discrepantia, talísque per reformationem institutio nova introducatur, ut ex merito objectivo, declaretur effectus novus specie ordo, tunc quoque pro tali habendus erit. Sic reformati ex Eremitis S. Joannis Bonæ in diversas sensim species desciverunt. Sic, & Ordo S. Francisci Seraphici, successivè plures distinctas species obtinuit. Omnia verò hæc discrimina non aliter obtinentur, nisi per meritum objectivum, quidquid enim in his ordinibus discrepantiæ adduxeris, in aliis reperiens videbis nihil pro hac operari, nisi meritum objectivum accedat speciem infimam demum manifestans: ùt si dicas ordinem v. g. Capucinorum distinqui ab ordine Minoritarum per vestitum, dicam tali modo distinqui Benedictinos Cassini, aut in monte Serrato existentes à Benedictinis nostræ Germaniæ, quod tamen non admittitur. Vel si offeras strictiorem chorum, nudipedem incessum, asperitatem, & vilitatem victûs &c. omnia ista suô modô in his, vel illis Monachis S. Benedicti ejusdem planè, nec specie infimâ distincti instituti reperies. Solùm si attendas, quidnam ex merito objectivo recipiatur, vel dimittatur ad tale discrimen, tum demum etiam aut diversitatem obtinebis, aut identitatem.

De jur. Ab. t. 2. p. 491.

Sciendum tertiò: Congregationum talium institutionem quandóque ingentem reformationem secum adferre, neque tamen inde ordinem, vel in minimo mutari. Patet id, ut nihil dicam de Congregatione Cluniacensi Benedictinorum, S. Vitoni, S. Mauri &c. solùm si Burchsfeldensem attendamus:

mus: novimus, quantam illa in hoc sacro ordine immutationem induxerit, atque alterationem, nec non turbas immodicas; legendus est Legatius in suo Chronico S. Godeh. Hildes. & Buschius in reform. monast. Attamen nunquam eadem Congregatio specie etiam infima distincta æstimabatur unàcum omnibus sibi unitis monasteriis ab iis, quæ nec alicui congregationi innectebantur. Tota verò ratio iterum ex allatis principiis resultat, scilicet ex ipso merito objectivo. His animadversis

Apud Leibnitzium scriptor Brunf T. 2. p. 413. & 843.

Omnes Congregationes Canonicorum Regularium, qui sub veste linea regulam S. Augustini profitentur, sunt ejusdem speciei infimæ Clericalis ab Apostolis instituta, probatur id, & ostenditur, quoad vestem lineam.

Dico: Omnes illas Congregationes, & collegia, sive Monasteria Canonicorum Regularium esse ejusdem speciei infimæ, & pro uno ordine computanda, atque absolutè identicè ùt talia habenda; in quibus (suppositô ipsô primariô, ac principali fine particulari, qui est vita mixta Clericis genuinis votivis propria) gestatur habitus huic Ordini essentialis, qui est vestis linea, propriéque Clericalis, & regula servatur S. Augustini. Ratio est: quia hæc duo solùm, & unicè à sæculis plùs quàm septingentis, & maximè à tempore (quô generalis illa Canonici Ordinis nostri facta est reformatio) prætendebantur, sempérque asserta sunt, atque agnita pro ultimo discretivo, & determinativo illius. Primò quidem quoad vestem lineam, certum; hanc tanquam notam clericalem nos à pristinis Clericis, sæculúmque undecimum longè decedentibus continuâ, ac identicâ successione hæreditâsse, de illis quidem aliàs latissimè discurrimus, demonstrandô Clericis vestem lineam externam olim propriam fuisse, unde ibidem adductis solùm addimus Thomassini verba ad Canonem 16. Conc. Lat. 4ti. ubi dicitur: *Pontifices in publico, & in Ecclesia superindumentis lineis omnes utantur, nisi Monachi fuerint, quos oportet deferre habitum Monachilem. Linea hæc vestis*, inquit ille, *superior, quam Episcopi, Canonicique Regulares retinuêre, Clericis olim omnibus sacrorum saltem Ordinum communis erat. Lanea in lineæ vicem posteà successit: Denique à Clericis omnibus aliis in totum abjecta est extra Ecclesiam.* Ex quo liquet, *retinuisse* Canonicos Regulares antiquum morem, neque veste linea aliquid novi assumpsisse in sui Clericalis Ordinis differentiam. Eandem hanc Thesim suam repetit cap. 52. n. 4. *Alba vestis*, inquit, *erat sacra, & Clericis omnibus majorum ordinum communis; etsi illam solam retinuerint Episcopi, & Canonici Regulares prisci moris tenaciores. Id Ratherius Episcopus Veronensis manifestè indicat, cùm Presbiteris suis omnibus præcipit, ut nullus cum alba, qua in suos usus utitur, præsumat missam cantare.* Ex quo apertè conficitur, quô modô, quáve occasione linea vestis, quæ antea omnium Clericorum signum discretivum externum erat à sæcularibus hominibus non minùs, quàm Monachis, dein ultimò secernere inciperet Canonicos Regulares non solùm à dictis sæcularibus Laicis, ac Monachis, verùm etiam à Clericis votivam vitam non tenentibus; quæ si conferantur dictis de veste linea Clericis priori ævô, ac longè anteà consuetâ, quoad hanc partem reddent conclusionem nostram planam, atque stabilitam.

P. 1. l. 2. c. 50. n. 4.

4. *Demonstratur assertio etiam quoad S. Augustini regulam.*

Secundò: Ex quo tempore cuivis ordini alligata est certa regula, sic, ut nullus sine regula ab Ecclesia approbata agnoscatur tanquam in sua specie infima, & legitima subsistens, regula S. Augustini Canonicos Regulares in complexo vestis lineæ in sua specie infima discernit ab omni alio ordine, non solùm, qui Canonicus non est, sed etiam ab omnibus illis Canonicis Regularibus, qui qualitercúnque hoc nomine gloriantes, atque gaudentes, non sunt de illis à S. Augustino restauratis, & ab Apostolico cætu continua, atque analogica successione descendentibus. Ratio hujus est,

est, quòd soli hi, qui undecimò sæculò sibi regulam S. Augustini in suæ vitæ votivæ adjumentum assumpsêre, pro genuinis illis Canonicis agniti sint, atque respecti: & quòd experientiâ, testimoniisque claris, ac evidentibus constet, Canonicos tum Cathedrales, tum Collegiales, certos successores primævorum votivorum clericorum, regulam S. Augustini sæculò undecimò liberè, ac sua sponte elegisse, nec ad determinandam tum (quasi non jam antea constitisset) primò speciem infimam ordinis, sed ad firmiorem vacillantis toties instituti hujus consistentiam statuendam, exemplô, non strictâ imitatione Monastici instituti excitatos, observandam assumpsisse; denique longô temporis intervallô, scilicèt Innocentio III. præsidente, atque ad id omnes sacros ordines obligante, eidem regulæ juramentum dixisse: ut adeò, quotquot seu monasteria, seu Ecclesiæ per totum orbem diffusæ reperirentur, in quibus Canonici Regulares aut constitère, aut adhuc existunt, præter lineam vestem assiduo usu (non verò in solis sacris ministeriis) sibi propriam, regulam S. Augustini profitentur, omnes ejusdem infimæ speciei sint habendi. Hoc agnovit citatus à nobis Anselmus Havelburgensis, cùm enim sæculô duodecimô alius Ordo Clericalis præter Canonicos istos Regulares non existeret, sed tum tanquam nova exuberans plantula florere inciperet Ordo Præmonstratensium, eôdem Anselmô teste, quidam sic huic novo, ùt dicebant, Ordini insultabant, ut eum nec inter Monachos, nec inter Canonicos censendum crederent: Canonicos verò hos, id est, genuinos non aliter idem Anselmus, quàm per regulam S. Augustini discernit: *Ecce*, (inquit ille in persona impugnantium) *Videmus in Ecclesia Dei quosdam emergere, qui pro libitu suo insolito habitu induuntur, novum vivendi Ordinem sibi eligunt; & sive sub Monasticæ Professionis titulo, sive sub Canonicæ disciplinæ voto, quidquid volunt sibi assumunt &c. & nec Monachos, qui sub regula B. Benedicti militant, nec* **Canonicos, qui sub regula B. Augustini Apostolicam vitam gerunt,** *imitantur.* En Canonicos, *qui sub regula B. Augustini Apostolicam vitam gerunt!* habes ergò hic ex mente Anselmi, & speciem infimam sub regula S. Augustini signatam, & successionem eorum certam per *vitæ Apostolicæ* observantiam. Pariter Stephanus Tornacensis, cum Grandimontenses nuper exortos audiret, se Canonicos jactare, mox in eosdem invectus mirabatur, quòd id præsumerent, cùm tamen regulam S. Augustini non sectarentur. Ex quo tempore igitur in Ecclesia receptum est, ut religiosi ordines regulâ certâ se munirent, sicut ordo Canonicus primus tunc omnium fuit, qui regulam Augustini sibi observandam assumpserat, sic se ipse per eam semper deinceps non solùm ab omnibus aliis ordinibus, verùm, & à quibuscunque nomen Canonicorum Regularium usurpantibus, aut quocunque jure aliàs habentibus in complexo (ùt diximus) vestis lineæ discrevit, & adhuc discernit.

Tertiò: Ex Thomassino superiùs allegato audivimus, vestem lineam omnibus clericis olim quotidianam fuisse, & usitatam, deinceps verò à clericis vitæ votivæ non adstrictis *in totum abjectam extra Ecclesiam.* Hanc vestem lineam igitur, ut testatur Stephanus Tornacensis, retinuerunt sibi Canonici Regulares, tanquam instituti discretivam, & ut se sive Pontificio Decreto, sive (eodem nondum emisŝô) invalescenti aliundè usui accomodarent, quô à votivis regula non qualiscunque, sed scripta, ac certa passim assumebatur, proùt id apud Monachos omnes usitatissimum, apud Canonicos verò, saltem à tempore Chrodegangi cæpisse certum est, ut hi iidem

Confirmatur idipsum ultrò.

Vide Concion. Steph. in fest. S. Genov.

iidem votivi Canonici arctiùs se religiosæ vitæ illigatos declararent, rejectâ Aquisgranensi illâ, jam utcunque corruptâ, quasi medullam ex ea selecturi tertium S. Augustini sermonem, quem diximus ibidem à Ticinensi notatum, id est, ipsam, quam nunc habemus, regulam solam, ac unam sibi adoptârunt, sícque maximè accedente Decreto Pontificio propriam fecerunt, ut in complexo vestis lineæ, eadem quoque veris, ac genuinis Canonicis votivis nota sui ordinis discretiva fieret. At hic occurres: dixisse nos Ordinem Canonicorum Regularium per solum finem particularem in sua specie infima constitui, pérque hunc, & per vestem lineam, tanquam externam notam discretivam distinqui sufficienter ab omni alio religioso instituto, constitui denique per eandem sic in sua specie infima, ut potiùs recentioribus ordinibus incumbat necessitas, se discernendi per plures notas particulares, quas ipsi ad suum novum institutum conflandum suscepêre, quàm ut eæ prætendantur ab ordine antiquo: Cur igitur, cùm præcipuè hactenùs semper regulam à notis discretivis, & constitutivis excluserimus, nunc eandem expressè desideramus?

Respondeo: Certum esse, quod de antiquis temporibus, & Concilium Lateranense sub Innocentio Tertio celebratum præcedentibus asserebamus: hujus verò summi Præsulis voluntas, cùm definiret, ut meritum objectivum ad quodvis religiosum institutum seu formandum, seu ex parte saltem discriminandum, desumeretur à regula; maximè verò hæc (nisi specialis Apostolicæ sedis exceptio aliud statueret) ipsam quoque substantiam statûs religiosi compleret in suo valore, ex tunc, dum absque dubio regulam etiam in nostro ordine tanquam partialem notam discretivam expeti affirmamus, nihil prioribus nostris assertionibus adversum docemus. Ubi simul recolenda sunt ea, quæ numerô tertiô hujus capitis prænotavimus, ubi de merito objectivo agentes ostendimus, quænam successu temporis assumi possint pro totius alicujus moralis discrimine obtinendo, sine sui in specie infima immutatione.

Quartò: Ex prænotatis à nobis jam sæpiùs evidens est, totum aliquod morale discerni specie infimâ ex merito objectivo, & judicio prudentûm, maximè, quorum interest tale discrimen in dubio definire, velut id in religiosis institutis contingere solet. Sed quorumcunque intererat hac de re, seu de specie infima Canonici ordinis à tempore Concilii dicti Lateranensis ferre judicium, unam, solámque notam discretivam esse asseruerunt veri, ac Canonici ab Apostolis descendentis instituti, præter vestem scilicet lineam, regulam S. Augustini. Ergò hæc ipsa, adæquatum solúmque discrimen est, ad ejusdem ordinis formandam speciem infimam, supposito semper, & subintellecto fine ejusdem particulari, qui est vita mixta. *6. Probatur ex merito objectivo has duas notas requisitas fuisse præter finem solitum particularem ad discrimen Ord. Can. Reg. statuendum.*

Benedictus XII. in Bulla pro reformatione Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini an. 1339. edita sequentia edisserit. *Inter religiones alias in agro ejusdem plantatas Ecclesiæ ad religionem Canonicorum Regularium Ord. S. Aug. ab Christi gloriosis discipulis in primitiva Ecclesia sacris institutionibus stabilitam gerentes præcipuæ charitatis affectum - - - - nonnulla, quæ experientia deesse probavit, & supplenda dictæ religionis utilitas, quinimmò necessitas persuadet, statuenda providimus.*

Dein subjungit: *Statuimus igitur, ut quando in Ecclesia Cathedrali, monasterio, seu loco religionis ejusdem, Canonicorum creatio fuerit facienda &c.* Quod ipsum sæpiùs in hac Bulla repetitur: sic §. 8. adhuc luculentiùs, *in singulis*, inquit, *Ecclesiis Cathedralibus, monasteriis, atque locis collegiatis, seu Conventualibus religionis præfatæ principalibus, non ab aliis de-*

 pen-

pendentibus - - - - - - & in singulis aliis locis religionis ejusdem &c.

Iterùm §. 19. enumerat Provincias, Episcopatus, ac Diœceses in quibus Capitula celebranda, & Canonicorum Ecclesiæ, Collegia, monasteria existere supponuntur, certa ipsius summi Pontificis scientiâ, utpotè, quòd eorum omnium nomina signata, Regestísque Cameræ Apostolicæ inserta fuerint, sunt autem sequentia: *Urbs Romana cum Episcopatibus nobis* (verba sunt Pontificis) *immediatè subjectis, in nostra speciali provincia constitutis, cum toto regno Siciliæ pro una Provincia computatur. Provincia Thebana, Cretensis, Atheniensis, Patracensis, Corinthiensis, & Neopatensis, cum toto Patriarchatu Constantinopolitano pro una. Regnum Cypri pro una, regnum Corsicæ, & Sardiniæ pro una, Provincia Pisana, Januensis, Mediolanensis, & Ravennas, cum Episcopatibus Plancentinensi, Ferrariensi, Ariminensi pro una, Patriarchatus Aquilegiensis, & Gradensis cum Provinciis Jadrensi, Palatensi, Ragusinensi, Antibarensi pro una, Provinciæ Strigoniensis, Colozensis, & Gneznensis cum Episcopatu Caminensi pro una, Rigiensis pro una, Salisburgensis, Magdeburgensis, & Bremensis pro una, Coloniensis, Moguntinensis, & Trevirensis cum Episcopatu Bambergensi pro una, Ebredunensis, Viennensis, Aquensis, Arelatensis pro una, Lugdunensis, Tharantasiensis, & Bisuntina pro una, Remensis, Senoniensis pro una. Rotomagensis, & Turonensis pro una, Burdegalensis, & Bituricensis, cum Episcopatu Aniciensi pro una. Narbonensis, Tolosana, & Auxitana pro una, Tarraconensis, & Cæsar Augustana cum Episcopatu Majoricensi pro una. Toletanensis, Hispalensis, Compostellanensis, & Bracharensis pro una, Cantuariensis & Eboracensis pro una. Tota Hybernia pro una. Regnum Scotiæ pro una. Regna Daciæ, Norvegiæ, & Sueciæ pro una provincia deputantur. Si qua verò Episcopatus, vel monasteria, aut loca alia dictæ religionis existant, quæ in aliqua dictarum Provinciarum minimè includantur. Quoad dicta Capitula Provincialia intelligantur esse de illa Provincia, cui viciniora existere dignoscuntur.*

Videtur hic error irrepsisse, utpote quod Salisburgensis nimium à Magdeburgensi differat, at potius trahenda fuisset ad Coloniensem, aut Aquilegiensem.

Demum decernit §. 40. proprium vestitum, scilicèt vestem lineam, *sub diversa quidem forma, attamen necessariò portandam, tanquam ordini indivisibiliter annexam, ac propriam, ut qui exhibens se in publico, habitum, superindumenta scilicèt linea, temerè occultaverit, si monitus emendare noluerit, juxta - - - - personarum distinctionem - - - - suspensionis, & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat.*

6. *Nomenclatura Ordinis S. Augustini ex merito objectivo propriè solùm convenit Canonicis Regularibus S. Augustini.*

Ex his sequentia conficio, nempe Benedictum agnovisse religionem Canonicorum Regularium S. Augustini, tunc jam vulgariter sic dictam à Christi Apostolis stabilitam esse, ab iisdémque hanc solam, non tanquam genericum aliquem ordinem, sed specie infimâ formatam successione continuâ descendere. Alióquin gratis hæc verba protulisset: *Eam ab Christi gloriosis discipulis in primitiva Ecclesia sacris institutionibûs stabilitam.* Et nominando eam *Ordinis S. Augustini*, demonstrâsse vivendi normam, ac regulam à Magno Augustino participatam, cum enim temporis non erat alia religio quæ scriberetur, diceretúrque Ordinis S. Augustini, quàm Canonicorum Regularium: nam licèt Eremitæ ex Gregorii noni decreto jam ad invicem uniti essent, illísque regula S. Augustini ex speciali favore ejusdem Pontificis traderetur observanda, neutiquam tamen aut præsumebant, aut eis licebat, ut se simpliciter dicerent Ordinis S. Augustini, sed aut *Eremitarum Ordinis S. Augustini, aut Ordinis Eremitarum S. Augustini.* Idque meliùs, utpotè, cùm non videam, quomodò se Ordinis S. Augustini nominare possint, causâ apud omnes eruditos conclamatâ (solùm quibûsdam fors, ut Monachismum, cui jurârunt, sancto viro impingerent, sine lege, & teste à vera sententia deviantibûs) Augustinum nec Eremitam fuisse, nec Or-

Ordinem talem instituisse, sed Monachorum *monasteriis* quidem in Carthagine *fundandis* authorem, at ideo, tam parùm institutorem dicendum Ordinis Eremitarum, quàm parùm exempli causâ Balduinus tot Monasteriorum, tam Canonici, quàm Benedictini Ordinis in Belgio fundator, eorum ordinum dicendus est institutor, & quàm parùm ideò aut Canonici, aut Benedictini se dicendos habent Ordinis Balduini. Quòd verò summi Pontifices, ùt Gregorius Nonus in Bulla annô 1241. & Alexander IV. in Bulla an. 1256. edita eos vocent Eremitas *Ordinis S. Augustini*, id factum est, non, ut assererent Ordinem hunc à S. Augustino esse institutum, sed, quòd assumerent verba ipsorum supplicum, qui se dicebant Eremitas esse Ordinis S. Augustini: vel idem intendebant, ac dicere, eos esse talis Ordinis Eremitarum (eò quòd plures sub diversis regulis tum viverent Eremitæ, quales erant Gullielmitæ sub Regula S. Benedicti) qui haberent præfixam regulam S. Augustini, quam haud dubiè præ aliis regulis ideò tunc elegerint, scientes S. Augustinum magnum reformatorem fuisse Monachorum Carthagine, & in vicinis locis, propriàque sua Diæcesi existentium, hinc affectu quodam reverentiæ, ac gratitudinis impulsi. Itaque simpliciter Ordinis S. Augustini non alii nisi genuini, ac ab antiquis Canonicis descendentes ipsi Canonici Regulares nuncupabantur, ideò, quòd regulam magni sui reformatoris, atque in ipso hoc sacro instituto viventis complecterentur; unde prudentissimus Pontifex sagaciter providit, ut statim initiô, ipsius ordinis (de quo agendum erat) originem, & ultimò discretivum statueret, in dicto quidem §. partem unam, at §. 40. partem alteram, scilicet vestem lineam indispensabiliter, & sub pœnis consuetis habitum religioni proprium dimittentium externè gestandam.

Prætereà: differtè ab ipso nominantnr Ecclesiæ Cathedrales, collegiatæ, & monasteria, ipsáque etiam ab aliis non dependentia. Atque hæc omnia dicuntur religionis ejusdem, ut appareat, tam Cathedrales quàm collegiatas, & quæcunque demum monasteria, seu dependeant ab aliqua congregatione, vel ab alio monasterio, seu per se subsistant, ejusdem religionis, ac speciei infimæ censenda esse, neque ideo diversa, quòd aliæ essent Cathedrales, aliæ collegiatæ &c. stuporem certè ingereret illa assertio, quâ diceretur, quòd exempli causâ Monachi S. Benedicti, cùm Ecclesiam Cathedralem Cantuariensem incolerent, fuerint specie diversi ab aliis ejusdem ordinis: aut Cistercienses actu Cathedrali montis Regalis in Sicilia præsidentes alterius speciei sint à Cisterciensibus monasteria communia inhabitantibus. Et tamen id asserere quidam etiam ex hodiernis nasutulis audent, fortasse, ut se magis sæculares probent, quos æmulantur.

7. *Omnes tam congregationibus subjecti, quàm ab his independentes Canon. Reg. sub dictis notis discretivis convenientes habentur ex merito objectivo à summis PP. sub ejusdem infimæ speciei ordine.*

Quæ ergò Ecclesiæ, seu Cathedrales, seu collegiatæ Canonicos Regulares S. Augustini (ùt nos sæpe descripsimus) continent, unà cum membris, & cultoribus suis ejusdem speciei infimæ religionem tenere ex hac, & antecedente observatione Bullæ Benedictinæ indubitatum est.

Denique cùm tot Provinciæ, locáque enarrentur, in quibus Pontifex capitula celebranda decernit, pro certo supposuit, ùt diximus, in his omnibus, ejusdem speciei Canonicos sua monasteria habuisse; at in locis denominatis exstitêre quàmplurima, quæ nulli congregationi tum erant innexa, hinc aliis, atque aliis constitutionibûs particularibûs, cuique monasterio, vel ad summum Diæcesi propriis, moderabantur: non minùs, quàm nunc aliter reguntur Windesemenses exempli causâ per Belgium, & magnam partem inferioris Germaniæ diffusi, & aliter Lateranenses, sunt enim ho-

rum, illorúmque institutiones multùm diversæ: aliter iterum Canonici per superiorem Germaniam, & per Bavariam, quorum isti quâdam specie congregationis vivunt, illi ab invicem planè alióquin discreti, nulli nisi ùt plurimùm Diœcesano subijciuntur, ab eo visitantur, ab eo Electiones Præfatorum, & conceduntur, & confirmantur, statuta conduntur &c. Hæc tamen diversitas tempore Benedicti omnimodè vigens non obstabat speciei infimæ Ordinis, quam in hac Bulla profitebatur Pontifex. Patet ergò, quòd in omnibus his Canonicis nihil aliud ipse Pontifex ad identitatem ordinis ex merito objectivo agnoscebat, nisi vestem lineam, & regulam S. Augustini, supposító semper, quod hìc monuisse sufficiet, fine suo particulari in vita mixta consistente.

8. *Tales habentur à Conciliis, Episcrpis, fundatoribus &c. Canon. 26. & 27.*

Quintò: in Concilio Monpessulano annô 1214. editus est Canon pro Canonicis Regularibus, qui eorum institutum ab aliis religionibus universis tunc existentibus sic discernebat, ut hoc unum definiret: *Canonici Regulares S. Augustini superpelliceis* (id est veste linea) *semper utantur - - - juxta regulam S. Augustiui.* Habes hìc lineam vestem, & Augustinianam regulam, quarum utramque observare jubentur, ut discretivum genuinum sui instituti probarent.

Deinde: quotquot Monasteria ad disciplinam veterem Canonicam reformata sæculô undecimô, acduodecimô, fundatáve reperimus, in quibus Canonici constituuntur votivè secundùm pristina SS. Patrum instituta vivere, illis aut antea, quàm decretum de regula cuíque ordini deligenda Concilium Lateranense ederet, aut exinde regulam S. Augustini sic impositam legimus, ut secundùm hanc instituerent vitam suam, quócirca quasi antonomasticè, & nomen Canonicorum Regularium his Canonicis restauratis adhæsit, & nomen S. Augustini, ut geminum illis proprium esset, ac peculiare, discernerétque ipsa S. Augustini regula eosdem Canonicos tam apertè, tam dissertè, ut nec litteræ fundationum, nec Bullæ Pontificum, nec carthæ Episcoporum aliud discretivum ad eosdem Canonicos Regulariter secundùm antiquissimam normam primorum Clericorum, seu Canonicorum viventes, in specie infima designandos ederent, nisi, quòd eos, aut simpliciter Canonicos secundùm regulam S. Augustini, aut regulariter, aut Clericos, Canonicósve Regulares S. Augustini nuncuparent. Patet id ex centenis testimoniis: sic Bertoldus ad an. 1095. scribit, Tullensem Decanum tales reformatos, aut potiùs pristinæ disciplinæ restitutos nempe *Clericos secundùm regulam S. Augustini vivere professos, congregasse.* Hanc fundationem probavit Urbanus secundus, sed pariter non aliô discretivô, nisi, ut diceret, se decrevisse, *ut clerici illius loci regulam S. Augustini in perpetuum custodirent.* Præterea omnes summi Pontifices hanc ab antiquissimis temporibus ad hodiernum diem formulam observant in confirmationum suarum litteris, cuique Canonicorum Regularium monasterio dari solitis. Nempe: *In primis statuentes, ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum, & B. Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur &c.* Adeóque, sicut Pontifex per talem confirmationis Bullam intendit ordinem in sua specie infima determinare, quem pro tali monasterio confirmat, sic pariter ultimò discretivum allegandum est, ne videatur in rei substantia obscurè, aut indefinitè loqui. Cùm itaque nihil aliud assignet, nisi ut *Ordo Canonicus secundùm Deum, & B. Augustini regulam instituatur*, patet per hæc duo, scilicèt per ordinem (qui, ùt diximus, cum regula S. Augustini conjunctus, non est alius, nisi Canonicorum, veste lineâ, ac Augustinianâ regulâ suum institutum ab omnibus aliis discernentium) adæquatè in sua specie

ni-

infima constitui. Quòdsi libeat, addi poterunt, quotquot de ordine nostro Historici scripsère à sæculo præcipuè duodecimô, quo tempore passim jam regula S. Augustini in hoc nostro instituto eminebat; hi Canonicum ordinem simpliciter nominantes dicunt, per S. Augustinum, ejusque regulam quasi resuscitatum, sæculô undecimô fuisse restauratum: hisque verbis nihil aliud innuunt, nisi speciem infimam Canonici genuini instituti. Sic Paulus Langius loquens de sæculi 10. fatis: *Non tum ordines tot in Ecclesia claustralium erant, sed duo tantùm: Canonicorum videlicet S. Augustini, & noster Divi Benedicti.* Sic Sigebertus Gemblacensis ad an. 1078. *ab hoc tempore cæpit reflorere in Ecclesia B. Quintini Beluacensi Canonicus ordo primùm ab Apostolis, posteà à B. Augustino Episcopo regulariter institutus sub Magistro Ivone.* Idipsum scribit Wernerus Rolevvinckus in suo fasciculo temporum. Gobelinus Persona in suo Cosmodromio: *Beatus Augustinus,* inquit, *regulam, & ordinem Canonicorum Regularium instituit* Et cap. 90. dum narrat in monasterio Bodekensi introductos hos eosdem Canonicos; sic ajt: *Wilhelmus electus Paderbornensis tentavit reformare monasterium in Bödecken suæ Diœcesis. Illud ad ordinem Canonicorum Regularium transferendo.* Ubi observandum, communiter tunc invaluisse, ut per ordinem Canonicorum Regularium, ùt diximus, antonomasticè non alius nisi noster intelligeretur, quamvìs Præmonstratenses diù jam existerent. Denique, ne nimii simus, Gerhohus Chronici Reicherspergensis scriptor (ùt Gretsero videtur, aliìsque) optimè sui proprii instituti gnarus, fundationem ejusdem monasterii ad annum 1084. enarrans solùm, ajt: *Wernherum locum illum in usum Clericorum Deo, sanctisque ejus ibidem, sub regula S. Augustini in perpetuum servituris tradidisse.* Utque nec recentiores omittamus, Alexander natalis t. 6. suæ hist. de Canonicis Regularibus, nostris scilicèt, loquens ajt: *Canonicus Ordo, quem à sanctis Apostolis institutum à S. Augustino renovatum, ac reformatum summi Pontifices Paschalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. Pius IV. & Pius V. Apostolicis diplomatibûs prædicârunt, sub Caroli Magni, & Ludovici Pii imperio restitutus: cui synodus Aquisgranensis I. annô Chr. 816. regulam ex diversis Patrum sententiis, & priscorum Conciliorum Canonibus condidit, quam lege latâ promulgavit, & in omnibus Ecclesiis ditionum suarum servari jussit Ludovicus Pius. Decimô sæculô ab observantia regulari cecidit: Undecimô, virîs religiosîs, ac sanctîs agentibûs florentior surrexit, ac propagatus est* &c. Dein n. 7. ejusdem articuli, ut declararet speciem hujus Ordinis, inquit: *Canonicis Regularibus nec patrimonium, nec ulla bona quôvis modô quæsita proprio nomine possidere, aut peculium habere ullatenùs licebat, cùm S. Augustini institutum sectarentur.* Hæc enim clausula notat Augustinianæ regulæ substantiam, nomine verò *Canonicorum Regularium* vestem lineam, utpotè, qui uni (ex relatis superiùs testimoniis) eandem conservarunt.

Chron. citiz. edit. Pistor. t. 1. p. 1115. ead. edit. t. eit p. 843.

Fuit Prior Carthusiæ ad S. Barbaram Coloniæ an. 1494. vide edit. Pist. t. 2. 542. Edit. Meybomii t. 1. Cosmodr. Personæ f. 211.

Chron. Reichers. edit. Ludvvig. t. 2. f. 231.

Alex Nat. t. 6 sæc. 11. & 12. c. 7. art. 7.

Manet ergò stabilita nostra conclusio: quamvìs complures in ordine nostro sint Congregationes constitutæ, immodica etiam monasteria per orbem excitata, atque fundata, seu aliquando existentia, seu actu florentia, nulli tamen Congregationi unita conspiciantur; quamvìs prætereà seu Congregationes istæ, seu monasteria diversîs præter S. Augustini regulam, privatis, ac sibi peculiaribûs constitutionibûs regantur, quæ aliis insolita sunt, ac inconsueta; quòdsi tamen in his duobus ritè conveniant, nempe in veste linea sibi ex analogica pristinorum Clericorum successione propria, & in regula S. Augustini non qualitercunque, sed ob Clericalem prærogativam ex illa hujus S. Doctoris restauratione

tione vitæ Apoſtolicæ, ac Clericalis eidem regulæ debitam aſſumpta, talis Congregatio, Eccleſia, ſeu monaſterium, jure dicendum erit Canonicis Regularibus ſpecie infimâ ſub eodem Ordine militantibus proprium.

De Congregationibus Can. Reg à noſtro inſtituto, ſpecie diſtinctis An que ordo noſter dicendus ſit ſpecies quædam ſubalterna,

9. Verùm, jam ad alteram ſenſim quæſtionem enodandam deſcendimus, quâ perquiritur, quænam ergò illæ Congregationes ſint, ſub nomine Canonicorum Regularium diſtinctam ab ordine noſtro ſpeciem infimam formantes? Nam imprimis videtur in ordine hoc noſtro ſpeciem infimam non eſſe admittendam, ſed ſubalternam, ita ut tot inferioris, & contractioris ſpeciéi Congregationes ſub ſe complectatur, quot ſub hoc nomine exiſtunt. Sic, ut unam honoris causâ nominemus, Præmonſtratenſem, ipſa ab initio planè eadem extitit cum Ordine Canonico S. Auguſtini, poſtmodùm verò, ubi ſtrictiorem aliquam normam vivendi aſſumpſit, & ſub ſigno Scapularis quoddam monaſticum vivendi genus elegit, attamen ſub vexillo magni Auguſtini permanſit, regulámque non minùs, quàm quíque Canonici Regulares genuini, profitetur, immeritò ex iſtorum albo ad novam ſpeciem ablegandа, ſed potiùs tanquam aliqua inferior, & ſub nova, arctioríque reformatione reſtrictior erit reſpicienda. Quod ipſum fortè de aliis pluribus dicendum reſtaret, ſcilicet de Congregatione Gilbertinorum, S. Jacobi de Spata, S. Antonii de Vienna, de metri &c.

Ut huic quæſito reſpondeam, neceſſe eſt ex Philoſophia paucula prænotare, ubi de qualitate ſpeciei, ac generis agitur: in quo quæſito videtur ſuperior hæc objectio laborare. Noto itaque, genus, ſpeciem ſubalternam, & infimam aliàs etiam ſpecialiſſimam, aut atomam dictam, ſic inter ſe ordinari ut genus inter hæc tria ſupremum ſit illud, quod prædicatur de pluribus inter ſe ſpecie diverſis: ſpecies verò ſit id, quod prædicari poteſt de pluribus ſolùm inter ſe numero differentibus; at ſpeciem ſubalternam in hoc diſcerni ab infima, ſeu atoma, quòd illa ſub certo reſpectu poſſit eſſe genus, ſub alio verò ſit ſpecies, talis ſubalterna ſpecies ſolet aſſignari animal, iſtud enim prædicatum reſpectu hominis eſt genus, reſpectu viventis eſt ſpecies. His breviter ex Philoſophia in memoriam reductis patet, Ordinem noſtrum nunquam poſſe pro ſpecie ſubalterna computari. Ad hanc enim in quantum eſt genus requiritur teſte Porphyrio, & Izquierdo, ut ſicut ſecundùm totam ſuam eſſentiam debet ineſſe ſpeciei, ſic ſecundùm totum eſſe ſuum debet poſſe de eo prædicari, & hoc certum eſt non ſolùm in phyſicis, ſed etiam in moralibus, ita quidem, ut in iſtis, quæ ex merito objectivo aliquod totum hujus determinatæ ſpeciei conſtituunt, ſic debeant ſimul ſumptæ de quovis toto ſub tali ſpecie conſtituto poſſe prædicari, ut ſi vel unum eorum huic convenire nequeat, tale totum ſub hanc ſpeciem non referatur. Aſſumatur ergò inſtitutum noſtrum Canonicum in quantum ſuìs partibus tam conſtitutivìs, quàm diſcretivìs conſtat, & juxta alibi dicta deprehendemus, illas eſſe, primò finem generalem omnibus religionibus communem, ſcilicèt tendentiam ad perfectionem per tria vota; deinde finem particularem, id eſt, clericatum cum habitu eidem proprio, ſeu veſte linea afforis ſemper comparente (ùt fusè alibi probavimus) atque hæc in ſpecie ſua infima ſemper conſtituebant hoc inſtitutum, quod negari non poteſt, cùm non fuerit ſpecies inferior, & ſpecialior aſſignabilis: eſt enim ſpecies infima, ſeu atoma juxta Philoſophos, quæ ſub nullo reſpectu poteſt eſſe genus, nec ullam aliam ſpeciem infra ſe habere: neque unquam ſpecies aſſignari etiam ex modernis poterit, utpotè, quæ, licèt contineatur

Iſagog. in Præd Ariſt. cap. 2. Izquierdo diſp. 2. ¶ 13.

neatur sub clericatu genericè sumpto, non tamen sub clericatu ad finem illum generalem contracto simul cum habitu, seu veste illa mystica status nostri Canonici propriè significativa. Quamcunque enim religionem clericalem individuè assignaveris præter nostrum institutum, videbis, eidem non solùm aut essentialiter (ut ita dicam) aliquid adesse, quod præfato Canonico statui votivo antiquo convenire nequit, aut deesse, quod ille necessariò expetit, quam observationem, cui libet, discutere per partes poterit, cùm nobis non vacet huic enumerationi inhærere. His positis

Respondeo, institutum nostrum Canonicum eò minùs speciem subalternam dici posse, quò evidentiùs liquet nullam speciem clericalem etiam nunc assignabilem esse, de qua ipsum tanquam genus aliquod plenè prædicari queat. Quòdsi enim ante sæculum undecimum ordo clericalis votivus species infima fuerat, neque de ulla specie clericali prædicabilis, multò magis dicendum id erit de Canonico instituto ab illo tempore, quo præter finem generalem, & particularem, habitum quoque mysticum necessariò sibi annexum, regulam demum sibi univit S. Augustini, nam si hæ quatuor partes constitutivæ simul sumantur, longè ampliùs ad speciem infimam determinabunt, ùt per se patet: ergò neutiquam Ordo Canonicus in quantum has quatuor partes constitutivas exigit species unquam subalterna dici poterit.

Unde facilis occurrit responsio ad instantiam præclarissimi Ordinis Præmonstratensis; hunc enim certum est, aliquot lustris sub nostra specie fuisse computatum, atque adeò tunc analogum cum instituto nostro; ubi tamen se idem ipse per certos ritus, demúmque per formalem dimissionem habitûs linei hoc ipso discrevit à nostro, alia species evasit, neque ampliùs ullô modô nostri ordinis membrum (ùt dici solet) voluit æstimari: cùm nempè relictâ veste interdiu lineâ, assumptóque scapulari tanquam ordinis discretivô, speciem quamdam monastico-clericalem formavit, eò certiùs diversam à genuino, & (si dicere liceat) merè votivo-clericali Canonico, quò luculentiora hujus rei testimonia nobis jam à primæva ejusdem sacra Ordinis Origine ministrantur: Etenim notissima est illa Galteri animadversio in D. Norbertum, quòd *Canonici officii immutationem prædicans esse sequendam, sacris Canonibus, & ipsi Augustino obviaret, sicque se à Canonica illa, puráque regulari Clericali vita quodammodò separaret.* (Apud Radulph. Tung. de Canon. observ. propos. 7. Bibl. SS. PP.) Ut nil referam, quod de Norbertinis rejectâ lineâ, sese laneâ induentibus tanquam pelliceatis atque ideò à Canonico puro instituto distinguendis scribit Hugo Metellus. (Ep. 41. in M.SS. apud Sirmond.) Quamvìs autem, quamdiù disceptatio tenebat, Præmonstratenses specialem ordinem constituere non dicerentur, sed potiùs congregationem, olim, ac maximè sæculô duodecimô sæpiùs sub *Ordinis* nuncupatione intellectam, dum tamen iidem religiosissimi instituti Norbertini Sectatores se firmiter ad novum hoc (*exclusâ in communi usu lineâ veste*) constitutum, cum quibusdam aliis ritibus strictâ, & sub ipsius speciei ordinis conservandæ obligatione, resolverant, tum demum certum, diversos à nostro Canonico votivo-clericali instituto sese dispescuisse. Dico consultò: *Sub ipsius speciei ordinis conservandæ obligatione.* Nequit enim negari, Præmonstratensibus præter regulam S. Augustini, propria esse quædam ipsam speciem ordinis constituentia, quæ quidem S. Norbertus jam præscripsit suô modô servanda; cùm verò dein accedente Pontificia Auctoritate hæc tanquam constitutiva ordinis decernerentur, atque inde ex merito objectivo speciem distinctam ab instituto nostro constituere cognosce-

noſcerentur, ſpecie quoque diſtinctus ordo agnitus eſt, & dudum declaratus. Quamvìs nos eundem primô ſæculô ſuæ originis (quô adhuc ambiguum erat, ſpeciémne conſtituerat alienam, dum tam diverſa amplecteretur, an potiùs illìs dimiſsìs, ſeséque in eſſentialibus accomodaturus unum inſtitutum formaret?) noſtro ordini tanquam commembrum vindicemus. Intereà neutri parti reluctantes, ſeu quæ ad initium eum ordini noſtro adſcribit, ſeu quæ jam tunc diſtinctum cupit, ſolùm in eo informari argumentis congruis ab iis, quorum intereſt, cupimus, quam in partem oporteat, propendeamus, dum Prodromo huic noſtro ipſum opus ſubmittemus, ne ſcilicèt ullô modô celeberrimo ordini offendiculo ſimus. In hoc tamen fixi, firmíque, eundem ſacrum ordinem nunc non ſolùm aliam congregationem, ſed ſpeciem quoque diſtinctam formare: hinc ſubalternam in *ordine* quidem *Canonicorum Regularium* (ſimpliciter ſub his terminis reſpecto) admittemus: complectitur enim omnes diverſiſſimæ ſpeciei Canonicos votivos, ſed Ordinem Canonicorum Regularium (quem jam à ſeptem penè ſæculis S. Auguſtini vulgariter nuncupamus, quique nihil ſibi aliud eſſentiale agnoſcit præter finem generalem, id eſt, vitam votivam, & finem particularem, id eſt, clericatum, aut pleniùs dicendo! vitam mixtam cum notis diſcretivis ipſa ſcilicèt regula S. Auguſtini, veſtéque lineâ) aliam, niſi ſpeciem infimam, & cum Philoſophis loquendo ſpecialiſſimam eſſe, pernegamus omninò, atque diffitemur.

At dices: Regulam S. Auguſtini à ſæculo undecimo, aut duodecimo per Concilium illud generale Canonicis præſcriptam ſic immutaſſe ſpeciem Prioris Canonici Ordinis, ſicut exempli causâ Præmonſtratenſibus talis diſcriminis causa eſt ſcapulare, aliíque ritus noviter aſſumpti: quòdſi ergò hi ſpecie diſtincti cenſentur, etiam illis cum reſpectu ad antiquos Canonicos impingenda diſcrepantia erit. Præterea, quaſdam à nobis nuncupatas Congregationes Canonicorum Regularium cernimus tam diversìs ritibûs, ac conſtitutionibûs ligari, ut, ſi benè ponderentur, diſtinctiorem daturæ ſint ordinem, quàm unquam Præmonſtratenſes, præcipuè, qui non ſunt de primo rigore. Sic Windeſemenſis congregationis monaſteria quantam diverſitatem in conſtitutionibus ſuis, in veſtitu, imò in ipſis horis Canonicis retinent à monaſteriis Canonicorum, quæ nulli congregationi connectuntur? &c.

Reſpondeo: regulam S. Auguſtini tam parùm aliquid in ordine noſtro ſæculô duodecimô ſolenniter receptam immutâſſe à forma Canonicorum veterum, quàm in Eccleſia immutaverint ſuperaddita antiquis Canonibus decreta Concilii Tridentini, ſicut enim hæc ſunt quædam ſumma veterum Canonum, & eorum declaratio, nihílque novæ ſpeciei formæ ſemel conſtitutæ Eccleſiæ Catholicæ attulerunt, ſic nec Regula S. Auguſtini ordini noſtro Canonico: nam, ùt pro certo oſtendimus, regulam de nullius ordinis religioſi eſſentia ſpeciem infimam conſtituente unquam fuiſſe, igitur, ſeu adeſſet, ſeu abeſſet iſta in individuo talis, nihil ad formandam, aut mutandam illam infimam ſpeciem conferre potuit: Quòdſi verò de regula, prout eam deſcripſimus primô modô, & ad omnem ſtatum religioſum ſemper neceſſariam, ſit controverſia, plenâ voce pro ea pugnamus; eò, quòd illa quoque Canonicis votivis à tempore Apoſtolorum nunquam defuerit, primùm digeſta per Canones, multis verò in monaſteriis adjectâ, ac obſervatâ ipsâ S. Auguſtini, vel Hieronymi, vel Sylveſtri &c. regulâ, dein maximè in Germania, Aquisgranenſî receptâ, abhinc demum unanimî votô, atque emolumentô uni-

universim admissâ solâ regulâ Augustinianâ. Ex quo quivis prudens arbiter judicet, quid demum hæc regula superaddere voluerit, ut institutum ipsum Canonicum inde novâ specie immutatum diceretur? an adeò illigatus ex tunc est Ordo Canonicus, ut nisi regula hæc esset, ipse suam speciem non retineret? Quis enim inscius est ex eruditis, regulam hanc à Canonicis assumptam non ob aliam causam, nisi quia ipsa Canonica, id est, quædam quasi Canonum synopsis, ideò quoque multis in partibus Decreto inserta? quod irrefragabiliter antiquiores maximè professionum formulæ manifestant æquè, ac recentiores plurium collegiorum. Canonici enim S. Antonini Rutenensis usque dum vovent, ac profitentur *clericatum, & sanctitatem vitæ secundùm constitutionem B. Augustini, & cæterorum Patrum &c.* An hoc non est secundùm Canones vovere? Canonici aureæ Vallis apud Pictones olim, nunc verò S. Launi Toarcenses *tradunt se Ecclesiæ S. Petri &c. ita, ut jam non liceat collum excutere à jugo Canonicæ regulæ S. Augustini.* Canonici permulti tum Cathedrales, tum collegiales, ùt habetur ex Tabulario Piperacensi, ad nostra penè tempora formulam retinuêre hujus Piperacensis Ecclesiæ, in qua dicitur: *Promitto obedientiam secundùm Canonicam regulam B. Augustini.* Idem est reperire in tot formulis, ut locus deficeret omnes hìc describendi. Sicut ergò Monachi S. Benedicti regulam profitentur, quia monastica est, sic Canonici Augustinianam, quia Canonica, seu Canonum synopsis est: idémque illis est, Canones ipsos, vel regulam vovere S. Augustini. Sed, ùt diximus, cùm hæc regula tot prærogativìs in jus recepta sit à genuinis Canonicis, hinc meritò ab illis, & nomen Authoris regulæ est assumptum. Neque urget à Præmonstratensibus mutuata instantia, regula S. Augustini in Canonicis nil effecit ampliùs, nisi ut, quos ipsi Sparsim emissos Canones jam anteà observandos voverant, in regula Augustini, quasi quendam in nucleo collectum Iliadem profiterentur; at Præmonstratensium ritus, & constitutiones noviter susceptæ sic ab ipsis promittuntur custodiendæ, ut specie distinctum institutum efforment, &, si illas dimitterent, instituti Præmonstratensis non essent. Accedit maximè, quòd rejectâ veste lineâ scapulare in signum sui instituti elegerint, prout jam latè ostendimus.

Deinde in Congregationibus nostri ordinis ferri non potest speciei discrimen ex diversitate constitutionum, & rigoris disciplinæ; quòdsi enim hoc argumentum moveret, tot in ordine quoque S. Benedicti essent ordines specie distincti, quot Benedictinorum Congregationes. Hinc solùm observanda est instituti obligatio, ex eo namque, dum monasterium, vel congregatio se liberè resolvit ad hunc, illúmve modum arctiorem disciplinæ introducendum, non mutat ordinem, sed munit: at dum aut tollit, quod ei proprium, vel addit, quod ex merito objectivo notabilem diversitatem causat, tum & speciem ordinis mutare necesse est. Possent Windesemenses nostri dimittere, quoscunque demum rigores ordini, regulæque S. Augustini adjecerunt, imò, & ipsam Congregationem, atque tum desinerent quidem esse Congregationis Windesemensis, manêrent tamen immutabiliter iidem Canonici Regulares: at si Præmonstratenses scapulare, & Norbertinam disciplinam, solâ regulâ Augustini certìsque ordinem non obligantibûs constitutionibûs retentìs unà cum veste lineâ commutarent, tum quidem ad Canonicum genuinum institutum transirent, sed Norbertini esse non perdurarent. Denique, quod de diversitate vestitûs adfertur, dicimus, substantialem ordinis nostri habitum vestem lineam esse, neutiquam ab ullo Pontifice,

Canonéque præſcriptam, quâ formâ geſtanda ſit; eâdem nè olim quidem omnibus in locis æqualiter obſervatâ: cùm enim linea hæc deſignativa propriè, ac myſtica ſit inſtituti genuini Canonici, quod profitemur, ſufficiet eam ſeu hâc, ſeu illâ formâ, ſi modò ſubſtantiæ non obſit, exprimere. Verùm de diverſitate iſta ſequenti capite conſultò agetur, ubi in hanc rem plura.

10. *Reformationes Ordinis quæcunque non immutant ſpeciem ordinis, niſi aſſumantur eâ diſcriminis neceſſitate, ut ex merito objectivo diverſus æſtimari debeat.*

Iterùm oppones: inter alias diverſitates noviter Ordini Canonico adjunctas certè eſſe reformationes aliquas, nimis antiquo mori diſconvenientes: quales præcipuè reperire eſt in Congregatione prædicta Windeſemenſi, Mortarienſi, & Lateranenſi, ùt per ſe conſtat. Et quod maximè, proùt jam initiô hujus articuli attigimus, illa eſt Congregationibus propria, & ingenita mutatio perſonarum, quæ immediatè clericali inſtituto antiquo opponitur, ùt ſuprà diximus.

Reſpondeo: De reformatione omnia in ſciendo ſecundo hìc ad ſolutionem inſervientia præmiſimus; quia igitur omnes Congregationes, imò omnia quæcunque monaſteria à viris doctiſſimis æquè, ac maximis Eccleſiæ columnis (quorum propriè intereſt de merito objectivo judicare) ſemper judicata ſunt in ſua ſpecie neutiquam ab antiquis Canonicis differre, patet inde nullam reformationem, in omnibus his ſeu Congregationibus, ſeu monaſteriis talem fuiſſe, quæ ſuffeciſſet ad novam ſpeciem inducendam. Quod verò objicitur de ſtabilitate per Canones præcepta, & de mutatione perſonarum per Congregationes inducta, ridiculum eſt: nam antiquiſſimi Canones conceſſerunt clericis ab una Diœceſi, & Eccleſiâ ad alteram emigrare, ſolâ licentiâ ſui Epiſcopi, hanc verò habent omnes hi Canonici ſub Congregatione viventes, non ſolùm verò ab Epiſcopis, ſed ab ipſo Summo Eccleſiæ Capite. Adde, omnia monaſteria unius Congregationis poſſe reputari per modum unius Diœceſis reſpectu talium perſonarum, illorum verò Generalis, aut caput ſupremum tanquam loci Epiſcopus, ſicut igitur hic antiquitùs jus habuit clericos in ſua Diœceſi jam ad hanc, jam illam Eccleſiam ablegandi, ſic & id tali capiti ſupremo adjudicatur. Quòdſi verò reponas, Epiſcopum non potuiſſe clericum aliquo beneficio ſemel inveſtitum inde liberè dimovere, ſicut id poſſunt Canonicorum Regularium Prælati in ſuis manualibus, ùt vocant, beneficiis. Dico Canonicum Regularem ſic inveſtiri beneficiô ſui Collegii, ſicut quicunque clericus beneficiô exempli gratiâ alicujus Parochiæ, & ab hoc neutiquam Canonicus dimoveri poteſt, at poteſt à beneficio manuali, ſicut & quivis clericus, utpotè, quòd eô nunquam Canonicè inveſtiatur. Quòdſi urgeas dicendo: ſaltem Canonicum Regularem in aliqua Congregatione conſtitutum, qualis eſt Lateranenſis &c. liberè à beneficio ſui Collegii dimoveri poſſe, atque hinc nulli certo loco incardinari. Reſpondeo, quemvis Canonicum etiam in Congregationibus conſtitutum certo Collegio per Profeſſionem incardinari, & ſolùm illam mutationem ab uno loco in alium eſſe manualem, ùt patet in omnibus Congregationibus, Lateranenſi, Windeſemenſi, Genovefana &c. quarum ſinguli Canonici ſuum titulum habent ad locum profeſſionis ſuæ.

11. *Canonici Regulares omnes illi ſpecie infima æquales atque ſub uno identico ordine computandi, qui finem ſuum particularem (qui eſt vita mixta, id eſt, votivo-clericalis)*

Ex hactenus diſputatis, atque reſolutis plana jam via ſuppetit ad dignoſcendos Canonicos Regulares genuinos veterum Apoſtolicâ propagatione inſignium clericorum ſucceſſores, ab aliis hoc nomen Canonicorum Regularium quidem præſeferentibus, attamen ſpecie diſtinctis. Cùm enim ad Canonicum Regularem S. Auguſtini (quô ſolô nomine ſeſe genuini ab aliis diſcernere ſolent) requiratur, ùt ſæpè in hoc capite effati ſumus, finis generalis, qui cuique ſtatui religioſo com-

complent veste lineâ cum regulâ S. Augustini.

communis est, & cum eo finis particularis, qui est ipse clericatus, ac in evidens puri, sincerique hujus clericatûs nullâ Monachili notâ proùt instituto adæquatè sumpto propriâ commixti signum ipsa vestis linea; denique præter hanc regula S. Augustini; patet quòd quicunque Ordo, quamvìs nomine Canonicorum Regularium decoratus (si unum ei ex his allegatis defuerit) specie distinctus censendus sit ab ordine Can. Regul. S. Augustini communiter dicto.

Hyacinth. Gravison hist. Eccl. tom. 5 colloq. 6. p. 132. col. 2.

Hinc inanis est Authoris nuperi cujusdam contentio, qui, cùm, quasi fluctuans arundo, de ordine Canonico animum suum diversis affectibûs plenum hinc inde manifestâsset, & congessisset non pauca in hujus ordinis nostri (ùt colligere licuit) præjudicium, attamen ordinem suum magno nisu annumerare huic nostro instituto percupiit, hìs præcipuè rationibûs firmatus; Primò: Quòd Honorius Tertius in Bulla confirmationis statuerit: *Ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum, ac B. Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibûs inviolabiliter observetur.* Secundò: Quòd nullam aliam regulam S. Dominicus suis præscripserit, nisi regulam S. Augustini. Tertiò: Quòd licèt fratres sub Reginaldo annô 1218. vestem lineam ex Decreto Honorii cum Scapulari tanquam divinitùs præmonstrato commutârint, inde tamen non desierint esse Canonici Regulares, quia Religiosi Præmonstratenses sunt veri Canonici Regulares, etsi non deferant vestem lineam &c. Ex his namque patet, Authorem istum non qualitercunque nomen Canonici Regularis, sed & rem ita prætendere, ut suum ordinem specie infima analogum nostro accenseat instituto. Verùm huic nos reponimus, quòd si eô jure, quô Canonici Præmonstratenses, aliique complures hoc nomen sibi vendicant, ùt plurimùm, quòd suæ religionis Originem partim à Fundatore Ordinem nostrum professo adepti sint, partim etiam, quòd hujus Canonici instituti quædam ad informationem religionis à se inventæ assumpserint, ùt sunt regula S. Augustini cum certis clericalibus exercitiis: si inquam, hoc jure Patres Prædicatores Canonici Regulares nominari, aut esse quoque cupiunt, lubentes huic sancto desiderio subscribimus, & tales semper quemadmodùm complures alios hoc nomine claros specie tamen à nobis distinctos venerabimur, ac cognoscemus. At si jure analogicô, atque identico? tamdiu id securè negabimus, quamdiù in illis certum, ac irrefragabile ordinis discretivum, vestem scilicèt lineam communi usu solitam, afforis pro evidenti indicio genuini Canonici Regularis S. Augustini portatam, & exhibitam, non conspiciemus. Intereà in hoc præfatum authorem mirantes, adeò sibi in citato colloquio de ordine Canonico suis adjudicando complacuisse, cùm aliàs de eo sic discurreret, ut etiam amicos huic ordini favere deterreret (quod, quia superiùs memoravimus, hìc non æstimamus repetendum) in hoc tamen liberalis, ùt, cùm ex sua sententia plures species ordinum in unum Canonicorum Regularium commisceat, non tam injuriator omnium videatur esse, quàm consors.

Sint igitur Canonici Regulares, quotquot velint, aliud hoc nomine non exprimens, non evincent, nisi ordinem *Canonicorum Regularium* esse posse speciem subalternam, sub qua sicut continentur Canonici Regulares S. Augustini, sic numerari sub illa valeant Canonici Præmonstratenses, S. Jacobi de spata, de metri, seu de pænitentia, Antonii de Vienna, aliique complures, at has species infimas inter se convenire, & unam completè formare, nemo rerum nostrarum peritus asseverabit. Instantiam habemus ab ordinibus clericorum regularium: potest enim non minùs

Ordo Clericorum Regularium considerari ùt species subalterna, sub qua comprehendantur clerici Piarum Scholarum fundati an. 1597. Societ. Jesu fundati an. 1540. Matris Dei Lucæ, fundati 1574. Theatini fundati 1524. S. Pauli decollati, fundati 1526. aliíque quàm plurimi, qui omnes quamvìs sub hac specie subalterna clericorum regularium conveniant, nunquam tamen seu hic, seu alter eorum aliter, nisi species infima, à reliquis omninò discreta assereretur.

Quòd si quæras, quid ex datis nostris principiis de congregatione S. Salvatoris Bononiensis dicendum sit, qui quamvìs lineâ veste supari induantur ex instituto, attamen ex eodem præscripto suprà lineam scapulare laneum portant.

Respondeo, non immodicè de his Canonicis disceptatum fuisse, an inter nostros legitimè, ac absolutè habendi sint? sed, cùm demum Bulla emanâsset Callisti tertii annô 1456. post hoc institutum incæptum 48vô, in eáque non solùm Pontifex declarâsset: *Canonicos de congregatione hujusmodi fuisse, & esse veros Canonicos Regulares dicti ordinis* (id est, in specie infima cum instituto nostro, de hac quæstio enim vertebatur) verùm etiam rationem convincentem, & ex merito objectivo legitimè resultantem præmisisset hìs verbìs. Quòd *pro parte Prioris, & Canonicorum prædictorum* (scilicèt Bononiensium) *asserentium, quòd ipsi secundùm regularia instituta dictorum* (nempe Canonicorum S. Augustini) *Canonicorum Regularium profitentur, & degunt, ac* **Rochetum**, *proùt alii Canonici prælibati, deferunt. Fuit humiliter supplicatum, uti ipsorum voto super hoc opportunè provideretur.* Denique & alterum scrupulum causâ scapularis sic sustulisset Julius secundus in Bulla, quæ incipit: *inter cæteros &c.* data annô 1512. ut diceret, *scapulare ab ipsis portari non tanquam signum monachile*, sed solùm à sede Apostolica datum, quòd *insigne aliàs claustralium esset, & ex speciali munere, & devotione iis fuerit donatum.* Hinc, cùm illud scapulare non aliter respiciatur, quàm habitus, seu ornatus quidam accidentalis, velut exempli causâ Canonici S. Sepulchri cruce signatum exteriorem habitum retinent: abhinc inter legitimos Canonicos Regulares S. Augustini eos reputandos esse, nullus abnuo. Atque neutiquam assentior illis, qui quacunque ratione minùs solidâ allecti eosdem tanquam speciem ab ordine nostro distinctam habendos esse censuerunt.

Paucìs jam enumeremus ordinis nostri Congregationes seu aliquando, seu actu florentes, & ad invicem genuinam speciem infimam constituentes. 12. *Quædam Can. Reg. S. August. Congregationes enumerantur.*

Prima, eáque nobilissima est Congregatio Lateranensis per totam maximè Italiam diffusa, multìs Collegiìs, Abbatiìs, Præposituris, Prioratibûs, aliìsque religiosìs locìs opulenta, de qua, dum ad condignam laudem promendam foret stringendus calamus, nescio, an in ea elaboranda justum volumen sufficeret? igitur sicut hujus ita, & subsequentium, dum solùm memoriam isthìc referimus, magìs peculiaria dicenda suis locis reservamus. *Instituta propriè ut congregatio annô 1446. ut alibi probabitur.*

Secunda est Congregatio S. Ruffi per totam Galliam dilatata, quæque inter sinus suos, fervorem disciplinæ retinere non contenta, constitutiones saluberrimas aliis quoque comunicans exordium, incrementúmque amplissimum sumpsit. *An. 1084.*

Tertia nobilissima Congregatio Colimbricensis, cujus primus Plantator exstitit S. Theotonius. Vide Pennot. l. 2. c. 59. *An. 1131.*

Quarta est Congregatio S. Frigdiani Lucensis Authore Bartholomæo de Columna, & Jacobo Avogrado viris Doctissimis, ac Religiosissimis. Nunc ipsamet Lateranensis. *An. 1406.*

Quinta S. Salvatoris Bononiensis, aliàs Scopetinorum à loco pri- *An. 1408.*

primitùs inhabitato sic dictorum, Auctore Stephano priùs religioso Ordinis Eremitarum.

An. 1408. Sexta S. Georgii de Alga, sed nunc exstincta, cujus monasteria partim sæcularibus, partim alieni instituti regularibus sunt concessa.

circa initium duodecimi sæculi. Septima Mortariensis S. Crucis: nunc Congregationi Lateranensi unita ab anno 1449.

An. 1118. Octava Portuensis apud Ravennas sub Paschali secundo exorta, sed sæculô decimô quintô Congregationi Lateranensi unita est.

An. 1194. Nona S. Marci Mantuæ: ob commendata penè omnia licèt florentissima monasteria per clericos sæculares, unà esse desiit.

cir. annum 1113. Decima Congregatio S. Victoris Parisiensis, olim celeberrima, & usque in Germaniæ inferioris complures provincias suos extendens palmites, at nunc esse desiit.

cir. annum 1064. Undecima S. Laurentii de Plebe Martyrum in Delphinatu: celebris olim congregatio, sed nunc fermè ad incitas dilapsa.

cir. annum. 1632. Duodecima S. Genovefæ: quæ nunc in tota Gallia venustissimè floret.

Sæculô undecimô. Decima tertia Congregatio Aroaviensis, quæ olim fæcundissima erat, at jam à multis annis unione dissolutâ, extincta est.

Decima quarta Congregatio Windesemensis hodiedum florentissima, & quæ unica est in tota Germania, cui complura tum virorum, tum Virginum monasteria subsunt, de quibus in descriptione multa notatu dignissima referentur.

Ultima, eáque hîs temporibûs percelebris Congregatio est S. Salvatoris, cui initium B. Petrus Forerius nuper Catalogo Beatorum solenni ritu adscriptus, dedit: cui jungenda altera ejusdem nostri instituti sacrarum Virginum sub titulo nostræ Dominæ ab eodem Beato instituta, quæ gemina hac ætate floret eximiè, noströque ordini non exiguum decorem contribuit.

Atque hæ præcipuæ, ac nobiliores Congregationes sunt Canonicorum Regularium S. Augustini sub eadem antiquissima specie Deo servientium, quibus quidem quæpiam minores accenseri possent, nisi ad alia properandum esset.

His Congregationibus adjungenda sunt universa monasteria à nulla earum dependentia, ejusdem tamen infimæ speciei, qualia (ut de illis, quæ infrà fines nostras Germaniæ non continentur, sileamus) in Germania omnia sunt, si Windesemensia, & Foreriana perpauca excipias: utpotè, quòd nostri instituti Congregatio alia, ùt diximus, hìc non reperiatur, nisi fortè talem dicas esse, quam videntur Canonici S. Sepulchri conflare, de quibus suô locô agetur.

Demum ultimæ quoque satisfaciendum est quæstioni, quid de aggregatione monasteriorum ad quampiam congregationem sentiendum? 13. *Quid Aggregatio ad aliquam congregationem ex suprà dictis, & quis ejus fructus atque emolumentum?*

Respondeo: Hanc vocem dupliciter esse considerandam, in sensu scilicèt stricto, & in aliqualiter latiori, cùm enim *aggregare* idem ethimologicè sit, ac *associare*; strictè loquendo fit alicujus rei ad alteram aggregatio, dum ei associatur, seu societate similitudinis, atque æqualitatis jungitur, quam anteà non habuit. Latiori verò modô, ac magis propriâ Ethimologiâ nominis (ùt habet Calopinus ad vocem *aggregare*) *aggregare*, idem est, ac *congregare*, id est, *dispersa colligere*: Quæ collectio fieri potest rerum ejusdem speciei ad eandem rem pertinentium, sed hìc, & nunc certô modô disjunctarum, velut dum oves unius gregis in campo patulo hinc inde pascua conquirentes ab invicem separantur quidem, attamen eundem gregem formant: congregantur autem seu aggregantur, dum in unum cumulum, vel cætum conjunguntur. Hæc verò aggregatio potest dupliciter fieri, vel moraliter, vel physicè, sic congregatio fidelium, vel aggregatio secundô modô sumpta, non fit physicè, sed moraliter, ita quidem, ut

ut, etsi nunquam ad unum cœtum physicum coarctari valeant omnes fideles, sit tamen id moraliter: hôc enim modô est omnium fidelium unum ovile, una verbi Divini pastio, una meritorum communio &c. quamvìs physicè, & secundùm corpora multìs parasangìs sint inter se divisi. Hìs positìs, dico, aggregationem apud Canonicos maximè Germanos complures reperiri, ad congregationem nominatim Lateranensem: causa est, quod aggregatio ista non fiat primô, sed secundô modô à nobis explanatô, firmatur verò hæc talî fundamentô: ex quo Congregatio S. Frigdiani annô 1401. suos progressus accepit, ut ipsi S. Frigdiani Ecclesiæ se complures Abbatiæ, ac monasteria clericalia subderent, hæcque congregatio caput evaderet (non solùm origine, sed & præstantiâ) totius ordinis in amplissimis Italiæ Provinciis tunc florentis, hunc demum honorem obtinuit, ut ipsa reformatrix fieret annô 1446. Ecclesiæ Lateranensis; dum per Canonicos Frigdianarios eadem celeberrima omnium Ecclesiarum Mater ejectìs sæcularibûs Canonicìs (ipsam extrusìs regularibûs ad centum, & quinquaginta annos occupantibûs) reformata est non solùm in disciplina regulari, sed & in unum, cum illa Ecclesia, congregationis corpus fidelissima societate coaluit. Eugenius enim quartus, cùm in privilegio suo disertè cognovisse se dicat, quòd venerabilem locum istum (id est, Ecclesiam Lateranensem) summi Pontifices prædecessores sui *inennarrabilibûs indulgentiìs &c. & honorum privilegiìs sublimârunt, & decorârunt titulìs dignitatum: Divinam in terris familiam clericorum, qui religiosam vitam ducerent, & ad exemplum nascentis Ecclesiæ sanctam institutionem servarent, quos Canonicos Regulares appellamus, sacrum inter clericos, & ministros Christi vivendi modum in sacrata Basilica instituerint, firmarint, erexerint, & perpetuò deputarint, ut hi primæ in terris Ecclesiæ, & matrìs sanctorum Apostolicâ providentiâ curam gererent, qui primorum Christianæ religionis clericorum normam, traditiones, & instituta sectantur &c.* Præctereà cùm ultrà profiteretur idem sanctissimus Pontifex sacram Basilicam per dicti ordinis clericos longìs temporibûs sanctè, & salubriter gubernatam fuisse certissimâ scientiâ, & veritate se comperisse, & hoc evidentissimè obtestari innumerabilia documenta, denique se velle sanctam Ecclesiam Lateranensem ad primævum statum, & ordinem reducere, ut scilicèt ordo Canonicus, qui secundùm Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus perpetuìs futuris temporibûs inviolabiliter in dicta venerabili Basilica vigeat: se statuisse, & perpetua stabilitate firmâsse, ut præfata Basilica per præfati ordinis clericos in perpetuum gubernetur. Patet ex his omnibus Canonicos Lateranenses ejusdem speciei infimæ fuisse cum Frigdianariis, aliàs Pontifex nequivisset dicere, se extradendo, atque committendo dictam Basilicam Canonicis S. Frigdiani, *restituere eam, ac reducere ad primævum statum, ac ordinem, primam institutionem repetere, & Patrum terminos reponere.*

Deinde cùm ait, ultrò se specialiter ad congregationem de Frisonaria nuncupatam respexisse, atque prædictam congregationem in dicta Ecclesia Lateranensi *constituisse, posuisse, erexisse*, & *deputâsse*, sequitur, ùt diximus, Ecclesiam Lateranensem sic cùm congregatione Lateranensi coaluisse, ut unum corpus efficerent.

Denique dum decernit, ut deinceps omnes dictæ congregationis conventus, & loca ab hujusmodi S. Basilicæ titulo, & totius congregationis capite nomen accipiant, & Salvatoris congregatio appelletur, & singuli dictæ congregationis Canonici ubicunque Domino servientes hujus Basilicæ clerici ministri, & religiosi, ac de ipsius capituli gremio in omnibus juribus,

&

& privilegiis censeantur: liquet, ex tunc quidem nomen hujus congregationis cæpisse omnibus eidem unitis tam Canonicis, quàm monasteriis attribui, quod, quamvìs anteà factum non sit, ex tunc tamen ab omnibus Canonicis ampliùs, ac solidiùs hoc nobilissimum nomen affectari cæpit, quò faciliùs universi huic congregationi etiam stricto jure non uniti se ideò membra ejusdem dicere possent, quòd, si non ab hac individuè consideratâ descenderent, certè sub ejus infima specie continerentur, & suô modô, si non à congregatione, ab ipsa tamen Lateranensi Ecclesia suam originem eatenùs ducerent, quòd tum sæculis prioribûs inde, ut ita dicam, lex regularis clericalis vitæ per summos præcipuè Pontifices exiret, & in orbem universum diffunderetur; deinde rursum reformatio ejusdem non aliunde, nisi ab hac Ecclesia sub Nicolao secundo, Gregorio septimo, Alexandro secundo, & tertio emanaret; ut, quemadmodùm semper ante hanc congregationem institutam omnes se ex jure originis in occidente clerici votivi, nuncupare Lateranenses, ita & inde dicere congregationis Lateranensis possent.

Verùm occurres: afferendo disparitatem Canonici Lateranensis Ecclesiæ, & Lateranensis congregationis: nam, qui se aut immediatè, aut mediatè descendentes à Canonicis Lateranensibus probare possunt, certè & nomen sibi arrogare tanquam filii, aut nepotes ab uno stipite conceduntur; at longè aliud in congregationibus usuvenit, in illis enim nemo participare potest nomen, nisi & normam, ob quam instituta est, observet: hinc cùm congregatio Lateranensis exorta sit annô 1446. patet Canonicos ante hoc tempus in diversis Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ &c. locis fundatos, licèt plantationem suam à Lateranensi Ecclesia immediatè, aut mediatè obtinentes, neutiquam Congregationis Lateranensis dicendos, utpotè, quòd hujus esse non possent, quæ nunquam exstiterat: imò neque nunc tales dicendos omnes illos, qui non constitutiones, normámque ab hac congregatione præscriptas, & in esse suo firmantes plenè observant.

14. *Canonici Regulares collegiorum nulli ex enarratis congregationibus unitorum, aut aggregatorum, participant omnia privilegia, & gratias his concessas, prout simpliciter idem dicunt ac ordinem.*

Respondeo: omnes Canonicos Regulares haud dubiè se dicere optimo jure posse Lateranenses, imò, & congregationis Lateranensis: omnes, inquam, qui aut mediatè, aut immediatè inde descendunt, id est, quorum collegia, seu monasteria illâ formâ, normâque vivendi primitùs imbuta sunt, aut qui per ipsos Lateranenses Canonicos in tali collegio, primam Coloniam constituerunt. Sicut in Germaniam, certum est, primam Coloniam ex Lateranensi Asceterio, atque Archetypo fuisse assumptam, quod nos in descriptionibus nostris clarè ostendemus, & per hos deinde eandem disciplinam in alia quæcunque demum monasteria cum primis Coloniis semper inde diffluxisse: sic exempli causâ monstrabimus Salisburgenses Canonicos suam regularitatem primitus à Lateranensibus hausisse, inde Canonici Seccovienses suam, ab his dein Voravienses, ab istis Pöllavienses &c. hôcque modô de istis omnibus dici jure potest, eos ex institutione sua Canonicos Lateranenses esse: at id non solùm, verùm etiam esse congregationis ejusdem. Porrò, qui institutam hanc congregationem veteres Canonici præcesserant, frequenter à scriptoribus dicuntur congregationis Lateranensis per prolepsim, seu anticipationem, proùt similia exempla complura exstant, de quibus alibi egimus: eò quòd ipsi quoque inscribi defuncti soleant in catalogum, aut Sanctorum, aut Necrologium, quod etiam aliis congregationibus consuetum est. Hinc non apparet, cur adeò insultandum Stephano Cremonensi, aut Oliverio S. Ubaldum Episcopum Eugubinum, & in Cathedrali

Vide Bolland ad 16. Maij vit. S. Ubal. com. præv. n. 4. It Ital. sacr. in Ep. Eugub. t. 1. f. 635. in addit.

SS. Jacobi, & Mariani Canonicum Regularem annô 1160. florentem Lateranensibus non solùm, verùm & eorum congregationi adscribentibus: imprimis enim certum est Eugubinam Ecclesiam annô 1278. reformatione per Frigdionarios accepta ejusdem congregationis membrum fuisse factum, dein unà cum aliis annô 1446 in Lateranensem concessisse. Sicut igitur antiquissimos Sanctos eadem congregatio Lateranensis catalogo suorum meritò adscribit, ita S. Ubaldum inter illos collocat; quòd si enim *eorum meritis* (ùt inquit Pius V.) *eadem congregatio per orbem propagata, & illustrata exstitit*, cur non ipsi tanquam splendidissima sydera huic Lateranensi olympo, congregationi, inquam, tantis laudibûs à primis Ecclesiæ Præsulibus deprædicatæ, atque dilaudatæ accenseantur? Quamvìs & aliô sensu horum scriptorum mentem assequi liceat, potuisse hoc nomine congregationis ipsum Lateranensium Religiosorum totum simpliciter intelligi, atque hôc stylô S. Ubaldus adhuc liquidò congregationis Lateranensis Canonicus dicendus erit, inter ea membra se regulariter viventem collocans, quæ originem, conversationémque suam in Portuensi cænobio in acceptis tulerant ipsis Lateranensibus. Sic enim optimè hanc veritatem annotavit Hieronymus de rubeis dicens: *Canonici Lateranenses, quorum ab ipsis Apostolis ductum initium ferunt, à divóque Augustino Hypponensi Episcopo instauratum, deinde à Petro Peccatore* (intellige Petrum de honestis) *in Portuensi cænobio ad Ravennatem cùm ferè interiisset, elatum, & absolutum, ùt memoravimus, Ravennam se ad cænobium Portueuse contulêre &c.* igitur Petrus de Honestis vir sæculô undecimô eximiè florens disciplinam Lateranensem cùm aliquot ejusdem Ecclesiæ Canonicis ad monasterium Portuense informandum transtulit, ubi præter regulam sancti Augustini saluberrimas constitutiones præ-

In Bulla Canonicorum proprio præfixa.

Hist. Ravennat. l. 7. ad an. 1419.

scripsit, non verò solas, exclusâ Augustinianâ regulâ, quod quidam inaniter commentantur, cùm insolitum non fuerit regulæ sancti Augustini constitutiones magìs singulares adjungere: has verò S. Ubaldus per aliquot menses in monasterio Portuensi divertens, ibíque Canonicam vitam professus secum non sine divina approbatione intercurrentis miraculi Eugubium detulit. Hìs perpensìs, cur quæso hunc sanctum virum aut Lateranensem, aut congregationi eidem adscribendum negemus?

Intereà tamen superest adhuc & alia responsio ad mox allatæ oppositionis partem posteriorem, fundata quidem in iis, quæ mox disseruimus; superaddens verò Bullam illam quâ summus Pontifex dissertè concedit hujus congregationis Lateranensis Abbati, ut quodcunque monasterium ubicunque situm adunare possit huic congregationi tanquam capiti, talíque monasterio communicare exinde omnia jura, ac privilegia tanquam vero, ac genuino membro hujus nobilissimæ congregationis. Neque obstat, à multis collegiis sic unitis non observari constitutiones ejusdem, néque ipsa obligari ad eas: Videmus enim in aliis ordinibus id ipsum fieri. Quis námque ignorat Casinensis congregationis quot membra in Germania reperiantur, quæ tamen nullìs capitulìs ibidem celebrari solitìs, nullìs diætìs, nullìs illi congregationi peculiaribûs ritibûs arctantur? quod nos facilè probare possemus, si nostrûm esset falcem mittere in messem alienam. Solùm id inferamus ad rem nostram hinc optimè sequi, quæ à nobis de unione monasteriorum nostrorum in Germania ad Lateranensem congregationem referuntur, jure ad id præcipuè fundato in idenditate instituti, & analogicæ propagationis, quâ dicere possumus omnes descendentes à Lateranensibus filios esse; ergò quòd si *filius, & hæres*: Ut ex Pauli 4. Gal. 7. legistæ loquun-

Habetur §. 2. instit. de hæred. qual. & diff.

quuntur, *hæres* verò *in omne jus, non tam singularum rerum Dominium succedit, cùm & ea, quæ in nominibus sunt, ad hæredem transeant.* Pomp. L. 137. ff. de ad vel om. hæred.

15. *Aggregatio ad Congregationem Lateranensem participationem eorum solùm privilegiorum superaddit, quæ Congreg. Lat. ut tali, non verò, quæ ei, ut Ord. membro concessa sunt: hôc enim modô eorum participatio aliundè ad totum ordinem extenditur.*

Ex quo demum concludimus, quam communiter nuncupare solemus monasteriorum nostrorum aggregationem, obtinendam per certas supplicas, ad Abbatem Lateranensem dirigi solitas, fortè operari posse, ut participentur hâc normâ privilegia, & prærogativæ illæ, quæ præcisè alióquin, ac strictô modô congregationi, ùt tali, concessæ sunt. Quia verò plurima Lateranensibus non ex intuitu erectæ congregationis, sed meritorum Canonici Ordinis, membrorúmque in Ecclesia Lateranensi tam eximiè, támque insignî emolumentô ultra 800. annos sedi Apostolicæ, ac maximè Deo deservientium collata sunt, hinc facilè apparet, etiam nullâ talî intercedente supplicâ aut aggregatione participationem privilegiorum, ac gratiarum omnium, cunctis ejusdem speciei Canonicis obvenire. Unde observandæ sunt privilegiorum, & gratiarum Bullæ, quô sensu loquantur. Nam si congregationis nomine intelligatur ipse ordo, proùt superiùs ex Lorichio notavimus, privilegia illa, & gratiæ ad totum pariter ordinem sese diffundent: si verò solam congregationem secundô modô sumptam tales Bullæ deprehendantur cum quibusdam terminis expresè exceptivis, aut definitivis complecti, gratiæ illæ nisi aggregatis, aut aliundè unitis prodesse non poterunt: ratio autem hujus utriúsque est, quod hæc sit communis istarum vocum interpretatio recepta: de quo videri possunt authores de communicatione privilegiorum scribentes, ubi inter alios Rodericius docet, quòd privilegium concessum uni loco alicujus ordinis participent omnia reliqua monasteria ejusdem ordinis. Quæst. Can. & Reg. tom. 1. q. 55. art. 18. & cùm talis privilegiorum usus apud omnes alióquin religiosos sit consuetus, non video, cur id apud Canonicos Regulares in dubium trahi possit ob rationis paritatem.

Denique tota hæc quæstio de aggregatione in id resolvi potest, ut, si per eam nova quædam intelligatur associatio, non aliter nisi ad summum talis intelligi valeat, quæ fit ad congregationem sub hac disértè formalitate consideratam. Proùt verò idem innuit, quod ordo religiosus, seu ùt congregationem primô modô explicavimus, talis aggregatio de novo nihil operabitur, sed solùm quandam instaurationem conferet, idem enim efficiet, quod talium privilegiorum participationi tribuere de novo potest ipsa sedis Apostolicæ confirmatio, de qua non ita pridem vir quidam eruditissimus, ac aliquot editis librîs clarus à me consultus, sequentia doctissimè respondit: *Quod motivum, aut quis fructus confirmationis Apostolicæ, qua nonnullis collegiis - - - - confirmata est aggregatio ad congregationem Lateranensem? Respondeo. Motivum esse potuerit, quòd nonnullis dicasteriis præsertim Salisburgensi, ipsius aggregationis valor, ac vis videri voluerit suspecta. Fructus cæteróquin, si curam hujus metûs excipias, nullus est, cùm confirmatio nihil de novo tribuat, sed solum tuitionis munimen adversùs impugnantium importunas molestias conferat. Deliberabam Romæ, an non & ipse pro Collegio meo ejusmodi confirmationem facillimè impetrandam peterem, dissuasit quispiam Abbas Lateranensis prudens, & doctus, inquiens: æstimantur à vestris Germanis hujusmodi confirmationes, quæ tamen &c.* Dicam id ipsum de aggregatione, nam aut primô modô illa fiet ad ipsam scilicèt congregationem præcisè, ùt talem? & modicum in privilegiis, ac jure quæsito supplicantibus saltem effectivè adijciet, si solas indulgentias quasdam non contemnendas excipias: aut secundô modô ad Lateranenses ùt Ordinis Can. Regul. membra? & erit hæc aggregatio nil,

nisi tuitionis munimen adversùs impugnantium importunas molestias, quæ si necdum per talem aggregationem tolli possint, sufficienda est Apostolicæ Sedis confirmativa Authoritas, non alia de causa tam facilè obtinenda, nisi quòd eidem per se supplicum preces compertæ sint, certissimâ, ac antiquissimâ niti veritate. Per quod tamen nulli petendam talem aggregationem dissuadere velim, quin potiùs ad firmandum tuitionis munimen omnimodis consulo.

CAPUT VIII.

De vestitu Canonicorum Regularium S. Augustini.

FRequentiùs hactenùs vestitus Canonici occurrebat memoria, in quantum is propriè discretivus dicitur instituti nostri ab omni alio, diximúsque hanc esse vestem lineam; non metuo, ne mihi ampliùs hoc in capite concurrendum sit campô, utpotè dubiis vestem lineam attinentibûs, diversis in locis hujus exegesis, ad plenum declaratis. Igitur in præsentia non alia nobis incumbit provincia, nisi, ut imprimis ipsius vestis hujus substantialis, lineæ nimirum, exponamus qualitates, suppositis iîs, quæ dudum retulimus. Secundò alia quoque vestimenta Canonicis nostris propria describamus, causis ut plurimùm eorum aut inventorum, aut gestari solitorum propositis.

I. *Vestis linea Principalis habitus Canonicorum Regularium. Cujus nomen, forma, usus &c. enarratur.*

Vestem lineam cur sibi propriam, & ad ordinis sui exigentiam habeant S. Augustini Canonici, obviam est reperire. Ne tamen omninò causam hanc præteriisse videamur, sciendum est: olim & adhuc multis Canonicis usitatam esse non solùm vestem lineam, verùm & nigram cappam (de qua paulò inferiùs plura) atque utrumque hunc vestitum propriè fuisse tum discretivum semper, tum mysticum instituti nostri: linea enim vestis notabat in canonicis, seu votivis clericis vitam activam, cappa verò nigra vitam comtemplativam, unde perquam doctè de utraque Stephanus noster Tornacensis, qui sæculô 12. vixit, & nostri status rationem, proprietatémque fundatissimè penetravit. Sic autem vir iste doctissimus inducens S. Genovefam per prosopopæjam B. Virginem alloquentem: *Domina*, inquit, *de plenitudine Virginitatis, & munditiæ tuæ porrige mihi, unde novis futuris Canonicis meis formam candoris imponam, linum scilicet candidum, & ab ancilla tua Magdalena penatrice postulabo lanam: ex lino tuo superpelliceum, ex lana ejus cappam fratribus meis conficiam, qui habitus est Canonicorum Regularium non solùm proficiens, sed & sufficiens. In superpelliceo candor munditiæ, in cappa rigor pœnitentiæ, ut qui viderint, eos superpelliceis indutos, dicant de eis: candidi facti sunt Nazaræi ejus, cùm respexerint cappas eorum, dicant de eis, nigri sunt, sed formosi, filiæ Jerusalem &c.* Serm. in fest. S. Genov.

Vestis itáque linea Nazaræis attribuitur, quia eorum nomine (út explanat Lyranus) Levitæ, & Sacerdotes veteris testamenti designabantur, & veste ista, Sacerdotum religionem, ac laborem in Machabæis designatam fuisse observat Cornelius. In 4. Thren. v. 7. In Daniel. c. 10. v. 5.

Hæc verò vestis apud Canonicos diversum cultum, formásque obtinuit; antiquissimis temporibûs, totum corpus lineâ amiciebatur, pertingente usque ad talos. Hâcque veste adhuc induebantur Canonici Regulares sæculô 13. ùt colligere licet ex Concilio Monpessulano anni 1214 *Tunicas non habebant curtas, vel apertas ab anteriori, vel posteriori, sed longas, & clausas:* Can. 18. quas deinde breviores admisit Turonense an. 1583. Can. 13. *Superpelliceis*, inquit: *ultrà medias tibias propendentibûs utantur.* Ex quo patet tum lineam jam aliquantò decurtatam fuisse, & quæ antea Albæ formam sustinuit, dein novam quem-

quandam saltem in longitudine accepisse.

Certum autem est sicut antiquitùs, & quidem usque ad nostrum penè ævum totam exteriorem togam obtexerat ad albæ formam, vestis linea, & æqualis in omnibus Canonicis votivis conspiciebatur, sic sensim aliam, discrepantémque figuram nacta est apud Canonicos diversorum locorum, quamvis minimè diversæ professionis, aut instituti: ex quo sanè opinor, varia quoque lineæ vesti nomina advenisse. Nam ùt videre est apud Scriptores, nuncupabatur eâdem antiquissimâ voce, *linea tunica:* sic enim apud S. Augustinum legitur. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in communi.* Successu verò temporis hæc *tunica linea* cæpit quoque *Camisia* nominari; quamvis enim alióquin idem *Camisia* esset, ac *interula*, in usum tamen dein assumpta hæc vox est significandæ lineæ tunicæ clericalis, ac sacerdotalis, unde Papias, *Alba*, inquit: *Vestis Sacerdotalis usque ad talos, unde & talaris dicitur: Dicitur verò à similitudine Camisiæ quotidianæ, quia de lino fit, stringens superiora, & inferiora.* Sicut autem oportebat Canonicos votivos, imò omnes Clericos, ùt ex Ratherio, & Leone IV. notum est, præter Albam, seu tunicam lineam, quam quotidiano usu induebant, in missa aliam *sacratam* albam desuper assumere: nam: *Nullus in alba, quâ in suo utitur, præsumat Missas cantare*, inquit citatus Pontifex: *Et nemo illâ albâ utatur in sacris mysteriis, quâ in quotidiano, vel exteriori usu induitur.* Decernit Riculphus Episcopus Suessionensis in Conc. Can. 7. annô 889. sic in Concilio Coloniensi an. 1260. eadem vestis sub nomine Camisiæ gestanda in sacrificio præcipitur: *Sacerdotes autem ipsi, quotiescunque celebraturi sunt Missam, veste Camisiali sub albis non careant, ne Albam, quæ consecrata est vestis, ipsorum tunicæ valeant immediatè contingere, nec ipsæ tunicæ comparere.*

Apud Cang. v. Canusia.

Leo IV. hom. de Cur past.

Can. 7.

Ultrò dein identidem plura nomina obtinuit. *Subtilis* dicitur à Chronista Windesemensi, *superpelliceum* à Durando in suo rationali, & à Stephano Tornacensi nostro Epist. ad Albin. Card. Colobium etiam nominatum est, cum figuram eam haberet, quam ethimologicè Colobium indicat: Scilicèt tunicæ absque manicis, qualem olim, & Laici, & Monachi, & Clerici portabant, diversô tamen colore, atque materia: de Clericorum Colobiis Anselmus Collector Decretor: ex Eusebio sic ajt: *à Sancto Sylvestro, & Presbiteris ejus Colobiorum usus sumpsit initium, & Marcus, ac Julius, & Liberius ex ordine sunt usi. Post hos autem Colobia in Dalmaticas commutata sunt.* Vestis igitur linea, quâ plerique Canonici Regulares in Bavaria induuntur, antiquissimam clericorum lineam imitatur, nam Colobium tunica erat sine manicis, aut cum manicis brevioribus, qualia nunc gestare videmus Episcoporum Capellanos à sacris inservientes: sine manicis autem nostrorum Canonicorum præfatorum portandi mos est eò laudabilior, quò ineptiùs ad dedecus, & injuriam sanctissimi ordinis nostri quidam hastulis utentes lineis (de quibus mox) sic eas occultant, ut non nisi magnâ industriâ, ac circumspectione adhibitâ videri, sícque demum saltem veste dignosci possint, regularésne clerici sint, ac Canonici, an sæculares?

Apud Cang. hoc verbo p. 1171. vet. edit.

Cotta, fortaßè strictiùs loquendo, idem in re, ac *superpelliceum* atque *Rochettum*, nam in Regula Sempringhamensi p. 725. lego *Ministris Altaris sint superpellicea cum capuciis, quæ caput, & colli nuda protegant, cum sacerdotalibus vestimentis induendi fuerint.* Et in Concilio Basileensi an. 1431. statutum est: *Ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum horas Canonicas dicturi, cum tunica talari, ac superpelliceis mundis ultrà medias tibias longis &c. Ecclesias ingrede-*

Lindw. ad provis. Eccl. cantu. l. 3. tit. 27.

grederentur. Pariter, & *Rochettum* à Lindwido reputatur inter vestes clericales maximè ad divina mysteria peragenda solitas. Hinc colligas, cùm anteà Canonici Regulares passim vestirentur lineâ tunicâ, prout format camisiam, aut superpelliceum, aut Rochettum, aut Cottam, illôque nunquam deposito uterentur: ubi clericis aliis districtè præcipitur, ut semper induti, aut superpelliceo, aut Rochetto horis Canonicis persolvendis intersint, id Canonicos Regulares suâ solâ usuali veste lineâ præstitisse. At quidam modernornm, qui minimìs Sarrociorum, támque tenuibûs ligulîs contenti, ut videri vix queant, insuper hîs solîs amicti horis Canonicis publicè persolvendis intersunt, absque eo, ut se superpelliceîs, aut Rochettîs vestiant, an debito peragendi chori ritui, cæremoniísque satisfaciant, vehementer addubito. In constitutionibus Benedicti XII. §. 40. habetur: *Præcipimus autem, quòd Canonici prædictæ religionis infrà Ecclesias, & Claustra locorum Cathedralium, aliorúmque Conventualium, seu Collegiatorum ipsius Religionis, & alibi conventualiter incedentes, portent superpellicea magna, & ampla, juxta cujuslibet Ecclesiæ consuetudinem* (id est, qualis superpellicei Ecclesiastici portandi forma consueta est) *rationabilem, quæ in longitudine manicarum ultrà manum quatuor digitis transversalibus, vel circa, & ultra mediam tibiam, vel circa in sui longitudine protendantur. Extra Ecclesias verò, Claustra, & loca prædicta &c. uti possint superpelliceìs, quorum manicæ usque ad palmum in latitudine vel circa, & eorum longitudo usque ad mediam tibiam, vel circa protendantur.* Ergò ex hac constitutione patet, oportuisse Canonicos lineam specialem, & corpus, seu vestem laneam consuetam integrè usque ad tibias obtegentem portare, dum Ecclesiæ munia obeunda erant, minorem verò, & sine, aut saltem cum brevioribus manicis extra eandem. Neque dicas constitutiones istas esse abrogatas, nam dum lex aliqua abrogatur, non continuò illa quoque obligare cessant, quæ anteà in usu erant: at vestis ista ad formam superpellicei majoris, seu Rochettum semper pro Ecclesia, & divinis agendis Canonicis præscripta legitur. Potiúsque hæc constitutio est confirmativa legis pristinæ, quàm inductiva novæ. Igitur sicut choralis, & propriè Ecclesiastica vestis reputatur superpelliceum, aut Rochettum, sic & Cotta. Hinc Canonicis Regularibus S. Marci de Mantua expresfsè prohibetur, ne Cottâ nisi in Choro, & Capitulo induantur, utpotè propriâ illis veste Ecclesiastica: *Canonicis*, inquit Alexander Papa: *Non liceat uti Cottis, nisi tantùm in Capitulo, & in Choro, divinis officiis, & obsequiis circa Altaria exhibendis &c.* est verò Cotta teste Cangio: *Tunica Clericis propria.* Hinc iterum liquet Cottam distinctam fuisse à tunica linea interdiù portari à Canonicis consueta: neque officit, sub lite esse, an Canonici Mantuani S. Marci tempore Alexandri IV. ejusdem Ordinis nostri fuerint, utpotè quòd regulam S. Augustini non haberent, imò ab ipso summo Pontifice distinctus Ordo assereretur. Dico enim præscindendo ab hac controversia, ipsos etiam ante regulam S. Aug. susceptam interdiù lineìs vestitos incessisse, quod sufficit ad assertum nostrum probandum, aliam vestem lineam pro ministerio divino, distinctámque à quotidiano, ac usuali, ipsis fuisse præscriptam. Unde sequitur.

Alex. 4. ep. 24. ex Reg. Can. S. Marci de Mantua apud Cang. verbo *Cotta*.

Vide Pen. l. 2. c. 50.

Saroccium vel *Saracium*, ùt habet Cangius: istud in se ipso diversam formam induere debuit, ut tandem aptum esset Canonicis, ac satìs commodum; & utinam, non omninò in quibusdam disparereт. Olim enim amiciebat totam tum anteriorem, tum posteriorem partem corporis à collo usque ad initium saltem tibiæ, sine manicis tamen, in fine verò lateraliter quatuor

tuor circiter digitis claudebatur, aliàs ab humeris usque deorsum apertum. Sed cùm quibusdam, maximè Germanis, hæc adhuc incommoda esset lineæ vestis ad quotidianum vestitum amplitudo, obtinuerunt, ut non solùm itinerantes, sed & domestici constrictius illud facerent, ex quo demum *banda linea*, seu *parvum colaretum linteum* (velut id in quodam diplomate Pontificio nuncupatur) aut ùt id vocant Pennotus, & Mauburnus, *fascia*, *hastâve linea*. Hæc dependebat infra genua, erátque saltem quatuor digitorum in latitudine: decrevit, & coangustata est mensura ista in tam minutam, & quidem ex subtili adeò, ac pellucida Sindone elaboratam Saroccii umbram potiùs, quàm rem, ut ne propè quidem agnosci possit: quemadmodùm jam superiùs meminimus. Verùm nos ad alia transeamus.

Penn. l. 2. c. 69. in Venat. Maubur.

2. *Rochettum solis, præter Episcopos, Canonicis proprius vestitus, prohibitus autem expressè Monachis.*

Rochettum ipsa hæc tunica subtilis quandóque dicebatur, ejus Ethimologiam qui cupit, quærat ex Baronio, Desnojo nostro, Pennoto, & aliis passim. Est verò Rochettum in forma sua, decurtata alba; sicut enim illa ad talos usque pertingebat, cùm adhuc à Clericis perdiù gestabatur, sic lensim ob commoditatem abbreviata est, ut non nisi mediam tibiam, exinde genua, nunc ne quidem illa attingat. *Rochetta*, aut ùt alii, *Roquetta* differebant à superpelliceis, quod hæc manicas latiores, & volantes, illa strictiores, & undique Brachio adjacentes haberent. *Superpellicia*, inquit Concilium Mediolan. 1. *Latis sint manicis, non angustis instar Roqueti.* Hæc vestis est propria Episcoporum, ùt patet ex Cerem. Episc. l. 16. & ex C. Clerici de vit. & hon. Cler. §. *Pontifices.* hácque ne Regularibus quidem Abbatibus indui licet. Non abs re me facturum autumo, si hìc quædam ex doctissimo Abbate Tamburinio Ord. S. Benedicti excerpsero, propiùs huic materiæ conducentia: Scribit is de usu ornamentorum, & vestium prælatitiarum, & cùm egisset de Mozzetis ad deferendum concessis Abbati Regulari sub colore tamen sui vestitûs Religiosi, dein subjicit: *Rochetum autem deferre Abbates Regulares nullatenùs possunt, nisi sint de tali ordine, qui ex privilegio, vel ex consuetudine Rochetum deferat; ut exempli gratiâ, ex Ordine Canonicorum Regularium, qui Rochettum regulariter deferunt, vel ex consuetudine immemorabili, vel ex Sedis Apostolicæ privilegio.* Hæc Tamburinius. Certúmque est nulli Abbatum Regularium Ordinis monastici licere Rochetto indui, ùt idem Tamburinius ampliùs deducit, demonstrans omnia ornamenta prælatitia, quæ deferri ab ipsis, & qualiter possint, adductis quoque diplomatibûs Pontificum, & resolutionibûs Cardinalium, solô Rochettô semper omisśô. Hinc mirari quis satis possit? in Germaniæ locis quibusdam non jam Abbates, sed privatos religiosos Monachos Rochetto sub forma Episcopali, non verò superpellicei, vel latas manicas habentis indui, cùm divinis assistunt. Arguere in hoc eosdem ignorantiæ nequeo, utpotè viros doctissimos, & decretorum, Canonúmque Ecclesiasticorum optimè gnaros, at neque neglectam observantiam horum Canonum, aut positivam prævaricationem insimulare in illis audeo: unde solùm, ùt dixi, mirari subit, posse id à Superioribus tam dissimulanter, imò & volenter admitti.

Can. 50.

Tom. 1. de jure Abb. disp. 10. q. 2. n. 7.

Verùm hæc nobis isthìc suppeditant occasionem dicendi, certum esse, quòd, dum Rochettum aliàs solis Episcopis proprium, à Canonicis Regularibus ex antiquissimo usu, & summorum Pontificum consensu, etiam jure inducto, portetur, si tamen monachi eôdem se vestiant, non possit ideò eam in illis prærogativam notare, aut jus ex consuetudine, usúque ab aliquot solùm lustris recepto inducere; *cùm nullâ consuetudine valeat derogari juri positivo, nisi rationaliter, & legitimè præ-*

præscripta fuerit. C. ult. de consuet. quia ergò Monachi ex solo privato affectu, nullâ autem potestatem habentis authoritate rochettis utuntur, eadem non tam Rochetti, quàm cujusvis superpellicei cuique Altaris ministro licitè imò necesse portandi formam quoad substantiam attinget. L. folio. §. Matri. ff. de adim. Leg. vide Fusar. &c. intereà tamen adhuc non sequitur sub hoc prætextu licitum eis esse lineâ sub forma Rochetti vestiri, quòdsi enim istud communiter fas esset, hem, quanta rerum confusio oriretur in Ecclesia? certè hôc modô sub prætextu baculi pastoritii liceret cuique parocho gestare pastorale Pontificium, & sub prætextu cuculli, aut Galeri cuique liberum foret caput infula Episcopali redimere, quod nemo admittet.

Fusar. de substit. q. 257. n. 6. Gicirba decis. 86. n. 20. Steph. Gratian. discept. for. tom. 5. c. 914. n. 2. Barbos. Axio. 01. n. 1.

Habet hæc nostra vestis linea plures adhuc nuncupationes, verùm, quia non interest his nominum investigationibus inhærere, alia Canonicis Regularibus propria vestimenta inquirenda assumimus.

3. *Mozzetta, & Almutia alter. vestitus Can. Reg. proprius. Illa solorum Prælatorum est.*

Mozzetta: Hæc alio quoque nomine insignitur, dum *Byrrus, Almucia, Camelaucion, Hemophorium, Cappa, Mafors*, vel *Maphortium, Forcatura &c.* dicitur, aut potiùs dicebatur, prout scilicèt, aliam, aliámque formam obtinebat, nos de nomine nihil soliciti, rem ipsam acturi, nomen incidenter tractabimus. Primitùs, & apud antiquos *Byrrus* consuetus hujus vestimenti vocabulum erat, formâque à modernis Mozzetis multùm diversâ; solus Byrrus erat longum quoddam caputium, quod defluebat usque ad humeros, sic arguo ex Venantio, Fortunato, cum Delnojo nostro, quamvìs sciam, Byrrum etiam pro Rochetto fuisse acceptum ab Anonymo scriptore miraculorum S. Thomæ Cantuar. Byrrum autem communiore vocabulo etiam indicabat prædictum caputium, quod tamen non tantùm humeros, sed etiam brachia obtegebat: quòdsi annecteretur pallium residuum corpus usque ad talos obvolvens, dicebatur Byrrus lacernus. Nostrìs temporibûs hi Byrri saltem nomine desueverunt, quamvìs in re caputia illa hyemalia eorum vices apud multos tum sæculares, tum Ecclesiasticos sustineant. Byrra autem, seu Byrri in Birreta desciverunt. Cùm scilicet Byrra identidem decrescerent, & minutiora fierent, ac tandem etiam figuram illam acquirerent quadratam, essent quoque signum certæ jurisdictionis Ecclesiasticæ, ùt patet in investituris.

At nos ad Byrrum redeamus: hic ipse quasi in plures diversas formas abiit. Nam, cùm non solùm caput, verùm humeros quoque, & Brachia tegeret, & lacerno assuesceretur quandóque, Almutiæ, Mozzetræ, aut cappæ sibi nuncupationem ascivit; donec demum omninò Mozzetarum, atque Almutiarum, capparúmque usus apud Canonicos Regulares inolevit, Byrri nomine æquè, ac figurâ penè obsolitâ, saltem eâ, quæ communis erat laicis æquè, ac clericis. *Mozzetta* autem *Almutia*, & *Cappa* fermè idem sunt, notantque vestem illam, quam Episcopi, Cardinales, Doctores, ac Graduati portare modicìs inter se distinctìs formìs solent: nam in quantum est palliolum humeros, ac Brachia operiens, nulla pene differentia in singulis invenitur, ast disconveniunt in colore, materia, & superiori collum obtegente parte. Episcopalibus, ac Canonicalibus semper annexa sunt capitia, at in Doctoralibus desiderantur, eorúmque locò affixum est patagium, solétque nuncupari Epomis. Coloris quoque apud Ecclesiasticos magna solet esse discrepantia, est enim illa quandóque violacea, quandoque nigra, interdum pellibûs albìs suffulta, rubra quoque, aut rosacea, seu rosea, hæcque ùt plurimùm Doctorum est, aut Cardinalium &c. verùm duo hic investiganda veniunt, primò: cùm Mozzetta strictè sumpta propriè

priè ſit veſtis Epiſcopalis, ùt notat ceremon. Epiſc. p. 1. c. 2. & 3. an eadem quoque propria eſſe poſſit Canonicis Regularibus S. Auguſtini, nulla dignitate alióquin Epiſcopali inſignitis? Secundò: qualis debeat eſſe coloris, ac materiæ, tum apud Abbates Canonicorum Regularium, tum religioſos ipſorum?

Reſpondeo itáque ad primum, antea me obſervaſſe, eandem veſtem *Almutiam*, *Cappam*, ac *Mozzettam* appellari, ſed cum reſpectu illam portantium: nam propriè, & regulariter loquendo in Canonicis infra dignitatem Abbatialem conſtitutis non poſſunt dici *Mozzettæ*, ſed *Almutiæ*, aut *Cappæ Canonicales*, ùt docet Gretſerus in Curopalate c. 1. & colligitur ex Bull. Leon. X. *ex ſuperna*. Item cerem. Epiſ. L. 1. c. 1. *Mozzetta* enim ex uſu recepto in jure notat, non qualemcunque *Cappam*, ſed in complexo *Cappam Epiſcopalem*, igitur hoc nomen tribui vulgariter non poteſt Canonicorum Almutiis: quamvìs non ignorem, communi uſu loquendi etiam Almutias nuncupari apud nos Mozzettas. Hinc & Baſilius Serenius in Bullario Canon. ſimpliciter Mozzettam in veſtimentis Canonicorum Regularium nominat, non diſtinguens inter Abbatem, & cæteros Canonicos. Nos tamen, ut magis accommodemur juri, rectóque loquendi modo, quàm conſuetudini vulgi, nunc de Almutia, ſeu Cappa Canonicali diſſeremus, dein de Mozzetta.

Hæc Cappa, ſeu *Almutia* plenam, & adæquatam formam habet cum Mozzetta, nec ullô modô ab invicem diſtinguuntur: eſt autem veſtimentum ſupra Rochettum geſtandum Canonicis Regularibus proprium. Nam, Benedictus XII. in ſua reformat. Bulla §. 40. ait: *Præcipimus, quòd in Eccleſiis, Monaſteriis, & aliis locis religionis præfatæ, in quibus Canonici cappas à parte anteriori apertas de panno laneo conſuevêre deferre, quæ in quibuſdam locis cappæ de choro, ſeu capella vulgariter nuncupantur, ipſas honeſtas, non nimiâ longitudine, vel brevitate notandas portare debeant locis, & temporibûs conſuetîs, deferant etiam cappas hujusmodi à feſto omnium Sanctorum usque ad feſtum Paſchæ, infra ſepta quarumcúnque Eccleſiarum Cathedralium religionis ejusdem, ac monaſteriorum, aliorúmque locorum immediatos Superiores ipſius religionis non habentium, in quibus monaſteriis, ſive locis fuerit duodenarius Canonicorum numerus, licèt hactenùs ipſas ibidem non conſueverint portare.* Pariter Leo X. in Bulla *ex ſuperna*: jubet, ut Canonici Regulares in Eccleſia, choro, ac aliis locis publicis maximè verò in proceſſionibus deferant cappas ſeu mantellas, eô modô, quô illas deferunt Canonici ſæculares. Statuta Lateranenſia p. 1. c. 3. ſic decernunt: *Uſus Almutiarum, de jure Canonicis Regularibus competentium, ſuper Rochetto ipſis reſervatur, ipsisque ſub Excommunicationis pænâ diſtrictè injungitur.* Pariter conſtitutiones Gallicanæ: *Birreti*, inquiunt: *Uſus ſit cum ſuperpellicio, & Almutia in Eccleſia, & etiam domi tempore aſſignato.* Omitto complura alia ad hoc confirmandum aſſertum teſtimonia adducere, utpotè pro re aliunde certâ, facilè ſuperflua. Attamen meminiſſe oportet, cauſam Almutiarum, ab immemorabili tempore clericis Canonicis præſcriptarum, genuinam eſſe ipſum, quod per hanc Eccleſia notare myſterium voluit; nam, ùt paulò pòſt videbimus, Almutia ſuper humeros poſita, & ex lana neceſſariò contexta, aut compoſita ex pellibus, denotat *curam paſtoralem*, quæ, quia genuinis clericis eſſentialis, ac propria eſt, hoc veſtitu identidem eorum memoriæ obverſari debet: ùt patet ex L. 1. ep. 136. Iſid. Pelus. unde Curopalatas cap. 1. apud Gretſerum. dicit: *veſtem hanc eſſe proprium Epiſcoporum geſtamen, quod ex lana confectum (inquit Simeon Theſſalonicenſis) ſine dubitatione à verbo carnem ex Virgine propter nos ſuſceptam, humanaq́ natura*

turæ assumptionem declarat. Ideò enim ex lana texitur, quoniam errativam ovem, hoc est, naturam nostram, significat, & quoniam ipse quoque Agnus pro nobis occisus vocatus est &c.

Almutiæ, seu potiùs Melotæ &c. Monachorum, specie distinctæ, & formâ, ab Almutiis, & Cappis Can. Reg.

Athanas. vita S. Ant. c 48 Hieron. præf. ad reg. Cassian. c. 8. Paulin ep. 10. Sozom. l. 3. hist. c. 13.

4. Neque dicas etiam monachis Almucias jam olim solitas, atque præscriptas esse, ex quo concludendum foret, non minùs illis propriam esse animarum curam. Respondeo enim me disertè observasse, Almuciam cum respectu portantium æstimari. Vestis formam etiam monachis fuisse in usu, non negaverim, sed aliâ longè & voce, & causâ: quæ enim apud Canonicos *Mozzetta*, *Almutia*, *Cappa* dicitur, monachis melota fuit ex Græco vocabulo, quod ovem, aut pellem ovinam notat, vel caprinam. Ut autem apud Athanasium. Hieronym. Paulinum, Sozomenum, alíosque passim de Monachorum vestibus agentes scriptores invenimus, melota eorum, partim erat pallium vilissimum obtegendo, aut defendendo à frigore corpori adhibitum, vilissimum, inquam, & propriè ad humilitatem, contemptúmque in monachis conservandum, neque forma præscribebatur certa: erat insuper melota portatu aspera. Ideò S. Paulus exaggeraturus SS. Patrum vitam duram, atque afflictam dixit, *circuisse eos in Melotis, & pellibus caprinis*. Exinde verò & fortasse primùm à S. Paulo mysticam pro monachis interpretationem melota adepta est, cùm scriberet, eam de agnorum vellere factam habitum esse Innocentiæ. Verùm sicut alia Almuciæ, vel Mozzettæ forma est apud Episcopos, & Canonicos, sic ejus quoque alia significatio, unde nullátenus quoque monachis (si solos Abbates excipias) licita. Cur verò Abbatibus monachis? infra dicemus.

Heb. 11. v. 37.

Urges, aísque *cucullam* monasticam idem esse, quod *Almutia* est Canonicalis, neque inter utramque diversitatem reperiri, nam juxta nos *Almutia* pallium est cum assuto caputio, quod ipsum *cuculla* est apud monachos, nempè caputium caput obtegens, & humeros ad duos cubitus, ùt habetur in Concilio Aquisgran. an. 813. Respondeo: Cucullam adeò discrepare ab Almutia, & Cappa Canonicorum, quantùm propè dies à nocte; cucullæ Monachorum præter Caputium in affixo pallio manicas habent, eásque amplas, ex declaratione Concil. Lat. 4. c. 16. Almutia, seu Cappa Canonicorum nullas, & quamvis juxta Clementinam. *Ne in agro.* Ad discriminandum floccum monasticum à cuculla præscribebatur, ne posthàc cuculla habeat manicas, tamen protensum ejus pallium undique clausum excepta parte anteriore, & infinitas penè plicaturas habens, toto cælo diversum est ab Almutia, ad summum usque ad genua pertingente. Prætereà Almutia habet caputium latum, & amplum, cuculla angustissimum. Cùm enim cuculla sit significativa infantilis innocentiæ per pænitentiam monasticam obtinendæ, ùt ait Sozomenus citatus de Monachis: *Quòd caput integumentô (quod cucullum appellare solent) operiebant, quô ostenderent, se vitam simplicem, atque sinceram degere, atque pueros lacte nutritos imitari, quorum caput, quod in membris obtinet principatum, ejusmodi tiaris involvitur, ut & tegatur ab æstu, & frigore, & circumcirca foveatur.* Hinc ad imitationem cuculli puerilis caputium ipsum arctum esse præscribitur, & capiti pressè adjacens.

Ad hæc: Cucullæ debent in vertice acuminari, minimè caputia Almutiarum. Denique cucullæ Monachorum alium, nisi nigrum, vel ad summum à recentioribus sæculis album colorem non admittunt, secùs Almutiæ Canonicorum. Præterquàm, ùt ex dictis patet, quòd mystica utriusque significatio alia, saltem principaliter, intendatur in Monachis per cucullam, alia in Clericis per Almutiam. Addamus, si tanta esset affinitas cucullæ, & almu-

mutiæ, nunquam graviter adeò Canonicis ipsis Regularibus prohiberetur cuculla, ùt habetur in Concil. Aquisgr. & c. 2. causa 19. Mandamus q. 3. dum Almutia iisdem gestanda præcipitur.

Nunc secundo quæsito de Almutia satisfaciendum; adverto autem Mozzetam etiam quibusdam Abbatibus Monachorum portare licitum: Sic in terminis Michaël Estensis in suo speculo sacr. Rit. ait enim: *Abbates Generales quorundam Ordinum Monachorum, ex privilegio summorum Pontificum habent facultatem deferendi Prælatorum Regularium habitum. Hoc est Caputium, seu Mozzetam, Mantiletum, Birretum Clericalem, & Pileum more Prælatorum.* An verò, quod ait Estensis, *Generalibus Abbatibus quorumdam Ordinum Monachorum licitum esse*, extendatur ad omnes Abbates Monasteriorum, meum nec est hìc scrutari, nec decidere. Id tamen certum, quibus Mozzettam portare concessum, colorem disertè determinari: nempe: ùt idem Estensis inquit: *Debent vestes istæ omninò esse coloris habitûs religionis professæ, nisi aliter superinde ab Apostolica Sede sit indultum.* Hinc Abbates Monachorum prædictos, cùm eis alius color non sit concessus, nisi niger, aut albus, Mozzetis quoque indui oportebit aut nigrîs, aut albîs.

Verbô; Abb. vestes, & insignia.

5. *Quis color Almutiarum, & Mozzettarum apud Can. Reg. esse debeat?*

Porrò hic ipse color in quæstionem quoque vertitur apud Canonicos Regulares, qualis esse debeat, nimirum appropriatus vestis colori, an ad libitum distinctus: Verùm quia hæc quæstio multùm ab ipsa materia dependet, ex qua Almutia, vel Mozzeta conficitur, priùs de ea nobis disserendum est. Docet igitur ceremoniale Episcoporum Mozzetam regulariter semper esse debere laneam, in solennioribus autem festis ex Camelloto, seu pilis Camelornm confectam, pro temporum quoque diversitate, pelliculis albis ornatam, nunquam autem totam sericam, sed saltem ex superiori parte laneam. Causa est, moralis illius significatio superiùs relata, quæ non exprimitur, si nihil de lana præseferat. Quod verò de Mozzetæ materia, idem dicendum est de Almutia, sicut conveniunt in significatione sua morali. Id tamen crediderim cavendum, aliquantam distinctionem observandam inter Mozzetam Abbatis, & Almutiam Canonicorum, ut, si exempli causâ tempore æstatis utraque ex panno confecta sit sine pellibus, Abbatialis aliquantò sit pretiosior. In hyeme autem ista posset esse ex Camelloto pelliculis albis ornata, ubi Canonicorum erit ex pellibus murum ponticorum per totum. Nunc ut de colore quædam subjiciamus: Certum est, Almutias, & Mozzettas, nisi ex integro de pellibus conficiantur, si sint ex panno, vestis religiosæ colore imbuendas esse; ita enim expresè docet ceremoniale Episc. l. 1. c. 3. præthereà Benedictus XII. in constit. pro reformat. Ordinis Canonici c. 40. ait: *Statuimus insuper, quod Canonici dictæ Religionis, cappis, & vestibûs albi, flavi* (lege blavi, id est, violacei) *nigri, seu quasi nigri* (hoc est grysei, aut cinericei) *coloris duntaxat utantur.* Ubi patet cappas in colore cum vestibus debere concordare, hinc prudentissimè Abbates illi, qui violaceâ veste incedunt, & accomodè violaceis Mozzetis induuntur: cùm enim Prælati Canonicorum Regularium Abbatiali præcipuè dignitate insignes adæquentur in hoc puncto Episcopis, imò in jure sæpiùs veniant nomine Episcoporum, ùt docet Tamburinius, Suarius, Gavantus, Barbosa, & apud hunc integer Catalogus Authorum, convenientissimum est, cui competit alióquin ornatus Episcopalis per omnia, eidem etiam se conformet quoad colorem, qui propriè in Episcopo est violaceus. Et patet ultrò, quòd Canonicorum Prælati sæpissimè comparere soleant in capella, & Palatio Pontificio, ùtque inquit Ferrerius inferiùs

Par. 1. c. 1. & 3.

Tambur. t. 1. de jure Ab. D. 1. q. 6. Suar. Cens. D. 7. sect. 3. n. 5. Gavant. in Enchirid. Ver. Abb. n. 52. Barbos. de jur. Eccl. l. 1. c. 12. n. 4. &c.

feriùs latè referendus, *indecorum foret, & novum, sive ridiculum, & maximæ admirationis in capella: si Prælatus uteretur Rochettô, & cappâ nigrâ*, id eſt: nigrâ cappâ, & non Violaceâ Mozzettâ, quæ Rochetto in Epiſcopis, & Abbatibus indiviſibiliter cohæret: ſic neceſſariò, quemadmodùm Rochettum prætendit Mozzettam violaceam, & non nigram, Mozzettæ quoque cohæreat veſtis violacea, cùm debeat eſſe ejuſdem coloris cum Mozzetta, proùt ſuperiùs probavimus. Si enim aliqua ſibi cohærent, vel unum ſequatur ex alio, conceſsô primô, conceditur & ſequens, ſeu acceſſorium cap. ſi quis viduam c. deinde 26. diſt. cap. hoc quippe 2. q. 6. Cæterùm Prælati, qui cum veſte nigra violaceam Mozzettam deferunt, fortè per introductam conſuetudinem ſeſe excuſare poterunt: meô tamen judiciô convenientiſſimè facerent, ut, quibus ex antiquiſſimo more ſolitum, eſt habitu nigro ad quotidianum uſum veſtiri, dum Eccleſiaſticè, ſeu divina celebraturi prodeunt infra Rochettum mantellettô violaceô aliquantò protenſiorî togam nigram obducant, cùm hæc quoque veſtis Canonicis conſueta ſit, ùt ex Ferrerio videbimus. Sicque dein ſuperimponant Rochetto violaceam Mozzettam.

Non dimovebo ab Almutia, Mozzettâque inveſtiganda animum, donec reſolvero, quæ de jure, Abbatibus, atque Canonicis extra clauſtra procedentibus competant in earum uſu.

6. *Mozzetta Prælatis Can. Reg. etiam extra ſuum territorium, ac præſente ubicunque Epiſcopo geſtanda.*

Mozzettæ Prælatis Canonicorum Regularium, ùt omnibus conveniunt, ſic ab omnibus non tantum geſtari poſſunt, ſed & deberent, utpotè ne videantur juri ſuo ſponte aut cedere, aut renunciare per non uſum, maximè verò id obſervari condecet in circumſtantiis, in quibus facilis fit per jus, aut privilegium intermiſſum ex parte adverſante præſcriptio. Sic ex deciſione Cardinalium apud Tambur. Diſp. 20. q. 2. n. 11. extra monaſteria, & quidem coram Epiſcopis, id eſt, illis præſentibûs Mozzettam deferre poſſunt: nam, cùm inſtaret Epiſcopus Vercellenſis apud ſacram rituum congregationem pro declaratione, an Abbas Canonicorum Regularium Lateranens. ejuſdem civitatis, & Præpoſitus ejuſdem ordinis in loco Biellæ ſuæ Diœceſeos poſſint, Epiſcopô ipsô præſente, deferre Mozzettam in proceſſionibus, aliíſque publicis actibus, eadem ſacra congregatio auditâ relatione illuſtriſſimi Domini Cardinalis Lancellotti, cui hæc cauſa commiſſa fuerat, decrevit: *Poſſe ubique, etiam præſente Epiſcopo, deferre Mozzettam.* Deciſum Die Sabbathi 9. Decembris. 1617. & confirmata eſt hæc deciſio annô 1619. item 1621. Neque dicas, hoc jus ſolùm competere iis Prælatis, pro quibus peculiariter datur. Reſpondeo enim, ſicut generale jus illud, quod omnes Canonici Regulares participant cum privilegiis, Canonicis Regularibus Lateranenſibus, conceſſis (niſi diſſerta exceptio fiat, ne extendatur ad alios, quamvìs ejuſdem inſtituti) nemo eis poteſt tollere, ſed ad ſummum, quantùm eſt ex parte Epiſcoporum non acceptare; ſic, cùm iſtud privilegium portandi Mozzettam non ſolùm ſit plurimis Abbatibus monachorum datum, ſed univerſis Lateranenſibus ita commune, ut etiam Canonici privati, id eſt, nullâ prælatitiâ dignitate imbuti Almutiîs procedere poſſint, quantò magìs id competet Abbatibus. Néque ſecundò valet inſtantia ab Epiſcopis, ut ſicut illis non licet uti Mozzettîs extra ſuam Diœceſim, ſic Abbatibus extra ſuum territorium. Cùm enim Mozzetta concedatur portanda tam Epiſcopis, quàm Abbatibus in ſignum jurisdictionis in ſuos ſubditos, Epiſcopus extra Diœceſim illam non præfert, quòd in alienam Diœceſim quicúnque ſuorum ſubditorum migrans, ceſſet eſſe ſubditus illius, & incipiat

esse subditus Episcopi, in cujus Diœcesi versatur. Econtrà Abbatis religiosus subditus in quamcúnque Diœcesim, vel locum emigret, ob votum obedientiæ, semper Abbatis subditus perseverat. Ut docent, & doctè observant. de Lugo de jur. & just. D. 37. sect. 14. n 162. & lezana tom. 1. c. 4. n. 37. lessius. L. 4. c. 3. dist. 8. Bonac. p. 5. Layman. c. 11. n. 5. hinc in signum hujus jurisdictionis ubíque Mozzettam gestare potest.

7. *Id ipsum dicendum de quibuscunque Canonicis Regularibus, quamvìs nulla dignitate Prælatitia eminentibus.* Deníque, si & de Canonicis Regularibus eandem quæstionem agitemus, repono eôdem stylô, his quoque in publicis actibus liberè, licitèque Almutiâ etiam extra claustra, si nempè processiones, aliáque comitentur, vestiri. Causam fundo præcipuè in Bulla Benedicti XII. cùm enim illa pro omnibus Canonicis Regularibus S. Augustini per totum orbem diffusis, seu congregationi alicui adscripti sint, seu minimè, edita sit, & ex §. 40. dissertè habemus, *ut extra Ecclesias, claustra &c. & ubique sub cappis, rodondellis, seu elochiis, vel mantellis in locis debitis uti possint superpelliceis &c.* Ergò supponit Pontifex Canonicos extra claustra in locis debitis, scilicèt ubi Ecclesiasticè incedere oportet, uti ex communi consuetudine *Cappâ*, seu *Almutiâ* sine ulla restrictione, aut exceptione, adeóque coram ipsis quoque Episcopis. Et ulterior quoque ratio est ipse antiquissimus Almutiæ usus in Canonicis quibuscúnque; patet id ex Ferrerio referendo inferiùs, & ex Basilio Sererico dicente, Canonicos Regulares inter vestimenta sua ex antiquissima traditione, & consuetudine Almutiâ vestiri. (In Bull f. 477.) Cùm ergò Almutia sit propriè inter vestimenta Canonicorum Regularium censenda, utì id quoque affirmant constit. Lat part. 1. c. 3. non video, si sine ulla difficultate Canonici nostri coram Episcopis ubíque comparere solent in Rochettis nemine contradicente, & ab hoc eos arcere valente, quantò magìs id cum Almutia fiet? utpotè, quòd Almutia non contineat eam dignitatem, quam Rochettum, illâ concessâ etiam monachis Abbatibus; inhibitô tamen illis omnimodè Rochettô, ùt monstravimus ex Tamburinio. Unde Leo X. absolutè in sua Bulla ad Canonicos Regulares S. Frigdiani directâ habitum proprium eorum dicit esse *superpellicium*, seu *Rochettum*, & caputium supra cappam, seu *Almutiam*: quia ergò nemo prohibetur habitum suum proprium portare publicè, quocúnque præsente, sanè nec Canonicis interdici poterit usus Almutiæ etiam præsente Episcopo. Verùm aliud tamen est, dum de colore quæstio agitur, sicut enim, quæ asseruimus, indubitata sunt de Almutiis ex pellibus exempli causâ murum ponticorum &c. ita admitti neutiquam potest color violaceus illis Canonicis, qui nigrìs vestiuntur, aut albìs; cùm Almutia, si sit de panno, concordare debeat colori vestimenti; fortasse tamen solvi hæc difficultas posset, si ab iis infra Rochettum gestaretur mantilletum cæruleum, seu violaceum in publicis actibus, ex eo, quòd istud à Canonicis non minùs, quàm Almutia portari valeat, ùt patet ex constit. Bened. XII. §. Ro. & Bull. Leonis X. *ex supernæ*, & ex Ferrerio infra producendo.

Certissimum autem omnium, nulli Canonicorum, seu Sæcularium seu Regularium licere indui Almutiâ sericâ, patet id à priori, eò quòd id ipsis quoque Episcopis, ac Abbatibus regulariter sit inhibitum, ut ostendimus. 8.

Canonicis Regularibus ad Episcopatum promotis, non est ampliùs licitum extra suam Diœcesim portare Mozzettam in publico, sicut nec aliis Episcopis. Nunc demum quæri posset, quid de Canonicis Regularibus quoad jus portandæ Mozzettæ sit sentiendum, cùm ad Episcopatum promoventur? an scilicèt eis indui fas sit, ubi extra suam Diœcesim versantur? nos, quia hanc quæstionem quadantenùs jam tetigimus, dum de Abbatibus cum comparatione ad Episcopos loquebamur, inde inferimus: quòd, quamvìs Canonici

nici Regulares, ùt *Abbates*, extra territorium suum in quocúnque loco existant, possint Mozzettâ vestiti incedere, non tamen id eis concedi ùt Episcopis, quemadmodùm clarè decretum est, atque declaratum à Clemente Octavo, & refertur in ipso cerem. Episc. de anno 1600. vel circa. Cùm verò de colore superiùs disceptantes ostenderimus, Abbates cum Canonicis suis Mozzettas accommodare oportere colori vestium: prætereà quadruplex illis color eligendus à summa sede asseratur, etiamsi violaceus sit propriè color Episcopalis, quia tamen quoad hanc prærogativam minores esse noluêre Canonicos Regulares tot meritis dudum sedem Apostolicam sibi demerentes, ipsi Ecclesiæ supremi Præsules; hinc admissis Rochetto, atque Almutia, etiam concesêre colorem, quali ad hodiernum diem Sant-Eligiani in monte, &, S. Auberti Cameracenses incedunt. Et licèt hæc omnia extra aleam sint, mota tamen immodica ipsis Canonicis à sibi semper adversantium parte est quæstio, an ad Episcopatum promotis (cùm nulli alióquin regularium liceat colore violaceo vestiri) id tamen sit admittendum? agitata controversia hæc est per Paridem Grassum Magistrum Ceremoniarum Romæ, qui videns Canonicos Regulares, ùt Episcopos in omni ornatu suo plenè convenire cum Episcopis ex clero sæculari assumptis, opinabatur refragari per hoc Ecclesiæ ritibus, qui decernunt Regulares Episcopos à sæcularibus aliquô habitûs indiciô esse discernendos, res ad Leonem X. tunc delata est, cùm ipse Zachariam Lilium Canonicum Regularem S. Bartholomæi Vincentiæ Episcopum Sebastensem creasset, commissum ventilandæ causæ negotium est viro doctissimo Zachariæ Ferrerio jurisconsulto tum celeberrimo, successu planè felici. Nam cùm hic integrum tractatum pro tuendo Canonicorum jure confecisset, eumque annô prædictô 1519. summo Pontifici tradidisset, rationum pondere permotus Leo diploma in favorem Canonicorum edidit, & adversantium tela repressit, librúmque ipsum suâ authoritate approbavit. Cùm verò multa sint in Ferrerii tractatu præcipuè, quæ à pag. 248. ad usque 249. referuntur, hanc, quam agimus, materiam mirè tum dilucidantia, tum comprobantia: prætereà is tractatus paucorum in Germania nostra manibus adesse censeatur, utpotè Bullario Lateranensi Romæ impresso insertus, unde nobis charò ista scriptorum cimelia veniunt: operæ pretium æstimaveram, saltem hæc, quæ mox citavimus, huic capiti clausulæ locò subjicere. Sic itáque ibidem legitur.

Vid. Bull. Lat. novissimè an 1727. impressum typis cameræ Apostol.

De habitu Prælatorum ex Ordine Canonicorum Regularium assumptorum.

9. *Canonici Regulares ad Episcopatus promoti eodem vestitu ac colore indiscriminatim utuntur, quo sæculares clerici, solâ veste linea non exclusâ.*

QUantum ad Prælatos Canonicorum Regularium Lateranensium, cùm superiùs probatum fuerit, Canonicos Regulares, non Prælatos, uti posse formâ indumentorum, & colore, quô utuntur Clerici sæculares, datâ differentiâ lineæ togæ, seu Rochetti, quis dubitet, quòd Prælati à fortiori, dato decenti cultu, poterunt uti formâ & colore, quô alii Prælati?

Nam si habentes personatum, & Doctores ex dicto ordine, utuntur cappîs violaceîs, ac rubeîs, & etiam pellibûs albîs in caputio, quantò magìs uti poterunt eîsdem cappîs alii, qui sunt Prælati?

Utuntur ergò amplîs Almutiîs de panno utrumque humerum cooperientibûs, utì videmus in Priore S. Spiritûs in Saxia, qui cùm sit Regularis, & profiteatur regulam S. Augustini, & sit inferior quocunque Abbate, nec sit Canonicus essentialiter (præsupponit tam in regulari, quàm in sæculari Clero, ùt suprà probatum est,) utitur tamen

men Almutiis de panno utrumque humerum capientibûs, more aliorum Prælatorum, & colore, & formâ habitûs ad instar Clericorum Sæcularium, datâ differentiâ in cruce, qua discernatur à Clericis, quoniam approximant, & sunt vicini Canonicis Regularibus.

Quia tamen non sunt Canonici, neque essentialiter Clerici, non possunt uti togâ lineâ, sive Rochettô; Prælatis ergò ex Canonicis Regularibus assumptis non interdicitur forma, & color aliis Clericis Sæcularibus non interdictis.

Quare uti poterunt colore violaceô, & cœlestinô, & leonaceô, & nigrô, & purpureô, si sint S. R. E. Cardin. Et, ùt Reverendissimus Cardinalis de Anglia præfatus, & Orator, & sui Prælatitii, & alii de Anglia affirmare possunt, Prælati ex Canonicis Regularibus assumpti, utuntur colore rosaceô, & incedunt more Prælatorum Sæcularium, quod expressiùs patet per litteras Apostolicas Innocentii Papæ quarti directas Abbati, & Conventui S. Ruffi Ordinis Canonicorum Regularium.

Quantùm verò ad Rochettum, non est dubium, quòd si Canonici Regulares Prælatis inferiores utuntur Rochettô, quòd & Prælati ex eis assumpti tantò magìs utentur: quoniam si id, de quo minus videtur inesse, & id, de quo magìs, ùt sunt jura vulgatissima in cap. si Laicis 38. dist. & 3. q. 3. de judic. & 59. dist. si officia & 34. q. 2. cùm per bellicam, & 11. q. 2. non æstimamus.

Constat etiam ex cap. Clerici officia: de vita, & hon. Cler. ubi dicitur, quòd Prælati, dum procedunt in publicum, debeant uti superindumentis lineis, nisi Monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachilem; ecce, quòd Canonici Regulares non excepituantur, sed solùm Monachi, & à simili cæteri Religiosi, qui non censentur Clerici essentiales.

Propterea S. Thomas contra impugnantes religionem, artic. 20. dicit, quòd quanquam Monachis prohibentur usus hujusmodi superindumentorum lineorum, non sequitur, quòd Canonicis Regularibus prohibeatur, cùm ipsi non sint Monachi, sed Clerici, & sic secundùm Doctores, præsertim Abbatem Sicculum, in odiosis nunquam Canonici Regulares veniunt appellatione Monachorum, sed benè in favorabilibus. Liber quoque Ceremoniarum S. Rom. Eccl. hoc expresse determinat in cap. de habitibus. in Capella Apost.

Dicit enim, quòd Prælati ex Ordine mendicantium assumpti, utuntur in Capella Apostolica, habitu Ordinis sui, sed ampliori, & pretiosioris lanæ: Assumpti autem ex Ordinibus non mendicantibus, utuntur cappâ amplâ, sed nigrâ, cum pellibus nigris, vel griseis: Assumpti autem ex Canonicis Regularibus, qui in suo ordine utuntur Rochettô, utuntur etiam in Capella Romana. Ita ait Benedictus Papa: Ubi suprà librô Ceremoniarum S. R. E. & si quis vellet interpretari aliter, quàm est consuetudo Romanæ Curiæ, errat: quia, qui ordinavit librum præfatum, scivisset & hoc interpretari, sicut & alia interpretatur; ne velint glossare textum perperam. Quod scilicet Rochetti debent esse breviores, & ampliores, quia liber hoc non dicit; & si hoc voluisset, scivisset aliter declarare, sicut declarat de amplitudine, & pretiositate in Ordinibus mendicantibus, & de pellibus nigris, & griseis in Monachis, & Benedictus Papa intendit de Rochetto Romano, & non aliter, ubi suprà.

Denominatur enim particulariter Canonicorum Regularium in dicto libro Rochettus, & dicitur, quòd Prælati Canonici Regulares utuntur Rochettô, scilicèt more Romanæ Curiæ, unde hoc nomen accepit; quia unicus est Rochettus, & una forma ejus, non plu

res;

res; nomina enim debent esse convenientia rei, & denominatio rei facit optimum argumentum. ùt in cap. oratorium, & in cap. de oratorio 24. dist. De Cappa autem Canonicorum Regularium in Capella non loquitur expresſè pro Canonicis dictus liber; quia dum tantummodò de Monachis dicit, quòd utantur cappâ nigrâ, & pellibûs nigris, vel griseis, ex eo, quòd status eorum est status pænitentiæ, ût suprà dictum est, non intendit hoc ordinare de Canonicis Regularibus, quorum status est essentialiter clericalis, & administrationis Sacramentorum, & Doctrinæ. Nam etsi quidquam prohibeatur Monachis, non sequitur propter hoc, quòd prohibeatur Canonicis Regularibus, sicut dicit nobilis Cap. quod Dei timorem de statu Mon. & beatus Thomas in simili, in libro contra impugnantes relig. dicit expresſè, quòd licèt prohibeatur Monachis docere; non tamen sequitur ex hoc, quòd prohibeatur Canonicis Regularibus, ad quos tanquam ad essentiales Clericos pertinet docere 19. quæst. 1. cap. si Clericatus. Et idem, ùt suprà. Si Monachis prohibeatur uti superindumentîs lineîs, non tamen censetur prohibitum Canonicis Regularibus, & istud opusculum S. Thomæ fuit approbatum per Clementem PP. quartum. Unde à simili: quamquam prohibeatur Prælatis Monachis uti cappâ violaceâ cum pellibus albis in capella, non tamen propter hoc prohibetur Canonicis Regularibus.

Argumentum enim à simili est validum, ùt Doctores in Cap. jus naturale, dist. Et illa, quæ in jure ponuntur, gratiâ exempli, non restringunt regulam juris ad expresſa tantùm, sed etiam ad alia similia, ùt Clem. 1. ne Clerici, vel Monachi §. hactenus, de gradibus.

De Libro Ceremoniarum.

Nam cùm liber cæremoniarum præfatus, dicat, quòd Prælati ex Canonicis Regularibus assumpti utantur Rochettô in capella: accessoriè, & consequenter ostendit, quòd debeant quoque uti cappâ congruentî, scilicèt violaceâ cum pellibus albis, sicut utuntur Prælati deferentes Rochettum; aliàs enim esset indecorum, & novum, sive ridiculum, & maximæ admirationis in capella, si Prælatus uteretur Rochettô, & cappâ nigrâ cum pellibus nigris.

Cùm ergò cappa violacea cum pellibus albis, sit quid accessorium ad Rochettum tanquam ad principale; consequens est, ut qui utitur Rochettô, utatur & cappâ violaceâ sibi convenientî: accessorium enim sequitur naturam principalis. cap. si Laicus. 31. dist. cap. si sacrum 50. dist.

Nam si aliqua sibi cohærent, vel aliquid sequatur ex alio, concesſô primô, conceditur & aliud sequens, vel dependens ad accessorium. Cap. si quis viduam cap. deinde 26. dist. cap. hoc quippe 2. q. 6. & præsertim, cùm nunquam reperiatur aliquod in contrarium, nulla expresſè prohibitio, nullus usus, sive consuetudo, sive etiam ratio contraria, sive saltem exemplum contrarium.

Imò ratio favet Canonicis Regularibus, per ea, quæ superiùs dicta sunt, de statu essentialiter clericali, ad differentiam aliorum religiosorum, seu Regularium. Et de Rochetto juxta dictum librum ceremoniarum S. R. E.

Et Benedictus Papa præfatus in suis constitutionibus, & ante eum Innocentius quartus Abbati, & Canonicis Lateranensibus scribens, & ante eum Alexander tertius, quem idem Innocentius adducit: est enim fortissimum argumentum ab identitate rationis, ut in cap. si Romanorum 19. dist. cap. consuetudo 2. dist. cap si Laicis 31. dist. cap de hym-

hymnis de cons. dist. 1. L. illud ff. ad L. Aquiliam. ubicúnque enim lex non est clara, & expressa, debet vel ampliari, vel restringi ad limites rationis regulariter; ùt in L. Scire oportet §. illud. ff. de excusat. tut. ratio quippe dat esse legi, & est ejus principale, & præcipuum fundamentum. Cap. erit autem lex. 4. dist. & L. 2. ff. de leg.

Item exempla generalia favent Canonicis præfatis in dicta forma habitûs, in Rochetto, & cappa violacea, & albis pellibus, ùt suprà declaratum est. Et argumentum ab exemplis innitentibus rationi, ùt hìc in casu nostro, est optimum argumentum. Ut in cap. sana. 9. dist. cap. turbat 87. dist. & secundùm eadem exempla judicandum est. Cap. in causis de sent. & re jud. & si dicatur, quòd ista sunt exempla aliarum provinciarum, & non Romanæ Curiæ. Respondetur, quòd in Romana Curia quantùm ad Canonicos Regulares non apparent, neque deduci possunt exempla contraria. imò practicatum est in Romana Curia, juxta rationes, & leges, & exempla adducta in variis Prælatis, & officialibus S. R. E. etiam diebus nostris, qui erant Canonici Regulares, & utebantur Rochettô, & cappâ congruentî, ùt suprà, & pileô viridî inferiùs, sicut facilè probari potest per eos, qui noverunt, & probabitur, si opus fuerit.

Imò ad insinuandum quanta differentia sit à statu Canonicorum Regularium, ùt sunt essentialiter clerici, à statu Monachorum, & aliorum Religiosorum, patet etiam maximè in hoc, quòd sedes Apostolica concedit Canonicis Regularibus, officia clericalia S. R. E., quæ non concedit monachis, & aliis religiosis sicut protonotariatum, & Subdiaconatum sanctæ sedis Apostolicæ, fiunt enim quotidie protonotarii Canonici Regulares, & de hoc patet per constitutiones præfati Benedicti Papæ in cap. de mutuis, & in cap. de Canonicis venatoribus. Ubi facit mentionem de Protonotariis Canonicis Regularibus, & fuerunt aliqui Subdiaconi sanctæ sedis Apostolicæ, ùt facillimum, & in promptu est probare, quod non fit de monachis, & aliis religiosis, & ratio est, quoniam dicti Canonici, ut essentialiter clerici, non prohibentur ab officiis clericalibus, propter quæ præcipuè non mutant habitum, scilicèt togam lineam, vel Rochettum, ùt in præallegatis officiis patet.

Etsi dicatur, quòd raró apparent Prælati ex Canonicis in curia Romana, & quòd ideò non perpendatur de hujusmodi exemplis in curia; respondetur, quòd multi apparent, ex hac ipsa congregatione jam assumpti, nec non & aliqui existunt, sed quia non differunt in habitu, & cultu & aliis Prælatis sæcularibus, ideò non cognoscuntur aut decernuntur ab aliis.

De pileo autem non est dubium, cùm expresè de illo mentionem faciat liber ceremoniarum S. R. E. in supradicto capitulo de habitibus in capella Apostolica. Et quanquam in dicto libro dicatur, quòd Canonici Regulares Episcopi utuntur pileô nigrô &c. consuetudo tamen est in contrarium, & quidem præscripto tempore, de quo non extat memoria, & consuetudo rationabilis, quæ quidem tollit legem contrariam. Positô, & non concesô, quòd dictus liber habeat vim legis. Gloss. & Doctores in cap. 1. de treuga, & pace. Est arbitrandum, dictum librum in illo passu esse mendosum in scriptura; quia ubi dicit, *sed utuntur*, debebat dicere, *nec utuntur*, eâ ratione potissimùm, quòd consuetudo antiqua in contrarium interpretatur legem, & statuta. Ut in L. si de interpertatione ff. de leg. & in cap. dilectus. de consuet. & per ea quæ notat Joannes in cap. dilecto, de consang. & affin. & præcipuè cùm videretur monstrum in natura, videre Episcopum utentem Rochettô

tô, & pileô nigrô, quia à Protonotariis Apoſtolicis non poſſent diſcerni, quod omninò eſt contra omnem æquitatis rationem. Et poſitô, quòd ex eo, quòd de cappa nihil in dicto libro determinetur, in dubio quis etiam id vellet accipere, & adductis rationibus non aquieſcere; facilè ſaltem convincetur ex ea regula juris, quòd odioſa reſtringuntur, favorabilia amplientur. Reg. odios: de reg. jur. in 6. ubi nihil in contrarium expreſsè apparet determinatum. Odioſum enim eſt, quod prohibetur Prælatis monachis, & mendicantibus, ut non utantur Rochettô, & cappâ violaceâ, & pellibûs albîs, in dicto libro: ideò non eſt hoc extendendum, aut ampliandum ad Canonicos Regulares, quibus non prohibetur; ſed reſtringendum eſt ad monachos, & mendicantes tantùm de quibus in ipſa prohibitione fit ſolummodò mentio, & tantò magis, quòd expreſsè ratio potiſſima clericalis ſtatûs eſſentialirer in Canonicis præfatis, eos diſtinquens ab ipſis monachis, & aliis religioſis, clariſſimè militat, & contrarium perſuadet juncta exemplis aliis, pluribusque rationibus, & legibus ſuprà adductis.

Hoc verò, quòd in dicto libro caveatur expreſsè, quòd dicti Canonici Prælati utuntur Rochettô, eſt favorabile, ideò ampliandum ad omnia, præſertim conſequentia, ſcilicèt, quòd utantur Rochettô more Romanæ curiæ, & aliorum Prælatorum, & cappâ violaceâ, & pellibûs albîs, & pileô viridî conſuetô deferri ab his, qui Rochettô in dicta capella utuntur, & purpureis, ſi ſint S. R. E. Cardinales; cùm præcipuè quidquam expreſsè in contrarium non caveatur, & nullum præjudicium generetur. Et clarum eſt, quòd Rochettus plus eſt, quàm cappa, quia etiam inferiores Prælati utuntur cappâ violaceâ, & pellibûs albîs, ut doctores ſæculares, & tamen non poſſunt uti Rochettô, & multi utuntur pileô, ſicut & pelle. Si ergò Rochettus eſt quid majus, conceſsô majorî, conceditur, & quod minus eſt. Forma ſcilicèt Rochetti juxta morem curiæ, cappa violacea cum pellibus albis, & pileus viridis Epiſcopalis: argumentum optimum, in cap. 1. 19. quæſt - - - - c. præcipimus 21. qu. 1. & in cap. ex parte. de decimis.

Stat ergo concluſio omnes ſeptem ſuprà poſitas concluſiones annectens, quòd ſcilicèt Canonici Regulares noſtri, de quibus agitur, tanquàm eſſentiales clerici diſtincti à monachis, & aliis Regularibus uti poſſunt Almutiis, pellibûs, cappîs, habitu, formâ, & colore clericis ſæcularibus non prohibitîs; datâ tamen differentiâ ſigni in toga linea, quæ eſt eorum eſſentialis habitus, quâ à ſæcularibus clericis diſtinguantur: & quòd Prælati ex Canonicis Regularibus uti poſſunt Rochettô, more Romanæ curiæ, Almutiis de panno ſuper utrumque humerum, & cappâ violaceâ cum pellibus albis, & pileô viridî, ſi ſunt Epiſcopi, vel rubeô, ſi ſunt Cardinales, more aliorum Prælatorum ſæcularium. Quæ tamen omnia Pater Beatiſſime &c.

Determinatio per SS. Patrem, facta in cauſa habitûs Prælatorum ex congregatione SS. Salvatoris Lateranenſis electorum.

Venerabili Fratri Zachariæ Epiſcopo Sebaſtienſi Prælato noſtro Domeſtico.

Leo Papa X.

VEnerabilis Frater. Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Dudum cùm ad Eccleſiam Sebaſtienſem à nobis de venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium Conſilio promo-

motus esses in pastorem, dubitatum fuit à nonnullis, an tu, qui Ordinem Canonicorum Regularium S. Augustini professus eras, in habitu, & coloribus Prælatis sæcularibus de jure, vel consuetudine permissis incedere posses, proùt incedebas: &, cùm quæstio hujusmodi ad nos perlata fuisset, Nos causam maturè determinare desiderantes, Venerabili Fratri nostro Nicolao Episcopo Albacensi, tunc tit. S. Priscæ Presbitero Cardinali de Flisco nuncupato, vivæ vocis oraculô commisimus, ut super his se diligenter informaret, & demum nobis referret. Cùm autem præfatus Nicolaus Episcopus nobis retulerit, de antiqua consuetudine in pluribus locis, etiam in curia Romana, ubi Pontifex residet, receptum fuisse, ut Canonici Regulares hujusmodi in Episcopos promoti, tam in Capella nostra, quàm extra utantur habitibûs, & coloribûs, quibûs utuntur alii Clerici sæculares in Episcopos promoti, Nos propterea juxta relationem nobis factam, ùt præfertur, Fraternitati tuæ vivæ vocis oraculô concessimus, ut habitus, & colores, quos dicti Clerici Sæculares in Episcopos promoti, tam in Capella nostra, quàm extra gestant, gestare posses; & ita etiam tenore præsentium auctoritate Apostolica de novo concedimns, in contrarium non obstantibûs quibûscunque. Datum Romæ apud S. Petrum &c. Die 1. Sept. 1519. Pontif. nostri annô 7.

Hæc ex Ferrerio allegare placuit, non tantùm, ut ex eo vestium nostrarum cultum discerremus, sed & egregiè illa firmarentur, quæ cap. 1. hujus partis diximus, quantùm scilicet non solùm veteres, sed & moderni Canonici Regulares, iique sancti Augustini differant ab ipsis Monachis, hinc inaniter asseri, præter regulam laxiorem inter utrosque vix ullum reperiri discrimen; præterea certum esse, magnâ semper observantiâ, ac circumspectione à summa Sede congruentiam cuique personæ Ecclesiasticæ debitam in vestium clericalium, ac monasticarum discrimine curatam fuisse, neque tam promiscuè, & negligenter usuveniunt ista, quin exin graviter in jura quoque, ac Canones peccetur: de quibus doctissimus Abbas Tamburinius amplissima testimonia passim in suo primo Tomo de jure Abb. exhibet. Unde à violatione decretorum Pontificiorum &c. excusari nunquam possunt ii Monachi, qui, quô possunt, præjudiciô Canonicorum lineâ se vestiunt, id est, Rochettô, utpotè quæ essentialis eorum habitus est, ut ne quidem iis alia vestis peculiariter, nisi quæcunque modestiam clericalem condecet, præscribatur, ùt docet Scipio Lancellotus apud Tamburin. & hic ipse disp. 27. q. 1. n. 5. Interim viderint, ne in illa tempora hâc suâ seu æmulatione, seu affectione incidant, quibus Turonenses Monachi Canonicorum vestes, morésque imitantes, nescio, quâ animadversione à magno Carolo repressi sunt, ùt narrat Mabillio. Plura, quæ hâc occasione referri possent, ad hactenùs dicta remittimus: Quæ verò de reliquis apud Canonicos Regulares usitatis vestibûs quæri adhuc possent, cùm leviora sint, apud citatos à nobis Authores facilè comperientur.

Apud Tambur. disp. 25. q. 1. n. 31.

Annal. Ben. ad an. 818. L. 28. n. 87.

CAPUT IX.

De Origine, ac Progressu Canonicarum Sanctimonialium cum Anacephaleosi totius Exegesis.

Ne quid ex iis intermissum desideret Lector, quòd huic Exegesi cautiùs inserendum fuerat, præsens caput adhuc adornandi animus est, utpotè Mappâ nostrâ non minùs Virginum sacrô Canonicô institutô devinctarum, quàm virorum monasteria sæculum 1.

Virginum Canonicarum votivarum non minùs origo petitur ab Ecclesiæ exordio.

XI. longè antecedentia exhibente. De quarum origine, atque progressu obscuriora quædam tantummodò elucidanda occurrunt. Non facilè quis antiquitatum peritus inficiabitur, virorum non solùm religiosorum, sed & mulierum extitisse jam à primis Ecclesiæ temporibus votivum institutum: sicut enim Apostolis primum expropriationis exemplum acceptum referimus, sic fæminas alióquin in bonum proclives, sua reliquisse, ut pauperem Dominum, amoris intensissimi desideriô inflammatæ sequi sine impedimento possent, certum est: tales erant inter præcipuas Virgo cumprimis sanctissima, quæ se votô virginitatis jam à teneris obstrinxisse passim à sanctis Patribus refertur, & sententia est apud Catholicos Doctores unanimiter recepta. Martha deinde, & Magdalena, nec non omnes illæ mulieres, quæ constanter Christo trienniô suæ prædicationis adhæserant, neque avellebantur ab Apostolis evangelizantibus, ùt patet ex Ep. 1. ad Cor 9. 5. & quarum Lucas in actis suis frequentiùs meminit, quásque non Monachas (quales fortasse sæculô III. ac IV. mixtim, ac turmatim Oriens penè totus complexus est) sed certô modô Clericas fuisse distinctas à Monachabus, complures rationes persuadent. Quia enim cum quodam respectu utriusque sexûs hac in quæstione loquendum ipsa nomina eis attributa ostendunt, ideò, quemadmodùm Monachas ejusdem instituti cum Monachis, ita Canonicas, æqualem finem cum Clericis (quamvìs non æqualem honorem) ac Canonicis sortitas sibi fuisse, necesse est, ut asseramus, neque crediderim in hoc quempiam dissensurum. Sicut itaque Clerici ex primævo instituto suo distinguebantur à Monachis quoad finem particularem, qui illis fuerat vita mixta, istis econtrà purè vita contemplativa, hoc est solitudo, ac pænitentia, propriæque salutis unica cura, ita proportionatâ æqualitate idipsum de sacris Virginibus enunciandum est. Et quidem exstitisse in Ecclesia nascente, imò, & proficiente mulieres Presbyteras, atque Diaconissas passim antiquissima testimonia Patrum, & Conciliorum produnt: neque ideò tantùm, quòd nomen istud viderentur per illos obtinuisse, quos Maritos anteà habentes Ecclesiæ proprio assensu reliquerant, quibus idipsum vocabulum adjici solebat, quod tales Mariti in Ecclesiastico ministerio gesserant; verùm genuinè, & ex proprii pariter Ecclesiastici officii ratione iis collati: talis profectò negari nequit fuisse Phæbe, de qua Paulus ad Rom. 16. v. 1. *Commendo autem vobis Phæben Sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est Cenchris.* Et illæ, de quibus idem ad Philip. 4. *adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio.* Concilium Chalcedonense dissertè meminit fæminarum, (Can. 18.) quæ acceperunt officium Diaconatûs: *Diaconissam*, inquit: *Non ordinandam ante annum quadragesimum, si verò suscipiant manuum impositionem &c:* eratque hæc manuum impositio distincta ab illa, per quam Sacramentum confirmationis conferebatur, ùt patebit Canonem ultrà legenti. S. Epiphanius quoque ait: *Quanquam Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam hujusmodi administrationem* (Hæref. 79.) (id est, confectionem Sacramentorum, aut horum dispensationem) *institutus est &c.* erant verò diversa earum ministeria in Ecclesia: nempè custodire januas, per quas mulierum fiebat ingressus, arcere indignas, dignas admittere, in Baptismo ad chrisma, aliáque ibidem sexûs diversitatem magìs attingentia conferenda assistere, visitare pauperes, atque juvare, solari miseras, sepelire defunctas &c. de quibus omnibus peculiaria præcepta Clemens congessit L. 1. constit. hæ verò mulieres velabantur, adstringebantúr- (L. 1. const. c. 13. & l. 8 const. 18. L. de vel. virg. c. 2.)

que

que voto continentiæ, de quo legendus Tertullianus, Origenes, Eusebius, hásque monachas non exstitisse, ipsa memorata Ecclesiæ ministeria, quibus addicebantur, manifestant. Itaque inter clericales personas numerandæ, quibus non minùs suæ suppetebant congregationes in communi, & de communi viventibus.

Orig. hom. 3. in gen. Euseb. L. 8. hist. c. 8.

2. *Distinctæ erant à monachabus, & Canonicæ à fine suo dictæ.*

Non vacat, de sæculo in sæculum hanc quoque prolixiori calamô seriem enarrare; satis enim est, exstare monumenta certissima, quibûs doceamur, sicut per priora sæcula prænominatas clericas, ita successu temporis Canonicas, seu, ùt eas usitatiùs nuncupamus, Canonissas, eásque à monachabus penitùs distinctas continuò in Ecclesia floruisse, & quamvis non abnuendum, clericas divino cultui, atque enarratis ministeriis obeundis mancipatas non semper perdurasse quoad hoc exercitium, at quoad finem suum præstitutum immutatas non fuisse, exinde colligimus, quòd alióquin talium identidem meminerint scriptores, insuper in occidente earum notitia saltem extra Galliam habeatur adhuc sæculô 11. nam Leonem Nonum legimus memorasse potestatem Episcoporum ordinandi Presbiteros, Diaconos, *Diaconas*, & Subdiaconos: sic & Benedictus Octavus an. 1019. Episcoporum Portuensium jura enumerans inquit: *Parî modô concedimus, & confirmamus vobis, vestrisque successoribus. in perpetuum omnem ordinationem Episcopalem tam de Presbiteris, quàm Diaconibus vel Diaconissis, seu Subdiaconibus - - - faciendam.* Verùm tunc fortasse ordinatio ista aliam Virginibus contulerit potestatem, utpotè partim clausuram sacris vestalibûs sæculô undecimô utcúnque jam eligentibûs, partim hâc ordinatione etiam indiscriminatim monachabus collatâ.

Leo9. Epist. 14.

Ital sacr. in Ep. Portuen. col. 118.

Hinc autem nequaquam concludendum, Virgines illas clericales tunc periisse, dum Canonicæ audire inciperent eôdem ipsô sæculô sextô, quô, ùt diximus, earum sublata sunt priora officia in Ecclesia. Ex quo cuidam fortè recentiori scriptori asserere placuit Canonissas ex relaxatis monachabus protuberasse: verùm, ne ex usu noviter recepto alicujus nominis originem rei eidem alligemus, jam aliàs & monuimus, & injustè fieri monstravimus. Potiùs igitur antiquissimum Canonicarum Virginum institutum ex oriente credamus sæculô sextô, septimô, vel octavô in occidentem devenisse, ut, quæ antea vel simpliciter sanctimoniales, aut clericæ, aut denique sacræ Virgines dicebantur, ad distinctionem pariter monacharum, sese præcipuè sæculô octavô sub Benedictinam regulam colligentium, in partibus nostris Germaniæ, Galliæque Canonicas nuncuparent. Nam, quæ antea aut D. Cæsarii, aut Basilii, aut Hieronymi, aut Isidori &c. regulam sibi præstitutam habebant, nunquam adducer, ut eas inter purè monachas habeam, quarum originem inquirentibus, atque discrimen, nescio, an tam obviè, ùt quidam autumant, exhibenda sint? Novi equidem tempore Augustini, Hieronymi, aliorumque (etiam in oriente) iis sæculis Patrum monachas veras, ac genuinas exstitisse, has se etiam pullatô, & ad sæculi mores contempto omninò vestitu operuisse admitto; at non solæ, nam & aliæ, quas ministeriis Ecclesiasticis sacratas legimus, veste quâdam fuscâ, vel etiam pullatâ scimus fuisse indutas; solùm id fortè distinctionis reperero, monachabus strictissimè cubilis secreta, & ab omni conversatione exterorum sejunctionem impositam, ùt discimus ex Hieronymo, & Ambrosio, minùs clericalibus, quamvìs & in hoc ipso nova se obtrudat utriúsque speciei commixtio: ut, dum S. Patres loquentes de Virginibus velatis percipimus, communis semper sermo instituatur, & denique tanta omnium Deo se devoventium

Hieron. ad Eustoh. de custod. Virg Ambros. exposit. fid Cath. c. 21.

um Virginum ratio æqualitatis eluceat, ut vix, ac ne vix quidem statuere certam regulam valeas, quâ dignoscas, hæc, illáve fuerítne inter chorum clericalium Virginum, an purè monacharum computata? Etsi namque notum sit, monachabus rarò, aut nunquam ministeria clericalia fuisse delata, ac cùm simul inveniam dictas à nobis clericales strictissimâ normâ vixisse, si hujus distincti particularis finis (quô una discernenda est ab altera) exercitium in quadam non legero, an ne ideò ad monachas ablegabo? Augustini Virgines omnes intra claustri penetralia recludebantur, nihil de earum legimus ministeriis Ecclesiasticis peragi solitis, attamen ut eas monachas dicam, sunt alia, quæ dissuadeant, saltem non tales fuère, quales Ecclesia semper, & communis usus discrevit à reliquis, quæ primùm clericæ, aut clericales, dein in Occidente Canonicæ dicebantur. Nolo nimius esse in hoc discrimine ponendo, cùm aliud non quæram, nisi certiora proferre, quæ suffecerint, si saltem sæculô sextô ejus speciei infimæ collectas Virgines in uno monasterio, societatéque monstravero, quarum succedentes hodiedum vulgariter Canonicarum titulô gaudeant, vivantque votivæ: tales fuisse institutas à S. Fridolino Sekingæ alibi diximus, & adhuc dicimus, cùm Seckingensem parthenonem descripturi sumus. Similem & Erntrudem, totúmque hujus Virginis Gynæceum à D. Ruperto erectum, pariter eadem occasione ostendemus, quod ipsum de D. Gertrude Nivellensi, Odilia, Opportuna &c. æquali jure exinde erit sentiendum. Nec me movent diversa argumenta à Doctissimo Thomassino allata, ut usque ad sæculum octavum, vel nonum votivæ non agnoscantur: nam nobis tantum negotium non esset harum sicut virginitatis, sic & expropriationis vota aut emissa, aut implicitè per susceptum religiosum habitum Deo deprompta monstrare. At cùm abundè illud præstiterit, quem hactenùs Ducem, præceptorémque secuti sumus, Largius noster, ad eum, lectores dimittimus. Unicum tamen ex eodem præfato Thomassino observantes, quod ipse ait, Canonicas sæculares passim Aquisgranensis Concilii tempore floruisse, imò eas esse, de quibus Concilium Lateranense, & Remense &c. ergò huic authori conformiter dicendum esset ex Canonicis, seu Canonissis sæcularibus, regulares prodiisse per Concilium Lateranense secundum an. 1139. & Remense 1148. primùm ad hanc regularitatem adductas.

Disq. Ord. Can. f. 110. & seq.

Vet. & nov. Ecc. disc. Part. I L. 3. c. 6 3. n. 7.

3. *Sæculô octavô nullæ erant sæculares, maximè tempore Concilii Aquisgranensis. Sed diversis gradibus paupertatis obligatæ.*

Verùm huic sententiæ gravissimæ rationes obsistunt, ne subscribamus, quin indubitatum nobis est, tempore Aquisgranensis Concilii, quoquot exstiterant suæ proprietati studentes, eas ipsas jam tunc inter relaxatas numerari solitas, & à consueta pridem religiosæ modestiæ regula exorbitantes; adeò quidem, ut cùm diù antea ad æmulationem fortasse virorum Consiliis Evangelicis votivè servandis instituissent integerrimè: hìs temporibûs habenâ regularis vitæ remissâ, ipsæ longè magis, quàm viri restauratione qualicúnque demum possibili indigerent. Nimis apertè enim Concilium de renunciantibus Canonissis loquitur, innuitque expropriationem non noviter eis persuaderi, sed quarumdam malîs moribûs velut obfirmatâ tenacitate jam penè exclusam piissimîs Patrum Consiliîs in earum animos reduci. Nam in regula pro iisdem Virginibus exarata Can. 9. sic dicitur: *Providendum est his, quæ ob amorem Christi castimaniæ se dicaverint, & in collegio sanctimonialium se admitti postulaverint, ut res suas, antequam monasterium ingrediantur, ita sapienter, prudentérque deliberent, atque disponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem. Proinde si aliqua sanctimonialium res suas proprias Ecclesiæ ita contulerit, ut nihil ex his sibi-*

sibi proprium vindicare, sed tantùm rebus sustentari velit Ecclesiæ, huic sufficienter in congregatione stipendia largiantur necessaria &c. Ex quibus clarè instruimur, solitum fuisse apud Virgines quoque Canonicas expropriationis votum, & sic solitum, ut Concilium istud eam non tanquam aliquid novum, antéque inauditum commemoret. Quódque ampliùs firmiter illi inhærendum opinioni existimo, quæ docet, ne quidem tunc plenè sæcularisimo deditas fuisse repertas, sed non minùs iis diversis paupertatis gradibus devinctas, quibus demonstravimus, Canonicos vixisse. Declarat id imprimis hic ipse citatus Canon impensiùs perlectus, nec non & Concilium Romanum sub Nicolao secundo à nobis dudum enarratum: æquè enim gravissimè in Canonicas invehitur. Et si partem illam (meritò suspicioni interpolationis subijciendam) demas, quâ omnes Virgines unam regulam Benedictinam observasse contenditur, apparebit in unico Germaniæ angulo ex illis ipsis laudatissimis Parthenonibus proprietarias, atque nimiùm relaxatas jam tempore Nicolai Canonicas nomine (reipsâ vanitatis domicellas) processisse, qui antea summæ regularitatis, ac disciplinæ sacras vestales alebant non minùs, quàm quæcúnque alia Europæ patentissima Gynæcea. Quia enim idem sanctissimus Pontifex ait, *hujusmodi sanctimonialium institutionem usque nunc totam Asiam Africam simul, & Europam nec scivisse, nec recepisse.* Totus autem Nicolaus sit in exprobratione prætensæ proprietatis, atque assertæ talibus Sanctimonialibus; prætereà extra controversiam sit, sæculô octavô passim Canonicas Virgines etiam ex assensu adversariorum à Monachabus plenè distinctas exstitisse, patet manifestè, has propè illa Nicolai tempora expropriatas, ac verè religiosas votis illigatas vixisse.

4. *Sæculô an-* Verùm quod Nicolai tempore in his Canonicis Virginibus succrescere incæpit proprietatis, ac sæcularitatis lolium, ingentes sæculô duodecimô radices fixit, cùm suffocandum sperabatur: nam, sicut plerumque cum sequiori sexu mollior solet esse correptionis ratio, majórque ingenitæ infirmitatis conniventia, sic in eodem stabilita est nequitiæ firmitas, habendi cupido, sæcularitatísque affectus, qui adeò animis earum inhæsit, ut claustralem clausuram, ac perpetuam continentiam, velut inferni foveam aversarentur, neque ulla arte, vel persuasionibûs, aut denique minîs averti possent. *decimô, ac duodecimô in Canonicas Virgines sæcularitas pleno nisu illabitur. Sed neutiquam Pontificia authoritate, ut patet c. Indemnitatibus Clement. de Elect.* Remense illud pernotum Concilium Eugenii tertii cap. 4. constituit quidem, *ut Sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta Beatorum Benedicti, & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant, & emendent, & in claustro sint assiduè permanentes.* At hic Canon generaliter latus est, ùt ex contextu liquet, omnésque indiscriminatim Canonicas attingit, ut adeò hoc tempore, nullo libertatis, ac Concessionis Ecclesiasticæ beneficio se sæculares Canonicæ munire possint, quasi vel ullum earum monasterium hôc sæculô duodecimô, jure Pontificio tale substitisset. Omnes ad regularem vitam tum adhuc obligabantur, & ubi talis non vigebat, corruptella erat, morúmque perversitas, atque reformationis expetebatur censura, nec ulla dici poterat legaliter inducta sæcularitas. Neque refert Jacobum de Vitriaco videri, quasi his sæcularibus Virginibus sæculô 13. adblandientem conversationem suam. Mihi enim textum ejus maturiùs consideranti occurrit potiùs per quandam antiphrasim Jacobum fuisse locutum: ejus verba sunt sequentia: *Ad imitationem, & exemplum Canonicorum* (quos Sæculares antea descripserat) *in partibus Hannoniæ, & Brabantiæ* (istæ ipsæ sunt à Nicolao vehementer sugillatæ) *& in quibusdam Theutonicorum, & Alemannorum provinciis* *Cap. 11. hist. occid.*

ciis (nova scilicet, & inaudita soboles ex parente,nescio,quali,nec in aliis adhuc,ùt Galliæ,ac Italiæ partibus cognita, quod alióquin Jacobus non retinuisset) *quædam sunt mulieres, quas Canonicas sæculares, seu domicellas appellant, non enim moniales nominari volunt, sicut Canonici sæculares monachi non dicuntur. Hæc siquidem adeò personas accipiunt, quòd non nisi filias militum, & nobilium in suo collegio volunt redigere,* religioni, & morum puritati sæculi nobilitatem præferentes. *Purpura autem & byssô, & pellibûs griseis, & aliis jucunditatis suæ vestibûs induuntur, circumdatæ varietatibûs cum tortis crinibus, & ornatu pretioso circumamictæ ùt similitudo templi, gaudentes cum gaudentibus, liberales valdè, & hospitales. Pellibûs autem agninis quantumcúnque subtilibûs, & delicatis utuntur. Si aliqua inter eas palliô humilitatis causâ uti præsumeret, miseram, & abjectam hypocritam eam vocantes, tantum nobilitatis suæ dedecus, nulla ratione sustinerent &c.*

Hæc Vitriacus, ex cujus verbis quantum encomium lector pro his Canonissis sæcularibus emendicare possit, ut gratum eisdem canticum occinat, ipse viderit, meâ tanti non interest, in harum favorem quamcunque laudem ex authore, vel scriptore illis fortasse plùs justô adulante conquirere: cùm intereà sciam, eò parciùs mihi in his dilaudandis fore laborandum, quò earum institutum tali fulcimento videtur esse innixum, ut, quamvis complura in Heterodoxorum manus devolaverint, instituti sui rationem tantò liberius retinere ipsæ potuerint, quò providentiùs jam antea jugô votivô excussô, satagerunt favoris eorum hominum aucupandi,quibus,quidquid aut sacratiùs, aut devotiùs divino servitio illigat, monstrum est, ac abominatio. Igitur qui harum, (quæ nil minùs, quàm nos attingunt, nec instituto, nec re, nec nomine illæ, quas se venditant) notitiam,aut etiam commendationem cupit, fortè reperiet in ea, quam ante quatuor lustra Hierarchiam Augustanam orbis litteratior vidit, & miratus est.

Nos hìsce brevi de sacris Virginibus dissertationi metam ponimus, quæ ampliora desiderari possent, in peculiaribus quorundam Parthenonum descriptionibus promenda.

Priúsquam tamen manum de tabula, calamúmque ab hac nostra Exegesi plenè dimoveamus, operæ pretium duximus, brevi Anacephaleosi lectoris memoriæ deservire, ut, quæ hactenùs prolixiùs disputata sunt, unô quasi oculô in hac contemplari, ac percurrere liceat, appareátque, quibûs principiis freti eam sententiam tuendam amplexi simus, quam ante nos viri longè doctissimi propugnavêre: cui fortasse permulti quoque adversæ parti faventium æquè accessissent, si modò quædam placuisset veterum monumentorum exploratam veritatem, & priorum sæculum undecimum præcendentium virorum religiosorum normam vivendi in statu clericali, ac Canonico ad temporum illorum mores, usúmque æquare; cùm impossibile sit, in quacunque demum re genuinam ejus subsistentiam obtinere, si illam ad circumstantias tales metiri conemur, quæ eandem nec modô, nec tempore attingunt, verissimum enim, quod dicitur c. 1cit. dist. 12. *Ratione temporis, & loci diversas posse observari consuetudines.* Et c. penult. de consang. *Juxta varietatem temporum variari jura.* Totum ergò,quem nobis arietem opponunt adversarii, firmantes in eo, quòd aliter longè pristini clerici vixerint, ac Canonici, quàm hodierni (quos communî stylô Regulares S. Augustini nuncupamus) reperiemus enervatum,ac imbellem succumbere, dum demonstramus hanc alterationem eam substantiam non attingere, quæ speciem infimam alicujus instituti immutare potuisset secundùm

5. *Anacephaleosis totius Exegesis.*

dùm meritum objectivum. Atque ut id (quod dudum de hac immutatione secundùm Philosophica, certáque principia ostendimus, ac pro fundamento posuimus) neutiquam ad fastidium lectoris iteremus, hoc consideranti liquebit ad oculum, nihil omninò ex omnibus mutatis circumstantiis, additâ, demptâ, restauratâ, aut sublatâ vivendi formâ (quâ solùm magìs, minúsve florere reperiebantur clerici Canonici) efficere potuisse, ut in substantia, seu, proùt loquendi fert usus, in sua specie infima institutum votivo-clericale alteraretur usque ad novam inductam, atque sic æstimatam recentem, nec antea existentem speciem talem ex suo merito objectivo. Profectò enim, si tempus illud sæculi undecimi oculis animorum intimè præfigamus, quibûs actu introduci cæpit disciplina regularis in clerum per emissionem votorum cum sponsione vivendi juxta regulam S. Augustini, & si tum novi clericalis instituti status verè, ac realiter fuisset inductus, atque hinc novus quoque, & antea nequaquam cognitus Ordo Can. Reg. S. Augustini, impossibile est, ut id tot viri doctissimi, & discernendorum religiosorum institutorum sufficienter sagaces, atque circumspecti, non agnovissent, quin expresse enunciarent contrarium, id est, dissertis verbîs dicerent, hunc per regulam S. Augustini introductum modum vivendi in collegia, ac Ecclesias Cathedrales, non esse novi ordinis institutionem, sed solummodò veteris, & antiquissimi reformationem, utpotè à sua primæva Apostolica regula aliquatenùs hucusque aut defluentis, aut omninò in aliquibus locis exorbitantis. Hoc manifestè nobis ostendit charta Isarni Episcopi Tolosani an. 1013. ipsô nempè hujus reformationis assumptæ, & actu effruticantis tempore: ait namque in illa vir sanctus: *deliberavi divina inspiratione, Ecclesiasticum vigorem, ac pristini status lineam totis nisibûs corrigere, statui siquidem habita deliberatione, ut quibuscúnque clericorum abhinc, & deinceps corpori voluerit communicare Ecclesiæ prælibatæ, mancipandum se noverit rigori Canonicæ vitæ verbi gratiâ, ut nihil sibi proprium habeat, vel etiam (quod absit) dicat.* Hujus ejusdem sententiæ exstant testimonia luculenta data à Gregorio septimo, Nicolao secundo, Alexandro secundo, tertio, Petro Damiano, Urbano secundo, Anselmo Havelbergensi &c. ut nil dicam de compluribus horum temporum, aut reformatoribus Collegiorum Canonicalium, aut fundatoribus, omnibus uno sensu, unô calamô concordantibus, ac decernentibus, nullum novum institui ordinem, sed vetustissimum utcúnque dilapsum solummodò hâc normâ renovari. Et quæso, perquirantur omnium, in Ecclesia Catholica existentium religionum sacrarum primordia, erítne vel una charta assignanda, in qua decernatur, ut certi homines *obligentur* ad illud institutum novum suscipiendum, ac observandum, sicut eôdem ipsô undecimô sæculô reperimus factum. Quotquot instituti clericalis (ad votivam vitam) reductionem quæsiorant, non eam tanquam novum inventum, recentem ordinem, noviter excogitatam disciplinam proponunt, sed tanquam rem clericis pridem solitam, imò & debitam, adeò quidem, ut solùm ideo Hildebrandus graviter inveheretur in Clerum relaxatum: urgeret obligationem, non suaderet Damianus: damnaret renitentes, & huic normæ se non accommodantes pariter & Gerhohus. Quod, an quispiam potest attentare ad novum, & Clero nunquam consuetum institutum? Neque obest Alexandrum II. ad hanc communem vitam amplectendam *rogandô monuisse*, fecit id vir discretissimus solitô summis Ecclesiæ Præsulibus lenimine, ne videretur uno fulmine nutantia corda quassare, sufficiebátque communi

muni omnium, ac maximè clericatûs sacratioris parenti, severiorem animadversionem suis legatis committere, qualis Damianus erat, ut terrore simul, ac amore, precibûs, minisque intentatis urgeret, ac alliceret illos quidem, quos molliores ad pietatem sperabat, effectu feliciori per preces commoturus, duriores cervices interim severiori correptioni relicturus aliorum.

6. *Ostensum primò Apostolos, primósque Clericos votivos fuisse.* Sed ut ad recapitulationem, & enarrandam breviter, combinandámque seriem hactenùs dictorum deveniamus, quâ in nucleo quasi comprehendere Iliadem liceat memoriæ inserviendi gratiâ, & in quodam summario congestam apprehendamus veritatem. Vidimus cumprimis ex testimoniis, & gravissimorum Doctorum apertissimis sententiis (nullius sensûs figurati, aut allegorici, sed litteralis, & vulgaris elocutione) prolatis, sanctos Apostolos, primósque Clericos vota religiosa, seu tria Evangelica consilia Deo nuncupasse, hanc veritatem continuæ successionis demonstratione stabilivimus, & ne ullum ad firmandum istud, meô quidem judiciô certissimum assertum, deesset argumentum, aut adversariis obijciendi suppeteret ultra alicujus oppositionis materia, ostendimus post clericalis instituti primam, ac, ut ita dicam, ex natura ejusdem medullitùs evisceratam subsistentiam, quæ se apprimè fundaverat in illa votiva expropriatione mundi, id est, rerum terrenarum, carnis, hoc est, concupiscentiæ voluptuosæ, & denique ipsius superbiæ, hoc est, propriæ voluntatis, & in fine illo præstito particulari ministerii Ecclesiastici, ostendimus, inquam, hunc secundùm duplicem præfixum finem (generalem scilicet illum votivæ religationis Deo factæ, & particularem alterum) institutum vivendi modum non posse æstimari tanquam aliquam communem solùm ideam, aut etiam formam univer-

Hæc norma vivendi in Apostolis &c. fuit certam, ac particulare religiosum institutum.

salem religionum omnium suô tempore in Ecclesia prodeuntium, ac instituendarum: sed re verâ fuisse jam primitùs particularem, ac certum, nec non ad speciem suam infimam sufficienter secundùm temporum illorum exigentiam, determinatum modum vivendi, seu, ut verbô dicamus, statum religiosum. Neque obesse potest, quòd demonstrari nequeat, Clericos primitùs renuntiantes, seu votivos quoad modum vivendi alicui instituti particulari fuisse subjectos, & regulam Apostolicam non fuisse talem, quæ ad aliud illos obstringeret, nisi ad ipsam communitatem bonorum, adeóque non determinaret ad commune dormitorium, refectorium, ad commune oratorium &c. imprimis enim, quamvìs hæc determinatio neutiquam in primis Clericis viguisset, nunquam id offecisset instituto particulari, cùm certum sit, hos singulares ritus non posse ad speciem infimam absolutè consideratam determinare, ex eo, quòd hi non singularitatem insinuent alicujus instituti, sed potiùs respectivam aliquam complectantur discernendi facultatem unius instituti ab altero in illis circumstantiis, in quibus necesse est, tales partes discretivas assumere ob multiplicia instituta religiosa, ne unum cum altero confundatur; quæ, quia primis sæculis in Ecclesia non fuerant, neque inde tales, tótque notæ discretivæ in primo instituto religioso expetebantur, sed determinabat illud sufficienter ad ultimam speciem finis particularis: ut adeò potiùs successivis in Ecclesia prodeuntibus religionibus sacris incumberet, se per alios, atque alios magìs peculiares vivendi ritus discernere. Deinde declaravimus attamen, ídque maximè parte secunda penè per totum, Clericos votivos à primæva sua institutione habuisse complures notas discretivas, quibus magìs, ac magìs in sua specie infima firmabantur, ac discri-

criminabantur à statu tunc solummodò præter ipsos florente nimirum monachili. Et si etiam ipsis Apostolicis temporibûs ritum vivendi peculiariter præscriptum quis prætendat, an non eum liceat ex illa saluberrima S. Ignatii exhortatione ad Clericos Schmirnenses colligere, in qua dissertis verbis ait: *Collaborate vobis mutuò, unà certate, concurrite, patimini - unà ad quietem vos componite: unà exurgite &c.* An non apparet ex his verbis, Schmirnenses, unum dormitorium, oratorium? quin & refectorium habuisse, idipsum ergò sentiendum erit de aliis.

7. *Communis vitæ ratio votivam designabat*

Hâc verò particulari ratione institui tam ponderosè demonstratâ, ut eidem etiam doctissimus Suarius subscribere non dubitaverit, quámque Angelicum Thomam ipsum approbâsse, ex ejusdem adductis verbis (quibûs Canonicorum Regularium institutum per solum, ac unicum finem particularem discernit ab instituto monastico) evidenter docemur. Inde ad explicandam *communis vitæ* qualitatem processimus, ostendentes, quæ, qualísque illa fuerat, & consultò observantes hujus vocis Ethymologiam ad usque posteriora longè sæcula semper talem fuisse, ut simpliciter prolata, & in veterum Scriptorum monumentis reperta aliud notare non soleret, nisi vitam votivam in una Religiosorum societate observatam: neque illorum assertionem ulli stabili, ac gravi argumento innixam esse, volentium, per communem vitam in Clericis, intelligendam solummodò communionem corporum, non rerum secundùm votivam vivendi rationem, probavimus, eámque refutavimus opinionem testimoniis manifestis.

8. *Vota Apostolorum, ac reliquorum Clericorum simplicia fuére.*

Cùm deinde aliorum adversantium argumenta eò tendant, ut discrimen Clericalis instituti veteris à nostro præcipuè demonstrent, aut per specificè diversum modum vivendi constituendum in simplicitate, vel solennitate votorum, aut in horum saltem apud succedentes Clericos omnimodâ dimissione, Nos ideò caput quartum primæ partis, quintúmque adornavimus, probantes imprimis tempore Apostolorum ac diù inde solam votorum simplicitatem exstitisse, maximè verò paupertatis, hujúsque vices adeò fuisse diversas, ut se ejusdem obligatio voto firmata in quatuor gradus dispertiret, quod certissimum esse non solùm ex doctissimo Suario proposuimus, verùm etiam testimoniis luculentis, & ad oculum patentibûs obfirmavimus. Hincque cautionem abundantem illis scriptoribus suppeditavimus, qui modernis temporibus, ac juribus, vetera coæquantes mirantur, posse aliquem virum sanctum sæculô undecimô, aut præcedenti viventem tanquam Canonicum Regularem obtrudi, ubi legitur Testamentum condidisse. Dum autem allegatis documentis explanavimus, iis temporibûs, vel ipsos sanctos Monachos, ac Monachas certissimò votis religiosis illigatos, & testamenta fecisse, & instituisse, ídque unicè ob graduum paupertatis diversitatem in simplicitate hujus fundatam: nullus jam dubitandi locus superesse videtur, quin Scriptores illi solitum hactenùs rigorem in excludendis à religioso instituto Canonico Sanctis ob repertorum testamentorum à se conditorum, aut aliam huic similem causam, liberaliore calamô sint temperaturi.

Statutâ hôc modô, & vindicatâ votivæ paupertatis certitudine ipsis priorum sæculorum Clericis, non omnibus, sed iis dissertè, quos legimus, aut in communitatibus vixisse, aut certè ad sinum alicujus Ecclesiæ talem Societatem Clericalem alentis non simpliciter matriculariâ insertione, sed quâdam formâ stabilis professionis (proùt de ea Concilia à nobis ibidem allegata loquuntur) spectasse, atque incardinatos fuisse, deduximus demum 9. *Continua successio analogica hujus votivo-Clericalis vitæ demonstrata.*

mum hujus primæ partis ultimîs capitibûs succeſſionem analogicam in prioribus principiis sic fundatam, in allegatis verò de sæculo in sæculum testimoniis adeò manifestam, ut ne ambigendi quidem superſit ratio, virum à partium studiis alienum, veritatíque aſſerendæ intentum id unà nobiscum affirmaturum, quod in prima parte probare contendebamus, scilicet: usque ad sæculum undecimum exſtitiſſe clericos in una communitate votivè viventes, & se invicem analogica succeſſione continuò excipientes. Analogicâ, inquam, succeſſione, pro qua dum quidem aliquantum fundamentum capite secundô jam posuimus, quia tamen longè plura ſuggerenda occurrebant, quibûs sententia hæc nostra firmiùs stabiliretur, ad partem secundam adornandam animum induximus.

In hac itaque toti fuimus in alligandis notis tam discretivis, quàm suô modô constitutivis instituti votivò-clericalis; cumprimis neceſſe fuit illud à monastico instituto vindicare, ut demum via nobis planior ordinaretur ad dignoſcenda pristinis undecim sæculis monasteria clericorum, à propriè, & strictè monasticis. Negotium præcipuum hujus quæstionis nobis nupernus doctiſſimus scriptor paravit, qui dum sacro ordini suo, utcùt poterat, jus, honorémque dicturus in enarrandis ejusdem ampliſſimis prærogativis se occupat, penè nimiò affectu abreptus, ubi (quæ veriſſima) abundantiſſimam jam meſſem gloriæ sibi, suóque ordini subministraſſet, hâc haud contentus edicere generalî stylô non dubitavit, quoties in antiquis, & maximè S. Gregorio Turonenſi æqualibus, aut ſupparibus scriptoribus legendum occurrerit nomen *monasterii*, *Basilicæ*, *Ecclesiæ*, *sacri ordinis*, *servi Dei*, *discipuli alicujus sancti*, *Canonici Ordinis*, *Canonici*, *Fratris*, *Clerici*, *Abbatis Canonici*, *Venerabilis &c.* intelligendos eſſe monachos, aut eorum Ecclesias, atque monasteria. Cùm igitur aliquantò duriùs hæc nobis aſſerta viderentur, placuit in ista quæstione genuinæ veritatis fundamenta inquirere, atque eam demùm resolutionem formare; hîs qualibûscúnque vocibûs in antiquis scriptoribus, nihil certi edoceri, utpotè permixtim eas ùt plurimùm usurpantibus: adeòque cupienti discrimen advertere neceſſe eſſe, ut ad integrum contextum recurrat, neque putaverim ullum eruditum in hoc nobis adversaturum.

Exinde devolvimus ad ipsas notas discretivas inquirendas, atque ut in his quoque fundatè procedamus, totius cujusdam moralis dignoscendi principia ex Philosophia depromimus, cuius subsidiô iis prosumus, qui fortaſſe, nescio, quâ opinione imbuti, crediderant aut institucta religiosa inter tota moralia non eſſe censenda, sed Physica, ut hinc toties specificè immutari crederentur, quoties alias partes induerent: aut siquidem illud? non tamen desumebant discrimen à merito objectivo, sed à parte quacúnque demum suo particulari judicio sæpè in propria causa vehementer erroneo sibi visa sufficiente, ut speciem distinctam arguerent. Verùm hanc opinionem manifestè hallucinari ostendimus, & quidem argumentô à posteriori petitô; nam abnui nequit, à merito objectivo dependere totius alicujus moralis specificam distinctionem, quod jam dudum supponimus. Hoc verò subsistente, solùm quæstio moveri poſſet, quis sufficiens censeatur, ut ejusdem judiciô, ac declaratione stetur, verúmque habeatur, ex merito objectivo totum morale secundùm suam speciem infimam, aut mutatum eſſe, aut perseverare in priori? Huic obviantes diximus, eorum eſſe declaratione standum, quorum maximè intereſt totius talis rationem, qualitates, accidentia, & constitutiva noſſe; imò à quorum judicio propriè dependet jus, & ratio talia discrimina decernen-

10. *Nullas notas discretivas aſſignabiles eſſe, quibus in specie infima immutatum semel ab Apostolis institutum votivo-clericale probari poſſit.*

nen-

nendi. Hoc verò, ùt ratio ipsa dictat, nemini potiori jure deferri potest, in determinanda ex merito objectivo discrepantiâ, aut identitate institutorum religiosorum, nisi primò: ipsi summo Ecclesiæ Præsuli, & omnium religionum supremo Parenti, ac Capiti, utpotè: *Qui omnia jura in scrinio pectoris sui habere censetur.* Deinde ipsis religionum institutoribus, ac reformatoribus; eò, quòd hi optimè norint, an ex merito objectivo tam discretas, & alienas partes aut adjiciant, aut constituant, ut proprio eorum sensu alius, novúsque à quovis jam instituto ordine, formatus credatur. Deníque tertiò virorum doctissimorum, & in tali quæstione optimè formatorum, insuper verò ab omni præjudicio liberorum menti, atque sententiæ. Atqui demonstravimus nos, ab omni hac triplici classe testium unanimiter conclamari, speciem infimam votivo-clericalis instituti nullas tales notas discretivas à tempore Apostolorum unquam induisse, vi quorum illa in se adeò immutata fuisset usque ad sæculum undecimum, ut seu tunc, seu antea diversa habenda fuerit: ratione, ùt diximus, à posteriori petita. Et quidem ab authoritate summorum Ecclesiæ Præsulum Alexandri secundi, & tertii, Urbani secundi, Eugenii quarti Pii quarti, & quinti, Clementis quinti, Benedicti duodecimi &c. dein ab ipsis reformatoribus Petro Damiano, Gregorio septimo, Nicolao secundo, Ivone Carnotensi, Stephano Tornacensi, aliísque Episcopis restauratoribus votivo-clericalis instituti, & fundatoribus clericalium monasteriorum plurimis. Deníque ab ipsis quoque scriptoribus doctissimis æquè, ac expertissimis, ita quidem, ut (si tempora notissimum illum turbarum in quemvis penè statum commovendarum authorem, atque inquietissimi ingenii hominem Cajetanum Constantinum præcedentia observemus) omnium fermè inconvulsa, certáque sententia fuerit Canonicos Regulares S. Augustini infimâ incommutatâ specie ab antiquis clericis, ac denique Apostolis ipsis descendere. Ex his verò testimoniis ad priora redeundo reperimus, id omnes allegatos viros doctissimos æquè, atque prudentissimos neutiquam asserere potuisse, nisi pro certo habuissent, ab Apostolis incipiendo usque ad undecimum sæculum clericalis instituti speciem infimam, & eam quidem (quam in Canonicis Regularibus S. Augustini perdurare asseverarunt) nunquam fuisse interruptam: alióquin sibi ipsis apertè contradixissent, ùt per se liquet. Hoc autem argumentum à posteriori petitum tantæ est efficaciæ, speciem infimam continuò perseverantem probandi, ut firmius aliquod prætendi, non possit in re adeò antiqua. Quia enim hæc assertio universim eorum authorum est, qui actu convivebant illi maximæ reformationi sæculo undecimo, ac duodecimo innexæ, eosdem latere omninò nequiisset, si aliqua in clericis Canonicis, seu in communi viventibus species præcessisset distincta ab illa, quæ per talem reformationem inducebatur: cùm ergò tunc in ipso virore reformationis omnes agnoscerent, per eam nullam novam speciem clero esse adjectam, quid quæso authoritatis adversùm tantum cumulum testium nova illa, & nullis veterum monumentorum prærogativis, atque inde deductis rationum ponderibus innixa quantulacúnque poterit oppugnantium turba protrudere?

Capit. 1. de constit. in 6.

Sed ne rursum quis nos insimulare valeat, quòd nimiùm generalibus solùm inhæreamus, opus erat ideò ilicèt ad singularia descendere, & ostendere illas circumstantias alióquin à modernis scriptoribus, ac præcipuè Canonistis definitas ad dignoscendum unum institutum ab alio, absolutè loquendo tales non esse, ut nisi illa adsint suô modô, aut absint, infima species haberi

 beri

beri nec actu possit, nec unquam potuerit. Recurrit etenim nostra observatio, ut præprimis ratio temporum consideretur, utpotè manifestè aliîs circumstantiîs requisitis tempore Ecclesiæ nascentis, aliîs ejusdem proficientis, aliîs demum perfectum statum adipiscentis: prætereà nec in minimo habendum & illud est, quòd perpendenda sit mens ipsius fundatoris, aut institutoris, aut reformatoris alicujus ordinis. Etenim quempiam fundari in sua specie infima potuisse præcisîs omnibûs aliîs circumstantiîs, ritibûs, ac constitutionibûs, solùm certo fine particulari præfixo, & hoc quoque hodiedum posse facere summum Pontificem, ita, ut talem ordinem ne quidem ad determinatam ex quatuor approbatis regulis obliget, quis inficiabitur? atque hoc in ipso instituto votivo-clericali factum esse ejusdem finis particularis ad oculum remonstrat, sicut longissimè distincto ab instituti monastici fine æquè particulari, sic nequaquam circumstantias ritus, modúmque vivendi huic presse affixum deposcente. Illud enim, id est, monasticum sine particularibus his ritibus subsistere nequire, probat ejus prima institutio, seu à Pachomio, seu Antonio facta, at istud (id est, clericale) hîs iisdem ritibûs nec arctari, nec constitui remonstrant omnes Canones: posse tamen citra sui immutationem liberè, ac spontè similes ritus in clericali, ac Canonico instituto suscipi, monstravimus in sequentibus hujus secundæ partis capitibus, inductione complurium in diversis collegiis imò integris Diœcesibus, talium ceremoniarum, ac consuetudinum admissarum, prout id factum per regulam Chrodegangi in tota Diæcesi Metensi, nec non & per regulam Stephani, & Pauli, de qua nos alibi agimus. Neque credam, ullum eruditorum adeò fore pristinis Canonicis injurium, ut jam tum Metenses, aut Parisienses, aut Rhemenses &c. ideò ab aliis Canonicis specie distinctos asserat, quòd hi aliquantò disciplinæ regularis studiosiores viverent, non solùm secundùm communem Canonum præscriptionem, verùm & secundùm peculiarem regulam, ac præscriptas constitutiones: neque dein iterum Aquisgranenses in Germania, & Gallia diversos specie judicet à Canonicis Italis, quòd hi aut nunquam, aut certò rarissimè regulam Aquisgrani vulgatam suscipérent, cui tamen illorum plerique se obligabant. Patentissimum enim omnium scriptorum testimonium sibi adversari invenirent, ne verbô, aut indiciô tale discrimen inter illos admittentium; causâ sese ipsam manifestante, longè aliud esse, quod alicui instituto ex fine suo particulari ab authore, vel fundatore, aut reformatore præfixo de industria decernitur; & aliud, quod liberâ mente, vel solùm ad firmiùs stabiliendam disciplinam assumitur: quamvìs enim iidem ipsi aut Metensis, aut Aquisgranensis Regulæ Canonici hanc successu temporis dimisissent, neutiquam alii à suo instituto evasissent, unicô in hoc stabilitô fundamentô, regulam speciem ordinis nunquam discretivè constituisse, imò nec adhuc nostrîs temporibûs. Quia ex nullo Canone, aut juris Pontificii decreto unquam doceri poterit, regulam esse constitutivum speciei infimæ alicujus religionis se solâ (ùt diximus superiùs) atque infimè specificando institutum. Hinc totum quod de regula Canones docent, illud est, *ut qui voluerit religiosam domum de novo fundare, regulam, & institutionem suscipiat de approbatis.* Cap. ne nimia de rel. dom. tit. 36. c. 9. Cùm verò communiter Canonistæ quatuor notissimas regulas per hoc cap. intelligant, non potest hic Canon ad eum sensum torqueri, ut simul decernat, regulam speciem infimam alicujus instituti religiosi formare; alióquin manifestè sequeretur, in omnibus Ecclesiæ Catholicæ sacris religionibus solummodò quatuor dari specie

cie infima diversos ordines, quod assertum risu dignum esset, non refutatione. Præterea non foret major ratio, ut speciem infimam religiosi status constitueret regula aliqua, quàm approbatio summi Pontificis; utpotè quòd in eodem Canone decernatur, ne quæ religio inveniatur, sine Romani Pontificis authoritate. Ut explicant Doctores, & habetur c. unico dicto tit. in 6. X. un. Joan. 22. eod. atqui fuerunt quædam religiosa instituta solùm *ab Episcopis primitùs approbata*, quæ primò hôc decretô emanatô demum approbationem suam à summo Pontifice obtinuerant, neque tamen ideò in novam speciem infimam ordinis transjêrunt, igitur neque regula tempore primùm Innocentii Ordinibus religiosis ad assumendum decreta, speciem infimam priorem potuit immutare, novámque constituere. Quod semper intelligi volumus de regula tanquam se solâ insufficiente ad determinandam speciem infimam, quamvis enim admittamus illam post tempora Innocentii esse ordinis religiosi constitutivum, non sequitur, fore etiam discretivum, de quo solùm quæstio agitur, quæ ratio constitutivi cùm omnibus institutis tunc per decretum advenerit, sicut alia non immutavit ideò in sua specie infima, sic nec Canonicum.

Vid. Didac de la mota in tr. de confr. ord. milit. S. Jacobi de Spata L. 1. C. 2. §. 7. ad 7. n. 10. apud Barbosam de offic. & potest Episc. p. 3. alleg. 50. n. 47.

II. *Duo solùm requisita apud Canonicos Regulares ad speciem infimam sui instituti constituendam vitam votivam, nimirum finem particularem seu vitam mixtam, & vestem lineam.*

Quamvis autem, ut diximus, institutum votivo-clericale, ac Canonicum abundè in sua specie infima stabiliat finis particularis, qui est vita votiva, proùt id expresśis terminis Angelicus docet, dum discrimen proponit inter Canonicos Regulares, & monachos: datur tamen præter hos ambos in se invicem innexos fines indicium quoddam, seu nota discretiva externa, quam suô modô, & proùt in moralibus loqui licet, essentialiter quoque requisitam respicimus, scilicet ipsa vestis linea: dicimus autem suô modô essentialiter requisitam, nempe, ut quamvis non ignoremus, habitum non facere religiosum, sed talem ostendere, at, dum dicitur quoque c. si judex de sent. excom. in 6. præsumi, talem quem esse ex habitu, qualem se esse, cujus habitum fert, comprobatur: ideò suô modô essentialem notam discretivam dicimus, utpotè quòd hæc à primævis temporibus semper assumpta fuerit in manifestum signum hominis clericalis. Sicut ergò scapulare est signum certúmque indicium monachi, sic linea vestis in quotidiano usu gestata certissimè, & quasi ex essentia, ac natura instituti denotat clericum, & quidem votivum. Igitur hanc vestem antiquitùs tanquam discretivam notam Canonicos quosvis deportasse exemplis ad rem apprimè facientibûs declaravimus: ut adeò, & in hac nota usque ad sæculum 11. nihil planè diversi inter priores, posterióresque clericos votivos, ac Canonicos valeat reperiri.

Demum ad minutiora dilabimur, ipsa quoque nomina Canonicis antiquis usque ad sæculum undecimum diversimodè usurpata requirentes, & demonstrantes, neque in his aliquam notam reperiri posse, ob quam prudenter, & ex merito objectivo quodpiam inter sæpè fatos Canonicos usque ad sæculum mox dictum, atque hinc necessariò, & usque ad nostra tempora, discrimen sit asserendum. Et ne loca ipsa, modúmque vivendi præteriisse videamur, ultimò ejusdem partis capite, monasteriorum clericalium subsistentiam, communis etiam vitæ rationem ac qualitatem discutimus, & demum iterum meris veterum testimoniis edocti resolvimus, sic antiquos usque ad sæculum XI. clericos communiter convixisse, ut nihil omninò etiam in illis desiderari potuerit, quod Canonicis posterioribus, id est, per illam magnam reformationem reductis adjectum potuisset distinctam ab illis sæpè dictam speciem infimam ex merito objectivo causare. Ubi præcipuè nota-

notabilem de regula, ac nomine S. Auguſtini obſervationem ſtatuimus; utpotè multorum animos hoc nomine (in poſterioribus Canonicis noviter receptô, & in prioribus nunquam auditô) ad peculiarem attentionem novæ ſpeciei aſſerendæ alliciente. Damus autem hæc obijcientibus perfacilem ex dudum adductis principiis informationem, nam ùtùt à tempore fortaſſe ſæculi XII. Canonici Regulares ad quandam imitationem potiùs, aut accuratius diſcrimen aucupandum nomen Auguſtini ſuo inſtituto adjecerint, quòd Auguſtinianorum clericorum veterum vivendi normam penè collapſam reſuſcitâſſent, aut ejusdem regulam imitandam præ cæteris elegiſſent, aut denique quòd à Præſulibus Eccleſiæ, ipsíſque Epiſcopis, imô & fundatoribus, ac benefactoribus ſuorum monaſteriorum identidem monerentur Auguſtinianam expropriationem in regula Aquisgranenſi tam diſſertè commendatam amplecti: certiſſimum tamen eſt ex hujus electione, & acceptatione regulæ eis nihil accidere potuiſſe, quô in ſpeciem novam Ordinis tranſiiſſent, legimus quippe ante ſæculum nonum Monachos quosdam inſtituti Columbani, alios Baſilii, alios Benedicti &c. Spiritu, ut ita dicam, tenaciſſimo, & ad æmulationem propè pernicioſam cuſtodiiſſe, non tamen ullum eorum à tali ſancto Patre nuncupationem, ſeu nomenclaturam obtinuiſſe; cauſam hujus cupis, aliam ignoro, niſi uſum temporis. Profectò uſque ad ſæculum, ùt diximus, ſaltem nonum, non invenimus Monachos dictos fuiſſe *Ordinis S. Benedicti*, *S. Columbani &c.* ſed aut ſimpliciter Monachos, aut ad ſummum ſub regula S. Benedicti &c. Deo ſervientes. Si id in Monachis, quò minùs alicui vel per ſomnium obrepat, ut tunc primò dicat novam ſpeciem Monachorum Ordinis S. Benedicti incepiſſe, cur miremur id factum in Canonicis, quorum inſtitutum nullatenùs illis particularibus obſervationibus illigatum eſſe potuit, proùt ex fine ejusdem identidem colligitur. Quod ergò liberè, & arbitrariè ſolùm ſibi proprium fecêre in illa reformatione Canonici, ánne per illud poterant novam ſpeciem infimam alicujus Ordinis dici contraxiſſe? quis quæſo Clericos *ſæculares*, quos communi nomine *Petrinos* vulgus appellat, ideò in novam ſpeciem inſtituti mutavit, cùm tales pridem exſtitiſſe certiſſimum ſit, etſi ne quidem ſæculô adhuc decimô quartô ſic vel ab ullo vocitatos. Seu Patres Societatis *Ignatianos* dixeris, ſeu *Jeſuitas*, etiam ex conſtitutione altiori, atque decreto, ſeu etiam novô, & hactenùs inſolitô illis vocabulô, ánne continuò propter immutationem hujus nominis aliam ſpeciem formabunt? quàm levis iſta foret, & rudis Dialectica. Hìs ergò iterum benè diſcuſsìs, & ad propoſitum noſtrum ſtabilitìs, ubi pauca de monaſterii S. Auguſtini Hyppone à ſe fundati (hujúsque gemini) diſceptavimus, demum partem tertiam tanquam totius Exegeſis noſtræ ultimum ſcopum, metámque aggredimur tractandam.

12. *Ex deductis demonſtratur origo Canonicorum Regularium S. Auguſtini hodie exiſtentium, & veterum analogica ſucceſſio.*

In hac itaque de genuina origine Canonicorum Regularium, actu, Deo favente, florentium, inſtruimus quæſtionem, accommodantes nos communi de hac materia ſcribendi methodo, dum de ordine aliquo religioſo tractantes primùm omnium ejus inquirunt, ſtatuúntque Originem. Examinamus autem diverſorum ſententiam, quibus placet jam hanc, jam illam Epocham origini ordinis noſtri præfigere: quibuſdam reformationis Ivonis ſeculô XI. cæptæ, aliis Concilii Romani ſub Nicolao ſecundo, aliis Concilii Aquiſgranenſis ſub Ludovico Pio ſæculi noni exordiô, aliis regulæ Chrodegangianæ promulgatæ ſæculi octavi mediô, aliis S. Auguſtini clerum ad ex-

expropriationem urgentis Epochâ deserviente; aliîs deniqueprimam, verámque hujus institutionem ipsi Apostolico cætui cum exordio nascentis Ecclesiæ adscribentibûs Quod quia nos ex antecedentibus deducendum esse manifestè probamus, specie scilicet eâdem votivo-clericalis vitæ semper perdurante, totum negotium nostrum in hac tertia parte versatur, ut rationem infimæ speciei analogam modernorum Canonicorum cum antiquis vindicemus. Quod ut fiat, omnia quadantenùs nobis adversari visa dilucidamus, ac eorum pondera aut modica esse, aut nulla per argumenta ex ipsis visceribus causæ petita, eáque sincera, nec ullis figurîs, dissimulationibûs occurrentium difficultatum, aut suppressionibûs, nullîs deníque technîs, aut præstigiis verborum infarta, non jam amolimur, sed facili conatu reijcimus. Et quia tota nobis in hac quæstione contrariantium moles præcipuè firmatur in assignanda difformitate vivendi à pristinis Canonicis; hinc hæc singula exponimus, & ostendimus primò: ad talem difformitatem probandam nihil conferre nominum à reformatis sæculô XI. atque deinceps Canonicis nova quædam assumptio; nempè, quòd aut institutum suum nuncupare *Ordinem* inciperent, aut ipsi *se Ordinis S. Augustini* vocitarent, aut *sub regula*, vel *secundùm regulam S. Augustini*: etenim proponimus ex veterum monumentis nomen *Ordinis* etiam antiquitùs ipsis quoque Canonicis jam in usu fuisse, quamvìs non eâ communî, ac vulgarî usurpatione, proùt id factum, postquàm institutorum Religiosorum multiplex soboles hæc, & plura alia discretiva nomina assumendi sine ulla subjecti alteratione occasionem suppeditavit. Neque putandum, Canonicos, mox, ùt Ivonianam reformationem susceperant, quasi in hæc nomina jurasse: contigit istud sensim, & quasi sine sensu, ut, dum fortè aliquod Collegium Reformatorum Canonicorum cerneret, audirétque Monachos, certa, ac à sæculari libertate discretiva nomina consultò sibi eligere, Canonici id quoque cum quadam zelosissima imitatione æmularentur: quippe inficiari nemo potest, quosvis demum Canonicos sanctioris vitæ tramitem accipere cupientes semper quæsiisse Monachorum, ùt poterant, in sanctitate vitæ mores imitari. Prostant hac de re exempla manifesta, ita quidem (quod fortasse historiæ nostræ minùs periti aut mirabuntur, aut omninò tanquam Heteroclitum quidem pernegabunt, quamvìs certissimum) ut non pauci essent, qui ipsam sibi regulam Benedictinam observandam in quibusdam capitibus eligerent, præter regulam sanctorum Patrum Hieronymi, Silvestri, Augustini &c. fundamentum hujus rei fortè administrante S. Chrodegangô, quem ex regula S. Benedicti plura deflorasse pro suorum Canonicorum, etsi ideò neutiquam inter Monachos computandorum (ùt per se patet) directione, dudum demonstravimus. Hinc disserta verba sunt Arnonis nostri sæculi undecimi Scriptoris sub persona sui Ordinis differentis. *Sanè*, inquit, *jejunia sua, & abstinentias Domestici meì (quod de his Procurator domûs meæ Augustinus admodùm breviter locutus est) secundùm discretissimam Patris Benedicti descriptionem moderari soliti sunt, à cujus etiam institutione modos excommunicandi inobedientes, & quietem per æstivos dies meridiandi, cum aliis utiliter ab eo institutis mutuare consueverunt.* Videmus ergò sæculô duodecimô, imò, & posthinc Canonicos non multùm cavisse, ne de regula monachili participarent aliquid ob metum sibi attrahendi monachismi, quem nemo tum illis (nisi livore tumidus, & sanctioris vitæ aver-

Apud Duel. t. I. misc. & Bern. Pez anecd. t. 4. p. 2. p. 96. c. 21.

aversator, tanquam probrum aliquod, sed sine ullo præjudicio) affingebat: & hinc quoque colligimus, fieri non rarò potuisse, ut & tunc, & jam antea (quamvis Canonici) regulam S. Benedicti æmularentur. Profectò Eugenii tertii decretum, quô in Concilio Remensi definitum est, *ut Sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta Beatorum Benedicti, & Augustini rationem vitam suam in melius corrigant*: nequaquam ego interpretabor, ut dicam, his Canonicabus per dictum decretum libertatem relictam fuisse, ut *aut* Ordinem S. Benedicti, *aut* S. Augustini amplectantur: cur enim, si hunc sensum constitutione ista formare intendisset Pontifex, non potiùs dixisset, ut juxta Beatorum Benedicti, *vel* Augustini *rationem* vitam suam in melius corrigant. Copulavit igitur, non disjunxit utriusque Sancti rationem præscriptam, ut quamvis Canonicæ istæ utramque suô modô æmularentur, tamen adhuc Canonicæ istæ persisterent. Hoc indicare volui, ut iis obviarem, qui mox ac legerint Clericos, Canonicos, quin & Monachos |&c. secundùm S. Benedicti normam vitam suam instituisse, dicendos esse Ordinis S. Benedicti, concludunt; patet ex his adductis testimoniis contrarium, nisi suppetant alia magis peculiaria documenta pro eodem Ordine facientia.

13. *Per reformationem sæculô undecimô Canonicis adjectam, nihil in pristina specie infima sui instituti immutatum esse ostenditur.*

Ast quia neque hæc tam sancta æmulatio, neque alia in speciem quamdam objecta, Canonicos nostros per reformationem susceptam Monachos effecit, atque quasi in novam formam instituti ablegavit, ideò speciale caput ordinavimus, quô indagamus, an Canonici moderni Monachis strictè talibus annumerandi sint: &, deductis omnibûs pro adversa parte argumentis pugnantibûs, nostra adferimus, quibûs clarè appareat, tam parùm, quàm unquam pristinis sæculis, Monachismi notam, in quantum is Clericales prærogativas excludit, esse inurendam Canonicis nostris; neque reformationem susceptam censurâ à quibusdam nimìs rigidâ (tanquam ipsa originaria *institutio*, non veteris status clericalis *restitutio* fuerit) notatam, ullô modô speciei infimæ ex merito objectivo offecisse, ut minùs institutum Canonicum plenô, & imperturbatô jure analogicam cum veteri, & antiquissimo rationem retineret. Quò ad ampliorem probam rursùs ea reducenda erunt, quæ superiùs testimonia memoravimus virorum doctissimorum, ac omni exceptione majorum tum viventium, attamen neutiquam reformationis hujus causâ institutum ipsum inter recentia tanquam primò exortum censentium. Et quamvìs tum præcipuè Canonici hanc vocem geminare latinô vocabulô *regularitatis* solerent, præterquam, quòd id longè anteà jam multis consuetum fuerat, insuper tali nuncupatione nequiquam eis novam monachismi rationem attribuere quis conabitur; utpotè, quòd illa solùm assumpta sit ad discrimen in appellatione insinuandum: unde, sicut jam in priori parte observavimus, quî sensim mutatio, atque adjectio vocabulorum Clericis primùm, dein Canonicis, inde Regularibus, ac demum Augustinianis obvenerit, ita indubitatum manet, regulares dictos fuisse nostrates ex eo, quòd se à sæcularibus Canonicis in communi quidem viventibus, sed nihil commune habentibus (ùt observavit Tornacensis noster) discernerent. Pariter negamus minimè, passim factum, ac præcipuè sæculô decimô quintô, ut Canonicis nostris nomen quoque Monachi penè com-

communi vocabulo imponeretur: neque tamen inde quid eis diversum à pristino suo instituto accidisse monstravimus ex Panormitanno viro sine controversia eorum temporum, id est, sæculô decimô quintô inter Doctissimos æstimando; cujus mentem totam in eo fuisse, ut Canonicos Regures à Monachismo (cui tamen vir ipse obligatus professione erat) vindicaret, integer ejusdem contextus allegatus patefacit. Ubi præprimìs obviavimus illo errore laborantibus, quô quidam sic Monachismum confundunt, & quasi unum quoddam indivisibile sibi in eo systema effingunt, ut aliter fieri non posse credant, nisi hôc ipsô, ac quis Monachus dicatur, aut monasticè vivere, jam ablegandus sit ad strictissimam illam singularitatem Monachorum. Cùm intereà omnibus eruditis perspicuè pateat, Monachismum semper, & ab antiquissimis temporibus duplicem observationem habuisse, partim, ùt præcisè involvit vitam votivam, ac religiosam, partim finem quoque illum particularem vitæ præcisè contemplativæ. Porrò testimonia antiquorum prostant manifestè, maluisse quosvis Scriptores votivam vitam potiùs antonomasticè per Monachismum, quàm per Clericatum indigitare, non, quòd Clericatus ex sua natura non etiam votivam vivendi normam deposcat, sed, ùt videtur, quòd citò nimìs reperirentur Clerici à vita votiva decidentes ad proprietatem, dum Monachismus semper hanc integritatem votivæ conversationis, saltem majori ex parte, ac præcipuè in Oriente, custodire studuerat. Quia enim ingens numerus dabatur jam à sæculo tertio, ac insuper cum tempore augebatur, illorum Clericorum, qui extra votivam communem vitam viventes nomen Canonicorum retinebant, aut Clericorum, & utrumque cum æquitate, hinc Clerici votivi potiùs merebantur respectu ingentis, ac penè innumerabilis copiæ Monachorum, ob votivæ vitæ æqualitatem monachi, quàm simpliciter Clerici nuncupari: atque hæc una æqualitatis in vita votiva fundatæ ratio dum Canonicos Monachorum nomine cohonestavit, nequaquam eis condignam prærogativam Clericatûs ademit.

At, ùt monachismus quoque complecti solet eam restrictionem, quâ per finem suum particularem integerrimè à clericatu discrepat, secundùm hunc nunquam Canonicis aut nomen, aut res monachismi adhæsit; & hodierna adhuc experientia nos docet, non solùm Canonicos Regulares, sed omnes seu clericos, seu mendicantes religiosos vulgari nuncupatione, &, ùt diximus, Antonomasticâ *monachos* intitulari. Interim jura Ecclesiastica, si modò benè intelligantur, prudentérque pervestigentur, accuratissimam semper apparebunt observasse cautionem, ne tunc Canonicos Regulares inter monachos mixtim attingerent, ubi Canon aliquis, vel decretum constituitur monachum, secundùm finem particularem, & non ùt præcisè religiosum obligans, cujus asserti veritatem ex ipso nostro Navarro adduximus.

Sic monachorum nomine Canonicis Regularibus secundùm veram rationem aut adscripto, aut abrogato, progredimur ad alia examinanda, quæ adhuc obsistere possent ut iidem ejusdem analogicæ speciei cum antiquis habeantur. Quorum primùm occurrit votorum solennitas, dein professionis formula, ac demum claustralis, & solitaria vivendi ratio. Monstramus autem nullum horum quidquam ad analogicam hanc speciem immutandam conferre posse, eò quòd solennitatem votorum speciei religiosæ nihil omninò contribuere,

buere, omnibus Canonum peritis patulum sit: professionis autem formula, quia solùm ad religiosorum firmiorem certitudinem inducta est, nec ipsa quoque aliquid immutationis operari valebit, maximè cùm ostenderimus, tales formulas fortasse jam antiquissimis temporibus apud Canonicos fuisse consuetas.

Denique claustralis quies, atque solitudo à sæculo jam quarto, id est, ipsius Augustini tempore accuratiùs suscepta, à nobis omne præjudicium talis inductæ novæ speciei aufert: & planè injustè adeò ad monachismum, aut tertiam quandam speciem clerico-monachilem arctarentur Canonici Religiosi, quòd quemdam soleant ordinatum modum vivendi in suis claustris per certas constitutiones regulæ suæ additas observare. Si enim id in ipsis non paucis collegiis clericorum, seu Canonicorum sæcularium inductum esse certissimâ experientiâ habemus, adeò quidem, ut omnis hora diurna suæ determinatæ distributioni sit affixa, ne quæso id ipsum tam improvidè Canonicis Regularibus in monachismum, aut talem speciem mixtam imputemus. Neque etiam ob hanc vivendi methodum simile quid inferendum, quasi exinde Canonici prohibeantur à fine suo aliàs præfixo particulari, nempè cura animarum: hanc námque injuriosam animadversionem jam sæculô XI. retudit celeberrimus Ivo, monstrans inanissimè laborare eos, qui, ut arcerent Canonicos à cura animarum, conabantur probare, eam illis ob vitam claustralem convenire non posse, reciprocavit enim, ac retorsit assertum potiùs in opponentes, declarans longè magìs hos ipsos idoneos ad tale munus obeundum, quàm quemvis sæcularem hominem, nullâ disciplinâ regularî insignitum, eò quòd *nemo rectiùs custos præponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs custos est factus vitæ suæ*.

Utque huic capiti tandem finem imponeremus, etiam quædam ad æqualitatem, seu speciem analogicam cum Augustini clericis comprobandam adjecimus explanantes, ab his nos nec dissimiles esse vestitu (qui instituto suô modô, ùt diximus, essentialis est) nec abstinentiæ frugalitate, nec Cathedralitatis prærogativâ. Monstravimus enim inter Cathedrales Canonicos Regulares, ac collegiales quoad speciem infimam nullum planè comparere discrimen, & fortasse ab illis prætendi, qui, hoc ipso, quòd specie differre Cathedrales à collegialibus cupiant, illos sæcularibus annumerant: nec denique votorum discrepantiâ, nam, quæ illi simplicia vovebant, neutiquam in substantia à nostris differentia erant. Neque in hoc æstimari diversimodè poterant, quòd ea non simul, sed succedentibûs nuncuparent temporibûs, præterquam enim, quòd istud evidentibûs testimoniis probari ne unquam valeat, insuper accedit, hanc discrepantiam nec attentione fore dignam: quid námque aut ad substantiam, aut ad speciem ordinis faciat, an unà simul omnibûs votîs me Deo consecrem, an successivè, & tum demum ejusdem speciei infimæ religiosus efficiar, cùm omnium votorum emissionem complevi? Idque maximè, si etiam antiquîs temporibûs consuetum fuerit (quod cujúsque judicio decidendum relinquimus) potuit sanè hîs postremîs sæculis sicut, & alia in aliis rebus, ad sanius Consilium mutari absque immutatione, aut alteratione ipsius instituti: quod fortasse, si Augustinus non fecit, cedendum tempori, & hominum duritiæ æstimaverit, non tanquam ad aliquod instituti discretivum præceptum statuendum.

Per-

Pergimus exinde iterum ad ulteriora, & magnæ illius hodie adhuc sub supremo judice finem suum opperientis causæ enarrationem deducimus, nempe, an Cauonici Regulares siquidem veterum Canonicorum analogicâ serie successores capaces sint quorumvis Beneficiorum sæcularium? Hanc quæstionem ventilamus principiis ex eruditissimo Abbate Cæsare Benvenuto petitis, quibus tamen nostris argumentis adiiciendis non defuimus; & quia summi Præsulis ultimum oraçulum in id convenit, ut nostri causam suam agant in mero punĉto *juris communis*, *Concilii Tridentini*, *professionis & instituti sui*, independenter & præcisivè ab omnibus resolutionibus, & decretis sacrarum congregationum, judicatis quorúmque tribunalium, rescriptis, & oraculis sumorum Pontificum tam favorabilibus, quàm contrariis Ordini Canonicorum. Hinc, ut nostris partibus non deficeremus, quoad omnia hæc puncta quædam argumenta adduximus, simul totam hanc exegesim subservientem annectentes: neque ambigimus fore, ut tam apertissima veritas gratiosum à Sacra Sede, suo tempore, enunciatum obtineat.

Expòst dilabimur ad alteram non minùs intricatam, quàm solidam quæstionem presse, ac propriè regulam S. Augustini concernentem: quamvis enim de regula hinc inde in præsenti Exegesi crebriùs egerimus: postulat tamen hujus quæstionis necessitas, ut peculiari capite de ipsa S. Augustini regula tractatum formemus; in quo primùm occurirt, ut resolvamus, hanc regulam viris, non fæminis scriptam, deinde quoque asseramus securi, traditam non monachis, sed clericis, & quidem quos ipse sanctissimus legislator ad expropriationem votivam, ac vitam communem amplectendam apprimè collegit, atque instruxit, argumenta verò pro duplici hac assertione à nobis relata viderit lector, an suo satisfaciant judicio, sin minùs? suus cuíque sensus esto, cùm mea deprompserim, non, ut ad assensum necessitem, sed aut persuadeam, aut saltem moveam, suppetámque materiam acrioribus ingeniis, fortè potiora pro utráque hac sententia suo tempore differendi. Cæterùm firmus in eo persisto, regulam hanc Benedicti Anianensis solertiâ, ac sagacitate primùm fæmineo sexui applicatam, cùm longè antea (viris propria) nota fuerit ipsis Agaunensibus ascetis, uti & S. Isidoro Hispalensi, & jam antea S. Cæsario, ac inde post ipsos ipsi Egberto Eboracensi, qui omnes dissertè ex hac regula quædam fragmenta decerpserant, non nisi virili sexui accommodata; quod quia sæculô quintô, sextô, septimô ad octavô factum est, per se eorum apparet imbellis assertio, qui temerè enuntiant, sæculo primùm nonò, & quidem per præfatum Benedictum Anianensem viris esse cæpisse ad usum, ex sensu, stylóque fæmineo ad masculinum translatam. Vide S. Isid. reg. mon. c. 10.

Dum verò eam clericis primùm scriptam vindicamus, nolim inferendum, quasi à nobis concludatur eô modô illam à S. Augustino extraditam suis, quemadmodum sancti monachorum legislatores id fecerant: manet enim apud nos invariata veritas, atque assertio, regulam clericis nunquam eâ obligatione (præter solos Canones) præscriptam fuisse, quin sine quavis earum, in specie sua infima adhuc semper imperturbati existerent. Solùmque id inferendum cupimus, regulam â S. Episcopis, & quidem omnium primo â magno Augustino clericis suis in solum subsidium meliùs, ac disciplinæ religiosæ conformiùs vivendi suppeditatam, quod ipsum etiam sæcu-

lô XI. & usque ad Innocentii penè tempora, id est, Concilii Lateranensis contigisse, firmissimè persuasi sumus. Etenim, quotquot erant Canonici illam reformationem suscipientes, præcipuè ad sæculi undecimi finem, ac deinceps spondebant se secundùm regulam S. Augustini victuros: quamvìs multi eorum, ùt ex Gerhoho didicimus, regulam illam, quam nunc retinemus, ne quidem nossent. Cur istud? nisi, quòd tota illa ad regulam S. Augustini professio non aliter intelligeretur, quàm, prout Augustinus dixerat, se cum suis secundùm regulam Apostolicam vivere. Erat regula illa non alia nisi votiva vita, atque communis cum expropriatione, innexa Evangelicis laboribus, seu ministerio Ecclesiastico; atque hanc ipsam regulam, quam Canonici nostri, reformationis principes juraverant, intellexêre, ac suspexêre in Augustino, hinc in chartis fundationum illorum temporum, ùt plurimùm legimus, regulam S. Augustini quasi ad communem vitam indicandam antonomasticè usurpatam fuisse. Sic B. Altmannus *in Episcopatu suo tria cænobia clericorum juxta regulam S. Augustini communiter viventium* dicitur instituisse (annô 1072. à Bertholdo Constantiensi. Sic in illa fundationis charta Annæ Reginæ Francorum, ne quidem regula S. Augustini nominatur, sed solùm præcipitur; *ut religiosi viri Domino servientes, mundo renuntiantes regularem, id est, sanctorum Apostolorum, & B. Augustini, quæ scripta est, vitam Canonicè amplectentes vivere valeant.* Pariter & Henrici Secundi Regis Angliæ litteræ Canonicis Regularibns Walthamensem Ecclesiam concedunt, gloriosam servantibus vivendi regulam à S. Apostolis traditam, & posteà à Magno, & B. Augustino adornatam. Petrus Pictaviensis Episcopus considerans, quàm maximè necessarium esse, ut *aureæ vallis, quam insidebant, Canonici, deinceps religiosè, & canonicè sine proprio secundùm regulam B. Augustini viverent, Fratrem quemdam Petrum uomine - - - prædictis Canonicis in Abbatem præfecit annô* 1095. Tres illi Episcopi, qui Ecclesiam Villæ-Bertrandi in Episcopatu Gerundensi consecrârunt, & Canonicos ibidem Augustinianos constituerunt, in charta sui privilegii ajunt: *Ut clerici in eadem Ecclesia manentes, Canonicè secundùm regulam B. Augustini vivere studeant.* Mox verò hanc regulam explicantes dicunt, *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Et profectò dies nobis deficeret, si omnia documenta illorum temporum inseremus, quæ unâ voce concordant, atque per regulam S. Augustini nil aliud primariò, ac principaliter intelligunt, quàm vitam communem sine proprio, commixtam clericali fini, ac obligationi. Ex quo patet, quî illæ quoque præfatæ ætatis chartæ fundationum, ac privilegiorum, aut etiam scriptorum dicta sint accipienda, dum simpliciter ajunt, Canonicos *secundùm regulam*, aut *sub regula S. Augustini* fuisse institutos: nempe non alius inde sensus eruendus, mensque scribentium, nisi regulam illam intellectam fuisse Apostolicam ab Augustino observatam communis vitæ, & expropriationis. Quibûs stantibûs, non tamen abnuimus, multis Canonicis hanc ipsam formalem regulam, actu nobis propriam, jam fuisse cognitam, atque usitatam; solùm illud efficere cupimus, eandem non fuisse de substantia instituti, quemadmodùm aliàs observavimus, idque usque ad Innocentii tertii tempora. Hoc verò factum, quòd, cùm Canonici se secundùm regulam S. Augustini vivere profiterentur, & à quibusdam analogicè talibus Augustinianis Canonicis, sola Augustini expropriationis norma, seu ex vita

Marginal notes: Ad an. 1091 — Tom. 4. Gall Christ. vet. edit. p. 590. — Apud Baluz. Marc. Hisp. col. 1221.

vita ejus, seu ex sermonibus duobus de moribus clericorum suorum; ab aliis ipsa quoque formalis hæc, de qua loquimur, regula præfixa haberetur, secundùm quam viverent: Innocentii emanante decreto, ut nulla religio posthac sine una ex approbatis, seu communiter receptis regulis, quarum tunc quatuor erant, Augustini scilicèt, Basilii, Benedicti, & Francisci, aut institueretur, aut jam instituta permaneret; eò providentiùs Canonici Regulares, hanc sibi Augustinianam regulam elegerunt, secùndùm quam viverent, quò certiùs ipsa cognosceretur, & Augustini partus, & communis vitæ, atque expropriationis normam statim à principio sui tradere, & denique per omnia clericalis esse. Quibûs consideratìs, nescio, an quisquam esse valeat, qui ideò Canonicos Regulares speciem pristinorum clericorum immutasse dicat, quòd hanc regulam sub Innocentio tertio communiter elegerint, ut secundùm illam viverent. Cùm certum sit, nihil planè discriminis hanc acceptationem ex decreto summi Ecclesiæ Præsulis operari potuisse. Quod pariter eorum temporum docti observarunt omnes, & succedentibus semper indubitatum exstiterat, maximè summis Pontificibus; qui certè, si regulæ Augustinianæ accessione agnovissent ex merito objectivo Canonicos Regulares in monachismum descivisse, aut aliàs suam speciem pristinam immutasse, in suis bullis, ac privilegiis neutiquam tam dissertè enunciassent, eos ipsos adhuc esse, *quorum religio ab Christi gloriosis discipulis in primitiva Ecclesia sacris institutionibus stabilita est.* Eos esse, *quorum ordinis post sanctos Apostolos Marcus Petri Discipulus fuit institutor, & conditor, ac quem gloriosus Doctor Augustinus Episcopus, divinis regulis, & doctrinâ decoravit.* Eos denique esse, *quorum idem ordo in nascentis Ecclesiæ sanctæ institutione, ac primorum Christianæ religionis clericorum norma, traditiouibúsque fundatus, & sacris institutis, ac divinis regulis, eloquiisq; præmunitus existit.* Profectò, si hoc unus Pontificum tantummodò enunciasset, posset fortasse quorumdam sciolorum talia decreta tanquam subreptitia prætendentium oppositioni consentiri; at, ubi tot summorum Præsulum in unam concordat sententiam absolutum oraculum, certè non nisi temerariam talem, ac ipsi Sumæ Sedi injuriam cavillationem obtrudi, quis non credat? Hìs taliter de regula expeditìs, pergimus ad enarrandas qualitates, & origines congregationum, quæ in ordine Canonicorum Regularium institui consueverunt. Et, quia de his quoque quæstio moveri potest, an quidpiam in sua specie infima immutaverint, observamus, eas, quamvìs complures, consistere posse in eadem specie infima ordinis sine hujus, vel minima alteratione, si modò ritus, & consuetudines talis congregationis noviter inductæ non assumantur tanquam partes ipsum ordinem sacrum alternantes, sed solùm, ut qualitates quædam eundem in sua stabilitate pristina conservantes, neque aliquid de prioribus ad speciem infimam constituendam requisitis notabiliter ex merito objectivo immutent: ex qua regula deinde claramus, quæ Canonicorum Regularium congregationes identicè conveniant. Cùm verò à genuino instituto Canonicorum Regularium S. Augustini analogicâ successione à pristinis descendentium, quædam congregationes (quæ se quoque Canonicorum Regularium dicunt) aliquâ notâ discretivâ, & nostratibus omninò disconveniente, seu per vestium distinctam formam lineam nostram excludentem, seu per alias partes ex merito objectivo omnigenam discrepantiam insti-

Bened. 12. in Bulla ad Decorem.

Eugenius Bulla cùm ad sacratissimam.

Sixtus 4. in Bul. dum ad universas.

instituti indicantes se hôcipsô distinguant, eas quoque speciei infimæ ordinis nostri inclusas agnoscere non valemus.

14. *Tractantur exhinc totam Exegesim luculentiùs complentia.* Denique ne & de nostratium Canonicorum vestitu, ea, quæ ad hujus exegesis plenitudinem faciunt, tractare omittamus, ipsam cumprimis lineam tanquam essentialem ordinis, seu instituti nostri habitum considerandam suscipimus, & hujus prærogativam demonstramus in Rochetti forma, nomine, ac qualitate consistentem solis Canonicis, ac Episcopis propriam, injustissimè quoque ab iis portari, hîs temporibûs primò introductô abusu, quibus Canones, jura, ipsúmque Ceremoniale Episcoporum illud dissertè interdicit. Observamus insuper, quòd si etiam irrepat, ut vel ipsi quodoq; Canonici in præjudicium manifestum sui instituti, tum Episcopalis prærogativæ, hospitibus quanque horum Rochettorum usum deferant, prætérquam,quòd tum acceptans, tum offerens satis suam in jure ignorantiam, alter verò acceptando hujus assertionem, suam insuper ambitionem prodat: ultrò certum manet, nihil ab utroque præscribi adversùs jus commune posse, dum Rochettum in hoc passu personæ qualitatem induet, non persona Rochetti aliàs connotantis prærogativam. Subsequuntur dein descriptiones aliorum vestimentorum, & intercurrente occasione, de habitu simul discurrimus Canonicorum Regularium ad Episcopatum promotorum, monstramúsque eis (cuique sæculari taliter promoto licitum) pariter esse æqualem. Quódque de quadruplici vestium colore Benedictus XII. decrevit, annotamus, & hinc colori (solitas Canonicis Almutias, aut Mozzettas Abbatibus) conformandas esse, ex Episcoporum ceremoniali, nec minùs iisdem Abbatibus jus esse dictas Mozzettas non solùm in proprio jurisdictionis loco, verùm & in quacunque Diœcesi publicè, ipsô quamvìs præsente Episcopô gestandi solidîs argumentîs comprobamus. Ex quibus demum benevolo Lectori nostra,ùt certâ, sic firmâ conclusione deservimus „ & (*non aniles fabulas, vanáque nugacis mentis deliramenta cum veritate confundendo*) resolvimus, Canonicorum Regularium S. Augustini) â sæculo XI. sic nuncupari cæptorum) originem â sanctis Christi Apostolis derivari, continuámque inde Analogicam in specie infima subsistentem successionem, repetitis haud dubiè vicibûs tum per S. Augustinum, tum alios disciplinæ clericalis egregios Zelatores reformatam, atque restauratam, nunquam interruptam ad hæc usque tempora in suo instituto conservari. Et injuriosè planè dici, eosdem ipsos Canonicos regulam S. Augustini professos *hodie vix à quoquam erudito ante sæculum duodecimum posse agnosci.* Prætérquam enim, quòd tot à nobis producta documenta manifestè testentur, Canonicos Relares sub S. Augustini nomine professos sæculô *undecimô* verè, & strictè tales exstitisse; insuper mentem planè præoccupatam insinuare videtur talis propositionis tam absolutè prolata assertio, quippe quòd, quam aliàs per anticipationem loquendi methodum, vix in ullo prudenter culpamus, tam graviter reprehendi, & traduci audiamus in ipsis Regularibus Canonicis. Quod enim viri sancti, collegia, atq; monasteria dudum sæculum undecimum præcedentia sub nomine *Canonicorum Regularium*, & quidem *Ordinis S. Augustini* notentur, insipida planè esset propositio eò tendens,ut concluderet, aut talem Sanctum,aut tale collegium sub solenni professione regulam S. Augustini cum observasse. At, quòd longè præcedentia posterioribûs nominibûs donemus, id præcipuè fit supponendô speciem infimam instituti nostri

nostri eandem fuisse, quam prædecessores clerici votivi dudum ante sæculum XI. tenuerant, & solummodò accidentia, nec ullô modô ex merito objectivo eandem speciem alterantia fuisse illa, quæ sæpefatô sæculô, ac deinceps huic instituto, non ad novam substantiam inducendam, sed ad veterem in suo vigore firmiùs coofervandam accesserant. Unde quemadmodùm exempli causâ plurimi scriptores clericos (quos Augunus sanctissimus Præsul collegerat in vitæ votivæ communionem) Augustinianos dicunt, quamvìs tunc neutiquam, ab ullo hominum sic nuncupatos, aut quemadmodùm in scriptura sacra multa per prolepsim enuntiantur, velut Moyses *Balam* urbem *Segor* vocavit Gen. 14. 2. quæ tamen hoc nomen longo pòst tempore primùm obtinuit, de qua re videndus Cornel. à Lapide. Id ipsum de multis ceremoniis, ritibus, personis, aliísque rebus in Ecclesia solitum facilè probare possemus, nisi cuique per se hæc cuncta obvia essent: sic quoque per anticipationem Sanctos pristinos, quos scimus votivo-clericaliter, ac Canonicè secundùm normam à S. Apostolis traditam, à S. Augustino observatam vixisse, Canonicos Regulares S. Augustini appellamus. Cæterùm, quia bene ordinatæ prolepsis is usus esse consuevit, ut quas res per anticipationem nuncupamus, easdem probare possimus illam naturam, qualitatésque suô modô habuisse, quales deinde, dum tale nomen re ipsa obtinuere; hinc est, quòd, dum antiquos clericos votivos Canonicos Regulares S. Augustini dicimus, observare per hanc appellationem intendamus, illos clericos, Canonicè, & regulariter vixisse ad eam normam, quâ illi sæculô undecimô ad pristinam Apostolicam formam reformati. Nuncupamus autem S. Augustini, per hoc innuentes, illos etiam vivendi methodum tenuisse, quam præ cunctis sanctis Patribus sanctum hunc Præsulem custodiisse in comperto est, qui si fortè & Augustinum præcesserant, nihil huic anticipationi loquendi obsistit, utpotè quòd hoc quadam commutatione dici queat: ut, quemadmodùm subsequi clerici votivi vivendi formam imitati sunt S. Augustini, sic alii ad hanc ipsam præluxerint. Quæ singula notanda cautè cuperemus à quibusdam scriptoribus, ne dum nimii censores esse laborant dictorum aliorum, sibi ipsis fortè graviores accersant. Est enim quædam verborum libertas non solùm licita, sed & necessaria, quâ notare securiùs quandóque, ac breviùs oportet quidpiam, quod aliàs odiosè protenderetur. Illa verò loqueudi temeritas infesta est, atque perniciosa, quâ, dum calamo fræna laxamus, animos aliorum injuriosâ insultatione appetimus. Itaque veterem quempipiam clericum Canonicum Regularem S. Augustini dicentes, idem significare volumus, ac eum inter clericos votivos speciei infimæ instituti nostri insertos esse habendum. Quemadmodùm, si dicamus * fideles primos Jerosolymæ omnes fuisse Catholicos Christianos, quamvìs certum sit, hoc nomen Catholici ne primô integrô sæculô Christianis fuisse usitatum, imò nec diù inde: de quo videndus Lactantius Firmianus, cujus tempore hoc nomen à multis quoque hæreticis affectatum, demum solis Christianis cessit in suæ fidei, ac unitatis testimonium, atque triumphum.

Vide Corn. à Lap. Con. in Pentate. Can. 3.

* Vide Pag. critic. t. 1. an. 56. n. 3. ubi ait Galilæos dictos esse Christianos primis Ecclesiæ sæculis usque ad Juliani Apost. tempora.

Hæc ergò universa sic per exegesim nostram proposita eò minùs dubitamus, cuique benevolo lectori si non ad gustum placitura, saltem illud fastidium non motura, quod quandoque cibi illi, in quibus salis condimentum desideratur:

dum enim eandem undíque ſapidiſſima veritate condire adlaboravimus, profectò mentem infirmam, & tam nobilis aromatis impatientem ſe habere ipſe ſe prodet, qui eandem averſabitur.

Nos intereà rei hactenùs tractatæ ſic finem imponimus, ùt ex demonſtratis ſecuro jam calle ad ulteriora progrediamur, & deſcriptionem Monaſteriorum totius Germaniæ operi ſubmittamus: non eam, quam perfectæ hiſtoriæ de his ediſſerendæ ratio, modúsque expoſcit. Hanc enim ſuo tempore plenam, & quantùm vires, documentorúmque nobis communicatorum amplitudo, ac copia ſuppeditaverit, integram in ipſo opere propoſito dabimus. Nunc Prodromi attendentes ordinem, è re nata ſic adornabimus, ut brevi enarratione ipſius, de quo acturi ſumus, collegii propoſitâ, ſi quæ graviores difficultates maximè adhuc præſentem exegeſis materiam, id eſt, ſpeciem ordinis attingentes occurrant, pariter diſcutiamus, atque rationes noſtras peculiares, hujus, illiúsve collegii, monaſterii, Eccleſiæ &c. noſtro ordini aſſertæ proferamus, cùm hactenùs in generalibus ſolùm procederemus. Dein notitiam adjiciemus ſuccinctam eorum, quæ nobis de quovis collegio ſuppedunt, quæque in promiſſo opere uberrimè communicabimus. Denique ultrò, citróque etiam huic prodromo non intermittemus quædam inſerere lectoris curioſitati, ac ſciendi hiſtoriam noſtram peculiarem cupiditati placitura: quamvìs, ùt diximus, prima, ac genuina hujus noſtri prodromi ratio ſit, ea tractare, quæ viam nobis planiorem ſternant ad ipſius operis æconomiam faciliùs elaborandam, atque abſolutiùs perficiendam. Difficilioribûs ſcilicet, ac ſpinoſìs quæſtionibûs, velut quibûsdam offendiculìs viam impedientibûs, ſaltem ùt plurimùm, ſi non omni ex parte remotìs.